

Львівський державний університет внутрішніх справ

МЕХАНІЗМ
ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ПРАВООХОРОННОЇ
ТА ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ
ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

(Осінні читання)

Тези доповідей та повідомлень учасників
Всеукраїнської курсантсько-студентської
наукової конференції

20 листопада 2015 року

Львів

УДК 34
ББК 67
М52

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 28 жовтня 2015 р. № 3)*

Упорядник – **О. М. Балинська**,
доктор юридичних наук, доцент,
начальник відділу організації наукової роботи
Львівського державного університету внутрішніх справ

М52 **Механізм** правового регулювання правоохоронної та право-захисної діяльності в умовах формування громадянського суспільства (Осінні читання): тези доповідей та повідомлень учасників Всеукраїнської курсантсько-студентської наукової конференції (20 листопада 2015 р.). – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. – 580 с.

Збірник містить тези доповідей та повідомлень, які внесено до програми традиційних «Осінніх читань», що проводитимуться у рамках щорічної Всеукраїнської курсантсько-студентської наукової конференції «Механізм правового регулювання правоохоронної та правозахисної діяльності в умовах формування громадянського суспільства» у Львівському державному університеті внутрішніх справ 20 листопада 2015 року. Учасники конференції – курсанти, студенти, магістранти вищих навчальних закладів України.

Тези опубліковано в авторській редакції.

**УДК 34
ББК 67**

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2015

Шановні учасники конференції!

Ми раді вітати Вас у Львівському державному університеті внутрішніх справ у рамках проведення щорічного наукового заходу – Всеукраїнської курсантсько-студентської конференції «Механізм правового регулювання правоохоронної та правозахисної діяльності в умовах формування громадянського суспільства (Осінні читання)», що став доброю традицією і має багаторічну історію.

Приємно констатувати, що коло учасників конференції щороку розширюється. Так, у цьогорічному заході беруть участь, крім Львівського державного університету внутрішніх справ, представники Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, Національного університету Державної податкової служби України, Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Національного університету «Львівська політехніка», Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Одеського державного університету внутрішніх справ, Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі.

Сподіваюся, така тенденція збережеться й надалі, і до нас приєднаються інші вищі навчальні заклади, що вболівають за правопорядок у нашій державі. Вважаю, такі спільні обговорення важливих питань актуальні з огляду на ситуацію в нашому суспільстві.

Зусилля молодих учених, які здійснюють різноаспектне наукове забезпечення правоохоронної та правозахисної діяльності, мають бути консолідованими і цілеспрямованими. Це набуває особливого значення з урахуванням того, що сьогодні не тільки внутрішні (корупція, організована злочинність, економічна криза тощо), а й зовнішні чинники впливають на політичну та правову сфери держави й на громадянське суспільство загалом, що позначається на його розвитку та становленні.

Вагомим підтвердженням актуальності питання правового регулювання правоохоронної та правозахисної діяльності в умовах формування громадянського суспільства є започаткована в Україні реформа правоохоронних органів, зокрема створення Національної поліції й розробка відповідної нормативної бази для її функціонування. Однак такі масштабні завдання не реалізуються миттєво, робота над удосконаленням механізму правового регулювання правоохоронної та правозахисної діяльності продовжується, про що свідчить, зокрема, і задекларована тематика виступів учасників нашого наукового заходу. Так, проблеми, окреслені учасниками конференції, стосуються питань розвитку наук кримінально-правового циклу, адміністративно-правового регулювання правоохоронної та правозахисної діяльності, юридичної цивілістики, загальнотеоретичних та історико-правових аспектів розбудови в Україні громадянського суспільства і демократичної правової держави.

Окреслена тематика нашої конференції об'єднала сьогодні понад 200 доповідачів. Віримо в те, що Ваші наукові пошуки будуть покладені в основу формування вагомих наукових досліджень задля розвитку нашої держави!

Валерій Середа,

ректор

Львівського державного університету

внутрішніх справ,

доктор юридичних наук, доцент

ІСТОТНІ УМОВИ ДОГОВОРУ ПОСТАВКИ

У нинішніх умовах зростає роль договору поставки як універсальної та найбільш доцільної форми опосередкування товарно-грошових відносин.

За договором поставки продавець (постачальник), який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати у встановлений строк (строки) товар у власність покупця для використання його у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, а покупець зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму.

Юридичні ознаки договору: взаємний, консенсуальний та відплатний.

Істотними умовами договору поставки є: предмет договору, строки і порядок його поставки та оплати. Істотними визнаються також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї зі сторін повинно бути досягнуто згоди.

Умови поставки повинні викладатися сторонами відповідно до Правил «Інкотермс» (2 ст. 37).

Предметом договору поставки є товар, призначений для підприємницької діяльності, а також інших цілей, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім та іншим споживанням. Предметом договору поставки може бути товар, який є у продавця на момент укладення договору або буде створений (придбаний, набутий) продавцем у майбутньому, причому це може бути товар, визначений як родовими, так і індивідуальними ознаками.

Предмет договору визначається розширено: вказується асортимент (номенклатура), якість, кількість, комплектність товару.

Асортимент (номенклатура) – це розподіл товарів за певними групами, зокрема видами, моделями, розмірами, кольорами або іншими ознаками.

Якість товару, що поставляється, визначається різними способами. За правилом якість товару визначається шляхом посилання на стандарти (державні стандарти України, галузеві стандарти, стандарти науково-технічних та інженерних товариств і спілок тощо) та технічні умови (3 ст. 146).

Кількість товарів, що постачаються, визначається у договорі у відповідних одиницях виміру (вага, маса, об'єм, штуки тощо) або у грошовому вираженні.

У певних випадках предмет договору поставки визначається такою характеристикою, як комплектність, тобто сукупністю складових частин виробу, які дозволяють використовувати його за призначенням. Комплектність товару визначається відповідно до стандартів, технічних умов, прейскурантів, умов договору або звичаїв ділового обороту.

Щодо строку поставки, то договір може бути укладено на 1 рік, на строк більше одного року (довгостроковий договір) або на інший строк, визначений домовленістю сторін. Однак строк не є істотною умовою, оскільки, якщо його не визначено, то договір вважається укладеним на 1 рік.

Щодо ціни поставки, то застосовують загальні правила купівлі-продаж. Ціна визначається сторонами на момент укладання договору. Попереднє узгодження ціни можна проводити як в усній формі, так і за допомогою засобів зв'язку.

Таким чином, узгодження ціни відбувається до укладання договору і при необхідності може бути оформлене у письмовому вигляді. При укладанні договору сторони можуть вибрати будь-яку форму оплати, що відповідає чинному законодавству.

Таким чином, можна зазначити, що істотними умовами договору є кількість, номенклатура (асортимент), якість, строки поставки, ціна товару, відвантажувальні та платіжні реквізити. Положеннями про поставки передбачено права і обов'язки постачальника і покупця, які повинні їх дотримуватися. При недотриманні таких прав і обов'язків сторони несуть відповідальність за неналежне виконання договору поставки.

Отже, договір поставки відіграє неодноразову роль у створенні відносин між суспільством, а також у створенні нових ринків.

1. Цивільний кодекс України // Офіційний сайт: zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws.

2. Заїка Ю. О. Українське цивільне право: навч. посібник / Ю. О. Заїка. – К.: Істина, 2005. – 312 с.

3. Цивільне право: підручник: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасиво-Фатєєвої, В. Л. Яроцького – Х.: Право, 2011. – Т. 2. – 816 с.

4. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання: навчальний посібник / за заг. ред. С. С. Бичкової. – К.: КНТ, 2006. – 498 с.

5. Стефанчук Р. О. Цивільне право України: навчальний посібник. – К.: Прецедент. – 2005. – 343 с.

І. О. Антоненко, О. В. Міллер

*(Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності)*

НЕДОСКОНАЛІСТЬ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ЩОДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА УЧАСТЬ В АЗАРТНИХ ІГРАХ

Ні для кого не є секретом, що азартні ігри негативно впливають на економіку будь-якої держави. Станом на сьогодні, це явище поширене у всьому світі та, на жаль, становить собою реальну загрозу економіці та добробуту кожної держави. Основну небезпеку становить те, що азартні ігри, окрім того, що викликають у людей психологічну залежність та затягують їх у боргову яму, негативно впливають на весь господарський комплекс країни.

Саме тому кожна держава має подбати про кримінальну відповідальність за участь та організацію ігрового бізнесу, прийняття відповідних законів та постанов щодо врегулювання цієї проблеми. Україна не виняток в цьому питанні, але у нашому законодавстві є ряд проблем, які значно сповільнюють цей процес, зокрема:

– неточність, суперечність у формуванні нормативно-правової бази (положення Закону України «Про заборону грального бізнесу в Україні» носить тимчасовий характер і тим самим ніби стверджує, що згодом азартні ігри будуть офіційно дозволені і це вносить неточності в кримінально-правову кваліфікацію і негативно позначається на реформуванні кримінального законодавства у цій сфері);

– відсутність відповідальності суто за участь та організацію азартних ігор і грального бізнесу, а не в контексті інших правових норм та законів (за радянських часів за незаконні азартні ігри було передбачено кримінальну відповідальність з 14 грудня 1988 р. по 28 січня 1994 р. в межах ст. 213-1 «Організація азартних ігор» глави X «Злочини проти громадської безпеки, громадського порядку та народного здоров'я» Особливої частини КК УРСР 1960 р., але наразі такої норми в Українському законодавстві не передбачено);

– кваліфікація азартних ігор за нормами різних галузей, що створює плутанину та неточності під час розглядання певних справ [1].

На думку спеціалістів, у Кримінальному Кодексі слід передбачити окремий розділ, що передбачатиме відповідальність за організацію та проведення незаконних лотерей, розіграшів та інших азартних ігор та створення «фінансових пірамід». Це могло б позитивно

вплинути на механізм кримінально-правового регулювання та покарання за азартні ігри.

Яскравим прикладом може послужити іноземний досвід, зокрема, законодавства США. У цій країні в кримінальному законодавстві існує не одна норма щодо відповідальності за незаконні азартні ігри, а цілий їх комплекс, що вже давно оформився в окремий кримінально-правовий інститут [1].

До незаконного грального бізнесу можна також віднести такі явища, як розповсюдження лотерей або встановлення та використання гральних автоматів, які налаштовані так, що «жертва» взагалі ніколи не отримає виграшу, при цьому витрачаючи чимало власних грошей. Злочинні дії, зокрема, проявляються у невідповідному функціонуванні гральних пристроїв, а також у злочинній поведінці організаторів, вказаних вище ігор, та їх бажанні виманити як можна більше грошей зі своїх жертв. За ці злочинні дії, а саме посягання на власність, поєднане з обманом чи зловживанням довірою, передбачена кримінальна відповідальність за статтею 190 «Шахрайство» Кримінального Кодексу України.

Шахрайство у випадку організації азартних ігор полягає у тому, що організатор такого «бізнесу» від початку знає і робить усе для того, щоб ставка у грі ніколи не зіграла (тобто, як би не старався, гравець ніколи не зможе отримати виграш).

Також організатор гри створює усі умови для того, щоб гравець був переконаний на всі сто відсотків, що він є винуватцем свого програшу. Прикладом може служити підкладання магніту під відповідну цифру в рулетці. Це призводить до того, що стрілка колеса зупиняється саме на певній цифрі, про що заздалегідь знає шахрай, а гравець – ні.

Отже, основною проблемою сучасного законодавства України щодо кваліфікації діянь, які пов'язані з незаконними азартними іграми, є неточність та суперечність різних норм права (а саме: адміністративно-правових, фінансових, кримінально-правових), що призводить до труднощів у призначенні покарання за відповідні злочиння.

1. Савченко А. В. Кримінально-правова кваліфікація незаконних азартних ігор / А. В. Савченко // Періодичне видання «Адвокат». – 2010. – № 1. – С. 40–44.

2. Петричко Н. З. Особливості кваліфікації незаконних азартних ігор / Н. З. Петричко // Проблеми кримінально-правових наук: історія, сучасність, міжнародний досвід (пам'яті професора П. П. Михайленка): тези доп. наук.-теорет. конф. – К.: Київський нац. ун-т внутр. справ, 2009. – С. 100–102.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ

«Медіа грамотність» – це знання, обізнаність та розуміння, які дозволяють споживачу ефективно та безпечно користуватись послугами. Медіа грамотні люди можуть обирати інформацію, розуміти природу змісту та послуг і отримувати переваги від повного спектру можливостей нових комунікаційних технологій. Вони краще можуть захистити себе та свої сім'ї від використання матеріалів агресивного та шкідливого характеру. Таким чином, поширення медіа грамотності в усіх прошарках суспільства повинне просуватись та досягнення у цій сфері повинні реально унаслідуватись [1].

Медіа грамотність, апріорі полягає у реалізації права на доступ до публічної інформації. Право на доступ до публічної інформації є конституційним правом людини передбаченим і гарантованим статтею 34 Конституції України [2].

Під публічною інформацією, відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації» (далі – Закон) слід розуміти: відображену та задокументовану будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформацію, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації [3].

Статтею 13 Закону, визначений перелік розпорядників інформації, відповідно до цілей Закону, зокрема:

1) суб'єкти владних повноважень – органи державної влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, органи влади Автономної Республіки Крим, інші суб'єкти, що здійснюють владні управлінські функції відповідно до законодавства та рішення яких є обов'язковими для виконання;

2) юридичні особи, що фінансуються з державного, місцевих бюджетів, бюджету Автономної Республіки Крим, – стосовно інформації щодо використання бюджетних коштів;

3) особи, якщо вони виконують делеговані повноваження суб'єктів владних повноважень згідно із законом чи договором, включаючи надання освітніх, оздоровчих, соціальних або інших державних

послуг, – стосовно інформації, пов'язаної з виконанням їхніх обов'язків;

4) суб'єкти господарювання, які займають домінуюче становище на ринку або наділені спеціальними чи виключними правами, або є природними монополіями, – стосовно інформації щодо умов постачання товарів, послуг та цін на них.

Для того, щоб отримати бажану інформацію, слід надіслати інформаційний запит дотримуючись вимог передбачених частиною п'ятою статті 19 Закону, зокрема:

1) ім'я (найменування) запитувача, поштову адресу або адресу електронної пошти, а також номер засобу зв'язку, якщо такий є;

2) загальний опис інформації або вид, назву, реквізити чи зміст документа, щодо якого зроблено запит, якщо запитувачу це відомо;

3) підпис і дату за умови подання запиту в письмовій формі.

Варто зазначити, що надсилати інформаційний запит можна поштою, можна відносити власноруч, реєструючи у відділі звернень громадян, можна надсилати електронною поштою чи факсом.

Статтею 20 Закону передбачено, що розпорядник інформації має надати відповідь на запит на інформацію не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання запиту. У разі якщо запит стосується надання великого обсягу інформації або потребує пошуку інформації серед значної кількості даних, розпорядник інформації може продовжити строк розгляду запиту до 20 робочих днів з обґрунтуванням такого продовження. Про продовження строку розпорядник інформації повідомляє запитувача в письмовій формі не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання запиту.

Як зрозуміти, що Ваше право на публічну інформацію порушили? Наведемо, декілька яскравих прикладів.

Коли розпорядник інформації, який не володіє запитуваною інформацією, але якому за статусом або характером діяльності відомо або має бути відомо, хто нею володіє і рекомендує запитувачу інформації звернутися до розпорядника інформації – це порушення. Він зобов'язаний направити цей запит належному розпоряднику з одночасним повідомленням про це запитувача.

Коли Вам відмовляють у наданні копії запитуваних документів, з посиланням на те, що дана інформація може бути одержана запитувачем із загальнодоступних джерел (наприклад, офіційний веб-сайт). Така відповідь вважається неправомірною відмовою в наданні інформації.

Якщо Вам не надали доступу до інформації на підставі того, що документи містять персональні дані, але така інформація стосується розпорядження бюджетними коштами, володіння, користування чи

розпорядження державним, комунальним майном, у тому числі до копій відповідних документів, умови отримання цих коштів чи майна, прізвища, імена, по батькові фізичних осіб та найменування юридичних осіб, які отримали ці кошти або майно така відмова неправомірна.

Як зазначив американський вчений Елвін Тофлер: «Усюди відбувається також безперервна інформаційна війна між культом секретності та групами громадян, які виступають за ширший доступ до інформації», тому, для того, щоб перемогти у цій війні слід, розуміти дію Закону та належним чином реалізовувати право на доступ до публічної інформації [4, с. 10].

1. Директива Європейського парламенту і Ради ЕС № 2007/65/ЕС від 11.12.2007. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://medialaw.org.ua/library/dyrektyva-yevropejskogo-parlamentu-ta-rady-yevropy-2010-13-yes/>

2. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії ВР України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141.

3. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>

4. Про доступ до публічної інформації: Науково-практичний коментар до Закону України / за ред. Дмитра Котляра. – К.: ГНОЗИС, 2012. – 336 с.

Т. С. Бабенко

*(Одеський державний університет
внутрішніх справ)*

ЗАХИСТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

На сьогодні беззаперечним є той факт, що розвиток сфери інтелектуальної власності в Україні є одним з головних чинників економічного розвитку країни й її подальшої інтеграції у світове співтовариство. Для успішної її реалізації держава повинна гарантувати належну цивільно-правову охорону й захист інтелектуальної власності [5, с. 84].

Ефективність будь-яких економічних, політичних, соціальних перетворень, що відбуваються у суспільстві, безпосередньо залежать від широкого використання творчого інтелектуального капіталу держави, ефективності функціонування системи і механізму державної охорони та захисту інтелектуальної власності. Від того, наскільки

значимим є інтелектуальний потенціал суспільства, рівень його культурного розвитку, залежить ефективність вирішення економічних проблем, що стоять перед ним [2, с. 8].

На жаль, в Україні спостерігається панівна зневага суспільства до охорони результатів інтелектуальної праці, відсутність належного інформаційного забезпечення діяльності у сфері охорони інтелектуальної власності.

На жаль, поряд із значними перевагами і прогресивністю сучасних цифрових мереж, юристи все частіше вимушені говорити і про недоліки, адже вони поставили під загрозу основу авторсько-правової доктрини, практично унеможливили контроль за використанням творів, а також значно ускладнили отримання авторської винагороди [3, с. 47].

На сьогодні не існує відпрацьованого механізму захисту авторських прав у мережі Інтернет, врегульованого на законодавчому рівні, адже українське законодавство досі не містить норм, які б відображали специфіку в цій сфері, що призводить до ще більшого загострення проблеми. Можливі порушення авторських права Згідно з чинним законодавством матеріали, оприлюднені в мережі Інтернет, є об'єктом авторського права і, відповідно, охороняються законом. Так, якщо стаття, розміщена в Інтернеті, є об'єктом авторського права, то власне її «розміщення» буде «оприлюдненням», адже робить статтю чи твір загальнодоступним, а копія, отримана з Інтернету, стає екземпляром твору в момент запису в пам'ять комп'ютера.

Існують дві форми захисту прав інтелектуальної власності: юрисдикційна і неюрисдикційна. Досить цікаво розкриває їх зміст В. О. Жаров. Відповідно до його концепції суть юрисдикційні форми полягає у зверненні особи, права й законні інтереси якої порушено неправомірними діями, по захист до державних або інших компетентних органів, які уповноважені вжити необхідних заходів для відновлення порушеного права і припинення правопорушення. Неюрисдикційна форма захисту включає дії юридичних і фізичних осіб щодо захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності, які здійснюються ними самостійно, без звернення по допомогу до державних або інших компетентних органів [5, с. 85].

Можна констатувати, що нормативно-правова база суттєво відстає від суспільних відносин, що призводить до неврегульованості даної сфери нормами законів, застосування здебільшого корпоративних норм або й відсутності будь-якого регулювання. Тому на даному етапі перед фахівцями і законодавцями постає завдання адаптувати нормативно-правову базу для забезпечення правового регулювання і захисту виключних прав у мережі Інтернет.

Крім того, необхідне оновлення механізмів реалізації виключних прав та підвищення підготовки суддів у сфері інформаційних технологій [3, с. 49].

Слід відзначити, що сучасний захист права інтелектуальної власності є неефективним і носить лише компенсаційний характер, адже побудований на засадах цивільно-правового захисту. У випадку порушення авторського права, порушник за чинними вітчизняним законодавством має відшкодувати завдану ним шкоду. Лише в кількох передбачених законом випадках, крім відшкодування шкоди, він зобов'язаний сплатити невеликий штраф (неустойку). Максимальний розмір грошового стягнення відповідно до законодавства України «Про авторське право і суміжні права» може становити від 10 до 5000 мінімальних заробітних плат [1].

Отже, основною і фактично єдиною формою захисту прав інтелектуальної власності є розгляд у суді цивільних і господарських спорів з цього приводу, а також кримінальних справ та справ про адміністративні правопорушення.

При цьому в основі судового захисту прав інтелектуальної власності лежать перш за все приватно-правові інтереси суб'єкта відповідних прав.

Державні інтереси при цьому є вторинними і опосередковано виражають волю держави щодо недопущення порушень прав інтелектуальної власності, що загрожує економічному та науково-технічному розвитку суспільства.

Забезпечення правової охорони права інтелектуальної власності, яке є невід'ємною складовою для розвитку ринкової економіки в нашій державі, залежить від досконалості національної нормативної бази в цій сфері й наявності розвинутої інфраструктури для реалізації законодавства. [5; с. 85]

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – № 13. – Ст. 64.

2. Рудник Т. Проблеми захисту права інтелектуальної власності в Україні / Т. Рудник, Г. Закорецька // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – 179 с.

3. Еннан Р. Проблеми правової охорони інтелектуальної власності у мережі Інтернет / Р. Еннан // Інтелектуальна власність. – 2011. – 72 с.

4. Ульянов О. І. Судовий захист прав інтелектуальної власності / О. І. Ульянов // Південноукраїнський правничий часопис. – 2012. – 285 с.

5. Фучеджі В. Д. Цивільно-правова охорона інтелектуальної власності в Україні / В. Д. Фучеджі // Південноукраїнський правничий часопис. – 2010. – 298 с.

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Захист права інтелектуальної власності в Україні останніми роками набуває усе більшої гостроти, оскільки масштаби порушення цих прав стрімко зростають. Варто хоча б згадати про проблему виробництва та реалізації неліцензійних компакт-дисків, відеокасет, комп'ютерних програм тощо, а також пов'язані з цим ускладнення міжнародних торговельних відносин у цій та суміжній сферах.

Є всі підстави стверджувати, що захист прав інтелектуальної власності не відповідає сучасним вимогам. Він не забезпечує надійного і ефективного захисту інтелектуальної власності. Засоби масової інформації буквально переповнені повідомленнями про порушення патентних чи авторських прав. Масштаби порушення прав інтелектуальної власності в Україні настільки зросли, що до нашої держави починають застосовувати економічні санкції [1, с. 123].

У наш час фактор захисту прав здобуває особливо великого значення, тому що у зв'язку зі швидким розвитком технологій, з'явилася можливість порушення прав у таких обсягах, що були неможливі раніше. Захист права інтелектуальної власності поділяється на окремі види: цивільно-правовий, кримінально-правовий і адміністративно-правовий.

Цивільно-правовому захистові притаманні свої специфічні методи та засоби, які істотно різняться від існуючих в інших галузях права. Безперечно, цивільне право, як і інші галузі права, має на меті виховання громадян і юридичних осіб у дусі поваги до власності інших осіб, утримання від порушень прав власників. Ця мета досягається за допомогою спеціальних цивільно-правових методів та засобів.

Специфіка цивільно-правового захисту права власності насамперед полягає у застосуванні таких юридичних механізмів (засобів чи способів), які забезпечують, як правило, усунення перешкод у здійсненні права власності та відновлення майнового становища потерпілого власника за рахунок майнових благ порушника чи іншої зобов'язаної особи. Цьому не можуть сприяти повною мірою норми інших галузей права, зокрема кримінального, санкції якого в першу чергу спрямовані на особу порушника чи на його майно у вигляді міри покарання (конфіскація, штраф). Більше того, в багатьох випадках

потерпіла від злочину особа може бути заінтересована не у притягненні злочинця до кримінальної відповідальності, а у відшкодуванні завданих матеріальних збитків, у поверненні викраденого майна, що досягається вже засобами цивільного права. Саме в цьому і полягають специфіка та переваги цивільно-правового захисту. Захист інтелектуального права встановлений Конституцією України, чинним Цивільним кодексом України, Законом України «Про авторське право і суміжні права», зокрема його розділ V «Захист авторського права і суміжних прав» та іншими нормативними документами [2, с. 496].

Одна з важливих проблем в притягненні до відповідальності порушника прав інтелектуальної власності є питання про визначення майнової шкоди, що була завдана особі внаслідок правопорушення. Це питання закріплено у Цивільному Кодексі України та Законі України «Про авторське право і суміжні права», але там постає питання в оцінці судом суті порушення, адже тут відіграють роль кілька чинників, кожний з яких може дуже сильно вплинути на остаточне рішення:

1) суб'єктивна думка кожної людини (зокрема, судді) про те, що саме вважається тяжким порушенням, а що легким, адже визначення ступеня серйозності порушення авторських та суміжних прав прямо залежить від активності адвоката в судовому процесі, ставлення суспільства до правопорушення і від особистої думки суду;

2) розмір завданої моральної шкоди, який і без того є дуже спірним питанням в будь-якому судовому процесі;

3) найбільш складним питанням є визначення майнової шкоди, що була завдана особі внаслідок правопорушення [3, с. 178].

Виходячи з реального стану речей, система захисту прав інтелектуальної власності, що склалася в Україні, потребує радикального і невідкладного перегляду й удосконалення. Не можна стверджувати, що наша держава у цій сфері нічого не робить. Існуючі правові засоби захисту інтелектуальної власності не досягають мети, не забезпечують надійного та ефективного захисту права інтелектуальної власності. Ці проблеми потребують спеціального дослідження. Наприклад, у Великобританії, Німеччині та низці інших країн існують спеціалізовані патентні суди. Це дозволяє сконцентрувати досвід вирішення патентних суперечок, створити умови для правильного й однакового застосування нормативних актів, скоротити число інстанцій, що розглядають суперечки [4, с. 180].

В Україні поки що немає патентного суду, але існує практика створення судових колегій з інтелектуальної власності, наприклад, при Вищому Господарському суді України. У таких колегіях працюють судді, які мають спеціальну фахову підготовку з інтелектуальної власності і тому можуть компетентно вирішувати суперечки щодо інтелектуальної власності.

Самий головний але водночас прикрий висновок, який можна зробити це те, що хоча система захисту права інтелектуальної власності в Україні й відповідає міжнародним стандартам, сама система є вкрай недосконалою і не виконує своїх функцій. Потрібно розробляти нові принципи захисту прав власників інтелектуальної власності. Потрібна більш жорстка система захисту прав інтелектуальної власності, застосування якої має назавжди відбити у порушника бажання використати неправомірно твір чи об'єкт промислової власності.

Недоліками існуючої системи захисту права інтелектуальної власності є також відсутність спеціалізованих суддів, що зумовлює досить тривалі строки розгляду навіть не дуже складних справ з приводу порушення права інтелектуальної власності. Ще однією причиною недостатньої ефективності захисту права інтелектуальної власності є численні можливості уникнути відповідальності порушника за невиконання уже прийнятого судом рішення у справі на користь позивача, що дає йому можливість зволікати з виконанням довгі роки.

1. Дахно І. І. Право інтелектуальної власності: навчальний посібник / І. І. Дахно. – К.: Либідь, 2010. – 168 с.

2. Законодавство про інтелектуальну діяльність: збірник нормативних актів. – К.: Юрінком Інтер, 2014. – 798 с.

3. Підпригора О. А. Право інтелектуальної власності: підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. О. А. Підпригори, О. Д. Святоцького. – К.: Ін Юре, 2012. – 624 с.

4. Роїна О. М. Інтелектуальна власність в Україні. Нормативна база. – 2-е вид. / О. М. Роїна. – К.: КНТ, 2010. – 253 с.

В. В. Бадула

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В УПРАВЛІННІ ОВС: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Одним із напрямків державної інформаційної політики в Україні, відповідно до статті 3 Закону України «Про інформацію», є створення інформаційних систем і мереж інформації, розвиток електронного урядування; постійне оновлення, збагачення та зберігання національних інформаційних ресурсів; забезпечення інформаційної безпеки України [1]. Тому останнім часом в Україні спостерігається інтенсивне

впровадження сучасних інформаційних технологій практично у всі сфери життєдіяльності держави, у тому числі в діяльність органів внутрішніх справ України.

Інформаційна система – це система, яка призначена для збирання, передачі, обробки, зберігання і надання інформації, необхідної для процесу управління, за допомогою якої здійснюється комунікація між суб'єктом та об'єктом управління [2, с. 159].

Головними складовими інформаційних систем являються: інформація, яка потрібна для виконання завдань управління; персонал, який забезпечує життєдіяльність інформаційних систем та технічні засоби збору, обробки та зберігання інформації.

Діяльність інформаційних систем потребує досконалої роботи всіх елементів її діяльності.

Переваги інформаційних систем в управлінні ОВС полягають в наступному:

1) оперативно відображають стан злочинності, охорони громадського порядку та характеризують сили та засоби ОВС;

2) зосередження у відповідних інформаційних банках даних відомостей, необхідних для здійснення функцій органів внутрішніх справ і управління структурними підрозділами системи ОВС;

3) централізація комп'ютерних банків даних;

4) взаємообмін кримінологічною інформацією;

5) застосування засобів захисту та безпеки інформації [3, с. 32].

Досвід практичної експлуатації інформаційних систем дає змогу визначити їх основні недоліки:

1) непогодженість при створенні та впровадженні інформаційних банків даних;

2) дублювання збирання і переробка однакових даних;

3) недосконалість первинних облікових документів;

4) недостатня повнота і достовірність даних;

5) несвоєчасне надходження до споживачів інформації;

6) застарілість технічних комплексів МВС, УМВС України в областях, переважна більшість яких виробила свій ресурс;

7) недосконалість організаційно-кадрового забезпечення інформаційних підрозділів МВС, УМВС в областях та в галузевих службах;

8) нерациональне використання відповідного фінансування на підтримку системи інформації;

9) стан технічних комплексів наблизився до критичної межі, за якою експлуатація банків даних стає надзвичайно важкою, а в окремих випадках – неможливою [4, с. 159].

На основі аналізу сутності інформаційних систем що використовуються в управлінні ОВС можна зробити такі висновки:

- наявність інформаційних систем в підрозділах ОВС дозволяє розподілити сили і засоби ОВС;
- інформаційне забезпечення органів внутрішніх справ являє собою єдність змісту, обсягів, якості інформації, необхідної для здійснення управління;
- пріоритетна роль системи інформаційного забезпечення органів внутрішніх справ яка зумовлює ефективність роботи правоохоронних органів;
- процес запровадження в органах внутрішніх справ інформаційних технологій тільки набирає сили і не є досконалим, однак ті позитивні зміни, що відбуваються останнім часом, та визначені перспективні напрямки допоможуть здолати всі перешкоди в інформаційному забезпеченні діяльності органів внутрішніх справ і підвищити ефективність протидії злочинності.

1. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992р. (в редакції від 21.05.2015 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/>

2. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України: підручник / О. М. Бандурка. – Х.: Ун-т внутр. справ, 1998. – 780 с.

3. Бабаскін В. В. Проблемні питання інформаційного забезпечення діяльності ОВС / В. В. Бабаскін, С. А. Жалгунова // Науковий вісник ЮА МВС. – 2005. – № 3. – С. 32–38.

4. Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ: підручник / В. М. Плішкін; за ред. канд. юрид. наук Ю. Ф. Кравченка. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 1999. – 702 с.

Х. В. Байдюк

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ЧИННИКИ СТАНОВЛЕННЯ ГАРМОНІЙНОЇ «Я-КОНЦЕПЦІЇ» ОСОБИСТОСТІ

Процес становлення особистості – це тема, яка хвилює людство із моменту народження кожного індивіда. Можливо тому сфера людського завжди була і є основною для дослідження у всіх наукових галузях, особливо у психології. Важливе місце у процесі особистісного становлення посідає поняття «Я-концепції». На даний момент розгляд цього питання є актуальним, адже гармонійна «Я-концепція» – це

запорука формування зрілої, впевненої у собі та своїх силах особистості, тому на даний момент для кожного важливо знати особливості перебігу цього процесу та чинники які оптимізують його.

Аналіз літературних джерел показав, що «Я-концепція» виступає одним з центральних понять психологічної науки.

З. Фройд, А. Маслоу, В. Джеймс, К. Роджерс, С. Максименко, М. Й. Боришевський, П. Р. Чамата, І. Д. Пасічник, Р. В. Каламаж, Н. І. Жигайло – лише декілька із відомих вчених, які займались дослідженням даної теми.

А. Маслоу говорив: «...самоактуалізовані люди підкоряються внутрішнім, не соціальним детермінантам – законам власної внутрішньої природи, потенційним можливостям, талантам, потребі пізнання самого себе та прагненням стати цілісними, гармонійними особистостями, краще пізнати, ким вони є, чого бажають та в чому сенс життя» [1, с. 2].

С. Д. Максименко: «Починаючи із раннього віку дитина, за своєю те, якою треба, а якою не можна бути. Її реальні риси, що відповідають цьому треба, – усвідомлюються і становлять у своїй сукупності «Я-концепцію» [5, с. 125].

Чимало авторів вважають «Я-концепцію» виявом самосвідомості особистості щодо оцінювання себе суб'єктом практичної і теоретичної діяльності. Деякі розглядають «Я-концепцію» – як неповторність особистості, як сукупність усіх уявлень про себе. Існують дослідження, у яких вивчається проблема «Я-концепції» у різних вікових періодах. Так, А. М. Андрєва та Н. І. Гуткіна розглядають самосвідомість студентської молоді; І. С. Булах та Л. В. Долинська висвітлюють особливості «Я-концепції» у зрілому віці.

Вперше проблема «Я-концепції» була виділена й охарактеризована В. Джеймсом. Він вважав, що глобальне, особистісне «Я» включає в себе дві складові: «Я-свідоме» (чистий досвід) та «Я-як об'єкт» (зміст цього досвіду), які існують суміжно. Згодом другу половину глобального «Я» стали називати «Я-концепцією» чи «Я-образом». З. Фройд вважав внутрішнім джерелом розвитку «Я» особистості суперечність між його реальним та ідеальним компонентами (боротьба «Его» та «Супер-Его»).

У психологічному вимірі поняття «Я-концепції» характеризує узагальнене уявлення про самого себе, систему установок відносно власної особистості, які формуються у процесі її розвитку та соціалізації.

Становлення гармонійної «Я-концепції» особистості залежить від наступних чинників: внутрішні, які зумовлені біологічною природою організму та виявляються у функціонуванні психічної діяльності людини (особливості протікання психічних процесів особистості її внутрішня діяльність);

– зовнішні, що виявляються в умовах існування людини, а саме: у впливі соціального середовища на формування особистості.

До внутрішніх чинників можемо віднести наступні складові:

– мислення, що формує знання про себе, виступає основою рефлексії; підтримує внутрішню узгодженість та стійкість Я;

– уява бере активну участь у формуванні можливого, майбутнього та ідеального «Я» особистості;

– емоції та переживання формують самооцінку як складову «Я-концепції»

– спрямованість особистості визначає: значимі відчуття, образи власного тіла, переживання та спонукування людини; міру стійкості та постійності власної особистості [4].

Перебуваючи між іншими людьми, засвоюючи норми та правила, обмінюючись інформацією, дотримуючись традицій, або гуляючи просто по парку ми знаходимося у соціумі, який завжди впливає на формування наших уявлень про себе.

Соціалізація – один із основних компонентів формування гармонійної «Я-концепції» особистості, який відносимо до зовнішніх чинників впливу.

С. Д. Максименко виокремлює наступні механізми формування усвідомлень про себе: ідентифікація, відчуження та порівняння. Механізм ідентифікації забезпечує ототожнення себе особистості з власним ім'ям, статтю, з Я-образами минулого, теперішнього та майбутнього, з суспільними цінностями, що забезпечують буття у соціальному просторі та сприяють усвідомленню індивідом своїх прав та обов'язків. Тоді як, відчуження, що з'являється дещо пізніше ідентифікації, обумовлює розвиток початкових форм самосвідомості, потреби в здобуванні та відстоюванні власної самостійності, самоцінності.

Базовим механізмом формування уявлень про себе виступає механізм порівняння: оцінюючи себе, індивід свідомо або несвідомо порівнює себе з іншими, враховуючи не тільки свої власні досягнення, але і всю соціальну ситуацію в цілому [4].

Отже, формування «Я-концепції» особистості – багатогранна та складна конструкція, яка як пазл складається із різних частинок, що в сукупності формують зрілу самодостатню особистість.

Основні складові у цьому процесі: оточення та внутрішній світ людини, їхнє гармонійне співвідношення – основний чинник становлення гармонійної «Я-концепції» особистості.

1. Берне Р. Развитие Я-концепции и воспитание / Р. Берне. – М.: Прогрес, 1986. – 66 с.

2. Бех И. Д. Нравственность личности: стратегия становления / И. Д. Бех. – Ровно, 1991. – 146 с.
3. Грановская Р. М. Элементы практической психологии / Р. М. Грановская. – М., 1988. – 560 с.
4. Максименко С. Д. Загальна психологія / С. Д. Максименко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 272 с.
5. Максименко С. Д. Медична психологія. – 2-е вид. / С. Д. Максименко. – К.: Слово, 2014. – 516 с.
6. Налчаджян А. А. Я-концепция / А. А. Налчаджян // Психология самосознания. – Самара: Издат. Дом «Бахрах-М», 2003. – С. 332 с.

Р. І. Батіг

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

СУДОВІ ДЕБАТИ ЯК ЕТАП СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

Судовий розгляд цивільної справи є центральною стадією цивільного процесу. Стадія судового розгляду характеризується тим, що на цій стадії найповніше реалізується не лише завдання, а й принципи цивільно процесуального права.

Найголовнішою ланкою судового розгляду є судові дебати.

Судові дебати – одна із складових судового розгляду, у якій особи, які беруть участь у справі виступають з промовами з метою переконати суд у правильності своєї позиції по справі, яка розглядається. Під час виступу особи, які беруть участь у справі, дають оцінку доказам, вказують на переваги одних доказів над іншими, переконують суд у правильності своєї позиції [1, ст. 257].

Значення дебатів в судовому розгляді цивільних справ полягає в тому, пише П. Гуреев [2, ст. 196], що вони допомагають суду правильно й усебічно оцінити докази по справі та встановити дійсні правовідносини сторін, у тому, що саме дебати для позивача й відповідача є важливим засобом захисту належних їм прав. До суду з протилежних точок зору доносяться факти, установленні в судовому засіданні. При цьому кожна сторона намагається використати та подати їх у такому вигляді, який є необхідним саме для неї для підтвердження чи спростування позовних вимог [2, ст. 197].

Сторони в судових дебатах висловлюються відносно достовірності та достатності доказів, наданих іншими особами, які беруть участь у справі, роблять висновки про встановлення чи невстанов-

лення фактів, що мають значення для правильного розгляду справи [3, ст. 297].

Тривалість судових дебатів законодавчо не регламентована, суд не може обмежувати виступи певними часовими рамками. Однак з метою уникнення певних зловживань головуючий може зупинити промовця у разі, коли він виходить за межі справи, що розглядається судом, або повторюється [3, ст. 295].

Відповідно до приписів ст. 193 ЦПК України, у судових дебатах виступають із промовами особи, які беруть участь у справі.

У судових дебатах першим надається слово позивачеві та його представникові. Треті особи без самостійних вимог виступають в судових дебатах після особи, на стороні якої вони беруть участь. Третя особа, яка заявила самостійні позовні вимоги щодо предмету спору, та її представник у судових дебатах виступають після сторін. Органи та особи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб, виступають в судових дебатах першими [4].

Законодавчо встановлено певні обмеження щодо ініціювання вчинення певних процесуальних дій під час судових дебатів. Так, не можна подавати нові докази, заяву про залишення позову без розгляду, збільшувати або зменшувати розмір позовних вимог. Позовну заяву від третьої особи, що заявляє самостійні вимоги щодо предмету спору, подану після початку судових дебатів, суд своєю ухвалою повертає заявнику.

Незважаючи на те, що під час виступу у судових дебатах не можна подавати нові докази ЦПК України, передбачає, що якщо під час судових дебатів виникає необхідність з'ясування нових обставин, що мають значення для справи, або дослідження нових доказів, суд постановляє ухвалу про повернення до з'ясування обставин у справі. Після закінчення з'ясування обставин у справі та перевірки їх доказами судові дебати проводяться в загальному порядку [5, ст. 550].

На думку науковця О. Б. Загурського черговість судових дебатів має контролюватись судом і відповідно ним і встановлюватись.

Беручи до уваги думки О. Б. Загурського і Ю. Коломієць, вважаю що черговість судових дебат повинна встановлюватись на законодавчому рівні. Оскільки даючи волю дій суду у вирішенні цього питання, може призвести до обмеження прав осіб, які беруть участь у справі і виступають у судових дебатах.

1. Коломієць Ю. М. Дебати під час розгляду цивільних справ в судах першої інстанції / Ю. М. Коломієць // Юридичний вісник. – 2015. – № 8. – С. 256–260.

2. Гуреев П. П. Судебное разбирательство гражданских дел / П. П. Гуреев // Юридична література. – 1958. – С. 193–197.

3. Ясинок М. М. Цивільний процес України: підручник / М. М. Ясинок. – К.: Алерта, 2014. – С. 300–744.

4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року (з наступними змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40–42. – Ст. 492.

5. Загурський О. Б. Судові дебати в кримінальному процесі / О. Б. Загурський // Юридичний вісник. – 2014. – № 3. – С. 548–552.

Х. Л. Беркій

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПІДПРИЄМСТВА, СТВОРЕНІ ЗГІДНО З ЄВРОПЕЙСЬКИМ ПРАВОМ: ЄВРОПЕЙСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ЗА ЕКОНОМІЧНИМИ ІНТЕРЕСАМИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКЕ ТОВАРИСТВО

Ще на початку 1960-х рр. в Європейському Союзі (далі – ЄС) з'явилися ідеї створення «істинно європейських» компаній, які, на відміну від компаній національного права, мали б джерелом своєї правосудатності безпосередньо право ЄС. Основною метою при розробці статусу нових видів юридичних осіб, що регулюються не національним законодавством однієї з країн-учасниць ЄС, а правом ЄС, було створення європейських комерційних організацій, здатних вільно розмішувати центри своєї підприємницької діяльності в рамках усього Євросоюзу.

Європейське об'єднання з економічних інтересів. Європейське об'єднання за економічними інтересами є, по суті, договором про спільну діяльність, основні положення якого, відповідно до Регламенту Ради (ЄЕС) від 25 липня 1985 року № 2137/85, є однаковими у всьому ЄС [4, с. 138–139]. Метою об'єднання є сприяння або розвиток економічної діяльності його учасників та поліпшення або підвищення результатів такої діяльності; його метою не є отримання прибутку для себе.

Учасниками об'єднання можуть бути тільки: 1) компанії чи фірми відповідно до ст. 48 Римського договору про створення ЄЕС; 2) будь-які інші правосуб'єктні утворення, створені у відповідності з правом будь-якої держави-члена, які мають своє зареєстроване місцезнаходження і центральне управління на території Співтовариства;

3) фізичні особи, які професійно займаються підприємницькою діяльністю на території Співтовариства [3 с. 206]. Прибутки від діяльності об'єднання вважаються прибутками учасників, які розподіляються між ними у розмірах, які визначаються у договорі про створення об'єднання, або за відсутності таких положень, у рівних частках [1].

ЄОЕІ не є комерційною організацією на відміну від тих юридичних осіб, які є його членами: його діяльність тільки сприяє діяльності його членів і не може виходити за межі предмету діяльності членів об'єднання. ЄОЕІ не має власного статутного капіталу, не може отримувати інвестиції і фінансується лише учасниками, які несуть необмежену солідарну відповідальність щодо боргів даного об'єднання [3, с. 206].

Європейське товариство. Вперше ідею про створення Європейського товариства (*Societas Europaea*) (далі – ЄТ) або Європейського акціонерного товариства як нової форми господарювання було озвучено у Франції у 1960 році на Міжнародному конгресі нотаріусів. 8 жовтня 2001 року Європарламент затвердив Регламент № 2157/2001 про Статут Європейського Товариства та Директиву № 2001/86/ЄС про доповнення Статуту ЄТ стосовно участі найманих працівників в управлінні ЄТ. Обидва документи вступили в силу 8 жовтня 2004 р.

ЄТ має статус юридичної особи і є аналогом акціонерних товариств (публічних компаній – у Великобританії) національного права. Ст. 2 Регламенту визначає порядок заснування ЄТ, що передбачає кілька способів його створення, а саме: 1) утворення ЄТ шляхом злиття акціонерних товариств, які були засновані відповідно до права однієї з держав-членів і які мають на території ринку ЄС зареєстроване місцезнаходження і адміністративний центр (статті 27–31 Регламенту); 2) створення холдингової компанії акціонерними товариствами та товариствами з обмеженою відповідальністю, які були створені відповідно до права однієї з держав-членів і які мають на території ринку ЄС не тільки своє зареєстроване місцезнаходження, а й адміністративний центр (статті 32–34 Регламенту); 3) утворення ЄТ як дочірньої компанії: воно може бути здійснене будь-якими юридичними особами публічного чи приватного права, які мають на території ринку ЄС своє зареєстроване місцезнаходження та адміністративний центр (статті 35–36 Регламенту); 4) перетворення діючого акціонерного товариства однієї з держав-членів у ЄТ за умови, що дане товариство має дочірню компанію на території іншої держави впродовж не менш ніж двох років (ст. 37 Регламенту) [3, с. 204–205].

ЄТ має складатися із загальних зборів акціонерів, та наглядово-го органу та виконавчого органу (дворівнева система), або органу управління (однорівнева система), залежно від форми, передбаченої в установчих документах [2].

Крім зазначених двох організаційно-правових форм юридичних осіб – ЄТ та ЄОЕІ, право ЄС передбачає створення та діяльність інших компаній нового типу – Європейського кооперативного товариства (ЄКТ), Європейської асоціації (ЄА) та Європейського товариства взаємодопомоги (ЄТВ) [3, с. 207].

Отже, як бачимо, на сьогодні в Європі простежується процес переходу компаній до нових організаційно-правових форм ведення бізнесу, діяльність яких регулювалася нормами, що підлягають прямому застосуванню у всіх державах Співтовариства, а також внутрі-державним правом держав-членів ЄС. Створення нових організаційно-правових форм згідно з правом ЄС сприяє вирішенню проблеми мобільності компаній в рамках Співтовариства та відкриває нові можливості для розвитку бізнесу в ЄС.

1. Регламент Ради (ЄЕС) № 2137/85 від 25 липня 1985 року про Європейське об'єднання з економічних інтересів (ЄОЕІ). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: old.minjust.gov.ua/file/32709.

2. Регламент Ради (ЄС) № 2157/2001 від 8 жовтня 2001 про Статут європейського товариства (SE) (ЄТ). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: old.minjust.gov.ua/file/32710.

3. Особливості правового регулювання створення та діяльності нових організаційно-правових форм юридичних осіб згідно з правом Європейського Союзу / Х. В. Кметик // Вісник Академії адвокатури України. – 2009. – № 1 (14). – С. 203–208.

4. Співпраця між підприємствами: особливості законодавства України та Європейського Союзу / Д. Опришко, А. Бартолачеллі // Право України. – 2015. – № 3. – С. 135–144.

І. В. Бесага

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРАВОВА ПОЗИЦІЯ ЗАКОНОДАВЦЯ ЩОДО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

На світових ринках праці спостерігаються значні темпи зростання безробіття. Найбільш незахищеними на ринку праці виступають молоді люди, які лише починають адаптуватися до соціально-економічних, політичних, духовних та інших суспільних процесів.

Одним із пріоритетних завдань держави щодо забезпечення розвитку економіки, відкритого суспільства, інтеграції України до світової спільноти є вдосконалення роботи з основних напрямів реалізації державної молодіжної політики, забезпечення повноцінної роботи з молоддю.

На даний час законодавець веде активну політику для реалізації цих цілей, однак відкрито констатує значну кількість проблем, до яких, зокрема, відносить: забезпечення доступної освіти; забезпечення зайнятості; погіршення стану фізичного і психічного здоров'я тощо.

Указом Президента України від 27 вересня 2013 року затверджена «Стратегія розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року», яка передбачає чіткий план дій щодо реалізації молодіжної політики. Для останньої передбачено план у три етапи.

На першому етапі (2013-2015 роки) передбачається удосконалення нормативно-правової бази щодо забезпечення реалізації державної молодіжної політики, зокрема підготовка пропозицій щодо внесення змін до Законів України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», «Про молодіжні та дитячі громадські організації» та інших нормативно-правових актів. На другому етапі (2016–2018 роки) передбачається: забезпечення активної участі у суспільному житті молоді, громадських об'єднань, що представляють її інтереси, а також збільшення обсягу фінансування молодіжних програм за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів.

На третьому етапі (2019–2020 роки) передбачається: створення умов для надання молоді необхідних соціальних послуг з навчання, професійної підготовки, працевлаштування, житлового забезпечення тощо та передача функцій з реалізації державної молодіжної політики органам місцевого самоврядування та громадським об'єднанням, що представляють інтереси молоді.

Також законом визначені такі основні гарантії у цій сфері: рівне з іншими громадянами право на працю; надання першого робочого місця на строк не менше двох років після закінчення або припинення навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах, завершення професійної підготовки і перепідготовки, а також після звільнення зі строкової військової або альтернативної (невійськової) служби; надання роботи за фахом на період не менше трьох років молодим спеціалістам – випускникам державних професійно-технічних та вищих навчальних закладів, потреба в яких була визначена державним замовленням.

Як впливає із стратегії, плани щодо забезпечення належних умов для навчання та працевлаштування молоді є досить мізерними порівняно із глобальним характером цього питання. Так, у країнах ЄС

намітилась тенденція до стрімкого зростання безробіття серед молоді, мігрантів, осіб із низьким рівнем кваліфікації. Для подолання цієї проблеми у червні 2013 року у Брюсселі відбувся саміт лідерів держав ЄС. Головна мета зустрічі – подолання безробіття серед молоді та активізація підприємництва. Керівники 28 країн домовилися щодо фінансової підтримки безробітних молодих європейців, ввівши нову стратегію розвитку «Європа 2020 швидкого, сталого та всеохоплюючого розвитку» [2; 1].

Серед іншого, було запроваджено певний пакет заходів:

1. Мотивувати молодих людей продовжувати частину свого навчання в іншій державі-члені, за фінансової підтримки з боку ЄС (проект «Молодь в русі»). Який передбачає, що протягом 4 місяців після закінченні школи або втрати роботи особи віком до 25 років мають отримати допомогу для професійного навчання або ж навіть для працевлаштування на нове місце.

2. Полегшити пошук роботи для молоді в іншій державі-члені ЄС («Ваша перша EURES робота»). На реалізацію цього проекту в Брюсселі та інших європейських країнах організовані європейські біржі праці, де молодь може переглянути пропозиції роботи багатьох фірм, не лише, наприклад, з Бельгії, а й з Великобританії, Франції тощо.

3. Пристосувати навчання в державах-членах до потреб і сподівань молоді. Це має зменшити кількість «відсіву», що є актуальною проблемою, оскільки в даний час майже 15 відсотків молодих людей в Європейському Союзі, передчасно покидають навчання в школах та вишах.

До участі у програмі допускається молодь у віці від 18 до 30 років, які є громадянами держав-членів ЄС, мають постійне місце проживання та є у пошуку роботи, стажування або навчання в іншій країні ЄС, ніж країна їхнього постійного проживання.

Не зважаючи на інтеграційні процеси України в ЄС, її не включено до списку країн, які реалізують дані проекти. А отже, законодавці не створюють власних програм на реалізацію європейської стратегії щодо забезпечення зайнятості молоді, мають відмежоване законодавство у цій сфері та не отримують додаткового фінансування для реалізації відповідних проектів.

Європейська стратегія зайнятості розвивалася як процес, головною метою якого було заохочення обміну інформацією та проведення спільних дискусій між усіма країнами-членами з тим, щоб досягнути рішення або застосувати кращу практику для забезпечення більшої та кращої зайнятості в країнах-членах ЄС [3 с. 257]. Україна, як майбутня частина цього проекту, повинна вже зараз пристосовувати свої стратегії молодіжного розвитку до іноземних, гармонізувати законодавство

та створити передумови для мобільного та ефективного обміну досвідом та правовими позиціями з метою швидкого подолання кризи безробіття серед молоді та укріпити інтеграційні зв'язки між Україною і ЄС.

1. Повідомлення комісії Європи 2020 Стратегія для розумного, сталого та всеохоплюючого зростання//Європейська комісія Брюссель, 03. 03. 2010 COM(2010)2020 остаточна версія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: old.minjust.gov.ua/file/31493

2. Радіо Свобода: Політика. Лідери держав вирішують, як подолати безробіття серед молоді. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.mobi/a/25030404.html>

3. Дарморіс О. М. Європейська стратегія зайнятості молоді / О. М. Дарморіс // Актуальні проблеми політики. – 2013. – Вип. 49. – С. 257–264.

Л. М. Богуславська

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СПАДКУВАННЯ

Відповідно до Цивільного кодексу України від 16.01.2003 Спадкуванням є перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців) [1].

Спадкування може здійснюватися у двох формах – це за заповітом або за законом. Хочу зазначити, що спадкування за законом може бути дійсне лише у разі коли спадкування за заповітом визнається не дійсним у встановлених законом випадках або у разі коли відсутній заповіт взагалі.

До складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті.

Що ж до суб'єктів які можуть бути спадкоємцями то це лише фізичні особи, які є живими на час відкриття спадщини, а також особи, які були зачаті за життя спадкодавця і народжені живими після відкриття спадщини, а також юридичні особи та інші учасники цивільних відносин.

Слід також зазначити, що спадкоємців за законом національне законодавство поділяє на певні види «черги». У першу чергу право на спадкування за законом мають діти спадкодавця, у тому числі зачаті за життя спадкодавця та народжені після його смерті, той з подружжя,

який його пережив, та батьки. У другу чергу право на спадкування за законом мають рідні брати та сестри спадкодавця, його баба та дід як з боку батька, так і з боку матері. У четверту чергу право на спадкування за законом мають особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім'єю не менш як п'ять років до часу відкриття спадщини. У п'яту чергу право на спадкування за законом мають інші родичі спадкодавця до шостого ступеня споріднення включно, причому родичі ближчого ступеня споріднення усувають від права спадкування родичів подальшого ступеня споріднення.

Ступінь споріднення визначається за числом народжень, що віддаляють родича від спадкодавця. Народження самого спадкодавця не входить до цього числа.

У п'яту чергу право на спадкування за законом одержують утриманці спадкодавця, які не були членами його сім'ї.

Утриманцем вважається неповнолітня або непрацездатна особа, яка не була членом сім'ї спадкодавця, але не менш як п'ять років одержувала від нього матеріальну допомогу, що була для неї єдиним або основним джерелом засобів до існування [1].

Не належать до спадкоємців за законом пасинки та падчерки після вітчима та мачухи, якщо не мало місце усиновлення чи утримання, а також діти, які виховуються в родині на підставі укладеного договору про патронат.

В ході дослідження даного питання нами була виявлена певна проблема яка полягає у тому, що питання щодо встановлення батьківства і материнства при штучному походженні дитини сьогодні набуває особливої актуальності. Так, розглянемо наприклад таку ситуацію, що дев'ятнадцятирічний чоловік захворів на рак. Перед курсом терапії він здав на зберігання сперму. Через вісім років після смерті на прохання його матері лікарі взяли донорську жіночу яйцеклітину і здійснили штучне запліднення, яке дало позитивний наслідок. Сурогатна мати у пологовому будинку від дитини відмовилася. Незважаючи на безспірність біологічного батьківства за чинним законодавством дитина не вважається спадкоємцем померлого батька.

У таких випадках, ми вважаємо, необхідно встановлювати факт батьківства у судовому порядку і підставою запису в свідоцтво про народження такої дитини відомостей про батька буде рішення суду. З часом випадки народження дітей за таких обставин можуть бути не поодинокими, і тому виникає запитання: чи тотожні поняття «біологічна дитина» і «спадкоємець»? Якщо законодавець вважає, що немає підстав усувати від спадкування народжену за таких обставин дитину, то він повинен переглянути і редакцію ст. 1222 ЦК України, яка визначає поняття спадкоємців.

Коло спадкоємців як ми уже визначили є обмеженим і закон чітко встановлює які особи можуть бути спадкоємцями, це означає те, що коло спадкоємців вичерпним і його розширення неможливе.

Засилаючись на вищезазначене ми дали визначення основним поняттям спадкового права, встановили яким чином відповідно до чинного законодавства України здійснюється поділ спадкоємців, виявили певні недоліки в чинному законодавстві пов'язані з визначенням спадкоємства при сурогатному материнстві.

1. Цивільний кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15/paran5895#n5895>

2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.civilniy.org.ua/book6th/g84/default.htm>

3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1778122049985/pravo/kolo_spadkoeyemtsiv_zakonom

І. С. Бойко

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

СТОРОНИ ЗА ЦИВІЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ НІМЕЧЧИНИ ТА УКРАЇНИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Федеративна Республіка Німеччина – одна з найбільш розвинених держав Європи і світу. Як вказується в Конституції ФРН, це правова, демократична і соціальна держава. Німеччина має історично сформовану високорозвинену наукову школу в галузі цивільного процесуального права. Практичний і науковий інтерес вивчення основних інститутів цивільного процесуального права ФРН, а також судоустрою та судочинства цієї країни продовжує бути актуальним для юридичної науки, взагалі, і держави України, зокрема.

Сторонами у цивільному процесі є юридично заінтересовані особи (громадяни і організації), матеріально-правовий спір між якими є предметом розгляду і вирішення в цивільному судочинстві. Вони є головними особами, які беруть участь у цивільній справі позовного провадження, без яких неможливий сам процес. Як правило, саме позивач ініціює процес шляхом подання позовної заяви. Однак, не лише позивач може це зробити. Провадження відкривається за заявою пред-

ставника або осіб, яким за законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб. Позивач першим з'являється у справі, він атакує, тому він має певні переваги порівняно із стороною, яка захищається (відповідачем). Позивач розпочинає процес. Це, багато в чому, визначає його тактичні переваги. Позивач має можливість вибору: 1) способу порушення справи (самостійно чи через інших осіб); 2) відповідача; 3) часу для пред'явлення позову; 4) підсудності; 5) підстав та предмету позову, а отже і меж судового розгляду [3, с. 82]. Ці обставини мають важливе тактичне значення.

Відповідач – це особа, на яку вказує позивач, як на порушника своїх прав. Тому саме позивач визначає до кого пред'явити позов. Якщо позивач помилився і притягне відповідачем особу, яка його прав не порушила або не повинна відповідати за позовом з інших причин, суд у позові відмовить.

Відповідач з'являється в процесі другим. Його основне завдання у справі – захист проти позову та відмова у задоволенні позову.

Звичайно, не можна навіть уявити без головних учасників – сторін -будь-який зарубіжний цивільний процес. Так само як і в Україні, у цивільному процесі ФРН сторони – позивач і відповідач є основними учасниками у справах позовного провадження.

Цивільний процес ФРН будується на принципі двосторонності (або поляризації) – наявності двох сторін, які змагаються і виступають основними учасниками процесу. Сторона, що вимагає правового захисту, називається позивачем, а та, що притягається до відповідальності – відповідачем.

Сторони в цивільному процесі ФРН, залежно від виду судочинства, називаються по-різному. У позовному судочинстві сторона, яка шукає правовий захист, називається позивачем (*der Kläger*), а сторона, яка згадується позивачем у пред'явленому ним позовній вимозі – відповідачем (*der Beklagte*). У непозовному судочинстві сторони називаються заявник (*der Antragsteller*) і протилежна сторона, тобто сторона проти якої спрямована вимога заявника (*der Antragsgegner*), тобто в цивільному процесі діє так званий принцип «поляризації», наявності двох протилежних сторін навколо існуючого правового спору. Завдяки сторонам, здійснюється порушення, хід і розгляд цивільної справи. [4]

Процесуальне становище сторін, яке визначається нормами глави другої першої книги ЦПК ФРН, характеризується наявністю процесуального спору між ними як суб'єктами права. Обидві сторони є суб'єктами цивільного процесуального правовідносини, що означає процесуально врегульовані відносини між судом і сторонами, і між сторонами. Це правовідносини розвивається за різними шаблонами судочинства до винесення рішення у справі [2, с. 164].

Перед початком розбору правового спору, суд встановлює ідентичність сторін – позивача і відповідача.

Після вступу в процес у якості належного позивача і відповідача, сторони набувають процесуальні права і обов'язки, наприклад, говорити правду, нести тягар доведення і т. д.

Згідно § 79 ЦПК ФРН в цивільному процесі має місце так званий «процес сторін» (*der Parteiprozeß*), якщо участь адвоката у справі не обов'язкова [1, с. 33].

Отже, законодавство ФРН, як і українське, наголошує на рівноправності даних осіб у процесі («*non debet actori licere, quod reo non permittitur*» – чого не можна позивачу, не можна й відповідачу).

Висновки після ознайомлення з основними учасниками цивільного судочинства ФРН і України можна сформулювати наступні:

1. Як уже наголошувалось раніше, сторони у цивільному процесі України і ФРН, визнаються головними учасниками цивільного процесу, без яких судочинство є в принципі неможливим.

2. Законодавство ФРН, як і українське, наголошує на рівноправності даних осіб у процесі («*non debet actori licere, quod reo non permittitur*» – чого не можна позивачу, не можна й відповідачу), двосторонньому характері правовідносин між ними, існування інститутів заміни неналежного відповідача, процесуальної співучасті.

3. Як бачимо, щодо розуміння поняття сторін у процесуальному законодавстві розглядуваних нами держав прослідковується цілком зрозуміла однаковість – під позивачем розуміється особа, що пред'явила позов, під відповідачем – особа, до якої позов пред'явлений. Важливим спільним моментом є також те, що належність сторін у процесі, а особливо відповідача, на момент пред'явлення позову судом не розглядається – відповідачем вважається та особа, на яку вказує позивач як на порушника своїх прав.

1. Давтян А. Г. Гражданское процессуальное право Германии: Основные институты: автореф. дис. на соискание уч. степ. докт. юрид. наук: спец. 12.00.15 / А. Г. Давтян. – М., 2002. – 46 с.

2. Елисеєв Н. Г. Гражданское процессуальное право зарубежных стран: учебник / Н. Г. Елисеєв. – М.: Проспект, 2006. – 351 с.

3. Кравчук В. М. Науково-практичний коментар до Цивільного процесуального кодексу України. – 2-ге вид., перобл. і доп. / В. М. Кравчук, О. І. Угриновська. – Х.: Фактор, 2010. – 800 с.

4. Основной закон Федеративной Республики Германия. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.rfhwb.de/Pravo/Pravo_ru/pravo_rul.htm

ПРАВО НА ПРОТЕЗУВАННЯ В СИСТЕМІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Проаналізувавши ситуацію, котра склалася навколо проблеми протезування в системі прав людини і окремо в українському праві, можна зробити ряд висновків. По-перше в Україні система протезування не достатньо досліджена, регулювання на законодавчому рівні здійснюється хаотично і знайти діючий закон, котрий вказує конкретно на пільги чи власне можливість, за допомогою держави, отримати протез кінцівки, доволі складно. Основним джерелом виступають міжнародні акти минулого сторіччя, ратифіковані Україною. Власне поняття «Протезування» зазначається лише в контексті зубного протезування, підзаконними актами України визначено поняття «Технічні засоби реабілітації», що включає в себе весь спектр послуг з надання засобів, що можуть забезпечити адаптацію людини із вадами у суспільстві, а саме: Інвалідні візки, мілиці, мобільні телефони, магнітофони, спеціальне взуття, протези і т. ін. [1, с. 2].

Всі технічні засоби реабілітації можна умовно поділити на чотири групи:

1. Комунікаційні засоби – Телефони, слухові апарати, приймачі.
2. Одежа – Спеціальні черевики, корсети, накладки.
3. Засоби доповнення – протези пальців, вух.
4. Засоби заміни – повноцінні протези кінцівок.

Забезпечення інвалідів протезами здійснюється через місцеві органи соціальної допомоги, або через спеціально створені сервісні центри. Через сервісні центри, також здійснюється ремонт або заміна конкретного засобу реабілітації [4, с. 8].

Для отримання технічних засобів реабілітації інваліди, діти-інваліди та інші окремі категорії населення мають звернутися до управління соціального захисту населення за зареєстрованим місцем проживання для взяття на облік. [3, с. 12; 6, с. 17]. Громадяни, які не можуть самостійно зібрати та надати до управління соціального захисту населення документи, можуть доручити це своєму представнику (рідні, сусіди, соціальний працівник, працівник сільської ради) [2, с. 11].

Для взяття на облік щодо забезпечення ТЗР інваліду необхідно подати:

1. Заяву про забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації;

2. Заява про взяття на облік;
3. Заява про заміну ТЗР;
4. Заява про дозвіл на отримання технічних засобів реабілітації (із зазначенням конкретної моделі виробу та виробника);
 - 5.1. Заявка-анкета коляски;
 - 5.2. Заявка-анкета на ЗР.

Усі засоби видаються на обмежений строк, в обмеженій кількості і підлягають поверненню за спливом терміну використання. Після повернення засіб надається наступній у черзі особі. Заміна виданого засобу на новий можлива за об'єктивних фізіологічних ознак, котрі роблять використання поточного засобу неможливим, або некомфортним для особи з вадами [8].

Окремо слід розглядати питання протезування учасників АТО. Близько трьох тисяч бійців потребують протезування кінцівок. 6 листопада 2014 року президентом України було підписано Закон № 1705-VII «Про внесення змін до додатка № 3 до Закону «Про державний бюджет України на 2014 рік», яким запроваджено програму із забезпечення учасників антитерористичної операції протезами підвищеної функціональності технологічне виготовлення яких неможливе в Україні. Цей закон фактично дозволяє отримати професіональне обслуговування та якісні протези за межами нашої держави.

Кабінет Міністрів 12 серпня цього року ухвалив постанову № 590 «Про внесення змін до Порядку протезування та ортезування виробами підвищеної функціональності за технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, окремих категорій громадян, які брали участь в антитерористичній операції та/або забезпеченні її проведення (здійсненні заходів, пов'язаних з попередженням, виявленням і припиненням терористичної діяльності) і втратили функціональні можливості кінцівки або кінцівок».

Суму допомоги буде збільшено до 1800 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, або 2192400 гривень. Раніше він обмежувався 900 прожитковими мінімумами для працездатних осіб, що на 1 січня 2015 р. становило 1096200 гривень.

На вітчизняній арені, під впливом великого попиту, також починають з'являтися адекватні заміни закордонним зразкам протезів, так молода команда, що називає свій проект «Народний рухливий протез» за наявності достатнього фінансування за декілька місяців може запустити масове виробництво механізованої долоні із рухомими пальцями [7].

Отже наразі зрозумілим є те, що вирішення питання протезування є терміновим і гостро стоїть перед певними категоріями осіб. Очевидно, що без всебічного втручання суспільства багато людей

можуть залишитися без належного обслуговування. Багато ентузіастів та волонтерів своїми розробками та коштами позитивно впливають на складну ситуацію із вітчизняним ринком технічних засобів реабілітації, проте без законодавчого врегулювання та державної підтримки більшість допомоги не доходить до кінцевого користувача.

1. Тараненко А. О. Право на протезування в системі прав людини / А. О. Тараненко // Право і суспільство. – 2014. – № 5-2. – С. 104–109.

2. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам: Закон України від 18.05.2004 р. № 1727-IV // Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2004. – 61 с.

3. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-ХІІ // Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 1993. – 29 с.

4. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 21.03.1991 р. № 875-ХІІ // Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 1991. – 19 с.

5. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-ІІІ // Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2001. – 41 с.

6. Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001 р. № 2628-ІІІ // Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2001. – 24 с.

7. Сторінка фейсбук «Народний рухливий протез». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (<https://www.facebook.com/groups/narodnyi.protez/>)

8. Сайт департаменту соціальної політики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.soczahyst.kiev.ua/PHP/?v=0&p=p180510>.

С. В. Брижата

*(Національний університет
«Львівська політехніка»)*

ПІДСТАВИ СКАСУВАННЯ УСИНОВЛЕННЯ

Сім'я є одним із найважливіших інститутів соціалізації дитини, оскільки в ньому закладаються основи виховання та формується особистість. Усиновлення – це прийняття у сім'ю дитину, основне призначення якого – забезпечити дитині нормальні умови для розвитку у сімейному колі. На сьогоднішній день в Україні діє державна система виховання та утримання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Родинне оточення є основним природним середовищем для нормального соціального, духовного та фізичного розвитку дитини у суспільстві. Виховання батьків упорядковує і організовує діяльність

дитини. Метою піклування батьків є виховання повноцінної особистості, людини та громадянина.

Дуже часто, взявши на усиновлення дитину, усиновитель через певний період часу перестає дбати про неї, піклуватися і залишає без нагляду. Або дитина в силу своєї генетики, природи не піддається контролю, впливу, проявляються ознаки психічної хвороби і їхні стосунки з усиновлювачем не складаються. Часті суперечки між усиновлювачами, поганий вплив оточення і нестача уваги стають причинами віддалення дитини від сім'ї [1, с. 33-35].

Усиновлення скасовується, якщо воно суперечить інтересам дитини, не забезпечує їй сімейного виховання. Навіть якщо при усиновленні дитини були додержані всі його умови, встановлені сімейним законодавством, воно може бути скасоване за рішенням суду при встановленні останнім того, що усиновлення суперечить інтересам дитини, не забезпечує їй належного сімейного виховання, тобто усиновлювач неналежним чином виконує свої обов'язки, пов'язані з вихованням дитини. Усиновлення, що суперечить інтересам дитини – не забезпечує їй належного сімейного виховання і якщо суд встановить, що усиновлювач ухиляється від виконання обов'язків щодо виховання дитини, жорстоко поводить з нею, часто вживає алкоголь чи наркотичні речовини, експлуатує дитину, примушує її до жебрацтва, засуджений за вчинення умисного злочину щодо дитини це є підставою для позбавлення його батьківських прав. Оскільки батьківські права та обов'язки виникають в усиновлювачів внаслідок усиновлення, а не походження від цих осіб дітей, у разі ухилення їх від виконання цих обов'язків або зловживання ними цими правами, може бути порушене питання про скасування усиновлення, а не про позбавлення усиновлювачів батьківських прав [2, с. 309–313].

Скасування усиновлення може бути і в інших випадках, за відсутності якоїсь протиправної поведінки усиновлювача. Усиновлення дитини завжди пов'язане з певним ризиком, адже коли вона подорослішає усиновлювач може бути серйозно розчарований у ній. Дуже часто на усиновлення передаються діти з неблагополучних сімей і тому з часом можуть проявитися спадкові захворювання, недоумства, наслідки алкоголізму батьків та інших факторів, що вплинули на розвиток дитини у період вагітності матері або у ранньому дитинстві. Звичайно, аморально відмовлятися від хворої дитини і вимагати скасування усиновлення. У багатьох випадках усиновлювачі прив'язуються до таких дітей, виховують їх як справжні батьки і роблять усе можливе для пом'якшення наслідків захворювання. Однак біологічний зв'язок і заснований на ньому батьківський інстинкт при усиновленні відсутній або, принаймні, виявляється меншою мірою.

У деяких випадках усиновлювач не в змозі продовжувати стосунки з хворою дитиною і можуть подати суду переконливі докази, які підтверджують, що продовжувати жити з усиновленим для нього нестерпно, усиовлення має бути скасоване. Отже, усиовлення може бути скасоване за рішенням суду, якщо дитина страждає недоумством, на психічну або іншу тяжку невиліковну хворобу, про що усиновлювач не знав і не міг знати на час усиовлення [3, с. 77–83].

Відповідно до Сімейного кодексу України право на звернення до суду з позовом про скасування усиовлення мають батьки, усиовлювач, опікун, піклувальник, орган опіки та піклування, прокурор, усиовлена дитина, яка досягла 14 років. Скасування усиовлення не допускається після досягнення дитиною повноліття, за винятком, якщо протиправна поведінка усиовленого, усиовлювача загрожує життю, здоров'ю усиовлювача, усиовленого або інших членів сім'ї (ст. 238 СК України) [4].

Особливими є правові наслідки скасування усиовлення у випадку, коли воно визнано таким, що суперечило інтересам дитини. У разі скасування усиовлення з цієї підстави, то за нею зберігається право на проживання у житловому приміщенні, в якому вона проживала після усиовлення. Крім цього, якщо дитина не передається батькам, суд може постановити рішення про стягнення аліментів на дитину з особи, яка була її усиовлювачем, за умови, що остання може надавати матеріальну допомогу. У разі скасування усиовлення дитина має право на збереження прізвища, імені та по батькові, які вона одержала у зв'язку з усиовленням. За бажанням дитини їй присвоюється прізвище, ім'я, по батькові, які вона мала до усиовлення. Після набрання чинності рішенням суду про скасування усиовлення суд у місячний строк зобов'язаний надіслати копію рішення до органу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем реєстрації народження дитини. На підставі рішення суду про скасування усиовлення орган реєстрації актів цивільного стану вносить відповідні зміни до актового запису про народження дитини [5, с. 355–359]. Отже, підставами для скасування усиовлення у зазначених випадках можуть бути не тільки протиправні дії усиовлювача, а й обставини, які свідчать про те, що сімейні відносини між ним і дитиною не склалися.

1. Білобрицька Л. Усиовлення – проблема моралі та права / Л. Білобрицька // Прокуратура, людина, держава. – 2004. – № 3. – С. 33–35.

2. Кушніренко Ю. М. Усиовлення як форма влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування / Ю. М. Кушніренко // Митна справа. – 2013. – № 4 (2). – С. 309–313.

3. Блінова Г. О. Правове регулювання інституту таємниці усиновлення: сучасні тенденції / Г. О. Блінова // Право і суспільство. – 2013. – № 4. – С. 77–83.

4. Сімейний кодекс України. Прийнято 10 січня 2002 року № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 8.

5. Косенко Н. П. Правові наслідки здійснення усиновлення / Н. П. Косенко // Митна справа. – 2013. – № 6 (2.1). – С. 355–359.

Д. В. Брич

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ВИРІШЕННЯ СУДОМ ПИТАННЯ ПРО ТИМЧАСОВЕ ВЛАШТУВАННЯ ДИТИНИ ДО ДИТЯЧОГО АБО ЛІКУВАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

На стадії виконання рішень у справах про відібрання дитини може виникати необхідність у влаштуванні дитини до дитячого або лікувального закладу перед переданням її стягувачеві. Ця необхідність зумовлена станом дитини, що перебуває у стресовій ситуації, у зв'язку з чим у неї може погіршуватися стан здоров'я. Зважаючи на законодавчі гарантії першочергового забезпечення інтересів дитини, саме до компетенції суду належить вирішення питання про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу.

Сімейний Кодекс України [1] (далі – СК України) передбачає правове регулювання низки ситуацій, у яких можливе порушення питання про відібрання дитини (ст. 163, ч. 3 ст. 161, ч. 1 ст. 162, ст. 167, ст. 170). У ст. 374 Цивільного процесуального кодексу України [2] (надалі – ЦПК України), ч. 2 ст. 77 Закону України «Про виконавче провадження» [3] передбачено, що під час виконання рішень про відібрання дитини у разі потреби державний виконавець може звернутися до суду з поданням щодо вирішення питання про тимчасове влаштування дитини до дитячого чи лікувального закладу.

О. Б. Верба-Сидор вважає некоректним законодавче положення щодо суб'єкта звернення до суду, оскільки воно обмежує право сторін, дитини на захист своїх прав. Механізм, який створений наведеними вище нормами, передбачає можливість лише державного виконавця звернутися до суду із поданням про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу. Інші учасники виконавчого провадження позбавлені права звертатися безпосередньо до суду з такими

клопотаннями. Вони можуть подавати заяви про тимчасове влаштування дитини до дитячого чи лікувального закладу державному виконавцеві. Він, відповідно, реагуючи на надходження заяви, звертається з поданням до суду. Часові межі між отриманням клопотання заінтересованої особи про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу та звернення державного виконавця до суду з поданням про це чинне законодавство не містить. У зв'язку із такою прогалиною у правовому регулюванні можливі зловживання державного виконавця, його зволікання із поданням, чим можуть порушуватися інтереси дитини. В заінтересованих осіб є право оскаржити дії або бездіяльність виконавця згідно зі ст.ст. 383–389 ЦПК України, що потребує чимало часу [4, с. 120].

За наявності імперативної вказівки ЦПК України щодо єдиного суб'єкта звернення до суду для вирішення цього питання, як зазначає Ю. В. Білоусов, суд постановляє ухвалу про відмову у відкритті провадження у справі через те, що заява не підлягає розгляду в судах у порядку цивільного судочинства і роз'яснює заявникові його право звернутися з клопотанням про тимчасове влаштування дитини до дитячого чи лікувального закладу до державного виконавця, у провадженні якого перебуває цей виконавчий документ [5, с. 721].

Передбачена законом існуюча процедура звернення до суду через державного виконавця, на думку науковця, надто тривала у часі, що не сприяє ефективності примусового виконання рішення суду, немає оперативності у вирішенні цього важливого питання щодо дитини. Тому пропонуємо наділити правом на звернення із заявою до суду про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу, окрім державного виконавця, особу, яка захищає права дитини (батьки, інші родичі, усиновителі, піклувальники, органи опіки та піклування тощо) [4, с. 120].

У ч. 2 ст. 374 ЦПК України встановлено десятиденний строк розгляду і вирішення судом цього питання. З огляду на високу імовірність важкого стану дитини (наприклад, дитина могла зазнати жорстокого поводження з нею, отримати тілесні ушкодження від батьків, які є хронічними алкоголіками або хворими на психічні хвороби, тривалий час бути замкненою без їжі тощо) і нагальну необхідність надання їй медичної допомоги, сприяння психологічній адаптації у випадку виконання рішення про відібрання дитини, вважаємо такий строк розгляду судом питання про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу неприпустимо тривалим.

Слід також зважити на положення п. 5 ч. 1 ст. 367 ЦПК України, згідно з яким суд допускає негайне виконання рішень у справах про відібрання дитини і повернення її тому, з ким вона проживала.

Суд, як правило, допускає негайне виконання у випадку, коли перебування дитини у боржника згубно впливає на її психічне або фізичне здоров'я.

1. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>

2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1618-15>

3. Про виконавче провадження: Закон України від 21.04.1999 р. № 606-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 24. – Ст. 207. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=606-14>.

4. Верба-Сидор О. Б. Правосуб'єктність суду у виконавчому провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Ольга Богданівна Верба-Сидор. – К., 2013. – 244 с.

5. Цивільний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар / С. С. Бичкова, Ю. В. Білоусов та ін.; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К.: Атіка, 2008. – 840 с.

В. В. Бровчук

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ

Честь і гідність – важливі духовні нематеріальні блага, втілені у самій особистості (громадянина або організації). Вони визначають добре ім'я людини та позитивну репутацію організації. Право на честь і гідність громадянина є конституційним. У межах охорони правовідносин здійснюється правове регулювання відповідно до Цивільного кодексу України (ст. 7). Честь у науці цивільного права визначається, як певна соціальна оцінка особистості, що формується у процесі суспільного життя, діяльності і спілкування людей та організацій з таких об'єктивних показників, як вчинки, погляди та інші явища суспільного життя.

Гідність – це певна самооцінка особистості своїх ділових, моральних та інших соціальних якостей, оскільки вона гарантується на її соціальній оцінці, то і честь, і гідність розглядаються у зв'язку

між собою. Змістом права громадян і організацій на честь і гідність є їхня юридично забезпечена можливість вимагати від оточуючих осіб утримання від будь-яких дій, які порочать їх честь і гідність. В цьому випадку посягання полягає в розповсюдженні відомостей, які принижують честь, гідність, ділову репутацію громадянина або організації в громадській думці чи думці окремих громадян з точки зору додержання законів, загально визнаних правил співжиття та принципів людської моралі.

Громадяни та організації повинні наділятися не просто правом на захист честі і гідності, а правом на честь і гідність. Це пояснюється тим, що неможливо встановити санкцію, якщо не визначено права і обов'язки, які ця санкція охороняє чи забезпечує дотримання. Регулювання будь-яких суспільних відносин означає і їх правову охорону.

Закон надає потерпілому можливість захищати свою честь і гідність шляхом пред'явлення цивільного позову. В цьому випадку позивач просить про заборону дальшого поширення цих відомостей, а також про те, щоб зобов'язати порушника виконати певні дії для спростування відомостей, що принижують честь і гідність.

Такий позов може бути пред'явлений у суді в тих випадках, коли немає підстав для притягання порушника до кримінальної відповідальності. Але і в тих випадках, коли є склад злочину (ст. 125-1, ст. 126 КК України) і порушник притягнений до кримінальної відповідальності, потерпілий може пред'явити цивільний позов у кримінальній справі й вимагати його реабілітації. Під поширенням відомостей слід розуміти опублікування їх у пресі, передачу по радіо, телебаченню, з використанням інших засобів масової інформації, викладення в характеристиках, заявах, листах, адресованих іншим особам, повідомлення в публічних виступах, а також у іншій формі невизначеному колу осіб або хоча б одній людині. Форма поширення відомостей може бути будь-яка, закон її не регламентує. Суттєвим є лише факт поширення вказаних відомостей. Повідомлення таких відомостей лише особі, якої вони стосуються, не вважається їх поширенням. Остання має право ставити питання про притягнення винного до кримінальної відповідальності за образу якщо для цього є підстави. Вимоги про спростування названих відомостей можуть бути заявлені у суді незалежно від того, коли їх було поширено, оскільки їх не стосується позовна давність, за винятком позовів до органів масової інформації. До відомостей, що принижують особу, потрібно розуміти і відносити ті з них, які принижують честь, гідність та ділову репутацію громадянина чи організації в громадській думці або думці окремих громадян з точки зору додержання законів, загально-визнаних правил співжиття та принципів людської моралі (наприклад: відомості щодо негідної пове-

дінки в побуті). Відомості, що містять критику існуючих недоліків у роботі, поведінці в колективі, побуті, не вважаються такими, що порочать честь і гідність. Відповідно до ст. 42 Закону «Про радіо і телебачення» від 21.12.1993 року особа, в якій беруть інтерв'ю або особа, яка надала інформацію для телерадіоорганізації, має право вимагати у письмовій формі перегляду чи прослуховування готового матеріалу з передачі. А також ст. 43 цього ж Закону передбачає, що телерадіоорганізація зобов'язана надавати громадянам чи організаціям (їх представникам), інтересам яких заподіяно шкоди розповсюдженою інформацією, можливість відповіді, спростуванні чи власного тлумачення обставин справи. В разі розповсюдження і радіопередачі даних, які принижують честь і гідність громадян або не відповідають дійсності, вони повинні бути на прохання зацікавлених осіб в місячний строк спростовані телерадіоорганізацією, яка розповсюдила ці відомості. Зміст і час спростування визначається за угодою зацікавлених осіб. Згідно з п. 3 ч. 1 ст. 5 цивільно-процесуального кодексу кожен має право вимагати в судовому порядку спростування недостовірної інформації, що порочить честь і гідність членів його сім'ї, це положення закріплено також в ч Конституції України.

Відповідно з п. 1 ч. 1 ст. 5 цивільно-процесуального кодексу України позов про спростування відомостей, що принижують честь і гідність, може бути пред'явлено особою, про яку поширені такі відомості, а також близькими родичами цієї особи, коли такі відомості їх принижують. У випадку поширення відомостей, що принижують репутацію організації, остання, якщо вона є юридичною особою, має право звернутися до суду з вимогами про їх спростування, незалежно, якою особою поширено ці відомості.

Право людини на повагу до її гідності (ст. 28 Конституції України) має універсальний характер у тому розумінні, що воно діє ще до народження дитини, а також після смерті людини. Повага до гідності людини є обов'язок держави. Справи, що виникають із цього приводу, вирішуються у судовому порядку. Суд повинен зобов'язати порушників спростувати відомості, що принижують честь та гідність людини, компенсувати їй моральну шкоду.

1. Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 року // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 7.

2. Про радіо і телебачення: Закон України від 21.12.1993 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – № 10. – Ст. 43.

3. Цивільно-процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 40–42. – Ст. 492.

ЗАГРОЗА ІНФОРМАЦІЙНІЙ БЕЗПЕЦІ СУСПІЛЬСТВА

Темпи розвитку сучасного суспільства збільшуються в геометричній прогресії. Це сприяє все більшій ролі інформаційної складової як продукту діяльності високо розвинутого суспільства і стає одним із найважливіших елементів забезпечення національної безпеки. Від обсягу та якості інформаційних технологій значною мірою залежить рівень розвитку збройних сил, якість озброєння, своєчасне виявлення загроз та ефективність управлінських рішень, створюючи авторитет держави для народу та інших держав. Окрім того відбувається безпосередній вплив на суспільство (через Інтернет, соцмережі, засоби масової інформації), вплив на науково-технічний прогрес та культурний розвиток нації загалом. Таким чином інформаційна безпека є невід'ємною складовою національної безпеки та торкається всіх сфер життя суспільства.

Тому: «захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу» [1]. Опіраючись на це можна зробити висновок що: захист інформаційної безпеки держави розпочинається з захисту особи. Тому законодавством України охороняється право особи на інформацію і «ніхто не може обмежувати права особи у виборі форм і джерел одержання інформації, за винятком випадків, передбачених законом» [2]. Також відповідно до ст. 23 закону України «Про Інформацію»:

- забороняється збирання відомостей про особу без згоди особи;
- особа має право на ознайомлення з інформацією, що була зібрана про неї;
- інформація про особу охороняється законом.

Інформація про особу є конфіденційною інформацією і для загалу вона є інформацією з обмеженим доступом. Забезпечивши безпеку особі держава вже забезпечує безпеку всій нації, а відповідно і своєму суверенітету. Для цього потрібно створити комплексну систему захисту інформації що включала б в себе високу матеріальну базу, розвиток архівів та відповідно нормативно правову-базу, що могла б чітко розподілити обов'язки та права громадян та правоохоронних органів.

Підсумовуючи все сказане вище, вирішення проблеми інформаційної безпеки України має здійснюватися шляхом: створення повнофункціональної та досконало захищеної інформаційної інфраструктури держави, розгортання та розвитку Національної системи конфіденційного зв'язку, збільшення виділення коштів для відповідних контролюючих установ та на модернізацію обладнання. Впровадження нового виконавчого органу влади, що б слідкувала за дотриманням інформаційної безпеки суспільства та держави – „кібер поліція».

-
1. Конституція України. – Частина 1. – Ст. 17.
 2. Про Інформацію: Закон України. – Стаття 7.

У. М. Бухтяк

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ У ПРАЦІВНИКІВ ОВС

Функціонування працівників органів внутрішніх справ (ОВС) відбувається під впливом незвичайних психологічних, соціальних і правових умов. Тому дана теза є актуальною темою сьогодення. Є багато різних факторів які впливають на появу емоційного, фізичного і психічного виснаження. Цими факторами можуть бути: напруженість, екстремальність, висока відповідальність за свої дії, небезпека, сильне емоційне переживання. Це все призводить до негативного впливу на діяльність працівника і на його особистість. Підсумком цього може бути розчарування у своїй професії, зниження мотивації працівника, емоційне виснаження, різного роду невротичні реакції, психосоматичні захворювання.

Проблема синдрому професійного вигорання знайшла своє відображення у роботах зарубіжних і вітчизняних вчених присвячених змісту та структурі цього синдрому (Л. М. Карамушка, С. Д. Максименко), а також методам його діагностики (В. В. Бойко, Н. Є. Водоп'янова). Окрім того, деякі вияви синдрому професійного вигорання вивчалися, як зарубіжними, так і вітчизняними дослідниками, у представників різних професійних груп (Г. І. Каплан, Г. Е. Робертс, В. Є. Семеніхіна, Б. Вайт, Р. Сміт). Особливості професійного стресу, окремі вияви синдрому професійного вигорання, його причини

і наслідки у працівників освітніх організацій досліджувались такими зарубіжними та російськими вченими як: Б. Фарбер, Л. О. Китаєв-Смик, Ю. Л. Львов, А. О. Реан та інші.

Синдром вигорання – це фізичне, емоційне або мотиваційне виснаження, що характеризується порушення продуктивності в роботі і втому, безсонням, підвищеною схильністю до соматичних захворювань, а також вживання алкоголю або інших психоактивних речовин з метою отримання тимчасового полегшення що має тенденцію до розвитку фізичної залежності і (у багатьох випадках) суїцидальної поведінки (Всесвітньої організації охорони здоров'я – 2001).

Професія працівників органів внутрішніх справ входить до числа найбільш небезпечних, тому що особи родового і начальницького складу виконують свої службові обов'язки в умовах підвищеного ризику та безпеки. Тумо, є безліч чинників які впливають на виникнення професійного вигорання у працівників ОВС, а це зовнішні і внутрішні чинники. До зовнішніх чинників відносять: хронічне напруження психоемоційної діяльності, психологічно складний контингент клієнтів, нестабільність робочого графіку, ігнорування вимог до безпеки та процедур, недотримання стандартів виконання роботи, перенавантаження та надмірні вимоги до працівника і інші. До внутрішніх чинників в більшості випадків зараховують: підвищена відповідальність, етичні дилеми, слабка мотивація емоційної віддачі у професійній діяльності, невміння планувати свій час та інші [1].

Мають значення і виробничі чинники через, які професійне вигорання розвивається раніше, якщо працівник: оцінює свою роботу як незначущу, не задоволення професійним зростанням, повністю погрузається у свою роботу (трудоголік), випробовує ролеву невизначеність у наслідок нечітких вимог до нього [2].

Працівники ОВС працюють в системі «людина–людина», а це є найчастішим і найяскравішим показником того, що є великий відсоток синдрому професійного вигорання.

Синдром професійного вигорання складається з трьох основних компонентів: емоційна виснаженість, цинічна реакція (або цинізм), знецінення власних професійних досягнень. Емоційне виснаження – відчуття емоційної перенапруги, спустошеність, втоми і вичерпаності емоційних ресурсів, викликані власною роботою. Цинізм – психологічна захисна реакція, що передбачає негативне, бездушне ставлення до роботи, колег та предмету своєї праці. Знецінення власних професійних досягнень – виникнення у працівників почуття некомпетентності в своїй професійній сфері, усвідомлення неусвідомленості в ній, знецінення результатів своєї праці, незадоволення собою.

Для профілактики синдрому професійного вигорання необхідно:

1) правильно організувати робочий процес; 2) ефективно розподілити

робочий час та навантаження; 3) розробка системи оцінки ефективності роботи; 4) відкритість новому досвіду; 5) розробка системи матеріальних і нематеріальних заохочень; 6) участь в семінарах, конференціях, де є можливість зустрітися з новими людьми; 7) хобі, що приносить задоволення, тощо.

Отже, працівники органів внутрішніх справ мають схильність до професійного вигорання, оскільки їхня професія є у системі «людина-людина». Освоєння даної професії неминуче супроводжується змінами в структурі особистості, тобто набуваються і розвиваються нові професійні якості, які у свою чергу придушують і руйнують ті якості які не є необхідними у професійній діяльності. Якщо ці професійні якості розцінюються як негативні, то порушується цілісність особи, що знижує її адаптивність, стійкість в діяльності.

1. Бойко В. В. Синдром «емоціонального вигорання» в професійно-національному обшени / В. В. Бойко. – СПб.: Сударыня, 1999. – 434 с.

2. Орел В. Е. Феномен «вигорання» как проявление воздействия профессиональной деятельности на личность / В. Орел, А. Рукавишников // Психология субъекта профессиональной деятельности: сборник научных трудов. – Ярославль: Сфера, 2001. – С. 78–85.

М. О. Бучка

*(Одеський державний університет
внутрішніх справ)*

ПОЗИТИВНІ НАПРАЦЮВАННЯ НОВОЇ ПОЛІЦІЇ

Створення нової національної поліції України це передовий крок до вступу України на терени розвинутих країн Європи. Але чи повністю нова структура відповідає стандартам ЄС?

Весною 2015 року Міністр Внутрішніх справ України Арсен Аваков офіційно повідомив про початок створення нової національної поліції в Україні. Особливістю нової поліції стало гасло, служити суспільству шляхом охорони їх прав та свобод. В ідеї реформування йшлося про те, що правоохоронці повинні взаємодіяти безпосередньо з громадянами виключно на партнерських засадах, при цьому враховувати світовий досвід цього підходу. Пріоритетом нинішньої нової поліції буде не стільки реагування на кримінал, а скільки вирішення всього комплексу проблем, які має населення у конкретній місцевості, що може становити підґрунтя для загострення криміногенної ситуації.

На нове реформоване МВС покладено надію в широкому спілкуванні із громадськістю та розглядання зауважень стосовно нормативної бази міністерства, яка буде у відкритому доступі в Інтернеті, а щороку МВС публікуватиме звіти про бюджет і діяльність. Крім того, планується розробка стандартів якості надання правоохоронних послуг, а збитки, які завдані громадянам через непрофесійність правоохоронців, планують компенсувати. Особливою пропозицією поступило створення сервісу «Stigmapping», який у режимі реального часу відображатиме локації та характер усіх зафіксованих правоохоронцями порушень. А у разі бажання громадян перевірити підстави затримання певної особи міністерство сприятиме у створенні відповідної моніторингової групи від громадськості.

Запровадження відео-фіксаторів, які не просто будуть розміщені на потенційно критичних об'єктах і службових авто, а безпосередньо на форменому одязі в окремих категорій працівників поліції України. Таким чином, на відео записуватиметься перший допит затриманого. Наступним оновленням стане встановлення у чергових частинах електронних терміналів реєстрації всіх відвідувачів та впроваджений єдиний електронний протокол «custodyrecords», який буде містити в собі інформацію про затриману особу на всіх етапах, а саме – затримання, переміщення, зміна статусу тощо. Матиме місце зміни щодо єдиної системи документообігу в органах МВС та введення системи, вона полягатиме в безготівковій оплаті штрафів.

За два місяці роботи поліції в Україні довіра до правоохоронних органів зросла. Так, ми бачимо тенденцію щодо підвищення довіри, а це говорить про покращення правопорядку та законності як в громадських місцях так і інших об'єктів.

Аналіз статистики визначив, що кількість звернень до поліції й міліції Києва зросла на понад 62 відсотки. Слід зазначити, що зменшився час, необхідний патрулеві для прибуття на місце дорожньо-транспортної пригоди. Тепер для проїзду патрульної служби й оформлення ДТП в середньому потрібно 27 хвилин, тоді як торік цей показник становив майже 39 хвилин. Така статистика свідчить про підвищення довіри з боку населення до поліції, про що йшлося раніше.

Нова патрульна поліція проводить активну профілактику злочинів провіреною методом, а саме механізованим або пішим патрулем. Отже, патрульна поліція підтримує громадський порядок і забезпечує безпеку на вулицях міст та на дорогах. Кожен патрульний має нагрудну камеру та планшет, це дає змогу відразу на місці може дізнатися всю потрібну інформацію про водія-порушника. Також через планшет патрульний заповнює протоколи за шаблоном: досить вказати номер статті та прізвище з ім'ям водія, а всі інші відомості заповнюються автоматично. Отже, цей процес займає приблизно 5 хвилин. Після

цього порушник отримує електронний протокол та квитанцію або при бажанні зможе розплатитися банківською карткою на місці.

Щодо патрулів, вони виконують функцію патрулювання вулиць міста, як на спеціально обладнаних автомобілях та мотоциклах, які оснащені сучасними засобами зв'язку, так і пішки. Це дозволяє своєчасно повідомляти будь яку інформацію до поліцейського управління, а також отримувати важливу, оперативну інформацію. Важливо, що патрулювання паркових зон буде здійснювати кінний патруль, а річковий патруль слідкувати за безпекою на воді.

Українська поліція також може використовувати квадрокоптери для патрулювання. Зазначимо, що в межах реалізації другого етапу Кіотського протоколу МВС України отримало 348 автомобілів «ТойотаПріус». Глава держави зазначив, що ці автомобілі передали новим підрозділам національної поліції та патрульної служби, які мають стати зразком нульової толерантності до корупції. Їх використовуватимуть по всій території України.

Отже зроблено висновок, що реформа яка проходить в Україні дає нам хороші результати, а саме як показала нам статистика, вже покращилось ставлення до правоохоронних органів і підвищується кваліфікація кадрів поліції. Це добре як з одної сторони – працівників поліції, так і суспільства. Поліція виконує свої завдання поставлені перед ними, за це отримує гідну заробітну плату та певні пільги. Суспільство, громадяни будуть впевнені таким чином, що вони знаходяться під захистом з боку держави, а саме її виконавчої влади, та завдання, які поставлені для цього будуть виконуватись гідно та сумлінно.

**А. А. Вансович,
С. О. Храновський**

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

АДМІНІСТРАТИВНЕ ЗАТРИМАННЯ У ВІТЧИЗНЯНІЙ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІЙ НАУЦІ

У працях відомих вчених-адміністративістів кінця ХІХ – початку ХХ століття адміністративне затримання та його прообраз досліджувався у контексті аналізу державно-правового примусу, примусової діяльності поліції, заходів примусу, що застосовувалися задля забезпечення громадського спокою, громадського порядку. Так, наприклад, Ю. Римаренко, В. Авер'янов, І. Усенко, аналізуючи розвиток

наук поліцейського та адміністративного права в нашій державі, зазначають у спільній роботі «Антологія української юридичної думки», що відповідний захід – «адміністративний арешт, який розглядався як особисте затримання, здійснене агентами адміністративної влади, міг бути у вигляді превентивного судового арешту, карального судового арешту і арешту адміністративного у власному розумінні цього слова» [1, с. 22].

Значну увагу дослідженню різновидів примусових заходів приділив В. Гессен, який також виокремлював поліцейське затримання (поліцейський арешт) і вважав його превентивно-примусовим заходом, який застосовувався у випадку відсутності правопорушення, або в тому разі, коли питання про наявність проступку вирішувалася пізніше в особливому порядку [2, с. 222–223].

У період так званого «радянського» дослідження феномену адміністративного затримання намітилася тенденція до єдності доктринальних поглядів щодо віднесення адміністративного затримання до групи так званого адміністративно-припинювальних примусових заходів, аналіз його саме в аспекті групового аналізу примусових заходів. Так, наприклад, О. Якуба чітко зазначає, що адміністративне затримання є заходом припинення, має цілий ряд специфічних властивостей, що й обумовлює доцільність його застосування. Зокрема вчена-адміністративіст акцентує увагу на тому, що застосування цього заходу не передбачає покарання особи, а переслідує загальну мету профілактики правопорушень, забезпечення громадського порядку, охорони здоров'я і безпеки громадян, дотримання нормальних умов діяльності державних органів та громадськості [3, с. 157–158]. Т. Козирева, Д. Бахрах зосереджують увагу на адміністративному затриманні у розрізі аналізу заходів адміністративного припинення в цілому [4]. М. Єропкін одним із перших звернув увагу на неоднорідність адміністративно-запобіжних заходів, до числа яких раніше відносили й заходи припинення, запропонував у залежності від мети їх застосування виокремлювати заходи адміністративного припинення і при аналізі останніх характеризував адміністративне затримання [5, с. 60–68].

Починаючи з 90-х років ХХ століття спостерігається певне зростання інтересу вчених-адміністративістів до проблематики адміністративного затримання. В основному намітилися кілька тенденцій наукового аналізу адміністративного затримання: запозичення досвіду попередників й розгляд відповідного заходу як різновиду заходу адміністративного припинення в аспекті аналізу адміністративного примусу в цілому; зосередження уваги на адміністративному затриманні як різновиді заходу адміністративного припинення, що застосовується в діяльності конкретних державних органів, із акцентом на таку

діяльність та її специфіку; фрагментарний аналіз відповідного заходу при висвітленні більш змістовних питань.

Зарубіжний досвід застосування адміністративного затримання та можливість його застосування для України зацікавив і Т. Весельську [6, с. 243–249] із акцентом на запровадження в Україні міжнародних стандартів правової регламентації діяльності суб'єктів владних повноважень під час затримання особи [7, с. 13]. Т. Весельська абсолютно правильно посилену увагу приділяє саме доцільності вдосконалення процедури адміністративного затримання – уніфікації правових засад, зосередження їх в єдиному нормативно-правовому акті, регламентації процесуально-правового статусу затриманої особи [7, с. 8]. З'ясування питань оскарження процедури адміністративного затримання в адміністративному судочинстві дозволило Т. Весельській додатково виокремити проблемні аспекти правової регламентації вищезазначеної процедури, а також специфіку такого оскарження, запропонувати пропозиції щодо вдосконалення законодавчих їх засад [7, с. 16–17]. Хоча адміністративне затримання у роботі Т. Весельської і не пов'язане із діяльністю конкретного державного органу, в той же час характерним є все ж таки дещо звужений підхід до наукового аналізу – одночасно із дослідженням адміністративних процедур огляду, вилучення та їх оскарження в адміністративному порядку.

Отже, слід пам'ятати, що до уваги потрібно брати позитивний зарубіжний досвід наукового дослідження і правового регулювання використання потенціалу адміністративного затримання, пріоритети вітчизняної нормотворчої політики, в т. ч. й щодо наближення вітчизняного законодавства за змістовним наповненням до європейських аналогів, тим більше, що адміністративне затримання передбачає певне обмеження прав, свобод, законних інтересів приватних осіб, що, у свою чергу, вимагає детальної нормативної регламентації як виняткового заходу. Саме тому, при формуванні оновленого наукового базису з проблематики феномену адміністративного затримання варто враховувати попередні здобутки вітчизняної правової науки, потреби сучасної адміністративно-правової науки, правозастосування, позитивний досвід зарубіжної адміністративно-правової доктрини із тим, щоб уникнути помилок й врахувати позитив, виокремити тенденції й сприяти їх збереженню із своєчасним корегуванням в залежності від вимог реального часу.

1. Антологія української юридичної думки: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Том 5: Поліцейське та адміністративне право // упор.: Ю. І. Римаренко, В. Б. Авер'янов, І. Б. Усенко; відпов. ред. Ю. І. Римаренко, В. Б. Авер'янов. – К.: Юридична книга, 2003. – 600 с.

2. Гриценко І. С. Становлення і розвиток наукових поглядів на основні інститути вітчизняного адміністративного права: монографія / І. С. Гриценко. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2007. – 335 с.
3. Якуба О. М. Советское административное право. Общая часть: учебник / О. М. Якуба. – К.: Вища школа, 1975. – 231 с.
4. Козырева Т. И. Административное принуждение и его виды: монография / Т. И. Козырева. – М.: Юрид. лит., 1975. – 189 с.
5. Еропкин М. И. О классификации мер административного принуждения / М. И. Еропкин // Вопросы административного права на современном этапе. – М.: Госюриздат, 1963. – С. 60–68.
6. Весельська Т. Ф. Адміністративне затримання особи: українські реалії та міжнародний досвід / Т. Ф. Весельська // Право України. – 2010. – № 2. – С. 243–249.
7. Весельська Т. Ф. Адміністративні процедури затримання, огляду, вилучення та їх оскарження в адміністративному порядку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / Т. Ф. Весельська; Національна академія внутрішніх справ. – К., 2010. – 19 с.

О. Ю. Ванюрський

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ЗАСОБИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Цивільне законодавство – це система нормативних актів, які містять у собі цивільно-правові норми. Цивільне право – це сукупність юридичних норм, це внутрішня форма права, зміст якого визначається конкретним соціально-економічним розвитком держави [2].

Цивільне законодавство складається з Конституції України, ЦК України, ЗУ «Про власність», «Про підприємства в Україні», «Про підприємництво», «Про господарські товариства», «Про банки і банківську діяльність», «Про цінні папери і фондову біржу» та ряду інших законів і підзаконних актів. ЦКУ від 16.01.2003 року, який складається із шести книг: 1-ша книга «загальні положення (фіз. юр. особи, об'єкти, право чини, строки, терміни, позовна давність). Книга друга – «Особисті немайнові права фізичної особи», в якій забезпечується захист честі, гідності, ділової репутації людини, бо все починається не з майна, а з духовних уподобань, а саме – життя, здоров'я, честь, ім'я, ділова репутація. Книга третя – «Право власності та інші речові права». Отже, до речових прав віднесено право власності, право володін-

ня, сервітутне право, емфітевзис, суперфіцій, застава та інші речові права. Книга четверта – «Інтелектуальна власність» – це є авторські права на твори літератури, науки, мистецтва. Книга п'ята – «Зобов'язальне право» – регулює майнові зобов'язальні відносини, які виникають з договору, а також з не договірних відносин. Книга шоста «Спадкове право» регулює відносини спадкування за заповітом, за законом, де передбачено 5 черг спадкоємців, а також регулює спадкування особливо майна в господарських товариствах. Сучасне цивільне законодавство містить нормативні акти, які становлять комплексне законодавство. Дія цивільного законодавства в часі передбачена прикінцевими та перехідними положеннями до ЦКУ, де зазначено, що кодекс набирає чинності з 01.01.2004 року, а закони набирають чинності після 10-и днів з дня офіційного оприлюднення у офіційних виданнях держави «Відомостях ВРУ, офіційний вісник України», Цивільні правовідносини виникають також із дій, хоча і не врегульованих законом, але таких, що не суперечать загальним засадам і змісту цивільного законодавства. Якщо конкретні суспільні відносини не врегульовані законом, до то цих відносин застосовуються норми, які врегульовують подібні суспільні відносини. Наприклад, певний час лізингові відносини регулювалися законом про оренду. Таке правове регулювання називається аналогією закону. Коли відсутні також норми, що регулюють подібні суспільні відносини, використовуються для регулювання загальні засади і принципи цивільного права. Таке регулювання називається аналогією права. Наприклад: врегулювання відносин, пов'язаних з застосуванням комп'ютерних систем, авторських прав, захист інформації, фінансові аспекти, якість продукції. Тут використовуються аналогія права, застосовуються норми, які мають теоретично подібні відношення. Судова і арбітражна практика не є джерелом цивільного права. Верховний Суд України і Арбітражний суд України узагальнюють та аналізують судову і арбітражну практику і на цій основі приймають постанови. Такі постанови є обов'язковими для використання лише для відповідних судів, це такі методичні рекомендації до вирішення аналогічних питань. Цивільне законодавство – це система нормативних актів, які містять цивільно-правові норми [1].

Предмет цивільного права є особисті немайнові та майнові відносини засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні та майновій самостійності їх учасників. Майнові відносини складаються з приводу конкретного реального і фізично існуючого майна. Ознаки майнових відносин, які є предметом цивільного права: товарно-грошовий, вартісний характер відносин, самостійність та автономність організаційно-майнового статусу учасників відносин, юридична рівність сторін та самостійність суб'єктів цивільного обігу.

Сучасна ситуація в розбудові України має непростий характер. Країна переживає сьогодні перехідний період і виробила поки що не досить повний законодавчий масив. Навіть за умови наявності насиченої законодавчої бази важливим аргументом є саме ефективність правового регулювання існуючих суспільних відносин. Тобто важливого значення набуває дійсна реалізація правових приписів. Тому на перший план виходить не кількість нормативно-правових актів, а їх можливість реально врегулювати ту чи іншу конкретну ситуацію.

Майбутнє законодавство України має бути досконалим і за змістом і за формою. Умовою створення досконалої системи законодавства є пізнання об'єктивних закономірностей суспільного розвитку, які потребують правового регулювання. Основним засобом формування і вдосконалення системи національного законодавства як цілісної системи є насамперед законодавча діяльність, яка паралельно із систематизацією забезпечить злагодженість та дієвість законодавства. Що в свою чергу відобразиться на якості правового регулювання суспільних відносин. І тому роль законодавця полягає у творенні норм права, виходячи із реально існуючих суспільних відносин при цьому передбачаючи та враховуючи обов'язково їх подальший поступовий розвиток. Що юридичні норми, які недооцінюють, а то й просто ігнорують реальні умови життя, не витримують випробування життям. Юридичні норми не можуть виходити за рамки тих соціальних умов, які склалися на конкретному етапі існуючого суспільного ладу. Тобто норми права повинні повністю задовольняти об'єктивно виправдані інтереси суб'єктів. А це у свою чергу сприятиме уникненню протиріч, пов'язаних з конкретним суспільним відношенням і буде максимально наближеним до реалій та потреб життя. В іншому випадку, які б не були ідеальні норми, якщо вони не відповідають рівню розвитку даного суспільства, то вони приречені. Таке право є мертвим. Тому і вдосконалення системи законодавства по суті являє собою процес, що має на меті забезпечення постійної відповідності її елементів, починаючи від початкового – нормативного припису, реально існуючим суспільним відносинам.

Все це породжує потребу суттєвої активізації заходів щодо приведення законодавства у відповідність до Конституції України, забезпечення його стабільності та дієвості. Світовий досвід переконливо свідчить, що країни в яких створенні громадянське суспільство і правова держава або розвиток яких здійснюється в такому напрямку і пов'язаний з послідовним вирішенням відповідних завдань, постійно приділяють велику увагу підтримці системи чинного законодавства в належному стані [3].

Таким чином, система законодавства – лише до певної міри результат специфічної діяльності суб'єкта нормотворення; за великим

рахунком це своєрідна інтегрована характеристика політичного стану суспільства, яке набуло необхідної усталеності, стабільності, визначеності і здатне забезпечити певний нормативний порядок. Система законодавства не утворюється тільки швидким продукуванням нормативних актів (часто – декларативних).

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40–44. – Ст. 356.

2. Цивільне право: підручник: у 2-х т. / За ред. В. І. Борисової, І. В. Спасиво-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – 2-ге вид. – Х.: Право, 2014. – Т. 1. – 656 с.; Т. 2. – 816 с.

3. Конституційне право України / за ред. В. Ф. Погорілка. – К.: Наукова думка, 1998.

Н. В. Василиця

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ДО ПИТАННЯ ПОНЯТТЯ ОБ'ЄКТА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

У теорії та практиці цивільно-правового регулювання майнових і немайнових відносин, які виникають у сучасному українському суспільстві, визначення понять об'єктів цивільних прав займає одне з центральних місць.

Об'єктами цивільних прав визнаються матеріальні та нематеріальні блага, з приводу яких складаються цивільні правовідносини [1, с. 79]. Будь-який об'єкт повинен задовольняти потреби й інтереси учасників цивільних правовідносин, в іншому разі він не розглядатиметься як об'єкт цивільного права. Здатність матеріальних і нематеріальних благ завдяки їх природним, господарським та іншим властивостям задовольняти потреби людей є мотивом для формування правовідносин.

Права та обов'язки суб'єктів цивільного права встановлюються, існують, реалізуються, змінюються та припиняються з приводу відповідних об'єктів. Як правило, об'єкт набуває значення елемента структури цивільних правовідносин у випадках, коли він становить інтерес для учасників цивільних відносин [1, с. 214].

Теорію об'єкта цивільних правовідносин справедливо зачисляють до найбільш заплутаних. В юридичній літературі неодноразово

аналізувалося співвідношення понять «об'єкт цивільних прав» та «об'єкт цивільних правовідносин». Цивільні правовідносини як суспільні відносини не можуть мати в якості об'єкта таку категорію, яка не є об'єктом цивільних прав. Об'єктами цивільних правовідносин є поведінка його суб'єктів, спрямована на отримання різноманітних матеріальних благ. Правовідносини неможливо розглядати ізольовано від об'єктів, якими безпосередньо обумовлені дії суб'єктів. Тому об'єкти цивільних прав і об'єкти цивільних правовідносин – поняття тотожні.

Адже коли йдеться про блага, що являють інтерес для суб'єктів цивільного права, то вони є не тільки об'єктом прав однієї особи, але породжують також обов'язки інших осіб. Без яких суб'єктивне право не може бути реалізоване.

Але якщо ми припускаємо, що навколо якихось матеріальних або нематеріальних благ складається система цивільних прав і обов'язків є нічим іншим як цивільним правовідношенням [1, с. 79].

Об'єкти цивільних прав та об'єкти цивільних правовідносин не повинні суперечити одне одному, тому що не може бути об'єктом цивільних правовідносин певне явище, яке не є об'єктом цивільних прав.

У статті 177 ЦК міститься приблизний перелік об'єктів цивільних прав: речі, у тому числі гроші та цінні папери, інше майно, майнові права, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні і нематеріальні блага [3]. Законодавець не дає визначення об'єктів цивільних прав, а лише пропонує їх приблизний перелік. Цей перелік основних об'єктів цивільних прав, можна вважати невичерпним, оскільки в нормі вживаються терміни «інші матеріальні і нематеріальні блага» [4, с. 146]. Зазначену статтю ЦК, на жаль, не було відкореговано у зв'язку зі зміною статті 1 ЦК, тому нематеріальні блага залишилися в кінці цього переліку. Такий поділ об'єктів цивільних прав має практичне значення, яке полягає в тому, що з огляду на їх особливості законодавець встановлює для них відповідний правовий режим, ступінь та умови їх оборотоздатності, способи захисту порушених суб'єктивних прав на ці об'єкти тощо.

Стаття 178 ЦК визначає оборотоздатність об'єктів цивільних прав. Відповідно до ч. 1 вказаної статті оборотоздатністю визнається властивість об'єктів цивільних прав вільно відчужуватися або переходити від однієї особи до іншої в порядку правонаступництва чи спадкування або іншим чином. Оборотоздатність об'єктів цивільних прав може бути вільною й обмеженою. Вільно оборотоздатні об'єкти можуть без обмежень (звісно, з урахуванням меж здійснення суб'єктивних цивільних прав стосовно них, визначених положеннями ст. 13 ЦК України) переходити від однієї особи до іншої в порядку правонаступництва, спадкування або інших підстав [2, с. 215].

Отже, об'єкти цивільних прав та об'єкти цивільних правовідносин – поняття тотожні. Цивільні правовідносини складаються між особами щодо матеріального чи нематеріального блага для задоволення своїх потреб.

Тому об'єктом цивільних прав (правовідносин) може бути те, заради чого суб'єкти вступають у правовідносини і на що спрямовані їхні суб'єктивні права та обов'язки з метою здійснення своїх законних прав та інтересів.

1. Харитонов Є. О. Цивільні правовідносини: навчальний посібник / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova. – К.: Істина, 2008. – С. 304.

2. Цивільне право України: підручник: у 2 т. – 2-ге вид., переробл. Та доп. / за заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасисо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х.: Право, 2014. – Т. I. – С. 656.

3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

4. Яновицька Г. Б. Цивільне право України: підручник: в 2 т. – Т. 1 / кол. авт.; за ред. Г. Б. Яновицької, В. О. Кучера. – Львів: Новий Світ-2000, 2014. – С. 444.

І. М. Василів

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ЗУСТРІЧНИЙ ПОЗОВ – ЗАХИСТ ВІДПОВІДАЧА ПРОТИ ПОЗОВУ ЧИ ФОРМА ЗЛОВЖИВАННЯ СВОЇМИ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ?

У цивільному процесуальному кодексі України від 18.03.2004 № 1618-IV закріплені норми: ст. 123 «Зустрічний позов», ст. 124 «Форма і зміст зустрічної позовної заяви», які стосуються зустрічного позову. Відповідач має право пред'явити зустрічний позов до початку розгляду справи по суті.

Зустрічний позов приймається до спільного розгляду з первісним позовом, якщо обидва позови взаємопов'язані і спільний їх розгляд є доцільним, зокрема, коли вони виникають з одних правовідносин, або коли вимоги за позовами можуть зараховуватися, або коли задоволення зустрічного позову може виключити повністю або частково задоволення первісного позову.

Вимоги за зустрічним позовом ухвалою суду об'єднуються в одне провадження з первісним позовом.

Зустрічний позов забезпечує відповідачу захист його самостійного права і охоронюваного законом інтересу проти пред'явленої до нього вимоги позивачем.

Для відповідача зустрічний позов слугує формою захисту своїх самостійних прав та інтересів охоронюваних законом. Це полегшує розгляд взаємних вимог сторін. Зручність зустрічного позову полягає у поєднанні одним провадженням двох справ, що сприяє економії процесуальних засобів.

При об'єднанні декількох справ в одне провадження, суд має змогу правильніше дослідити взаємовідносини сторін. Існує можливість створення ефективних умов для найбільш повного захисту суб'єктивних майнових і особистих немайнових прав та інтересів відповідача [1].

Від вирішення судом питання про прийняття зустрічного позову чи об'єднання позовів залежить швидкий та правильний розгляд заявлених вимог. Ці процесуальні дії повинні проводитися у точній відповідності з правилами, встановленими цивільно-процесуальним законодавством.

Найбільш ефективно інститут зустрічного позову може використовуватися, коли він впливає з того ж самого або близького правовідношення, що й первісний позов.

У прийнятті зустрічного позову не може бути відмовлено з підстав пред'явлення його пізніше як за три дні до судового засідання, якщо розгляд окремо первісного позову зробить неможливим розгляд зустрічних вимог відповідача.

В літературі є такі думки, що зустрічний позов не є формою захисту відповідача проти позову, зокрема, коли йдеться про зустрічне зарахування вимог за первісним та зустрічним позовом [2].

У своїх працях В. В. Комаров та В. Ю. Мамницький, розглядають зустрічний позов, на відміну від заперечень проти позову, або як спосіб реалізації самостійної вимоги позивача до відповідача, або як засіб матеріально-правового захисту відповідача проти первісного позову.

У судовій практиці виникають такі ситуації, коли зустрічний позов може негативно вплинути на розвиток процесу у справі. Коли відповідач не використовує зустрічний позов як форму захисту свого права або інтересу, а зловживає цим становищем і використовує його з метою затягування і ускладнення процесу.

Такі дії перешкоджають здійсненню правосуддя. Якщо суд виявить наявність у відповідача дій які, на його думку, будуть зловживанням процесуальними правами, він вправі відхилити прийняття

зустрічного позову до свого провадження, роз'яснивши відповідачу право на пред'явлення його окремо [3].

Проаналізувавши праці науковців, які висвітлюють свої думки щодо зустрічного позову, та цивільно-процесуальне законодавство можна зазначити, що зустрічний позов більшою мірою, все-таки є формою захисту відповідача проти позову, а не зловживанням процесуальними правами.

Звичайно на практиці існують такі випадки, коли несумлінний відповідач вчиняє такі дії. Така поведінка зумовлена тим, що відповідач має намір затягнути або ускладнити процес з певних особистих причин.

Слід притримуватись приписів законодавця, що умовою прийняття зустрічного позову є доцільність сумісного розгляду основного і зустрічного позовів.

Доцільно їх розглядати в одному процесі тоді, коли це дозволить більш повно і об'єктивно дослідити обставини справи, встановити справжні взаємини сторін, виключити винесення взаємосуперечливих або взаємовиключних судових рішень. Важливою вимогою є дотримання усіх умов пред'явлення зустрічного позову, тоді суд своєю ухвалою об'єднує в єдине провадження первісний і зустрічний позови.

Відповідачам, які мають намір подати зустрічний позов, слід врахувати усі вимоги та умови цієї форми захисту, оскільки це в їхніх інтересах. Якщо ж відповідач зловживає своїми процесуальними правами, то в такому випадку суд повинен відреагувати на його дії і прийняти рішення.

З врахуванням наведеного пропоную законодавцю внести зміни до цивільного процесуального кодексу України, для того щоб запобігти зростанню випадків, зловживання процесуальними правами, у судовій практиці. Норми, які допоможуть відповідачам у вирішенні їхньої справи, без будь-яких дій, які суперечать чинному законодавству, та процесуальним правам самого відповідача.

1. Цивільний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uazakon.ru/ukr/tspk/>

2. Стратегія і тактика цивільного процесу / В. М. Кравчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://adhdportal.com/book_2950.html

3. Можливість спільного розгляду первісного та зустрічного позову в порядку заочного провадження / Ю. В. Навроцька. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radnuk.info/statti/572-prot/15247-2011-01-22-02-40-23.html>

А. Ю. Васильєв

*(Український державний університет
фінансів та міжнародної торгівлі)*

ДЕРЖАВНЕ БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ ЯК ЦЕНТРАЛЬНИЙ ОРГАН ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Створення нових правоохоронних органів в Україні і реформування діючих є неодмінним кроком на шляху до побудови якісно нової європейської держави, в якій головне місце займають загальнолюдські цінності, права та свободи.

Верховна Рада України прийняла за основу проект Закону України про Державне бюро розслідувань (реєстраційний № 2114), поданий народними депутатами України А. А. Кожем'якіним, М. П. Паламарчуком та ін. За це рішення проголосували 247 народних депутатів із 329, зареєстрованих у сесійній залі [1].

Проект Закону визначає організаційні та правові основи діяльності Державного бюро розслідувань, основним завданням якого є запобігання та протидія злочинам як найбільш небезпечним кримінальним правопорушенням. Державне бюро розслідувань є центральним органом виконавчої влади, який здійснює правоохоронну діяльність з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів, які відносяться до його компетенції.

У проекті пропонується визначити Державне бюро розслідувань як центральний орган виконавчої влади, що здійснює правоохоронну діяльність (преамбула та частина 1 статті 1). В той же час, відповідно до абзацу другого частини 1 статті 4 проекту це має бути державний орган зі спеціальним статусом.

Однак слід зазначити, що під державними органами, які мають спеціальний статус, зазвичай розуміються прямо чи опосередковано названі у Конституції України органи, не віднесені до жодної з «гілок» єдиної державної влади (законодавчої, виконавчої або судової влади). До таких державних органів відносяться прокуратура, Служба безпеки України, Центральна виборча комісія, Національна рада з питань телебачення і радіомовлення тощо. Їх спеціальний статус відображається, насамперед, у порядку формування відповідних державних органів та характері їх взаємозв'язків з іншими, насамперед вищими органами держави (Верховною Радою України, Президентом України та Кабінетом Міністрів України). При цьому Конституція України, як відомо, також не передбачає існування в державному механізмі (апараті) державних органів виконавчої влади із спеціальним статусом, які

здійснювали б відповідні функції поза межами системи органів виконавчої влади.

З огляду на вказане, запропоновані у проєкті приписи щодо надання Державному бюро розслідувань спеціального статусу, порядку його формування, підзвітності та підконтрольності (преамбула проєкту, ст.ст. 1, 2, 9, 29) можуть бути визнані такими, що не повною мірою узгоджуються з відповідними положеннями Конституції України, та суперечать Закону України «Про Кабінет Міністрів України», який є базовим законодавчим актом у питаннях утворення і функціонування центральних органів виконавчої влади [2].

На мою думку, для вирішення цієї проблеми у пропонованому законопроекті напрямі, необхідно внести зміни до Конституції України, що закріпили б діяльність органів виконавчої влади зі спеціальним статусом в системі органів державної влади, до яких відносилося б і Державне бюро розслідувань.

Завданнями Державного бюро розслідувань є:

- 1) запобігання організованій злочинній діяльності;
- 2) протидія терористичним та іншим особливо тяжким злочинам;
- 3) гарантування безпеки людини, суспільства і держави;
- 4) виявлення, розкриття і розслідування злочинів, пов'язаних з діяльністю злочинних організацій, а також злочинів, пов'язаних з тероризмом, особливо тяжких насильницьких злочинів, за які Кримінальним кодексом України передбачено покарання у вигляді довічного позбавлення волі;

- 5) розкриття і розслідування військових злочинів;

- 6) розкриття і розслідування корупційних та пов'язаних з корупцією злочинів, які вчинені працівниками Національного антикорупційного бюро України і прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури;

- 7) запобігання злочинам катування і злочинам, пов'язаним з іншими жорстокими, нелюдськими чи такими, що принижують гідність, видами провадження і покарання, які вчинені співробітниками правоохоронних органів, і виявлення таких злочинів;

- 8) розкриття і розслідування злочинів катування і злочинів, пов'язаним з іншими жорстокими, нелюдськими чи такими, що принижують гідність, видами провадження і покарання, які вчинені слідчими Національного антикорупційного бюро України, Служби безпеки України, органів внутрішніх справ, прокурорами.

Я вважаю, що Державне бюро розслідувань повинно стати державним органом, створеним на принципово інших основах діяльності, ніж існуючі правоохоронні органи, з метою забезпечення неупередженості, чесності і непідкупності вищих посадових осіб країни, слідчих,

прокурорів, а також охорони прав і свобод людини, забезпечення ефективності державної влади та зміцнення суспільства.

1. Про прийняття за основу проекту Закону України про Державне бюро розслідувань: Постанова Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/go/474-19>

2. Висновок Головного науково-експертного управління від 02.03.2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54012

Т. О. Верещак

*(Одеський державний університет
внутрішніх справ)*

ЗАЛУЧЕННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ЯК ЗАСІБ ДО ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

Права власника володіти, користуватися та розпоряджатися майном може бути обмежене державою для задоволення суспільного чи індивідуального інтересу.

Чи не суперечить це Конституції України та іншим нормативно-правовим актам? Дискусія стосовно цього питання ще досі триває між науковцями та юристами.

Це питання в своїх роботах окреслювали такі вчені, як І. О. Покровський, Є. О. Мічурін, В. П. Грибанов, О. А. Михайленко, О. В. Дзера, І. О. Спасибо-Фатєєва, О. Р. Кібенко, Є. О. Харитонов, І. В. Жилінкова, Р. А. Майданик., Ч. Н. Азімов, В. П. Маковій.

У частині 1 статті 64 Конституції України зазначено, що конституційні права не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України. У частині 2 цієї статті є перелік прав і свобод, які не можуть бути обмежені в умовах надзвичайного стану, але права власності серед них немає. Отже, право власності справді може бути обмежене.

Відповідно до ч. 6 ст. 319 Цивільного Кодексу України (далі – ЦКУ), держава не втручається у здійснення власником права власності, а ч. 3 ст. 321 ЦКУ передбачає, що примусове відчуження об'єктів права власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього та повного відшкодування їх вартості [1].

Одним з таких винятків є залучення транспортних засобів для задоволення потреб Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення, Держспецзв'язку та Держспецтрансслужби на особливий період. Це регламентується Положенням про військово-транспортний обов'язок, затверджене Постановою Кабінету Міністрів від 28 грудня 2000 р. № 1921 (далі – Положення). Дія Положення поширюється на центральні органи виконавчої влади, інші державні органи, місцеві держадміністрації, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, а також громадян – власників транспортних засобів. Приписи даного Положення не поширюються на дипломатичні представництва і консульські установи іноземних держав, представництва іноземних та міжнародних організацій, іноземців та осіб без громадянства, а також на деякі підприємства, установи та організації, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням Міноборони (зноски на Постанову № 1921) [2]. Згідно п. 6 ст. 16 ЗУ «Про правовий режим надзвичайного стану», на період надзвичайного стану може запроваджуватися такий захід, як примусове відчуження або вилучення майна у юридичних або фізичних осіб. При цьому залучення транспортних засобів розглядається як добровільна дія їх власників, що не відображене у Положенні [3].

Проаналізувавши розділ другий Книги третьої ЦКУ, ми звернули увагу на ст. 395, в першій частині якої є перелік речових прав на чуже майно, в якій не має такого виду, як залучення транспортних засобів, та в частині другій сказано, що законом можуть бути встановлені інші речові права на чуже майно [1]. Тобто, вони можуть визначатися тільки в законі, оскільки лише закон надає позитивне регулювання відносинам власності, в тому числі шляхом окреслення їх дозвільних рамок та втручання третіх осіб, а не підзаконними нормативно-правовими актами. Той факт, що інші види речових прав можуть встановлюватися лише законом, свідчить про реалізацію принципу обмеженого кола речових прав. Водночас Положення про військово-транспортний обов'язок, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України, тобто наведений нормативно-правовий акт не може бути джерелом встановлення речових прав.

Отже, стосовно питання встановлення речових прав на чуже майно, які не прописані у Цивільному кодексі України, є певні прогалини. Ми вважаємо доцільним вирішенням цієї проблеми – доповнити ст. 395 ЦКУ, п'ятим видом речових прав на чуже майно, а саме, залучення транспортних засобів, а також доповнити процедуру залучення, передбачену Положенням. Або ж у іншому варіанті узгодити опис природи залучення як іншого речового права за ЗУ «Про правовий

режим надзвичайного стану» та Положенням, в частині зокрема врахування волі власника.

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – №№ 40–44. – Ст. 356.

2. Про затвердження Положення про військово-транспортний обов'язок: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2000 року № 1921.

3. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 р. № 1550-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>.

Х. В. Веселовська

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРАВОВИЙ СТАТУС ФІЗИЧНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

З юридичної точки зору, суб'єкт – це особа чи організація як носій певних прав та обов'язків.

Характер взаємовідносин держави з особою являється важливим показником стану суспільства в цілому, цілей і перспектив його розвитку. Неможливо зрозуміти сучасне суспільство і сучасну людину без вивчення різноманітних відносин людей з державою.

Зрозуміло, що за відсутності у людини свободи вона не може володіти і реально користатися своїми правами. Саме свобода створює умови для реального набуття прав та їх реалізації. З іншого боку, права людини закріплюють і конкретизують можливість діяти у межах, встановлених її правовим статусом.

Відповідно до твердження Олександра Попа, кожна людина відрізняється від інших і кожним днем відрізняється від себе. Можливо, саме воно розкриває відмінність правового статусу різних осіб, а також динаміку правового статусу окремої людини на протязі її життя. Дана робота є намаганням розкрити проблеми реалізації норм цивільного права, які закріплюють правовий статус фізичної та юридичної осіб.

Суб'єктами цивільно-правових відносин є фізичні та юридичні особи, які вступають між собою в цивільно-правові відносини з приводу

майна та особистих немайнових благ. В окремих випадках суб'єктом зазначених відносин може бути держава.

Термін «фізична особа» офіційно введений у цивільне законодавство України (ст. 24 ЦК) вперше, хоча його використання вже тривалий час активно здійснюється у наукових працях переважної більшості юристів.

До фізичних осіб належать: громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства.

Для визнання осіб суб'єктами цивільного права необхідна наявність цивільної правосуб'єктності, тобто їхніх правоздатності, дієздатності та деліктоздатності.

Цивільною правоздатністю називається здатність особи мати цивільні права і нести цивільні обов'язки.

Цивільна дієздатність фізичної особи – це її здатність своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки, самостійно їх виконувати та нести відповідальність у разі їх невиконання (ст. 30 ЦК). Існують такі види дієздатності: повна, часткова, мінімальна та обмежена.

Деліктоздатність – це здатність нести юридичну відповідальність за невиконання обов'язків або за вчинення різних правопорушень. У різних галузях права деліктоздатність настає з різного віку. В цивільному праві за майнову шкоду – з 14 років.

Крім фізичних осіб, в цивільному праві існує також таке поняття як юридична особа. Це поняття дещо ширше, адже воно охоплюєш колективні утворення, об'єднання громадян у різноманітні спілки, товариства і т. д. з метою досягнення того чи іншого суспільно корисного результату.

У цивільному праві юридичною особою визнається організація, створена шляхом об'єднання осіб та майна, яка наділяється правоздатністю і може від свого імені набувати майнових та особистих немайнових прав і нести обов'язки, бути позивачем та відповідачем у суді.

Статусу юридичної особи відведено в ЦК України окремий підрозділ «Юридична особа», в якому докладно вписано як загальні положення щодо всіх юридичних осіб, так і положення, що стосуються їх конкретних видів, у тому числі різноманітних господарських товариств. Як суб'єкт майнових та особистих немайнових відносин юридична особа наділяється цивільною право та дієздатністю. Правоздатність юридичної особи виникає з моменту її державної реєстрації, а у випадках, передбачених законодавчими актами, – з моменту реєстрації статуту. В цей самий момент виникає й цивільна дієздатність юридичної особи, тобто здатність своїм діям набувати цивільних прав і створювати для себе цивільні обов'язки.

Отже, на просторах нашої країни фізична особа (громадянин, особистість, людина) були лише матеріалом (гвинтиком) для приводу в рух державного механізму з декларованим, але не забезпеченим на практиці захистом прав фізичних осіб на усіх щаблях суспільної драбини.

Інститут юридичної особи в цивільному законодавстві зумовлений становленням товарно-грошових відносин у ринкової економіці, суспільним розподілом праці, необхідністю включення до цивільного обороту майна держави, підприємств, установ, громадських та інших організацій.

1. Конституція України: офіц. текст: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р., із змінами. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>

3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (із змінами і доповненнями) // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

4. Цивільне право України / за ред. Г. Б. Яновицької, В. О. Кучера. Підручник: в 2. т. – Т. 1. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 444 с.

О. В. Візник

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НЕКОМЕРЦІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Різноманітність людського буття не знає меж. З одного боку, люди прагнуть задовольняти матеріальні запити, виражати свою підприємницьку ініціативу вони можуть через різноманітні форм підприємницької діяльності, з іншого боку – свої філантропічні почуття вони реалізують через благодійну діяльність. Однією з форм вирішення цих проблем сьогодні є створення і діяльність некомерційних організацій.

Відповідно до статті 52 ГК України некомерційне господарювання – це самостійна систематична господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання, спрямована на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку [1].

До суб'єктів некомерційної господарської діяльності можна віднести: установи, організації – створені органами державної влади та органами місцевого самоврядування України, що утримуються за кошти відповідних бюджетів; кредитні спілки, благодійні фонди і благодійні організації, громадські організації, творчі спілки, політичні партії, науково-дослідні установи тощо.

У результаті грудневих змін до Податкового кодексу України змінився і податковий режим для громадської та благодійної діяльності: від податку на прибуток звільнені лише громадські об'єднання, благодійні та релігійні організації, політичні партії та пенсійні фонди. Звільняються від податку на прибуток профспілки та асоціації роботодавців, які за організаційно-правовою є громадськими об'єднаннями [2].

В останнє десятиліття в Україні були прийнято окремі нормативно-правові акти, що регулюють діяльність різноманітних некомерційних організацій, наприклад Закони України: «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 р., «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 р., «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23.04.1991 р., «Про молодіжні та дитячі громадські організації» від 01.12.1998 р., «Про кредитні спілки» від 20.12.2001 р. та ін.

Даючи визначення некомерційним організаціям, необхідно на законодавчому рівні виділити характерні ознаки, загальні для усіх видів некомерційних організацій, що відрізняють їх від підприємницьких структур, наприклад: про заборону розподіляти чистий прибуток від економічної діяльності між приватними особами, які у силу свого положення можуть скористатися ним з метою особистого збагачення [3].

Варто зазначити про діяльність таких некомерційних організацій, які діють в Україні та поза її межами але діяльність яких пов'язана з покращенням становища в нашій державі, зокрема це такі організації як: Інститут польської політики – заснований у 1992 р, метою якої є публікації про розбудову демократії різних країнах, зокрема з тематики сучасної історії та національних конфліктів в Україні [4]. Фонд підтримки місцевої демократії – недержавна неприбуткова фундація у Польщі. Працює з 1989 р. Фонд підтримує розвиток демократії в країнах Східної Європи, зокрема в Україні [5]. Міжнародний центр перспективних досліджень міжнародна громадська організація, заснований 1994 року. Місією центру є просування реформ, демократичних принципів управління та соціальних трансформацій в Україні на засадах європейської інтеграції [6]. Інститут демократії імені Пилипа Орлика утворений в 1991 р. Основні напрямки діяльності: дослідження державного самоуправління та місцевого самоврядування, громадянського суспільства, національної безпеки, прав людини та національних меншин, охорони довкілля [7].

Аналізуючи все вищенаведене, можна дійти висновку, що у законодавстві України відсутнє визначення поняття «некомерційна організація». Некомерційні організації не мають на меті отримання прибутку і не розподіляють отриманий прибуток між учасниками. До них відносяться різні громадські або релігійні об'єднання, благодійні фонди, споживчі кооперативи, некомерційні партнерства та інші організації.

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV (із змінами і доповненнями) // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>

2. Краснослівська Анастасія. Податкове середовище для громадської та благодійної діяльності з 2015 року: нові можливості, нові і старі бар'єри: від 19.02.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ucipr.org.ua/>

3. Мельник С. Б. Деякі правові аспекти діяльності некомерційних організацій в Україні від 2002 року № 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unzap_2002_2_19.pdf.

4. Інститут польської політики // Вікіпедія – вільна енциклопедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/wiki/>

5. Фонд підтримки місцевої демократії // Офіційний сайт фонду. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cwpu.org/show_page_ua.

6. Міжнародний центр перспективних досліджень // Офіційний сайт центру. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icps.com.ua/>.

7. Інститут демократії імені Пилипа Орлика // Офіційний сайт інституту. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://idpo.com.ua/>.

О. О. Вільхова

*(Український державний університет
фінансів та міжнародної торгівлі)*

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ В ДЗЕРКАЛІ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

Відповідно до Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, Конвенції про захист прав людини й основні свободи, відтворені в Конституції України, покладають на державу обов'язок створити таку систему органів, що буде здатна гарантувати захист прав і свобод людини і громадянина. Для України гостро актуальним є завдання побудови правової держави, досягнення належних стандартів захисту прав людини, дотримання Конституції, законодавства, міжнародних норм [2, с. 458].

Стан захисту прав та свобод людини і громадянина в Україні свідчить про неналежні політико-правові умови його забезпечення, що, у свою чергу, ускладнює внутрішньополітичну ситуацію, спричиняє соціальне напруження та погіршує зовнішньополітичні позиції держави.

В державній політиці нашої держави правозахисна складова не є виразною, а умови та гарантії забезпечення прав людини, залишаючись переважно на рівні декларацій, не є системними та рівними для всіх. При цьому показник кількості працівників правоохоронних органів є достатньо високим для виконання ними правоохоронної і правозахисної функцій. Працівники правоохоронних органів, які мають здійснювати покладені на них державою обов'язки, ухиляються від цього, порушують права громадян тим самим спричиняють відповідне ставлення до них в українському суспільстві. На жаль, тенденція застосування до громадян силових методів (заякування, примусу, тортури) переважає над правоохоронними методами.

На сьогоднішній день, показники недовіри нашого суспільства до судової системи та правоохоронних органів сягнули критичного рівня, що не може не спонукати до рішучих дій. За даними Інституту соціології НАН України (2012 р.), серед опитаних громадян сумарний рівень (із формулюваннями «зовсім не довіряю» та «переважно не довіряю») недовіри міліції складав 66,5%, довіри – 8,8%, не визначилися 24,6%; рівень недовіри прокуратурі – 64,7%, довіри – 8%, не визначилися 27,1%; рівень недовіри судам – 66,2%, довіри – 8,6%, не визначилися 24,8% [2, с. 558].

Разом з тим, в абсолютній більшості громадяни не звертаються до міліції (90,4% опитаних), суду (91,9% опитаних), прокуратури (96,3% опитаних). З решти опитаних звертались, але безрезультатно до міліції – 7,1%, прокуратури – 2,1%, суду – 4,7%; звертались та отримали допомогу, відповідно, – 2,2%, 1,2%, 3,0%. Так само громадяни здебільшого не звертаються по допомогу до адвокатів (92,6% опитаних) [2, с. 544]; що може свідчити як про відсутність правовідносин, що вимагають такого звернення, так і про правову некомпетентність громадян або фінансові обмеження.

Однією з ключових проблем в Україні є забезпечення права на правосуддя. За даними Міністерства юстиції України частка невиконання рішень національних судів є надкритичною, оскільки сягає 70% [3]. Це свідчить про те, що навіть після рішення суду добитися правосуддя може лише незначна частина громадян. Відповідно, через низький рівень довіри до судової системи в Україні, громадяни змушені звертатись до відповідних міжнародних інституцій, тому наша держава є однією з тих країн, громадяни якої найчастіше звертаються до Європейського Суду з прав людини. При цьому його рішення також здебільшого не виконуються.

В Україні правозахисну функцію, крім органів державної влади, також виконують інституції громадянського суспільства (громадські організації та рухи, ЗМІ та ін.), здійснюючи її «замість» або, навіть, «всупереч» діям органів державної влади, зокрема – правоохоронних. Вплив неурядових організацій на правозахисну сферу і ступінь «проникності» їхнього контролю, природно, значно менший, ніж державний, але цей вплив має очевидну тенденцію до зростання [1, с. 245]. Такі неурядові правозахисні організації надають допомогу, яку не в повній мірі надають державні правозахисні органи, а також вони здійснюють вплив на реалізацію державної політики в сфері захисту прав людини та громадський контроль.

Державний чиновник завжди вважає, що він апіорі мудріший, ніж проста людина, і краще знає, як тому треба жити. Цій експансії держави протистоїть громадянське суспільство – сукупність усіх недержавних структур, що самоусвідомлює себе, структурована недержавна частина народу.

Його політичний сенс полягає в ототоженні себе з домінуючим фактором суспільного прогресу, в розумінні свого природного верховенства над державою. Розвинуте громадянське суспільство, будучи інтелектуальним опонентом держави, змушує її орієнтуватися на суспільні інтереси, суспільну думку в головних аспектах внутрішньої та зовнішньої державної політики [3]. Виконуючи захисні функції, громадянське суспільство робить об'єктом спільної уваги й аналізу порушення прав людини та відновлює справедливість або зводить ці порушення до мінімуму.

Створення ефективної системи гарантування та захисту прав людини передбачає формування цілісної концепції змін у сфері взаємодії державних органів та правозахисних організацій, здійснення цілеспрямованих заходів державної політики. Разом з тим, становленню такої системи сприяє розширення та зміцнення відповідних механізмів і практик, які застосовують правозахисні організації.

1. Бараннік Р. В. Судові, правоохоронні та правозахисні органи України: навчальний посібник / Р. В. Бараннік. – К.: Дакор; КНТ, 2008. – 348 с.

2. Українське суспільство 1992–2012. Стан та динаміка змін. Соціологічний моніторинг / за ред. В. М. Ворони, М. О. Шульги. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2012. – С. 650.

3. Лутковська Валерія. Виконання судового рішення є невід'ємною складовою фундаментального права – права на справедливий суд / Валерія Лутковська. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ombudsman.gov.ua/index.php>

Т. М. Войтович, А. В. Саміло
*(Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності)*

ПРОФІЛАКТИКА НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ЧЕРЕЗ ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

За останній рік в Україні спостерігається зниження кількості надзвичайних ситуацій (НС) порівняно з минулим роком. Упродовж I півріччя 2015 року в Україні зареєстровано 55 надзвичайних ситуацій. Внаслідок цих надзвичайних ситуацій загинуло 136 осіб (з них 13 дітей) та 431 особа постраждала (з них 194 дитини) [1].

Найпоширеніші надзвичайні ситуації – пожежі. За їх кількістю і сукупному збитку вони займають особливе місце і лідирують серед всіх техногенних НС. Саме вогонь забирає найбільше людських життів і заподіює найзначніший матеріальний збиток [2].

Причин виникнення пожеж є безліч, тому є необхідність у виробленні ефективних заходів щодо їх попередження. Одним з найважливіших чинників, що визначають стійкість суспільства до впливу пожеж, є культура безпеки людини, виражена сукупністю етичних принципів, соціальних знань і певних стереотипів поведінки у такій ситуації. Чим вища культура безпеки людини, тим менша ймовірність того, що вона стане джерелом або жертвою пожежі.

Пожежу краще попередити, ніж ліквідувати. Для цього треба знати та дотримуватись елементарних правил безпеки. Тому необхідно проводити навчання та роз'яснювальну роботу серед населення, але іноді цього є недостатньо. Більш ефективним є використання засобів масової інформації (ЗМІ), як важливих чинників управління населенням, формування культури сучасної особистості, оскільки вони охоплюють значну аудиторію людей [3].

Під засобами масової інформації розуміють розгалужену мережу установ, що займаються збором, обробкою, поширенням інформації. У цю мережу входять телерадіопрограми, газети, журнали, інформаційні агентства, кінодокументалістика. В сучасному житті активно починає використовуватися Інтернет, який дозволяє встановити зворотний зв'язок з суспільством [6].

ЗМІ образно називають «четвертою владою» в суспільстві. Вони формують громадську думку і лінію поведінки окремих груп населення. Саме ЗМІ здатні привернути увагу до певної проблеми, сформувавши, закріпити або змінити (що набагато важче) певні переконання широкої аудиторії на великих територіях. Тому ДСНС України постійно проводить роз'яснювальну роботу з населенням, у тому числі, у вигляді

ді розміщення соціальної реклами у ЗМІ, у соцмережах, на конструкціях зовнішньої реклами та об'єктах з масовим перебуванням людей.

Психологи зазначають, що вплив ЗМІ відчувають на собі люди з різним рівнем освіти, віковим і соціальним становищем. Особливо в цьому ряду виділяються телеглядачі, оскільки зорові стимули в сукупності з усіма іншими, дають найбільшу емоційне навантаження на психіку людини і викликають найбільший емоційний відгук. Так, у людей, які переглядають телепрограми про надзвичайні ситуації та катастрофи, спостерігається симптоматика, схожа з симптоматикою постраждалих людей, що опинилися в епіцентрі подібних подій. Інформація про надзвичайні події в даному випадку «приміряється» на себе і своїх близьких. Фахівці виділяють телеглядачів до групи «вдруге постраждалих» в надзвичайній ситуації [7]. Отож, навіть зображення по телебаченню наслідків пожежі, її жертв, має значний вплив на свідомість людей і змушує їх задуматись про правила пожежної безпеки.

Сьогодні з метою отримання необхідної інформації ми значно менше довіряємо більш традиційним засобам масової інформації на зразок газет, телебачення і радіомовлення, більше, натомість, надаємо перевагу інтернет-виданням, супутниковому телебаченню, блогам та соціальним медіа [7].

Інтернет – це невичерпне джерело інформації. Із кожним роком усе більше людей користуються ним у повсякденному житті. Доступ до Інтернету не тільки з комп'ютеру, а й з мобільних телефонів сприяє цьому (в Україні користувачами Інтернету є біля третини 33% жителів) [8]. Тому, на мою думку, необхідно активніше використовувати Інтернет-ресурси та соціальні мережі для інформування населення про правила пожежної безпеки. Успішна робота з профілактики надзвичайних ситуацій можлива тільки при активній підтримці рятувальників з боку ЗМІ. Адже об'єктивне навчання та інформування населення про правила пожежної безпеки сприяють формуванню культури безпеки в суспільстві.

-
1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.undicz.mns.gov.ua/>
 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://shahter.by/>
 3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dissercat.com/>
 4. Богомолова Н. Н. Социальная психология печати, радио и телевидения / Н. Н. Богомолова. – М.: МГУ, 1991. – 125 с.
 5. Брайант Дж. Основы воздействия СМИ / Дж. Брайант, С. Томпсон. – Вильямс, 2004. – 432 с.
 6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sotszahist.mk.ua/>
 7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.coe.int/uk/web/compass/media>
 8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.level3.com/>
 9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/>

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН ЯК ЗАСІБ ВПЛИВУ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ГОСПОДАРЮЮЧИХ СУБ'ЄКТІВ

Держава, формуючи та реалізуючи політику в галузі ціноутворення, впливає на підприємницьку діяльність суб'єктів господарювання. Обмеження свободи економічної діяльності суб'єктів господарювання у процесі державного цінового регулювання повинно бути законним і обґрунтованим.

Ціна як важлива складова ринкової економіки є еквівалентом обміну товарів. У загальному вигляді це кількість грошей, за яку продавець бажає продати товар, а покупець – купити його. Через ціну формується більшість економічних відносин у суспільстві. Це стоюється як сфери виробництва товарів, так і сфери їх обігу, реалізації.

Ю. Г. Тормоса вважає, що цінова політика держави – це діяльність центральних і місцевих органів виконавчої влади, спрямована на досягнення трьох основних цілей: послідовного проведення цінової лібералізації, державного регулювання цін (тарифів) на окремі види товарів (послуг) та здійснення контролю за їх додержанням [1, с. 56].

В. С. Пінішко пропонує таке визначення політики цін: «Політика цін – це та частина економічної політики держави (саме держави), яка являє собою концепцію з проблеми ціноутворення, спрямовану на вирішення за допомогою цін важливих економічних, соціальних та інших проблем суспільства у теперішньому і прийдешньому часі» [2, с. 64].

Л. О. Шкварчук вважає, що державне регулювання цін – це втручання держави у процес ринкового ціноутворення. У цьому випадку ціноутворення розглядає як процес визначення, обґрунтування, затвердження та перегляду цін. Тобто, говорячи про державне регулювання цін, вона має на увазі вплив державних органів влади на чинники, які обумовлюють ціни, від визначення правил їх розрахунку і обґрунтування до особливостей затвердження і перегляду [3, с. 87].

Державний вплив на ціни здійснюється не лише через систему ціноутворення, а й шляхом регулювання ставок оподаткування, відсоткових ставок за кредити, розмірів орендної плати, зменшення окремих витрат підприємства тощо. На процес ціноутворення впливають сукупність зовнішніх і внутрішніх чинників. До зовнішніх чинників слід

відносити: політичну стабільність; загальний стан економіки країни та регіону, (рівень розвитку виробництва та інфраструктури, платоспроможність підприємств і населення, оподаткування); кон'юнктуру світового ринку та міжнародну економічну інтеграцію; стан аграрного ринку (рівень конкуренції між сільськогосподарськими виробниками); рівень інфляції; обсяги та особливості існуючого і перспективного купівельного попиту; дефіцит на вільному ринку необхідних ресурсів (трудових, фінансових). До внутрішніх – обсяг ринку; особливості виробництва; специфіку виробленої продукції; маркетингову стратегію розвитку підприємства; життєвий цикл продукції (врахування специфіки життєвого циклу); рекламну діяльність; мобільність виробничого процесу; імідж виробника на споживчому ринку.

Сьогодні основним документом, який визначає основні засади цінової політики і регулює відносини, що виникають у процесі формування, встановлення та застосування цін, а також здійснення державного контролю (нагляду) та спостереження у сфері ціноутворення є Закон України «Про ціни та ціноутворення» від 21 липня 2012 року [4].

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про ціни та ціноутворення» в Україні встановлено два види цін у залежності від способу їх формування: вільні та державні регульовані ціни. За загальним правилом, закріпленим у ст. 11 цього Закону, вільними є усі ціни, які не є державними регульованими.

Їх встановлюють продавці товарів (робіт, послуг) самостійно. Тож виробникам та продавцям товарів, щодо яких встановлено вільні ціни, перейматися Законом про ціни не варто. Потрібно лише спостерігати за тим, щоб їхній товар несподівано не став предметом цінового регулювання.

Важливо визначити, які саме товари підлягають державному регулюванню. Так, Законом не встановлено вичерпного переліку, але передбачено, що державні регульовані ціни запроваджуються на товари, які справляють визначальний вплив на загальний рівень і динаміку цін, мають істотну соціальну значущість, а також на товари, що їх виробляють суб'єкти, які мають монопольне (домінуюче) становище на ринку [5, с. 13].

Таким чином, ціна і ціноутворення посідають провідне місце у ринковій економіці. Вони зумовлюють форми економічного зв'язку товаровиробників між собою та споживачами. Від рівня цін залежать існування виробництва і його масштаби, реалізація економічних інтересів виробників.

В умовах переходу до ринкової економіки в Україні одним з необхідних засобів державного регулювання є державне регулювання цін з метою підтримання стабільності виробництва, створення стимулів

для товаровиробників, збільшення доходів за рахунок нарощення виробництва.

1. Тормоса Ю. Г. Ціни і цінова політика: навч.-метод. посібн. для самот. вивч. дисц. / Ю. Г. Тормоса. – К.: КНЕУ, 2003. – 91 с.
2. Пінішко В. С. Ціно і тарифотворення: навч. посібн. / В. С. Пінішко. – Львів: Магнолія 2006, 2008. – 303 с.
3. Шкварчук Л. О. Механізм регулювання цін на продовольчому ринку: монографія / Л. О. Шкварчук – Л.: ІРД НАН України, 2010. – 203 с.
4. Про ціни та ціноутворення: Закон України від 21.06.2012 року № 5007-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 19–20. – Ст. 190.
5. Ребізант Р. С. Аналіз Закону «Про ціни та ціноутворення» // Податкове планування. – 2013. – № 2, 3 лютого. – С. 13–15.

А. С. Волощук

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В ПРОЦЕСІ ПОВОДЖЕННЯ З ПЕСТИЦИДАМИ ТА АГРОХІМІКАТАМИ

Небезпека, яка може виникати внаслідок використання пестицидів та агрохімікатів у сільському господарстві, привертає увагу багатьох вчених. Зокрема, це питання було предметом дослідження таких екологів, біологів і представників аграрної науки як В. В. Власенко, М. Т. Гончар, А. М. Колосов, А. А. Корчинський, З. І. Перськова, Б. І. Савінов та О. І. Шапоренко. Не залишили без уваги окреслену проблему і вчені-юристи (як вітчизняні, так і зарубіжні). Проте, незважаючи на наявність значного наукового доробку, названий напрям досліджень в Україні все ще перебуває на стадії становлення. З часу виходу більшості робіт вказаних авторів змінилися економічні умови, законодавство, відбувся істотний прогрес у розвитку технологій.

Проте за останні роки особливої актуальності набула проблема саме застосування пестицидів та агрохімікатів у сільському господарстві і дослідження наслідків їх впливу на навколишнє середовище та здоров'я людини. Як слушно зауважує Кравців К. М., головна небезпека пестицидів полягає у входженні їх у біологічний колообіг,

у процесі якого вони надходять в організми людини і тварин. Токсичність пестицидів визначена для всіх живих організмів, що пояснюють подібністю їхніх головних біохімічних процесів і молекулярно-біологічною організацією живого [1, с. 130].

Загалом, в Україні питання регулювання обігу агрохімікатів та пестицидів, в тому числі реєстрації засобів захисту рослин, повністю покладено на Міністерство екології та природних ресурсів України (далі – Мінприроди), відповідно до Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 січня 2015 р. № 32. Державні випробування препаратів проводяться в науково-дослідних установах на підприємствах і в організаціях, які входять до мережі державних випробувань, відповідно до єдиних методичних вказівок, затверджених Мінприроди, а токсиколого-гігієнічні (медико-біологічні) дослідження – в установах Міністерства охорони здоров'я України. При наявності позитивних результатів експертиз та рекомендацій науково-експертної ради, Мінприроди приймає рішення про державну реєстрацію препарату, який заноситься до Державного реєстру пестицидів і агрохімікатів. В переважній більшості європейських країн питанням випробування та реєстрації пестицидів і агрохімікатів займаються державні установи підпорядковані Міністерствам сільського господарства, головною причиною такого підпорядкування є те, що саме представники сільськогосподарського сектору є кінцевими споживачами пестицидів і агрохімікатів. Саме сільгоспвиробники, а не екологи, як видається, мають застосовувати пестициди для захисту сільськогосподарських культур та підвищення родючості.

Україна ратифікувала 18 квітня 2007 року Стокгольмську Конвенцію про стійкі органічні забруднювачі, під якими, в тому числі, розуміють і пестициди. 26 вересня 2002 року Україна приєдналася до Роттердамської конвенції про процедуру попередньої обґрунтованої згоди відносно окремих небезпечних хімічних речовин та пестицидів у міжнародній торгівлі, прийнятої 10 вересня 1998 року. Ця Конвенція спрямована на врегулювання міжнародної торгівлі окремими небезпечними хімічними речовинами з метою охорони здоров'я людини та навколишнього середовища від потенційного шкідливого впливу та заохочення їх екологічно обґрунтованого використання шляхом сприяння обміну інформацією, запровадження процедури прийняття рішень щодо їхнього імпорту та експорту на національному рівні.

Україна залишається чи не єдиною країною, яка до цього часу практично не використовує можливості ратифікованої нею Стокгольмської конвенції про СОЗ. Йдеться про реальну можливість доступу до значних фінансових ресурсів Глобального екологічного фонду, які можна отримати для здійснення заходів з утилізації непридатних

пестицидів. Підставою для такої фінансової допомоги має стати Національний план впровадження Стокгольмської конвенції про СОЗ, розробка якого розпочалася в Україні ще у 2006 році, а процес переузгодження з відповідними міністерствами і досі триває. Для залучення додаткових коштів з Глобального екологічного фонду для фінансування заходів з утилізації непридатних пестицидів і більш ефективно здійснювати заходи із поводження з ними відповідно до світових тенденцій управління хімічною безпекою доцільно доручити Кабінету Міністрів України прискорити погодження і затвердження Національного плану впровадження Стокгольмської конвенції про СОЗ, а також розглянути можливості для нарощування власних виробничих потужностей зі знищення непридатних пестицидів [3, с. 210].

Більшість міжнародних спілок, таких як Програма ООН з навколишнього природного середовища (ЮНЕП), Організація з економічної співпраці і розвитку (ОЕСР) і Європейський союз (ЄС) дивляться уперед, а саме здійснюють програми з раціонального використання пестицидів, направлені на запобігання можливим екологічним ризикам для здоров'я людини і довкілля, їх керування та зниження. Екологічно-безпечне застосування пестицидів – одне із завдань Стратегічного підходу ЮНЕП до міжнародного регулювання хімічних речовин, що означає злагоджений підхід до оптимального поводження з пестицидами на регіональному, національному і глобальному рівнях [2, с. 49].

Зважаючи на те, що в Україні людина вважається найвищою соціальною цінністю, слід вжити ефективних заходів щодо відвернення негативного впливу пестицидів на її здоров'я. Не можна відкидати можливість застосування у сільському господарстві пестицидів, але слід якомога скоротити їх застосування і таким чином зменшити негативний вплив на організм людини. У всьому світі ведуться інтенсивні розробки нових препаратів з метою зменшення шкідливої дії пестицидів на навколишнє природне середовище і людину. В останні роки розроблені нові, екологічно нешкідливі препарати, які повністю розкладаються в ґрунті на вуглекислий газ і воду. Тому в цьому питанні Україні слід переймати досвід передових країн у напрямку використання пестицидів нового покоління.

1. Кравців В. С. Екологічна безпека як об'єкт регіональної політики / В. С. Кравців // Регіональна економіка. – 1999. – № 1. – С. 124–134.

2. Моклячук Л. І. Аналіз міжнародної практики та методичних підходів щодо вивчення екологічних ризиків пестицидів / Л. І. Моклячук, А. М. Лішук, Г. Д. Матусевич // Збалансоване природокористування. – 2012. – № 1. – С. 46–50.

3. Муравкіна М. О. Визначення напрямів імплементації міжнародної практики в сфері екологічно-безпечного поводження з пестицидами / М. О. Муравкіна // Економіка: реалії часу. – 2012. – № 3–4 (4–5). – С. 207–212.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА В УКРАЇНІ

Суспільство опинилось на тому етапі свого розвитку коли вирішення проблеми безпліддя є цілком реальною. Сучасна медицина може надати шанс подружжю, яке немає і не може мати власних дітей через проблеми із здоров'ям, відчутти радість материнства та батьківства шляхом застосування допоміжних репродуктивних технологій, зокрема з використанням послуги сурогатної матері. Людство наразі знаходиться в процесі морально-правової адаптації щодо такого шляху вирішення проблеми репродукції. Це пояснюється тим, що не у всіх державах така процедура є законодавчо дозволеною і прийнятною.

Недостатнє правове врегулювання даних правовідносин і виникнення суперечностей щодо них підкреслюють актуальність цієї теми. На практиці виникають питання щодо визначення місця інституту сурогатного материнства в системі сімейного права, формулювання та нормативного закріплення в вітчизняному законодавстві поняття та сутності цих відносин і їх відповідність моральним засадам суспільства.

Об'єктом нашого дослідження є визначення проблем правового врегулювання відносин сурогатного материнства та визначення позитивних і негативних сторін такого явища, його відповідність етичним та моральним нормам.

Поняття сурогатної матері розкриває формулювання, прийняте Всесвітньою організацією охорони здоров'я в 2001 році: «Гестаційний кур'єр: жінка, в якій вагітність настала в результаті запліднення ооцитів, що належать третій стороні, сперматозоїдами, що належать третій стороні. Вона виношує вагітність з тією умовою або домовленістю, що батьками народженої дитини будуть одна або обидві людини, чії гамети використовувалися для запліднення» [1].

Право на материнство та батьківство є невід'ємним особистим немайновим правом людини. Згідно ч. 2 ст. 5 Сімейного кодексу України, держава створює людині умови для материнства та батьківства і забезпечує охорону прав матері та батька [2]. Однак існують випадки, коли пари внаслідок безпліддя одного з подружжя чи через наявність вродженої або набутої хвороби, чи інших причин не можуть зачати і народити дитину природнім шляхом. Це може бути причиною розірвання шлюбу, що прямо передбачено у статтях 49, 50 СК України.

Проте, якщо у подружжя виникає проблема у реалізації цього особисто немайнового права, ст. 123 СК України регламентує застосування допоміжних репродуктивних технологій, однією з яких є сурогатне материнство.

Позитивна сторона сурогатного материнства становить собою вирішення проблеми бездітності з одного боку, а з іншого – економічне збагачення самого гестаційного кур'єра. Але існує і негативна сторона. Так, керівник Школи біоетики УКУ, декан філософсько-богословського факультету Ігор Бойко у своїй доповіді «Етичні аспекти маніпуляції людським життям і сурогатне материнство» зазначив: «Сурогатне материнство має багато негативних наслідків: воно позбавляє людину права знати своїх генетичних батьків (якщо застосовують донорські гамети). У цьому процесі дитину сприймають, радше, як засіб для реалізації своїх батьківських прав, а не як дар. Сурогатне материнство спричиняє маніпуляції людським життям, оскільки дитина отримує генетичну спадковість від однієї жінки, а імунну систему та механізми захисту від сурогатної матері» [3].

Також, неможливо упустити той факт, що діти, котрі з'явилися на світ за допомогою використання допоміжних репродуктивних технологій, зокрема сурогатних матерів, наполягають на обмеженні цієї практики, пояснюючи це тим, що вони не можуть відчувати вдячність за обставини власного народження і вважають такий спосіб принизливим, бо єдиною причиною їх появи на світ є чек із солідною сумою [4]. Таку позицію можна пояснити тим, що прослідковується неоднозначне етичне трактування благородної мети жінки, яка хоче стати сурогатною матір'ю. Її наміри є більш комерційними, ніж соціальними, а діяльність полягає у народженні дітей на продаж, що руйнує загальне уявлення про сім'ю та порушує норми права, зокрема ст. 35 Конвенції про права дитини, яка забороняє торгівлю дітьми з будь-якою метою і в будь-якій формі. Відповідно, це вважається незаконною діяльністю і прямо суперечить моральним засадам суспільства [5].

На сьогоднішній день є прибічники як позитивного існування інституту сурогатного материнства, так і його противники, що суттєво впливає на розвиток законодавчого врегулювання таких правовідносин. Наявність прийнятого єдиного законодавчого акту вирішило б ряд проблем які існують зараз, але тоді постає питання про те, чи взагалі потрібний такий інститут в законодавстві України. З того приводу є багато думок та суперечок, адже повне врегулювання процесу реалізації отримання дитини, використовуючи послуги сурогатної матері, може перетворити це на професію.

Підбиваючи підсумок, варто підкреслити, що сурогатне материнство в Україні є легальним, але не достатньо врегульованим через прогалини у свідомості людей. Ці прогалини є етичною та моральною

стороною цих правовідносин, бо ніхто достеменно не може визначити чи це добре впливає на розвиток суспільства, чи це негативний фактор, що розвиває аморальність, порушує честь та гідність тих суб'єктів, що мають бути Божим даром, який несе щастя та радість в сім'ю і зміцнює її, а не предметом договору купівлі-продажу.

1. Коломієць А. С. Цивільно-правові відносини з сурогатного материнства / А. С. Коломієць. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.uabs.edu.ua/library/P_Visnik/Numbers/2_7_2012

2. Сімейний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 1 вересня 2015 р.: (офіц. текст). – К.: Паливода А. В., 2015. – 104 с.

3. Сурогатне материнство порушує права дитини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.katedra-ugcc.if.ua/archives/8677>.

4. Діти сурогатних матерів про своє народження: це принизливо. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.credo-ua.org/2014/06/>

5. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_021.

М. Б. Гарасим'юк

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА НА ВИСОКОМУ РІВНІ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ

Підприємства України сьогодні перебувають у дуже невизначеному середовищі. 2014–2015 роки демонструють несприятливі умови для розвитку економіки через терористичні акти і політичну нестабільність в країні. З'явилися нові ризики підприємницької діяльності.

В таких умовах підвищується актуальність формування нової стратегії зміцнення економічної безпеки підприємств, яка дала б змогу створити сучасну методичку управлінських рішень, які б сприяли розвитку підприємства і захисту його економічних інтересів.

Для зміцнення економічної безпеки підприємства перш за все необхідно провести оцінку її рівня. Так, наприклад, науковець Ткаченко А. М. визначив, що оцінка проводиться:

– загалом по підприємству із використанням експертних методів чи однакових показників для усіх складових економічної безпеки підприємства;

– за окремим розглядом складових економічної безпеки підприємства, а потім методом інтегрування зводиться до загального значення [1].

Окрім оцінки економічної безпеки, важливу роль відіграють інновації. В сучасних умовах інновації в певний період розвитку будь-якого підприємства стали обов'язковою складовою. Найбільше економічна безпека спрямована на «виживанні» в умовах конкуренції. Інновації дозволять не тільки «триматись» на ринку але і в подальшому «закріпитись» на ньому.

Але для того щоб інновації працювали на зміцнення економічної безпеки вітчизняним підприємствам необхідно змінити управління їхньою економічною безпекою і перевести її на нові запропоновані інноваційні підходи.

Інноваційний розвиток несе за собою певний ризик але зростання конкуренції і зовнішньоекономічної діяльності підприємств в Україні, спонукає до такого ризику.

Так, науковці Турило А. М., Зінченко О. А. і Турило А. А. пропонують для оцінки інноваційної складової економічної безпеки підприємства базуватись на системі статичних показників і критеріїв інноватизації підприємства, таких як:

- показник економічної ефективності від впровадження сукупності інноваційних заходів на підприємстві;
- питома вага інноваційних чинників в діяльності підприємства, питома вага інноваційних витрат в загальних витратах підприємства показник прогресивності інноватизації підприємства;
- індекс організаційно-технічного рівня підприємства;
- комплексний, базовий та коригуючий показники рівня інноваційної активності підприємства [2].

Інновації можуть призвести до зміни, які вдосконалять економічну безпеку на підприємстві.

У цілому здатність до швидкого реагування на різноманітні зміни зовнішнього середовища формується шляхом створення нового або вдосконалення наявного механізму управління економічною безпекою, що надає підприємству конкурентних переваг для досягнення визначених цілей. Рівень економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно його керівництво спроможне уникнути реальних загроз і ліквідувати шкідливі наслідки впливу окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовищ [3].

Отже, для зміцнення економічної безпеки підприємства необхідно спершу вирішити питання на теоретичному рівні і прийти до однієї стратегії щодо її трактування і реалізації на практиці. Зростає співпраця підприємств на міжнародній арені, тому важливою є адаптація під їх «правила», а саме впровадження інновацій. Інноваційний

розвиток сприятиме запровадженню нових видів управлінських рішень, що, в свою чергу, покращить економічну безпеку підприємства.

1. Ткаченко А. М. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства / А. М. Ткаченко, О. Л. Резніков // Вісник економічної науки України. – 2010. – № 1 (17). – С. 101–106. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuu.gov.ua/>

2. Турило А. М. Інновації як ключовий чинник економічної та фінансової безпеки підприємства в умовах зовнішньо-економічної діяльності / А. М. Турило, О. А. Зінченко, А. А. Турило // Theoretical and Practical Aspects of Economics and Intellectual Property 2014 – Issue 1(10), Volume 2

3. Болгова К. В. Організаційно-економічний механізм забезпечення економічної безпеки підприємства / К. В. Болгова, Л. І. Шилова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.masters.donntu.edu.ua.

Т. В. Гарват

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ

На сьогодні Україна позиціонує себе як суверенна, незалежна та правова держава, що прагне до розвитку, самоствердження та визнання на політичній світовій арені. Провідну роль в розвитку та життєздатності країни становить економіка, яка в свою чергу побудована на трудових ресурсах. Тому регулювання трудових відносин складає невід’ємну частину законодавства України, яке повинно створити всі необхідні умови для: «сприяння зростанню продуктивності праці, поліпшення якості роботи, підвищення ефективності суспільного виробництва і піднесенню на цій основі матеріального і культурного рівня життя трудящих, зміцненню трудової дисципліни і поступовому переворенню праці на благо суспільства» [1].

Метою дослідження є визначити особливості прийому на роботу осіб, що закінчили професійно-технічні училища та вищі навчальні заклади. Виявити істинні причини відмови у працевлаштуванні молодих спеціалістів. Встановити базові критерії вимог працедавця під час прийому на роботу молоді. Дослідженням організаційно-правових проблем працевлаштування молоді цікавились такі науковці та представники державних установ і неурядових організацій, як: Т. Збрицька,

Ю. Щотова, Д. Карпенко, Є. Монастирський, Б. Бегичев, В. Кравченко, Д. Верба та інші.

Молодь, що закінчила вищі навчальні заклади, є соціально незахищеною категорією населення і юридично – мало обізнаною в галузі трудового права. Проблеми, що стосуються особливостей працевлаштування випускників ВНЗ спричинені ще й такими трудовими та соціальними особливостями, як недостатній освітній рівень, низька адаптованість, вразливість щодо економічного й соціального середовища, підвищені вимоги щодо працевлаштування (престиж, заробіток).

Відмову у працевлаштуванні роботодавці мотивують відсутністю досвіду, що часто залежить не від особи, а від самої держави, яка в силу певних обставин не в змозі забезпечити випускників ВНЗ роботою за спеціальністю.

Питання працевлаштування молоді регулюється статтею 7 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді», відповідно до якої держава гарантує працездатній молоді рині права на працю з іншими громадянами.

Правомірними причинами відмови у працевлаштуванні згідно законодавства України є недосягнення працівником певного віку, з якого він може працювати за певною професією; недостатність або відсутність певної кваліфікації; відсутність українського громадянства (якщо це необхідно за законом); наявність судимості (для певних посад); протипоказання за станом здоров'я; відсутність вакансій на підприємстві та ін.

Важливо згадати, що на сьогоднішній день в Україні налічується більше 10 мільйонів осіб від 14 до 35 років (яка відповідно до Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» є молоддю).

Що складає п'яту частину населення, більша половина з яких (згідно соціологічним опитуванням) впевнена що не зможе знайти роботу за спеціальністю [2].

У своєму дослідженні І. В. Хохлякова зазначає, що молодь у процесі соціалізації підпадає під вплив існуючих у певному типі суспільства соціальних, економічних і політичних законів і правил. Проте, як тільки молода людина починає будь-які свідомі дії, наприклад, у сфері економіки, вона в процесі соціалізації вона змінює стратегію особистісної поведінки і таким чином доповнює існуючі в суспільстві соціально-економічні відносини, вносячи свою діяльність у загальний процес розвитку суспільства і держав, а відтак впливаючи на нього [3, с. 7].

На нашу думку, молодь є головною рушійною силою суспільства, держави та світу загалом. Завдяки високому інтелектуальному потенціалу та мобільності вона перебуває в центрі міжнародних соціаль-

них, економічних та політичних подій. Головною проблемою працевлаштування молодих спеціалістів в Україні є їх незацікавленість умовами праці, адже середня заробітна плата молодих людей є майже вдвічі нижчою, ніж середня в Україні.

Нерідко причинами безробіття стає внутрішній стан та переконання особи. Так відсутність постійної роботи, житла, недостатня матеріальна забезпеченість, вимушене використання допомоги від батьків формують в особи внутрішній інфантилізм, що заважає людині розвиватись як повноцінна особистість. Особа деградує та немає суспільної значущості.

Способи подолання проблеми працевлаштування молоді нам пропонує Ю. Богоявленська шляхом вдосконалення нормативно-правових актів, зокрема розробка процедури реалізації положень ухвалених Програм для молоді; пропозиції у проектах Державного бюджету на рік закладати суми видатків на розвиток інтелектуальної сфери; ухвалення дієвого фінансового механізму пільгового кредитування здобуття вищої освіти та проведення наукових досліджень молодими вченими; розробки системи заходів, спрямованих на стимулювання молоді до роботи в Україні; розробка та затвердження на державному рівні Програм гідної праці для молоді [4, с. 53-54].

Вирішення проблеми працевлаштування не слід повністю перекладати на плечі держави та політичного керівництва, у великій кількості випадків вона залежить від самої особи. Її психологічного стану, соціальної адаптації, витривалості, вимогливості та рівня знань необхідних для роботи за спеціальністю, наполегливості під час пошуку бажаної роботи.

1. Кодекс законів про працю України: офіц. текст: [затверджений Законом № 322-VIII від 10.12.71 // ВВР, 1971, додаток до № 50, ст. 375, із змінами]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: закон України: офіц. текст: [Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, №16, ст. 167, із змінами] // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/card/2998-12>

3. Хохрякова І. В. Державне управління зайнятістю молоді в контексті формування нових державно-суспільних відносин в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.01 / І. В. Хохлякова // Нац. акад. держ. управ. при Президентіві України, Дніпропетр. регіон. Ін-т держ. упр. – Д., 2010. – С. 20.

4. Богоявленська Ю. В. Адміністративно-правові механізми управління зайнятістю молоді в Україні в умовах фінансової кризи / Ю. В. Богоявленська // Економіка і право. – 2009. – 13. – С. 47–54.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКРУТСТВА СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦТВА

Актуальність проблеми банкрутства підприємства в Україні особливо загострюється у зв'язку з кризовими явищами в економіці країни як в цілому, так і на рівні кожного окремого підприємства.

Метою написання тез є окреслення проблемних питань правового регулювання банкрутства та можливих шляхів її вирішення в Україні.

Банкрутство підприємств в Україні є поширеним явищем сьогодення. Адже світова економічна криза, нестабільність економічного і політичного середовища в країні, недосконалість правового та податкового законодавства призвели до збільшення кількості неплатоспроможних підприємств, які прямують до банкрутства, що призводить у більшості випадків до ліквідації таких підприємств.

Серед вітчизняних науковців, що висвітлювали в останні роки дану проблематику, можна виділити таких, як: Бланк І. О., Подольська О. В., Терещенко О. О., Штангрет А. М. та ін. [4].

Чинне законодавство під поняттям банкрутства передбачає встановлену господарським судом неспроможність боржника (суб'єкта банкрутства) відновити свою платоспроможність і задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури [2].

Провадження у справах про банкрутство регулюється Господарським кодексом України, Господарським процесуальним кодексом, Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 30.06.99 р., іншими законодавчими актами України.

У приватному секторі основна кількість банкрутів відноситься до таких галузей економіки як: сільське господарство, добувна, переробна промисловості, постачання електроенергії, водопостачання, будівництво, сфера торгівлі, транспорт, поштова та кур'єрська діяльність, фінансова та страхова діяльність, операції з нерухомим майном, професійна, наукова та технічна діяльність, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування, освіта, охорона здоров'я, спорт тощо [1].

Чинне законодавство України необхідно переорієнтувати так, щоб усіх учасників процедури банкрутства стимулювати до дій, спрямованих на відродження підприємств-боржників, на відновлення їх платоспроможності, а не на ліквідацію, як це відбувається зараз.

Виділяють найбільш актуальні та невирішені питання проблеми банкрутства підприємств в Україні [3], а саме:

- недостатність законодавчої бази для регулювання питання банкрутства підприємства, що потребує вдосконалення;

- відсутність методики визначення та попередження банкрутства підприємств за галузями господарювання;

- недостатній контроль держави щодо рівня банкрутства підприємств в Україні та здійснення заходів щодо його зниження;

Способами вирішення вищенаведених проблем можуть бути [5]:

- удосконалення українського законодавства про неплатоспроможність підприємств із залученням допомоги учасників системи господарювання;

- визначення єдиної вітчизняної методики попередження банкрутства підприємств, що базується на галузевому розподілі підприємств і є адаптованою безпосередньо до української економіки з урахуванням усіх регулюючих факторів ризику;

- активізація участі держави у регулюванні та відстеженні рівня банкрутства підприємств не лише державного, але й приватного сектору, а також її зацікавленість в збереженні підприємства як суб'єкта господарювання, а не його власника, та здійсненні заходів щодо зниження рівня банкрутства підприємств;

Загалом можемо дійти до висновку, що наявність значної кількості невирішених проблем щодо банкрутства підприємств в Україні є причиною її низького рейтингу щодо ведення бізнесу в світі і, як наслідок, недостатньої інвестиційної привабливості українських підприємств. Крім того, наявність проблем у сфері регулювання банкрутства підприємств тягне за собою негативні соціально-економічні наслідки для країни в цілому, саме тому вони потребують негайного вирішення та подолання.

1. Аналітична інформація Державного Департаменту з питань банкрутства щодо реалізації державної політики у сфері банкрутства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sdb.gov.ua/control/uk/publish/article?art_

2. Жук Л. А. Господарське право: навчальний посібник / Л. А. Жук, І. Л. Жук, О. М. Неживець. – К.: Кондор, 2003. – 400 с.

3. Коломієць Н. І. Запобігання банкрутству малих підприємств / Н. І. Коломієць // Лісове господарство, лісова, паперова і деревообробна промисловість: міжвідомчий науково-технічний збірник. – Вип. 29. – Львів, 2004. – С. 248–256.

4. Матеріали інформаційного сайту Z-Україна: Процедура банкрутства в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zet.in.ua/bankrotstvo/procedura-bankrutstva-v-ukraini/>

5. Штангрет А. М. Антикризове управління підприємством: навч. посібник / А. М. Штангрет, О. І. Копилук. – К.: Знання, 2007. – 335с.

Ю. В. Гетьман

*(Український державний університет
фінансів та міжнародної торгівлі)*

ІНСТИТУТ УПОВНОВАЖЕНОГО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ЗАСІБ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН

На сучасному етапі розвитку громадянського суспільства інститут омбудсмена є загальноновизнаною правозахисною інституцією, яка функціонує більш ніж у 100 країнах світу.

В Україні посада омбудсмена існує з 1998 року і називається «Уповноважений Верховної Ради України з прав людини». Діяльність Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) безпосередньо спрямована на охорону прав і свобод людини, розширення обізнаності громадян про порушення їхніх прав і свобод органами влади, посадовими особами. Ця діяльність водночас є і правозахисною, і правороз'яснювальною [3, с. 10].

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини здійснює свої функції незалежно від інших державних органів і посадових осіб. Він розглядає скарги про порушення конституційних прав громадян, що звертаються до нього після того, як всі правомірні шляхи для відновлення порушених прав вичерпано.

Свою діяльність Уповноважений буде відповідно до Конституції України, Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» від 23 грудня 1997 р. і має на меті, зокрема:

а) захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами України;

б) сприяння поновленню порушених прав і свобод [1];

в) сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина відповідно до Конституції України та міжнародних стандартів;

г) сприяння правовій інформованості населення та захист конфіденційної інформації про особу та інші.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини має дуже широкий спектр як обов'язків, так і можливостей із реалізації своїх правозахисних функцій, наприклад: невідкладного прийому найвищими посадовими особами держави, керівниками державних органів, органів місцевого самоврядування; ознайомлюватися з документами, у тому числі й секретними тощо; вимагати від посадових і службових

осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій (незалежно від форми власності) сприяння проведенню перевірок діяльності підконтрольних і підпорядкованих їм підприємств, установ, організацій тощо; запрошувати посадових і службових осіб для отримання від них усних або письмових пояснень щодо обставин, які перевіряються у справі; звертатися до суду із заявою про захист прав і свобод людини і громадянина тих осіб, які за станом здоров'я чи з інших поважних причин не можуть цього зробити самостійно, а також особисто або через свого представника брати участь у судовому процесі у випадках та порядку, встановлених законом; направляти у відповідні органи акти реагування Уповноваженого в разі виявлення порушень прав і свобод людини і громадянина для вжиття цими органами необхідних заходів тощо [2].

Уповноваженим може бути призначений громадянин України, який на день обрання досяг сорока років, володіє державною мовою, має високі моральні якості, досвід правозахисної діяльності та протягом останніх п'яти років проживає в Україні.

Важливою гарантією діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини є те, що він користується правом недоторканності на весь час своїх повноважень.

Уповноважений щорічно письмово доповідає Верховній Раді України про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні органами державної влади, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, підприємствами, установами, організаціями (незалежно від форми власності) та їх посадовими і службовими особами.

Щорічна доповідь повинна містити посилання на випадки порушень прав і свобод людини і громадянина, щодо яких Уповноважений вживав необхідних заходів, на результати перевірок, що здійснювалися протягом року.

Уповноважений з прав людини для здійснення своїх повноважень формує секретаріат, який є юридичною особою, має свій рахунок у банку та печатку встановленого зразка.

Підсумовуючи сказане, варто зазначити, що діяльність омбудсмена у порівнянні з іншими правозахисними інституціями більш демократична й ґрунтується на принципі безоплатності надання послуг. Методи його роботи незаформалізовані й доступні широким верствам населення тобто надають можливість звертатися до омбудсмена безпосередньо, без посередників. Відмінність цього інституту від інших правоохоронних органів полягає в тому, що його призначення – вирішення тільки проблем охорони й захисту прав і свобод людини й гро-

мадянина. Таким чином, розглядуваний інститут виступає ефективною правозахисною інституцією і потребує подальшого розвитку в Україні.

1. Конституція України 1996 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1996. – № 30.

2. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України 1997 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1998. – № 20.

3. Марцеляк О. В. Інститут омбудсмана: теорія і практика / О. В. Марцеляк; відп. ред. О. Я. Ярмиш. – Х., 2012. – 186 с.

І. Ю. Гіщинський

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОДАТКОВІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В УКРАЇНІ ТА США

Системи оподаткування у різних країнах світу різняться одна від одної за структурою, набором податків, зборів та обов'язкових платежів, методами їх стягнення, податковими ставками, фіскальними повноваженнями органів різних рівнів влади, податковою базою та податковими пільгами. Такий стан є закономірним, оскільки податкові системи формуються під впливом різних економічних, політичних і соціальних факторів.

Відповідно до статті 109 Податкового кодексу України, податковими правопорушеннями є протиправні діяння (дія чи бездіяльність) платників податків, податкових агентів, та/або їх посадових осіб, а також посадових осіб контролюючих органів, що призвели до невиконання або неналежного виконання вимог, установлених цим Кодексом та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

Вчинення платниками податків, їх посадовими особами та посадовими особами контролюючих органів порушень законів з питань оподаткування та порушень вимог, встановлених іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, тягне за собою відповідальність, передбачену Податковим кодексом та іншими законами України.

Об'єктом порушення податкового законодавства слід вважати врегульовані нормами податкового права суспільні відносини, яким у результаті правопорушення завдається шкода. У межах цих відносин здійснюється реалізація податкового обов'язку платниками податків.

Такий погляд є домінуючим у теорії податкового права, але існують ще й інші підходи до вирішення цього питання. На думку А. В. Бризгаліна, об'єктом податкового правопорушення є фінансові інтереси держави, доходна частина бюджету і позабюджетних фондів, а також інші блага, що охороняються податковим законом.

У більшості країн світу податкові органи мають незрівнянно більші повноваження, ніж органи державної податкової служби України, й там ніхто не нарікає на порушення прав людини, суб'єктів господарювання і взагалі порушення демократії.

У податковому законодавстві США та інших країн з ринковою економікою не діє принцип презумпції невинності, а обов'язок довести свою правоту при розгляді судових позовів по податкових справах завжди лежить на платникові податку. При цьому він позбавлений права на відмову надавати відомості, які можуть бути використані проти нього у ході судового розгляду. Такі правові норми діють не лише в США, але й в ФРН, Франції, Швейцарії та інших країнах.

У більшості країн з розвинутою економікою податкові судові позови взагалі виключені із сфери майнових позовів, і, по суті, прирівняні до кримінальних справ. Відповідно, за навмисне приховування доходу від оподаткування законодавством передбачені такі ж суворі покарання, як і за кримінальні злочини. Так, у США платник податку за рішенням суду може бути оштрафований на суму до 100 тис. доларів (корпорації – до 500 тис. доларів), а також підданий тюремному ув'язненню до 5 років, а в ФРН злісне ухилення від сплати податків карається позбавленням волі до 10 років. Ще одним цікавим аспектом податкового законодавства США є й те, що кримінальна відповідальність передбачається не тільки за несплату податків, а навіть за дії, спрямовані на спробу ухилення від оподаткування [1].

У кримінальному законодавстві США сформульовано близько 40 складів податкових злочинів. Податковий кодекс США у главі 75 встановлює перелік злочинів і проступків, що розглядаються як порушення податкового законодавства. Найбільш серйозними порушеннями вважаються: спроба уникнути сплати податків; навмисна спроба знехтувати обов'язком зі збору податку чи сплати податку та обов'язком з реєстрації доходів чи повідомлення інформації щодо сплати податків; співучасть у підготовці чи надання неправдивих відомостей про доходи [2].

В Україні за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, застосовуються: фінансова; адміністративна; кримінальна відповідальність.

Фінансова відповідальність застосовується у вигляді штрафних (фінансових) санкцій та/або пені.

Адміністративна відповідальність за порушення податкового законодавства настає у вигляді штрафу.

При особливо тяжких наслідках податкового правопорушення застосовується кримінальна відповідальність.

В українському законодавстві передбачено всього 6 складів злочинів, за які настає кримінальна відповідальність. Найсуворіше покарання передбачено ст. 212 ККУ «Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів». Воно тягне за собою наслідки у вигляді штрафу від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (тобто до 51000 гривень) з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років. Виходячи із вищесказаного, можна зробити висновок, що законодавство США є більш суворе в порівнянні із законодавством України. Крім того, як показує досвід, воно є більш дієвим і ефективним. Також його перевагою є більша розгалуженість складів злочинів, що дає змогу краще врегулювати діяльність у даній сфері.

Отже, українському законодавству необхідно активно застосувати досвід зарубіжних країн з приводу застосування більш жорстких санкцій за порушення податкового законодавства. Адже саме від належного виконання платниками податків свого Конституційного обов'язку сплати податкових платежів залежить своєчасне поповнення державного бюджету.

1. Данілов О. Д. Податкова система та шляхи її реформування: навч. посібник / О. Д. Данілов, Н. П. Фліссак. – К.: Парламентське вид-во, 2001. – 216 с.

2. Орлюк О. П. Фінансове право: навч. посібник / О. П. Орлюк. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 528 с.

Д. Р. Гончарук

*(Український державний університет
фінансів та міжнародної торгівлі)*

РЕАЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ У БОРОТЬБІ З БОМБОВИМ ТЕРОРИЗМОМ В УКРАЇНІ

Для побудови мирного суспільства та підтримки безпеки в цивілізованих країнах світу, потрібно розуміти та приділяти належну увагу протидії тероризму. В даний момент існує 16 міжнародних угод по боротьбі з тероризмом та декілька регіональних конвенцій. Вони укладаються з метою налагодження кримінально-правового співробітництва й екстрадиції злочинців.

Проблемою залишається відсутність уніфікованого міжнародно-правового документа, який містив би структуровані рішення на терористичні виклики сучасності та наднаціонального органу, що виключав би здійснення геополітичних інтересів окремих держав.

Згідно з Міжнародною конвенцією про боротьбу з бомбовим тероризмом, будь-яка особа вчиняє злочин за змістом цієї Конвенції, якщо вона незаконно і навмисно доставляє, поміщає, приводить в дію або підриває вибуховий або інший смертоносний пристрій, який спричиняє смерть, тяжкі травми людей чи значні руйнування об'єктів чи місць, з наступним великим економічним збитком (ст. 2). Відповідно держава-учасник може вживати таких заходів, для визнання кримінальними злочини відповідно до її внутрішнього законодавства та встановити за ці злочини відповідні покарання з врахуванням тяжкості характеру цих злочинів [4].

Таким чином, на основі міжнародних та регіональних конвенцій, ратифікованих нашою державою, Україна створила свою антитерористичну законодавчу базу. Дані документи можна поділити на загальні та спеціальні.

До першої групи можна віднести Закон України «Про основи національної безпеки України», згідно з яким правоохоронні органи ведуть боротьбу із злочинністю і протидіють тероризму. Він визначає основні функції суб'єктів забезпечення національної безпеки України, як систематичне спостереження за станом і проявами міжнародного та інших видів тероризму [1]. Закон України «Про розвідувальні органи України» визначає одним із своїх головних завдань участь у боротьбі з тероризмом, міжнародною організованою злочинністю, незаконною торгівлею зброєю і технологією її виготовлення у порядку визначеному законом [2]. Також до загальних законодавчих актів можна віднести Кримінальний Кодекс України, що зазначає санкції та ознаки терористичного акту.

До другої групи можна віднести Закон України «Про боротьбу з тероризмом». Цей Закон з метою захисту особи, держави і суспільства від тероризму, виявлення та усунення причин і умов, які його породжують, визначає правові та організаційні основи боротьби з цим небезпечним явищем [3].

Отже, все сказане вище свідчить, що Україна має сформовану антитерористичну систему на базі міжнародно-правових актів та національного законодавства. Але питання готовності до терористичних викликів сучасності і досі залишається актуальним, оскільки практичне використання правових можливостей гальмується низьким рівнем

економіки, практичного досвіду з протидії терористичним актам а також високим рівнем корупції.

1. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/964-15](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/964-15).

2. Про розвідувальні органи України: Закон України від 22.03.2001 № 2331-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2331-14>.

3. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 № 638-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/>

4. Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом: Міжнародний документ від 15.12.1997. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_374.

О. М. Горбатюк

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

БЕЗПРИТУЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ: СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

В Україні спостерігається катастрофічне збільшення кількості дітей, позбавлених батьківського піклування. Із 80 тисяч дітей-сиріт позбавлених батьківської опіки, лише близько 7% – біологічні, тобто реально не мають батьків. Решта – діти, котрі стали сиротами при живих батьках. Частина таких дітей іде жити на «вулицю», і вулиця стає для них домівкою [2, с. 69].

Безпритульні діти – діти, які були покинуті батьками, самі залишили сім'ю або дитячі заклади, де вони виховувались, і не мають певного місця проживання [2, с. 60].

Сьогодні у нашій державі законодавче вирішення захисту прав дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, базується на положеннях ст. 52 Конституції України: «Утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, покладається на державу» [1, с. 16].

Причини появи соціального явища «діти вулиці» [3, с. 345].

1. Соціально-економічні умови появи «дітей вулиці»: збільшення незайнятих дітей та підлітків; економічна експлуатація дорослими дитячої праці (залучення до жебракування, крадіжок, махінацій);

послаблення відповідальності батьків за утримання і виховання дітей; загострення розбіжностей і конфліктів між батьками та дітьми; ослаблення роботи з організації дозвілля дітей за місцем їхнього проживання і навчання; негативні тенденції у засобах ЗМІ, пропаганда насилля і легкого життя.

2. Відмежування дітей від сім'ї: безробіття обох чи одного з батьків; відсутність постійного місця роботи батьків чи залучення їх до так званого «човникового бізнесу»; відсутність постійного житла; розлучення батьків; асоціальний спосіб життя одного чи обох батьків; примус дітей дорослими членами родини до жебракування; злочинні дії батьків; різноманітні форми насилля, спрямованих і на дітей; ранне або позашлюбне материнство; неповна родина; новостворені родини

Усіх підлітків, схильних до втечі і бродяжництва, можна розділити на основні групи: 1) нормальні діти і підлітки, котрі виховуються у гарній, здоровій сім'ї, які здійснили втечу з дому під впливом властивої підліткового віку тяги до романтичного, жадобі подорожей і пригод; 2) діти-жертви, які від поганого ставлення з боку батьків – алкоголиків, наркоманів; 3) «важкі підлітки», яким бродяжництво виступає як дозвіл, що виникає від конфліктів та зіпсованих відносин із вчителями й батьками, як своєрідний протест свавілля, насильства, побоїв, несправедливості, та прагнення влаштувати своє життя по-новому [3, с. 368].

Довге перебування в стані безпритульності сприяє формуванню особливої психології у дітей чи підлітків вже через два місяці. Вони збиваються в стада, де панують інстинкти виживання, егоїзму і самозбереження, взаємопідтримки власної групи, вороже ставлення до груп конкурентів, недовіра до дорослих і владних закладів. Малим дітям легше отримати милостиню, їм частіше подають дорослі. Виникає небажання дорослішати і виробляти нові психологічні навички нового вікового періоду, брати на себе відповідальність. Вхідження в існуюче суспільство безпритульних дітей та підлітків або запізнюється, або відсутнє. Стає неможливим розвиток інших здібностей, якщо вони не працюють на самозахист та виживання на вулиці. Перехід в стан дорослих сприймається як катастрофа незахищеності і власної непертримності нікому, сприяє депресіям чи самогубству [4, с. 14].

У безпритульності тільки негативні наслідки: зростання дитячої злочинності та бандитизму, зростання алкоголізму та наркоманії, проституції, занепаду моралі, зростання інфекційної захворюваності та напруженості і негараздів в суспільстві. Зростає і зміцнюється кримінальний сектор економіки [5, с. 388].

Виходити на вулицю діти починають у 6–7-річному віці. Живуть там від кількох місяців до кількох, інколи навіть 8 років. Хоча дитина, яка так довго була на вулиці, досягаючи повноліття, часто помирає [5, с. 390].

Більшість безпритульних підлітків хворі на туберкульоз, венеричні та шкірні хвороби, у близько 10% – СНІД. Ще одна причина смертей серед таких дітей – це відсутність віри у майбутнє [5, с. 392]. Коли вони досягають віку 17–18 років, їх охоплює справжній жах. Вони розуміють, що на вулицях їм більше не подають, вони розуміють, що їхнє здоров'я перетворилося на нуль, вони бачать, як поруч один за одним помирають їхні товариші. І у них виникає страх перед майбутнім [5, с. 392].

Майже всі вуличні діти є жертвами злочинців, а пізніше і самі криміналізуються. Їх змушують жебракувати, красти, займатися проституцією та порнографією [5, с. 404].

Слід пам'ятати, що дитинство є найважливішим, самотнім і неповторним періодом у становленні особистості. Саме в дитинстві закладаються фундаментальні якості особистості, які в майбутньому забезпечують її психологічну стійкість, позитивні моральні орієнтації, життєздатність, цілеспрямованість.

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – Ст. 52. – К.: Атіка, 1996. – 40 с.

2. Табачник Д. А. Вирішення проблеми безпритульності – завдання пріоритетне / Д. А. Табачник // Соціальна політика. – К., 2003. – 290 с.

3. Борисенко О. М. Робота з вуличними дітьми та соціальна допомога / О. М. Борисенко. – К.: «АВЕГА», 2003. – 569 с.

4. Іванова В. В. Причини та форми агресивної поведінки підлітків / В. В. Іванова // Практична психологія та соціальна робота. – Львів, 2000. – 244 с.

5. Белінська І. А. Психологічні типи відхилень у розвитку особистості підлітків / І. А. Белінська. – К., 2000. – 448 с.

М. А. Горбач

*(Національний університет
«Львівська політехніка»)*

ОХОРОНА ПРАЦІ ЖІНОК

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про охорону праці» [1] забороняється застосування праці жінок на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, на підземних роботах, крім деяких підземних робіт (нефізичних робіт або робіт, пов'язаних з санітарним та побутовим обслуговуванням), а також залучення жінок до підймання і переміщення речей, маса яких

перевищує встановлені для них граничні норми, відповідно до переліку важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, граничних норм підймання і переміщення важких речей, що затверджуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі охорони здоров'я.

Відповідно до ст. 176 КЗпП, не допускається залучення до робіт у нічний час, до надурочних робіт і робіт у вихідні дні й направлення у відрядження вагітних жінок і жінок, що мають дітей віком до трьох років [3]. Погодження сторін трудового договору, що суперечить імперативному правилу, чинності не мають. Слід враховувати, що діти чоловіка від іншого шлюбу повинні вважатись, згідно зі ст. 176 КЗпП [3], дітьми його дружини.

Статтю 177 КЗпП встановлені обмеження (потрібна згода жінки) залучення жінок, що мають дітей віком від трьох до чотирнадцяти років або дітей-інвалідів, до надурочних робіт і направлення їх у відрядження. Під дитиною-інвалідом слід розуміти дитину до 16 років [4, с. 495].

Згідно зі ст. 178 КЗпП, вагітні жінки мають пільги, які роботодавець зобов'язаний надати за умови подання жінкою медичного висновку. Так, вагітним жінкам знижуються норми виробітку, норми обслуговування або їх переводять на іншу роботу, яка є легшою і виключає вплив несприятливих виробничих факторів, із збереженням середнього заробітку за попередньою роботою.

Потрібно враховувати, що до вирішення питання про надання вагітній жінці відповідно до медичного висновку іншої роботи, яка є легшою й виключає вплив несприятливих виробничих факторів, вона підлягає звільненню від роботи зі збереженням середнього заробітку за всі пропущені внаслідок цього робочі дні за рахунок підприємства, установи, організації (ч. 2 ст. 178 КЗпП [3]). Звільнення від роботи означає, що трудові відносини продовжуються, але вагітна жінка тимчасово не зобов'язана виконувати роботу, обумовлену трудовим договором, звільняється від роботи зі збереженням заробітної плати.

Жінки, які мають дітей віком до трьох років, у разі неможливості виконувати попередню роботу переводяться на іншу роботу із збереженням середнього заробітку за попередньою роботою до досягнення дитиною віку трьох років (ч. 3 ст. 178 КЗпП [3]).

Згідно зі ст. 179, 181, 182 КЗпП, жінкам надаються відпустки у зв'язку з вагітністю, пологами і доглядом за дитиною. У разі надання жінкам відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами власник або уповноважений ним орган зобов'язаний за заявою жінки приєднати до неї щорічні основну й додаткову відпустки незалежно від тривалості її роботи на даному підприємстві, в установі, організації в поточному робочому році (ст. 180 КЗпП [3]).

Жінкам, що мають дітей віком до півтора року, надаються, крім загальної перерви для відпочинку й харчування, додаткові перерви для годування дитини (ст. 183 КЗпП).

Слід враховувати, що перерви для годування включаються в робочий час. Саме наявність дитини до півторарічного віку дає жінці право на перерви для годування дитини.

Жінці, яка працює і має двох або більше дітей віком до 15 років, або дитину-інваліда, або яка усиновила дитину, батькові, який виховує дитину без матері (у тому числі й у разі тривалого перебування матері в лікувальному закладі), а також особі, яка взяла дитину під опіку, надається щорічно додаткова оплачувана відпустка тривалістю 7 календарних днів без урахування святкових і неробочих днів. За наявності кількох підстав для надання цієї відпустки її загальна тривалість не може перевищувати 14 календарних днів.

Зазначена відпустка надається понад щорічні відпустки, передбачені ст. 75 і 76 КЗпП, а також понад щорічні відпустки, встановлені іншими законами та нормативно-правовими актами, і переноситься на інший період або продовжується у порядку, визначеному ст. 80 КЗпП [3].

Чинним законодавством встановлено гарантії при прийнятті на роботу й заборона звільнення вагітних жінок і жінок, які мають дітей (ст. 184 КЗпП).

Так, забороняється відмовляти жінкам у прийнятті на роботу, знижувати їм заробітну плату з мотивів, пов'язаних з вагітністю або наявністю дітей віком до трьох років, а одиноким матерям – за наявністю дитини віком до чотирнадцяти років або дитини-інваліда.

В ЄС засадничі принципи охорони праці жінок врегульовані зокрема, Директивою 89/391/ЄС від 12 червня 1989 р. «Про введення заходів, що сприяють покращенню безпеки та здоров'я працівників» [4, с. 494]. Втім, як видається, вітчизняне законодавство належним чином регулює питання охорони праці жінок, враховуючи особливу соціальну роль жінки у суспільстві. Відтак погіршення становища працюючих жінок вважаю недопустимим.

1. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668.

2. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>

3. Лозовий А. І. Сучасний стан і проблеми правового регулювання охорони праці в Україні / А. І. Лозовий // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – Вип. 11. – С. 485–497.

Я. В. Горбенко

*(Український державний університет
фінансів та міжнародної торгівлі)*

ПРОБЛЕМИ ТЕОРЕТИЧНОГО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ЗЛОЧИНІВ

Дослідження комп'ютерних злочинів зумовлене, перш за все, тим, що роль інформаційних процесів у суспільному житті стрімко зростає. У науковому світі поширена соціологічна парадигма, згідно якої суспільство зараз переходить у постіндустріальну інформаційну еру. Для цього цивілізаційного періоду характерні широкі можливості для окремих осіб вільно передавати і приймати інформацію, мати миттєвий доступ до певних даних і можливість використовувати їх для задоволення власних потреб.

Звичайно, в цих умовах розвивається і злочинність, виникають нові незаконні схеми заволодіння, обробки і використання інформації. Саме тому розробка даної теми в контексті кримінального права є важливою і актуальною [3, с. 35]. Конституція України у статтях 17 та 32 також вказує на необхідність забезпечення інформаційної безпеки держави і захисту особистої інформації.

Законодавець передбачив дану проблему і чинний Кримінальний Кодекс України містить окремих розділ «Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електровзв'язку». Тим не менш вітчизняна правова наука не може дати однозначного визначення комп'ютерних злочинів, науковці й практики називають злочини цієї категорії по-різному: «кіберзлочинами», «інформаційними», «злочинами у сфері комп'ютерних технологій», власне «комп'ютерними» тощо [4, с. 4].

Зараз вчені активно працюють над усуненням цієї прогалини, пропонуються найрізноманітніші підходи для визначення: у вузькому і широкому розумінні; через перелік злочинів, що дають уявлення про сутність комп'ютерних злочинів; через критерії віднесення злочинів до розряду комп'ютерних; через зазначення груп злочинів залежно від об'єкта злочину і того, чим виступають комп'ютери у механізмі вчинення злочинів; надається певне формулювання даного поняття [3, с. 7].

В своїй роботі достатньо повне визначення подає М. В. Карчевський: «Комп'ютерні злочини – це суспільно небезпечні, карані,

винні діяння, що заподіюють шкоду відносинам права власності на комп'ютерну інформацію шляхом порушення її цілісності, конфіденційності або доступності» [6, с. 130]. Загалом можна сказати, що в кримінально-правовому розумінні необхідно говорити про злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку, що й визначено вітчизняним законодавцем в Кримінальному Кодексі України.

Разом з тим, у разі розслідування подібних злочинів мова має йти саме про використання цих електронно-обчислювальних засобів не просто як технічних пристосувань чи фізичних об'єктів, а для маніпулювання комп'ютерною інформацією із корисливою метою. Вчинення таких злочинів здійснюється виключно за допомогою комп'ютерних технологій, саме тому стає зрозумілим, що використання терміносполучення «комп'ютерний злочин», цілком підходить для характеристик злочинних діянь, що підпадають під ознаки злочинів, відповідальність за які передбачена розділом XVI Кримінального Кодексу [3, с. 5].

Таким чином, можна дійти висновку, що розробка питань інформаційної безпеки і вироблення повноцінної теоретичної бази для практичної діяльності у сфері протидії комп'ютерним злочинам є важливим завданням для української правничої науки.

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Кримінальний кодекс України за станом на 15 серпня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.

3. Білоусов А. С. Криміналістичний аналіз об'єктів комп'ютерних злочинів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / А. С. Білоусов; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2008. – 19 с.

4. Козак Н. С. Криміналістичні прийоми, способи і засоби виявлення, розкриття та розслідування комп'ютерних злочинів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / Н. С. Козак; Нац. ун-т держ. податк. служби України. – Ірпінь, 2011. – 18 с.

5. Кормич Б. А. Інформаційне право: підручник / Б. А. Кормич. – Х.: Бурун і К, 2011. – 333 с.

6. Карчевський М. В. Удосконалення кримінального законодавства України про комп'ютерні злочини в контексті законодавства зарубіжних країн / М. В. Карчевський // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2001. – № 13. – С. 157–166. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VKhnuvs_2001_13_30.pdf

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВА НА ОДЕРЖАННЯ СУМ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ, ПЕНСІЇ, СТИПЕНДІЇ, АЛІМЕНТІВ, ІНШИХ СОЦІАЛЬНИХ ВИПЛАТ, ЯКІ НАЛЕЖАЛИ СПАДКОДАВЦЕВІ

Право на одержання сум соціальних виплат, які належали спадкодавцеві є видом сингулярного механізму правонаступництва, реалізація якого можлива лише за суворого дотримання визначених законодавством умов та особливостей правозастосування, тому актуальною проблемою сьогодення залишається детальний аналіз його загальної характеристики, системного пізнання та тлумачення.

Основним джерелом правового закріплення, гарантування і регулювання права на одержання сум соціальних виплат, які належали спадкодавцеві є ст. 1227 ЦК України, яка має ідентичну назву. Відповідно до цієї статті «суми заробітної плати, пенсії, стипендії, аліментів, допомог у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, відшкодувань у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, інших соціальних виплат, які належали спадкодавцеві, але не були ним одержані за життя, передаються членам його сім'ї, а у разі їх відсутності – входять до складу спадщини» [1].

Статтю 1227 ЦК України слід обов'язково сприймати разом зі ст. 1219 ЦК України. Співставлення п. 4 ст. 1219 та ст. 1227 ЦК України дозволяє констатувати про наявність антагоністичного характеру цих норм. Зазначені законодавчі розбіжності породжують певні труднощі на практиці, і тому потрібно визначитися, яким же чином застосовувати ці дві норми. Перевага має віддаватись ст. 1227 ЦК України, оскільки вона містить спеціальні положення порівняно зі ст. 1219 ЦК України.

Слід зазначити, що тільки детальний та системний аналіз норм ЦК України, дає нам змогу визначити загальну структуру права на одержання сум соціальних виплат, які належали спадкодавцеві.

Об'єктом права на одержання сум соціальних виплат, які належали спадкодавцеві, є суми заробітної плати, пенсії, стипендії, аліментів, допомог у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, відшкодувань у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, інших

соціальних виплат, які належали спадкодавцеві, але не були ним одержанні за життя [2, с. 27].

Слід також чітко визначити предмет правового регулювання права на одержання сум соціальних виплат, які належали спадкодавцеві. Стаття 1227 ЦК України охоплює своїм регулюванням лише суми, що мають соціальне призначення, і тому не застосовується до спадкування прав на одержання платежів за цивільно-правовими правочинами (авторської винагороди, рентних платежів). Спадкування права на вклад у банку (фінансовій установі) (ст. 1228 ЦК України) та на одержання страхових виплат (страхового відшкодування) (ст. 1229 ЦК України) не регулюються ст. 1227 ЦК України [3, с. 702]. Даним правом визначається належність нарахованих, однак не отриманих за життя спадкодавця сум виплат.

Суб'єктами правонаступництва права на одержання сум соціальних виплат, які належали спадкодавцеві за загальним правилом є члени сім'ї спадкодавця, а у разі їх відсутності – спадкоємці за законом і за заповітом.

У випадку, якщо ці права виникли до смерті спадкодавця та не були ним здійсненні, цивільним законодавством допускається можливість їх переходу членам сім'ї. Тобто право на отримання цих сум мають особи, коло яких може не співпадати зі спадкоємцями, котрі набули право на спадкування, якщо в померлої особи є ще яке-небудь майно, що підлягає спадкуванню. І тільки за відсутності таких осіб чи нездійснення цих прав членами сім'ї відбувається їх включення до складу спадщини [4, с. 270–272].

Структуру права на отримання грошових сум соціальних виплат, які належали спадкодавцеві, можна репрезентувати також шляхом визначення способів реалізації даного права, закріплених законодавцем, яких є два.

Першим і основним із двох є отримання членами сім'ї спадкодавця сум соціальних виплат шляхом їх виплати, що здійснюється поза основоположними механізмами спадкування, адже не є спадкуванням. Безпосередньо тому, ми можемо зробити висновок, що на набуття членами сім'ї права на одержання грошових сум не поширюються норми ЦК України про спадкування за заповітом чи законом [5].

Другий і другорядний спосіб реалізації даного права використовується лише тоді, коли реалізація права першим є неможливою. Зміст його полягає у отриманні сум соціальних виплат, які належали спадкодавцеві, але не були ним одержані за життя, шляхом включення їх до складу спадщини.

Отже, право на одержання сум соціальних виплат, які належали спадкодавцеві – це яскравий приклад особливого підвиду спадкування,

винятку з принципу універсальності спадкового правонаступництва, реалізація якого неможлива без врахування аналізу його правового і соціального змісту і дотримання визначених законодавцем основних загальнообов'язкових умов та особливостей правозастосування.

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (із змінами і доповненнями) // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Лещенко Л. Право на одержання грошових виплат у складі спадщини. Підприємництво, господарство і право / Л. Лещенко. – 2014. – С. 25–27.

3. Харитонов Є. О. Цивільний кодекс України. Науково-практичний коментар / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova, Н. Ю. Голубева. – К.: Алерта; КНТ, 2010. – 752 с.

4. Фурса С. Я. Спадкове право. Теорія та практика: навчальний посібник / С. Я. Фурса, Є. І. Фурса. – К.: Атіка, 2002. – 496 с.

5. Спасибо-Фатєєва І. В. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Спадкове право / І. В. Спасибо-Фатєєва. – Х.: Страйд, 2009.

Н. Б. Гураль

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ В СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ

Публічне адміністрування у соціально-культурній сфері тісно пов'язано з адмініструванням галузей економіки, адміністративно-політичної та інших галузей. Взаємозв'язок галузей настільки тісний, що жодна з них не може розвиватися окремо, хоча специфіка галузей очевидна і її не можна ігнорувати. Особливість соціально-культурної сфери полягає в тому, що в ній концентруються конкретні питання забезпечення та захисту гарантованих Конституцією прав і свобод громадян у культурній, соціальній та пов'язаних з ними сферах. Це сфера суспільного життя людей, пов'язана з їх освітою, вихованням, інтелектуально-культурним розвитком, охороною їх здоров'я, соціальним захистом та задоволенням інших соціально-культурних потреб людини.

У ст. 1 Конституції визначено, що Україна є демократичною, соціальною, правовою державою, тобто організацією суспільства, в якій втілюється принцип верховенства права та панування соціальної

справедливості, держава через систему норм права виступає нормативним, формальним регулятором суспільних відносин. Здійснюючи таку діяльність, держава через систему своїх органів сприяє життєдіяльності як суспільства в цілому, так і кожної особи зокрема, шляхом забезпечення основних прав і свобод особи, її соціальної захищеності [1, с. 141]. Термін «соціальна» підкреслює, що держава бере на себе піклування про матеріальний добробут громадян, забезпечує соціальну захищеність суспільних та індивідуальних інтересів.

Соціально-культурна діяльність української держави – складна й багатогранна сфера суспільного життя, яка включає в себе функціональне об'єднання установ та організацій, що здійснюють громадсько-політичну і культурно-виховну роботу. Тому цілком справедливо до основних функцій публічного адміністрування соціально-культурної сфери відносити: створення сприятливих умов для відтворення населення країни; збереження здоров'я та працездатності населення; організацію професійної підготовки кадрів для народного господарства; зміцнення сім'ї та турботу про підростаюче покоління; збереження та примноження культурного надбання; організацію відпочинку, дозвілля населення; створення сприятливих умов для зайняття наукою, туризмом, спортом тощо.

Управління у сфері соціально-культурної діяльності здійснюється шляхом прийняття нормативно-правових актів та проведення відповідних організаційних заходів, спрямованих на їх виконання. Законодавство в цій сфері забезпечує естетичне і моральне виховання людини, охорону здоров'я, навчання, культурне та духовне виховання, соціальний захист людини.

Зміст і характер методів управлінської діяльності у сфері соціально-культурного будівництва мають свої особливості. Місцеві органи влади переважно застосовують методи переконання, загальноорганізаційного, рекомендаційного та стимулювального характеру, творчого спонукання, матеріального та морального заохочення тощо [2].

Основу державної політики у сфері соціально-культурного будівництва формує Верховна Рада України шляхом закріплення конституційних і законодавчих засад, визначення мети, головних завдань, напрямків, принципів і пріоритетів, встановлення нормативів та обсягів бюджетного фінансування, створення системи відповідних кредитно-фінансових, податкових та інших регуляторів, затвердження переліку комплексних і цільових загальнодержавних програм у соціально-культурній сфері. Для вирішення питань формування державної політики в зазначеній сфері при Верховній Раді України можуть створюватися дорадчі та експертні органи з провідних фахівців із зазначеної сфери та представників громадськості.

Президент України виступає гарантом соціально-культурних прав громадян, через систему органів виконавчої влади забезпечує виконання соціально-культурного законодавства та політики в зазначеній сфері, здійснює інші повноваження, передбачені Конституцією України. У своїй щорічній доповіді Верховній Раді України Президент передбачає звіт про стан реалізації державної політики у сфері соціально-культурного розвитку. Безпосереднє ж державне управління в зазначеній сфері здійснюють уповноважені центральні органи виконавчої влади та їх територіальні структурні підрозділи.

Міністерства, які входять до системи органів виконавчої влади в соціально-культурній сфері, у процесі виконання покладених на них завдань взаємодіють з іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, відповідними органами інших держав, а також об'єднаннями громадян, релігійними об'єднаннями, благодійними організаціями та окремими громадянами [3].

Таким чином, роль держави в соціально-культурному розвитку країни досить вагома. Держава здійснює загальне керівництво питаннями соціально-культурного будівництва (створює належну матеріально-технічну базу, нормативну основу, організує підготовку кадрів, піклується про соціальний захист населення).

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Адміністративно-правове регулювання у соціально-культурній сфері. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radnuk.info/pidruchniku/admin-pravo/41-kolomoets/517--11-.html>

3. Загальні засади адміністративно-правового регулювання в соціально-культурній сфері. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1756062755897/pravo/publichne_administruvannya_sotsialno-kulturniy_sferi

М. П. Гусак

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ВСТАНОВЛЕННЯ СТАНДАРТІВ ДОКАЗУВАННЯ У ГОСПОДАРЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Докази господарського процесу завжди були й залишаються центральним правовим інститутом, тому в період його реформування зростає потреба вивчення доказів і доказування з метою вдосконалення їх правового регулювання.

Так, загальна схема доказування викладена, зокрема: у ч. 1 ст. 33 Господарського процесуального кодексу України – кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень; у ч. 1 ст. 34 ГПК – господарський суд приймає тільки ті докази, які мають значення для справи

Таким чином, у господарському процесі обов'язок сторін довести «свої» обставини співвідноситься з правом суду прийняти чи не прийняти докази в контексті їхнього значення для справи, що і є предметом оцінки господарського суду.

Аналіз положень щодо обов'язку доказування і подання доказів (ст. 33 ГПК), належності і допустимості доказів (ст. 34 ГПК), звільнення від доказування (ст. 35 ГПК), витребування доказів (ст. 38 ГПК) дозволяють стверджувати, що доказування є саме діяльністю суду та інших учасників процесу, метою якої є встановлення, повне з'ясування всіх дійсних обставин справи, залежно від предмета спору, суб'єктного складу сторін, а також тих правовідносин, що мають місце між сторонами в тій чи іншій справі.

Дослідженням даної теми, про докази і доказування в господарському процесі були об'єктом досліджень таких вчених як: Т. Абової, Л. Ванеєвої, С. Васильєва, А. Клеймана, В. Комарова, С. Курильова, В. Молчанова, Л. Ніколенко, І. Побірченка, І. Решетникової, Т. Сахнової, Л. Смишляєва, Ф. Фаткуліна, М. Стефана, М. Шакар'яна, К. Юдельсона, М. Юркова, проте комплексне дослідження проблем доказування в умовах реформування господарського процесуального законодавства досі не проводилося.

Важливим питанням у процесі доказування є встановлення стандартів в процесі доказування, яке не є достатньо досліджене.

Проведене вивчення правових позицій, сформованих судами як органами правозастосування, дозволяє зробити висновок, що вони вдаються до власних напрацювань, які можна назвати судовими стандартами з питань доказування і які в тезисній формі формулюються нижче.

1. Доказування, що полягає не лише в поданні особами доказів, а і у доведенні їх переконливості (Постанова ВГСУ від 3 жовтня 2012 р. у справі № 17/5005/489/2012 та у багатьох інших справах).

2. Індивідуалізація предмета доказування у конкретних господарських справах:

а) предметом доказування у справі є наявність підстав для дострокового розірвання договору на вимогу позивача за рішенням суду внаслідок порушення відповідачем умов

б) важливим елементом доказування наявності збитків є встановлення причинного зв'язку між протиправною поведінкою позивача (заподіювача шкоди) та збитками потерпілої сторони (Постанова ВГСУ від 1 жовтня 2012 р. у справі № 13/2/2012/5003);

3. Стандарти, які належать до складу обставин, що входять до предмета доказування, містять такі положення:

- до предмета доказування включаються факти матеріально-правового характеру, які є підставою вимог позивача та заперечень відповідача, і факти приводу для позову, який становить обставини, що підтверджують право на звернення до суду, тобто факти порушення суб'єктивного права чи охоронюваного законом інтересу позивача;

- предметом доказування є обставини, які свідчать про дійсні права і обов'язки сторін у справі та складаються з фактів, якими позивач обґрунтовує підстави позову, та фактів, якими відповідач обґрунтовує заперечення (Постанову ВГСУ від 21 березня 2012 р. у справі № 5016/116/2011/4/6).

4. Оцінка доказів. Так, у постанові ВГСУ від 11 вересня 2012 р. у справі № 5009/429/12 наголошується, що місцевим господарським судом не враховано, що, заперечуючи одержання від відповідача факсограм про готовність товару до відвантаження, позивач бездоказово ставив під сумнів добросовісність дій відповідача при виготовленні зазначених документів.

Отже, із поданих мною тез можна зробити наступні висновки: доказування відрізняється за своїм змістом від традиційного теоретичного розуміння доказування як дій сторін з подання, збирання і дослідження доказів, оскільки вона розширюється за рахунок необхідності доведення переконливості доказів як оціночного поняття; індивідуалізація предмета доказування, що мається на увазі конкретні особливості справ, що розглядаються, ці особливості можуть бути нетиповими і визначатись на розсуд сторін у договорі, свобода якого проголошена у законі. Наприклад, це можуть бути умови надання послуг, особливості проведення розрахунку; неподільність думки суду щодо тотожності понять «предмет доказування» і «підстави позову», передбачаючи ще і необхідність доказування заперечень відповідача та приводу для позову як факту порушення права і інтересу позивача.

Такий підхід, на мою думку, свідчить про дійсну рівність процесуальних прав сторін, кожна з яких несе відповідальність доказування тих обставин, на які вона посилається. Слід погодитися із необхідністю доказування приводу для позову, оскільки власне поняття позивача нерозривно пов'язане із самим фактом порушення прав і охоронюваних законом інтересів особи. Не може бути позивача, права якого не порушені, так само як і не будь-яке порушення закону призводить до порушення прав позивача.

1. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 // ВВРУ. – 1991. – № 1798-ХІІ. – Ст. 231.

2. Господарське процесуальне право: підручник / М. Ю. Картузова. – Х.: Одісей, 2012. – 400 с.
3. Судова практика Вишого господарського суду України. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – С. 129–131.
4. Постанова ВГСУ від 3 жовтня 2012 р. у справі № 17/5005/489/2012.
5. Постанова ВГСУ від 1 жовтня 2012 р. у справі № 13/2/2012/5003.

В. С. Данилевич

*(Український державний університет
фінансів та міжнародної торгівлі)*

ПСИХОЛОГІЧНА РОБОТА ІЗ ЗАСУДЖЕНИМИ ДО ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Довічне позбавлення волі є достатньо новим та специфічним видом покарання для українського законодавства й науки. Його введення було обумовлено пошуком «адекватної» заміни смертній карі.

Довічне позбавлення волі замінило собою смертну кару, застосування якої допускалося КК 1960 р. 29 грудня 1999 р. Конституційний Суд України визнав, що норми КК 1960 р., які передбачають можливість застосування смертної кари (розстрілу), суперечать Конституції України і тому не підлягають застосуванню.

Відповідно із внесенням змін у кримінальне законодавство Верховний Суд України переглянув справи більше чотирьохсот засуджених до вищої міри покарання, а також ті справи засуджених, у відношенні яких вирок не був застосований у зв'язку із вступом в дію з 1998 року мораторію на страту.

Таким чином, практично відразу після скасування смертної кари, Державний департамент України по виконанню покарань, як центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, що реалізує єдину державну політику в сфері виконання кримінального покарання, був поставлений перед необхідністю організації специфічної категорії осіб – засуджених до довічного позбавлення волі.

Даний вид покарання є найсуворішим із усіх видів основних покарань, який полягає у по життєвій ізоляції засудженого від суспільства в спеціальних виправних установах [2].

Засуджуючи злочинця на життя в умовах ізоляції від суспільства не на один десяток років, держава повинна гарантувати, щоб покарання було покаранням, але не катуванням. Це є важливим чинником,

адже засудженому набагато легше психологічно перенести даний вид покарання, якщо на підсвідомому рівні він розумітиме, що це не муки, а покарання, за яке він повинен понести відповідальність.

Для засуджених в установі створені необхідні комунально-побутові умови. У холодну пору року температура в житлових приміщеннях установи підтримується на рівні не нижче 18 градусів по Цельсію. Засуджені забезпечені триразовим гарячим харчуванням, одягом, натільною білизною й взуттям, а також постільними належностями по встановлених нормах. Розміщуються в камерах, як правило, по дві особи з урахуванням вимог ст. 92 КВК, наявності жилої площі та психологічної сумісності, що визначається адміністрацією установи. Це означає, що засуджені до довічного позбавлення волі чоловіки тримаються окремо від жінок; уперше засуджені до позбавлення волі – окремо від тих, хто раніше відбував покарання у виді позбавлення волі; особи, які раніше працювали в суді, органах юстиції, прокуратури та правоохоронних органах, – окремо від інших засуджених до довічного позбавлення волі; особи, засуджені до довічного позбавлення волі, – окремо від засуджених, яким смертна кара була замінена позбавлення волі на певний строк у порядку помилування. На прохання засуджених та в інших необхідних випадках із метою захисту цих осіб від можливих посягань на їхнє життя з боку інших засуджених чи запобігання вчиненню ними нових злочинів або при наявності медичного висновку за мотивованою постановою начальника колонії їх можуть тримати в одиночних камерах [1, с. 342].

Камерні приміщення обладнані санвузлом і душем, радіоточкою з гучномовцем, електророзеткою побутового користування (і виробничої у випадку залучення засуджених до праці в камері), штучним освітленням (денна, нічна лампа й освітлення санвузла). Всі камерні приміщення обладнані радіоточкою й телевізорами які були передані близькими родичами або купувалися засудженими по безготівковому розрахунку.

З урахуванням криміногенної характеристики засуджених і характеру покарання виховна й психологічна робота з ними спрямована, насамперед, на формування й збереження соціально-корисних навичок, нейтралізацію негативного впливу на особистість умов тривалої ізоляції від суспільства, профілактику й попередження агресії стосовно засуджених а також до себе, тобто зниження ступеня небезпечності до оточуючих [3, с. 20].

Оскільки більшість засуджених не можуть об'єктивно оцінювати ситуації які виникають та особисті переживання, важливими психологічними задачами є виховання у них самоконтролю, формування установки на усвідомлення себе причиною злочину.

Певна кількість вивчених засуджених представляють собою складні особистості, тому кожен потребує індивідуального підходу та диференційного вивчення.

Характерною рисою у засуджених виявляють специфічну власність поведінки, яка полягає у приховуванні власних конфліктних задумів та негативного ставлення до оточуючих (прихована агресія). Незважаючи на те, що серед засуджених до ДПВ спостерігається низький відсоток кількості зареєстрованих конфліктних ситуацій, поведінка засуджених може активізуватися зовні за певних обставин (напружена морально-психологічна обстановка, поганий стан здоров'я, різного роду провокації та ін., супроводжуватись агресивними, зухвалими вчинками, немотивованою жорстокістю. Тому психологи-спеціалісти проводять з засудженими певні заходи виховного характеру спрямовані на усвідомлення засудженими провини за вчинений злочин і необхідності відшкодування заподіяного злочином збитку.

Слід зауважити, що засуджені до ДПВ, які відбули вже більше 5-х років в умовах жорсткої ізоляції мають тенденцію до втрати нормального спілкування, неадекватне сприйняття та реагування на оточуюче середовище. Тому в індивідуальній роботі з ними найбільш ефективно допомагає бесіда вільного типу, яка завжди орієнтована на конкретну особистість.

Вона дозволяє отримати безліч даних не тільки прямим, а й непрямым шляхом, відрізняється сильним психотерапевтичним змістом. Такий тип бесіди найбільш бездоганний, він допомагає подавляти в собі невротичні розлади особистості.

Отже, психологічна робота із засудженими до довічного позбавлення волі в сучасному суспільстві спрямована, насамперед, на профілактику й попередження агресії засуджених стосовно інших, на виховання у засуджених самоконтролю, формування установки на усвідомлення себе причиною злочину та усвідомлення засудженими провини за вчинений злочин і необхідності відшкодування заподіяного злочином збитку. А також допомагає подавляти в собі невротичні розлади особистості та адекватно сприймати та реагувати на оточуюче середовище.

1. Кримінально-виконавче право України // Степанюк А. Х., Лисодєд О. В., Романов М. В. та ін. – Харків: Право, 2006. – 342 с.

2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // Законодавство України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

3. Проблеми реалізації психологічної роботи із засудженими до довічного позбавлення волі: монографія / В. Д. Григоренко. – Вінниця, 2012. – 20 с.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Права людини – це її обов’язок діяти певним чином для того, щоб забезпечити своє нормальне існування, розвиток і задоволення власних потреб [1, с. 94].

Поняття про права людини включає два аспекти:

- природні права людини, неподільно пов’язані з її існуванням та розвитком;
- набуті права людини, що характеризують її соціально-політичний статус.

Другий розділ Конституції України закріплює систему прав, свобод і обов’язків, яку можна поділити на особисті, політичні, соціальні, економічні, культурні, екологічні та сімейні права і обов’язки. Сукупність конституційних норм, що закріплюють ці права і обов’язки визначає конституційно-правовий статус людини і громадянина.

Свобода людини є вихідним поняттям проблеми прав людини – громадянина. Вона характеризується ознаками:

- всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності і правах;
- людина має право робити все, що прямо не заборонено діючим законодавством;
- всі люди рівні в правових можливостях, правовому сприянні і правовій охороні;
- свобода людини – об’єктивна реальність, вона виходить за межі врегульовані правом, так як на неї впливають і інші соціальні норми (моралі, етики, релігійні норми та інші) [2, с. 187].

Права людини можна визначити як основні норми, без яких люди не можуть жити з гідністю. Права людини є засадами свободи, справедливості і миру. Їх реалізація дозволяє людям та суспільству всебічно розвиватися.

Водночас, аналізуючи стан реалізації прав людини в Україні, слід вказати на потребу здійснення значної кількості кроків для реального втілення цих прав. На жаль, існують проблеми реалізації прав людини в діяльності органів внутрішніх справ. Якщо працівники міліції не виконують приписи нормативно-правових актів, то яке вони мають право, вимагати цього від населення. Було б добре, якби всі громадяни реалізували їх у своїй поведінці.

Права людини повинні розглядатися у контексті принципів загальної етики. Це є підставою розуміння кодексів поведінки та принципів, особливо стосовно поваги до прав людини. В ідеалі, права людини повинні бути інтегровані у весь навчальний курс для студентів вузів системи МВС, тобто для осіб, котрі ще не працювали у ситуаціях, за яких відбуваються порушення прав людини. Майбутнім правоохоронцям надзвичайно важливо знати, як діяти у складній ситуації, не очікуючи її настання у реальному житті. Обговорення подібних ситуацій заздалегідь, разом з іншими, може вплинути на прийняття збалансованих рішень у майбутньому.

Необхідно посилювати повагу працівників правоохоронних органів до прав людини, поширювати серед них знання принципів і норм міжнародного права, розуміння механізмів з дотримання прав людини, а також впливати на їхню поведінку стосовно відповідності її міжнародним нормам у галузі прав людини. Знання основ прав людини, а також особливостей певних категорій цих прав може допомогти працівникам міліції діяти у типових професійних ситуаціях певного ґатунку [3].

Держава зобов'язана забезпечити реалізацію прав і свобод людини і громадянина. Іноземці, а також особи без громадянства мають такі самі права, свободи і обов'язки, як і громадяни України, за виключенням окремих, які згідно із законодавством можуть належати лише громадянам.

Гарантією реалізації прав і свобод людини є також право кожного захищати їх від протиправних посягань, в тому числі від держави, її органів, посадових осіб. Громадяни в першу чергу, самі повинні покладатися на себе, слідкувати за власними діями, а також за діями підозрілих осіб [4, с. 30].

Отже, величезну роль серед органів виконавчої влади, на які покладено захист прав і свобод людини, відіграють органи внутрішніх справ. До компетенції міліції входить захист життя, здоров'я, прав і свобод, власності громадян, інтересів суспільства й держави від протиправних посягань.

Органи міліції забезпечують особисту безпеку громадян, охороняють громадський порядок, розкривають злочини, розшукують злочинців, захищають власність тощо. Діяльність органів внутрішніх справ щодо захисту прав і свобод людини багатоаспектна, результати її залежать не тільки від професіоналізму та самовідданості співробітників міліції, а й від ступеня довіри до них з боку широких верств населення, налагодження співпраці правоохоронних підрозділів та окремих працівників з громадськими об'єднаннями та громадянами. Вона включає в себе як запобігання злочинів, відновлення та забезпечення

прав і свобод людини, так і повагу та дотримання їх самими органами внутрішніх справ.

-
1. Карташкін В. А. Права человека в международном и внутрисударственном праве / В. А. Карташкін. – М., 2007. – 132 с.
 2. Конституційне право України / за ред. В. Ф. Погорілка. – К., 2010.
 3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radnuk.info/statti/228-konst-pravo/15008-2011-01-21-04-17-18.html>.
 4. Романюк М. Українське правознавство на порозі ХХІ століття / М. Романюк. – Львів, 2000.

М. Демків

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАКАЗНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Протягом останнього десятиріччя відбулись істотні зміни в цивільно-процесуальному законодавстві. Новелізацією стало введення інституту наказного провадження, що за судовою практикою, свідчить про його позитивний вплив на своєчасний, неупереджений, справедливий розгляд цивільних справ, прискорення, підвищення ефективності цивільного судочинства, спрощення судової процедури.

Проблематику питання наказного провадження досліджували у своїх працях такі вчені, як О. Великорда, В. Комаров, М. Свідерська та інші. Наказне провадження – це особливий, спрощений вид цивільного процесу, спрямований на швидкий та ефективний захист безспірних прав осіб шляхом видачі судового наказу, що одночасно є судовим рішенням та виконавчим документом [2].

Метою впровадження цього правового інституту було спростити, здешевити та прискорити процес цивільного судочинства по певним категоріям справ шляхом видачі судових наказів за наявності заяви заінтересованої особи та документально підтвердженої, безспірної вимоги кредитора.

Наказне провадження може здійснювати лише з тих категорій справ, які визначені статтею 96 ЦПК України, а саме: про стягнення нарахованої, але не виплаченої працівникові суми заробітної плати; про компенсацію витрат на здійснення розшуку відповідача, боржника, дитини або транспортних засобів боржника; про стягнення заборгова-

ності за оплату житлово-комунальних послуг, телекомунікаційних послуг, послуг телебачення та радіомовлення з урахуванням індексу інфляції та трьох відсотків річних, нарахованих заявником на суму заборгованості; про присудження аліментів на дитину в розмірі тридцяти відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку, якщо ця вимога не пов'язана з установленням чи оспорюванням батьківства (материнства) та необхідністю залучення інших заінтересованих осіб; про повернення вартості товару належної якості, якщо є рішення суду, яке набрало законну силу, про встановлення факту продажу товару належної якості, ухвалене на користь невизначеного кола споживачів [1].

Як зазначає, О. Великорда вищевказані справи мають безспірний характер, тому виключення їх з переліку наказного провадження може призвести до значного збільшення навантаження на суди і затягування процесу. Безспірність справ є підставою для видачі судового наказу практично в усіх цивільно-процесуальних кодексах СНД, тому виключення даної підстави є недоцільним [3].

Водночас, враховуючи переваги наказного провадження, цей інститут не є досконалим. На мою думку, розширення переліку вимог було б позитивним кроком на шляху вдосконалення та реформування, і саме тут доцільно звернутися до досвіду зарубіжних країн. Зокрема, ЦПК Німеччини закріплює перелік правових підстав, за яких наказне провадження не можна здійснювати, а також передбачає видачу судового наказу за наявності документально підтвердженої безспірної вимоги стягувача. Запровадження такої моделі наказного провадження в Україні сприятиме перш за все тому, що такий вид цивільного судочинства отримає значні можливості для свого розвитку за рахунок розширення можливості застосування такого виду провадження.

ЦПК Молдови передбачає, що судовий наказ може бути з вимог, які виникають із купівлі товару в кредит; внаслідок неповернення книг, взятих з бібліотеки; про позбавлення володіння та примусового продажу предмета застави [4].

Судовий наказ у Казахстані може бути виданий, якщо заявлено вимогу про безспірне витребування предмета лізингу; коли заявлено вимогу ломбарду до боржника-заставадавця про звернення стягнення на предмет лізингу; також може бути виданий судовий наказ про стягнення як грошей, так і майна [5]. Вважаю, що подібну практику доцільно було б застосувати і в Україні, що знову ж таки розширило б можливості для застосування наказного провадження громадянами України.

Основним недоліком наказного провадження в Україні є те, що законодавець, урегульовуючи та спрощуючи процедуру видачі судового наказу, не дотримався цього ж принципу при регулюванні процедури скасування судового наказу. При розгляді заяви про скасування судового наказу проводиться відкрите судові засідання, викликаються

сторони, досліджуються обставини справи. При цьому, у разі виявлення в судовому засіданні спору про право суддя відмовляє у видачі судового наказу, після чого кредитор може подати позов з тих же підстав в порядку позовного провадження. Очевидно, що така процедура значною мірою затягує та ускладнює процедуру наказного провадження. А, враховуючи перспективу його трансформації у позовне, такий вид цивільного судочинства ризикує стати невиправданим та нелогічним способом захисту громадянами своїх суб'єктивних прав. Тому варто спростити процедуру скасування судового наказу і зробити її антологічною процедурі видачі судового наказу.

Більше того, ЦПК України вимагає від боржника обґрунтовувати свою заяву про скасування судового наказу із посиланням на відповідні докази, але не вимагає подавати їх суду. У зв'язку із цим судова практика в Україні складається таким чином, що судові накази фактично скасовуються на підставі лише слів боржника і сформульованої ним заяви. Судді мотивують це тим, що у справі вбачається спір про право [6]. Тому варто усунути цю прогалину українського законодавства і внести зміни до статті 105 ЦПК України, та зобов'язати боржника при посиланні на певні докази у заяві про скасування судового наказу надавати копії відповідних документів. Узагальнюючи вищевказане, враховуючи законодавчі вимоги та зарубіжний досвід потрібно виробити власну модель наказного провадження, де б враховувалися загальні положення цивільного процесу та досягалася основна мета – судовий захист прав у спрощеному порядку, оптимальність розгляду, економність та швидкість здійснення правосуддя, виконання рішень.

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р.: за станом на 1 вересня 2015 р. // Відомості Верховної ради України. – 2004. – № 40–41. – Ст. 492.

2. Про практику розгляду судами заяв у порядку наказного провадження: Постанова Пленуму Вищого Спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 23 грудня 2011 р. № 14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show4>

3. Великорда О. Розширення сфери застосування наказного провадження / О. Великорда // Підприємство, господарство і право. – 2011. – № 7. – С. 19–21.

4. Цивільний процесуальний кодекс Республіки Молдова від 30 травня 2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lex.justice.md/viewdoc>.

5. Цивільний процесуальний кодекс Республіки Казахстан від 13.07.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://online.zakon.kz/>

6. Комаров О. Новелізація цивільного процесуального законодавства та засади цивільного процесуального кодексу України / О. Комаров // Вісник Академії правових наук України. – № 2 (33) – 3 (34). – X., 2003. – С. 467–482.

ПРАВО НА ВОГНЕПАЛЬНУ ЗБРОЮ ЦИВІЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Основним Законом нашої держави – Конституцією України, проголошено, що людина її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в нашій державі найвищою соціальною цінністю. Кожна людина має невід'ємне право на життя, право на свободу та особисту недоторканність, а також недоторканність житла. Обов'язок держави – захищати життя людини (ст.ст. 3, 27, 29, 30 Конституції України).

Нещодавно до Верховної ради України було внесено проект Закону України «Про цивільну зброю і боєприпаси» № 1135-1 від 10.12.2014. Даний Закон покликаний стабілізувати та знизити рівень злочинності у нашій країні, дозволити законослухняним громадянам реалізувати своє право на захист життя та здоров'я від злочинних посягань.

Такі країни як США, Швейцарія, Фінляндія надали можливість громадянам реалізувати своє право на самозахист саме за допомогою вогнепальної зброї.

У Пояснювальній записці до проекту даного закону зазначається, що узаконити купівлю вогнепальної зброї – це зменшити рівень злочинності, вчинення умисних злочинів, так як держава наразі не в змозі забезпечити своїх громадян від злочинних посягань, володіння громадянами вогнепальною зброєю буде стримувальним фактором для значної частини злочинців.

Обіг вогнепальної зброї поширений на території України, і в більшості випадків нелегальної, купленої на «чорному ринку», і доступ звичайних громадян до неї є суттєво обмеженим. Тому є сенс прийняти спеціальний закон, який би конкретно регулював дану сферу правовідносин, адже проаналізувавши систему законів нашої держави, дане питання регулюється лише підзаконними нормативними актами МВС України та інших міністерств і відомств, а також Конституція України, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення тощо.

Даний проект містить норми, які покликані усунути також і двозначність тлумачення, адже вони визначені у проекті конкретно

і чітко, таким чином це допоможе і знизити корупцію у сфері обігу цивільної зброї.

Петиція, яка була направлена до Президента України П. Порошенка, вимагала доповнити Конституцію України такою нормою: «Кожен громадянин України має право на вільне володіння вогнепальною зброєю для захисту свого життя і здоров'я, житла та власності, життя і здоров'я інших людей, конституційних прав і свобод у разі узурпації влади, посягань на конституційний лад, суверенітет та територіальну цілісність України. Реалізація права на вільне володіння вогнепальною зброєю регулюється відповідним законом та може бути обмеженою лише за рішенням суду щодо окремої особи», а також негайно прийняти Закон України «Про цивільну зброю і боєприпаси» № 1135-1.

П. Порошенко, розглянувши петицію, своїм указом створив Конституційну комісію, яка розглядає питання щодо внесення змін до Основного Закону, і наголосив на тому, що прийняття законів належить до компетенції Верховної Ради України (пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України).

Електронну петицію підписали більше 36 000 осіб при мінімумі – 25 000.

Проект закону визначає хто має право на зброю, право її реалізації, права та обов'язки власника, що не менш важливо, порядок набуття права власності на зброю, яке посвідчується свідоцтвом, а також реєструється у державному реєстрі прав на цивільну зброю (яке створюють), користування та розпорядження зброєю, тощо.

Дані положення чітко визначають та регулюють відносини, які виникають у сфері обігу вогнепальної зброї, дотримання яких за принципом законності допоможе посилити довіру громадян до держави, зменшити рівень злочинності у сфері злочинності проти власності, вчинення тяжких злочинів та звертання осіб на «чорний ринок» і звісно забезпечити реалізацію права людини на захист свого життя та здоров'я.

1. Конституція України: чинне законодавство станом на 13 черв. 2014 р.: (офіц. текст). – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2014. – 64 с.

2. Про цивільну вогнепальну зброю і боєприпаси (10.12.2014 р.) // Проект Закону України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/>

3. Офіційне Інтернет-представництво Президента України. Електронна петиція. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://petition.president.gov.ua/petition/40>

T. I. Dziuba

(Lviv State University of Life Safety),

A. V. Samilo

*(PhD in Law, Senior Lecturer in department
of Law and Management of civil protection)*

LEGAL AND ORGANISATIONAL BASIS OF CIVIL DEFENCE IN MODERN UKRAINE

The bases of state policy in civil and territorial defense from the emergencies are: The Constitution of Ukraine, the relevant laws, Decrees of the President of Ukraine, Government Decisions.

In the third enactment of The Constitution of Ukraine it is said: «Human, its life and health, honor and dignity, inviolability and safety is the greatest social value in Ukraine»

The aim of the new ideology of disasters and emergencies resistance is to combine all components of protection of population and territory from emergencies and to define single coordinator which is State Emergency Service of Ukraine with the participation of research institutions.

Constitutional state cannot exist without legal culture and perfect mechanism of using laws in any sphere of life. Life safety isn't an exception. So, on July 1, 2013 a Code of Civil Defense of Ukraine entered into force [1].

The Code ensured the functioning of the integral system of civil protection in Ukraine, taking into account the best world experience.

Until now legal norms in this sphere were regulated with about 10 laws of Ukraine and some of them had lost their relevance and had to be canceled.

One of the most important achievements of this legal act is to take measures to reduce the supervisory and control functions in the field of technological and fire safety.

The procedure of getting permission from organs of fire safety for starting the works, has been fully canceled exclusively judicial order to stop work of business entities has been set and only with availability of faults which endanger human life and health. And this in its turn significantly will make the conditions of doing business in Ukraine easier. A new, fundamental concept and essence of the term «civil defense» is established by the document, and means that «civil defense – it's a function of the state aimed at protecting the population, territory, the environment and property from emergencies by preventing such situations, elimination of their

consequences and assisting victims in peacetime and in a special period « that is, from 9. 01. 14 in Ukraine is one structure of disasters resistance – Unified state system of civil defense [2].

Also it is mentioned that civil defense is one of the main priorities of the governmental activity, administrations of enterprises, institutions and organizations which are subjects of providing of civil defense.

The Code is only for heads of enterprises, business entities, and it determines the following:

- the rights and duties of citizens, foreigners and other residents in the sphere of civil defense;
- basic norms and provisions what concern the emergencies prevention and protect of the population and territories;
- the procedure of compensation for damages and giving assistance to victims;
- the procedure of funding and material support of civil defense;
- classification of emergencies, and so on;

Moreover, the Code defines the powers of government, heads of enterprises, institutions and organizations on issues about civil defense. Issue of planning activity in the field of civil defense is concretized, in particular it was predict that entities with the number of employees up to 50 people work out the instruction of personnel actions in case of threat and emergencies.

This act defines rules and regulations concerning rescue service of business entities and territories, for which there is a danger of emergencies, by rescue services of civil defense and their paid services.

Separate enactments contain:

- power of authority which carries out state supervision in the field of technological and fire safety;
- grounds for termination work of the enterprises objects, manufactures and so on;
- grounds for issuing regulations, decisions and orders;
- sanctions on fire and technological safety issues violation;

According to the Code, there is the only one person who leads the process regarding with elimination of consequences of emergencies and it is the head of works to elimination of consequences of emergencies, who acts on the principles of unity of command. The headquarters of elimination consequences from emergencies was created as labor body of the head. Brought into force The Code of Civil Defense of Ukraine, which has national and international experience on civil defense, establishes a unified system of combating emergencies in Ukraine, reduces the risk of emergency situations, formation of appropriate legal, economic and organizational basis of protection the population and territories of emergencies in

peacetime and a special period and also raises efficiency of the state policy in the field of civil defense.

-
1. Code of Civil Defense of Ukraine of 02.10.2012 p.
 2. The ordinance of The Cabinet of Ministers of Ukraine of 01.09.2014 № 11 «About approval of the unified state system of civil defense».

А. Б. Дикий

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ТЕОРІЯ РОЗБИТИХ ВІКОН

Людство протягом усього свого існування намагається пояснити існування тих чи інших речей навколо себе. Сучасні вчені-кримінологи висувують багато теорій, які намагаються пояснити виникнення і розвиток злочинності. Одною з таких теорій є теорія розбитих вікон.

Метою даного дослідження є аналізування теоретичної складової даної теорії, приведення статистичних даних та досліджень її застосування, можливість прилаштування в умовах українського менталітету.

Дана кримінологічна теорія, розроблена соціологами Джеймсом Уілсоном та Джорджем Келлінгом [1]. Загальною ілюстрацією до теорії є наступне: якщо в будинку розбити скло та не замінити його, то незабаром не залишиться жодного цілого вікна, що в подальшому приведе до мародерства будівлі та погіршення криміногенної обстановки в цілому. Саме з цього положення теорія отримала свою неофіційну назву.

Формулюючи основну суть теорії іншими словами можна сказати, що недотримання людьми загальноновстановлених правил та норм поведінки і наявність очевидного безладу провокує інших забути про встановлені правила та норми.

Свого «тріумфу» теорія здобула на практиці коли її уперше застосували у Нью-Йорку у середині 1980-х. В той час рівень злочинності у мегаполісі знаходився на надвисокому рівні. Це стосувалося як дрібних правопорушень, які проявлялися у масових графіті та безоплатному користуванні метрополітеном, так і у вчиненні тяжких і особливо тяжких злочинів. На місце керівника метрополітену було призначе-

но Девіда Ганна, який розпочав боротьбу з графіті, у яких він вбачав символ падіння та краху системи. Організація миючих станцій і пунктів відмивання та вагонів – це те, на що кинув сили новий начальник. Наступним, етапом, який ознаменував боротьбу стало призначення на керівника транспортної поліції Уільяма Браттона, який розвернув кампанію по боротьбі з безбілетниками, ніби «забувши» про тяжку злочини. Він вбачав у цій ситуації аналогію з графіті, оскільки величезна кількість таких «зайців» демонструвала суспільству відсутність порядку та всездозволеність [2].

Браттон почав вирішувати проблему: він виставляв біля турнікетів по 10 поліцейських, які виловлювали порушників, надягали наручники та шикували їх в шеренгу, після чого вели в автобус, проводили обшук та знімали відбитки пальців.

Такі заходи стали для поліцейських справжньою знахідкою і порівнювали їх з пакетом, у якому лежить сюрприз у виді ножа, незареєстрованої зброї, наявність проблем з законом, підозри у вчиненні злочину чи знаходженні у розшуку. Незабаром таку політику розгорнули на території всього міста, коли Браттона призначили керівником поліції міста.

Як наслідок в кінці 90-х загальний рівень вчинення злочинів у невгамовному метрополітені скоротився на 75%, вчинення тяжких злочинів на 2/3, а особливо тяжких на половину [3, с. 12]. Пізніше її почали застосовувати у інших містах США, а також у Європі, Південній Америці та ін.

Вражаючі показники отримали дослідивши теорію вчені-соціологи Гронінгенського університету, провівши серію з 6 експериментів у 2007–2008 роках [4].

Перший експеримент полягав у наступному: вулиця, магазин, стіна і біля неї велосипедна парковка на 77 місць. Коли люди приїздили за покупками дослідники вішали папірці з побажанням веселих свят від неіснуючого магазину.

Смітників на вулиці не було, тому існувало 3 варіанти розвитку подій:

- 1) викинути папірець;
- 2) перевісити на інший велосипед;
- 3) забрати з собою і викинути пізніше.

Перші два варіанти є порушеннями норм, в той час як третій – дотримання. У першому сценарії стіна була чистою, а у другому її розмалювали беззмістовними малюнками.

Експеримент повторювали у той самий час за тої самої погоди. Як результат: у першому сценарії 33% (25 осіб) порушили норми, в той час як у другому – 69% (53 особи), що є значущою різницею.

Висновок: порушення однієї норми (розмальована стіна) стало стимулом для порушення іншої норми. У інших експериментах соціологи міняли місце та ситуацію.

Результати були незмінні – внаслідок порушення одних норм або правил, це ставало причинами вчинення однорідних та інших порушень.

Підводячи підсумки хочеться задатися питанням: чи можливо застосувати теорію в сучасних реаліях українського менталітету? Відповідь однозначна – так.

Справа в тому, що кількість дрібних правопорушень, які вчиняються особами на свідомому та підсвідомому рівні є колосальною, закон порушують усі і без винятку. Проблема справді полягає у ментальності нашого суспільства, у байдужості до дотримання елементарних норм і правил поведінки.

Велика кількість дрібних буденних правопорушень демонструє невтішні реалії сучасності. Застосування теорії у наших буднях може принести колосальний успіх, але для цього необхідно декілька істотних умов: усвідомлення суспільством недопустимості протиправної поведінки та готовності нести відповідальність, жорсткі та рішучі дії правоохоронних органів з паралельним усвідомленням деонтологічних норм, виховання нульової терпимості до безладдя та безкарності як у громадськості так і у представників влади і звичайно ж бажання до наведення порядку.

Можна сказати, що теорія розбитих вікон отримала достатнє і ґрунтовне дослідницько-практичне підтвердження. Теорія чітко вказує, що недотримання встановлених правил та норм поведінки які є суспільстві, мотивує і призводить до вчинення аналогічних та інших тяжчих чи легших порушень, оскільки оточення, у якому відкрито демонструється байдужість, відсутність порядку та всюдозволеність немимовільно переходить у систематичність, яка збільшується у геометричній прогресії.

1. James Q. Wilson, George L. Kelling. Broken windows. – The Atlantic Monthly, March 1982.

2. Електронне джерело: <http://www.dailymail.co.uk/debate/article-2025793/bill-bratton-american-super-cop-called-cameron-reveals-halt-hoodlums.html>

3. Майкл Ливайн. Разбитые окна, разбитый бизнес: Как мельчайшие детали влияют на большие достижения / Ливайн Майкл. – Альпина Паблишер, 2015. – 151 с.

4. Kees Keizer, Siegwart Lindenberg, Linda Steg. The Spreading of Disorder – Science, 2008. – Vol. 322, № 5908.

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН ТА ЦІНОУТВОРЕННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ЙОГО ВПЛИВУ НА СТАН СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Ціна являє собою одну із найважливіших економічних категорій. У ринковій економіці, коли ринок є досить конкурентний, то ціна є важливим регулятором суспільного виробництва. У процесі зміни життєвого циклу змінюються обсяги реалізації, прибутковість, у результаті відбувається переливання з однієї галузі діяльності в іншу.

Зниження ціни та попиту на товар призводить до закриття виробництва, а вивільнені ресурси спрямовуються на виробництво продукції, що має попит. В свою чергу, попит характеризує потреби споживачів, оскільки між ціною та попитом встановлюється обернений зв'язок: що вища ціна, тим менше товарів придбає споживач, тобто обсяг продажу товару зменшується.

Зі зниженням ціни обсяг придбання збільшується. Якщо на ринку виникає дефіцит, то ціна, як правило, підвищується, що в першу чергу призводить до втрати споживачів. При встановленні безпосередньої діяльності підприємств, установ та організацій, а саме вироблення певної продукції, яка має здебільшого попит серед населення, чималу роль відіграє сплата податків, що в останні роки займає чи не найвищу позицію. Оскільки при високих критеріях оплати податків, частина підприємств, установ та організацій не в змозі забезпечувати свою діяльність, що призводить до зменшення виробництва продукції, що в свою чергу, забезпечує, або закриття поданих підприємств, або підвищення цін на вироблену продукцію. Тому, впродовж тривалого часу, Україна прагнула будь-яким чином вирішити подане питання, оскільки з кожним роком проблема загострювалася. 07.08.2015 року Президент підписав низку змін, стосовно Податкового кодексу, що призвели до певних поштовхів на зміну економіки на краще [2, ст. 2]

Відповідно до Закону України «Про державну підтримку малого підприємництва», національний механізм встановлення трансфертних цін для податкових потреб приведено у відповідність до загальноприйнятої у світі системи: «Законом змінюються параметри контролю відповідності ринкових цін у такий спосіб, що гарантовано виключає

суб'єктів малого та середнього бізнесу з обтяжливих фіскальних процедур» [3]. Збільшено «поріг» операцій, що визнаються контрольованими, якщо одночасно виконуються наступні умови: з 20 до 50 млн. грн. річного доходу платника податків та з 1 до 5 млн. грн. обсягу операцій платника податків з одним контрагентом. Одночасно, суттєво обмежена сфера податкового контролю, з якої виключено податок на додану вартість, скорочено перелік підстав для проведення спеціальних перевірок. При цьому, увага до великих платників не послаблюється, критерії щодо пов'язаних осіб не змінюються.

Політика ціноутворення, порядок встановлення та застосування цін, повноваження органів державної влади за дотриманням контролю за цінами здійснюється на основі законів України та нормативних актів, зокрема Закон України «Про ціни та ціноутворення» від 21.06.2012 року, що, в свою чергу, сприяє покращенню стану економіки в сфері господарювання. [4]. Однак зміст даного нормативно-правового акту є не досить доречним, оскільки містить ряд неточностей в порядку врегулювання ринкових цін та ціноутворення. З метою покращення сучасної ринкової та економічної ситуації 07.06.2015 року Верховна Рада прийняла законопроект про ціноутворення в першому читанні, що зазначається на офіційних сайтах. «Згідно із законом, уряд забезпечує проведення державної цінової політики, регулює ціни і визначає повноваження у цій сфері органів виконавчої влади, а також визначає перелік товарів, регульовані ціни на які затверджуються відповідним органом виконавчої влади», – зазначає «ЛігаБізнесІнформ».

З вищезазначеного, можна зробити висновок про те, що встановлення реальної картини цін та ціноутворення у процесі господарювання відіграє важливу роль на економіці країни та подальшому житті суспільства та рівні забезпечення добробуту громадян та їх матеріального становища. Тому саме подана проблема потребує негайного вирішення задля підвищення економічного становища країни та підвищення України на новий рівень боротьби з неможливою конкуренцією на світовому ринку. Таким чином, головною метою цінової політики держави на сучасному етапі є відновлення і розвиток вітчизняного виробництва та його функціонування як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку.

1. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 № 2755-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

2. Про державну підтримку малого підприємництва: Закон України від 19.10.2000 № 2063. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2063-14>.

3. Про ціни та ціноутворення: Закон України від 21.06.2012 № 5496-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/>.

ЗАСОБИ ЗДІЙСНЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Сфера громадського контролю охоплює фактично всю діяльність держави. Відповідно до рівня проблем, що розглядаються, – національних чи регіональних, можна розглядати окремо громадський контроль на національному і регіональному рівнях.

Основними засобами громадського контролю є соціологічні та статистичні дослідження; індивідуальні та колективні звернення громадян; громадські слухання; участь громадських організацій у роботі колегіальних органів влади, громадських рад та колегій, робочих груп; громадська експертиза; громадських моніторинг.

Власне, порядок здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади не набув нормативно-правового закріплення, але він передбачений у формі громадянської експертизи, доступу до публічної інформації, через участь у роботі консультативно-дорадчих та експертних органів [1].

Одним з провідних механізмів громадського контролю стало створення при органах виконавчої влади *громадських рад*. Постановою від 03.11.2010 р. № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» Кабінет Міністрів затвердив нове Типове положення про громадські ради при центральних і місцевих органах виконавчої влади.

Нове Типове положення передбачає, що члени громадських рад обираються шляхом рейтингового голосування під час зборів представників інститутів громадського суспільства, які заявили про бажання взяти участь у її роботі. Передбачено розширення повноважень громадських рад. Зокрема, громадська рада додатково отримала можливість:

- подавати органу, при якому вона утворена, обов'язкові для розгляду пропозиції щодо підготовки проектів нормативно-правових актів з питань формування та реалізації державної політики у відповідній сфері, удосконалення роботи органу;
- проводити громадську антикорупційну експертизу проектів нормативно-правових актів;
- здійснювати громадський контроль за дотриманням нормативно-правових актів, спрямованих на запобігання та протидію корупції;

– збирати, узагальнювати та подавати органу, при якому вона утворена, пропозиції громадських організацій, які мають важливе суспільне значення;

– організувати публічні заходи для обговорення актуальних питань розвитку галузі чи адміністративно-територіальної одиниці.

Процедура *громадської експертизи* регулюється постановою Кабінету Міністрів України, якою було ухвалено «Порядок сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади» [2].

Громадська експертиза – це один з механізмів демократичного управління державою, яка надає представникам громадянського суспільства можливість оцінити діяльність органів виконавчої влади, ефективність прийняття і виконання такими органами рішень та підготувати пропозиції щодо розв’язання суспільно значущих проблем для їх врахування органами виконавчої влади у своїй роботі.

Громадянська експертиза як форма громадського контролю наділена такими позитивними рисами: 1) є механізмом здійснення народовладдя; 2) сприяє відкритості та доступності державної влади; 3) забезпечує зв’язок громадянського суспільства та державної влади; 4) надає можливість державній владі отримати аналітичну інформацію про її діяльність на основі чого удосконалити діяльність органів державної влади; 5) дає можливість удосконалити ієрархічну драбину державної влади для уникнення розриву між владними розпорядженнями та правозастосовною діяльністю [3].

Спорідненим механізмом до громадської експертизи є *громадський моніторинг*, під яким розуміється систематичний збір даних про конкретну проблему, діяльність, а також опрацювання, аналіз і доведення підсумків аналізу і рекомендацій до всіх зацікавлених осіб. На відміну від громадської експертизи, моніторинг не обмежений лише органами виконавчої влади, проте і не передбачає, що результати моніторингу будуть обов’язково враховані під час прийняття державних рішень.

Найчастіше моніторингова діяльність громадських організацій носить антикорупційний характер – контроль за розподілом бюджетних коштів, земельних ділянок; подоланням хабарництва у сферах освіти, охорони здоров’я, судочинства; оцінка якості державних послуг та прозорості проведення конкурсів на надання державних грантів тощо.

Однією з поширених форм громадського контролю є *звернення громадян*, за допомогою яких вони у режимі зворотного зв’язку повідомляють державні та недержавні інституції про виконання, невиконання або неналежне виконання ними або підвідомчими їм органами соціальних функцій та вимагають застосування відповідних заходів.

В листах, зверненнях, скаргах, заявах громадян та під час особистого прийому громадян розкриваються недоліки та порушення [4]. Звернення громадян до України до органів держави є їх конституційним правом. Однак, незважаючи на переваги механізму, можливості, які він надає для контролю як з боку громадських організацій, так і окремих громадян, механізм звернення потребує суттєвого вдосконалення, оскільки існує ряд недоліків, що призводять до чисельних випадків ігнорування та порушення закону.

1. Про стан розвитку громадянського суспільства в Україні: аналіт. доп. / А. В. Єрмолаєв, Д. М. Горєлов, О. А. Корнієвський [та ін.]. – К.: НІСД, 2012. – С. 22.

2. Порядок сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.11.2008 р. № 976 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 86 (21.11.2008). – Ст. 2889.

3. Жаровська І. М. Громадський контроль як інтегральна складова у концентрі владних відносин сучасної держави і громадянського суспільства / І. М. Жаровська // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 3. – С. 15.

4. Братель С. Г. Громадський контроль за діяльністю міліції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07; Київський нац. ун-т внутр. справ. – К., 2007. – С. 14.

Р.-А. Р. Дмитрук

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

РОЛЬ ЦЕНТРУ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

Одним з пріоритетних напрямів реформування сфери адміністративних послуг нині є децентралізація системи їх надання. Делегування повноважень з надання найбільш затребуваних громадянами адміністративних послуг на місцях дозволить покращити і спростити доступ громадян до таких послуг, зробити отримання таких послуг більш зручним для споживачів, а також поліпшити якість їх обслуговування, що є необхідною передумовою створення сервісної держави.

Адже саме за якістю послуг кожен громадянин оцінює турботу влади про нього і ефективність самої влади. На сьогодні це особливо актуально для України, бо система надання послуг є непрозорою,

нерациональною і такою, що не враховує інтереси громадян [3]. Власне, для цього і потрібні центри надання адміністративних послуг (ЦНАП). Важливим кроком у напрямі децентралізації адміністративних послуг, стало ухвалення Розпорядження КМУ № 523 від 16.05.2014 р. «Деякі питання надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг». Згідно Розпорядження надання низки найбільш популярних серед населення адміністративних послуг (зокрема, реєстрація юридичної особи або фізичної особи, яка має намір стати підприємцем, реєстрація права власності на нерухоме майно, реєстрація місця проживання особи, оформлення та видача паспорта громадянина України, оформлення та видача або обмін паспорта громадянина України для виїзду за кордон) від органів виконавчої влади мало бути поетапно передано до центрів надання адміністративних послуг до 01 січня 2015 р [2].

ЗУ «Про адміністративні послуги» дає нам визначення ЦНАП, а саме, що це постійно діючий робочий орган або структурний підрозділ виконавчого органу міської, селищної ради або Київської, Севастопольської міської державної адміністрації, районної, районної у містах Києві, Севастополі державної адміністрації, в якому надаються адміністративні послуги через адміністратора шляхом його взаємодії з суб'єктами надання адміністративних послуг [1]. ЦНАП юридично може мати два статуси: постійно діючий робочий орган або структурний підрозділ [5]. Рішення про вибір статусу належить до компетенції органу, який утворює ЦНАП. Необхідно зауважити, що ЦНАП за ЗУ «Про адміністративні послуги» не належить до суб'єктів надання адміністративних послуг. Такий казуїстичний підхід може бути не дуже зрозумілим і зручним для громадян – споживачів послуг, але законодавець визначив ЦНАП як певного посередника між суб'єктами звернення та суб'єктами надання адміністративних послуг [5].

Мета створення територіальних підрозділів ЦНАП – це забезпечення територіальної (фізичної) доступності послуг для заявників. У більших містах може бути доцільним створення кількох рівнопорядкових ЦНАП (мережі великих офісів) і не обов'язково в прив'язці до районного поділу міста (якщо останній має місце). Звичайно, додатково можуть відкриватися і менші офіси – територіальні підрозділи ЦНАП [4, с. 198]. На практиці ЦНАП в Україні наразі найчастіше утворюються на базі структурних підрозділів, у яких перебувають державні адміністратори (дозвільних центрів). Очевидно, що це можуть бути й інші структурні підрозділи (виконавчі органи) [5].

За ЗУ «Про адміністративні послуги» перелік адміністративних послуг, які надаються через ЦНАП, визначається органом, який прийняв рішення про утворення ЦНАП [1]. З точки зору інтересів

споживачів послуг важливо, щоб у ЦНАП надавалася максимальна кількість послуг і щоб там обов'язково були популярні (базові) адміністративні послуги. На жаль, більшість з них сьогодні належать до компетенції органів виконавчої влади, і тому можливість включення цих послуг до переліку послуг ЦНАП залежить від Кабінету Міністрів України [4, с. 196]. Це має на меті не лише антикорупційну складову, але й потребу забезпечення умов для належного документообігу, дотримання принципу рівності у вирішенні справ. Завдяки ЦНАП, в межах одного приміщення різні органи влади та підрозділи органу місцевого самоврядування зможуть: зручно, швидко і фахово обслуговувати мешканців; надавати максимум послуг в одному місці; надавати погодження та висновки без залучення особи (замовника послуг); скоротити терміни надання послуг; збільшити кількість прийомних годин; створити комфортні умови очікування та заповнення документів, покращити доступ до інформації та отримання консультації з будь-яких питань [4, с. 195].

Отже, ЦНАП виконує роль «єдиного офісу» і «відкритого простору», надаючи адміністративні послуги. Цілями ЦНАП є наступні: забезпечення зручного надання адміністративних послуг в одному місці; надання погоджень та висновків без безпосереднього залучення суб'єкта звернення; скорочення термінів надання адміністративних послуг; покращення доступу до інформації та отримання консультації з будь-яких питань, які стосуються надання адміністративних послуг. ЦНАП є реальним кроком до децентралізації виконання функцій із надання адміністративних послуг, найкраща організаційна форма надання послуг та взаємодії влади і громади, подолання корупції у сфері адміністративних послуг.

1. Про адміністративні послуги: Закон України № 222-VIII. Редакція від 04.10.2015, підстава 191-19. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>

2. Примірне положення про центр надання адміністративних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.02.2013 р. № 118. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/118-2013>

3. Васильєва Н. В. Вітчизняний досвід діяльності центрів надання адміністративних послуг / Н. В. Васильєва // Наукові розвідки з державного та муніципального управління: зб. наук. статей. – К.: АМУ, 2011. – № 1.

4. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративні послуги» / за заг. ред. В. П. Тимошука. – К.: ФОП Москаленко О. М. – 2013. – 392 с.

5. Фуглевич К. А. Правовий статус центрів надання адміністративних послуг. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgirbis_64.

КОРУПЦІЯ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ В ГРОМАДЯНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ ТА СВІТІ

Корупція є однією з найактуальніших соціальних проблем що створюють реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку більшості країн світу, негативно впливають на всі сторони суспільного життя. В Україні це ганебне явище набуло ще й політичного забарвлення.

Відповідно до українського законодавства, корупція – це комплексне явище, що передбачає використання особою, наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди [1].

Корупція загрожує національній безпеці, реально протистоїть конституційному і суспільному ладу, є однією з причин зростання в Україні «тіньової» економіки, проникає у владні інституції, залучаючи у свої ряди окремих політичних і громадських діячів. Така ситуація в країні вимагає глибокого та багатовекторного аналізу цього явища, формування антикорупційного законодавства та розбудови державних інститутів з протидії корупції.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» визначено, що діяльність у запобіганні і протидії корупції ґрунтується на таких принципах:

- верховенства права;
- законності;
- комплексного здійснення правових, політичних, соціально-економічних, інформаційних та інших заходів;
- пріоритетності запобіжних заходів;
- невідворотності відповідальності за вчинення корупційних правопорушень;
- відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- участі громадськості у заходах щодо запобігання і протидії корупції, державного захисту осіб, які надають допомогу у здійсненні таких заходів;
- забезпечення відновлення порушених прав і законних інтересів, відшкодування збитків, шкоди, завданої корупційним правопорушенням.

Основу антикорупційного законодавства України становлять наступні нормативно-правові акти:

- Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014 – 2017 роки» від 14 жовтня 2014 року № 1699-VII.

- Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. – Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 року № 3206-VI (втратив чинність, крім положень щодо фінансового контролю, які втрачають чинність з початком роботи системи подання та оприлюднення відповідно до цього Закону декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування)

- Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII.

Національне антикорупційне бюро України є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових [2].

Європейська спільнота у боротьбі з корупцією сповідує наступні принципи: відкритість влади, прозорість прийняття державних рішень, громадський контроль за діяльністю державних органів, свободу слова.

У 2006 році в Польщі було створено новий державний орган – Центральне антикорупційне бюро (Centralne Biuro Antykorupcyjne). Саме на його плечах лежить основна відповідальність за боротьбу з хабарництвом та казнокрадством. Важливим напрямком діяльності ЦАБ є контроль за доходами та видатками польських можновладців.

До країн, яким вдалося створити ефективний механізм протидії корупції, можна віднести Фінляндію, Данію, Ісландію, Швецію, Нідерланди, Люксембург, Норвегію, Швейцарію, Велику Британію, Австрію, Ірландію, Німеччину та ін.

Великих успіхів в протидії корупції досягла Фінляндія. Фінський законодавець заклав принципи попередження та застереження вчинення злочинів у кожному нормативно-правовому акті, що визначають конкретну сферу діяльності. Ще один аспект фінських традицій – «соціальний контроль». У Фінляндії є муніципалітети, населення яких становить лише 200 осіб, але вони мають самоврядування. Така система є запорукою легітимності влади [3, с. 82].

Боротьба з корупцією стане успішною, за умови повного контролю за діяльністю державних інститутів і парламенту, прозорості прийняття рішень на усіх рівнях державної влади і місцевого самовря-

дування, а також суспільного контролю за прийняттям доленосних для країни рішень.

1. Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України від 07.04.2011 № 3206-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 47. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Закон України Про Національне антикорупційне бюро України від 14.10.2014 № 1698-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 40. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

3. Невмержицький Є. В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії: монографія / Є. В. Невмержицький. – К.: КНТ, 2008. – 368 с.

А. І. Дубів

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПОНЯТТЯ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Поняття виконавчого провадження в справах про адміністративні правопорушення обумовлено такими більш широкими правовими категоріями, як адміністративний процес, адміністративно-юрисдикційне провадження та адміністративно-юрисдикційний процес. Розгляд дослідженої літератури показує, що дотепер чіткої і однозначної класифікації адміністративно-юрисдикційних проваджень не існує. Це пояснюється в більшій мірі суперечками про обсяг і зміст адміністративного процесу [1, с. 134].

Для того, щоб усвідомити сутність того чи іншого адміністративно-юрисдикційного провадження і адміністративно-юрисдикційного процесу, необхідно звернутися до відповідних положень, розроблених вченими як в галузі загальної теорії права, так і в науці адміністративного права. Слід констатувати, що в даний час, відсутня достатньо струнка теорія, що дозволяє логічно визначити такі ключові дефініції, як «юридичний процес», «юридична процедура», «юридичне провадження». Ряд вчених розглядають юридичний процес як діяльність, що є сукупністю певних юридичних дій [2, с. 11]. Тому виділяються правотворчий, правозастосовний, установчий та інші види процесу. Правозастосовний процес, у свою чергу, поділяється на галузеві різновиди: кримінальний, цивільний, адміністративний та ін.

Проте далі не проводиться чіткого розмежування між самою діяльністю і встановленим порядком її здійснення.

При цьому деякі автори зазначають, що різновидом того або іншого галузевого правозастосовного процесу є провадження, яке вони відносять до процедур [2, с. 5, 11, 122]. Інші вчені, приходячи до того ж висновку, прямо заявляють, що і сам процес є порядок здійснення юридично значущих дій [3, с. 13, 17]. Треті, підкреслюючи близькість термінів «процес» і «процедура», найчастіше використовують їх як синоніми.

Щодо співвідношення понять «процес», «провадження» та «процедура», найбільш прийнятним, є розмежування, яким користувався Л. В. Коваль. Так, визначаючи своєрідність і специфіку адміністративного процесу, він вказував, що за допомогою адміністративно-процесуальних норм «процедури вводяться до адміністративного процесу як провадження такого. Процедура – офіційно встановлений або прийнятий за звичаєм порядок у веденні, обговоренні, розгляданні, оформленні, виконанні будь-яких справ управлінського чи юрисдикційного характеру» [4, с. 143]. Отже, тільки процедура, «опосередкована» і визначена нормою, стає формою процесу. Відповідно, сукупність процесуальних норм, об'єднаних спільною функцією та завданням, утворює те чи інше провадження.

У науковій літературі з адміністративного права висловлювались різноманітні судження з приводу розуміння суті адміністративного процесу й адміністративного провадження (процедури). Процес і провадження найчастіше розглядалися як певна діяльність; у деяких випадках вони розуміються як порядок здійснення такої діяльності; іноді під процесом розуміється діяльність, а під провадженням – порядок її здійснення. Проте при цьому, як правило, робиться один і той самий висновок: процес і провадження співвідносяться як загальне й особливе; провадження – частина процесу, а процес – сукупність проваджень.

Доцільно зауважити, що співвідношення процесу та провадження отримали своє офіційне нормативне закріплення. Так, наприклад, Кодекс України про адміністративні правопорушення виділяє провадження в справах про адміністративні правопорушення (розділ 4 КУпАП), використовує це поняття і стосовно до порядку виконання кожного із видів адміністративних стягнень (глава 26–33 КУпАП). Таким чином законодавець розглядає провадження як складову процесу.

Таким чином, адміністративний процес може бути визначено як врегульовану адміністративно-процесуальними нормами діяльність органів виконавчої влади, їх посадових осіб та інших уповноважених суб'єктів щодо розгляду і вирішення індивідуально-конкретних справ

у сфері державного управління. Що стосується адміністративного провадження, то під ним варто розуміти нормативно врегульований порядок вчинення процесуальних дій, які забезпечують законний і об'єктивний розгляд і вирішення індивідуальних адміністративних справ, об'єднаних спільністю предмета.

Поняттям окремих видів адміністративного провадження охоплюються, наприклад, порядок розгляду скарг громадян, порядок ліцензування, порядок застосування заходів адміністративного примусу тощо – усе це види адміністративних проваджень.

1. Блиохватов В. А. Об административной юрисдикции в определении понятия советского административного процесса / В. А. Блиохватов // *Формы государственного управления*. – М., 1983. – С. 134–141.

2. *Управленческие процедуры* / Б. М. Лазарев, И. Ш. Муксинов, А. Ф. Ноздрачев и др.; АН СССР, Ин-т госуд. и права. – М.: Наука, 1992. – 271 с.

3. *Юридическая процессуальная форма: Теория и практика* / под общ. ред. П. Е. Недбайло, В. М. Горшенева. – М.: Юрид. лит., 1976. – 279 с.

4. Коваль Л. В. *Адміністративне право: курс лекцій для студентів юридичних вузів та факультетів*. – К.: Вентурі, 1998. – 208 с.

З. -В. П. Дякун

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО БАНКРУТСТВО

Процес ліквідації, реорганізації та банкрутства підприємства, установи, організації – є тенденцією закономірного розвитку державної, економічної, суспільної, господарської сфер життєдіяльності, який створює умови для зникнення в об'єктивній реальності непотрібних форм господарювання та появи нових, більш ефективних, варіацій [3].

Відповідно до ЗУ «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», справи про банкрутство розглядаються господарським судом за місцезнаходженням боржника (у випадку, якщо це юридична особа) або за місцем проживання боржника (у випадку, якщо це фізична особа).

Справа про банкрутство порушується господарським судом, якщо безспірні вимоги кредитора (кредиторів) до боржника сукупно

становлять не менше трьохсот мінімальних розмірів заробітної плати, які не були задоволені боржником протягом трьох місяців після встановленого для їх погашення строку [2].

Підставою порушення провадження у справі про банкрутство є заява, що подається у письмовій формі. Заява може подаватись до суду як кредитором, так і боржником.

Розгляд всіх вимог кредиторів відбувається господарським судом під час попереднього засідання. Протягом десяти днів після попереднього засідання господарського суду розпорядник майна письмово повідомляє кредиторів, уповноважену особу працівників боржника та уповноважену особу засновників (учасників) боржника про місце і час проведення зборів кредиторів та організовує їх проведення. Збори кредиторів уповноважені, і в той же час зобов'язані прийняти рішення, що може виражатись у: – схваленні плану санації та поданні до суду клопотання про введення процедури санації і затвердження плану санації; – відхиленні плану санації та поданні до суду клопотання про введення процедури санації і зобов'язанні керуючого санацією підготувати план санації; – поданні до суду клопотання про введення процедури санації і зобов'язанні керуючого санацією підготувати план санації у разі його неподання боржником; – поданні до суду клопотання про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури; – поданні до суду клопотання про укладення мирової угоди.

Господарський суд у випадку подання клопотання про ведення процедури санації виносить ухвалу про ведення процедури санації. Зазначена ухвала виноситься строком на шість місяців. За п'ятнадцять днів до закінчення строку проведення процедури санації, а також за наявності підстав для дострокового припинення процедури санації керуючий санацією зобов'язаний надати комітету кредиторів письмовий звіт і повідомити членів комітету кредиторів про час і місце проведення засідання комітету кредиторів [2].

Комітет кредиторів після розгляду звіту керуючого санацією зобов'язаний прийняти одне з трьох рішень: – звернутись до суду з клопотанням про припинення санації у зв'язку з відновленням платоспроможності боржника; – звернутись до суду з клопотанням про припинення процедури санації, визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури; – звернутись до суду з клопотанням про припинення або продовження процедури санації та укладення мирової угоди. У випадку, якщо комітет кредиторів прийме рішення про припинення процедури санації, визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури, господарський суд приймає постанову про визнання боржника банкрутом. У зв'язку з визнанням боржника банкрутом, судом відкривається ліквідаційна процедура, строком на 12 місяців.

Поняття банкрутства регламентовано в Господарському кодексі України (далі –ГК України). Відповідно до частини 2 статті 209 ГК України, нездатність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів інакше як через застосування визначеної судом ліквідаційної процедури вважається банкрутством [1].

Отже, провадження у справах про банкрутство є важливою формою господарського процесу. Підтвердженням цього є наявність окремого нормативно-правового акту (ЗУ «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»), що регулює процес проведення даного провадження.

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15/conv/page>

2. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/conv/page>

3. Фесюра М. В. Ліквідація, реорганізація, банкрутство підприємства, установи, організації в сучасний період: поняття та юридична сутність / М. В. Фесюра // Публічне право. – 2013. – № 1 (9). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.yourfuture.org.ua/ua/pb/2013/pp19/Fasura.pdf>

Д. І. Дякур, О. В. Міллер

*(Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності)*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ПРАВ ЛЮДИНИ

Значна більшість держав пов'язані між собою міжнародним правом. Права людини в цих державах захищаються законом. Забезпечення реалізації прав людини в державах на пряму залежить від виконання і дотримання законів. Отже можна сказати що статті міжнародних стандартів, які торкаються питання забезпечення захисту прав і свобод людини безпосередньо можуть бути спрямованими на регламентацію діяльності правоохоронних органів. Національна поліція посідає особливе і важливе місце в системі правоохоронних органів України.

Національна поліція України (далі – поліція) – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку (ст. 1 Закону України «Про національну поліцію») [2]. Отже найголовнішим завданням діяльності поліції є захист прав громадян.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про національну поліцію» [2] основними завданнями поліції є: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги. Виконуючи вищезазначені завдання поліція повинна керуватися тільки законом і діяти відповідно до нього. Всі ці завдання визначають основні напрями діяльності поліції у сфері захисту прав та свобод громадян.

Ефективність діяльності поліції більшою мірою залежить від її правового врегулювання та виконання поставлених перед її працівниками обов'язків. Ці обов'язки базуються на принципах гуманності. Для того, щоб ефективність діяльності поліції була кращою, потрібно чітко регламентувати її в нормативно-правових актах.

Ці питання регулюються, як зазначено у ст. 3 Закону України «Про національну поліцію», Конституцією України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, актами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, а також виданими відповідно до них актами Міністерства внутрішніх справ України, іншими нормативно-правовими актами. Найбільше значення в системі регулювання діяльності поліції в питанні реалізації європейських стандартів прав людини має Конституція України. Вона регулює найважливіші процеси в державі (політичні, економічні, соціальні, духовні та ін.).

Конституція України має найбільшу юридичну силу порівняно з іншими юридичними нормами і досить велику ступінь охорони з боку держави.

Прикладом регулювання діяльності поліції у сфері забезпечення реалізації європейських стандартів прав людини є ч. 2 ст. 3 Конституції України, яка зазначає, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Тобто діяльність поліції спрямована на забезпечення реалізації європейських стандартів прав людини.

Статті Конституції України, щодо правового регулювання діяльності поліції, умовно можна поділити на такі групи:

1) статті, що закріплюють безпосередньо права людини (наприклад, статті 21–54 розділу II Конституції тощо);

2) статті, що закріплюють основні гарантії цих прав (статті 13, 15, 55–64, 102 тощо);

3) статті, що встановлюють основні принципи діяльності органів держави при забезпеченні реалізації цих прав (ст.ст. 3, 5, 8 тощо).

Проте виникає необхідність продублювати і більш детально розглянути їх в інших нормативно-правових актах оскільки статті Конституції несуть за собою загальний характер.

Закон України «Про національну поліцію» від 2 липня 2015 р. Цей Закон визначає правові засади організації та діяльності Національної поліції України, статус поліцейських, а також порядок проходження служби в Національній поліції України. Цим нормативним актом закріплюються і основні принципи діяльності поліції у сфері захисту прав людини.

Наприклад, у ст. 6 цього Закону зазначається: «Поліція у своїй діяльності керується принципом верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Принцип верховенства права застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини».

Ч. 1 ст. 7 Закону передбачає: «Під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації».

В ч. 2 ст. 7 зазначається: «Обмеження прав і свобод людини допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції».

Крім того, в ч. 3 ст. 7 зазначається: «Здійснення заходів, що обмежують права та свободи людини, має бути негайно припинене, якщо мета застосування таких заходів досягнута або немає необхідності подальшого їх застосування» [2].

1. Конституція України.

2. Про національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Події, які відбуваються на сході України спонукають законодавчі органи переосмислити погляди на зміст та сутність тероризму, створити нормативно-правове підґрунтя для діяльності вітчизняних сил та засобів за ускладнених умов несення служби. Відповідно, питання адміністративно-правового регулювання проведення антитерористичної операції в Україні є актуальними і потребують наукового вивчення.

Адміністративне право безпосередньо реалізується через механізм адміністративно-правового регулювання, який складається з адміністративно-правових норм, правовідносин, актів застосування права й засобів правового регулювання. Перш за все, слід зазначити, що на законодавчому рівні поняття антитерористичної операції не визначено, проте застосовується у контексті застосування заходів примусового характеру для подолання явища тероризму.

Загальноприйнятим є визначення антитерористичної операції, під якою розуміють комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення злочинних діянь, здійснюваних з терористичною метою, звільнення заручників, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків терористичного акту чи статевого акту, здійснюваного з терористичною метою.

Територія проведення антитерористичної операції – це територія України, на якій розташовані населені пункти, визначені у затвердженому Кабінетом Міністрів України переліку, де проводилася антитерористична операція, розпочата відповідно до Указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України» від 14 квітня 2014 року № 405/2014.

Щоб ефективно протидіяти тероризму необхідно залучати всі органи державної влади. Адміністративно-правові норми займають центральне місце в протидії тероризму, утворюють її нормативну основу, визначають правовий статус, повноваження, порядок взаємодії означених вище суб'єктів між собою та іншими суб'єктами права.

На законодавчому рівні основні питання застосування заходів щодо протидії тероризму розкриті у Законах України «Про боротьбу з тероризмом», «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» та інших.

Так, Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 № 638-IV з метою захисту особи, держави і суспільства від тероризму, виявлення та усунення причин і умов, які його породжують, визначає правові та організаційні основи боротьби з цим небезпечним явищем, повноваження і обов'язки органів виконавчої влади, об'єднань громадян і організацій, посадових осіб та окремих громадян у цій сфері, порядок координації їх діяльності, гарантії правового і соціального захисту громадян у зв'язку з участю у боротьбі з тероризмом.

Закон України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» від 02.09.2014 № 1669-VII визначає тимчасові заходи для забезпечення підтримки суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність на території проведення антитерористичної операції, та осіб, які проживають у зоні проведення антитерористичної операції або переселилися з неї під час її проведення.

Крім того, питання проведення антитерористичної операції в Україні розкриті у низці нормативно-правових актів Президента України (наприклад, Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України» від 14 квітня 2014 року № 405/2014), Кабінету Міністрів України (наприклад, постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку, де проводилася антитерористична операція») та інших органів виконавчої влади.

Також, у зв'язку із проведенням антитерористичної операції окремі нормативно-правові акти були змінені та доповнені відповідними положеннями. Так, наприклад, Кодекс України про адміністративні правопорушення доповнено новим видом стягнення – арешт з утриманням на гауптвахті, та інші зміни; Закон України «Про міліцію» доповнено положеннями, які стосуються застосування вогнепальної зброї, та інші.

Отже, можна зробити висновок, що нормативно-правові акти, які регулюють проведення антитерористичної операції в Україні, регулюють такі питання:

- 1) умови проведення антитерористичної операції;
- 2) підстави та процедуру прийняття рішення щодо: проведення антитерористичної операції; зупинення фінансових операцій з активами, що пов'язані з фінансуванням тероризму та стосуються фінансових операцій;

- 3) порядок доступу до активів, що пов'язані з фінансуванням тероризму та стосуються фінансових операцій, зупинених відповідно до рішення, прийнятого на підставі резолюцій Ради Безпеки ООН;
- 4) управління антитерористичною операцією;
- 5) сили і засоби, що залучаються до проведення антитерористичної операції;
- 6) режим у районі проведення антитерористичної операції;
- 7) права осіб у районі проведення антитерористичної операції;
- 8) умови ведення переговорів з терористами;
- 9) інформування громадськості про терористичний акт;
- 10) завершення антитерористичної операції.

Л. В. Єршова

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

МІЖНАРОДНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРУДОВИХ ПРАВ

У ст. 43 чинної Конституції України встановлено: кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Право на працю та основні трудові права прийнято розглядати як основний принцип трудового права.

У трудовому праві визначені гарантії забезпечення права на працю. Згідно зі ст. 5-1 КЗпП держава гарантує працездатним громадянам, основні трудові права.

Право громадян України на працю, включаючи право на вільний вибір професії, роду занять і роботи, забезпечується державою. На державу покладений обов'язок забезпечення ефективної зайнятості населення, сприянню працевлаштуванню, підготовці і підвищенню трудової кваліфікації, а при необхідності перепідготовку осіб, вивільнюваних у результаті переходу до ринкової економіки.

Працівники реалізують право на працю шляхом укладення трудового договору про роботу на підприємстві, в установі, організації або з фізичною особою. Працівники мають право на відпочинок відповідно до законів про обмеження робочого дня та робочого тижня і про щорічні оплачувані відпустки, право на нешкідливі і безпечні умови праці, на об'єднання в професійні спілки та на вирішення колективних трудових конфліктів (спорів) у встановленому законом

порядку, на участь в управлінні підприємством, установою, організацією, на матеріальне забезпечення в порядку соціального страхування в старості, а також у разі хвороби, повної або часткової втрати працездатності, на матеріальну допомогу в разі безробіття, на право звернення до суду для вирішення трудових спорів незалежно від характеру виконуваної роботи або займаної посади, крім випадків, передбачених законодавством, та інші права, встановлені законодавством.

Комплекс трудових прав проголошених ООН, закріплені головним чином у двох актах: у Загальній декларації прав людини і у Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права. ¶

10 грудня 1948 р. Генеральна Асамблея ООН схвалила Загальну декларацію прав людини у вигляді резолюції [1]. Згідно з преамбулою Загальної декларації прав людини основою свободи, справедливості та загального миру є визнання гідності, притаманної усім членам людської родини, їх рівних та невід'ємних прав [2].

Загальна декларація прав людини вперше на міжнародному рівні закріпила перелік громадянських, політичних, економічних, соціальних і культурних прав.

Декларація була прийнята у формі резолюції і тому носить рекомендаційний характер. Вона не передбачає правових зобов'язань, оскільки не підлягає ратифікації, і рекомендує державам враховувати її та прагнути «...забезпечити, шляхом... поступових заходів... загальне й ефективне визнання та дотримання» її положень. Декларація містить універсальні стандарти прав людини, хоча деякі автори й ставлять під сумнів універсальність у сучасних умовах концепції прав людини, закладеної в її основу [3].

Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права був прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН на XXI сесії 16 грудня 1966 р. (резолюція 2200А /XXI/ від 16 грудня 1966 р. і ратифікований УРСР 19 жовтня 1973) [4].

Поряд з Міжнародним пактом про економічні, соціальні та культурні права ООН у 1966 р. прийняла другий міжнародний пакт – Міжнародний пакт про громадянські та політичні права [5], який також був ратифікований нашою державою.

Серед закріплених ним права два стосуються трудових відносин: заборона примусової праці та вільне здійснення права на асоціацію, включаючи право на створення профспілок. Факультативний протокол до цього пакту, прийнятий і відкритий для підписання, ратифікації і приєднання резолюцією 2200А /XXI/ Генеральної Асамблеї ООН від 16 грудня 1966 р., набрав чинності 23 березня 1976 р., а для України – 25 жовтня 1991 р.

У Міжнародному пакті про громадянські та політичні права визначені види праці, які не входять у поняття «примусова праця». Не вважаються примусовою працею роботи у вигляді покарання за злочин, призначеного компетентним судом; робота, яку, як правило, повинна виконувати особа, що перебуває в ув'язненні на підставі законного розпорядження суду, або особа, яку умовно звільнено від такого ув'язнення; служба військового характеру, а в тих країнах, де визнано відмову від військової служби з політичних або релігійно-етичних мотивів, служба, що передбачається законом для осіб, які відмовляються від військової служби із зазначених мотивів; служба, яка є обов'язковою у випадках надзвичайного стану або лиха, що загрожують життю чи благополуччю населення; робота, яка входить у звичайні громадські обов'язки.

Встановлено механізм забезпечення основних трудових прав – особливу процедуру розгляду скарг на порушення державами цього Пакту. Такі скарги, у тому числі індивідуальні, розглядає Комітет з прав людини (м. Женева), які розглядаються лише після того, як були вичерпані всі наявні внутрішні засоби правового захисту. Однак процедура розгляду індивідуальних скарг діє тільки щодо країн, які ратифікували Факультативний протокол до цього Пакту [6]. Таким чином, приєднання нашої країни до зазначеного Протоколу надає громадянам України право звертатися до міжнародних державних органів із захисту прав і свобод.

1. Загальна декларація прав людини (рос/укр) ООН від 10.12.1948. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015

2. Міжнародні договори України. Декларації. Документи. – К.: Наук, думка, 1992. – С. 18–24.

3. Еллинек Г. Декларация прав человека и гражданина: Репринтное воспроизведение издания 1906 года. Приложение к репринтному изданию Всеобщая декларация прав человека, Конвенция о защите прав человека и основных свобод. – О.: Юрид. л-ра, 2006. – С. 87.

4. Честнов И. Л. Универсальны ли права человека? (Политические размышления о Всеобщей декларации прав человека) // Правоведение. – 1999. – № 1. – С. 73–82.

5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права від 16.12.1966 р. (рат. Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 19.10.1973 р. // Права людини: міжнар. договори України, декларації, документи / упоряд. Ю. К. Качуренко. – К.: Наук, думка, 1996.

6. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16.12.1966 р. // Права людини: міжнар. договори України, декларації, документи / упоряд. Ю. К. Качуренко. – К.: Наук, думка, 1996. – С. 36–58.

М. В. Жерновой, О. В. Міллер
*(Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності)*

МЕХАНІЗМ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ СУСПІЛЬСТВОМ І ЗАКОНОДАВЧОЮ ВЛАДОЮ В УКРАЇНІ

У даній статті досліджується взаємодія та взаємовплив громадянського суспільства та законодавчої влади в українській державі.

Важливою передумовою ефективності трансформаційних процесів в державах Східної Європи, у тому числі і в Україні, є входження їх до європейського економічного і політико-правового простору. Даний процес вимагає активного впровадження у їх суспільство гуманітарних стандартів та взаємодію його з усіма гілками влади [2].

Ми помічаємо в політичній сфері тенденції переходу до орієнтованого демократично суспільства, в соціально-економічному розвитку не вдається досягти вагомих зрушень.

Причинами цієї проблеми є те, що більшість політичних сил нашої держави та значна частина громадянського суспільства усвідомили необхідність реформування політичної системи, а законодавча влада (частина українського парламенту) не до кінця усвідомила необхідність закріплення результатів цього реформування у нормах чинного законодавства, при умові додержання основних засад Конституції України. Зауважимо, що центральною ідеєю оновлення політичної системи передбачається нова організація державної влади, проте її суть представники політичних сил нашої країни вбачають по-різному [1].

Перехід до парламентсько-президентської форми правління вимагає вагомих змін у питаннях формування уряду, проведення президентських і парламентських виборів та представників місцевого самоврядування. В даному випадку громадянське суспільство повинно активно діяти щодо закріплення конституційного права громадянина – виборчого права. Воно вбачає систему правових норм, які регулюють порядок формування представницьких та інших виборних громадянами органів місцевого самоврядування.

Останнім часом вітчизняними політологами і соціологами активно проводиться аналіз теорії та практики взаємодії та взаємовпливу громадянського суспільства та інститутів парламентаризму в Україні. Аналіз робіт з проблеми «Громадянське суспільство і законодавча влада» дає дані про те, що вітчизняними вченими зібрано значний різноплановий фактичний матеріал. Однак це становить комплекс недосліджених проблем становлення громадянського суспільства

та парламентаризму в Україні та шляхів їх взаємодії у період реалізації політичної реформи у країні [3].

Ми ставимо за мету дослідити механізми взаємовпливу та взаємодії законодавчої гілки влади з громадянським суспільством у нових умовах встановлення парламентсько-президентської форми влади.

Українське суспільство, зростаючи як політичний організм, об'єктивно вимагає вдосконалення системи влади. Вагомою умовою успіху побудови нової системи влади, а також і законодавчого органу влади може бути її суспільна підтримка. Доцільно сказати, допоки не буде забезпечений механізм відповідальності та взаємодії влади перед народом, перед суспільством, ми не будемо цивілізованою державою і влада буде працювати для себе, а не для людей. У даному випадку, громадяни повинні впливати через своїх представників на Верховну Раду та задавати порядок дій всій системі влади.

У Верховній Раді України не має передумов формування стійкої парламентської більшості, відсутній правовий механізм її формування. Громадянське суспільство лише сподівається на чесні, правові підходи до формування законодавчої гілки влади з боку політичних партій і громадських організацій. Виходячи з цього законодавчій владі потрібно ретельно виписати механізми взаємодії з політичними партіями та їх осередками на місцях, визначити основні шляхи зворотного зв'язку з громадянським суспільством та звернути увагу на процес законотворення.

Вагомим механізмом взаємодії парламенту та громадянського суспільства є громадські слухання, які сприяють формуванню демократичної ініціативи на низовому рівні і підвищенню рівня інформованості лідерів громадських організацій, політичних партій про роль законодавчого органу у демократичній системі державної влади. Обговорення більш ефективного використання наявних механізмів співпраці між парламентом і громадськістю дає можливість віднайти нові шляхи взаємодії.

Законодавчій владі потрібно використовувати функції громадянського суспільства для своєї ефективної роботи. Левову частку важливих суспільних питань громадські об'єднання розв'язують на місцевих рівнях. Саме так вони спрощують виконання державою її функцій, бо зменшують кількість проблем, що потрібно вирішувати гілкам влади.

При взаємодії громадянського суспільства та парламенту використовуються і профспілки. Вони зобов'язані займатися проблемами умов праці, звільненням з роботи, дискримінацією відносно жінок та національних меншин. Вирішуючи проблеми в трудових колективах вони зобов'язані через своїх представників бути ініціаторами проектів

законів про працю і дозвілля, про правове забезпечення гідних умов життя людей. Якщо проблеми не вирішуються на законодавчому рівні, профспілки мають право закликати громадян до мітингів.

І, що не дивно, першочерговими задачами профспілок наші громадяни вважають боротьбу за підвищення заробітної плати.

-
1. Андрущенко В. П. Сучасна соціальна філософія / В. П. Андрущенко, М. І. Михальченко. – К., 1996.
 2. Бабкин В. Народ и власть / В. Бабкин, В. Селиванов. – К., 1996.
 3. Горань О. В. Убити дракона / О. В. Горань. – К., 1993.
 4. Кирилук Ф. М. Політологія новітнього часу / Ф. М. Кирилук. – К., 2004.

В. В. Жук

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ АЛКОГОЛЬНИМИ НАПОЯМИ ТА ТЮТЮНОВИМИ ВИРОБАМИ

В Україні, як відомо, господарська діяльність з виробництва та обігу спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів контролюється державою та підлягає ліцензуванню, відповідно до норм чинного законодавства України. Стаття 42 Конституції України гарантує право на заняття підприємницькою діяльністю, яка не заборонена законом [1]. Підприємництвом слід вважати самостійну, ініціативну, систематичну, на власний ризик господарську діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку (ч. 1 ст. 42). Перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, встановлюються виключно законом (ч. 3 ст. 43), яких налічується 30 видів [2].

Регулювання господарської діяльності у сфері роздрібною торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами зазнало певних змін у зв'язку з набуттям чинності нового Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 р. У ст. 2 вказується, що цей Закон регулює суспільні відносини у сфері

ліцензування видів господарської діяльності, визначає виключний перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, встановлює уніфікований порядок їх ліцензування, нагляд і контроль у сфері ліцензування, відповідальність за порушення законодавства у сфері ліцензування видів господарської діяльності [3]. Після набуття чинності Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності», у якому до видів діяльності, що підлягають ліцензуванню, віднесли виробництво спирту етилового, коньячного й плодового, алкогольних напоїв, оптової торгівлю спиртом етиловим, коньячним і плодовим, оптової, роздрібною торгівлю алкогольними напоями, виробництво тютюнових виробів, оптової та роздрібною торгівлю тютюновими виробами, перелічені види господарської діяльності було виведено з-під дії цього Закону.

Ця обставина призвела до того, що ліцензування роздрібною торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами на законодавчому рівні тепер регулює спеціальний Закон України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів». Серед особливостей ліцензування роздрібною торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами належить виділити такі, як те, що об'єктом ліцензування є не вид господарської діяльності, а місце торгівлі порядком видачі ліцензії має суто дозвільний характер; термін дії ліцензії становить не три роки, а рік; плату за ліцензію, яка має фіскальний характер, вносять щокварталу; видані ліцензії підлягають реєстрації в органах державної податкової служби, а в сільській місцевості – також в органах місцевого самоврядування; за діяльність без ліцензії та порушення законодавства з питань ліцензування застосовують санкції іншого характеру.

Органом ліцензування у сфері роздрібною торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами є Департамент з питань адміністрування акцизного збору і контролю за виробництвом та обігом підакцизних товарів (самостійний підрозділ у складі Державної податкової адміністрації). Для одержання ліцензії на роздрібною торгівлю алкогольними напоями та (або) роздрібною торгівлю тютюновими виробами потрібно подати пакет документів, підшитих до однієї справи.

Приймаючи документи на одержання ліцензії, їх перевіряють на предмет комплектності та правильності оформлення, а на заяві поставлять дату прийняття та вхідний номер. У разі неправильного оформлення документів, їх повернуть, при цьому на заяві обов'язково поставлять позначку про зміст порушення [5]. Протягом 15 днів повинно надійти рішення про видачу ліцензії чи відмова про отримання такої.

У випадку, коли у видачі ліцензії відмовлено, таке рішення можна оскаржити.

У протилежному випадку, коли є дозвіл на видачу ліцензії, одразу ж необхідно її оплатити. Ліцензію не видадуть допоки не буде внесена оплата. Ліцензію видають лише за умови фактичного надходження 25% встановленої річної плати за ліцензії до Державного бюджету України.

Після внесення плати за ліцензію потрібно подати заяву до відділення Держказначейства за місцем реєстрації й одержати довідку про зарахування коштів до держбюджету. Після перевірки оплати видається ліцензія.

Закон України «Про державне регулювання виробництва і торгівлі спиртом етиловим, коньячним і плодовим, алкогольними напоями та тютюновими виробами» передбачає фінансові санкції за торгівлю алкогольними напоями та тютюновими виробами без ліцензії або за порушення правил торгівлі ними, натомість не передбачає санкцій за порушення норм цього Закону у вигляді зупинення дії чи анулювання ліцензії [4].

Цей Закон також не висуває вимоги щодо дотримання ліцензійних умов провадження господарської діяльності в цій сфері. Натомість існують підзаконні акти, які передбачають можливість застосування санкцій у вигляді зупинення дії ліцензії або її анулювання. Якщо одержане повідомлення про зупинення дії ліцензії або про її анулювання на підставі порушення ліцензійних умов або з інших причин, то такі рішення можна оскаржити в Експертно-апеляційній раді при Державному комітеті з питань регуляторної політики та підприємництва або через суд [5].

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 року. – К.: Велес, 2011. – 48 с.

2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 року. – К.: Правова Єдність, 2015. – 159 с.

3. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2015. – № 23. – Ст. 158.

4. Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів: Закон України від 19.12.1995 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1995. – № 46. – Ст. 345.

5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://merega.kiev.ua/menu/dozvil/lic/tyut.php>.

РЕГУЛЮВАННЯ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА ЗА СІМЕЙНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

До особистих немайнових прав подружжя належить право на материнство, під яким розуміють забезпечену законом можливість жінки здійснювати репродуктивну функцію – народжувати дітей, утримувати та виховувати їх [1, с. 102].

Більшість жінок прагне мати дітей, але з тих чи інших причин позбавлені такої можливості. На даному етапі розвитку медицина дає можливість відчутти безплідним жінкам радість материнства, за допомогою сучасних технологій. Репродуктивні технології – це методи терапії безплідності, при яких окремі або всі етапи зачаття і раннього розвитку ембріона здійснюються поза організмом. Розрізняють три види репродуктивних технологій: імплантацію ембріона, штучне запліднення і сурогатне материнство.

Розглянемо детальніше поняття сурогатного материнства, яке по-різному визначається науковцями. Р Майданик зазначає, що «із правової точки зору під сурогатним материнством зазвичай розуміють запліднення жінки шляхом імплантації ембріона з використанням генетичного матеріалу подружжя з метою виношування і народження дитини, яка в подальшому буде визнана такою, що походить від подружжя, як правило на комерційній основі на підставі відповідного договору між подружжям та сурогатною матір'ю. У зв'язку з цим зазначається, що сутність сурогатного материнства полягає в тому, що запліднена яйцеклітина пересаджується до організму генетично сторонньої жінки, яка виношує і народжує дитину не для себе, а для бездітного подружжя» [2, с. 217].

Слід зазначити, що в Україні на законодавчому рівні відсутнє визначення сурогатного материнства. Сучасна медицина виділяє два види сурогатного материнства [3, с. 27]:

- повна або гестаційна сурогатність – перенесення в організм сурогатної матері ембріона людини, зачатого подружжям, дружиною та донором. При цьому сурогатна мати не має генетичного зв'язку з дитиною;
- часткова або гендерна сурогатність передбачає генетичний зв'язок з дитиною, оскільки використовується яйцеклітина сурогатної матері.

Згідно з ч. 2 ст. 123 СК України, метод сурогатного материнства передбачає перенесення в організм сурогатної матері ембріона людини, зачатого подружжям (генетичними батьками).

З цього випливає, що українське законодавство передбачає лише один спосіб – повну (гестаційну) сурогатність, а випадки застосування інших видів не врегульовані нормами про сурогатне материнство.

Отже, при узагальненні наданих понять сурогатного материнства можна зробити висновок, що для цього явища характерні наступні ознаки:

- обов'язково наявна попередня домовленість між жінкою (сурогатною матір'ю) та майбутніми батьками;
- ця домовленість спрямована на виношування та народження дитини;
- існує генетичний зв'язок хоча б з одним із майбутніх батьків, бо саме цей зв'язок обґрунтовує право на визнання походження дитини не від сурогатної матері, а від біологічних батьків.

Законодавчо неврегульованим залишається питання про правову підставу виникнення праввідносин з сурогатного материнства, тому необхідним є розроблення моделі договору про сурогатне материнство з подальшим його закріпленням в СК України.

Найбільш оптимальним буде договір сурогатного материнства, сторонами якого є:

- 1) подружжя, яке бажає мати дитину;
- 2) сурогатна мати, яка виношує дитину (здорова жінка, яка на підставі укладеного договору погодилася на штучне запліднення, виношування та народження дитини з метою передачі її замовникам після народження за винагороду або без такої);
- 3) лікувально-профілактичний заклад, який здійснює операцію щодо імплантації ембріона.

Доцільно в такому договорі вирішити ряд важливих питань, що стосуються правового статусу сторін та їх відповідальність за договором; форми компенсації сурогатній матері за використання у процедурі даної репродуктивної технології; особливості утримання сурогатної матері в до- та післяпологовому періоді; взаємини сторін після народження дитини і її передачі біологічним батькам.

Договір сурогатного материнства, крім сторін, що його укладали, регулює також права та інтереси новонародженої дитини. Зокрема дитині, зачатій у результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій (сурогатного материнства), гарантовано право на родину, наявність матері та батька, які є її біологічними батьками.

Отже, інститут сурогатного материнства немає чіткого законодавчого регулювання. У ньому відсутнє нормативне визначення сурогатного материнства й сурогатної матері, а також вимоги щодо договору сурогатного материнства.

Сурогатне материнство в Україні має бути чітко регламентованим і враховувати, насамперед, інтереси дитини.

1. Сімейне право України: підручник / Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилінкова та ін.; за заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 288 с.

2. Майданик Р. Договір про сурогатне материнство за українським правом: питання теорії та практики / Р. Майданик // Право України. – 2012. – № 9. – С. 215–225.

3. Дахно Ф. В. Суррогатное материнство / Ф. В. Дахно // Жіночий лікар. – 2007. – № 3. – С. 27–31.

Я. В. Засць

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СПРАВ СУДОМ ПРО ОБМЕЖЕННЯ ЦИВІЛЬНОЇ ДІЄЗДАТНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ ТА ВИЗНАННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ НЕДІЄЗДАТНОЮ

Цивільною дієздатністю фізичної особи є її здатність своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, створювати обов'язки та самостійно їх виконувати, а також нести покарання у разі їх порушення.

Підставами при яких суд може обмежити цивільну дієздатність фізичної особи є: якщо вона страждає на психічний розлад, який істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними або якщо вона зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо і тим ставить себе чи свою сім'ю, а також інших осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище.

Фізична особа може бути визнана судом недієздатною, якщо вона внаслідок хронічного, стійкого психічного розладу не здатна усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними.

Визначення нам дає ЗУ «Про психіатричну допомогу», в якому вказано, що тяжкий психічний розлад – розлад психічної діяльності (затьмарення свідомості, порушення сприйняття, мислення, волі, емоцій, інтелекту чи пам'яті), який позбавляє особу здатності адекватно усвідомлювати оточуючу дійсність, свій психічний стан і поведінку.

У процесуальній літературі існує така точка зору, що правом на відкриття провадження у справі про визнання громадянина обмежено дієздатним користуються тільки ті члени сім'ї, які спільно проживають з даною особою і ведуть спільне господарство [1, с. 282]. Тобто це можуть бути тільки ті особи, які безпосередньо страждають від члена сім'ї, який зловживає алкоголем чи наркотичними засобами та ставить їх у скрутне матеріальне становище.

Щодо роз'яснення понять «членів сім'ї» та «близьких родичів», то вичерпну відповідь дає постанова Пленуму ВСУ, а саме: поняття «родичі», яке вживається в СК, охоплюються такі особи: баба, дід, прабаба, прадід, повнорідні брат і сестра, а «членами сім'ї» є мачуха, вітчим, які проживають однією сім'єю з малолітніми або неповнолітніми пасинком, падчеркою.

Якщо під час розгляду справи буде встановлено, що заява подана неправомочною особою, суд повинен, не закриваючи провадження у справі, обговорити питання про заміну неналежного заявника належним виходячи з вимог ст. 105 ЦПК.

Провадження у справі, порушеній громадською організацією, органом опіки і піклування, психіатричним лікувальним закладом, не може бути закрито у зв'язку із запереченням члена сім'ї громадянина проти розгляду цієї справи.

Суд не вправі також закрити провадження у справі через відмову таких суб'єктів захисту інтересів інших осіб від заявленої ними вимоги про обмеження дієздатності громадянина, якщо члени його сім'ї вимагають розгляду справи по суті (ст. 122 ЦПК). Але ЦПК України не встановлює можливості здійснити заміну неналежного заявника належним, а лише передбачає можливість заміни неналежного відповідача, так і Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 р. № 2 «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції» в п. 8 ч. 2 не передбачає можливості заміни позивача за ініціативою суду. Тобто інститут заміни неналежного заявника ЦПК України не передбачений.

В справах про визнання громадян обмежено дієздатними такими даними можуть бути акти міліції і громадських організацій, рішення товариських судів та інші докази, які підтверджують факти

зловживання спиртними напоями або наркотичними засобами, а також, що громадянин ставить себе і свою сім'ю в тяжке матеріальне становище.

Справи про обмеження цивільної дієздатності чи визнання особи недієздатною розглядаються за обов'язковою присутністю заявника та органу опіки та піклування, якщо ж представники органу опіки і піклування не будуть задіяні в розгляді справи, то рішення суду в будь-якому випадку підлягає скасуванню [2, с. 381]. Судове засідання може відбуватися і без громадянина, щодо якого розглядається справа.

У виняткових випадках, коли громадянин явно ухиляється від проходження експертизи, він за ухвалою суду може бути направлений на експертизу в примусовому порядку. Питання про таке направлення на експертизу розглядається в судовому засіданні з обов'язковою участю прокурора та психіатра (ч. 2 ст. 258 ЦПК). Ухвала на виконання надсилається органам внутрішніх справ.

Рішення суду про обмеження громадянина в дієздатності чи визнання його недієздатним після набрання ним законної сили (з цього часу громадянин вважається недієздатним) надсилається органам опіки і піклування для призначення обмежено дієздатному піклувальника, а недієздатному – опікуна (ст. 260 ЦПК).

Копія рішення надсилається також за місцем роботи чи проживання обмежено дієздатної особи для здійснення контролю за її поведінкою. Але за проханням осіб, які беруть участь у справі, коли від часу виникнення недієздатності залежать певні правові наслідки, в рішенні суд може зазначити, з якого часу громадянин недієздатний [2, с. 382].

Отже, особливостями розгляду справ судом про обмеження цивільної дієздатності або позбавлення цивільної дієздатності є визначені законом підстави при яких суд може обмежити або позбавити особу дієздатності.

Саме тому необхідно враховувати усі підстави задля справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду відповідної справи з метою захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб.

1. Цивільне процесуальне право України: навчальний посібник / за заг. ред. С. С. Бичкової. – 2-ге вид., доповн. і переробл. – К.: Атіка, 2007. – 404 с.

2. Цивільний процес України: навчальний посібник / за ред. В. О. Кучера. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. – 588 с.

І. В. Зарівна

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Для дослідження особливостей адміністративно-правового статусу Президента України як суб'єкта адміністративно – правових відносин визначимо поняття суб'єкта адміністративного права.

Суб'єкт адміністративного права – це особа, яка має певні права та обов'язки, сформульовані в нормах адміністративного права, і може вступати в адміністративно-правові відносини.

Необхідно розрізняти такі види суб'єктів адміністративного права: *індивідуальні та колективні*. Індивідуальні: а) громадяни України; б) іноземці; в) особи без громадянства. Колективні: а) державні: Президент України, органи виконавчої влади; інші державні органи та організації; б) недержавні: органи місцевого самоврядування; об'єднання громадян; релігійні організації; інші державні органи та організації [2, с. 88–91].

За визначенням Конституції, Президент України є главою держави і виступає від її імені. Він є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституцій, прав і свобод людини і громадянина.

Зважаючи на такий статус, Президент України не входить до будь-якої з гілок державної влади структурно, але, водночас, має повноваження щодо усіх трьох гілок влади (законодавча влада – право законодавчої ініціативи, право вето, підписання законів; виконавча влада – кадрові повноваження; судова влада – утворення судів, здійснення помилування, призначення та звільнення третини складу Конституційного Суду України).

Особливий інтерес становить координаційний орган з питань національної безпеки і оборони, який створюється при Президентові України – Рада національної безпеки і оборони України. До складу РНБО України за посадою входять Прем'єр-міністр України, Міністр оборони України, Голова Служби безпеки України, Міністр внутрішніх справ України, Міністр закордонних справ України. Усі перелічені особи є посадовцями органів виконавчої влади і, звичайно, силових відомств [3, с. 47].

Повноважень Президента України зазначені в Розділі V Конституції України. До основних повноважень у сфері здійснення управлінської діяльності можна віднести те, що Президент України:

- призначає та звільняє глав дипломатичних представництв України в інших державах і при міжнародних організаціях; приймає вірчі і відкличні грамоти дипломатичних представників іноземних держав;

- вносить за пропозицією коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України, сформованої відповідно до статті 83 Конституції України, подання про призначення Верховною Радою України Прем'єр-міністра України в строк не пізніше ніж на п'ятнадцятий день після одержання такої пропозиції;

- вносить до Верховної Ради України подання про призначення Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України;

- призначає на посаду та звільняє з посади за згодою Верховної Ради України Генерального прокурора України;

- призначає на посади та звільняє з посад половину складу Ради Національного банку України;

- призначає на посади та звільняє з посад половину складу Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення;

- вносить до Верховної Ради України подання про призначення на посаду та звільнення з посади Голови Служби безпеки України.

Повноваження Президента України припиняються достроково у разі: 1) відставки; 2) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я; 3) усунення з поста в порядку імпідменту; 4) смерті.

Відставка Президента України набуває чинності з моменту проголошення ним особисто заяви про відставку на засіданні Верховної Ради України.

Неможливість виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я має бути встановлена на засіданні Верховної Ради України і підтверджена рішенням, прийнятим більшістю від її конституційного складу на підставі письмового подання Верховного Суду України – за зверненням Верховної Ради України, і медичного висновку.

Президент України може бути усунений з поста Верховною Радою України в порядку імпідменту у разі вчинення ним державної зради або іншого злочину [1].

Провідне місце серед органів, що складають апарат глави держави, посідає Адміністрація Президента України, яка за своїм статусом є постійно діючим органом, що утворюється главою держави відповідно до Конституції України для забезпечення здійснення ним своїх повноважень. Адміністрація не є органом державної влади,

оскільки не має власних владних повноважень; це – адміністративний апарат Президента, який вступає у правовідносини з іншими органами тільки за дорученням глави держави.

Основними завданнями Адміністрації є організаційне, правове, консультативне, інформаційне, експертно-аналітичне та інше забезпечення діяльності глави держави [4, с. 69–73].

1. Конституція України: прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. № 254/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Адміністративне право України: навчальний посібник / С. Г. Стеценко. – К.: Атіка, 2011. – 624 с.

3. Адміністративне право України: навч. посібник / М. М. Бурбика, А. В. Солонар. – Суми: Мрія, 2015. – 358 с.

4. Курс адміністративного права України: підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, В. Д. Сущенко та ін.; за заг. ред. В. В. Коваленка. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – 808 с.

Б. Р. Зяць

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ

Реформування цивільного законодавства та відповідні законодавчі рішення часто спричиняють появі певних правових нововведень. Одним із них є спадковий договір. Будучи цивільним договором, він, всупереч своїй назві, одержав правове регулювання у Гл. 6 ЦК України «Спадкове право». З метою захисту прав сторін спадкового договору, забезпеченню виконання його належним чином актами цивільного законодавства передбачаються певні заходи запобігання порушенню умов такого договору: як з боку відчужувача, так і набувача.

Особлива правова конструкція спадкового договору концентрує нашу увагу на дуалістичності правової природи цього інституту, яка виражена, з одного боку, в його договірно-зобов'язальному характері, а з другого – в особливому характері спадкового наступництва. Відповідно до цього слід підходити і до вирішення питань, пов'язаних із виконанням спадкового договору, його розірванням, правовими наслідками неналежного виконання спадкового договору та ін.

Зобов'язання, що виникають на основі спадкового договору, мають виконуватись належним чином відповідно до умов договору, вимог актів цивільного законодавства, норм моральності суспільства тощо [1, с. 415]. Проаналізувавши їх, можна зробити висновок, що спадковий договір згідно з ЦК України є підставою виникнення зобов'язання в розумінні ч. 1 ст. 509 ЦК України, так як в даному правовідношенні присутні всі елементи, які повинні бути властиві зобов'язанню [2, с. 142–150].

Громадяни, які звертаються до нотаріуса з питань укладання спадкового договору, мають намір отримати майно у власність [3, с. 79–81]. Вони не дуже бажають укласти спадковий договір, розуміючи, що він є дуже ризиковим. Сторони, укладаючи спадковий договір, повинні усвідомлювати, що час учинення набувачем певних дій на користь відчужувача є невизначеним [4, с. 114–115].

Набувач отримує право власності на майно відчужувача, останній зобов'язаний не відчужувати майно, що є предметом договору, а вживати заходів спрямованих на не допущення втрати, загибелі або псування цього майна. Оскільки обов'язки однієї сторони за договором нерозривно пов'язані з правами іншого контрагента, зазначені обов'язки відчужувача відповідають правам набувача вимагати їх виконання [5, с. 1149].

Звертаючись до дослідження цього питання, слід звернути увагу на ту обставину, що забезпечення виконання спадкового договору можливе як за допомогою спеціальних засобів, встановлених законом (ст. 1307 ЦК України) саме для цих відносин, так і шляхом використання загальних способів забезпечення виконання зобов'язань (глава 49 ЦК України). За їх допомогою можуть забезпечуватися інтереси учасників цього договору лише до того часу, поки відносини сторін мають характер зобов'язання, тобто, до моменту смерті відчужувача, адже після смерті відчужувача зобов'язання, що існували раніше, припиняються, і набувач стає власником майна. Після цього дії на виконання розпорядження відчужувача вчиняються набувачем на засадах, аналогічних з виконанням спадкоємцем заповідального розпорядження [6, с. 14–15]. Також використовуються і міри цивільної відповідальності, передбачених за порушення зобов'язань (глава 51 ЦК України).

З метою захисту прав набувача, нотаріус, який посвідчив цей договір, накладає заборону відчуження на майно, визначене у спадковому договорі (ч. 1 ст. 1307 ЦК). Якщо спадковий договір розривається або припиняється, нотаріус знімає заборону відчуження.

Спадковий договір істотно обмежує права відчужувача на предмет такого договору. На підтвердження цієї позиції наводиться той доказ, що такий договір обмежує можливість відчужувача

розпоряджатися за життя своїм майном, визначеним у договорі, і позбавляє його можливості розпорядитися ним на випадок смерті шляхом складання заповіту, бо цей заповіт буде недійсним [7, с. 633].

Серед спеціальних засобів захисту прав відчужувача варто також згадати передбачене ч. 1 ст. 1308 ЦК його право вимагати розірвання спадкового договору судом внаслідок невиконання набувачем його розпоряджень. Якщо такі дії виконуються після відкриття спадщини, то, зрозуміло, що відчужувач не має можливості звернутися до суду.

На цей випадок ч. 3 ст. 1307 ЦК передбачає право відчужувача призначити особу, яка буде здійснювати контроль за виконанням спадкового договору після смерті відчужувач, згода якої повинна бути нотаріально посвідчена.

У випадку, якщо відчужувач не скористався зазначеним правом, обов'язки щодо контролю за виконанням спадкового договору покладаються на нотаріуса за місцем відкриття спадщини. У випадку неналежного виконання спадкового договору особа, яка здійснює контроль за його виконанням, може звернутися до суду з позовом про розірвання умов договору внаслідок невиконання його однією із сторін (ст.ст. 610, 612–613, ч. 3 ст. 1307 ЦК України). У цьому випадку суд має керуватися загальними положеннями щодо виконання договірних зобов'язань (ст. 526 ЦК України) [8].

За допомогою загальних засобів забезпечення зобов'язань може забезпечуватися виконання спадкового договору, передусім, набувачем. Це пов'язане з тим, що після смерті відчужувача право власності на його майно, вказане у спадковому договорі, переходить до набувача «автоматично», чому сприяють правила частини 1 та 2 ст. 1307 ЦК України. Тому в набувача не виникає потреби вдаватися до використання засобів забезпечення реалізації його прав по спадковому договору. Інша річ, що якісь особи можуть перешкоджати йому вступити у права власника. Але оскільки у таких випадках між набувачем і порушниками його прав немає договірних відносин, то правила глави 49 ЦК України застосовуватися не можуть.

1. Цивільне право України: підручник: в 2 т. Т. 2 / кол. авторів; за ред. Г. Б. Яновицької, В. О. Кучера. – Львів: Новий Світ-2000, 2014. – 428 с.

2. Шама Н. П. Поняття та ознаки спадкового договору / Н. П. Шама // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2009. – № 48.

3. Сіряченко Н. Спадковий договір: Точка зору науковця і практика / Н. Сіряченко // Науково-практичний журнал. – 2013. – № 3.

4. Прохор Л. Спадковий договір. Практика застосування / Л. Прохор // Юридичний радник. – 2012. – № 4 (64).

5. Цивільне право України. Особлива частина: підручник / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 1176 с.

6. Мазуренко С. В. Спадковий договір у цивільному праві України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / С. В. Мазуренко. – О., 2004. – 20 с.

7. Коваленко Т. П. Спадковий договір / Т. П. Коваленко // Цивільне право України (книга друга) / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 640 с.

8. Цивільний Кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40 – Ст. 356.

Р. О. Зварич

*(Національний університет
«Львівська політехніка»)*

ЗАХИСТ ПРАВ ДИТИНИ ПРИ УСИНОВЛЕННІ ІНОЗЕМЦЯМИ

У сучасних умовах формування суспільства і правової держави основним завданням є захист прав і свобод людини, його соціальне благополуччя.

Особливу актуальність у зв'язку з цим набуває надійна охорона і захист інтересів дітей в період їх фізичної і розумової незрілості.

Станом на 31.12.2014 року в Україні проживає 90772 дитини-сироти та дітей, позбавлених батьківського піклування. З них: 77156 (85%) виховуються в сім'ях громадян України (знаходяться під опікою або піклуванням, проживають в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу) і не можуть бути усиновлені іноземцями; – на облік дітей, які можуть бути усиновлені, станом на 01.03.2015 року перебуває 22762 дітей.

Відповідно з цих 22762 дітей 11661 дитини вже влаштовані в сімейні форми виховання та відповідно до законодавства України такі діти можуть бути усиновлені громадянами України, але не можуть бути усиновлені іноземними громадянами; 9424 дитини – можуть бути усиновлені як громадянами України так і іноземцями. Водночас 60% з них мають братів та/або сестер.

Вікові характеристики дітей, які можуть бути усиновлені іноземцями, такі: 8528 – це діти віком старше 10 років, з них 52% мають братів та/або сестер; 724 – діти віком від 5-ти до 10-ти років з них 70%

братів та/або сестер; 172 – діти, віком до 5-ти років (це діти-інваліди, діти із захворюваннями) [1].

Одним з основних напрямків державної політики України є реалізація комплексу заходів, спрямованих на охорону дитинства. Приділення особливої уваги цій проблемі на найвищому державному рівні пов'язане з ситуацією, яка склалася з сирітством та дитячою безпритульністю в нашій країні.

Так, за даними Міністерства соціальної політики в Україні нараховується близько 100 тисяч таких дітей. Жодні заклади дитячого виховання не в змозі замінити справжню родину, саме тому, усиновлення є пріоритетним з поміж інших способів влаштування дітей у сім'ю [2, с. 9–11].

Функцію захисту прав та інтересів дітей у міждержавному усиновленні міжнародне право покладає на державу походження дитини та державу, в якій проживають усиновлювачі. Відповідно до Декларації про соціальні та правові принципи щодо захисту та благополуччя дітей, особливо при передачі дітей на виховання та їх усиновлення на національному та міжнародному рівнях урядам необхідно розробити політику і законодавство та встановити належний нагляд за дотриманням прав дітей, яких всиновлюють за кордон. Усиновлення за кордон повинно, по можливості, проводитися лише у випадку, якщо у відповідних країнах вжиті подібні заходи.

Згідно ст. 24 Закону України «Про охорону дитинства» [3] усиновлення дитини, яка є громадянином України, іноземцями провадиться, якщо були вичерпані всі можливості щодо передачі під опіку, піклування, на усиновлення чи виховання в сім'ї громадян України.

Отже, держава самостійно регулює співвідношення понять «національне» та «міждержавне», що й рекомендує Конвенція всім країнам-учасникам. На жаль, законодавство України не містить критеріїв оцінки можливості бути усиновлювачами для іноземних громадян, на них поширюються загальні вимоги ст. 211 Сімейного кодексу України до усиновлювачів [4].

Досить гострою на сьогодні є й проблема здійснення нагляду консульськими установами України за станом утримання та виховання дітей, усиновлених іноземцями.

При цьому, це питання не вирішується лише відповідно до чинного законодавства України, оскільки на території іноземної держави, куди потрапляє дитина, діє виключно юрисдикція іноземної держави. Тому сьогодні необхідною є співпраця українських консульських установ та дипломатичних представництв із відповідними державними

органами іноземної держави і недержавними організаціями, які беруть участь в усиновленні.

Проте налагодження механізму такої співпраці для України з огляду на законодавство іноземних держав та їх участі у Гаазькій конвенції про захист дітей та співробітництво у галузі міжнародного усиновлення 1993 р. є ускладненою процедурою [5, с. 361]. Ще одним проблемним питанням при міжнародному усиновленні є контроль за дотриманням прав усиновлених дітей, які були вивезені за кордон. Гаазька конвенція 1993 р. не зобов'язує надавати звіти після всиновлення, але жодною мірою не обмежує і не виключає їх [6, с. 615].

На сьогодні законодавство України щодо усиновлення за участю іноземців у багатьох аспектах не відповідає стандартам захисту прав дитини, встановленим Гаазькою конвенцією. Головним чином, це стосується механізму знайомства кандидатів в усиновлювачі та усиновлюваних, яких треба переорієнтувати на вибір родини для дитини, а не навпаки.

Отже, для вирішення цих важливих питань, перш за все, необхідно: 1) легалізувати міжнародні агенції та вирішити на законодавчому рівні питання про діяльність приватних підприємців, які надають послуги іноземцям з усиновлення; 2) надати можливість міжнародним агенціям з усиновлення отримувати повну, перевірену і своєчасну інформацію про умови проживання і виховання усиновленої дитини – тобто здійснювати нагляд; 3) встановити обов'язкове проходження особами, які бажають усиновити дитину, психологічних і соціальних тестів на готовність до усиновлення.

1. Кількісні показники усиновлення станом на 31.12.2014 року дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/category?jsessionid=14FF445CF61B492C186BAA09DC862E1E.app1?cat_id=159872

2. Бабухіна С. Усиновлення дітей іноземцями: плюси і мінуси / С. Бабухіна // День. – 2003. – № 24. – С. 9–11.

3. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_365

4. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. // Офіційний вісник України. – 2002. – № 7.

5. Логвінова М. В. Здійснення нагляду за дотриманням прав дітей після їх усиновлення іноземними громадянами / М. В. Логвінова // Держава і право. – 2007. – № 37. – С. 361.

6. Погорецька Н. В. Міжнародне усиновлення: проблемні питання / Н. В. Погорецька // Форум права. – 2011. – № 3. – С. 612–615.

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

В умовах розвитку економічних відносин у сфері сільського господарства виникає необхідність залучення інвестиційних ресурсів. На сучасному етапі від вирішення проблемних питань інвестиційної діяльності у вітчизняному сільському господарстві значною мірою залежить відновлення та зростання матеріально-ресурсного потенціалу, підвищення рівня виробництва та конкурентоспроможності української продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках, вирішення більшості соціально-економічних проблем країни.

Дослідженням питань інвестицій та інвестиційної діяльності займалися як зарубіжні вчені Шмідт Р., Солоу Р., так і вітчизняні І. Т. Балабанов, І. О. Бланк, В. П. Горьовий, С. О. Гуткевич, А. А. Задоя, О. В. Захарчук, М. І. Кісіль, М. Ю. Коденська, В. Г. Чабан, та інші. Водночас, питання інвестиційного забезпечення сільського господарства а також їх раціонального використання у сфері сільського господарства потребують подальшого вивчення.

Сільське господарство як одна з основних галузей агропромислового комплексу України, ефективність його функціонування визначає національну економічну та продовольчу безпеку [2, с. 276]. Недостатні обсяги інвестиційних ресурсів призводять до погіршення матеріально-виробничої бази суб'єктів господарювання, зменшення прибутковості і рентабельності, низького рівня концентрації і спеціалізації виробництва, слабкого розвитку інфраструктури аграрного ринку. Вирішення цього питання полягає у зміцненні фінансової стійкості та поліпшенні виробничої діяльності аграрних підприємств [4, с. 176].

Найбільш привабливою для сільськогосподарського підприємства формою залучення інвестицій є створення спільних підприємств та стратегічних альянсів. Дана діяльність передбачає залучення інвестицій у вигляді внесків до статутного фонду підприємств. Інвесторами виступають переважно фінансово міцні промислові іноземні підприємства. Права й обов'язки їх як інвесторів визначаються установчими документами відповідних підприємств.

Традиційною і практично найбільш поширеною формою є залучення кредитних ресурсів фінансових інвесторів. Основними джерелами кредитування виступають банки та інші фінансові організації. Сільськогосподарські товаровиробники, можуть отримати кредити за

двосторонніми домовленостями з іноземними фінансовими інвесторами [4, с. 76–77].

У сільськогосподарському виробництві інвестиції спрямовуються на: заміну застарілого та зношеного обладнання; впровадження нової технології і застосування сучасної техніки та обладнання; розширення виробництва сільськогосподарської продукції; розвиток нових видів виробництв [1, с. 212].

Аналізуючи статистичні дані залучення інвестицій в сферу агропромислового комплексу України можна відмітити вагомий вплив інвестиційної діяльності на економічний розвиток нашої держави. Зокрема, за рахунок усіх джерел фінансування 2015 р. у сільському господарстві України освоєно інвестицій на суму 2250 млн. дол. США, що на 32% більше порівняно з попереднім роком. Власні кошти товаровиробників у структурі інвестицій в основний капітал сільського господарства становили 70%, кредити – 23, кошти державного бюджету – 2, інші джерела – 5%.

Головним джерелом фінансування інвестицій в основний капітал сільськогосподарського виробництва, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких у I кварталі 2015 р. освоєно 62,4% капіталовкладень. Частка залучених і запозичених коштів, у т. ч. кредитів банків та інших позик, коштів іноземних інвесторів, у загальних обсягах капіталовкладень становила 16,1%.

Створення прийняттого інвестиційного клімату, збільшення обсягів інвестицій є передумовою відновлення економічного зростання країни. Саме тому інвестиційна державна політика повинна ґрунтуватися на комплексному підході, що поєднує механізми розвитку інвестиційного потенціалу країни, її регіонів та галузей, насамперед агропромислового сектору економіки [3, с. 64].

Виходячи з вищенаведеного можна зробити висновок, що інвестиції визначають темпи розвитку сільськогосподарського виробництва, а широке їх застосування забезпечить структурні зміни, технологічне переоснащення та запровадження сучасних високопродуктивних технологій у сфері сільськогосподарського виробництва, що в довгостроковій перспективі стане запорукою економічного зростання нашої держави.

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: підручник / В. Г. Андрійчук. – 2-ге вид., доп. і переробл. – К.: КНЕУ, 2004. – 624 с.

2. Бланк І. А. Інвестиційний менеджмент / І. А. Бланк – К.: МП «ІТЕМ» ЛТД, «Юнайтед Лондон Лимитед», 1995. – 448 с.

3. Губський Б. В. Інвестиційні процеси в глобальній середовищі / Б. В. Губський. – К.: Наукова думка, 1998. – 286 с.

4. Інвестування української економіки: монографія / за ред. А. І. Сухорукова. – К.: Нац. ін-т проблем міжнародної безпеки, 2005. – 440 с.

С.-С. Р. Іванкович
*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Проведення громадської екологічної експертизи здійснюється незалежно від державної екологічної експертизи (ст. 30 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [1]) або ж одночасно з державною екологічною експертизою (ст. 16 Закону України «Про екологічну експертизу» [2]).

Це означає, що єдиного порядку організації громадської екологічної експертизи немає, а процедура проведення цієї форми експертиз базується на вимогах ст. 33 Закону України «Про екологічну експертизу» від 09.02.1995 р. [2] і являє собою визначений законодавством порядок, який включає логічну, послідовну та узгоджену систему стадій еколого-експертної діяльності, в ході яких еколого-експертні органи чи формування виконують завдання експертного дослідження, аналізу і оцінки об'єктів екологічної експертизи та підготовку обґрунтованого та об'єктивного еколого-експертного висновку.

Теоретичною базою дослідження стали наукові праці відомих вчених-правознавців України у галузі екологічного права: Ю. С. Шемшученка, О. І. Бондаря, Г. І. Рудька, А. Б. Качинського, Е. В. Позняка.

Метою наукового дослідження є повне та всебічне з'ясування юридичної природи висновку державної та громадської екологічних експертиз.

Ефективність громадської екологічної експертизи прямо залежить від того, яким чином у законодавстві буде регламентовано порядок її організації.

За загальним правилом, встановленим ст. 27 Закону України «Про екологічну експертизу», експертом екологічної експертизи може бути спеціаліст, який має вищу освіту, відповідну спеціальність, кваліфікацію і професійні знання, володіє навичками аналізу експертної інформації і методикою еколого-експертної оцінки, а також практичний досвід у відповідній галузі не менше 3 років [2].

На нашу думку, вбачається колізія у ст. 28 Закону України «Про екологічну експертизу» в якій перелічено права експерта

державної екологічної експертизи, зокрема, право на одержання за його вимогою відомостей та матеріалів, необхідних для проведення екологічної експертизи.

Подібного права експерт громадської екологічної експертизи не має, але на нього, відповідно до змісту Закону України «Про екологічну експертизу», зокрема статті 29, поширюються всі обов'язки експерта щодо проведення екологічної експертизи.

Серед них – обов'язок забезпечувати всебічне, комплексне, об'єктивне, якісне й ефективне проведення екологічної експертизи, що є неможливим за відсутності потрібних матеріалів. Зважаючи на це, необхідно внести зміни до Закону України «Про екологічну експертизу» в частині прав експерта громадської екологічної експертизи, прирівнявши його статус до статусу експерта державної екологічної експертизи [2].

В Законі України «Про екологічну експертизу» у статті 38 встановлено строки здійснення державної екологічної експертизи, але не встановлено строки проведення громадської екологічної експертизи.

На нашу думку, цей недолік повинен бути виправлений на законодавчому рівні.

Як зазначають О. І. Бондарь та Г. І. Рудько [3, с. 217-218], забезпечення доступу до інформації та участь у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля є не тільки важливою невід'ємною складовою роботи органів державної влади, а й зобов'язаннями, які взяла на себе країна. Особливо небезпечною є практика застосування грифу «Для службового користування» щодо висновків державної екологічної експертизи, доступ до яких є важливим інструментом забезпечення прозорості діяльності суб'єктів проведення екологічної експертизи.

На нашу думку, така практика суперечить не тільки загальним засадам законодавства про охорону довкілля, окремим його нормам, міжнародним стандартам, а й не відповідає принципу гласності екологічної експертизи та суперечить логіці проведення самої екологічної експертизи, результатом якої є висновок, як рішення державного органу щодо екологічної допустимості проектної чи поточної діяльності та забезпечення екологічної безпеки.

На основі вищевикладеного можна зробити наступні висновки:

– вбачається колізія у ст. 28 та ст. 29 Закону України «Про екологічну експертизу», оскільки у ст. 28 Закону перелічено права експерта державної екологічної експертизи, зокрема, право на одержання за його вимогою відомостей та матеріалів, необхідних для проведення екологічної експертизи. Подібного права експерт громадської еколо-

гічної експертизи не має, але на нього, відповідно до змісту Закону України «Про екологічну експертизу», зокрема статті 29, поширюються всі обов'язки експерта щодо проведення екологічної експертизи. Зважаючи на це, необхідно внести зміни до Закону України «Про екологічну експертизу» в частині прав експерта громадської екологічної експертизи, прирівнявши його статус до статусу експерта державної екологічної експертизи;

– в Законі України «Про екологічну експертизу» у статті 38 встановлено строки здійснення державної екологічної експертизи, але не встановлено строки проведення громадської екологічної експертизи. На нашу думку, цей недолік повинен бути виправлений на законодавчому рівні;

– необхідно було б у законодавчому порядку регламентувати питання про фінансову підтримку громадських організацій з виділенням цільових коштів для здійснення громадської екологічної експертизи найважливіших об'єктів.

1. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-ХІІ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1264-12/page>

2. Про екологічну експертизу: Закон України від 09.02.1995 р. № 45/95-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/45/95-%D0%B2%D1%80/page>

3. Екологічна безпека та охорона навколишнього середовища / за ред. О. І. Бондаря, Г. І. Рудька. – К.: Екмо; Х.: Укртехнологія, 2011. – 423 с.

С. К. Івасюк

*(Український державний університет
фінансів та міжнародної торгівлі)*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА НЕЗАКОННОГО ПЕРЕПРАВЛЕННЯ ОСІБ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Незаконне переправлення осіб через державний кордон України являє собою злочинну діяльність, яка складається з окремих дій таких, як переправлення цих осіб через державний кордон України, так і дій з організації, керівництва та сприяння таким переправленням. Відповідальність за них передбачено кримінальним законодавством а саме

ст. 332 КК України містить відповідальність за «Незаконне переправлення осіб через державний кордон України, організація незаконного переправлення осіб через державний кордон України, керівництво такими діями або сприяння їх вчиненню порадами, вказівками, наданням засобів або усуненням перешкод» [2].

Підвищена суспільна небезпека організованих форм злочинної діяльності з незаконного переправлення осіб через державний кордон обумовила специфічну структуру складу цього злочину:

- по-перше, сама організована діяльність, незалежно від того, чи вдалося переправлення, чи ні, а також керівництво цією діяльністю розглядаються як закінчені злочини (злочини з усіченим складом);
- по-друге, особи, які здійснюють переправлення, а також особи, які сприяють цьому порадами, вказівками, наданням засобів або усуненням перешкод, вважаються виконавцями злочину [5, с. 421].

Суспільна небезпечність незаконного переправлення осіб полягає в тому, що особа своїми діями порушує недоторканність державного кордону України, ставить під загрозу її суверенітет, територіальну цілісність і недоторканність [1]. Тому правопорушник порушує не лише норми кримінального законодавства, але й положення другої статті Конституції України.

У свою чергу основним органом, на який перепадають функції охорони державного кордону є Державна прикордонна служба України.

З метою вдосконалення правових засад реалізації державної міграційної політики відповідно до п. 69 Плану заходів з реалізації Концепції державної міграційної політики було встановлено розроблення та внесення на розгляд Кабінету Міністрів України законопроект щодо посилення відповідальності за правопорушення, пов'язані з нелегальною міграцією.

Незаконне переправлення осіб через державний кордон України – це дії особи, які полягають у забезпеченні перетинання (перевезення, переведення) державного кордону України іншими особами. Такі дії можуть бути вчинені у співучасті з іншими суб'єктами злочину безпосередньо чи шляхом використання інших осіб, які відповідно до закону не підлягають кримінальній відповідальності.

Перетинання громадянами України державного кордону України здійснюється в пунктах пропуску через державний кордон України після пред'явлення одного з документів, що дають право на виїзд з України, в'їзд в Україну та посвідчують особу громадянина під час перебування за її межами.

Такими документами є: паспорт громадянина України для виїзду за кордон; дипломатичний паспорт; службовий паспорт; проїзний документ дитини; посвідчення особи моряка; посвідчення члена екіпажу; посвідчення особи на повернення в Україну та інші документи [3].

Незаконне переміщення обов'язково передбачає наявність факту незаконного перетину державного кордону, під яким слід розуміти залишення особою території однієї держави та її переміщення на територію іншої держави шляхом перетину державного кордону без відповідного документа або відповідного дозволу [6].

Для зменшення злочинності у сфері незаконного переправлення осіб через державний кордон необхідно забезпечити головні заходи соціально-економічного, організаційно-управлінського та технічного спрямування цього нормативно-правового акту спрямовані в першу чергу на:

- 1) підвищення матеріального та соціального забезпечення працівників Держприкордонслужби;
- 2) вдосконалення правового регулювання діяльності цього органу;
- 3) оптимізацію його структури та реформування системи управління;
- 4) удосконалення роботи з особовим складом;
- 5) створення ефективної системи логістики (перевантаження сучасними біометричними та іншими системами контролю, автомобільною технікою, радіолокаційними комплексами).

Крім цього, держава має виділяти додаткові кошти на депортацію з України нелегальних мігрантів, які намагаються опинитись у більш розвинених та економічно привабливих європейських країнах.

1. Конституція України від 26.06.1996 № 254к/96-ВР.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III.
3. Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 № 57.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань міграції: Закон України від 05.04.2011 № 3186-VI.
5. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2010. – 608 с.
6. Федосєєв В. В. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України, як форма об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 332 КК України / В. В. Федосєєв // Форум права. – 2012. – № 4. – С. 970–974. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://arhive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/>

ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ВИЗНАННЯ ОСОБИ ПОМЕРЛОЮ

Життя складається не лише з позитивних аспектів, і однією з таких протилежностей є безвісне зникнення людини або визнання її померлою.

Щорічно до органів внутрішніх справ надходять тисячі заяв про зникнення людей. На жаль, доля загиблих не завжди відома їх близьким. Кількість осіб, які зникли безвісно в Україні, постійно збільшується [1, с. 196].

Розглядаючи питання визнання особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою, ми не можемо не пригадати ситуацію на сході нашої країни. У зв'язку з бойовими діями, нажаль, багато людей, і не тільки військовослужбовців, пропали безвісті. Така ситуація призводить до того, що сім'ї, діти залишаються без матеріальної допомоги. Врегулювати цю ситуацію можна в тому випадку, якщо буде відповідна реакція з боку закону та держави.

В законі існують такі механізми, що дозволяють надати належний стан зниклим особам.

1. Особа може бути визнана померлою (згідно ст. 43 ЦК України): якщо в місці її постійного проживання немає відомостей про місце її перебування протягом трьох років; якщо вона пропала безвісти за обставин, що загрожували смертю або дають підставу припускати її загибель від певного нещасного випадку протягом шести місяців; за можливості вважати фізичну особу загиблою від певного нещасного випадку або інших обставин внаслідок надзвичайних ситуацій.

За правовими наслідками оголошення фізичної особи померлою прирівнюється до правових наслідків, які настають у разі смерті фізичної особи, а саме: на майно такої особи відкривається спадщина; члени сім'ї отримують пільги на виплати, передбачені чинним законодавством на випадок смерті учасника АТО.

2. Особа може бути визнана безвісно відсутньою (згідно ст. 46 ЦК України) за таких умов: відсутність протягом одного року в місці постійного проживання фізичної особи; відсутність відомостей в місці такого проживання про фізичну особу протягом року; неможливість установлення місця перебування фізичної особи.

Обчислення строків відсутності громадянина чи відомостей про нього здійснюється за загальними правилами ЦК України, що передбачені в ст.ст. 253 та 254.

В разі визнання фізичної особи безвісно відсутньою, відповідно до ст. 37 Закону України «Про пенсійне забезпечення», деякі особи, що знаходились на забезпеченні, право на отримання пенсії у зв'язку із втратою годувальника [2].

Звернемо увагу на норми Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб». У ч. 2 ст. 29 цього Закону, йде мова про те, що сім'я, в якій загинув військовослужбовець, прирівнюється до сімей загиблих на фронті.

Тому, якщо особа пропала в зоні бойових дій, виконуючи бойове завдання, її можна визнавати відразу померлою, без визнання безвісті відсутньою, тим самим надаючи змогу дітям загиблого військовослужбовця отримувати відповідне матеріальне забезпечення (пенсію), передбачене ч. 1 ст. 30 Закону [3].

Визначимо протягом якого строку зацікавлені особи можуть визначити статус особи, що зникла у зоні АТО та статус регіону в якому зникла особа.

Згідно Закону України «Про боротьбу з тероризмом», антитерористична операція – це комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, забезпечення безпеки населення, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків терористичної діяльності (ч. 1 ст. 1 Закону № 1313-VII від 05.06.2014).

Тобто, антитерористична операція не є військовими діями. Тому, вважаємо, для визнання зниклої в зоні АТО фізичної особи померлою необхідно застосувати положення ч. 1 ст. 46 ЦК України згідно якого, якщо особа пропала безвісти за обставин, що загрожували їй смертю або дають підставу припускати її загибель від певного нещасного випадку, визнати її померлою за рішенням суду можна вже через шість місяців. Відповідно, немає підстав надавати їй статус безвісно відсутньої особи.

1. Лісничка Т. В. Правові наслідки появи особи, яку було проголошено померлою: виявлення і шляхи вирішення проблемних питань / Т. В. Лісничка // Право і безпека. – Х., 2011. – № 4 (41). – С. 196–200.

2. Визнання особи безвісно відсутньою або померлою. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zahist-prava.com.ua/inform/65>

3. Діючим підрозділам. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://voion.org.ua/dejstvuyushhie-podrazdeleniya/>

СПОСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ У РАЗІ ПРИДБАННЯ НИМИ ТОВАРУ НЕНАЛЕЖНОЇ ЯКОСТІ

В сучасних умовах розвитку суспільства особливого значення набуває питання захисту прав споживачів, який вимагає невинного контролю з боку держави.

Так, Україна дбає про захист життя і здоров'я її громадян, зокрема і споживання продукції харчового, побутового та виробничого призначення [1, с. 63].

Конституція України передбачає обов'язок держави захищати права громадян як споживачі. Вказані конституційні положення знайшли своє втілення у Цивільному кодексі України [2] та Законі України «Про захист прав споживачів» [3]. Проте, Закон України «Про захист прав споживачів» та Цивільний кодекс України містять значні розбіжності щодо застосування форм захисту прав споживачів у разі придбання товару неналежної якості. Такі суперечності на практиці часто трактуються на користь продавців у вигідному для них світлі, але не ж потрібно забувати про те, хто з названих суб'єктів є вразливішим, а це, звісно ж, покупець [4].

Правам покупця у разі продажу товару неналежної якості присвячена ст. 708 ЦК України, згідно з якою у разі виявлення покупцем упродовж гарантійного або інших строків, установлених обов'язковими для сторін правилами чи договором, недоліків, не застережених продавцем, або фальсифікації товару покупець має наступні права: 1) на свій вибір вимагати від продавця або виготовлювача безоплатного усунення недоліків товару або відшкодування витрат, здійснених покупцем чи третьою особою на їх виправлення; 2) на свій вибір вимагати від продавця або виготовлювача заміни товару на аналогічний товар належної якості або на такий само товар іншої моделі з відповідним перерахунком у разі різниці в ціні; 3) на свій вибір вимагати від продавця або виготовлювача відповідного зменшення ціни; 4) на свій вибір відмовитися від договору й вимагати повернення сплаченої за товар грошової суми [2].

Відповідно ж до ст. 8 Закону України «Про захист прав споживачів», у разі виявлення протягом встановленого гарантійного строку істотних недоліків, які виникли з вини виробника товару (продавця,

виконавця), або фальсифікації товару, підтверджених за необхідності висновком експертизи, споживач, в порядку та у строки, що встановлені законодавством і на підставі обов'язкових для сторін правил чи договору, має право за своїм вибором вимагати від продавця або виробника: 1) розірвання договору та повернення сплаченої за товар грошової суми; 2) вимагати заміни товару на такий же товар або на аналогічний, з числа наявних у продавця (виробника), товар [3].

З огляду на вище викладене, Цивільний кодекс України, на відміну від Закону України «Про захист прав споживачів», надає право споживачеві звертатися з переліченими у ст. 708 вимогами, незалежно від істотності недоліків товару, а також надає йому право на відмову від договору та повернення сплаченої за товар грошової суми [1, с. 66]. Наприклад, у разі виявлення покупцем в придбаному товарі протягом гарантійного строку неістотного недоліку, він має право, згідно з ЦК, на відмову від договору та на вимогу повернення сплаченої за товар грошової суми. Але, якщо виходити з положень Закону, таку форму захисту неможливо застосувати, адже необхідна наявність саме істотного недоліку товару. Отже, таким чином права покупця безумовно обмежуються [4].

На думку науковців О. Дзери, Н. Кузнецової, Р. Майданика, важко пояснити суперечності між ЦК України і Законом України «Про захист прав споживачів», адже на момент прийняття до Закону від 1 грудня 2005 р. змін ЦК України вже був чинним із 1 січня 2004 р. Однак порівнюючи зміст ст. 8 Закону України «Про захист прав споживачів» і зміст ст. 678 ЦК України, дослідники виявляють їх тотожність, яка дає підстави вважати, що в Закон помилково було закладено ст. 678 ЦК України, розраховану на регулювання загальних відносин, пов'язаних із придбанням товару неналежної якості [5, с. 317–318].

За таких обставин під час вирішення спорів щодо захисту прав споживачів судам необхідно керуватися ст. 708 ЦК, а не ст. 8 Закону України «Про захист прав споживачів», яка погіршує правове становище покупця-споживача. При цьому, незважаючи на відсутність у ст. 708 ЦК України посилання на право споживача вимагати відшкодування збитків, спричинених придбанням товару неналежної якості, вони можуть бути відшкодовані на підставі ст. 623 ЦК України [1, с. 66].

Отже, оскільки норми Закону України «Про захист прав споживачів» суперечать вищому за юридичною силою Цивільному кодексу України, то на наш погляд, необхідно внести відповідні зміни до ст. 8 Закону України «Про захист прав споживачів» і привести

її у відповідність до ст. 708 Цивільного кодексу України, яка є більш справедливою.

1. Грабовська Г. М. Форми та способи захисту прав споживачів у випадку придбання ними товарів неналежної якості / Г. М. Грабовська // Право і суспільство. – 2014. – № 4. – С. 62–67.

2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.

3. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 30. – Ст. 379.

4. Глебов Р. С. Захист прав споживачів у разі купівлі товару неналежної якості: порівняння Цивільного кодексу та Закону «Про захист прав споживачів». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.legalclinic.com.ua/load/kons_

5. Цивільне право України. Особлива частина: підручник / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 1176 с.

Д. О. Ільченко

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОСЯГАННЯ НА СТАТЕВУ НЕДОТОРКАНІСТЬ ДИТИНИ

Відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Це означає, що держава повинна вживати всіх ефективних заходів для охорони людини, її інтересів, прав та свобод.

Ніхто не має права скривдити людину, а тим більш вчинити злочин проти неї. Прикро визнавати, але в нашій державі все ще спостерігаються такі випадки. Важко уявити, що від злочинів потерпають навіть діти (згідно із Законом України «Про охорону дитинства») дитина – особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно з законом, застосовуваним до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше).

Даний вид злочину посягає на статеву недоторканність дитини та нормальний статевий розвиток. Такі суспільно небезпечні діяння часто призводять до глибоких душевних травм та штовхають до аморального способу життя. Дана тема обговорюється в усіх ЗМІ, між людьми

в транспорті, на роботі, на лекціях у ВНЗ, вона викликає шок у людей, масові обговорення, осуд, адже діти – це майбутнє України і держава повинна повною мірою їх захищати.

Підтвердженням вищевказаного слугує статистика Генеральної прокуратури України, таким чином за 2013 р. було скоєно 1151 статевих злочинів, у 2014 – 896, а у 2015 – 606 [1]. Ці показники свідчать передусім не про низький рівень вчинюваних злочинів, а про високу латентність злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, де частка прихованих складає майже до 90%.

Яскравим прикладом статевого злочину проти дитини є вирок Лубенського міськрайонного суду Полтавської області, де ОСОБА_1 перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння на вул. Щелканова поблизу домоволодіння № 6 м. Лубни Полтавської області з метою вчинення зґвалтування, побачивши неповнолітню ОСОБА_2 ІНФОРМАЦІЯ_5, застосовуючи фізичну силу зупинивши останню запропонував їй вступити з ним у статевий зв'язок на що потерпіла ОСОБА_2 в категоричній формі відмовилась. Після чого ОСОБА_1, застосовуючи фізичну силу, погрози, що позбавить її життя, затуливши потерпілій рот рукою щоб остання не кричала, подолавши її опір, роздягнувши потерпілу, насильно вступив з неповнолітньою ОСОБА_2 у статеві зносини проти її волі. Дії ОСОБА_1 органи досудового слідства кваліфікували за ч. 3 ст. 152 ККУ, як зґвалтування, тобто статеві зносини із застосуванням фізичного насильства, погрози його застосування, відносно неповнолітньої ОСОБА_2 [2].

Та така справа далеко не перша, таких, на жаль, досить багато. Основними причинами того, що потерпіла особа не повідомляє правоохоронців про вчинений злочин – це сором жертви, страх перед своїми кривдниками, недовіра громадян до правоохоронних органів. Шкода, що і самі працівники внутрішніх органів не зацікавлені в реєстрації додаткових злочинів. Саме тому необхідно проводити роз'яснювальну роботу серед населення та відповідні наради з працівниками правоохоронних органів щодо посилення співпраці з метою недопущення суспільно небезпечних діянь у майбутньому [3, с. 56].

На жаль, сім'я, як соціальне оточення, також може виступати й виступає джерелом сексуального насильства до дитини. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» дає чітке визначення поняття «сексуальне насильство в сім'ї» – це протиправне посягання одного члена сім'ї на статеву недоторканість іншого члена сім'ї, а також дії сексуального характеру по відношенню до неповнолітнього члена сім'ї. Стосовно сексуального насильства над дітьми в сім'ї найчастіше є інцестом – кровозмішуванням, тобто статевим зв'язком між близькими родичами.

Інцест підпадає під різновид психічних та поведінкових розладів, таких як педофілія [4, с. 65]. Психологічний портрет педофіла ще мало досліджений. Здебільшого, це чоловіки 25–30 років, бувають старші, навіть пенсійного віку, серед яких багато мало комунікабельних із психопатичним та імпульсивним характером, але освічених осіб. У більшості випадків інцесту дитина, яка потребує емоційного тепла й хоче, щоб її любили, зважаючи на дитячий вік, сильну залежність від важливого дорослого, тендітність та проникливість кордонів власного «Я», здебільшого не здатна розпізнати сексуальні наміри, які проявляє до неї дорослий. Тому спочатку сексуальні контакти із близькою людиною (батьком або матір'ю, сестрою, братом) дитина може сприймати як увагу та особливу любов до неї, а почуття страху, гніву, приниження, відчуття болю, як необхідну плату за любов. Інцестні стосунки основуються на експлуатації дорослим ще незрілої психіки дитини (кожен знає, що дитину можна вмовити на будь-що), любові до батьків, невмінні знайти вихід зі складних ситуацій, відчутті безумовного авторитету старшого. Українські діти часто стають об'єктами сексуального та інших видів насильства ще й тому, що в нашому суспільстві не сформовано почуття відповідальності за кожну дитину, а не лише за власну. Акцентуємо увагу, що з одного боку, педофіли безбоязно й безкарно роблять свою чорну справу, гублячи душі й життя дітей, а з іншого боку, відсутні перешкоди для розростання в готелях, ресторанах, кафе, нічних клубах і дискотеках малолітньої проституції, яка є бажаною, магнетичною для малолітніх повій і наркоманів – потенційних злочинців зі своїми покаліченими долями, оскільки приносить певний заробіток [4, с. 67].

Отже, варто зробити висновки щодо охорони дітей, адже вони є джерелом уваги для злочинців через свою довірливість та неосвіченість. Кримінальна міліція у справах дітей має більше акцентувати увагу на дітях, досліджувати існуючі та удосконалювати нові методи запобігання статевих злочинів. Потрібно проводити виховні роботи, лекції, індивідуальні бесіди, залучаючи психологів, удосконалювати роботу з бездоглядними, безконтрольними дітьми, всі ці дії в остаточному підсумку будуть сприяти попередженню статевих злочинів у відношенні до неповнолітніх. На даному етапі в силу своїх причин, варто визнати, що захищеність дитини від будь-якого свавілля знаходиться на низькому рівні. Тож варто пам'ятати, що щасливі діти – це щасливе майбутнє держави.

-
1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/>
 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/>

3. Дышлева А. Ю. К вопросу о судебно-психиатрической характеристике мужчин с аномалиями психики, привлеченных к уголовной ответственности за совершение педофильных противоправных действий / А. Ю. Дышлева // Украинський вісник психоневрології. – Х., 2001. – Т. 9, вип. 4. – С. 56.

4. Надання допомоги дітям-жертвам злочинів, пов'язаних із торгівлею дітьми, дитячою проституцією, дитячою порнографією, проти статевої свободи та статевої недоторканості дитини, з урахуванням національної та міжнародної практик / авт.: Волинець Л. С., Гурковська Л. П., Савчук І. В. – К.: ТОВ «К.І.С.», 2011. – 132 с.

А. О. Ірза

*(Львівський держаний університет
внутрішніх справ)*

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВИДІВ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТЕЙ

Проблема Інтернет-залежності – одна з «гарячих» тем на світових медичних форумах. В даний час інтенсивно обговорюється і досліджується феномен залежності від Інтернету – синдром Інтернет-адикції (addict – від англ. Наркоман). У медицині з'явився дуже образний термін Netaholic. Інтернет-залежність виявляється в тому, що люди настільки зосереджені на своєму віртуальному житті, що фактично відмовляються від своєї реальної.

Інтернет – аддикти проводять до 18 годин на день в кіберпросторі. Також варта наголосити що Інтернет-адиктивність належить до не хімічних видів залежностей, і з'явилась досить недавно, а тому більшість досліджень сучасні і актуальні.

Інше визначення Інтернет – залежності – це «нав'язливе бажання вийти в Інтернет, перебуваючи off-line, і нездатність вийти з Інтернет, будучи on-line».

Дослідники відзначають, що велика частина Інтернет – залежних «сидить» в мережі ради спілкування, що в результаті приводить до заміни наявних в реальному житті сім'ї і друзів віртуальними.

91% – це завязі учасники форумів, чатів, групових ігор, телеконференцій, а також інших ресурсів, націлених на спілкування. Люди відкрито висловлюються на будь-які цікавлять їх, і вільно виражають свої почуття і емоції в мережі, адже Інтернет – це гарантія безпеки і анонімності. Часто такі люди мають проблеми в спілкуванні з людьми в реальності. Багато серед Інтернет-адиктів любителів кіберсексу, завсідників порнографічних сайтів і форумів для «дорослих» [1, с. 26–32].

Аналіз проведених у Європі досліджень показав що більший відсоток респондентів відстоює думку про необхідність використання віртуальних технологій у повсякденному житті і дійсно у сучасному світі без них не обійтись. Аналіз зібраних гіпотез показав, що першопричинами виходу в мережу в Інтернет-адиктів є фактори переважно соціального характеру, підтвердилося: Інтернет-адикти використовують мережу для спілкування з друзями, відпочинку, розслабленням, розваги, знайомства, підтримки, полегшення навчання та інше [3, с. 13–14].

Вперше феномен Інтернет-залежності був описаний у 1995 році І. Голдбергом. Ним були виокремлені два базові симптоми: негативний хворобливий стресовий стан або дистрес; очевидний шкідливий вплив на фізичний, психологічний, міжособистісний, економічний чи соціальний статус особи.

Згідно його досліджень Інтернет-залежність- це захворювання основною ознакою якого є неконтрольоване використання Інтернету. Голдберг був не єдиним хто розглядав проблему даної адикції, також нею цікавився лікар-психіатр К. Янг. Вона у 1994 році розробила тест-опитувальник, призначений для виявлення інтернет залежності. Також у феномені дослідження Інтернет залежностей особливе місце займають напрацювання: М. Гріффітса, Р. Девіса, Дж. Грохола, оскільки їм удалось узагальнити і визначити критерії цієї адикції. За ініціативи окремих з цих дослідників було відкрито навіть клініку яка спеціалізувалась на лікуванні залежних від Інтернету.

Таким чином дослідники виділили такі типи Інтернет залежностей:

1. Нав'язливий веб-серфінг – патерн інформаційної поведінки, зумовлений формуванням нав'язливої, непереборної потреби в постійному, але поверхневому, стрибкоподібному пошуку і споживанні мережевої інформації.

2. Пристрасть до віртуального спілкування та віртуальних знайомств – великі обсяги листування, постійна участь у чатах, веб-форумах, надмірність знайомих і друзів у мережі.

3. Ігрова залежність – нав'язливе захоплення комп'ютерними іграми в мережі, тоталізатори, аукціони

4. Постійна фінансова потреба у мережі Інтернет постійна участь в онлайн аукціонах, безконтрольні покупки в Інтернет магазинах (Інтернет-шопінг), нав'язливі ігри на біржі.

5. Кіберсексуальна залежність – непереборне бажання обговорювати сексуальні теми на еротичних чатах і телеконференціях, нав'язливий потяг до відвідування порносайтів і занять кіберсексом, віртуальні залицяння і побачення, знайомства, романи [2, с. 225–227].

Проте цілком можливо що даний список розшириться оскільки Інтернет як і усе наукове розвивається швидкими темпами і кожен день відбувається відкриття і поширення нових видів «Інтернет-серфінгу», тому дослідження і цій галузі є досить перспективним.

1. Борисюк О. Б. Психологічні особливості Інтернет-залежності / О. Б. Борисюк // Форум молодих науковців Львова. – 2009. – С. 29–32.

2. Зубрицька-Макота І. В. Інтернет-залежність як нова психологічна проблема сучасного суспільства / І. В. Зубрицька-Макота // Психолого-педагогічні умови розвитку освітнього простору держави ІПК Львів 2013 р. – С. 224–227.

3. Гуменюк Л. Й. Соціально-психологічні фактори Інтернет-адикції / Л. Й. Гуменюк // Науковий вісник ЛДУВС. Серія психологічна. – 2013. – № 1 (1). – С. 11–20.

Б. М. Іщук

*(Одеський державний університет
внутрішніх справ)*

ШЛЮБНИЙ ДОГОВІР: ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Досліджувана тема завжди буде актуальна, тому що майже кожен громадянин вступає у шлюб і за бажанням укладають шлюбний договір, як гарант регулювання майнових відносин між подружжям. Досвід зарубіжних країн останніх років свідчить, що все більше і більше людей середнього статку, вступаючи в шлюб, укладають шлюбні договори.

Можливо, одна з основних причин цього пов'язана з ростом числа розлучень і, відповідно, більшість людей прагнуть захистити себе якщо не від моральних, то хоча б від матеріальних втрат у разі, якщо шлюб виявиться невдалим.

Чіткого визначення шлюбного договору в Цивільному та Сімейному кодексі України немає.

На основі поняття договору та ст. 93 Сімейного кодексу України [2], яка визначає зміст шлюбного контракту, ми можемо запропонувати таке визначення: «шлюбний договір – це цивільний правочин, посвідчений нотаріально і оформлений у письмовій формі, який ґрунтується на домовленості двох сторін (а саме наречених або подружжя)

щодо регулювання майнових відносин між ними, визначення та встановлення майнових прав та обов'язків подружжя на період існування та припинення шлюбу».

Шлюбний договір – це вже перевірений часом сімейно-правовий правочин, ще в часи Київської Русі укладався договір, спочатку він був в усній формі, а вже з XVII століття – у письмовій. Почали з'являтися так звані «шлюбні листи» та «вінновні листи», де зазначалися умови шлюбного договору [3; 4].

Досить специфічно виглядали шлюбні договори членів королівських родин Європи, оскільки були одночасно і міжнародними договорами про дружбу і торгівлю, визначали нові кордони, оскільки в придане за принцесами, як правило, передавали адміністративно-територіальні одиниці [4, с. 159].

В радянські часи Кодекс про шлюб та сім'ю Української РСР взагалі не передбачав визначення шлюбного договору. Відповідне положення мало назву «Здійснення подружжям угоди в відносинах пов'язаних зі спільним майном» і визначалося в главі 6 «Майнові права та обов'язки подружжя» [5, с. 13].

Суб'єктами договору можуть бути особи, як ті котрі подали заяву на реєстрацію шлюбу, так і ті які вже знаходяться у шлюбі, однак сімейний кодекс передбачає право на укладання подібного договору також між особам, які знаходяться в позашлюбних відносинах, але такий договір вже не буде називатися шлюбним, це буде цивільним договором, в якому будуть передбачати майнові права та обов'язки сторін, пов'язані з спільним проживанням.

Вік, з якого особа може самостійно укласти шлюбний договір – для жінок – 17 років, для чоловіків – 18 років. На укладення шлюбного договору до реєстрації шлюбу, якщо стороною є неповнолітня особа, потрібна письмова згода її батьків або піклувальника, засвідчена нотаріусом.

У разі відмови батьків чи піклувальника дати свою згоду на укладення шлюбного договору таке рішення може бути оскаржено до суду [7].

Обмеження, які існують при укладенні шлюбного договору:

- шлюбний договір не може обмежувати правоздатність і дієздатність одного з подружжя або майбутнє подружжя, в тому числі регулювати особисті відносини подружжя;
- шлюбний договір за Сімейним кодексом України можна укладати лише з приводу майнових відносин подружжя;
- шлюбний договір не може регулювати також особистісні відносини між подружжям, батьками і дітьми, визначати те, з ким і де

буде проживати дитина у разі розірвання шлюбу, здійснення батьківських прав та виконання батьківських обов'язків;

- шлюбним договором не можна обмежувати право непрацездатного подружжя або такого, що потребує матеріальної допомоги, а навпаки;

- шлюбний договір не може зменшувати обсягу прав дитини встановлені Сімейним кодексом;

- шлюбний договір не може ставити одного з подружжя в надзвичайно не вигідне матеріальне становище [6, с. 184–185].

Шлюбний договір, як правило, укладається на невизначений термін, але може бути встановлений загальний термін його дії, а також тривалість окремих прав і обов'язків сторін, може бути встановлений також період його чинності, або період чинності окремих його положень і після припинення шлюбу.

Припинення шлюбу може мати місце в двох випадках: смерті одного з подружжя або визнання його померлим і розлучення. Померлим може бути визнаний один з подружжя судом, якщо не відоме його знаходження більше трьох років.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що в наш час нерідко буває так, коли подружжя домовляються між собою про певний розподіл побутових та інших сімейних обов'язків, а через деякий час один з подружжя все це покладає на плечі іншого, ось тут вже на допомогу з'являється шлюбний договір, який врегулює та розподіляє обов'язки подружжя і являється гарантом захисту майнових прав.

1. Цивільний кодекс України: чинне законодавство із змінами та доповненнями на 01 вересня 2015 року: Офіц. текст. – К.: Алерта, 2015. – 320 с.

2. Сімейний кодекс України від 10.01.2002, зі змінами та доповненнями: Офіц. текст. – К.: Алерта, 2015. – 115 с.

3. Липець Л. В. Етапи формування шлюбного договору / Л. В. Липець // Судова практика (наукові статті). – К., 2014.

4. Дякович М. М. Сімейне право: навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.] / М. М. Дякович. – К.: Правова єдність, 2009. – 512 с.

5. Кодекс о браке и семье Украинской ССР от 20.06.1969 г. – Политиздат. – Киев. – 91 с.

6. Мироненко В. П. Сімейне право України: підручник/ В. П. Мироненко, С. А. Пилипенко; [за заг. ред. В. П. Мироненко]. – К.: Правова єдність, 2008. – 477 с.

7. Майстренко І. В. Шлюбний договір. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tele-gurman.com/police/2082-marriage-contract?format=pdf>

Д. І. Йосифович, М. Ю. Іщук
*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРИДАТНОСТІ КАНДИДАТІВ У ЛАВИ НОВОЇ ПОЛІЦІЇ

Сьогодні Україна стоїть на порозі змін та реформ, однією із яких є реформа правоохоронної системи та підрозділів міліції зокрема. Саме тому тема: «міліція – поліція» є однією із найдискусійніших і найпопулярніших серед інших. Усім відомо, що ідея створення поліції – це один із кроків до будування європейського зразка суспільства у час, коли людство потребує не просто декларативних змін, а тих, що нарешті будуть демократичними, ефективними та реальними у виконанні.

Сама програма створення нової поліції є повною паралеллю міліції, це власне, створення нового державного органу, який замінить старий у всіх сферах: починаючи від самої назви і закінчуючи штатним складом. Саме тому до лав Національної поліції, відповідно до стратегії реформи, було закликано вступати всіх тих, хто має мету змінити державу, може продемонструвати відмінний рівень навиків поліцейського, показати своє бачення поліції.

Програма нової реформи є досить популярною, проте чи все так легко і просто для реалізації даного бажання стало зрозумілим, проходячи вже перший етап відбору. Люди, які заповнюють анкети – дуже різні, проте їх спільною метою став дещо завищений рівень очікування, тому й не дивно, що кандидати в поліцію не виявилися «суперменами», ладними пожертвувати всім заради покликання. Для абсолютної більшості з них вакансія поліцейського, в першу чергу, хороша, перспективна та гарно оплачувана робота, а вже потім – можливість змінити світ на краще [1, с. 1]. Звичайно, деякі кандидати дивують готовністю жертвувати гарною роботою з втричі більшою зарплатнею заради можливості зробити свій вклад в розбудову не лише нової поліції, а й нової країни. Проте для інших поліція – це як романтичне кіно, а важка щоденна і малоприємна за своїм змістом праця стане міфом, власне як і підрозділ міліції.

Одним із основних моментів даного відбору, або як у колах реформаторів говорять «основною зброєю», стало проходження професійно-психологічної співбесіди, адже екзаменаторами були не просто психологи, які мають базовий рівень знань у цій дисципліні, а практичні працівники, які чудово знають специфіку даної діяльності. Вид

такої бесіди уособлює в собі певне дослідження особистості з метою прогнозування її професійної придатності для навчання та подальшої роботи із складними кваліфікаційними вимогами професії. Тому для «абітурієнтів» було поставлено не зовсім «стандартний набір фраз», а питання, які багато кого змусили черговий раз переосмислити доцільність вибору такої професії. Зокрема питання: «Чи ви зробите штучне дихання безпритульному?», або «Якщо ви побачите злочинця, а він виявиться вашим братом, чи ви його затримаєте?», стали шляхом питань які передбачали виявлення наявності серед кандидатів на службу осіб з нервово-психічною нестійкістю та в стані дезадаптації; оцінку психологічної придатності кандидатів й прогнозу успішності їх професійного навчання. Крім того основними особистісними особливостями майбутніх працівників поліції має бути висока психологічна готовність до застосування вогнепальної зброї. Саме тому повинні бути розвинені: емоційно-вольові, комунікативні якості, спрямованість на досягнення мети, висока нормативність, розвинені здібності до планування, оцінки результатів. Проте відсутність у кандидатів досвіду, показує, що на даному етапі частині «абітурієнтів» властиві середні рівні особистісної та ситуативної тривожності, середні показники рівнів фрустрації, агресивності та схильності до ризику. Проте це не стверджувальна характеристика кандидатів, адже лише повне проходження усіх етапів покаже всю картину психофізичного рівня та готовності виконувати поставленні завдання.

Отже, на нашу думку, особливістю нового поліцейського стала не обов'язковість мати юридичну освіту та стаж роботи у даній сфері, тобто штатним складом нового правоохоронного органу є фактично люди з народу. Проте чи готові вони діяти за викликом даної професії, виконувати обов'язки поліцейського забувши про будь-які повсякденні риси характеру, особисте ставлення та готовність діяти за принципами несуперечності закону і моралі, виконувати роботу, де постійно стикаєшся із порушеннями, підвищеним рівнем ризику, смертністю та іншими не зовсім приємними випадками життя – є викликом часу. Бути поліцейським – це не мрія з дитинства, а готовність до змін, дій у нагальний момент, де втілення професійності залежать і від навчальних навиків, і від самої людини.

1. Стаття «Відбір у нову поліцію у Львові пройшли лише приблизно 30% охочих». Інтернет-ресурс http://zik.ua/ua/news/2015/07/28/vidbir_u_novu_politsiyu_u_lvovi_proyshly_lyshe_30_ohochykh_chlen_komisii_611206.

2. Інтернет-ресурс: <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/kyiv/uk/publish/article/86178>.

A. M. Kazybrid

(Lviv State University of Life Safety),

R. S. Yakovchuk

*(PhD of technical sciences, reader in department
of Law and Management of civil protection*

ACTUAL PROBLEMS INTRODUCTION OF NORMS AND PROVISIONS OF THE CODE OF CIVIL DEFENSE OF UKRAINE

The history of humanity is inseparably connected with accidents, disasters and natural disasters. In recent decades, we can observe a considerable increase in the quantity of different emergency situations. The increase of technogenic load, application in industry various chemically hazardous substances, obsolete technological equipment of enterprises and negligence of staff is making bigger and bigger threat of appearing of emergency situation of technogenic character, which are accompanied by human death and material damage.

Providing the safety and defense, it of population from the consequences of emergencies in Ukraine is an integral part of state policy in national security.

It is one of the most important functions of the central executive power, local governments, business entities and citizens.

In 1961 after the creation the civil defense became a part of the national defence measures, which are carried out in peace-time and wartime in order to protect the population from WMD (weapon of mass destruction), and also to conduct rescue and other urgent operations. Starting since 1991, Civil defense of Ukraine has been functioning on the basis of the relevant Laws, which actions and a mechanism are supported by a package of standard act. [1].

In connection with the reorganization of the Ministry of Emergencies of Ukraine and the State inspection of technological security of Ukraine and creation of a new State Emergency Service of Ukraine there appeared the problem of the existence of a huge number of normative legal documents, which had regulated activity both of a Civil Defense Ukraine (which, in fact, lost its actuality in connection with the creation of operational rescue Service of Civil Defense) and of the Service of Civil Defense. Along with reformation processes in the central organ of executive power, on which the realization of the state policy in the sphere of fire safety, technogenic safety and civil defense was relied, it was carried out the work on the

systematization and ordering of the regulatory and legal framework of the given direction activity.

The result of this work was the adopting of the Code of Civil Defense of Ukraine [2], which in July 1, 2013 came into force. It should be noted that the Code ensures the functioning of the integrated system of civil defense in Ukraine and takes into consideration the best world experience. Normative legal norms in the given sphere have regulated more than ten laws of Ukraine until now, some of them, such as the Law of Ukraine "On Civil Defense of Ukraine", the Law "On civil defense forces of Ukraine", the Law "On the general structure and the number of civil defense forces "and others – have lost their actuality and needed an immediate cancellation.

One of the main achievements of the Code of Civil Defense of Ukraine was introduction of measures which reduce the supervisory and control functions in the technological, fire safety and civil protection. It was also completely abolished the procedure for obtaining permits from the fire safety at the beginning production of economic activities, it is established that procedure for suspension of the work of business entities is carried out only by the courts and in the presence of gross violations that can create a threat to human life and health. This, in turn, will allow significantly simplify the conditions for small and medium business in Ukraine.

A new concept and essence of the term "civil defense" is established with the help of this normative legal act. It determines that "civil protection - is a function of the state, aimed at protecting the population, territory, the environment and property from emergencies by preventing such situations, recovery works and assisting victims in peace-time and in special period ", that is to say, from July 1, 2013 in Ukraine there is one emergencies countering structure - Unified state system of civil defense.

Code determines that civil protection is one of the main priorities of the the central executive power, local governments, enterprises, institutions and organizations that are the subjects of civil protection providing.

Besides, the Code defines the powers of public authorities, heads of enterprises, institutions and organizations on civilian protection; the order of compensation for material damage and providing the assistance to emergencies victims; procedure of the preparation of specialists on civil protection.

1. Legal bases of civil defense of Ukraine: teach. guidances / A. V. Samilo, R. S. Yakovchuk. – Lviv, SPOLOM, 2014. – 114 p.

2. Code of Civil Defense of Ukraine of 02.10.2012 № 5403-VI.

ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМУ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ

Безоплатна правова допомога – правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел (ч. 1 ст. 1 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» [1].

До системи надання безоплатної правової допомоги відносять:

- 1) координаційний центр з надання правової допомоги;
- 2) суб'єктів надання безоплатної первинної правової допомоги;
- 3) суб'єктів надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Відповідно до ст. 14 закону України «Про безоплатну правову допомогу» чітко визначається коло суб'єктів які мають змогу отримати безоплатну правову допомогу.

Дана правова допомога включає такі види правових послуг: захист; здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; складання документів процесуального характеру.

Необхідно звернути увагу на постанову Кабінету Міністрів України про порядок і умови укладення контрактів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну допомогу на постійній основі, та договорів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну допомогу на тимчасовій основі. У даній постанові міститься форма примірнього контракту, згідно з ним, предметом контракту є зобов'язання адвоката за дорученням Центру надавати безкоштовну правову допомогу відповідно до Закону, а Центру – оплачувати послуги адвоката. Крім того, обумовлені права та обов'язки сторін, правила встановлення термінів дії контракту, умов та порядку оплати послуг виконавця, порядок розірвання контракту [2].

Аналізуючи положення примірнього контракту, хотілося б звернути увагу на те, що на Центр покладається обов'язок забезпечити надання необхідного приміщення, обладнання та матеріально-технічних засобів для належного надання адвокатами безкоштовної вторинної правової допомоги. При цьому адвокат зобов'язаний чергувати згідно із затвердженим графіком, в тому числі в неробочий час, вихідні та святкові дні, з метою забезпечення надання безкоштовної вторинної правової допомоги особам з моменту їх затримання.

Форма Примірнього договору з адвокатом, що надають безкоштовну правову допомогу на тимчасовій основі, передбачена у іншому порядку. В цілому його положення мало відрізняються від положень контракту, але предмет такого договору повинен включати перелік правових послуг, що надаються адвокатом, а термін дії договору залежить від тривалості надання допомоги заявнику.

Якщо аналізувати статистику до центрів по наданні вторинної правової допомоги найбільший відсоток звернень складають:

За віковим критерієм: особи віком від 35 до 60 років 46,5%; понад 60 років 38,4%; від 18 до 35 років включно 14,7%; до 18 років 0,4%. За категоріями осіб які мають право на отримання БВПД: інваліди 44,2%; особи середньомісячний сукупний дохід їхньої сім'ї нижчий суми прожиткового мінімуму 39,1%; ветерани війни 12,7%; біженці 1,2%; інші категорії 2,8%. За статтю: жінки 58%; чоловіки 42%.

Необхідно зазначити, що найбільше звертаються громадяни з питань соціального забезпечення – 15,3%; з питань спадкових та сімейних правовідносин – 9–10%; з житлових питань – 13%; з земельних – 8,5% і т. д. [3].

В загальному аналізуючи механізм даного питання слід сказати що на законодавчому рівні усе врегульовано, та не виникає особливих питань у застосуванні правової допомоги, проте подальша реалізація цього багато в чому буде залежати від створення дієвих механізмів правозастосування, визначених у підзаконних нормативних актах. Саме на створення цих механізмів направлено затвердження Кабміном Порядку та умов укладення контрактів з адвокатами, які надають безкоштовну вторинну правову допомогу на постійній основі, та договорів з адвокатами, які надають безкоштовну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі. Ну і звичайно потрібне бажання з боку органів державної влади в допомозі по правовому захисті малозабезпечених та незахищених членів нашого суспільства.

Головними вадами діючої організації надання безкоштовних правових послуг можна відзначити:

- невідповідність національного законодавства європейським нормам і стандартам у сфері захисту прав людини;
- недостатні кадрові та фінансові ресурси;
- низька якість правових послуг;
- відсутність механізму реалізації права на гарантовану правову допомогу в цивільному та адміністративному судочинстві.

1. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/>

2. Про порядок і умови укладення контрактів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну допомогу на постійній основі, та договорів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну допомогу на тимчасовій основі: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.01.2012 р. № 8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/8-2012>

3. Зведена таблиця основних статистичних показників діяльності місцевих центрів безоплатної вторинної правової допомоги. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legalaid.gov.ua/ua/statistics-ukr>

М. В. Касперевич

*(Національний університет
«Львівська політехніка»)*

ДАРУВАННЯ, ПОЖЕРТВА, БЛАГОДІЙНИЦТВО, МЕЦЕНАТСТВО І СПОНСОРСТВО: СПІЛЬНІ ТА ВІДМІННІ РИСИ

Кожна людина у своєму житті так чи інакше стикалася із поняттям дарування. Відповідно до ст. 41 Конституції України кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю [1]. Звідси випливає і право особи на безоплатну передачу належної їй власності іншій особі. Це може здійснюватись у формі дарування, пожертви, здійснення благодійницької або меценатської діяльності, спонсорства тощо. Спільною рисою усіх цих інститутів є їх безоплатний характер, тобто сторона, яка отримує у власність майно (гроші, майнові права тощо), не повинна вчиняти жодних дій майнового чи немайнового характеру на користь тої сторони, яка передає їй своє майно. Крім того спільним також є те, що майно передається у власність.

Разом з тим, існують і певні відмінності між цими інститутами.

Відповідно до ст. 717 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) договором дарування є договір, за яким одна сторона (дарувальник) передає або зобов'язується передати в майбутньому другій стороні (обдаровуваному) безоплатно майно (дарунок) у власність [2]. Предметом договору дарування можуть бути рухомі речі (гроші, цінні папери) та нерухомі речі.

Різновидом договору дарування є пожертва, тобто дарування нерухомих та рухомих речей, зокрема грошей та цінних паперів особам для досягнення ними певної, наперед обумовленої мети (ст. 729 ЦК України). На відміну від дарування, пожертва передбачає використання майна для досягнення певної мети і Пожертвувач має право здійснювати контроль за її використанням.

В будь-якому суспільстві є окремі верстви соціально та/або матеріально незахищених громадян, які потребують сторонньої допомоги. За таких умов матеріальну допомогу таким громадянам, а також хворим, інвалідам, дітям тощо можуть надавати організовані форми благодійництва.

Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 року (далі – Закон) визначає благодійну діяльність як добровільну особисту та/або майнову допомогу для досягнення визначених цим Законом цілей, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара [3]. Термін «благодійність» походить від староруського «благое деянье», що означало творити добро нужденним. Зародження благодійності бере свій початок ще від Київської Русі і пов'язується з прийняттям християнства. Київський князь Володимир Статутом 996 р. офіційно зобов'язав духовенство займатися громадським піклуванням, визначивши десятину на утримання монастирів, церков і лікарень [4].

Якщо предметом дарування, пожертви є певне майно, то предметом благодійництва може бути не тільки майно, але і надання послуги чи виконання роботи. Специфічними формами благодійництва є меценатство і спонсорство.

Меценатством в розумінні Закону є благодійна діяльність у сферах освіти, культури та мистецтва, охорони культурної спадщини, науки і наукових досліджень, яка здійснюється у порядку, визначеному цим Законом та іншими законами України.

Спонсорство – це добровільна матеріальна, фінансова, організаційна та інша допомога фізичними та юридичними особами набувачам благодійної допомоги з метою популяризації свого імені (найменування), знака для товарів і послуг. В обмін на підтримку, яку спонсори надають одержувачам благодійної допомоги, вони фактично рекламують себе і свою продукцію. Спонсорство виникло у США в 1960-х роках. У той час торгові компанії фінансували проведення культурних чи спортивних заходів і таким чином себе рекламували. На сьогоднішній день питання спонсорства є досить актуальним і в Україні. Жодний публічний захід сьогодні не відбувається без підтримки спонсорів.

На відміну від спонсорства, меценатство забезпечує безкорисливу допомогу й заступництво, що направлені на досягнення вищих інтелектуальних, культурних, етичних цінностей суспільного значення [5, с. 87] Деякі автори вважають, що спонсорство не є благодійною діяльністю, оскільки воно переслідує певні комерційні цілі [5, с. 87; 6, с. 70]. Проте, не погоджуючись із цією думкою, вважаємо, що метою спонсорства є тільки реклама, популяризація, які в майбутньому

будуть сприяти отриманню прибутку, але сама допомога, підтримка, яка надається спонсорами, здійснюється безоплатно. Спонсор не вимагає оплати за його допомогу, а лише просить про те, щоб поширити інформацію про його діяльність. Таким чином доходимо висновку про те, що усі ці інститути є безоплатними формами передачі майна у власність особи. Проте, кожному з них притаманні свої специфічні особливості, які повинні бути закріплені на законодавчому рівні з метою уникнення зловживань.

1. Конституція України від 28 червня 1996 року (з наступ. змін. І доп.) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 (з наступ. змін. і доп.) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.

3. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05 липня 2012 року (з наступними змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 25. – Ст. 252.

4. Благодійництво та історико-культурна спадщина. Матеріали Українського агентства стратегічних досліджень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sd.net.ua/2010/02/19/blagodjnjnctvo_ta_storikokulturna_spadshhina.

5. Сербин Р. А. «Благодійна діяльність» і «меценатство»: співвідношення понять у науці та законодавстві / Р. А. Сербин // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. – 2014. – Вип. 29. – Ч. 2. – Т. 1. – С. 85–88.

6. Долгий С. А. Теоретико-правовий аналіз визначень інституту благодійництва та благодійної діяльності / С. А. Долгий // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 2. – С. 68–71.

Х. І. Кахній

*(Національний університет
«Львівська політехніка»)*

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ БЕЗПРИТУЛЬНИХ ДІТЕЙ

Дитяча бездоглядність і безпритульність – одна з найактуальніших і найбільочіших проблем сучасного суспільства. В Україні спостерігається катастрофічне збільшення кількості дітей, позбавлених батьківського піклування.

Із 80 тисяч дітей-сиріт позбавлених батьківської опіки, лише близько 7% – біологічні, тобто реально не мають батьків. Решта – діти, котрі стали сиротами при живих батьках.

Частина таких дітей іде жити на «вулицю», і вулиця стає для них домівкою [1]. Саме тому, постала необхідність надання соціальної допомоги цим дітям, що дозволить їм повернутися до рідної сім'ї, знайти інше постійне місце проживання, розпочати повноцінне самостійне життя [2, с. 6].

Для вирішення даної проблеми, в першу чергу потрібно визначити причини виникнення такого явища, як безпритульність.

До таких можна віднести: 1) невідповідність організації роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування з питань сім'ї та дитинства реальним потребам суспільства; 2) неспроможність батьків утримувати дітей, що зумовлює збільшення звернень до притулків; жорстокі форми виховання дітей в сім'ях; 3) неспроможність або небажання сім'ї виконувати виховні функції; 4) перебування дітей під опікою матеріально неспроможних родичів (бабусь, дідусів); 5) експлуатація батьками праці дітей, що призводить до послаблення будь-якої мотивації до продовження навчання; 5) нездатність державної інтернатної системи забезпечити соціалізацію вихованців з урахуванням їх потреб та умов розвитку суспільства; 6) низька результативність роботи органів опіки та піклування, недосконала система виявлення неблагополучних сімей тощо [3, с. 39].

Законодавче вирішення захисту прав дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, в Україні базується на положеннях ст. 52 Конституції України, Сімейного кодексу України, Закону України «Про охорону дитинства» та Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей».

Законом України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р. визначено основні положення щодо створення і забезпечення оптимальних умов для розвитку дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки [4].

Зокрема, безпритульні діти влаштовуються тимчасово до притулків для неповнолітніх, у яких створюються умови для соціальної адаптації, ведеться підготовка до повернення у рідні сім'ї або до передачі під опіку (піклування) [1].

Управління гуманітарної освіти і виховної роботи Міністерства освіти і науки України також виконує певні функції щодо профілактики бездоглядності, зокрема: виявлення дітей, які залишилися без опіки батьків та їх розміщення у навчально-виховних закладах; здійснення контролю за відвідуванням такими дітьми навчально-виховних, загальноосвітніх закладів [5, с. 4].

З метою запобігання бездомності і безпритульності в Україні в рамках відповідних програм проводяться освітні та просвітницькі заходи з інформуванням населення про норми законодавства з питань

придбання, відчуження, оформлення і державної реєстрації прав на жилі приміщення та земельні ділянки, про інші правочини, предметом яких є житло, щодо обов'язків і відповідальності учасників житлових та суспільних правовідносин [6].

Слід зазначити, що зазначені освітні та просвітницькі заходи повинні формувати здатність громадян застосовувати норми законодавства для реалізації та захисту своїх прав на житло.

Держава забезпечує дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, а також особам з їх числа, які до передачі під опіку чи піклування, влаштування в дитячі будинки сімейного типу, прийомні сім'ї, заклади для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування [6].

Таким чином, беручи до уваги сучасну ситуацію із безпритульними і бездоглядними «дітьми вулиці», слід невідкладно і терміново впроваджувати в життя програми із забігання виходу дітей на вулицю та повернення «дітей вулиці» в їхні родини.

Від ставлення держави до дітей, до їхніх прав, розуміння їхніх потреб, проблем, інтересів залежить доля кожної дитини і розвиток суспільства в цілому.

Проте, варто зазначити, що не лише державні органи своїми діями, впровадженням різноманітних соціальних програм зменшувати кількість безпритульності. Значну увагу також, на нашу думку, потрібно приділити вихованню дітей, залученню громадян до соціальних програм, які б ознайомлювали кожного з наслідками збільшення рівня безпритульності.

1. Любов Іванова. Профілактика бездоглядності та безпритульності серед неповнолітніх. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/library_files/stud_konferenzia/2009/visnuk_20.pdf

2. Меланчук А. Потрібні не притулки, а реабілітаційні центри / А. Меланчук // Шкільний світ. – 2004. – № 24. – С. 6–7.

3. Державна програма подолання дитячої безпритульності і бездоглядності на 2006–2010 рр., затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 11 травня 2006 р. № 623 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 20. – Ст. 1443.

4. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 30. – Ст. 142.

5. Табачник Д. Вирішення проблеми безпритульності – завдання пріоритетне / Д. Табачник // Соціальна політика. – 2003. – 29 січня. – С. 4.

6. Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей: Закон України від 02 червня 2005 року // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 26. – Ст. 354.

ПРАВО ЛЮДИНИ НА БЕЗОПЛАТНУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ

Одним із основних прав закріплених в Конституції України, а саме в ст. 59, є право на правову допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно [1]. Проте через певну нормативну неузгодженість та нерациональну політику у сфері правової допомоги коштом держави виникали певні проблеми в реалізації цього права. Однак Закон України «Про безоплатну правову допомогу» від 02.06.11 р. № 3460-VI визначає зміст права на безоплатну правову допомогу, порядок реалізації цього права, підстави та порядок надання безоплатної правової допомоги [2].

Також право на правову допомогу закріплено в низці міжнародно-правових актів. В яких виділені основні принципи на яких воно реалізується. Дані принципи добре висвітлено в праці вченого-практика Яновської О. Г, яка зазначає, що європейський підхід в питанні надання безоплатної правової допомоги залишається незмінним і полягає у невід'ємності реального права на правову допомогу від права на реальний доступу до суду. Також дане право в свою чергу, є ключовою складовою права на справедливий і відкритий розгляд упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом.

Такий підхід втілюється в низці конкретних принципів, які відображені в Резолюції 78 «Про безоплатну правову допомогу і юридичні консультації», прийнятій Комітетом Міністрів Ради Європи 2 березня 1978 року:

1. Ніхто не може бути в силу перешкод економічного характеру позбавлений можливості використання або захисту своїх прав у будь-яких судах, повноважних виносити рішення по цивільних, господарських, адміністративних, соціальних чи податкових справах. З цією метою кожна особа має бути наділена правом на необхідну безоплатну правову допомогу в судовому провадженні.

2. Безоплатна правова допомога має завжди надаватися особою, яка має право практикувати в якості адвоката у відповідності з правовими нормами держави.

3. Особа, якій надається допомога, має бути, наскільки це можливо, вільною у виборі кваліфікованого захисника. Призначена захисником особа має одержати належну винагороду за виконану роботу в інтересах особи, яка отримує безоплатну правову допомогу.

4. Відповідальність за фінансування безоплатної правової допомоги має бути покладена на державу.

5. Державі належить вжити необхідних заходів, щоб довести порядок надання безоплатної правової допомоги до відома широкого загалу та всіх зацікавлених сторін, зокрема тих державних органів, до яких можуть звертатися особи, що клопотатимуть про безоплатну правову допомогу [3].

Відповідно до національного законодавства, принципи на яких реалізується право на безоплатну правову допомогу то в ст. 5 ЗУ «Про безоплатну правову допомогу» закріпленні наступні принципи:

- 1) верховенство права;
- 2) законність;
- 3) доступність безоплатної правової допомоги;
- 4) забезпечення якості безоплатної правової допомоги;
- 5) гарантоване державне фінансування [2].

Спостерігається з вище викладеного, що дані принципи дублюються, проте в ЗУ «Про безоплатну правову допомогу» вони мають дещо узагальнений характер. В ст. 1 ЗУ «Про безоплатну правову допомогу» дано визначення терміну безоплатна правова допомога – правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел [2].

Суб'єктами реалізації права на безоплатну правову допомогу відповідно до ст. 15 є: центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги; адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу. Аналізуючи висновки зроблені Ю. В. Неклеса де йдеться про те, що коло суб'єктів, які можуть надавати вторинну правову допомогу, в тому числі й в цивільному процесі, обмежується лише адвокатами [4].

Встановлення інших органів утворювало б колізію з ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI, де також ст. 25 визначає, що адвокати є суб'єктами надання безоплатної правової допомоги [5].

Можемо сказати, що відбулись позитивні зрушення стосовно реалізації державної політики у сфері реалізації права людини на безоплатну правову допомогу, проте не вдається уникнути усіх проблем реалізації цього права, а прийняття нових нормативних актів викликає нові проблеми в правозастосуванні та дискусії серед науковців.

1. Конституція України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254...>

2. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/7>

3. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. – 2013. – № 6-1. – Т. 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/

4. Актуальні проблеми держави і права. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apdr.in.ua/v66/51.pdf>

5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>

У. Ю. Кіраль

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ЗДІБНОСТІ ЛЮДЕЙ: ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ

Здібності є надзвичайно важливими у житті людини, оскільки, визначивши їх, можна вибрати професію, в якій людина буде розвиватись, окрім фінансів буде ще також отримувати задоволення. І тоді людина не буде відчувати, що вона в житті нічого не добила. Оскільки, якщо порівняти з людьми, які вибрали професію не за покликанням, то вони можуть мати в середині своїх років переосмислення того, що вони не працювали і не робили те, що дійсно їм подобається, а, отже, життя прожили даремно. Це так звана «криза середніх років», в якій йде переусвідомлення свого життя. В цьому і полягає актуальність даної теми.

Ми виявили, що Х. Вольф у XVIII ст. було ввів поняття «здібності». А вже у XIX ст. застосував Ф. Гальтон здібності у практику, стверджуючи, що здібності є вродженими, тобто ті, що передаються генетично. Оскільки, він аналізував біографічні дані видатних людей, і дійшов висновків, що здібності можна успадковуватись так само, як і фізіологічні характеристики батьків, такі як: будову тіла, колір очей та волосся, тембр голосу і т. п. Для доказу своєї гіпотези, вчений наводив переконуючі факти, наприклад: в родині Бахів обдарованість до музики ще проявилась аж у 1550 р. і з особливою силою була продемонстрована через п'ять поколінь у великого композитора І.-С. Баха; в родині Моцартів було п'ять відомих музикантів. Ф. Гальтон писав, що «Якщо людина, обдарована, енергійна в роботі й здатна до тяжкої праці, навряд чи якісь причини перешкоджають їй висунутися». Справжній талант, як джерело, обов'язково «проб'ється» на поверхню [2].

Б. Теплов вніс найбільший внесок у розвиток здібностей, розробив психологічну концепцію здібностей у ХХ ст., а також займався проблемою здібностей, розглядаючи зв'язок природних задатків і в період життєвого формування. А також, вважав він, що «здібності не можуть існувати інакше, як в постійному процесі розвитку» [4].

А, на противагу генетичного розвитку здібностей – є соціальний. Стверджували, що якою б не була роль вродженого у природі обдарованості, все-таки багатовіковий досвід людства надає перевагу соціальним умовам їхнього розвитку. Початок такого трактування природи здібностей заклав французький просвітитель ХVІІІ ст. *Гельвецій*. Він вважав, що «Сформувати геніальність можна, за допомогою засобів виховання». Ця теорія пов'язувала обдарованість із соціальним станом людини. Був на початку ХІХ ст. такий німецький пастор *К. Вітте*, який на підтримку поглядів Гельвеція, спробував на практиці довести слушність його поглядів. Твердив К. Вітте, що «Все залежить від належного виховання в перші п'ять-шість років життя». Розробивши певну систему, він за нею виховував сина з дня його народження [3].

Проте, підходи що стосуються спадковості і тільки соціального оточення відходять вже на задній план, оскільки, з кожним роком, у сучасній психології все більше дослідників схиляються до думки, що здібності та обдарованість зумовлені не тільки біологічними, але й соціальними чинниками, тобто вони є взаємопов'язаними, отже мають біосоціальну природу. Фактори середовища мають вагомое значення, їх можна порівняти з факторами спадковості: вони можуть як сприяти розвитку успадкованих здібностей, так і навпаки – знівелювати дію генетичних чинників. Інколи умови не сприяють ранньому виявленню здібностей. Але через появу таких умов здібності можуть виявитися, але пізніше (С. Аксаков опублікував свою першу книгу в 56 років, І. Крилов першу байку – у 40 років). Для реалізації задатків необхідні сприятливі умови: як природні, так і соціальні; а також індивідуальна, складна праця самої людини.

Щодо поняття «здібності», то не існує чіткої одної думки. Різні науковці трактували по-іншому визначення, наприклад:

А. В. Петровський стверджував, що здібності – це такі психологічні особливості людини, від яких залежить успішність придбання знань, умінь, навичок, але які самі до наявності цих знань, навичок та умінь не зводяться. А на противагу цьому, П. Сорокун казав, що здібності – це такі індивідуально-психологічні особливості особистості, які дають можливість людині успішно здобувати досвід і продуктивно виконувати будь-яку діяльність [1].

Отже, нами було виявлено, що проблема здібностей людини – це одна з найголовніших теоретичних і практичних проблем у психо-

логії. Здібності існують тільки в діяльності, а це означає, що поки людина не почне займатися, неможливо говорити про її здібності до цієї діяльності. Кожна людина є індивідуальною, а її здібності віддзеркалюють характер, нахили до певної діяльності. Але також, можна сказати, що здібності залежать від бажання людини, регулярних тренувань і вдосконалення себе в певній області.

Ми дійшли висновків, що в науці довгий час не могли точно визначитись, щодо того, чи здібності вродженні чи набуті, але в ході досліджень і експериментів, все ж таки, було виявлено, що вони мають біосоціальне походження, оскільки, людина як має вродженні, так і набуває ті чи інші здібностей. Тому, не можна казати, що здібності носять тільки біологічний або тільки соціальний характер.

-
1. Введение в психологию / под ред. А. В. Петровского. – М.: Академия, 2002. – 496 с.
 2. Гальтон Фр. Наследственность таланта, её законы и последствия / Фр. Гальтон. – М.: Мысль, 1996. – 271 с.
 3. Гельвецій К. А. Про людину, її розумові здібності та її виховання / К. А. Гельвецій; пер. з франц. В. Підмогильний. – К.: Основи, 2000. – 416 с.
 4. Теплов Б. Способности и одаренность / Б. Теплов. – М., 2001. – 6 с.

С. В. Кір'яков

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОБСТАВИНИ, ЯКІ ПІДЛЯГАЮТЬ ДОКАЗУВАННЮ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ПРО БАНДИТИЗМ

Бандитизм є тяжким злочином, який посягає на основи громадської безпеки й полягає в організації озброєної банди, участі в такому формуванні та у вчинюваному (або вчинюваних) нею нападах [1, с. 81; 2, с. 286].

Відповідно до статті 257 КК України під бандою слід розуміти організовану групу або злочинну організацію обов'язковими ознаками якої є:

- 1) наявність трьох і більше суб'єктів злочину (кількісна ознака);
- 2) стійкість;
- 3) озброєність;

4) загальна мета учасників угруповання – вчинення нападів на окремих осіб, установи, організації та підприємства;

5) спосіб вчинення злочину – напад на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб [3, с. 88].

Метою доказування у кримінальному провадженні є встановлення об'єктивної істини тобто відповідності суджень слідчого, прокурора, судді та суду дійсності, яка доведена доказами і характеризується достовірністю.

Для встановлення об'єктивної істини стародавні римські юристи створили схему питань, на які повинні бути отримані відповіді в кримінальному провадженні.

Розроблена ними формула стала класичною в юриспруденції і звучить вона так: «Хто? – Що? – Де? – З чією допомогою? – З якою метою? – Яким чином? – Коли?».

Вважалося, що поки не будуть отримані відповіді на ці питання, злочин не може вважатися розкритим. Сьогодні відповіді на поставлені у формулі питання дозволяють отримати повну криміналістичну характеристику розслідуваного злочину та відповідно запобігти помилок у оцінці його характеру.

У ст. 91 Кримінального процесуального кодексу України вказується, що доказування полягає у збиранні, перевірці та оцінці доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження, а саме:

- 1) подія кримінального правопорушення;
- 2) винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення;
- 3) вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат;
- 4) обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, які виключають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження;
- 5) обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання. Обов'язок доказування цих обставин покладається на слідчого, прокурора та, у встановлених Кодексом випадках, – на потерпілого (ст. 92 КПК України) [4].

Виходячи із наведеного вище, можна зробити висновок, що, доказуючи подію такого кримінального правопорушення як бандитизм, важливо встановити наступні обставини:

1) чи мали місце напади на окремих громадян, установи, організації та підприємства. Характер таких нападів, їх кількість їх наслідки, тобто вид і розмір шкоди завданої кримінальним правопорушенням;

2) у якому місці, на який об'єкт, у який час доби, у який період роботи підприємства, установи, організації вчинений напад, чи перебував під фізичною охороною об'єкт нападу, чи використовувалась охоронна сигналізація, чи не було допущено порушень в інкасації матеріальних цінностей, в тому числі валюти, тобто де, коли і за яких обставин вчинений напад;

3) який спосіб вчинення нападів, а саме: використання фізичного або психічного насильства; знищення майна; погроза життю людей тощо;

4) яка була кількість нападників, їх вік, соціально-психологічна характеристика, наявність судимостей, ставлення до вчиненого злочину та інше;

5) чи була злочинна група стійкою, тобто стабільність складу, наявність тісних стосунків між його учасниками, централізованість підпорядкування, спільність дій, єдність наміру, розподіл функцій, наявність злочинних звичаїв і традицій тощо;

6) озброєність групи, тобто чи застосовувалась при вчиненні нападів вогнепальна, холодна зброя, вибухові пристрої, який тип та вид зброї, промислова чи кустарного виробництва, типова та атипова, скільки одиниць зброї мала злочинна група;

7) чи були інформовані під час готування нападу та його вчинення про наявну зброю та можливість її використання всі члени банди;

8) джерело придбання зброї, а саме: де та у кого придбана зброя; скільки одиниць зброї, якого типу і виду; з якою метою придбана; де зберігалась або зберігається на даний час; чи застосовувалась зброя при вчиненні нападів раніше;

9) у чому полягали функції і роль кожного учасника банди в діях, які спрямовані на організацію банди, участі у банді, участі в майбутніх нападах;

10) мета та мотиви нападу – це заволодіння зброєю, корисливі мотиви, з'ясування стосунків, помста, кримінальні розборки та інше;

11) хто є лідером (ватажком) банди, а також хто входить в її керівний склад, їх роль та функції в керівництві бандою, у чому виражалися їх дії в організації банди та інше;

12) криміналістично-кримінологічний портрет ватажка банди, включаючи його вплив на учасників злочинної групи, авторитет

у злочинному середовищі й у банді, наявність таких рис характеру як цинізм, жорстокість, певних відхилень у поведінці тощо;

13) які технічні засоби використовувалися під час вчинення нападу – системи нічного бачення (спостереження), мобільний зв'язок, автотранспорт, спеціальні приціли, прилади безшумної, безполум'яної стрільби (глушники) та інше;

14) які засоби маскуванню застосовували злочинці, а саме: знищення слідів або їх фальсифікація; інсценування інших подій; підпали будівель; знищення одягу, взуття, рукавичок, у яких вчинений злочин; приховання або знищення зброї; фабрикування неправдивої інформації щодо події злочину та її учасників; фабрикування власного алібі; підготування неправдивих свідків тощо;

15) чи загинули люди під час бандитського нападу;

16) хто є співучасником злочину та надавав допомогу у переходу членів банди, зняв злочину, матеріальний цінностей здобутих злочинним шляхом, підшукування об'єктів нападу, забезпечення безпеки учасників нападу при вчиненні злочинних дій тощо;

17) кому могло бути відомо про напад, що готується;

18) хто саме залучив неповнолітнього до злочинної діяльності тощо;

19) взаємовідносини між членами банди, їх згуртованість, ієрархічність, наявність ворожих відносин, причини їх виникнення та інше;

20) чи мала банда корумповані зв'язки з працівниками правоохоронних органів, посадовими особами органів державної влади і місцевого самоврядування [5, с. 454–455].

1. Новий словник іншомовних слів: близько 40000 сл. і словосполучень / Л. І. Шевченко, О. І. Ніка, О. І. Хом'як, А. А. Дем'янюк; за ред Л. І. Шевченко. – К.: Арій, 2008. – 672 с.

2. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2010. – 608 с.

3. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 12 січня 2015 р. (відповідає офіційному текстові). – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 170 с.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

5. Настільна книга слідчого: [наук.-практ. видання для слідчих і діячів] / Панов М. І., Шепітько В. Ю., Коновалова В. О. та ін. – К.: Ін Юре, 2003. – 720 с.

К. О. Кісеолар

*(Одеський державний університет
внутрішніх справ)*

СПІВВІДНОШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ТА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ПРИ РЕЄСТРАЦІЇ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ

На сьогодні тема, пов'язана із житлом дуже актуальна. Питання, які виникають при експлуатації житлового приміщення, потребують додаткового роз'яснення пересічним громадянам задля того, щоб виникало менше непорозумінь і проблем, які викликані невірним розумінням можливості застосування норм цивільного та житлового законодавства.

Згідно частини першої ст. 13 Загальної декларації прав людини «кожна людина має право вільно пересуватися і обирати собі місце проживання в межах кожної держави» [1]. Згідно ст. 133 Конституції України «кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом» [2]. Указом Президента України від 11.01.2002 № 12/2002 «Про заходи щодо реєстрації фізичних осіб», інститут прописки, який існував за часів радянської влади, був ліквідований [3].

Сьогодні в Україні існує поняття «реєстрація місця проживання» встановлене Законом України від 11 грудня 2003 року № 1382 «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання» [4]. Згідно з ст. 6 цього Закону будь-який громадянин України, а також іноземець чи особа без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, зобов'язані протягом десяти днів після прибуття до нового місця проживання зареєструвати своє місце проживання [4]. Згідно Наказу МВС України від 22.11.2012 № 1077 «Про затвердження Порядку реєстрації місця проживання та місця перебування фізичних осіб в Україні та зразків необхідних для цього документів»: реєстрація місця проживання або місця перебування особи – внесення інформації до Єдиного державного демографічного реєстру про місце проживання або місце перебування особи із зазначенням адреси, за якою з особою може вестися офіційне листування або вручення офіційної кореспонденції [5].

З наведеного визначення зрозуміло, що реєстрація місця проживання особи тісно пов'язана з її правами на володіння, користування та

розпорядження житлом. Згідно ст. 316 Цивільного кодексу України правом власності є право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб [6].

На сьогодні існує велика кількість проблем пов'язаних із реєстрацією місця проживання людини. Наприклад, якщо майно придбане під час шлюбу, то реєстрація прав на нього лише на ім'я одного із подружжя не спростовує презумпції належності його до спільної сумісної власності подружжя.

Іншими словами, якщо у відповідному документі власником чи набувачем вказано, наприклад, лише чоловіка, це ще не значить, що він є одноосібним власником майна. Згідно ст. 60 Сімейного кодексу України «підстави набуття права спільної сумісної власності подружжя»: майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружині та чоловікові на праві спільної сумісної власності [7].

Отже, відповідно до цієї статті, і чоловік, і жінка є власниками житла, в якому прописані, тобто мають право володіти, користуватися і розпоряджатися своїм майном.

Звідси випливає питання, як бути при розірванні шлюбу? Адже, розірвання шлюбу не припиняє права спільної сумісної власності на майно подружжя, відносини, пов'язані з правом спільної сумісної власності, зберігаються. Однак оскільки їх учасники вже не є подружжям, для регулювання цих відносин застосовуються норми ЦК.

Колізія полягає в тому, що якщо одна особа з колишнього подружжя виявить бажання зареєструвати третю особу в помешканні, яке на праві спільної сумісної власності належить як чоловікові, так і дружині, то жодних перепон з боку адміністративного права не буде, адже згідно Наказу МВС від 22.12.2011 № 1077 «Про затвердження Порядку реєстрації місця проживання та місця перебування фізичних осіб в Україні та трасків необхідних для цього документів» для реєстрації особи достатньо згоди власника житла [5].

Отже згоди лише однієї сторони колишнього подружжя достатньо. Але ст. 369 ЦКУ вказує на те, що при праві спільної сумісної власності обов'язкова згода всіх співвласників; правочин щодо розпорядження спільним майном, вчинений одним із співвласників, може бути визнаний судом недійсним за позовом іншого співвласника у разі відсутності у співвласника, який вчинив правочин, необхідних повноважень [6].

Отже норми адміністративного права суперечать нормам цивільного права, виходить замкнене коло.

На мою думку, законодавець повинен вдосконалити нормативну базу стосовно реєстрації місця проживання. При вирішенні цього питання, потрібно глибше розглянути проблеми, які можуть виникати з тих чи інших питань у даній сфері.

Потрібно чітко визначити та вказати перелік потрібних документів для реєстрації місця проживання особи з урахування норм цивільного, сімейного та адміністративного законодавства.

1. Загальна декларація прав людини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015).

2. Конституція України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр).

3. Про заходи щодо реєстрації фізичних осіб: Указ Президента України від 11.01.2002 № 12/2002. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/12/2002>.

4. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання: Закон України від 11 грудня 2003 року № 1382. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1382-15](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1382-15).

5. Про затвердження Порядку реєстрації місця проживання та місця перебування фізичних осіб в Україні та зразків необхідних для цього документів: Наказ МВС України від 22.11.2012 № 1077. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [.http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z2109-12](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z2109-12).

6. Цивільний кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

7. Сімейний кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.

Л. М. Клим

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРОФІЛАКТИКА АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ

Адміністративні правопорушення серед неповнолітніх були і залишаються актуальною проблемою українського суспільства.

Адміністративне правопорушення – це протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений

порядок управління та за яку законодавством передбачено адміністративну відповідальність [1].

Сьогодні актуальною виступає проблема зростання правопорушень серед молоді.

Профілактика правопорушень неповнолітніх є передусім проблемою педагогічною, бо вона пов'язана з вирішенням певного кола виховних завдань.

Тому в цій справі особливе місце має займати рання профілактика, яка має розпочинатися вже з дитячого садка і початкових класів школи, коли закладаються основи характеру, ставлення до оточуючих, поведінки в побуті [2, с. 112].

Причини вчинення адміністративних правопорушень – це об'єктивні і суб'єктивні чинники, які спонукають до вчинення адміністративних проступків.

Неповнолітні швидше піддаються впливу негативних факторів, які підштовхують їх до вчинення правопорушень, аніж особи, які перетнули межу повноліття.

Основними причинами правопорушень серед неповнолітніх є:

1) соціально-економічні: зростання безробіття, зокрема серед молоді (кожен третій випускник вищих навчальних закладів – безробітний);

2) несприятливе сімейне оточення (40% неповнолітніх правопорушників виховувались у неблагополучних сім'ях);

3) проблеми у взаємостосунках у шкільному середовищі (конфліктні ситуації в колективі, неуспішність в навчанні, слабкий зв'язок між школою та сім'єю);

4) негативний вплив позашкільного середовища (скорочення системи закладів дозвілля);

5) вікові особливості психіки підлітків (почуття дорослості, прагнення до самоствердження);

6) біологічні та генетичні причини (вроджені психопатії);

7) екологічні – негативний вплив факторів природного середовища [3, с. 65].

8) слабка юридична культура;

9) вживання алкогольних напоїв та наркотичних засобів;

Одним із напрямків боротьби з адміністративними правопорушеннями серед неповнолітніх є їх профілактика.

На сьогоднішній день в Україні основними органами й службами в справах неповнолітніх та спеціальними установами, що здійснюють соціальний захист і профілактику правопорушень неповнолітніх є: Державний комітет України у справах сім'ї та молоді, республіканський комітет у справах сім'ї та молоді Автономної Республіки Крим, служби у справах неповнолітніх обласних, Київської та Севастополь-

ської міських, районних державних адміністрацій, виконавчих органів місцевих і районних у містах рад; школи соціальної реабілітації та професійно-технічні училища соціальної реабілітації; центри медико-соціальної реабілітації неповнолітніх: притулки для неповнолітніх; суди; кримінальна міліція у справах неповнолітніх; приймальники-розподільники для неповнолітніх; виховно-трудові колонії державного департаменту України з питань виконання покарань; інші органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, окремі громадяни, що беруть участь у здійсненні соціального захисту та профілактики правопорушень неповнолітніх у межах своєї компетенції [4, с. 52].

Профілактична діяльність щодо попередження правопорушень серед неповнолітніх може проводитись як у рамках навчального процесу, так і в позашкільний час. Форми та методи роботи мають відповідати віку дітей, викликати в них зацікавлення та спонукати до роздумів.

Основними заходами, спрямованими на профілактику вчинення адміністративних правопорушень серед неповнолітніх є:

- надання правових знань педагогам, необхідних для роз'яснення учням наслідків вчинення проступків;

- бесіди з працівниками правоохоронних органів, які - відбуваються за місцем навчання учнів або за місцем роботи працівників.

Отже, вчинення адміністративних правопорушень неповнолітніми є досить поширеним явищем сьогодення, боротьба з яким потребує як вжиття заходів для їх попередження, так і вивчення причин їх вчинення.

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984, додаток до № 51. – Ст. 1122.

2. Фарафонова Т. В. Погляди зарубіжних учених на проблеми відхилень у поведінці неповнолітніх / Т. В. Фарафонова // Науковий вісник Ужгородського державного університету. Педагогіка і соціальна робота. – Ужгород, 1996. – Вип. 2. – С. 111–114.

3. Інновації в роботі з ресоціалізації неповнолітніх, засуджених до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі: методичні матеріали / за заг. ред. В. П. Лютого. – К.: СССМ, 2005. – 104 с.

4. Шанскова Т. І. Аналіз причин правопорушень неповнолітніх як підгрунтя соціально-педагогічної роботи з молоддю щодо профілактики злочинності / Т. І. Шанскова // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2006. – Вип. 30. – С. 50–53.

Н. В. Климчук

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В СИСТЕМІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Авторське право є інститутом цивільного права і ключовою галуззю права інтелектуальної власності. Авторське право історично виникло внаслідок потреби захистити права авторів літературних творів та творів мистецтва.

Авторські права – це набір суб'єктивних виключних прав, які дозволяють авторам літературних, мистецьких та наукових творів отримати соціальні блага від результатів своєї творчої діяльності.

Законодавство України про авторське право і суміжні права базується на Конституції України і складається з відповідних норм Цивільного кодексу України, цього Закону, законів України, «Про кінематографію», «Про телебачення і радіомовлення», «Про видавничу справу», «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм» та інших законів України, що охороняють особисті немайнові права та майнові права суб'єктів авторського права і суміжних прав.

Головним законодавчим актом який регулює захист права власності суміжного та авторського права є Закон України «Про авторське право і суміжні права».

Суб'єктами авторського права є автори творів, їх спадкоємці та особи, яким автори чи їх спадкоємці передали свої авторські майнові права.

Положеннями ст. 51 Закону України «Про авторське право і суміжні права» передбачено, що захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права та суміжних прав здійснюється у порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством. Проте найбільше значення для правоволодільця має цивільно-правовий захист виключних прав, бо саме він дозволяє усунути шкідливі наслідки правопорушення, компенсувати майнові втрати та моральну шкоду, яких зазнала особа внаслідок порушення цих прав. Цивільно-правовий захист здійснюється в судовому порядку шляхом подачі позовної заяви до суду або господарського суду із значенням сутності порушення, вимог про його припинення та відновлення прав інтелектуальної власності.

Якщо виключне право оспорується, правоволоділець вправі вимагати визнання його права у судовому порядку. У разі існування реальної загрози порушення авторського чи суміжних прав особа має право звернутися до суду або господарського суду із заявою про вжиття запобіжних заходів до пред'явлення позову [1].

Право на захист належить будь-якому суб'єкту авторських або суміжних прав, у тому числі спадкоємцям та правонаступникам автора, виконавця, виробника фонограм або відеограм та організації мовлення. Особисте немайнове право автора на недоторканність твору може захищатися також особою, яка спеціально уповноважена на це автором на випадок своєї смерті, або іншою заінтересованою особою. Правоволоділець може реалізувати своє право на захист самостійно, а може для представництва своїх інтересів у суді звернутися за допомогою до відповідної організації, якій він передав майнові права в колективне управління [2].

Порушенням авторських та суміжних прав є невиконання особою обов'язку, що складає зміст абсолютного або відносного правовідношення між суб'єктом авторського або суміжних прав та іншими особами. Обов'язком в абсолютному праві відношенні, де зобов'язаною є будь-яка особа, є утримання від використання об'єкта без дозволу право володільця та дій, що можуть зашкодити його честі та репутації. Невиконання цього обов'язку порушує виключне майнове чи немайнове право абсолютного характеру. Порушення виключного майнового права має місце у випадку використання об'єкта охорони без дозволу право володільця. Подібні дії Закон називає піратством у сфері авторського права і суміжних прав, яким є опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України, розповсюдження контрафактних примірників творів, фонограм, відеограм і програм організації мовлення. Терміном «контрафактний» позначається примірник, який був виготовлений, опублікований або розповсюджений із порушенням виключних прав, тобто без згоди на ці дії їх суб'єкта [3].

Отже інститут авторського права та суміжних прав є важливою складовою права інтелектуальної власності та гарантує автору його право на плоди його творчої діяльності.

1. Про авторське право і суміжні права: ЗУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12/page>

2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki./pravo/zahist_

3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/literatura/chiv_pravo/105.php

ПРАВОВИЙ СТАТУС ТРЕТІХ ОСІБ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Згідно з Цивільним процесуальним кодексом України (далі – ЦПК України) [1] крім суб'єктів, що беруть участь у справі в якості позивачів і відповідачів, у вирішенні спору між ними можуть бути зацікавлені треті особи. Треті особи – суб'єкти цивільно-процесуальних правовідносин, які вступають у порушену в суді справу сторін для захисту особистих суб'єктивних прав та інтересів. Характерні риси: 1) віднесені до осіб, які беруть участь у справі, що визначає їх правове положення і сукупність прав; 2) треті особи мають певний ступінь заінтересованості в результаті справи; 3) вступають або залучаються у розпочатий цивільний процес [2, с. 56].

У науковій літературі за ступенем зацікавленості в результаті справи третіх осіб розділяють на:

а) третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги (ст. 34 ЦПК України) наприклад, до суду, в якому розглядається спір спадкоємців за заповітом, може надійти заява від одного із спадкоємців згідно із законом, який вимагає визнання заповіту недійсним);

б) третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог (ст. 35 ЦПК України) (наприклад, в справу за позовом потерпілого до власника джерела підвищеної небезпеки про відшкодування заподіяної шкоди залучається особа, що керувала транспортним засобом у момент спричинення шкоди).

Треті особи із самостійними вимогами – особисто зацікавлені учасники процесу, які вступають у справу, що вже почалась, шляхом подачі позову. Їх процесуальне становище характеризується такими ознаками: 1) участь третьої особи є вторгненням у чужий процес; 2) пред'являє самостійний позов, який повинен відповідати усім вимогам, передбаченим ЦПК України; 3) вступ можливий у період провадження у справі, але до постановлення судового рішення; 4) мають усі права сторін цивільного процесу; 5) їхні інтереси самостійні і, як правило, відмінні від інтересів сторін [3, с. 64–66].

Треті особи, які не заявляють самостійні вимоги, є два види: а) які вступають у справу на боці позивача; б) які вступають у справу на боці відповідача. Вони відрізняються від третіх осіб із самостійними вимогами характером зацікавленості – не в предметі спору,

а в певному його результаті. Ці особи прагнуть себе захистити на майбутнє від виконання перед однією із сторін певних обов'язків або забезпечити можливість пред'явити до однієї із сторін вимогу в порядку регресу.

Проте у законодавстві існують недоліки, зокрема у статті 35 ЦПК України. Третя особа, яка не заявляє самостійної вимоги щодо предмета спору, може вступити у справу на стороні позивача або відповідача до ухвалення судом рішення, якщо рішення в справі може вплинути на її права або обов'язки щодо однієї зі сторін. Слово «може» у цій правовій нормі зазначено двічі недарма.

Слід водночас звернути увагу на неточність, що міститься у ч. 1 ст. 6 ЦПК України: «Сторона, в якій за рішенням суду виникне право...». Оскільки вступити у процес третя особа має до ухвалення судом рішення, позивач у момент подання позовної заяви не може ще достеменно знати, яким буде це рішення і, відповідно, чи матиме ця особа якісь права або обов'язки щодо нього чи відповідача. З цих міркувань норма ч. 1 ст. 36 ЦПК є нерозумною, а тому має бути узгоджена з ч. 1 ст. 35 ЦПК України. Допоки це станеться, суд має брати до уваги розумну норму, яка міститься у ч. 1 ст. 35 ЦПК України [4, с. 35–36].

Окрім цього, слова «може вступити у справу» означає, що хтось «третій» має право сам ініціювати свою участь у розпочатому уже судовому процесі. Щоб уникнути двозначних трактувань закону, його норми мають містити чіткий припис, а мовні фразеологізми поступитися діловій мові.

Захист прав та інтересів, відмінних і незалежних від прав та інтересів сторін, – не єдина функція інституту третіх осіб. Їх участь у цивільній справі надзвичайно важливою і необхідною для правильного та своєчасного розгляду та вирішення цивільної справи, оскільки дозволяє зібрати максимум доказового матеріалу, з'ясувати дійсні взаємини сторін, уникнути винесення суперечливих судових рішень. Таким чином, поняття третіх осіб у цивільному процесі об'єднує різних за своєю правовою природою осіб: тих, які захищають у процесі свій матеріально-правовий інтерес у спорі з іншими особами, та тих, які беруть участь у процесі з метою запобігання настанню несприятливих наслідків, що можуть наставати між ними і особами, на стороні яких вони беруть участь у процесі, після винесення судом рішення по справі [5, с. 151].

Об'єднує цих осіб те, що вони вступають в уже розпочатий процес і тому називаються «третіми». Участь третіх осіб у процесі гарантується Конституцією України, зокрема ст. 55, в якій вказано, що кожен має право звертатися за захистом своїх порушених прав.

Неучасть у справі третьої особи, зацікавленої у вирішенні спору, призводить не тільки до порушення прав цієї особи, але й до помилок у дослідженні фактичних обставин справи.

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року (з наступними змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40–42. – Ст. 492.

2. Сенік С. В. Цивільне процесуальне право: навч. посібник / С. В. Сенік, Р. Я. Лемик. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 424 с.

3. Навроцька Ю. В., Верба-Сидор О. Б., Воробель У. Б. Цивільне процесуальне право України (у схемах і таблицях): навчальний посібник / за заг. ред. Ю. В. Навроцької. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. – 388 с.

4. Ромовська З. В. Треті особи без самостійних вимог: проблеми теорії та практики / З. В. Ромовська, Н. Л. Луців-Шумська // Вісник Академії адвокатури України. – 2012. – № 1 (23). – С. 34–39.

5. Курс цивільного процесу: підручник / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранкова та ін.; за ред. В. В. Комарова. – Х.: Право, 2011. – 1352 с.

А. С. Ковальська

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ

Договір дарування направлений на безповоротне припинення права власності у дарувальника і виникнення права власності у обдаровуваної особи, при цьому обдаровуваний набуває право на майно, якого раніше у нього не було.

Отже, договір дарування – це договір про те, що одна сторона (дарувальник) передає або зобов'язується передати в майбутньому другій стороні (обдаровуваному) безоплатно майно (дарунок) у власність [1]. Характеризуючи договір дарування, варто зазначити, що він завжди є безоплатним, тому дарувальник не вправі вимагати від обдаровуваного зустрічних дій майнового або немайнового змісту. Якщо в договорі виникає обов'язок обдаровуваного вчинити дії майнового або немайнового характеру на користь дарувальника, то таку угоду не можна вважати як дарування. Щодо сторін, то ними можуть бути

як громадяни, так і юридичні особи, а в певних випадках – держава, Автономна Республіка Крим і територіальні громади. Істотною умовою договору дарування є умова про предмет (дарунок). Дарунком можуть виступати рухомі речі (в тому числі гроші та цінні папери), нерухомі речі, майнові права [2].

Договір дарування може укладатися в усній, простій письмовій і письмовій нотаріальній формі. Форма договору визначається у залежності від виду майна, що є предметом договору дарування. Право власності на дарунок виникає з моменту його прийняття обдаровуваним. Як тільки обдаровуваний прийняв дарунок від дарувальника та підтвердив свою згоду на прийняття, то він стає власником одержаного майна. Важливим фактом є те, що прийняття дарунка є правом, а не обов'язком обдаровуваного. Тому, він може відмовитись від його прийняття, але лише в момент передачі речі. Якщо дарувальникові відомо про недоліки речі, що є дарунком, або її особливі властивості, які можуть бути небезпечними для життя, здоров'я, майна обдаровуваного або інших осіб, він зобов'язаний повідомити про них обдаровуваного. Також, дарувальник має можливість відмовитись від договору в разі погіршення його майнового стану. Це може бути втрата постійного заробітку, тяжка хвороба дарувальника або членів родини та інші непередбачувані обставини на момент укладання договору, що надалі негативно вплинули на його майновий стан. Підставами припинення договору дарування є: відмова однієї зі сторін від договору; розірвання договору дарування; визнання договору недійсним. Розірвання договору є правовою підставою припинення права власності на подаровану річ у обдаровуваного. Останній зобов'язаний повернути річ дарувальнику у натурі з урахуванням можливого нормального зносу за час перебування у обдаровуваного [3]. До вимог про розірвання договору дарування застосовується позовна даність в один рік. Таким чином, у системі цивільно-правових договорів договір дарування є окремим типом договірних зобов'язань. Дарування – це дія, в результаті якої майно безоплатно переходить із власності однієї особи у власність іншої особи.

1. Міністерство юстиції України роз'яснення Договор дарування від 16.03.2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/n0021323-11>.

2. Цивільне право України: навчальний посібник / кол. авторів; за ред. Г. Б. Яновицької, В. О. Кучера. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. – С. 273–274.

3. Договір дарування / Л. М. Горбунова, С. В. Богачов, І. Ф. Іванчук, Г. В. Красій; М-во юстиції України. – К.: Поліграф-Експрес, 2006.

ПРО ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ

Проблема відшкодування моральної (немайнової) шкоди, як однієї з видів шкоди, що може бути заподіяна фізичній чи юридичній особі, існує в усіх країнах давно. Для її розв'язання пропонувалось, як правило, три варіанти: відмова відшкодувати моральну (нематеріальну) шкоду; відшкодувати її частково; відшкодувати її повністю [1, с. 40]. Проте, як тільки виникає питання порушення законного права та заподіяння немайнової шкоди, відразу кожен такий громадянин чи юридична особа зіштовхуються із досі невирішеною проблемою визначення розміру моральної шкоди [2, с. 59].

Моральна шкода є немайновою шкодою. Під нею вчені розуміють такі наслідки правопорушення, що не мають економічного змісту і вартісної форми [3, с. 305]

Цивільний кодекс України зазначає, що моральна шкода може полягати у приниженні честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи. Розмір грошового відшкодування моральної шкоди визначається судом залежно від характеру правопорушення, глибини фізичних та душевних страждань, ступеня вини особи, яка завдала моральної шкоди, якщо вина є підставою для відшкодування, а також з урахуванням інших обставин, які мають істотне значення (ст. 23 ЦК України) [4].

Пункт 9 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» вказує на те, що розмір відшкодування моральної (немайнової) шкоди суд визначає залежно від характеру та розміру страждань (фізичних, душевних, психічних тощо), яких зазнав позивач, характеру немайнових втрат (їх тривалості, можливості відновлення тощо), а також враховуючи інші обставини. Зокрема, враховуються стан здоров'я потерпілого, тяжкість вимушених змін у його життєвих і виробничих стосунках, ступінь падіння престижу, ділової репутації, час та зусилля, необхідні для повернення до початкового стану [5].

Отже, законодавці залишили за судом право вирішувати належність та розмір відшкодування моральної шкоди, оскільки в чинному законодавстві чітких меж такого розміру не передбачено. У зв'язку

з чим у потерпілих виникає упереджена оцінка своїх понесених страждань, що породжує виникнення нових спорів [6, с. 354].

Критерії визначення розміру відшкодування моральної шкоди, передбачені ч. 3 ст. 23 ЦК України, є не досить чіткими, у зв'язку із чим у подібних випадках суди визначають розмір відшкодування далеко неоднаково. Наприклад, у зв'язку зі смертю фізичної особи в одних випадках призначалося відшкодування в сумі 500 тис. грн., 100 тис. грн., а в інших – у рази менше. З огляду на це, необхідно розробити принципи мінімальної та максимальної межі визначення розміру оцінки моральної шкоди. Це дасть можливість судам реально оцінити та призначити потерпілому відшкодування моральної шкоди. Вирішуючи питання про розмір та форми відшкодування моральної шкоди, треба також урахувати функції, які має виконувати таке відшкодування (сатисфакція, компенсаційна функція). Які б фактори не впливали в кожному конкретному випадку на розмір відшкодування, очевидним є те, що цей розмір повинен бути максимально адекватним завданій шкоді.

Визначаючи розмір заподіяної моральної шкоди, необхідно надати докази, які це підтверджують. До фактів, що підлягають доведенню, слід віднести дію, що завдала шкоди у конкретному їх вираженні та наявність причинного зв'язку між діями особи, притягненої до відповідальності, і шкодою, ступінь вини особи, яка заподіяла шкоду, у випадку коли є підстава для її відповідальності, ступінь прояву, умислу або необережності потерпілого, характер і розмір завданої шкоди, розмір шкоди, що підлягає відшкодуванню, тощо [3, с. 307].

Відшкодування моральної (немайнової) шкоди у всіх країнах практикується як у грошовій, так й у іншій еквівалентній формі. У країнах з розвиненою правовою свідомістю часто застосовується символічна моральна шкода. Крім проблем вироблення критеріїв вирахування моральної (немайнової) шкоди та встановлення максимальної межі її відшкодування, для нашої країни існує проблема систематизації законодавства з даних питань і встановлення хоча б єдиного мінімального розміру відшкодування моральної (немайнової) шкоди [1, с. 42].

Отже, проблема відшкодування моральної шкоди та визначення її розміру є актуальною на сьогоднішній день, оскільки відшкодування моральної шкоди регулює велика кількість нормативно-правових, проте жоден з окремо, ані усі разом не допомагають «вирахувати» розмір моральної шкоди.

1. Бурзель Ю. Щодо встановлення верхньої межі відшкодування моральної (немайнової) шкоди / Ю. Бурзель // Право України. – 2003. – № 3. – С. 40–42.

2. Оверко Г. Я. Про визначення розміру відшкодування моральної шкоди / Г. Я. Оверко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/overko-gya-pro-viznachennya-rozmiru-vidshkoduvannya-moralnoyi-shkodi/>

3. Булеца С. Б. Проблема визначення розміру компенсації моральної шкоди, заподіяної життю та здоров'ю фізичної особи, в Україні та Угорщині / С. Б. Булеца // Актуальні проблеми держави і права. – 2005. – Вип. 24. – С. 304–309.

4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.

5. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31 березня 1995 року № 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>

6. Клім С. І. Деякі проблемні питання відшкодування моральної шкоди / С. І. Клім // Актуальні проблеми держави і права. – 2010. – Вип. 53. – С. 350–356.

Л. Ю. Ковтун

*(Національний університет
Державної податкової служби України)*

ІМІДЖ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

На сучасному етапі формування громадського суспільства, на наш погляд, необхідні принципово нові підходи в усвідомленні моральних засад службової діяльності працівників правоохоронних органів. Оскільки на тлі загострення соціально-економічної ситуації в Україні спостерігається тенденція до зростання занепокоєння населення станом правопорядку у країні, посилюється недовіра громадян до правоохоронних органів, зокрема щодо спроможності силових структур професійно надавати допомогу. Потрібно зазначити, що громадська думка сьогодні виконує низку важливих соціальних функцій, що реалізуються як у відносинах громадян із владою, так і у здійсненні комунікації між собою.

Нові реалії суспільного життя, за яких працюють сьогодні правоохоронні органи, ставлять перед ними нові завдання, вносять певні корективи в їх діяльність, примушують не тільки активно пристосовуватись до тих або інших змін, але і за необхідністю випереджати їх. Все це висуває підвищені вимоги до співробітників правоохоронних органів, їх професійних та особистих якостей [1].

Створення іміджу правоохоронних органів як сильних, надійних, відповідальних та авторитетних структур, які спроможні забезпечити спокій та безпеку громадян є надзвичайно складною, різноплановою діяльністю, яка вимагає спільних узгоджених зусиль держави, правоохоронних органів та громадян, цілеспрямованого використання значних фінансових, матеріально-технічних ресурсів. Тільки за таких умов можливе створення у суспільстві позитивного і, що є не менш важливим, респектабельного іміджу правоохоронця-професіонала, який має високий авторитет у населення і який пишається своєю професією.

Серед чинників впливу на формування громадської думки про діяльність правоохоронних органів основними є:

- високий рівень корумпованості правоохоронних органів, перевищення окремими працівниками своїх службових повноважень, суїцидальна поведінка працівників правоохоронних органів, і т. д., формує негативні оціночні судження пересічних громадян;

- діяльність правоохоронних органів орієнтована переважно на захист вищих прошарків суспільства та власних відомчих інтересів, що не відповідає суспільному запиту;

- низький рівень матеріально-технічного та фінансового забезпечення правоохоронних органів (щорічний обсяг фінансування правоохоронних органів з Держбюджету України покриває лише 40% необхідних витрат). Це призводить до практики фінансування за рахунок «благодійних внесків», які часто є непрямими хабарами;

- в Україні, як і в інших державах пострадянського простору, набув розповсюдження феномен корупційного «силового підприємництва» – використання службового становища з метою втілення власних бізнес-проектів. Поступова комерціалізація відносин між правоохоронними органами та суспільством створює ситуацію, коли громадяни змушені «купувати право» на права. Таким чином, суспільство і держава в особі силового апарату фактично окреслюють певні сфери припустимого беззаконня, у межах яких діють корупційні практики як компенсаторні механізми, що допомагають порозумітися громадянам та державі;

- пріоритет формальних показників у роботі правоохоронних органів (кількість зареєстрованих злочинів, відсоток розкритих і т. д.), що шкодить якості соціальних послуг, які вони мають надавати громадянам;

- низька поінформованість населення щодо функцій правоохоронних органів [2].

Таким чином для підняття іміджу працівників правоохоронних органів потрібно підняти заробітну плату, покращити соціальний стан,

а також посилити відбір відповідно до фахових вимог, чим саме стимулювати до якісного і продуктивного виконання своїх обов'язків. Водночас на нашу думку доцільно було б ввести у відомчих навчальних закладах спецкурсу «Імідж правоохоронних органів та їх працівників в Україні».

Поновити роботу над програмним документом – проектом Концепції реформування правоохоронних органів України (система кримінальної юстиції), яка чітко визначить етапи реформи системи правоохоронних органів і де зазначити про підвищення іміджу правоохоронних органів в умовах формування громадського суспільства.

Формування іміджу – процес тривалий і складний. Це має стати одним із стратегічних напрямів реформування всієї системи правоохоронних органів взагалі і міліції насамперед. Це означає, що кожний працівник правоохоронних органів, який персоніфікує цю стратегію, кожного дня маніфестує загальну ідею під час виконання службових обов'язків. Результатами власної діяльності, самовдосконаленням та прагненням повноцінної самореалізації саме в цьому її виді кожний працівник органів правопорядку повинен підтримувати авторитет міліції у масовій свідомості і соціальній реальності сьогодення.

1. Матюхіна Н. Імідж правоохоронних органів зарубіжних країн: проблеми створення та збереження / Н. Матюхіна // Вісник. – Вип. 31. – 2012. – С. 297–302.

2. Черненко Т. Громадська думка як чинник ефективності діяльності правоохоронних органів в Україні. Аналітична записка / Т. Черненко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/468/>.

В. С. Козаченко

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ УЧАСНИКІВ АТО

Усі ми розуміємо, що сьогодні отримати роботу досить складно, а тим більше офіційно влаштуватись на хорошу посаду при високій заробітній платі і взагалі мати принаймні «просто» робоче місце. Важливість забезпечити робочими місцями, борців за свободу є одним із найбільш пріоритетних завдань влади, яка прагне робити хоча б перші

вольові кроки для деескалації конфлікту на Донбасі. За статистикою сьогодні в Україні налічується більше як 40 тисяч вояків, які повернулися із зони проведення антитерористичної операції. У них виникають нові потреби та питання, такі як психологічна реабілітація, а згодом як знайти робоче місце та фінансово утримувати себе та своїх рідних. Тож виникла надзвичайна проблема із зайнятістю громадян, які брали участь в АТО, отримали статус учасника бойових дій і були звільненні з військової служби.

«Учасники АТО повинні отримати право на соціальні податкові пільги, а також додаткові гарантії у сприянні працевлаштування після повернення з зони проведення АТО» – народний депутат України, львів'янин Ігор Васюник. Мова йде про внесення змін до Закону України «Про зайнятість населення» (щодо додаткових гарантій у сприянні працевлаштування учасників бойових дій). За його словами, подібні законодавчі ініціативи виникли не на порожньому місці. Вони є наслідком роботи Центру правового захисту учасників АТО. Зі слів Мирослави Дмитришин (юрист Центру правового захисту учасників АТО), чинний закон забороняє роботодавцям звільняти працівників, яких мобілізували, хоча ті доволі часто порушують його.

Брусилівський районний центр зайнятості ініціював та провів круглий стіл щодо працевлаштування учасників антитерористичної операції за участю представників районної влади, роботодавців, представників громадських організацій. Директор центру зайнятості Олександр Дрозд провів аналіз руху робочої сили в районі, надання послуг службою зайнятості, провів презентацію професійно-кваліфікаційного складу 13 демобілізованих учасників АТО, які звернулися до центру зайнятості з метою пошуку роботи та роботодавців.

Київська міська спілка ветеранів АТО спрямувала звернення до Київського міського центру зайнятості із проханням надати перелік програм перепрофілювання для учасників АТО, надання статистичних даних щодо працевлаштування, тощо.

Отже, ми бачимо, що є представлені люди в особі політиків, депутатів, різних спілок, які об'єднані однією метою – допомогти в працевлаштуванні солдатів, які повернулися із зони АТО. Відповідно до Законів України «Про зайнятість населення» та «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» державна служба зайнятості надає соціальні послуги громадянам, які до неї звертаються з питань працевлаштування, в тому числі демобілізованим військовослужбовцям, які брали участь в антитерористичній операції. «Військовозобов'язані, яким прийшла повістка з військкомату, зобов'язані прибути в пункт і в строк, вказаний в повістці. А підприємства, установи й організації повинні забезпечити своєчасне

прибуття працівників, що залучаються до виконання обов'язку по мобілізації, на збірні пункти і у військові частини», відповідно до ст. 21 Закону № 3543.

При цьому після оголошення першої хвилі мобілізації не вщухають дебати з приводу соціальних гарантій для мобілізованих працівників. До 1 квітня 2014 року не було законодавчої норми, яка б захищала права мобілізованих працівників. Тому роботодавці звільняли таких працівників на підставі п. 3 ч. 1 ст. 36 КЗпП – у зв'язку з приходом працівника на військову службу.

Але з 1 квітня набули чинності зміни до деяких законодавчих актів України відносно забезпечення проведення мобілізації, внесені Законом № 1169-VII. Зокрема, згідно зі змінами в ст. 119 КЗпП працівникам, покликаним на військову службу у зв'язку з мобілізацією, на особливий період, але не більше за один рік, гарантується збереження місця роботи, посади і середнього заробітку. Якщо військовозовов'язаного закликали на термінову службу, то підприємство на якому він працював повинне було його звільнити. Але при цьому згідно п. 3 ст. 8 Закону № 2011 за військовослужбовими термінової служби, які до заклику працювали на підприємстві, зберігається при звільненні з військової служби право на працевлаштування їх в тримісячний термін на те ж підприємство на посаду не нижче тієї, яку вони займали до заклику на військову службу.

Проте таке трактування ст. 119 КЗпП по відношенню до мобілізованих працівників не вірне. Як роз'яснює Державна інспекція України з питань праці (роз'яснення від 30.04.2014 р.), починаючи з 01.04.2014 р. громадяни, покликані на військову службу у зв'язку з мобілізацією, не підлягають звільненню. Вони звільнюються від роботи (звільнюються від виконання посадових обов'язків) відповідно до статті 119 КЗпП, при цьому за ними зберігається середній заробіток на період до одного року. А ось на тих працівників, які були покликані до 1 квітня, дані соціальні гарантії не поширюються. При цьому за угодою між працівником і власником або уповноваженим їм органом наказ про звільнення працівника на підставі п. 3 ст. 36 КЗпП може бути скасований. Збереження середньої заробітної плати у такому разі здійснюється з дня заклику на військову службу.

Отже, проаналізувавши систему правового регулювання працевлаштування учасників АТО, можна зробити висновок, що: учасники АТО бажаючи працевлаштуватись, повинні звернутись до Центру зайнятості населення з відповідними документами (1. паспорт громадянина України або тимчасове посвідчення громадянина України; 2. облікова картка платника податків (ідентифікаційний код); 3. трудова книжка (за наявності), цивільно-правовий договір чи документ, який

підтверджує період зайнятості; 4. документи про освіту (за наявності); 5. військовий квиток із зазначенням дати взяття на облік у військкоматі відповідно до законодавства).

Користуючись правовою допомогою таких законів як Податковий Кодекс та Закон України «Про зайнятість населення», бійці можуть вимагати надання права на податкові соціальні пільги в підвищеному розмірі учасникам бойових дій і найголовніше – надання додаткових гарантій у працевлаштуванні.

Є. С. Колесник
(Національний університет
«Львівська політехніка»)

СУДОВА ПРАКТИКА ВИЗНАННЯ ПРАВочИНУ НЕДІЙСИМ

Національним законодавством встановлено поняття правочину та вимоги щодо дійсності правочину. Статтею 204 ЦК України визначено, що «правочин є правомірним, якщо його недійсність прямо не встановлена законом або якщо він не визнаний судом недійсним» [1]. Суд при розгляді справи про визнання правочину недійсним керується, зокрема Конституцією України, ЦК України та низкою спеціальних нормативно-правових актів. Практичне значення при розгляді справ цієї категорії мають рекомендації Верховного Суду України та Вищого спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ. Їх достатня кількість свідчить про те, що на сьогодні є проблема щодо однакового та правильного застосування судами норм законодавства.

Згідно ч. 1 ст. 202 ЦК України правочином є дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Відповідно до ч. 1 ст. 2 ЦК України учасниками цивільних відносин є як фізичні особи, так і юридичні особи (далі – особи). З цього випливає, що дія, вчинена фізичною чи юридичною особою (незалежно від її організаційно-правової форми), метою якої є набуття, зміна або припинення цивільних прав та обов'язків, вважається правочином. Дія завжди пов'язана з волею й волевиявленням учасника цивільних відносин і може бути правомірною або неправомірною. Фактично, правочин є правомірним, якщо не порушує інтереси та права інших учасників цивільних відносин. Цей принцип встановлено статтею 204 ЦК України, а саме: «правочин є правомірним, якщо його недійсність

прямо не встановлена законом або якщо він не визнаний судом недійсним» [1].

Недійсність правочину виникає через те, що дія схожа на правочин, але за своєю суттю не відповідає його характеристикам [2].

За період ухвалення з 01 січня 2014 р. по 31 грудня 2014 р. в Єдиному державному реєстрі судових рішень зареєстровано 2 млн. 821 тис. 287 цивільних справ [3]. З них близько 30 тис. актів стосуються недійсності правочину, тобто за минулий календарний рік по всій Україні судові органи винесли близько 20 тис. самих лише рішень щодо визнання правочину недійсним, що становить близько ста актів та п'ятдесяти судових рішень щодня по всій Україні. У першій інстанції приблизно 16 тис. рішень, у апеляційній – майже 3 тис. рішень, у касаційній – майже 30. До вересня 2015 р. зареєстровано близько 17 тис. таких актів, що стосуються недійсності правочинів. В загальному за часів незалежної України зареєстровано близько 180 тис. рішень щодо визнання правочину недійсним. Тому визнання недійсним правочину є важливою частиною цивільного судочинства та безумовно актуальним для дослідження. З огляду на статистичні дані за 2014 р., встановлені у Єдиному державному реєстрі судових рішень [3] ми визначили, що: на кожне п'яте рішення суду першої інстанції було подано апеляційну скаргу, що становить майже 20% неефективності; на 1% рішень апеляційної інстанції було подано касаційну скаргу до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ; у 13% з усіх отриманих касаційних скарг Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ залишив рішення судів першої та апеляційної інстанції без змін. У 43% касаційна інстанція частково скасувала рішення попередніх інстанцій, інші 43% скасувала в повній мірі.

Вважається, що касаційна інстанція є останньою, оскільки рішення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «оскарженню не підлягає», проте не варто забувати, що Верховний Суд України може скасувати рішення Вищого спеціалізованого суду та скерувати справу на повторний розгляд до суду касаційної інстанції. Узагальнюючи ці дані, вважаємо, що існують певні невдоволення роботою судів першої інстанції, оскільки сторони доволі часто подають апеляційну скаргу на винесене рішення. Дані апеляційної інстанції вражають – з 3 тис. рішень апеляційних судів лише на 30 рішень було подано касаційну скаргу (близько 1% оспорюваності). Це могло б свідчити про велику ефективність апеляційних судів та некомпетентність судів першої інстанції, якби не той факт, що Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ у переважній більшості (87% рішень) частково

скасовує або повністю скасовує рішення попередніх інстанцій. Отже, після винесення рішення апеляції, особи не хочуть продовжувати далі судову тяганину, оскільки впевнені у винесенні рішення касації не на свою користь. Однак, згідно зі статистичними даними, все навпаки. На нашу думку, це свідчить про різне застосування норм права судами першої та апеляційної інстанції. Судова практика щодо визнання правочину недійсним є поширеною у цивільному судочинстві. Дані, отримані з Єдиного державного реєстру судових рішень підтверджують тезу про те, що на сьогодні в Україні існує проблема різного застосування норм права судами першої та апеляційної інстанції. Це певною мірою може свідчити про їх неефективність. Також можна говорити про недовіру громадян до судової системи України. Це актуальна проблема сьогодення. Кожна особа має бути впевнена у можливості захистити свої законні права й інтереси у судовому порядку та вірити у правосуддя, яке вчиняється виключно судовою владою від імені України, адже Україна засвідчила у своїй Конституції, що вона є правовою державою.

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Голос України. – 2003. – № 45.

2. Практика розгляду судами цивільних справ про визнання правочинів недійсними: Узагальнення Верховного Суду України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/)

3. Єдиний державний реєстр судових рішень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>

Н. С. Колесніченко

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)*

ЗАХИСТ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ОСІБ, ЯКІ ВИЗНАНІ БЕЗВІСНО ВІДСУТНІМИ ТА ОГОЛОШЕНІ ПОМЕРЛИМИ

Динамічність сучасного життя не дозволяє надовго з нього «випадати», адже особа живе в певному оточенні, і її тривала безвісна відсутність істотною мірою впливає на тих, з ким її існування тією чи іншою мірою пов'язане. До того ж, останнім часом в Україні відбулись істотні зміни цивільного та цивільно-процесуального законодавства,

що також робить попередні дослідження такими, що не відбивають сучасного стану законодавства [1, с. 196].

Одними з важливих інститутів цивільного права є визнання фізичної особи безвісновідсутньою та оголошення її померлою. Гарантією від необгрунтованого визнання особи безвісно відсутньою є: 1) ст. 43 ЦК України максимально точно встановлює умови, за яких фізична особа може бути визнана безвісно відсутньою, передбачаючи, що для цього необхідно, щоб протягом одного року в місці її постійного проживання (ст. 29 ЦК України) не було відомостей про місце її перебування. 2) про визнання рішення приймає лише суд. 3) Законом встановлено спеціальний порядок обчислення строку відсутньої особи: у разі неможливості встановити день одержання останніх відомостей про місце перебування особи початком її безвісної відсутності вважається перше число місяця, що йде за тим, у якому були одержані такі відомості, а в разі неможливості встановити цей місяць – перше січня наступного року [2, с. 19].

Відповідно до доктрини цивільного права у випадку визнання фізичної особи безвісно відсутньою має місце умовна презумпція смерті (є підстави, що дають можливість припустити її смерть), а у випадку оголошення її померлою – безумовна презумпція смерті (немає підстав вважати її живою). ЦПК не зазначає, хто саме має право звернутися до суду із заявою про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою. Зважаючи на це, із такою заявою може звернутися будь-яка особа, яка перебуває із цим суб'єктом у матеріально-правових відносинах і заінтересована у зміні його правового статусу [3].

Проте оскільки оголошення фізичної особи померлою ґрунтується на презумпції, а не на факті смерті, ЦК України передбачає заходи, спрямовані на забезпечення інтересів фізичної особи, оголошеної померлою, якщо вона виявиться живою. Зокрема, спадкоємці такої особи не мають права відчужувати протягом 5 років нерухоме майно, що перейшло до них у зв'язку з відкриттям спадщини. Для забезпечення виконання цієї вимоги нотаріус, який видав спадкоємцеві свідоцтво про право на спадщину на нерухоме майно, накладає на нього заборону відчуження (ст. 47 ЦК України) [4]. Така норма містить гарантію майнових прав особи у випадку її з'явлення. Проте вона встановила обмеження лише щодо нерухомості, а доля іншого майна залишається неврегульованою. Тому було б правильним встановити заборону на відчуження всього рухомого та нерухомого майна, що належить власнику, який оголошений померлим.

Слід зазначити, що поновлення втрачених прав особи, яка з'явилася не завжди відбувається у повному обсязі. Деякі обмеження

у поновленні прав встановлені на користь спадкоємців. Так, оскільки майно особи, яка з'явилася, перейшло до спадкоємців, останні згідно із законом мали підстави розпоряджатися цим майном як своїм власним. Тому вони не зобов'язані відшкодувати вартість відчуженого майна, а також повертати доходи, отримані внаслідок користування цим майном. Поверненню підлягає тільки майно, виявлене в натурі [5, с. 84].

У ході дослідження було виявлено, що на сьогоднішній день існує велика кількість проблем, що можуть виникнути в разі появи особи, яку було визнано безвісті відсутньою або оголошено померлою, і всі вони потребують вирішення. Отже, на нашу думку, розглянуті та запропоновані способи захисту мають на меті захист майнових та немайнових прав та інтересів осіб, які визнані безвісно відсутніми чи оголошені померлими, як під час відсутності, так і після їх повернення, а також захист прав та інтересів інших заінтересованих осіб.

1. Лісничка Т. В. Правові наслідки появи особи, яку було оголошено померлою: виявлення і шляхи вирішення проблемних питань / Т. В. Лісничка // Право і безпека. – Х., 2011. – № 4 (41). – С. 196–200.

2. Цивільний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 верес. 2015 р. – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2015. – 408 с.

3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року // Голос України. – 2004. – 18 травня. – № 89.

4. Грицацуева В. І. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою / В. І. Грицацуева. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1173/pravo/viznannya_fizichnoyi_osobi_nediyezdatnoyu

5. Бобко В. О. Захист права власності фізичних осіб, визнаних безвісно відсутніми або оголошених померлими / В. О. Бобко // Підприємство, господарство і право: наук.-практ. госп.-прав. журн. № 5 (197) / засн.: Союз ж-стів України. Ін-т держави і права НАН України. – К.: Кн. друк. наук. кн., 2012. – С. 82–84.

А. Ю. Коляда

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)*

ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ-РОЗБІЙНИКА

Питанню вивчення особистості злочинця приділяється досить велика увага в юридичній психології та кримінології. По окремому правопорушнику неможна абсолютизувати які-небудь злочинні його особливості. У той же час у кожного злочинця можна виявити те

спільне, що характерне для всіх злочинців певної категорії. Лише в цьому аспекті правомірний термін «особистість злочинця». При цьому необхідно враховувати, що злочинець – це особа, яка здійснила злочин і визнана винною в результаті судового розгляду.

Мета даного дослідження полягає в характеристиці особистості злочинця-розбійника.

Злочинна поведінка зумовлена взаємодією особистості з соціальним середовищем. Політичні, соціально-економічні, духовні сторони суспільства чинять зовнішній вплив на формування механізму злочину, а психічні особливості формують механізм злочину зсередини. Важливо підкреслити, що будь-які соціальні, тобто зовнішні, умови проявляються в злочині, переломлюючись через особистість, тобто через її внутрішній зміст. Тому особистість злочинця не просто відображає зовнішні умови життєдіяльності, але є активною стороною взаємодії з тим чи іншим середовищем.

Стосовно типології особистості злочинців, то вона проводиться на кількох підставах: в залежності від ціннісно-орієнтованої деформації особистості, за змістом ціннісно-орієнтаційної спрямованості і на психорегулятивній підставі.

Особи, які вчинили розбій відносяться до корисливо-насильницької категорії злочинців, яка характеризується поєднанням корисливих посягань з насиллям над особистістю. Окрім учасників розбійних нападів до цієї категорії відносяться грабіжники, насильницькі вимагачі (рекетири) та вбивці з корисливою метою.

Аналіз вироків судів показує, що розбійники можуть відноситися до «випадкового» типу особистості злочинця. Він пов'язаний з ефектами психічної регуляції. Це особи, які здійснили злочин вперше в результаті випадкового збігу обставин, так як не змогли протистояти криміногенній ситуації через свій низький рівень самоконтролю. Здійснений злочин суперечить загальній поведінці даної особистості і є випадковим.

На базі викривлених потреб виникає відповідна система інтересів, яка є сходинкою від потреби до поведінки людини. Наприклад, у більшості розкрадачів, шахраїв, хабарників матеріальні інтереси, так званий «інстинкт накопичення», є основним змістом їх життя і діяльності. І вони, духовно бідні і навіть обділені, намагаються компенсувати цю бідність і обділеність грошима, речами, розгульним життям. Важливо підкреслити, що головною антисоціальною стороною цих викривлених потреб є вишукування неправомірних джерел їх задоволення. Це все відноситься і до розбійників, але вони є більш небезпечними аніж звичайні викрадачі через те, що неправомірне задоволення матеріальних потреб відбувається із використанням насилля.

Глибоке вивчення юридичними працівниками психологічних особливостей особистості звинуваченого дає можливість: більш правильно кваліфікувати здійснений злочин; здійснювати вибір найбільш підходящих психологічних прийомів впливу на звинуваченого в процесі проведення слідчих дій; більш успішно виявляти причини і умови злочину. Однією з найважливіших ознак, що характеризують особистість злочинця, у нашому випадку – розбійника, є вік. Психологи розглядають його як якісно визначений етап становлення і розвитку особистості, як період з притаманними йому психологічними особливостями сприйняття людиною оточуючого світу. В. С. Батиргареева зазначає, що у переважній більшості розбійники – це молоді люди 22–27 років [1].

Іншою характеристикою злочинця є освіта. Прямої взаємної залежності між рівнем освіти і формою антисуспільної поведінки немає, але рівень освіти впливає на рівень правосвідомості і на вибір того чи іншого варіанту поведінки. В. С. Батиргареева в 2002 році зазначала, що у переважній більшості випадків розбійника мають середній рівень освіти, але так як освітній рівень населення в Україні постійно збільшується, то рівень освіти розбійників на сьогоднішній день значно більший. Наступною ознакою характеристики злочинця є його сімейний стан. Особа, яка має сім'ю в останню чергу буде її утримувати шляхом злочинної діяльності. Відповідно до аналізу вироків, 84% розбійників є неодруженими. Цей аспект вказує на те, що злочинна поведінка спрямована не на утримання родини, а на задоволення власних низменних потреб [2].

Для багатьох злочинців характерна особистісна установка на злочинну діяльність. Особистісна установка на протиправну поведінку обумовлює здійснення правопорушниками діянь, як правило, агресивного, насильницького характеру. Відповідно прояв агресивності цих осіб не є реакцією на обставини конфліктної ситуації, а виражає насамперед прагнення особи реалізувати агресивні спонукання незалежно від того, сприятлива ситуація чи ні. Тобто, розбійники, незалежно від наявної можливості легально заробити гроші, роблять це незаконним шляхом, небезпечним для суспільства.

Отже, розбійник виглядає наступним чином: здебільшого це особи 22–27 років, неодружені, мають середній або високий рівень освіти, мають особистісну установку на протиправну поведінку.

1. Батиргареева В. С. «Кримінологічна характеристика та попередження розбоїв, поєднаних з проникненням у житло» / В. С. Батиргареева. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://inter.criminology.onua.edu.ua/>

2. Єдиний реєстр судових рішень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ. СУЧАСНИЙ ЕТАП ЇЇ РЕФОРМУВАННЯ

На сучасному етапі розвитку української державності виникли потреби в удосконаленні діяльності державного апарату. Однією з таких потреб стало спрощення і покращення взаємовідносин між державою та платниками податків, зборів та інших соціальних платежів, що й виявилось передумовою виникнення ідеї про створення єдиного органу доходів і зборів подібного до тих єдиних фіскальних органів які успішно функціонують у багатьох європейських країнах [1, с. 44].

Результатом втілення такої ідеї у життя стала реорганізація Державної податкової служби України і Державної митної служби України та створення у 2013 році на засадах об'єднання цих двох служб – Міністерства доходів і зборів України. Проте уже у 2014 році дане міністерство було реорганізовано у Державну фіскальну службу України. Це відбулося з прийняттям Постанови Кабінету Міністрів України № 160 від 21.05.2014 року «Про утворення Державної фіскальної служби» (далі – ДФС), відповідно до якої вона сьогодні і функціонує [2, с. 15].

Державна фіскальна служба існує вже понад рік і протягом цього часу вона піддавалася, як критиці так і похвалі.

Протягом року діяльності ДФС можна виділити такі переваги у її діяльності:

- збільшення надходжень до Державного Бюджету України на 1/4 у порівнянні із січнем-лютим 2014 року;
- запровадження електронної системи оподаткування;
- запровадження електронної системи адміністрування ПДВ [3].

Якщо говорити про негативні фактори, у діяльності ДФС, то варто відзначити, що зараз вона не функціонує, як державний орган з чіткою, логічною і контрольованою управлінською вертикаллю і це призвело до створення надзвичайно «неефективної системи управління»; податкові органи продовжують «кришувати» корупційні схеми. Також було провалено боротьбу з корупцією всередині ДФС, оскільки не було створено внутрішньої служби безпеки, яка мала би перевіряти своєчасне подання декларацій, наявність внутрішніх конфліктів інтересів тощо.

Тому й зважаючи на такі важливі фактори почала йти мова про зміни у структурі ДФС. У травні 2015 року прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк заявив про реформування даної служби. Замість діючої податкової міліції потрібно створити Службу фінансових розслідувань (далі – СФР), яка об'єднає у собі функції п'яти структур, в тому числі податкової міліції, Державної фінансової інспекції, деяких підрозділів Міністерства внутрішніх справ і Служби безпеки України [3].

Відповідно до законопроекту 2014 року, діяльність СФР координуватиметься Кабінетом Міністрів України, а також іншими органами державної влади згідно із законодавством. Громадський контроль здійснюватиме Громадська рада, яка діє при ДФС [4].

Наступний етап реформування було презентовано у червні 2015 року. Кабінет Міністрів України спільно із Міністерством фінансів України презентували реформу ДФС, що включає такі зміни у роботі цього органу:

1. ДФС переходить у пряме підпорядкування Міністерства фінансів України; персонал служби скоротять у двічі, об'єднають їх сервіси. Проведення реформи планується закінчити до кінця 2016 року.

2. Об'єднати ключові сервіси ДФС: податкові та митні системи оцінки ризику, що дозволить визначити, хто ухиляється від сплати податків і зборів, а також податковий і митний аудит для зменшення кількості перевірок.

3. На заході України створять спільні з Євросоюзом митні пункти пропуску.

4. Планується проведення детального IT-аудиту, а згодом повністю введення електронної митниці.

5. У рамках експерименту найбільш корумповані митниці можуть віддати під управління іноземних компаній.

6. Половину позапланових надходжень від митниць будуть віддавати тим областям, де знаходиться митниця (експеримент почнуть з Одеської області, де кошти будуть спрямовані на фінансування будівництва дороги Одеса-Рені) [4].

Отже, підсумовуючи вище проаналізоване, варто зазначити, що в українських реаліях злиття податкової та митної служб в одне відомство на яке покладене ще й адміністрування єдиного соціального внеску створило дуже впливовий урядовий орган з широкими можливостями та повноваженнями в сфері податків і митного контролю з обслуговуючою та правоохоронною функцією, а також функцією валютного та фінансового контролю. Проте, існує низка недоліків у функціонуванні даного органу, а насамперед, це корупційна система яка формувалася роками, застарілий механізм регулювання і не дієва законодавча система. Крім цього, зараз знову проводиться реформа у ДФС, але

не відомо який вона матиме наслідок, оскільки те, що написано на папері не завжди можна запровадити у реальності. Тому у даній ситуації залишається лиш чекати, але знову ж таки не відомо на що!

1. Савченко Л. Правові основи фінансового контролю: навч. посібник / Л. Савченко. – К.: Юрінком Інтер, 2014. – 504 с.

2. Стефанюк І. Б. Проблеми і напрями реформування державного внутрішнього фінансового контролю в Україні: підручник / І. Б. Стефанюк. – Х.: Право, 2015. – 125 с.

3. Реформа ДФС: під виглядом конкурсу «перетасовування кадрів». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://newsradio.com.ua//>.

4. Реформа фіскальної служби: кадрові чистки, ліквідація податкової міліції та іноземні куратори на митниці. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua//>.

М. В. Копин

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ АТО

На сьогодні виникає дуже багато питань щодо соціального захисту учасників АТО. Найактуальнішим на сьогодні є питання на які саме пільги і хто з учасників АТО та їх сімей може розраховувати.

Враховуючи те, що військовослужбовці захищають честь, гідність та територіальний суверенітет України вони повинні мати соціальну забезпеченість з боку держави.

Українське законодавство містить чимало актів, якими в різній мірі передбачено пільги для учасників бойових дій. Центральне місце серед нормативних актів у цій сфері займає Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Крім того вказане питання регулюється Законами України «Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» та іншими нормативними актами.

Безпосередньо перелік пільг, що передбачені для учасників бойових дій, передбачений у ст. 12 ЗУ «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», зокрема: 1) безплатне одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та виробів медичного

призначення за рецептами лікарів; 2) першочергове безплатне зубо-протезування (за винятком протезування з дорогоцінних металів); 3) безоплатне забезпечення санаторно-курортним лікуванням або одержання компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування; 4) 75-процентна знижка плати за користування житлом (квартирна плата) в межах норм, передбачених чинним законодавством (21 м² загальної площі житла на кожну особу, яка постійно проживає у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 м² на сім'ю); 5) 75-процентна знижка плати за користування комунальними послугами (газом, електроенергією та іншими послугами) та скрапленим балонним газом для побутових потреб в межах середніх норм споживання. Площа житла, на яку надається знижка, при розрахунках плати за опалення становить 21 м² опалювальної площі на кожну особу, яка постійно проживає у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 м² на сім'ю. Для сімей, що складаються лише з непрацездатних осіб, надається 75-процентна знижка за користування газом для опалювання житла на подвійний розмір нормативної опалювальної площі (42 кв. метри на кожну особу, яка має право на знижку плати, та 21 кв. метр на сім'ю); 6) 75-процентна знижка вартості палива, в тому числі рідкого, в межах норм, встановлених для продажу населенню, для осіб, які проживають у будинках, що не мають центрального опалення; 7) безплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту, автомобільним транспортом загального користування в сільській місцевості, а також залізничним і водним транспортом приміського сполучення та автобусами приміських і міжміських маршрутів, у тому числі внутрірайонних, внутрі- та міжобласних незалежно від відстані та місця проживання; 8) користування при виході на пенсію (незалежно від часу виходу на пенсію) чи зміні місця роботи поліклініками та госпітальями, до яких вони були прикріплені за попереднім місцем роботи; 9) щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів; 10) першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та першочергова госпіталізація; 11) виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100 процентів середньої заробітної плати незалежно від стажу роботи; 12) використання чергової щорічної відпустки у зручний для них час, а також одержання додаткової відпустки без збереження заробітної плати строком до двох тижнів на рік; 13) переважне право на залишення на роботі при скороченні чисельності чи штату працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці та на працевлаштування у разі ліквідації підприємства, установи, організації; 14) першочергове забезпечення жилию площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов, та першочергове відведення земельних ділянок

для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва, першочерговий ремонт жилих будинків і квартир цих осіб та забезпечення їх паливом; 15) одержання позики на будівництво, реконструкцію або капітальний ремонт жилих будинків і підвірних будівель, приєднання їх до інженерних мереж, комунікацій, а також позики на будівництво або придбання дачних будинків і благоустрій садових ділянок з погашенням її протягом 10 років починаючи з п'ятого року після закінчення будівництва; 16) першочергове право на вступ до житлово-будівельних (житлових) кооперативів, кооперативів по будівництву та експлуатації колективних гаражів, стоянок для транспортних засобів та їх технічне обслуговування, до садівницьких товариств, на придбання матеріалів для індивідуального будівництва і садових будинків; 17) безплатний проїзд один раз на два роки (туди і назад) залізничним, водним, повітряним або міжміським автомобільним транспортом, незалежно від наявності залізничного сполучення, або проїзд один раз на рік (туди і назад) вказаними видами транспорту з 50-процентною знижкою; 18) зі сплати податків, зборів, мита та інших платежів до бюджету відповідно до податкового та митного законодавства; 19) позачергове користування всіма послугами зв'язку та позачергове встановлення на пільгових умовах квартирних телефонів (оплата у розмірі 20 процентів від тарифів вартості основних та 50 процентів – додаткових робіт); 20) першочергове обслуговування підприємствами, установами та організаціями служби побуту, громадського харчування, житлово-комунального господарства, міжміського транспорту; 21) позачергове влаштування до закладів соціального захисту населення, а також на обслуговування службами соціального захисту населення вдома; 22) учасникам бойових дій на території інших держав надається право на позаконкурсний вступ до вищих навчальних закладів та переважне право на вступ до професійно-технічних навчальних закладів і на курси для одержання відповідних професій.

Учасникам бойових дій пенсії або щомісячне довічне грошове утримання чи державна соціальна допомога, що виплачується замість пенсії, підвищуються в розмірі 25 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Щорічно до 5 травня учасникам бойових дій виплачується разова грошова допомога у розмірі, який визначається Кабінетом Міністрів України в межах бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України.

Статтею 1 ЗУ «Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни», починаючи з 1 травня 2004 року, встановлено виплату щомісячної виплати цільової грошової допомоги на прожиття учасникам бойових дій у розмірі 40 гривень, незалежно від розміру пенсій та надбавок, підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги та пенсії за особливі заслуги перед Україною.

ПРАВОПОРУШЕННЯ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ

На сьогоднішній день громадянські права у розвинутому суспільстві потребують особливого захисту і це передбачено різними галузями права, зокрема адміністративного, цивільного, конституційного, кримінального та іншими. Інформатизація суспільства потребує відповідного удосконалення правового регулювання інформаційної сфери і підвищення ефективності реалізації захисту інформаційних прав громадян.

Статтю 7 Закону України «Про інформацію» конкретно визначено, що суб'єкт відносин у галузі інформації має право вимагати на усунення будь-яких порушень його права на інформацію. Відповідно до ч. 1 ст. 27 цього ж закону порушення визначеного закону тягне за собою юридичну відповідальність згідно із чинним законодавством України [2]. Стаття 3 Закону України «Про доступ до публічної інформації» визначає, що право на доступ до публічної інформації, зокрема, гарантується встановленням юридичної відповідальності за порушення закону про доступ до публічної інформації [3].

Під визначенням адміністративного правопорушення у сфері інформаційних ресурсів слід розуміти посягання на суспільні відносини, які врегульовані законодавством, виникають та існують при здійсненні діяльності, пов'язаної з інформацією, зокрема: при отриманні чи користуванні інформацією, поширенні та зберіганні інформації учасниками правових інформаційних відносин. Кодекс України про адміністративні правопорушення передбачає адміністративну відповідальність за порушення права на окремі види інформації, на відмову в наданні такої інформації, наданні неповної або ж недостовірної інформації, а також за втрату інформації [1].

Що стосується порушення законодавства в галузі державної таємниці. Суспільні відносини які так чи інакше можна пов'язати із віднесенням інформації до державної таємниці, засекречуванням чи розсекречуванням її матеріальних носіїв та охороною державної таємниці з метою захисту національної безпеки України регулюються Законом України «Про державну таємницю».

Однією із гарантій збереження незалежності і суверенності України є і зберігання державної таємниці, що забезпечує недоторка-

ність та національну безпеку держави [4]. При посяганні на інформацію, яка відноситься до державної таємниці може бути завдано значної шкоди військовому, економічному та науковому потенціалу держави. Згідно зі ст. 1 Закону України «Про державну таємницю» визначення таких понять, як «державна таємниця» або «секретна інформація» подається як вид таємної інформації, яка може охоплювати відомості у сфері науки і техніки, оборони, економіки, державної безпеки й охорони правопорядку. Відповідно розголошення таких відомостей може завдати шкоди національній безпеці України. Така інформація визнана в порядку, встановленому цим Законом, державною таємницею і підлягає охороні державою [4].

У статті 27 Закону України «Про інформацію» говориться, що «документ» – це передбачена законом матеріальна форма одержання, зберігання, використання і поширення інформації шляхом фіксації її на папері, фотоплівці, магнітному чи іншому матеріальному носіїві [2]. Але це також можуть бути і книги, рукописи, аркуші паперу, які використовуються в якості нотаток, наприклад, а також карти, файли аудіо- та відеозаписів тощо.

Не передбачені законом форми зберігання таємної інформації (наприклад незареєстровані блокноти, які зроблено із виписок секретних документів) також можна віднести до матеріальних носіїв такої інформації.

Тяжкість наслідків за порушення законодавства визначається по факту, який може вирішуватися залежно від обставин, що характеризують ступінь секретності інформації, її кількість, до кого вона потрапила, чи була фактично використана на шкоду тощо.

Що стосується порушення Закону України «Про доступ до публічної інформації», то юридична відповідальність за порушення даного законодавства є однією із гарантій належної реалізації даного законодавства. Метою цього не є безпідставний пошук порушників законодавства чи безпідставне «покарання» державних службовців. Перш за все це є певним інструментом, який змушує вдатися до мотивації законслухняності і дотримання законодавства у сфері інформаційних відносин, адже відсутність санкцій, на жаль, здебільшого, є негативним чинником впливу на сумлінність виконання законодавчих норм.

Стаття 22 Закону «Про доступ до публічної інформації» визначає, що розпорядник інформації має право відмовити в задоволенні запиту на інформацію лише в певних визначених даним Законом випадках. Список таких випадків є достатньо вичерпним та інформативним. Також даний документ визначає, що за порушення цього ж таки Закону службовці можуть бути притягнуті до юридичної відповідальності. Але слід зазначити, що це можливо, лише у випадку, якщо така

відповідальність передбачена відповідними нормами трудового, адміністративного чи кримінального законодавства [3].

-
1. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
 2. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-ХІІ.
 3. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI.
 4. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 № 3855-ХІІ.

О. Є. Костюк
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ХОЛДИНГОВІ КОМПАНІЇ

У світовій практиці холдингові компанії – це перш за все, фінансові центри, навколо яких об'єднуються окремі компанії, не втрачаючи при цьому своєї комерційної самостійності.

Холдингова компанія – публічне акціонерне товариство, яке володіє, користується, а також розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств (крім пакетів акцій, що перебувають у державній власності) [2].

Основні ознаки холдингової компанії:

- наявність головної, стосовно дочірніх, компанії, яка здійснює над ними контрольну межах, визначених законодавством;
- холдингова компанія стоїть на чолі групи компаній;
- холдингова компанія здатна впливати на рішення, які приймаються дочірньою компанією;
- між холдинговою компанією і дочірніми підприємствами встановлюються відносини контролю;
- у випадках, прямо передбачених законом, холдингова компанія несе відповідальність за збитки, спричинені дочірньому підприємству [3, с. 50].

Особливості утворення та діяльності холдингової компанії.

Створення холдингових компаній в Україні регламентується такими законодавчими актами як Законом України «Про холдингові компанії в Україні», Указом Президента України «Про холдингові компанії, що створюються в процесі корпоратизації та приватизації», Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, Законом України

«Про господарські товариства», інші закони та нормативно-правові акти, що регулюють діяльність холдингових компаній та їх корпоративних підприємств.

Холдингові компанії можуть створюватися за таких обставин:

- коли їх заснують органи, уповноважені управляти державним майном, державні органи приватизації (самостійно або разом з іншими засновниками);
- при перетворенні великих підприємств із виділенням з їхнього складу підрозділів як юридично самостійних (дочірніх) підприємств;
- при об'єднанні пакетів акцій юридично самостійних підприємств;
- при заснуванні нових суб'єктів господарювання. Холдингові компанії можуть бути дочірніми підприємствами інших холдингових компаній.

Єдиним акціонером державної холдингової компанії від моменту її утворення до завершення процедури приватизації або припинення є держава.

Ініціатор утворення державної холдингової компанії подає органу, уповноваженому управляти державним майном: обґрунтування доцільності утворення державної холдингової компанії; перелік підприємств та їх структурних підрозділів, на базі яких пропонується утворити державну холдингову компанію та її корпоративні підприємства; проект статуту державної холдингової компанії [1].

До складу холдингу входять:

- головне підприємство, яке здійснює контроль і управління дочірніми підприємствами;
- дочірні підприємства, контрольними пакетами котрих володіє головне підприємство;
- асоційовані підприємства, вкладення в котрі не дозволяють головному підприємству повністю контролювати їх і визначати основні напрямки фінансово-господарської діяльності;
- підприємства, вкладення в котрі не дають права участі в управлінні;
- інші господарські суб'єкти.

Ліквідація холдингової компанії здійснюється у разі:

- ліквідації всіх корпоративних підприємств холдингової компанії та залишення у статутному капіталі холдингової компанії холдингового корпоративного пакета акцій (часток, паїв) тільки одного корпоративного підприємства;

- скасування відповідним органом Антимонопольного комітету України або Кабінетом Міністрів України дозволу на концентрацію, узгоджені дії суб'єктів господарювання;
- прийняття загальними зборами акціонерів холдингової компанії рішення про її ліквідацію.

-
1. Про холдингові компанії в Україні: Закон України від 15.03.2006. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>
 2. Господарський кодекс України від 16.01.2003. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
 3. Правове становище холдингових компаній: монографія / І. В. Лукач. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 240 с. – Бібліогр.: с. 215–239.

В. В. Кравчук

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОРЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В УКРАЇНІ

Сьогодні очевидною суспільною проблемою в Україні є корупція (від лат. corrumpere, «псувати») – протиправна діяльність, яка полягає у використанні службовими особами їх прав і посадових можливостей для особистого збагачення), яка загрожує стабільності громадянського суспільства, руйнує етичні цінності та уявлення населення про справедливість.

Так, згідно Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015, корупція та неефективна система державного управління (поширення корупції, її укорінення в усіх сферах державного управління; слабкість, дисфункціональність, застаріла модель публічних інститутів, депрофесіоналізація та деградація державної служби; здійснення державними органами діяльності в корпоративних та особистих інтересах, що призводить до порушення прав, свобод і законних інтересів громадян та суб'єктів господарської діяльності) визнана актуальною загрозою національній безпеці України. А за рейтингом сприйняття корупції Transparency International, міжнародної громадської організації по боротьбі з корупцією та дослідженні питань корупції у світі, Україна у 2014 р. посіла 142 місце з 174 [1].

Отже, пріоритетним напрямком роботи для теперішньої влади повинна стати ефективна протидія корупції, яка має базуватися на належному нормативно-правовому забезпеченні. Зазначимо, що уся антикорупційна законодавча база не повинна перечити міжнародному законодавству, ратифікованому Україною, зокрема: Кримінальній конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією від 27.01.1999 р., Цивільній конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією від 04.11.1999 р., Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003 р.

Указом Президента України від 21 жовтня 2011 р. № 1001/2011 була схвалена Національна антикорупційна стратегія на 2011–2015 роки, яка запровадила засади комплексного програмно-цільового підходу до забезпечення державної антикорупційної політики. Її реалізація мала забезпечуватися Державною програмою щодо запобігання і протидії корупції на 2011–2015 роки (затверджена постановою Кабінету Міністрів України № 1240 від 28 листопада 2011 року). На жаль, остання виявилася недостатньо ефективною, про що свідчать результати міжнародної експертизи: окремі її завдання та заходи вкрай нечіткі і недостатньо орієнтовані на досягнення результату; відсутнє чітке розмежування відповідальності між її виконавцями та органу, який мав би координувати заплановану діяльність; індикатори оцінювання ефективності її виконання зводилися в основному до продуктів (outputs), і в більшості випадків не передбачали середньострокових (outcomes) та довгострокових (impact) наслідків [2, с. 10].

За період реалізації державних антикорупційних програм в Україні значного прориву в сфері боротьби з корупцією не відбулося, про що свідчить те, що з 25 рекомендацій Групи держав Ради Європи проти корупції (GRECO), відображених у звіті за результатами першого та другого раундів оцінювання України, задовільно виконано лише 14 [3].

Законом України від 14 жовтня 2014 р. № 1699-VII були затверджені нові Засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки. Однак, цей документ не позбавлений недоліків попередніх антикорупційних стратегій та програм.

Важливою проблемою програмно-цільового забезпечення державної антикорупційної політики є відсутність офіційно визнаної на рівні підзаконних актів системи як державного, так і громадського моніторингу стану реалізації Державної програми. Наслідком такого стану речей на місцевому рівні є те, що регіональні антикорупційні програми наразі розроблені та прийняті лише деякими органами виконавчої влади (менше 30%). Натомість вони жодним чином не стосуються органів

місцевого самоврядування, хоча саме в цих органах громадяни отримують найбільшу кількість адміністративних послуг [3].

Отже, нормативно-правове забезпечення протидії корупції в Україні потребує вдосконалення, зокрема: процес формування та реалізації антикорупційної політики, національної антикорупційної стратегії та державних антикорупційних програм має передбачати залучення інститутів громадянського суспільства та суб'єктів приватного права; в державній антикорупційній програмі мають бути визначені чіткі, вимірювані, досяжні, актуальні, обмежені в часі критерії (індикатори) виконання завдань і заходів, перелік виконавців; державна антикорупційна програма має поширюватися і на органи місцевого самоврядування та центральні органи зі спеціальним статусом.

1. Міжнародні рейтинги України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org>

2. GRECO. Joint First and Second Evaluation Round. Third Addendum to the Compliance Report of Ukraine, adopted by GRECO at its 59th Plenary Meeting (Strasbourg, 18-22 March 2013). – P. 50.

3. Якимюк Б. М. Програмно-цільове забезпечення державної антикорупційної політики / Б. М. Якимюк // Електронне наукове фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=622>

Ю. Б. Красневич

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТИТУТУ МИРОВОЇ УГОДИ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Законодавством України передбачено можливість укладання мирової угоди між стягувачем та боржником з метою припинення виконавчого провадження шляхом досягнення згоди. Дане право закріплено у ч. 3 ст. 12 Закону України «Про виконавче провадження»: сторони мають право укласти мирову угоду про закінчення виконавчого провадження, яка визнається судом. Згідно із п. 2 ч. 1 ст. 49 цього Закону визнання судом мирової угоди між стягувачем і боржником у процесі виконання тягне за собою закінчення виконавчого провадження [1]. Інститут мирової угоди у виконавчому провадженні продовжує

даний інститут як інститут процесуального характеру, передбачений нормами Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) України (ст. 175) [2].

Якщо ж реалізація сторонами свого права на укладення мирової угоди під час розгляду справи в суді спрямована на припинення судового розгляду, то в процесі виконавчого провадження сторони діють уже в іншому правовому режимі – в режимі існування судового рішення, яке має імперативні приписи стосовно їх поведінки.

Мирова угода передбачає компроміс шляхом взаємних поступок сторін виконавчого провадження, причому сторони вільні в досягненні умов цієї угоди. Виходячи з тієї ідеї, що мирова угода є правочинном, на неї поширюються правила, передбачені ст. 203 Цивільного кодексу (далі – ЦК) України [3], а саме: зміст правочину не може суперечити ЦК України, іншим актам цивільного законодавства, а також інтересам держави і суспільства, його моральним засадам; особа, яка вчиняє правочин, повинна мати необхідний обсяг цивільної дієздатності; волевиявлення учасника правочину має бути вільним і відповідати його внутрішній волі; правочин має вчинятися у формі, встановленій законом; правочин має бути спрямований на реальне настання правових наслідків, що обумовлені ним; правочин, що вчиняється батьками (усиновлювачами), не може суперечити правам та інтересам їхніх малолітніх, неповнолітніх чи непрацездатних дітей.

Недодержання цих правил перешкоджає ухваленню мирової угоди і набранню нею правових наслідків, тим більше, що такі дії сторони вчиняють під судовим контролем (щоправда, така умова, як належна форма правочину, має в даному разі обмежену дію, оскільки стосовно судових актів не може діяти правило про додержання нотаріального посвідчення правочину, як у звичайному обороті, оскільки сила судового акта має перевагу над цими вимогами). Мирова угода порівняно зі звичайним правочинном не дає сторонам повної свободи дій, оскільки, на відміну від звичайного правочину, вона, по-перше, має на меті не просто набуття цивільних прав та обов'язків, а й припинення спору, перетворення існуючих спірних відносин (якщо справа розглядається в суді) на безспірні або припинення реалізації державного примусу в разі укладання угоди на стадії виконавчого провадження.

Компетентним органом, який розглядає зміст мирової угоди сторін у виконавчому провадженні і питання про її затвердження, є суд. Закон не надає відповідної компетенції державному виконавцю, який займається виконанням рішення. Згідно зі ст. 372 ЦПК України мирова угода, укладена між сторонами в процесі виконання рішення, подається в письмовій формі державному виконавцеві, який не пізніше триденного строку передає її до суду за місцем виконання рішення для визнання.

Суд розглядає мирову угоду в десятиденний строк у судовому засіданні з повідомленням осіб, які беруть участь у справі. Неприбуття в судові засідання осіб, які були належним чином повідомлені, не перешкоджає судовому розгляду.

За результатами розгляду мирової угоди суд може постановити ухвалу про визнання мирової угоди між сторонами у справі і про закінчення виконавчого провадження. Суд не визнає мирову угоду, якщо це суперечить закону або порушує чий-небудь права, свободи або інтереси. Ухвалу суду за результатами розгляду мирової угоди може бути оскаржено в загальному порядку.

Отже, мирові угоди у виконавчому провадженні є ефективним механізмом закінчення виконавчих процедур шляхом досягнення згоди між стягувачем та боржником, альтернативою імперативному державному примусу, перевагою диспозитивних начал виконавчого провадження над його публічно-правовими механізмами. У той же час окремі процесуальні аспекти укладення мирових угод у виконавчому провадженні потребують подальшого удосконалення на законодавчому рівні.

1. Про виконавче провадження: Закон України від 21.04.1999 р. № 606-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 24. – Ст. 207. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/>

2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (з останніми змінами і доповненнями).

3. Цивільний кодекс України від 1 січня 2003 р. № 435-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

К. І. Крущ

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

САНАЦІЯ БОРЖНИКА, ЯК СУДОВА ПРОЦЕДУРА У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО

Серед судових процедур, що застосовуються до боржника згідно із законодавством, центральне місце займає санація боржника. Під санацією, відповідно до ч. 1 ст. 28 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», слід розуміти систему заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом

та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом реструктуризації підприємства, боргів і активів та/або зміни організаційно-правової та виробничої структури боржника [1, с. 301].

Процедура санації вводиться ухвалою господарського суду за клопотанням комітету кредиторів у строк, що не перевищує строку дії процедури розпорядження майном, терміном до 12 місяців, який може бути продовжений ще до 6 місяців або скорочений за клопотанням комітету кредиторів, керуючого санацією або інвесторів [2, с. 465].

Офіційне оприлюднення повідомлення про введення процедури санації здійснюється на офіційному веб-сайті Вищого господарського суду України в мережі Інтернет [1, с. 301].

Для управління та керування санацією боржника ухвалою господарського суду призначається керуючий санацією. Керуючий санацією – це фізична особа, яка згідно з рішенням господарського суду організовує здійснення процедури санації боржника і має визначені права та обов'язки [1, с. 302].

Органи управління боржника протягом трьох днів з дня прийняття рішення про санацію та призначення керуючого санацією зобов'язані забезпечити передачу керуючому санацією бухгалтерської та іншої документації боржника, печаток і штампів, матеріальних та інших цінностей [3, с. 256].

Ч. 1 ст. 29 ЗУ «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» встановлює що, протягом трьох місяців з дня винесення ухвали про санацію боржника керуючий санацією у випадках, передбачених цим Законом, зобов'язаний подати суду розроблений та схвалений комітетом кредиторів план санації боржника [4].

План санації вважається схваленим, якщо він підтриманий на засіданні комітету кредиторів більш як половиною голосів кредиторів – членів комітету кредиторів [1, с. 304].

План санації повинен містити такі заходи, які спрямовані на відновлення платоспроможності боржника [4].

Господарський суд затверджує схвалений та погоджений план санації боржника, про що виноситься ухвала [5, с. 340].

Ухвала господарського суду про введення процедури санації та призначення керуючого санацією набирає чинності з дня її винесення. Якщо протягом шести місяців з дня винесення ухвали про санацію в господарський суд не буде подано плану санації боржника, господарський суд має право прийняти рішення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури відповідно до законодавства. За 15 днів до закінчення терміну санації, а також за наявності

підстав для дострокового її припинення керуючий санацією зобов'язаний надати комітету кредиторів письмовий звіт та повідомити їх про час і місце проведення комітету кредиторів [5, с. 340].

Звіт керуючого, розглянутий зборами та протокол засідання комітету кредиторів подаються до господарського суду не пізніше 5 днів з дня засідання комітету кредиторів разом з реєстром вимог кредиторів і, за наявності, скарги кредиторів, які голосували проти прийнятого комітетом кредиторів рішення або не брали участі в голосуванні. Про затвердження звіту керуючого санацією або про відмову в затвердженні зазначеного звіту, чи про продовження санації, або про затвердження мирової угоди виносяться ухвала, яка може бути оскаржена у встановленому порядку.

Якщо розрахунки з кредиторами не проведено у строки, передбачені планом санації, господарський суд у разі відсутності клопотання комітету кредиторів про продовження термінів, передбачених планом санації, і внесення відповідних змін до плану санації визнає боржника банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру [5, с. 341–342].

Отже, своєчасне виявлення стану неплатоспроможності боржника та його всебічний аналіз дозволяють провести систему заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів.

1. Андреева О. Б. Господарське право України: підручник у частині 1 / О. Б. Андреева, Ю. М. Жорнокуй, О. П. Гетманець – Х.: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2014. – 340 с.

2. Вінник О. М. Господарське право України: навчальний посібник / О. М. Вінник. – К.: Правова єдність, 2009. – 766 с.

3. Старцева О. В. Підприємницьке право: підручник / О. В. Старцева. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Істина, 2005. – 600 с.

4. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.1992 року № 2343-ХІІ (із змінами і доповненнями) // Офіційні веб-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/page>.

5. Смолин Г. В. Господарське право України. Загальна частина: навчальний посібник / Г. В. Смолин. – 3-ге вид., переробл. та доп. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. – 552 с.

В. Г. Кулініченко

*(Український державний університет
фінансів та міжнародної торгівлі)*

КОРУПЦІЯ В СФЕРІ ОСВІТИ ТА НАПРЯМКИ БОРОТЬБИ З НЕЮ

Корупція в Україні з кожним днем все більше і більше знаходить свій прояв у найрізноманітніших сферах нашого життя. Більшість людей вважають, що корупція переважає в економічній та політичній сферах, при цьому забуваючи про одну з найнеобхідніших в житті кожного громадянина – сферу надання освітніх послуг.

У Довідковому документі ООН з міжнародної боротьби з корупцією зазначено, що корупція – це зловживання державною владою для отримання вигоди в особистих цілях [1].

Причини, що спричиняють та провокують корупцію, можуть бути розкриті через встановлення явищ, процесів, чинників, які здійснюють вплив на зазначене явище. Виділяють фактори корупції за сферами поширення та змістом:

1. Політичні: прорахунки в політиці реформ; політична нестабільність, нестабільність політичних інститутів;
2. Економічні: кризові явища в економіці; криміналізація економіки.
3. Організаційно-управлінські: недосконала система організації влади; неефективна система державного управління.
4. Правові: незабезпечення в органах державної влади верховенства права та закону; безсистемна, необґрунтована зміна законодавства.
5. Ідеологічні: відсутність чітко визначеної ідеології державної служби та системи цінностей держави.
6. Морально-психологічні: деморалізація суспільства, девальвація моральних цінностей; дух невизначеності і непевності у завтрашньому дні; невизнання населенням корупції як соціального зла [2].

Причини виникнення корупції у сфері освіти умовно можуть бути об'єднані у три групи:

1) об'єктивні причини, до яких належать низький рівень заробітної плати освітян, обмежена кількість місць на бюджетну форму навчання, недосконалість законодавства, спрямованого на запобігання та протидію корупції;

2) суб'єктивні причини: відсутність пошани до викладацької роботи з боку студентів; замовчування студентами випадків давання і вимагання грошової чи іншої матеріальної винагороди;

3) об'єктивно-суб'єктивні причини: відпрацьовування особою витрат у зв'язку із влаштуванням на викладацьку роботу, недостатні правові та соціальні гарантії захисту освітян.

Аналіз чинного законодавства України та практики його реалізації, а також низки наукових праць з різних галузей знань, дозволяє зробити певні узагальнення щодо протидії корупції і запропонувати забезпечення протидії корупційним діянням у сфері освіти, а саме:

1. Визначення адміністративно-правового механізму запобігання та протидії корупційним діянням у сфері освіти як цілісної системи правових засобів, що характеризується єдністю взаємозалежних елементів [3].

2. Необхідно зосередити увагу на організаційно-правових аспектах протидії корупційним діянням у сфері освіти: по-перше, на поглибленні розуміння корупційного діяння у сфері освіти, заходів щодо його запобігання та протидії, дослідженні передумов виникнення у сфері освіти і чинників, які сприяють розвитку антикорупційної діяльності держави; по-друге, на формуванні системи практичних заходів щодо боротьби із цим негативним явищем.

3. Обґрунтування, що заходи запобігання корупційним правопорушенням, як свідчить сучасний досвід, потрібно спрямувати у двох напрямках: а) під час вступної кампанії; б) під час навчального процесу та на його завершальному етапі [4].

Незважаючи на складність повного подолання корупції, існують досить ефективні методи боротьби з цим явищем, про що свідчить світова практика. Тому вивченню та застосуванню позитивного досвіду інших країн щодо запобігання та протидії корупції в системі вищої освіти присвячені подальші дослідження автора. В даній роботі увагу зосереджено на деяких аспектах: по-перше, на поглибленні розуміння корупційного діяння у сфері освіти,; по-друге, на чіткому організаційному й управлінському осмисленню необхідності визначення механізму запобігання та протидії корупційним діянням у сфері освіти.

1. Прохоренко О. Я. Корупція по-українськи: монографія / О. Я. Прохоренко. – К.: НАДУ, 2005. – 166 с.

2. Заброна Д. Г. Державна антикорупційна політика в Україні: теорія, правова основа, інституціалізація: монографія / Д. Г. Заброна; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. – Сімф.: Крим навчпеддержвидав, 2013. – 367 с.

3. Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України від 07.04.2011 № 3206-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>.

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення: Закон України від 07.04.2011 № 3207-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Сучасний розвиток державної виконавчої влади поставив на порядок денний необхідність проведення в органах внутрішніх справ якісно нової кадрової політики. Однак справа ускладнюється тим, що реалізацію кадрової роботи доводиться здійснювати у несприятливих умовах: реалії суспільного життя призвели до різкого збільшення навантаження на особовий склад органів внутрішніх справ, плинності кадрів, падіння моралі і духовності окремих працівників, порушення ними законності та інших негативних явищ [1, с. 34].

Кадрове забезпечення в органах внутрішніх справ – це виконання завдання соціального забезпечення систем та процесів управління у сфері охорони громадського порядку та боротьби зі злочинністю шляхом залучення людей, які відповідають певним вимогам, до реалізації трудових функцій в організаційних рамках МВС України та його структурних підрозділах.

Кадрове забезпечення включає в себе два основних напрями:

- 1) діяльність із удосконалення структури системи;
- 2) організаційну роботу з персоналом.

Обидва напрями кадрового забезпечення органів внутрішніх справ будуються на основі права й органічно поєднуються з правовим регулюванням кадрової роботи.

В основу кадрового забезпечення закладений весь комплекс робіт з підбору, розстановки, переміщення навчання, виховання та вивільнення кадрів органів та підрозділів внутрішніх справ [2, с. 177].

З цього приводу прийнято вважати за основу наступні елементи роботи з кадрами в органах внутрішніх справ: організаційно-штатна робота; підбір кадрів; розстановка кадрів; підготовка кадрів; присвоєння спеціальних звань; оцінка кадрів; забезпечення службового просування кадрів; виховання кадрів; соціальне забезпечення кадрів; стимулювання службової активності кадрів; зміцнення законності і дисципліни в діяльності кадрів; звільнення кадрів; робота з ветеранами.

Вимоги практичної кадрової роботи вимагають до вищезначеного переліку додати і такі елементи роботи з персоналом як: визначення кількості працівників; ступінь їх підготовки; посадове

становище; роботу з резервом; стимулювання службової активності; виховання кадрів; професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації.

Визначають такі основні завдання кадрового забезпечення в діяльності ОВС, як:

- вдосконалення нормативно-правового регулювання роботи з кадрами;
- прийняття в межах своєї компетенції заходів по реалізації державної кадрової політики в системі МВС;
- організація відбору і комплектації органів внутрішніх справ на рівні, необхідному для виконання оперативно-службових завдань, і покращення якісного складу кадрів органів внутрішніх справ;
- забезпечення встановленого порядку проходження служби в органах внутрішніх справ;
- організація системи професійної підготовки кадрів, забезпечення її відповідності потребам органів внутрішніх справ.

У науковій літературі зустрічаються різні класифікації кадрів. Називають об'єктивну, посадову, професійну, юридичну, функціональну та інші види класифікації. Всі вони будуються відповідно до конкретних управлінських завдань [3, с. 375].

У цілому ж проблема класифікації кадрів в органах внутрішніх справ вирішена стосовно критерію наявності (відсутності) у працівників спеціальних звань, встановлених у системі МВС України. Це цілком природно, оскільки органи внутрішніх справ належать до систем спеціалізованого військового типу.

На сьогоднішній день існує наступна класифікація персоналу органів внутрішніх справ:

- 1) атестований персонал органів та підрозділів внутрішніх справ;
- 2) цивільний персонал або службовці, які частково наділені повноваженнями кадрів органів внутрішніх справ;
- 3) допоміжний і обслуговуючий (технічний) персонал.

Таким чином, до службовців органів внутрішніх справ відносять громадян, які постійно або тимчасово в якості основної професії чи спеціальності, на платній основі виконують певні трудові функції в органах внутрішніх справ, установах, підприємствах, підвідомчих МВС України [4, с. 241].

Отже, все вищезазначене підтверджує той факт, що сучасні проблеми кадрового забезпечення органів внутрішніх справ та різноманітні службові ситуації спроможні вирішувати тільки фахівці-професіонали (як з точки зору їх суто професійних, так і особистих характеристик). У зв'язку з цим виділяються дві рівнозначні проблеми:

якісний відбір і підготовка майбутніх професіоналів та збереження існуючого професійного ядра органів і підрозділів внутрішніх справ.

1. Дембіцька С. Кадрове забезпечення органів державної влади в Україні / С. Дембіцька // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. – 2014. – № 782. – С. 33–38.

2. Клочко А. М. Кадрове забезпечення органів внутрішніх справ України: порядок та основні елементи / А. М. Клочко // Форум і право. – 2014. – № 4. – С. 175–180.

3. Назарова Г. В Кадрове забезпечення недержавних пенсійних фондів / Г. В Назарова, І. А. Цюрко // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 7. – С. 373–381.

4. Бандурка О. М. Теорія та методи роботи з персоналом в органах внутрішніх справ: підручник / О. М. Бандурка, В. О. Соболев. – Х.: Вид-во Національного ун-ту внутрішніх справ, 2010. – 480 с.

Т. В. Кушнір

*(Національний університет
«Львівська політехніка»)*

СЕКРЕТНИЙ ЗАПОВІТ: ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Головним завданням законодавства будь-якої правової держави є максимальний захист прав і свобод людини. Одним із напрямків реалізації даного завдання є удосконалення способів захисту як майнових, так і немайнових прав особи, зокрема запровадження та поширення такої форми заповіту як секретний заповіт, який покликаний захистити її від небажаного розголошення інформації про її особисте життя чи майнове становище.

Дослідженню даної проблематики присвячені праці таких науковців як: Ю. О. Заїка, І. В. Спасибо-Фатєєва, С. Я. Фурса, Є. О. Харитонов та ін.

Відповідно до ст. 1233 Цивільного кодексу України заповітом є особисте розпорядження фізичної особи на випадок своєї смерті [1]. Заповіт складається у письмовій формі та підлягає нотаріальному посвідченню. Однією з форм заповіту є секретний заповіт. Згідно ст. 1249 ЦК України секретним є заповіт, який посвідчується нотаріусом без ознайомлення з його змістом [1].

Однією з умов секретного заповіту є не ознайомленість нотаріуса з його змістом. Особа, яка бажає посвідчити такий заповіт, приносить його у заклясному конверті, що унеможливило доступ до його тексту. Згідно п. 3.2 Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України нотаріус повинен роз'яснювати заповідачу, що текст заповіту має бути викладений таким чином, щоб розпорядження заповідача не викликало неясностей чи суперечок після відкриття спадщини [3].

Відповідно до ч. 2 ст. 1234 ЦК України право на заповіт здійснюється особисто, вчинення заповіту через представника не допускається. Однак в ч. 2 ст. 1247 ЦК передбачається, якщо особа через хворобу або фізичну ваду не може підписати заповіт власноруч, то інша особа, крім спадкоємця, на користь якого заповідається майно, за її дорученням може це зробити [1]. У цій статті зазначається лише можливість підписання заповіту іншою особою, але ж логічно було б припустити, що особа, яка не може підписати заповіт через певні фізичні вади, не може його і написати. Крім того, вбачається недоцільність можливості навіть підписання конверта, у якому знаходиться заповіт, іншою особою, крім потенційного спадкодавця, якщо брати до уваги те, що в певних випадках інформації про сам факт складення секретного заповіту може бути достатньо для заінтересованої особи [5, с. 44].

По-друге, виходячи з аналізу умов посвідчення секретного заповіту можна припустити, що у даному випадку вчиняється швидше засвідчення справжності підпису особи, ніж посвідчення самого заповіту. Щоб унеможливити тиск на потенційного спадкодавця з боку інших осіб, з приводу підписання конверта, у якому подається заповіт, необхідно внести уточнення, що підпис на конверті із секретним заповітом робить заповідач у присутності нотаріуса, бо тільки подання заклясного конверта із заповітом самим заповідачем і його присутність при посвідченні конверта нотаріусом (ч. 2 ст. 1249 ЦК) не є достатньою, щоб виключити можливість розбіжності волі заповідача з його волевиявленням [4].

По-третє, існують певні сумніви щодо доцільності існування такого різновиду заповіту, його дієвості, оскільки процедура звичайна процедура складення та посвідчення заповіту вже підлягає подвійній охороні (ст. 1255 ЦК України) [1].

Окрім цього, нотаріальна практика свідчить про те, що в дійсності майже відсутні випадки (приклади) засвідчення таких заповітів, адже нотаріуси не охоче беруться за їх засвідчення, тому що: 1) неможливо внести дані про заповіт у відповідний реєстр; 2) неможливо встановити особу, що склала заповіт; 3) виникають труднощі зі зміною і скасуванням заповіту [6].

Отже, незважаючи на призначення секретного заповіту як засобу охорони прав і свобод людини, все ж дане питання потребує глибокого наукового дослідження та кращого законодавчого урегулювання з метою покращення ефективності такого засобу.

-
1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. з наст. змін. і доп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>
 2. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 р. з наст. змін. і доп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/>
 3. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджений Наказом Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012 р. № 296/5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/>
 4. Бичківський О. О. Секретні заповіти за законодавством України та іноземних держав. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stattionline.org.ua/pravo/-sekretni-zapoviti-za-zakonodavstvom-ukra/>
 5. Заїка Ю. Посвідчення «секретного» заповіту / Ю. Заїка // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 1. – С. 44–49.
 6. Узкий О. О. Проблеми нотаріального посвідчення секретного заповіту / О. О. Узкий. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conference.nuos.edu.ua/catalog/lectureDetail?conferenceId=12403>

В. М. Левицька

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ФОРМУВАННЯ СТАТЕВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ДІТЕЙ

Формування особистості людини у співвідношенні з її статтю відбувається протягом усього етапу онтогенезу. Кожен етап приносить свій специфічний вклад, перетворення дитини в майбутнього чоловіка або жінку. Важливо говорити про становлення статевої ідентичності дитини, адже саме на цій життєвій фазі визначається подальший сексуальний розвиток. Статева ідентичність стосується кожного, отже актуальність даної теми є очевидною.

Сучасні дослідження статевої ідентичності вказують на складний характер цього особистісного утворення. Воно розглядається в першу чергу як усвідомлення і переживання індивідом позиції «Я» по відношенню до певних образів-еталонів статі.

Проблемі статевої ідентифікації дітей приділяло увагу багато вчених, як вітчизняних так і закордонних. Серед них: Е. Бажин, Р. Грін, В. Каган, І. Кон, Л. Колберг, Е. Макоббі, З. Фройд, та інші.

В глумачному словнику української мови поняття «ідентичний» означає «тотожний», «одинаковий», а значить, передбачає наявність подібних, схожих ознак [7].

В. С. Мухіна говорила, що розуміння своєї статевої ідентифікації – це відчуття тотожності зі своєю статтю, прагнення підтримати престиж своєї статі в рамках культури свого етносу.

Теорія моделювання, яка ґрунтується на психоаналітичній концепції ідентифікації З. Фрейда, стверджує, що психологічна стать дитини формується на підсвідомому рівні насамперед як наслідування поведінки дорослих представників своєї статі (в першу чергу когось із батьків). Якщо об'єктом ідентифікації і наслідування є представник однієї з дитиною статі, то статевою роллю і психосексуальна орієнтація відбувається в потрібному напрямі. Діти справді частіше для наслідування обирають модель своєї статі, однак досі лишається незрозумілим, чому діти вибирають як зразок представників саме своєї статі.

Ідентичність характеризує саме те, що залишається сталим, незважаючи на всі зміни і розвиток даної людини протягом її життя. Починаючи з віку 1–1,5 року, діти ідентифікують себе зі своїм ім'ям, відгукуються на нього і називають їм себе. Кордон між Я і не – Я спочатку проходить усвідомленням свого тіла, що є провідним фактором у структурі самосвідомості дітей. Розширення і збагачення образу «Я» в процесі особистісного розвитку тісно пов'язане з рефлексією, тобто розуміння власних емоційних переживань, бажань, розрізнення ігрових фантазій з реальністю, оцінка та самооцінка [2].

У нормі статеве самосвідомість людини відповідає її біологічній статі (генетичній, гормональній і морфологічній), що органічно зливається з формуючою статевою ідентичністю та інтеріоризацією статевої ролі [4].

Формування ідентифікації пов'язане з розвитком самопізнання дитини. В нормі початкова статеве ідентичність формується в дітей у віці від півтора до трьох років. В цей період дитина вже відносить себе до окремої статі, вміє визначати стать своїх однолітків, розрізняти чоловіків та жінок. До 3–4 років, відповідно до статі з'являються свідомі переваги в іграшках. У вихованні, батьки підкріплюють рольові моделі поведінки: «ти дівчинка-допомагай мамі по господарству», «ти хлопчик-терпи, будь сильним».

Важливим способом навчання для формування типових статевоїх моделей поведінки є спостереження і наслідування. Ідентифікація має в собі сильний емоційний зв'язок з людиною, «роль» яку дитина приймає, ставлячи себе на її місце. Яскравим прикладом цього є рольова гра. В процесі рольової гри діти засвоюють соціально прийнятні норми статевої поведінки та відповідні для їх статі ціннісні орієнтації.

Беручи до уваги становлення статевої сфери особистості, неможливо обійти увагою культурологічне тло, на основі якого окремі культурологічні знання і значення присвоюються людиною, що стають світосприйняттям, програмою поведінки та діяльності. Провідне значення в процесі становлення позитивної статевої ідентичності належить дорослим, які допомагають дитині зрозуміти її власну статево-приналежність, вони починають свідомо та несвідомо навчати дитину її статевої ролі у відповідності зі стереотипами маскулінності і фемінності, прийнятими в даному суспільстві. Звичайно, формування у дитини уявлень про свою статево-роль відбувається, насамперед, у сім'ї. Сім'я як елемент суспільства в усі часи відігравала провідну роль у вихованні моральних почуттів дитини, та її соціальної поведінки. У сім'ї дитина вчиться соціальним ролям, які їй належить виконувати в майбутньому. В. С. Мухіна, говорячи про роль дорослих в статевої ідентифікації дитини, вказує на те, що дитина наслідує все, як хороші форми поведінки, так і шкідливі (лайка, куріння та ін.) [3]. А. І. Захаров зазначає, що один з батьків тієї ж статі, виступає як необхідна і найбільш доступна модель наслідування статевої поведінки [1]. Формування позитивної статевої ідентичності, відповідно до своєї статі, залежить також від батьківських очікувань. Відомо, що якщо до п'яти років батьки відносяться до хлопчика, як до дівчинки, або ж навпаки, то ймовірність транссексуального розвитку дитини зростає і часто стає незворотною [6].

Згідно з теорією соціального наочіння, яка пояснює процес формування гендерної ідентичності, ідентифікація з чоловічими і жіночими ролями є перш за все результатом соціальних та культурних моделей та впливів, дії яким ми піддаємося [5].

В цьому величезному світі особливо важливо осмислити себе, своє місце в ньому, в нових культурних та інших зв'язках, відносинах, визначити своє «Я». Початок формування статевої ідентичності індивіда слід шукати в його дитинстві, коли починають засвоюватися різні ролі: сімейні, статевої, соціальні. Отже, саме дитинство є ключовим етапом формування статевої ідентичності особистості. Необхідно й надалі досліджувати дану тему, адже зміни в соціумі відбуваються постійно, що в першу чергу впливає на формування статевої ідентичності у дітей.

1. Абраменкова В. В. Половая дифференциация и межличностные отношения в детской группе / В. В. Абраменкова // Вопросы психологии. – 1987. – № 5.

2. Белопольская Н. Л. Половозрастная идентификация: методические исследования детского самосознания / Н. Л. Белопольская. – М.: Когнитивный Центр, 2001. – С. 24.

3. Бендас Т. В. Гендерные исследования лидерства / Т. В. Бендас // Вопросы психологии. – 2000. – № 1. – С. 87–95.
4. Исаев Д. Н. Психогигиена пола у детей: руководство для врачей / Д. Н. Исаев, В. Е. Каган. – Л.: Медицина, 1986. – С. 336.
5. Крукс Р. Сексуальность. Прайм-Еврознак / Р. Крукс, К. Баур. – 2005. – С. 58.
6. Ловцова Н. И. Аспекты гендерной идентичности / Н. И. Ловцова // Культура, власть, идентичность: Новые подходы в социальных науках / под ред.: с.н. Е. Р. Ярской-Смирновой. – Саратов: Издательско-коммерческое предприятие «Волжский сад», 1999. – С. 152–156.
7. Словник української мови: в 11 т. – Т. 4. – 1973. – С. 11.

А. С. Левченко

*(Сумська філія Харківського національного
університету внутрішніх справ)*

ЖІНОЧА ЗЛОЧИННІСТЬ: ПРИЧИНИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Роль жінки в сім'ї, у суспільстві є визначальною. Оскільки саме жінка виховує дітей, прищеплює їм цінності, формує світогляд підростаючого покоління. Тому таке негативне явище, як жіноча злочинність, прямо впливає на всі важливі соціальні інститути. Тому питання злочинності з жіночим обличчям продовжує залишатися досить гострою.

Серед дослідників сучасності проблему жіночої злочинності розглядали В. М. Трубніков, А. Б. Блага, Т. М. Денисова, А. Ф. Залінський, В. О. Меркулова, В. О. Туляков, О. М. Джужа, Ф. Х. Хаткова, З. В. Журавська, Т. А. Шулежко. В. В. Скибицький А. Х. Степанюк та інші науковці. Але не зважаючи на широкий спектр робіт з даної тематики, проблема жіночої злочинності, її чинників, причин залишається актуальною.

Метою роботи є дослідження причин та тенденцій жіночої злочинності в сучасних умовах.

Жіноча злочинність – це сукупність злочинів, що вчиняються особами жіночої статі на певній території за певний проміжок часу [1, с. 189].

У Кримінальному кодексі України передбачений тільки один склад злочину (ст. 117), спеціальним суб'єктом якого є тільки жінка (вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини) [2].

Дані офіційної статистики свідчать про невпинне зростання жіночої злочинності: у 2005 році – 31316 тис. осіб, у 2010 – 31457, то

в 2014 році – 34580 [3]. На жаль, немає офіційних відомостей про структуру жіночої злочинності, тому можемо спиратись на соціологічні дослідження, які проводяться в місцях позбавлення волі. Так, крадіжки становлять близько 32%, умисні вбивства та тяжкі тілесні ушкодження – 23%, злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотичних речовин – 16%, грабежі і розбої – 11%, економічні злочини (розкрадання, хабарництво) – 15%.

Звертає увагу агресивність жіночої частини злочинного середовища: 35% засуджених жінок покарані саме за агресивні (насильницькі) злочини [4, с. 279].

Аналіз сучасних соціально-економічних і психологічних процесів та умов життя жінок дає змогу вважати, що причини злочинності серед них у теперішньому часі пов'язані з такими явищами:

1) значно більшою активною участю жінок у суспільному виробництві;

2) деяким ослабленням головних соціальних інститутів;

3) збільшенням напруження в суспільстві, конфліктами та ворожістю між людьми, що більш гостро сприймається жінками;

4) зростанням наркоманії, алкоголізму, проституції, бродяжництва та жебрацтва серед жінок.

До числа інших негативних тенденцій у структурі жіночої злочинності відносяться:

1) зростання частки скоєних жінками тяжких злочинів;

2) зростання професіоналізму й організованості жіночої злочинності (усе частіше лідерами злочинних угруповань є жінки);

3) зростання числа вбивств жінками дітей підлітків (убивство доньки через ревності до співмешканця, убивство дітей коханця з метою усунути перешкоду для залишення ним сім'ї, убивство власних дітей, які опинилися перешкодою для створення нової сім'ї і т. д.);

4) зростання числа співучасті в звалтуванні (через ревності, помсту, заздрощі) [5, с. 201–202].

Отже, жіноча злочинність має свої причини та тенденції, які обумовлюються соціальними, психологічними, моральними особливостями жінки. Прояви жіночої злочинності є найвищими в сімейно-побутовій сфері.

1. Гаргат-Українчук О. М. Кримінологічна характеристика жіночої злочинності / О. М. Гаргат-Українчук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2014. – Вип. 25. – С. 189–191.

2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Офіційний вісник України. – 2001. – № 21. – Ст. 920 (з наст. змінами).

3. Статистика ГПУ: стан та структура злочинності в Україні за 2009–2014 рр. / Генеральна Прокуратура України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>.

4. Кримінологія: підр. для студ. вищ. навч. закладів / [О. М. Джужа, Я. О. Кондратьєв, О. Г. Кулик, П. П. Михайленко та ін.]; за ред. О. М. Джужи. – К.: Юрінком Інтер, 2002 – 416 с.

5. Батиргарєєва В. С. Жіноча рецидивна злочинність в Україні: кримінологічний аналіз сучасного стану / В. С. Батиргарєєва // Вісник Академії правових наук України. – 2005. – № 3 (42). – С. 200–211.

М. В. Лесів

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ

Допит – процесуальна дія, яка являє собою регламентований кримінально-процесуальними нормами інформаційно-психологічний процес спілкування осіб, які беруть у ньому участь, спрямований на одержання інформації про відомі допитуваному факти, що мають значення для встановлення істини у кримінальному провадженні. В теорії і практиці кримінального процесу існує ряд проблемних питань, які стосуються допиту неповнолітніх осіб.

Особливості допиту дітей вивчали І. В. Басиста, Р. С. Белкін, А. І. Домова, В. Ю. Шепитько та ін. На основі їхніх праць можна дійти висновку, що складність допиту цієї категорії осіб полягає в їх психологічних та вікових особливостях.

Неповнолітні, тобто особи, які не досягли вісімнадцятирічного віку, класифікуються на такі вікові категорії: дитячий вік (до 1 року); раннє дитинство (від 1 до 3 років); дошкільний вік (від 3 до 7 років); молодший шкільний вік (від 7 до 11–12 років); підлітковий вік (від 11–12 до 14–15 років); старший шкільний вік (від 14–15 до 18 років) та можуть бути допитані під час кримінального провадження як свідки, підозрювані, обвинувачені, підсудні, засуджені. Кримінально-процесуальна регламентація особливостей допиту малолітніх та неповнолітніх осіб передбачена у ст.ст. 226, 227 КПК України, а також главі 38 (Кримінальне провадження щодо неповнолітніх) [1].

Допит неповнолітньої особи проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря. Допит неповнолітньої особи не може продовжуватися без перерви

понад одну годину, а загалом – понад дві години на день. Особам, які не досягли шістнадцятирічного віку, роз'яснюється обов'язок про необхідність давання правдивих показань, не попереджуючи про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання. До початку допиту зазначеним особам роз'яснюється їхній обов'язок бути присутніми при допиті, а також право заперечувати проти запитань та ставити запитання [1].

Враховуючи вікові особливості особистості неповнолітніх, варто ретельно готуватись до проведення допиту: детально вивчити особистість допитуваного, з'ясувати обстановку в сім'ї, його відносини з родичами, умови життя, оточення. Коли неповнолітній зрозуміє на допиті, що слідчий відноситься до нього зі ширим інтересом, багато про нього знає, встановлення психологічного контакту буде можливим.

Для зняття стану напруженості, хвилювання, неспокійності, тривожності, неприязні, підозрливості варто встановити психологічний контакт, застосовуючи при цьому такі психологічні прийоми:

- на початку допиту задаються питання лише з позитивними відповідями, що не викликають тривоги, поступово вони ускладнюються, наближуються до суті проблеми;
- демонстрація спільності поглядів, оцінок, інтересів;
- визнання слідчим позитивних якостей допитуваного, наявності правоти в його позиціях, словах, вияв розуміння (це заспокоює неповнолітнього, підвищує почуття впевненості, доброзичливості зі сторони допитуючого).

Важливим питанням підготовки до допиту неповнолітнього є вибір доцільного місця і обстановки допиту, які повинні імпонувати допитуваному, створювати необхідну психологічну настроєність і можливість провести його найефективніше.

Неповнолітньому допитуваному слід допомогти у формуванні правдивих показань. Слідчий не повинен використовувати постановку запитань, що мають елементи навіювання (навідні питання). Постановка навідних питань нерідко є причиною виникнення добросовісних помилок у показаннях. Очевидно, що допит малолітнього повинен проводитися у дуже спрощеній, гральній формі, причому, по можливості, на його лексиконі. Тільки у цьому випадку можна буде вважати, що питання правильно зрозуміле малолітнім, а це – запорука адекватної відповіді. Доцільно застосувати допомогу педагога як спеціаліста у галузі дитячої, зокрема маловікової, психології [2, с. 385].

Оцінка показань дітей є найбільш складним питанням, яке доводиться вирішувати слідчому. Фантазування є однією із причин неправдивих показань, а діти якраз найбільш схильні до нього. Також можливі різні спотворення при відтворенні сприйнятого, що зумовлено тим, що не кожна дитина здатна грамотно, чітко викласти побачене або почуте.

Відповідно до процесуальних особливостей допиту неповнолітніх пропонується застосування таких тактичних прийомів його ведення:

- 1) роз'яснення важливості повідомлення правдивих даних;
- 2) демонстрація поінформованості про обставини життя, потреби, інтереси;
- 3) роз'яснення суті та значення пред'явлених чи оголошених матеріалів;
- 4) роз'яснення неправильної позиції (у випадку відмови давати показання) [3, с. 46].

Необхідно дотримуватись деяких рекомендацій при проведенні допиту неповнолітніх осіб.

По-перше, слідчому, що проводить таку слідчу дію необхідний окремий кабінет. Якщо ж слідчий працює не один, існує перешкода у встановленні психологічного контакту між ним та допитуваним, оскільки останній у процесі допиту може відволікатись на інших співробітників органу досудового слідства.

По-друге, доцільним є складання плану допиту неповнолітнього із зазначенням даних, які необхідно враховувати в ході допиту, кола учасників допиту та основних запитань з послідовністю їх постановки.

По-третє, надзвичайно важливим видається встановлення вищезазначеного психологічного контакту, що полягає у наявності психологічної атмосфери, яка виявляється в оточуючій обстановці, відповідному ставленні до слідчого, налаштуванні на сприйняття інформації та психологічній готовності до надання повних і правдивих показань [4, с. 332].

Отже, проводити допит дітей повинен добре підготовлений слідчий, адже дана процедура, окрім знання тактики проведення допиту, вимагає психологічних та педагогічних вмій.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: набув чинності 19 лист. 2012 р. – Х.: Одісей, 2012. – 360 с.

2. Коваленко Є. Г. Теорія доказів у кримінальному процесі України: підручник / Є. Г. Коваленко; МОНУ. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 632 с.

3. Слідча практика: навч. посібник / Є. В. Пряхін. – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – 116 с.

4. Баранчук В. В. Поняття та ознаки психологічного контакту в процесі допиту / В. В. Баранчук // Питання боротьби зі злочинністю: збірник наукових праць; Академія правових наук України; Ін-т вивчення проблем злочинності. – Х., 2009. – Вип. 17. – С. 326–332.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

На сьогоднішній день Україна задля стрімкого зближення з європейськими країнами зазнає постійних змін в економічній, соціальній та правовій сфері. Найбільш яскравим доказом останнього є прийняття нового Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) 13 квітня 2012 року, що докорінно змінив порядок ведення досудового розслідування. Це обумовило потребу внесення багатьох змін та доповнень до галузевих нормативно-правових актів, в тому числі й до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Новаційним стало проведення чітких меж між оперативно-розшуковою справою та кримінальним провадженням, не говорячи вже про компетенцію практичних працівників слідчих та оперативних управлінь.

Дослідженню питання співвідношення оперативно-розшукової діяльності з кримінально-процесуальною присвячено ряд праць як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, серед яких: Ю. І. Азарова, Б. І. Бараненка, Б. Т. Безлепкіна, А. В. Белоусова, В. В. Гевка, В. А. Глазкова, Є. О. Дідоренка, Є. А. Долі, І. М. Дороніна, В. І. Жажицького, С. Ю. Льченка, Є. Г. Коваленка, І. П. Козьякова, В. А. Колесніка, С. А. Кириченка та інші. Проте з прийняттям нового КПК питання вдосконалення правової регламентації оперативно-розшукової діяльності набуває більшої актуальності для дослідження науковцями.

Новий КПК докорінно змінив процес взаємодії прокурорів, слідчих та оперативних працівників. В юридичному обігу з'явилося поняття кримінального проступку, хоча не відбулося закріплення його офіційної дефініції. Була введена посада слідчого судді та запроваджені нові запобіжні заходи кримінального провадження. Проте найбільш вагомою подією стала поява в досудовому розслідуванні поняття негласних слідчих розшукових дій, як різновиду слідчих дій, відомості про факт та методи яких, не підлягають розголошенню, окрім випадків передбачених законом [2].

Відповідно до статті 275 КПК, під час проведення негласних слідчих розшукових дій слідчий має право використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами, або залучати цих осіб до проведення негласних слідчих розшукових дій [2]. Проте у самому кодексі не пояснюється значення поняття конфіденційного співробітництва, порядку його здійснення в рамках досудового розслідування. Виникає питання: якщо після

реєстрації кримінального провадження оперативні працівники виконують лише окремі доручення слідчого, не маючи права здійснювати процесуальні дії за власною ініціативою, то яких конфідентів буде використовувати слідчий під час проведення негласних слідчих розшукових дій в рамках кримінального провадження? До того ж враховуючи усю складність використання агентурного методу у роботі оперативного працівника, у тому числі налагодження контакту з претендентом до конфіденційного співробітництва та його стимулювання, залишається здогадуватись хто зможе віддати свого агента для здійснення негласних слідчих дій з вірогідністю розшифровки.

Тому, ознайомившись з положенням нового закону, слід погодитись з думкою Ю. І. Азарова про те, що в новому КПК допущено змішання різних за своєю формою, суб'єктами, змістом, правовою регламентацією видів пізнавальної діяльності, пов'язаної з обставинами злочину [1]. Проте за новим КПК оперативний працівник, як суб'єкт оперативно-розшукової діяльності, втрачає самостійність під час досудового розслідування кримінального правопорушення, що є не тільки нелогічним, а й не раціональним рішенням законодавця. Адже працівник оперативного підрозділу є незацікавленим у використанні своїх ресурсів для здійснення досудового розслідування від імені слідчого, що є психологічним бар'єром для ефективного вирішення завдань кримінальної процесуальної діяльності в цілому.

Таким чином, підсумовуючи усе вищесказане, слід вказати на те, що трансформація Кримінально-процесуального кодексу України є безперечно прогресивним кроком у розбудові України в рамках інтеграції з Європейським співтовариством, хоча й існує ряд питань, що потребують відповідної уваги з боку законодавця. Одним з таких питань є співвідношення стадії оперативно-розшукової діяльності зі стадією досудового розслідування. Статус оперативного працівника за новим кримінальним процесуальним законодавством під час розслідування кримінальних правопорушень зводиться до особистого помічника слідчого, тоді як окремі слідчі дії без вагомого внеску оперативного працівника не мають шансів на ефективне здійснення, зокрема, використання конфіденційного співробітництва. Тому, слід надавати достатню правову регламентацію діям оперативного працівника й слідчого та чітко розмежовувати їх компетенції.

1. Азаров Ю. І. Провадження негласних слідчих розшукових дій – крок вперед чи назад? / Ю. І. Азаров // Становлення системи негласного розслідування у кримінальному процесуальному законодавстві України: матеріал круглого столу 07.10.2012. – К., 2012.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 1 жовтня 2015 р.: (офіц. текст). – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2015. – 328 с.

СИСТЕМА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

Сталий соціально-економічний розвиток будь-якої держави, в тому числі і України, має супроводжуватися створенням та гарантуванням безпечного стану довкілля для життєдіяльності як суспільства, так і кожної пересічної людини, спираючись на систему правових приписів, яка б базувалась на гуманістичних і демократичних ідеях та принципах міжнародного права.

Ефективність гарантування екологічної безпеки як одного з пріоритетних напрямків внутрішньої та зовнішньої політики держави повною мірою залежить від якісного та комплексного його правового забезпечення, а також дієвої та усталеної системи органів державного управління, які повинні здійснювати реалізацію послідовної державної екологічної політики щодо охорони навколишнього природного середовища у контексті формування передумов сталого розвитку.

Невід'ємною складовою і визначальною рисою державного управління в цілому, і, зокрема у сфері охорони довкілля є суб'єкти управлінської діяльності, тобто – система, наділена певною компетенцією і державно-владними повноваженнями, що дозволяють їй втілювати свою волю у формі керівних команд чи рішень, обов'язкових для виконання [1, с. 161].

Власне, органи управління охороною довкілля – це юридично відособлені державні, місцеві і громадські інституції, уповноважені здійснювати організаційно-розпорядчі, координуючі, консультаційні, експериментальні, контрольні та інші види виконавчо-розпорядчої діяльності у галузі забезпечення екологічної безпеки, ефективного використання природних ресурсів і захисту навколишнього природного середовища.

У системі суб'єктів державне управління екологічною безпекою слід виділити органи загальної та спеціальної компетенції.

До органів загальної компетенції належать органи державної влади для яких функції щодо природокористування та охорони довкілля не є основними, і вони поряд з загальними управлінськими повноваженнями соціально-економічного характеру наділені компетенцією і в екологічній сфері. Такими повноваженнями наділені Кабінет Міністрів України, Рада Міністрів АРК, обласні і районні державні

адміністрації та органи місцевого самоврядування. Крім того, до категорії цих органів інколи відносять і Верховну Раду України, Верховну Раду АРК та Президента України [2, с. 40].

Якщо звернутись до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [3], то з аналізу ст. 16 випливає, що вище перелічені органи не включені до групи органів державного управління. Звичайно, і Верховна Рада, і Президент наділені повноваженнями в екологічній сфері, але вони не носять виконавчо-розпорядчого характеру, їх компетенція в екологічній сфері направлена на визначення загальних напрямків державної політики України щодо охорони довкілля і забезпечення екологічної безпеки як на загальнодержавному, так і територіальному рівнях.

Так, Кабінет Міністрів України здійснює управління екологічною безпекою через систему екологічного нормування у даній сфері. Зокрема, у ст. 17 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», передбачається, що Кабінет Міністрів України встановлює порядок розробки та затвердження екологічних нормативів, лімітів використання природних ресурсів тощо.

Важлива роль у здійсненні державного управління природокористуванням та охороною довкілля належить органам спеціальної компетенції. Це органи державної виконавчої влади, наділені координаційними, виконавчо-розпорядчими, контрольними функціями щодо навколишнього природного середовища. Особливістю цих органів є те, що управління охороною довкілля – основне завдання та мета, задля якої вони створені та функціонують.

Зважаючи на значну кількість органів державного управління спеціальної компетенції залежно від функціонального призначення їх поділяють на такі групи: 1) комплексні органи – органи, які реалізують певну групу природоохоронних завдань щодо всіх природних об'єктів (Міністерство екології та природних ресурсів України та його територіальні органи); 2) галузеві органи – органи, які забезпечують управління охороною і раціональним природокористуванням окремих природних об'єктів (Державне агентство водних ресурсів України, Державне агентство земельних ресурсів України, Державне агентство лісових ресурсів України тощо); 3) функціональні органи – органи, які виконують одну чи декілька природоохоронних функцій у відношенні до всіх природних об'єктів (Департамент екологічної безпеки).

Безумовно, що центральне місце в системі органів спеціальної компетенції у галузі охорони довкілля посідає Міністерство екології та природних ресурсів України, діяльність якого носить комплексний, регулюючий, координуючий, контрольний характер і спрямована на охорону довкілля, раціональне використання, відтворення природ-

них ресурсів, забезпечення регулювання екологічної, радіаційної безпеки тощо.

1. Административное право: развитие теоретических основ и модернизация законодательства. – Сер: Юбилей, конференции, форумы / под ред. Ю. Н. Старилова. – Воронеж: Изд-во Воронежского государственного университета, 2013. – 262 с.

2. Екологічне право України. Академічний курс: підручник / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К.: Юридична думка, 2008. – 720 с.

3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон Верховної Ради УРСР від 25.06.1991 р. № 1264-ХІІ // Сайт законодавства України. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>

П. О. Ломачинський

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

КОМПЕТЕНЦІЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ ПРИ ВИРІШЕННІ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ

Держава реалізує свої повноваження і завдання через систему органів. Щоб ця система справно працювала і не виникало ніяких колізій, кожен орган має конкретну компетенцію і виконує певні функції які визначені Конституцією України і законами. Це розмежування компетенції між органами називається підвідомчістю.

Для визначення підвідомчості господарських спорів господарським судом беруться до уваги такі ознаки: характер правовідносин, склад учасників спору, територіальне розміщення учасників спору.

Підвідомчість – усталена законом сукупність повноважень господарських судів з розгляду та вирішенню справ, віднесених до їх компетенції [1].

Підвідомчість справ господарським судам встановлюється Господарсько-процесуальним кодексом України. Її норми базуються на положеннях Конституції України та Закону України «Про судоустрій та статус суддів», відповідно з якими до ведення господарських судів відноситься розгляд всіх господарських спорів, що виникають між юридичними особами, державними та іншими органами.

Тим самим розмежовується компетенція господарських судів та інших органів, у тому числі судів загальної юрисдикції. Саме

необхідністю такого розмежування і обумовлена у першу чергу важливістю проблеми визначення підвідомчості справ. Спроба визначити критерії розмежування компетенції господарських судів та судів загальної юрисдикції була розпочата в роз'ясненнях Вищого Господарського Суду України № 02-5/62 від 08.02.1996 р. «Про деякі питання підвідомчості та підсудності справ арбітражним судам» [2].

Наука господарсько-процесуального права виходить з визначення юрисдикції господарських судів, виходячи із змісту класичної підвідомчості, котра була предметом багатьох досліджень до 1996 року. Так, вчені-юристи С. В. Васильєв, С. М. Пелевін, І. В. Полянчук, П. М. Тимченко, М. Й. Штефан розглядали підвідомчість справ органам судової влади в аспекті розподілу вирішення юридичних справ та конфліктів не тільки між органами судової влади, а й між несудовими юрисдикційними органами. В пізніших роботах науковців розглядалися окремі питання судової юрисдикції в цілому та підвідомчості справ господарським судам в аспекті передбаченого ст. 124 Конституції України розширення юрисдикції судів на всі правовідносини, що виникають у державі (В. Е. Беляневич, Г. Д. Болотова, В. В. Комаров, Д. Х. Липницький, В. В. Хахулін, К. А. Чудиновських, В. В. Ярков) [3].

Відповідно до перших статей Господарського процесуального кодексу України господарський суд вирішує господарські спори, що виникають між підприємствами, установами, організаціями та іншими юридичними особами, громадянами, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи та в установленому порядку набули статусу суб'єкта підприємницької діяльності, а у випадках, передбачених законодавством, може вирішувати спори й розглядати справи за участю державних та інших органів, а також громадян, які не є суб'єктами підприємницької діяльності [4].

Спільним листом Верховного Суду України та Вищого господарського суду України від 20 липня 1995 р. № 01-8/518а роз'яснено, що за загальним правилом підвідомчість спорів визначається законодавчими актами України. Однак, коли в законодавчих актах підвідомчість визначена нечітко, слід виходити із суб'єктного складу учасників спору. Отже, якщо сторонами у справі є юридичні особи, спір підлягає вирішенню господарським судом, за винятком, передбаченим законодавством [4].

Відповідно до ст. 12 ГПК до підвідомчості господарських судів віднесені справи у спорах, що виникають при укладанні, зміні, розірванні й виконанні господарських договорів та з інших підстав, а також у спорах про визнання недійсними актів з підстав, зазначених у законодавстві.

Господарським судам підвідомчі також справи про банкрутство, які розглядаються у порядку провадження, передбаченому Господарським процесуальним кодексом, з урахуванням особливостей, встановлених Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» та іншими законами. справи за заявами Антимонопольного комітету України, Рахункової палати з питань, віднесених законодавчими актами до їх компетенції, також розглядають господарські суди [4].

Питання про підвідомчість справи вирішує суддя господарського суду одноособово, спираючись на дані, які містяться в поданій позовній заяві. При цьому суддя не повинен керуватися думкою позивача, а перевіряє її правильність сам. Якщо справа не підвідомча господарському суду, суддя виносить ухвалу про відмову у прийнятті позовної заяви (ст. 62 ГПК).

Коли вказані в позові дані не дозволяють вирішити питання про підвідомчість, суддя приймає позовну заяву, порушує провадження і, залежно від обставин, які виявились у судовому засіданні, або вирішує справу по суті, або ухвалою припиняє провадження по справі (ст. 80 ГПК).

Ухвала про відмову у прийнятті позовної заяви (ст. 62 ГПК) і про припинення провадження у справі (ст. 80 ГПК) можуть бути оскаржені.

Ухвала про порушення провадження у справі (ст. 64 ГПК) не може бути оскарженою, але сторони мають право клопотати в судовому засіданні про розгляд питання про підвідомчі справи господарському суду [4].

Отже, підвідомчість справ визначається як правова категорія, що опосередковує сферу відання того чи іншого органу. Підвідомчість дозволяє уникнути конфліктів між органами влади і чітко визначити спрямованість органу до певної галузі. Вона виступає як передумова права на подання позову в господарський суд.

1. Кройтор В. А. Защита прав и интересов в суде. – Х.: «Еспада», 2000. – 526 с.

2. Абрамов Н. А. Хозяйственно-процессуальное право Украины: учебное пособие. – Х., 2002. – 255 с.

3. Черленяк М. І. Деякі питання підвідомчості справ господарським судам з участю фізичних осіб / М. І. Черленяк // Економіка та право. – 2005. – № 3 (13). – С. 68–72.

4. Балюк І. А. Господарське процесуальне право / І. А. Балюк. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studentam.net.ua/content/view/6134/93/>

A. A. Luhina

(Lviv State University of Life Safety),

A. V. Samilo

*(PhD in Law, Senior Lecturer in department of Law
and Management of civil protection)*

GENERALITIES, TASKS AND PURPOSE OF CIVIL PROTECTION OF UKRAINE

Civil Ukraine defense – state system of management capabilities created to organize and protect the population from emergency situations of technogenic, ecological, natural and military nature. Civil defense – a branch of science that studies the theoretical, scientific, technical, technological, economic, environmental, social and political problems that disrupt normal life and activities of people in a specific area or objects on it.

The Law On Civil Defense of Ukraine 03.02.1993: «Every citizen has the right to protect his life and health from the effects of accidents, fires, natural disasters and providing guarantee this right».

Civil defense tasks are: prevent emergencies caused by man and implementing measures to reduce damage and losses in case of accidents, explosions, large fires and natural disasters; alert the public about threats and emergencies in times of peace and war and the kept informed him about the existing situation; protecting the population from emergency situations; company livelihood of the population during accidents, natural disasters and in war time; organization and rescue and others urgent work in disaster areas and lesions; creation of analysis and forecasting, management, notification and communication, monitoring and control of radioactive, chemical and bacteriological contamination, keeping them in readiness for the sustainable functioning in emergency times of peace and war.

Emergency – a violation of normal life and activities at the facility or territory caused by accident, disaster, natural disaster or other threatening event that led (could lead) to the loss of life and / or considerable material losses.

Emergence: natural, tech, military, social.

Emergences (natural) – dangerous geological, meteorological, hydrological sphere and freshwater phenomena, land degradation or subsoil, natural fires, the change of air, infectious diseases of people, farm animals, mass destruction of crops by pests or diseases, the change of water resources and the biosphere more.

Emergences (tech) – transport accident (catastrophe), fires, explosions or unprovoked danger of accident with the release of (the threat

of release) dangerous chemical, radioactive, biological substances sudden destruction of buildings and constructions, accidents at utilities and life support facilities, hydrodynamic accidents on dams and so on.

Emergences (military) – the effects associated with the use of weapons of mass destruction or conventional weapons, during which there are secondary factors affection population due to the destruction of nuclear and hydroelectric plants, warehouses and storage of radioactive and toxic substances and waste oil, explosives, transportation and utilities and more.

The main ways of protection: use of personal respiratory protection and skin (cotton-gauze dressings, respirators, masks); regulation of the population in terms of infection; event of health protection; evacuation of people from areas disaster emergences.

Deadly fire flame illuminated sinister everyone who worked there and lived allocated first of the first – they risked their lives, rushed to the reactor to warn his chest tragedy.

-
1. Code of Civil Defense of Ukraine of 02.10.2012 p.
 2. «Productive Forces of Ukraine» under. Ed. EP Plug, Kyiv 2001.
 3. Dzhhygr VS Zhydetsky V. TS. «Life Safety». – Lviv, 2003.

Люта Х. Р.

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

РЕЄСТРАЦІЯ ПОХОДЖЕННЯ ДИТИНИ, НАРОДЖЕНОЇ ЗА ДОПОМОГОЮ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА

Закон забезпечує людині можливість реалізації природних прав на шлюб, на сім'ю, материнство та батьківство. Він захищає новонароджену дитину, створюючи для неї передумови щасливого життя в сімейному оточенні, в атмосфері любові і розуміння, сприяє виконанню сім'єю різноманітних соціальних функцій, основною серед яких є народження і виховання дитини.

Відповідно до Сімейного кодексу України [1] якщо дитина народилася у подружжя, дружина записується матір'ю, а чоловік – батьком дитини. Запис подружжя батьками дитини здійснюється на підставі Свідоцтва про шлюб та відповідних медичних документів про

народження дитини. Запис подружжя батьками дитини проводиться автоматично, незалежно від того, заперечують вони чи хтось із них проти цього, в силу передбаченої законом презумпції батьківства. Реєстрація народження дитини провадиться органом державної реєстрації актів цивільного стану з одночасним визначенням її походження та присвоєнням прізвища, імені та по батькові і засвідчується свідоцтвом про народження.

Загальні правила реєстрації народження дітей можна поділити на такі види: реєстрація народження дітей від матері та батька, які перебувають у шлюбі між собою; реєстрація народження дітей від матері та батька при застосуванні допоміжних репродуктивних технологій; реєстрація народження дітей від батьків, які не перебувають у шлюбі між собою.

Реєстрація народження провадиться при пред'явленні таких документів:

- 1) медичного свідоцтва про народження дитини встановленої форми;
- 2) паспорта або паспортних документів, що посвідчують особи батьків (одного з них);
- 3) документа, який є підставою для внесення відомостей про батька дитини (свідоцтво про шлюб, заява матері, спільна заява матері та батька дитини, заява батька, рішення суду про визнання батьківства).

Реєстрація народження дитини, в тому числі і народженої за допомогою допоміжних репродуктивних технологій провадиться органом державної реєстрації актів цивільного стану за місцем народження дитини або за місцем проживання її батьків чи одного з них.

У статті 123 Сімейного кодексу України закріплено порядок встановлення походження дитини, яка народилася у результаті трьох різновидів репродуктивних технологій: штучного запліднення, сурогатного материнства та імплантації ембріона.

Процедура сурогатного материнства не є простою, проте після того як сторони договору дочекаються позитивного результату і народиться дитина процедура запису дитини від сурогатної матері у РАЦСі не відрізняється від реєстрації дитини народженої біологічною матір'ю.

Поява на світ новонародженого від сурогатної матері ролі в даному випадку не відіграє, оскільки ще до народження дитини сурогатна матір підписує договір про те, що вона не заперече проти запису батьками дитини її «замовників», який нотаріально завіряється і стає ще однією додатковою гарантією для генетичних батьків.

Реєстрація дитини, народженої за допомогою допоміжних репродуктивних технологій методом сурогатного материнства, здійснюється в установленому чинним законодавством України порядку за наявності довідки про генетичну спорідненість батьків (матері чи батька) з плодом.

Для реєстрації народження дитини в органах державної реєстрації актів цивільного стану у випадках, коли дитина народилась в результаті застосування сурогатного материнства, подружжя вказується батьками дитини при поданні наступних документів:

- заява подружжя про реєстрацію народження дитини;
- медичне свідоцтво про народження дитини;
- письмова згода сурогатної матері на запис подружжя батьками дитини, засвідчена нотаріально;
- довідка акредитованого лікувального закладу про застосування допоміжних репродуктивних технологій та генетичну спорідненість дитини з одним з батьків;
- паспорти подружжя;
- свідоцтво про шлюб.

Визначення походження дитини та право дитини знати своє походження слугують саме якнайкращому забезпеченню інтересів дитини, насамперед, як суб'єкта сімейних правовідносин.

Встановлення походження дитини в сучасних умовах повинно розглядатися в тісному взаємозв'язку з особистими немайновими правами подружжя, зокрема з правом на батьківство та материнство [2].

Бажання мати свого, рідного малюка – це так природно. Для будь-якої жінки – навіть тієї, яка, згідно з вердиктом лікарів, не може мати дітей.

Але якщо раніше діагноз «безпліддя» був вироком для подружньої пари, яка мріє про нащадків, то сьогодні надія є практично в кожній родині. А все завдяки розвитку нових допоміжних репродуктивних технологій.

Держава повинна забезпечити законодавче закріплення основних правових питань які пов'язані із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій.

1. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>

2. Красицька Л. Визначення походження дитини при застосуванні форм репродуктивної медицини за законодавством України / Л. Красицька // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 7. – С. 31–33.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ОКРЕМИХ ВИДІВ СТЯГНЕНЬ

Вчинення будь-якого адміністративного правопорушення навіть якщо воно не становило особливої суспільної небезпеки або незавдало суттєвої шкоди суспільним правовідносинам тягне за собою застосування до правопорушника адміністративного стягнення визначеного санкцією відповідної статті Кодексу України про адміністративні правопорушення і є своєрідним вираженням принципу невідворотності адміністративної відповідальності при вчиненні адміністративного правопорушення [1, с. 460].

Адміністративне стягнення є мірою відповідальності і застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами [2].

Відповідно до статті 24 Кодексу України про адміністративні правопорушення, за вчинення адміністративних правопорушень можуть застосовуватись такі адміністративні стягнення: 1) попередження; 2) штраф; 2-¹) штрафні бали; 3) оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; 4) конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення; 5) позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину (права керування транспортними засобами, права полювання); позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; 5-¹) громадські роботи; 6) виправні роботи; 7) адміністративний арешт; 8) арешт з утриманням на гауптвахті.

Згідно із статті 27-1 штрафні бали є стягненням, що накладається на громадян за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, установлені Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Кожному громадянину, який має право керування транспортним засобом, щороку з початку року (з дня отримання права керування транспортним засобом) і до кінця року нараховується 150 балів. У разі

фіксації правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі від загальної кількості балів громадянина, який вчинив правопорушення, вираховується кількість штрафних балів, передбачених відповідною статтею Особливої частини Кодексу України про адміністративні правопорушення. У разі якщо розмір стягнення у вигляді штрафних балів перевищує залишок балів громадянина, штрафні бали накладаються відповідно до залишку незалежно від розміру штрафних балів, зазначених у відповідній статті Особливої частини Кодексу України про адміністративні правопорушення [2].

Після використання штрафних балів за відповідні правопорушення на громадян накладається грошове стягнення – штраф. У разі сплати штрафу протягом 5 банківських днів надається «знижка» в розмірі 50% розміру штрафу, визначеного санкцією відповідної статті Кодексу України про адміністративні правопорушення. Якщо ж штраф не сплачено протягом 30 днів з дня вручення постанови, з порушника стягується пеня у подвійному розмірі штрафу [3].

Відповідно до статті 32-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення, арешт з утриманням на гауптвахті встановлюється і застосовується лише у виключних випадках за окремі види військових адміністративних правопорушень на строк до десяти діб.

Гауптвахта (від нім. Hauptwache – головна варта) – місце в армії, де примусово утримують військовиків-порушників військової дисципліни [4].

Згідно із главою 13-Б Кодексу України про адміністративні правопорушення (військові адміністративні правопорушення), цей вид адміністративного стягнення встановлюється і застосовується за такі військові адміністративні правопорушення як: відмова від виконання наказу або інших законних вимог командира (начальника); самовільне залишення військової частини або місця служби; необережне знищення або пошкодження військового майна; зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем; перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень; недбале ставлення до військової служби; бездіяльність військової влади; порушення правил несення бойового чергування; порушення правил несення прикордонної служби; порушення правил поведіння із зброєю, а також речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення; розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв військовослужбовцями.

Арешт з утриманням на гауптвахті призначається районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддео).

Отже, у 2015 році було доповнено статтю 24 Кодексу України про адміністративні правопорушення ще двома новими видами адміні-

стративних стягнень, що ще більше наближає наше законодавство до європейського.

1. Петренко В. В. Загальна характеристика адміністративних стягнень за порушення правил рибальства та охорони рибних запасів / В. В. Петренко // Форум права. – 2013. – № 3. – С. 460–466.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: чинне законодавство із змінами та доповненнями станом на 17.07.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/sho/>

3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://expres.ua/main/2015/08/01/145875-shtrafni-baly-lysty-shchastya-novomu>

4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

М. В. Ляхович

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ОБЕДНАНЬ У ПОДОЛАННІ ПРАВОВОГО НІГІЛІЗМУ В УКРАЇНІ

Становлення демократичної правової держави, громадянського суспільства, неухильне дотримання прав і обов'язків, забезпечення гарантованих міжнародним та національним законодавством стандартів прав і свобод людини та громадянина, домінування права в усіх сферах життя держави вимагає певного рівня правосвідомості, правової культури, правової освіченості як суспільства в цілому, так і кожного індивіда зокрема. Однак кризовий стан суспільства, низький рівень політичної та правової культури громадян, неефективна діяльність правоохоронних органів приводить до поширення правового нігілізму. Сутність цього явища у своїх працях розглядали О. С. Бондарев, О. В. Волошенюк, І. С. Демченко, М. І. Матузов, В. Г. Сафонов, В. І. Червонюк та ін.

Поняття «нігілізм» походить від латинського «*nihil*», що в перекладі означає «ніщо», «нічого». Філософський словник подає таке визначення: нігілізм – точка зору абсолютного заперечення, не пов'язаного з жодними позитивними ідеалами [1, с. 51].

У науковій літературі існують два підходи до розуміння сутності правового нігілізму – класичний (традиційний) і новаторський. У рамках класичного підходу правовий нігілізм розглядається як деструктивний соціальний феномен, сутність якого – негативне ставлення до

права, зневіра в його можливості вирішувати нагальні проблеми так, як того вимагає соціальна справедливість. Представники новаторського підходу до розуміння правового нігілізму обґрунтовують думку про його позитивність або тезу про те, що до існування цього явища призводить саме право через свою недосконалість [1, с. 53].

С. Демченко називає низький рівень правової культури, стан законності в суспільстві та юридично безграмотні, недієві нормативні акти основними причинами виникнення правового нігілізму. У масову свідомість упроваджується антиправова залежність: вигідніше ігнорувати вимоги законів – невідгодно жити відповідно до закону [2, с. 4].

Правовий нігілізм відкидає соціальну цінність права і культивує негативне ставлення до нього та належить до стійких проявів деформації правосвідомості населення. Відбувається відторгнення громадянами права як соціально ціннісного інституту, втрачається інтерес до нього та зменшується його авторитетність [3].

Подолання правового нігілізму в суспільстві – складне завдання, яке сприятиме розбудові правової держави, підвищенню рівня правової свідомості та культури населення, утвердженню авторитета права [1, с. 57].

За О. В. Волошенюком, механізм подолання правового нігілізму має складатися із трьох комплексних блоків заходів: 1) комплекс спеціально-юридичних заходів, спрямованих на формування якісно нової, ефективної правової системи; 2) комплекс загальносоціальних заходів, спрямованих на поліпшення об'єктивних умов життя суспільства, на формування нового соціального середовища; 3) комплекс виховних заходів, спрямованих на виправлення деформацій правосвідомості і підвищення рівня правової культури населення [4].

На загальносоціальному рівні необхідно забезпечити досягнення громадської злагоди щодо базових підвалин державно-правового розвитку, формування консенсуальної демократії на основі діалогу та співробітництва, партнерства і взаєморозуміння, соціально орієнтованої ринкової економіки з міцним державним сектором, механізмами розвитку приватної власності, підтримкою «продуктивних» (а не спекулятивних) верств населення.

Правове виховання має бути зорієнтовано на підвищення рівня знання та розуміння права, на формування юридичних навичок, закріплення позитивного сприйняття права, виховання почуття справедливості, відповідальності і законності, підвищення соціально-правової активності населення. Це потребує розвитку правової пропаганди, вдосконалення юридичної освіти, вирішення проблеми мінімуму правових знань, необхідних громадянам, створення умов для позитивної, цілеспрямованої, свідомої, добровільної, творчої та ініціативної діяльності суб'єктів правового спілкування [4, с. 5].

У результаті проведеного аналізу було виявлено, що правовий нігілізм – це динамічне суспільне явище, яке буде жити, поки існує суспільство. Об'єктом нігілізму виступає як саме право, так і його ідеологічна цінність, істинність та необхідність права, як регулятора суспільних відносин. Повністю подолати правовий нігілізм неможливо, але можна звести його рівень до мінімуму шляхом застосування комплексних заходів забезпечення принципу верховенства права, правового виховання особи та удосконалення нормативної бази.

1. Бурдоносова М. А. Правовий нігілізм: сутність та основні риси / М. А. Бурдоносова // Часопис Київського університету права. – 2008. – № 4. – С. 53–58.

2. Демченко І. С. Правовий нігілізм в Україні. Шляхи його подолання / І. С. Демченко // Наукові конференції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/shlyahi-yogo-podolannya/>.

3. Бондарев А. С. Правовой нигилизм – форма правовой антикультуры личности / А. С. Бондарев // Серия: Юридические науки. – Пермь, 2001. – № 2. – С. 21–44.

4. Червонюк В. И. Теория государства и права: учебник / В. И. Червонюк. – М.: Инфра-М, 2006. – С. 674.

5. Матузов Н. И. Теория государства и права: курс лекций / Н. И. Матузов, А. В. Малько. – М.: Юристъ, 2001. – С. 711.

6. Осика І. Правовий нігілізм та правова культура / І. Осика // Право України. – 2001. – № 7. – С. 98–101.

7. Волошенюк О. В. Правовий нігілізм в пострадянському суспільстві: канд. юр. наук: спец. 12.00.01 – теорія та історія держави і права / О. В. Волошенюк; Університет внутрішніх справ. – Х., 2000.

П. М. Магдій

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ МАРКУВАННЯ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ, ЯКІ МІСТЯТЬ ГМО

На сьогоднішній день, важко знайти людину яка б не чула щось про продукти які містять в собі генно модифіковані організми. Але, конкретно відповісти на питання як саме воно впливає на навколишнє середовище, на людський організм, чи позитивно, чи негативно і як вживання продуктів з ГМО може вплинути на майбутні покоління, ніхто не може.

В наш час, час технологій, думки науковців з цього приводу розділились. Одні стверджують, що вживання продуктів з ГМО є не шкідливим для здоров'я людей і навколишнього середовища. Інша частина, навпаки доводять неприйнятність вживання продуктів з ГМО, доводять їх негативний вплив на людство і планету. В такому разі вважаємо за необхідне, дати людям самостійно вибирати які продукти їй споживати. Реалізація такого права можлива через донесення особам інформації про вміст чи відсутність ГМО в продуктах, яке здійснюється за допомогою маркування.

Над даною проблемою працювали Т. М. Чорна і А. В. Заєць, Д. О. Пономаренко, В. Р. Макаровська та ін.

Метою даного дослідження є виявлення проблем які виникають у процесі маркування товарів, щодо вмісту ГМО, точки зору науковців щодо вирішення цих проблем.

Як зазначають Чорна Т. М. і Заєць В. А. в своїй роботі «Проблеми правового регулювання обороту ГМО на території України» в нашій державі не вирощують ГМО. Про те, де які фахівці аграрної галузі стверджують, що майже 2/3 загального обсягу сої, що вирощується в різних регіонах України, має у своїй основі імпортоване трансгенне насіння, при цьому вітчизняні компанії, які займаються виробництвом продуктів харчування, найчастіше про це навіть не здогадуються. Вони зазначають що, ГМО-продукти, сировина та насіння в Україні будуть розроблятися і розповсюджуватися й надалі, цей процес зупинити вже практично неможливо. Проте на їх думку уряд держави, повинен взяти під контроль оборот ГМО на території України шляхом введення відповідних законодавчих та нормативно-правових актів, а споживачеві, як мінімум, дати право вибору, за рахунок введення жорсткого контролю за маркуванням продукції, яка містить в своєму складі ГМО [1].

На сьогодні питання обігу ГМО в Україні врегульоване низкою законів, та підзаконних актів, до них відносять ЗУ «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів», «Про дитяче харчування», «Про захист прав споживачів», «Про якість та безпеку харчових продуктів та продовольчої сировини», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про основи національної безпеки України», «Про захист населення від інфекційних хвороб», «Про тваринний світ»

Проте, як зазначає В. Р. Макаровська в своїй роботі «Адміністративно правове регулювання виробництва та споживання генетично модифікованих харчових продуктів», що законодавча база

в Україні щодо ГМО є не розробленою і серйозно відстає від стандартів ЄС [2].

Важливим є ухвалення Кабінетом Міністрів України постанови №468 «Про затвердження Порядку етикетування харчових продуктів, які містять генетично модифіковані організми або вироблені з їх використанням та вводяться в обіг». Даний порядок встановлює, що харчовий продукт, який містить генетично модифіковані організми, – це такий харчовий продукт, який повністю або окремі його складники містять генетично модифіковані організми, вміст яких становить понад 0,9%. Якщо на товарі з ГМО відсутнє відповідне маркування, з метою захисту прав споживачів, він підлягає вилученню з обігу [3].

Пономаренко Д. О. зазначає, що Кабінет Міністрів обмежив імпорту продуктів із підвищеним вмістом генетично-модифікованих організмів. Але це не вирішило проблеми так, як за останні 4 роки частка генетично модифікованих продуктів на українському ринку зростає до 30%, Ці продукти і вітчизняного виробництва також. Бо як він зазначає українські виробники користуються сировиною, яку вони привозять з-за кордону, і вона містить ГМО. Також вони використовують генетично модифіковану сою, яку вирощують в Україні. До того ж, на території країни ввозять такі продукти. Він робить висновок що сьогодні Україна не контролює вміст ГМО ні в тих продуктах, які ввозяться до нас, ні в тих, які виробляються тут» [4].

Отже, можна зробити висновок про те що думки науковців в цій сфері розходяться. Проте ми підтримуємо ту позицію що чинне законодавство в повній мірі не забезпечує належне маркування продуктів харчування з вмістом ГМО, і державою не проводиться контроль щодо маркування таких продуктів.

1. Чорна Т. Проблеми правового регулювання обороту ГМО на території України / Т. Чорна, В. Заєць. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://enuftir.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10381/1/Zaetc%202_10.pdf

2. Макаровська В. Р. Адміністративно-правове регулювання виробництва та споживання генетично модифікованих харчових продуктів / В. Р. Макаровська. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://medicallaw.org.ua/uploads/media/02_155.pdf

3. Про затвердження Порядку етикетування харчових продуктів, які містять генетично модифіковані організми або вироблені з їх використанням та вводяться в обіг: Постанова КМУ від 13 травня 2009 р. № 468. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show>

4. Пономаренко Д. О. Проблеми маркування товарів, які містять ГМО / Д. О. Пономаренко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com/>

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

В цивільному судочинстві є гостра необхідність в широкому використанні різноманітних засобів доказування, встановлення обставин (фактів), дані про які потребують спеціальних досліджень та знань, серед котрих одну з найважливіших ролей відіграє судова експертиза. Вона призначається у спорах у сфері цивільних правовідносин, вирішення яких складає компетенцію цивільних судів.

В різні роки окремим проблемам проведення судових експертиз приділяли увагу відомі вчені Л. Ароцкер, О. Аубакіров, А. Вінберг, В. Гончаренко, І. Гора, Ф. Давудов, Н. Клименко, В. Колмаков, В. Лисиченко, В. Махов, Г. Надгорний, А. Паліашвілі, М. Сегай, З. Соколовський, О. Шляхов.

Значення експертизи в цивільному процесі зводиться до наступного: висновок експерта є джерелом доказової інформації; за допомогою експертизи з'ясовуються ознаки, походження і причинні зв'язки окремих фактів та механізми їх утворення; експертиза допомагає визначити час початку та перебіг окремих явищ; експертиза допомагає вирішити питання про тотожність осіб, предметів, речовин, їх групову належність; експертиза дозволяє виявити склад речовини, дати якісну й кількісну характеристику його елементів; експертиза дає можливість встановити факти, які мають юридичне значення; експертиза допомагає дати правильну юридичну оцінку факту, явищу; експертиза є засобом запобігання правопорушень, а також слугує меті уникнення окремих судових помилок [1, с. 326].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про судову експертизу», судовою експертизою слід визнавати дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів досудового розслідування чи суду.

У цивільних справах, згідно зі ст. 143 ЦПК, експертиза призначається судом для роз'яснення питань, що потребують спеціальних знань в галузі науки, техніки, мистецтва та ремесла. З питань права не може призначатися судова експертиза, тому з метою можливості виникнення непорозумінь необхідно виключити доповнити ЦПК України положенням: експертиза призначається для з'ясування обставин,

які мають значення для справи і потребують спеціальних знань (окрім правових). Судова експертиза у цивільній справі може бути призначена суддею в порядку підготовки справи до судового розгляду, якщо є необхідність роз'яснення питань, що потребують спеціальних знань.

В ЦПК України повинні виділятися лише ті види експертизи, які мають процесуальне значення, а саме: додаткова, повторна, комплексна та комісійна.

У разі неповноти або неясності висновків основної експертизи суддя може призначити додаткову експертизу. Повторну експертизу суддя призначає не має права, оскільки визнати початковий висновок експерта необґрунтованим має право лише суд в повному колегіальному складі.

Експертиза може бути призначена не тільки з ініціативи суду, але і за клопотанням осіб, які беруть участь у справі в будь-якій стадії цивільного процесу до постанови рішення. Однак, безумовно краще призначити експертизу до початку розгляду справи судом, оскільки призначення експертизи під час судового засідання веде до відкладання слухання справи. Призначаючи експертизу, суд (суддя) повинен врахувати питання, запропоновані сторонами та іншими особами, які беруть участь у справі. Відхилення запропонованих питань необхідно мотивувати.

Судова експертиза є одним із джерел доказів у справі, і тому в кожному конкретному випадку суд (суддя) аналізує можливості експертизи і доцільність її призначення. Однак при провадженні у справах про визнання громадянина недієздатним, обмежено дієздатним і про відновлення громадянина в дієздатності судово-психіатрична експертиза призначається в обов'язковому порядку.

Майже всі науковці розглядають судову експертизу як складне комплексне явище. Так, Т. В. Сахновою обґрунтовані різноманітні рівні розуміння судової експертизи: як інституту доказового права; як системи процесуальних відносин; як системи процесуальних дій. У змісті понять судової експертизи на основі виявлення родових та видових ознак вона виокремлює правовий і спеціальний компоненти, єдність котрих характеризує сутність експертизи як правового явища, показує співвідношення професійної оцінки експертом виявлених в ході дослідження спеціальних фактів із змістом судового доказу; обґрунтовує тезу щодо неможливості подвійного розуміння доказового значення висновку експерта (так звані «проміжні факти» мають спеціальний характер і у відриві від висновку експерта доказом визнаними бути не можуть) [2].

У цивільному судочинстві виникають питання, в чому аналогічні тим, які вирішуються судовою експертизою на стадіях поперед-

нього розслідування та судового розгляду кримінальних справ. У силу специфіки цивільних правовідносин, найбільш часто призначаються експертизи дещо інших родів та видів, ніж у кримінальному процесі. Наприклад, порівняно рідко призначаються дактилоскопічні і інші трасологічні експертизи, які виробляються при розслідуванні більшості кримінальних справ.

Одними з найпоширеніших у цивільному судочинстві є почеркознавчі експертизи. Почеркознавчі дослідження пов'язані, як правило, з встановленням достовірності підписів у договорах, заповітах, зобов'язання та інших документах, а також ідентифікацією по почерку особистості, яка виконала рукописний документ. Приватизація житла, поява можливості передати її у спадщину, на підставі договору купівлі-продажу, дарування чи іншого угоди відчуження цього майна супроводжується численними зловживаннями, пов'язаними, в першу чергу, з підробкою документів.

1. Ходанович В. О. Судові експертизи в цивільному судочинстві України / В. О. Ходанович // Сучасні проблеми криміналістики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю з дня народження доктора юридичних наук, професора В. П. Колмакова. – О.: Юридична література, 2013. – С. 326–329.

2. Кудрявцева А. В. Судебная экспертиза как институт уголовно-процессуального права: автореф. дисс. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук: спец. 12.00.09 / А. В. Кудрявцева. – СПб., 2001. – 32 с.

Г. І. Максимич

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ЩОДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Привернення уваги до питання державотворення є особливо актуальним у наш час. З огляду на різноманіття державних інститутів, сучасний етап їх відповідальності перед народом є обмежено дослідженим, зокрема органи місцевого самоврядування за порушення земельного законодавства в Україні.

Відповідно до статті 19 Конституції України органи державної влади та місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [1].

Як показує практика, органи місцевого самоврядування не завжди дотримуються цього положення. Як наслідок, місцеві ради своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю посягають на права фізичних і юридичних осіб, що виражаються у завданні їм шкоди. Не виключення – порушення прав фізичних та юридичних осіб у сфері земельних правовідносин.

Відповідальності органів місцевого самоврядування за порушення вимог земельного законодавства досліджувались такими дослідниками Х. А. Джавадов [2], В. Гамалюк [3], І. А. Галіахметов [4], С. І. Кожушко [4], О. Світличний [5] та інших. Питання механізму відповідальності органів місцевого самоврядування за порушення земельного законодавства та забезпечення реального відшкодування завданої шкоди фізичним та юридичним особам у цій сфері у практичному значенні не конкретизована, тому обрана тема є актуальною та потребує детального дослідження.

Відповідності до норм статті 77 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» шкода заподіяна юридичними і фізичними особами в результаті неправомірних рішень, дій або бездіяльності органів місцевого самоврядування – відшкодовується за рахунок коштів місцевого бюджету, а в результаті неправомірних рішень, дій або бездіяльності посадових осіб місцевого самоврядування – за рахунок їх власних коштів у порядку, встановленому законом. В даному випадку, спори про поновлення порушених прав юридичних і фізичних осіб, підлягають вирішенню в судовому порядку або передаються на розгляд відповідного суду [6].

17 червня 2009 року до Верховної Ради України було внесено законопроект № 4672 «Про порядок відшкодування шкоди, завданої незаконними діями органів державної влади або місцевого самоврядування» [7].

Законопроект був спрямований на врегулювання правових, економічних та організаційних питань щодо реалізації конституційного права громадян України на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування майнової або моральної (немайнової) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними свої повноважень.

Сьогодні час питання щодо правового регулювання порядку відшкодування шкоди, завданої органом місцевого самоврядування

та його посадовими особами, зокрема у сфері земельних правовідносин є відкритим та невирішеним. Таки стан законодавства робить недовірливим інститут відповідальності органів місцевого самоврядування за порушення вимог земельного законодавства.

Така ситуація не сприяє забезпеченню правопорядку у сфері регулювання земельних правовідносин та діяльності органів місцевого самоврядування у зазначеній сфері, а також не сприяє належному захисту та відновленню порушених органами місцевого самоврядування прав фізичних та юридичних осіб.

З метою виправлення такого становища вкрай необхідним є прийняття спеціального закону, про врегулювання питання механізму та порядку відшкодування шкоди, яка завдана незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів місцевого самоврядування у сфері земельних правовідносин.

Прийняття такого нормативно правового акта сприятиме належній відповідальності органів місцевого самоврядування за порушення вимог земельного законодавства та надасть реальну гарантію фізичним та юридичним особам отримати компенсацію за завдану органом місцевого самоврядування шкоду.

1. Галюк В. Правові основи прокурорського нагляду за додержанням органами виконавчої влади і місцевого самоврядування земельного законодавства / В. Галюк // Вісник Національної Академії прокуратури України. – 2012. – № 3. – С. 43–49.

2. Галіахметов І. А. Основні засади та принципи відповідальності органів і посадових осіб місцевого самоврядування: муніципально-правовий аспект / І. А. Галіахметов, С. І. Кожушко // Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. – № 2. – С. 135–147.

3. Джавадов Х. А. Гражданско-правовая ответственность за нарушение земельного законодательства (на опыте Украины, Азербайджана и России): монография / Х. А. Джавадов. – К.: Юридична думка, 2009. – 272 с.

4. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

5. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР (з подальшими змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.

6. Про порядок відшкодування шкоди, завданої незаконними діями органів державної влади або місцевого самоврядування: Проект Закону України від 17.06.2009 № 4672. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF3LS00A.html

7. Світличний О. Про розмежування адміністративної відповідальності посадових та службових осіб у сфері земельних правовідносин / О. Світличний // Право України. – 2010. – № 3. – С. 204–210.

УЧАСТЬ МАЛОЛІТНІХ ТА НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У судовій практиці досить поширеними є категорії цивільних справ, у яких прямо чи опосередковано зачіпаються інтереси дітей і які, відповідно, привертають особливу увагу держави та суспільства. Законодавець намагається знайти оптимальну модель судового процесу, яка дозволила б усебічно враховувати інтереси дітей, ефективно реагувати на порушення їх прав і не допускати їх у майбутньому. Виходячи з традиційного уявлення про правовий статус дитини, захист її порушених прав та інтересів, за загальним правилом, покладається на законних представників (батьків, опікунів, піклувальників).

У цьому зв'язку привертає увагу ст. 27-1 «Забезпечення захисту прав малолітніх або неповнолітніх осіб під час розгляду справи», якою було доповнено Цивільний процесуальний кодекс України (далі – ЦПК України) [1]. Положення даної статті дають підстави стверджувати, що зазначені особи є повноправними учасниками цивільного процесу й наділяються в ньому як загальними правами та обов'язками, так і спеціальними правами.

Згідно з діючим законодавством малолітньою вважається особа до досягнення нею 14-ти років, а неповнолітньою – особа у віці від 14-ти до 18-ти років. Перша група осіб має часткову цивільну дієздатність, а друга – неповну цивільну дієздатність, тому необхідно розглядати цих осіб як можливих учасників цивільного процесу окремо [5, с. 157].

Законодавець повинен передбачити належний обсяг цивільної процесуальної дієздатності неповнолітніх осіб, який би, з одного боку, забезпечував права таких осіб, а з другого – не надавав би тих прав, які вони не можуть реалізувати через свій вік. У преамбулі Конвенції про права дитини, проголошеної Генеральною Асамблеєю ООН 20.11.1989 року та ратифікованої Верховною Радою України 27.02.1991 року, зазначається, що «дитина внаслідок її фізичної і розумової незрілості потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи й належний правовий захист» [2].

Принцип 8 Декларації прав дитини проголошує: «Дитина повинна за всіх обставин бути серед тих, хто першими одержують захист і допомогу».

Як приклад виникнення цивільної процесуальної дієздатності у неповнолітніх наведемо норму, закріплену в ст. 18 Сімейного кодексу України (далі – СК України) [3], де зазначено, що кожен учасник сімейних відносин, який досяг чотирнадцяти років, має право на безпосереднє звернення до суду по захист свого права або інтересу.

3. Ромовська [4], коментуючи ст. 18 СК України, вказує, що нормою цієї статті закріплюється надання дитині, якій виповнилося чотирнадцять років, цивільної процесуальної дієздатності. Вона має право самостійно подати позовну заяву, у зв'язку з чим набуває процесуальні права позивача та відповідача. Однак у цьому разі не можна говорити про набуття неповнолітнім повної цивільної процесуальної дієздатності, бо ЦПК України визначає випадки участі такої особи у цивільних справах як окремого суб'єкта [7, с. 352].

Неповнолітня особа може виступати не тільки позивачем, а й іншим учасником цивільного процесу – відповідачем, третьою особою. У такому разі вона братиме участь у цивільному процесі не за власною ініціативою. Так, згідно зі ст. 1179 [6] Цивільного кодексу України неповнолітня особа відповідає за завдану нею шкоду самостійно на загальних підставах.

Згідно з діючим законодавством участь малолітніх осіб як суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин не допускається, їх права захищаються в суді виключно законними представниками. Проте це не позбавляє малолітніх цивільної процесуальної правоздатності, чим зумовлений обсяг прав, передбачений ст. 27 і 27-1 ЦПК України [7, с. 353].

Законними представниками малолітніх осіб можуть бути батьки, опікуни, піклувальники, інші особи, визначені законом, із захисту прав та охоронюваних законом інтересів особи, яка немає повної дієздатності [8, с. 72].

Отже, малолітні та неповнолітні є специфічними суб'єктами цивільних процесуальних відносин, бо, з одного боку, до них застосовують положення цивільного процесуального законодавства, як до осіб, котрі беруть участь у справі, або як до інших учасників судового процесу (коли вони виступають свідками), а з другого – суд повинен враховувати пріоритетність інтересів цих категорій, на підставі чого приймати рішення щодо необхідності залучення законного представника або його заміни.

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40–42.

2. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 13.

3. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22.
4. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України: наук.-практ. коментар / З. В. Ромовська. – К.: Ін Юре, 2003. – 532 с.
5. Сапейко Л. В. Участь малолітніх та неповнолітніх осіб у цивільному процесі / Л. Сапейко // Право і безпека. – 2010. – № 1. – С. 157–160.
6. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44.
7. Василик Ю. С. Участь малолітніх та неповнолітніх осіб у цивільному процесі / Ю. Василик // Часопис Київського університету права. – 2014. – С. 351–355.
8. Цивільне процесуальне право України: навчальний посібник (у схемах і таблицях) / за заг. ред. Ю. В. Навроцької. – Львів: ЛьвДУВС, 2013. – 388 с.

Д. К. Малік

*(Національний університет
Державної податкової служби України)*

ПРОБЛЕМАТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ В СУЧАСНІЙ ПОДАТКОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

На сучасному етапі для України пошук власної концепції оподаткування, яка б відповідала особливостям реального стану економіки, є актуальною задачею, оскільки сліпе копіювання форм і методів податкової політики, що склалися у світовій практиці, не привели до бажаних результатів, й посилили розбіжності та непорозуміння між державою і підприємництвом. Податкова система, що утворилася без науково обґрунтованого методологічного підходу, стала гальмом економічного розвитку, основним чинником відходу суб'єктів господарювання «в тінь» і скорочення бюджетних надходжень. На сучасному етапі найістотнішими недоліками податкової системи в Україні є її нестабільність і часті зміни на законодавчому рівні, які створюють напругу у відносинах «податкова система – платники податків», знижують їх господарську активність, уповільнюють економічне зростання, перешкоджають формуванню правової економічної культури.

Сутність зазначеної проблеми полягає в тому, що в наш час йде цілковите марнотратство людського ресурсу, а також утиск привілей яке безпосередньо впливає на роботу підрозділу та на продуктивність роботи працівників Державної фіскальної служби (далі – ДФС).

Керівники інспекції не можуть раціонально скласти план роботи, який виноситься на порядок денний. Керівництво постійно

відають розпорядження виконання яких не входить до компетенції міліціонерів. Через це з'являється збій в роботі підрозділу, що безпосередньо впливає на викриття злочинців та розкриття економічних злочинів. Здавалося, що така проблема, як організація роботи і раціональний розподіл праці співробітників ДФС не може призвести до значних проблем та погіршень на світовому рейтингу. Але, саме з таких дрібниць, з'являються проблеми світового масштабу, а саме повне зниження рівня розкриття економічних злочинів [1].

Справа в тому, що продуктивність роботи підрозділу, залежить саме від керівного складу. Тому що, наскільки якісно буде розподілено роботу між працівниками та співробітниками підрозділу, настільки ж якісно буде виконано завдання та з найменшим витрачанням часу. Взагалі, в останні роки в Україні спостерігається кадрова криза в державній фіскальній службі. І є дві основні причини:

- численна група досвідчених працівників піде на пенсію протягом наступних 5–10 років. На даний момент рівень викладання та вивчення науки у вищих навчальних закладах не є на достатньому рівні, а тому, коли держава втратить дійсно кваліфікованих та досвідчених працівників, рівень фіскальної служби знову піде на спад. З метою подолання цієї проблеми законодавці докладають зусилля, щоб залишити на роботі працівників літнього віку і відновлюють пенсійні системи для державних службовців;

- працівники фіскальної служби втратили свої привілеї щодо статусу в суспільстві та правил прийняття на роботу висококваліфікованих кадрів. Після останніх реформ, працівники фіскальної служби, як і інші державні службовці втратили майже останні свої пільги, можна сказати, вони були їх позбавлені. Як наслідок, робота в державному секторі припинила приваблювати випускників вищих навчальних закладів. Тим паче, основною перевагою була пенсія. Державні працівники були впевнені в забезпеченні свого майбутнього. Але після недавньої, знову ж таки, реформи був здійснений перерахунок і покажчики, м'яко кажучи, не задовольняють працівників міліції.

Чому за наказом Кабінету Міністрів всі пільги працівників МВС та ДФС були призупинені? В Законі України «Про міліцію», після останніх змін було внесено поправки, щодо виплат пенсій працівникам міліції. Був здійснений перерахунок і пенсії скоротилися вдвічі. Працівники та молоді спеціалісти, отримують трохи більше прожиткового мінімуму, а офіцери у відставці отримують мінімальні пенсії [2]. Тому, навіщо потрібна вислуга років, якщо продуктивність держави до застосування привілеїв працівників міліції не те що на мінімальному рівні, а зовсім навпаки налаштована на те, щоб якомога більше утиснути привілеї та заохочення міліціонерів. Людина, яка стояла на сторожі

закону, яка боронила рідну державу понад 25 років, фактично, не отримує нічого. То, звісно, про яку продуктивність праці та достатній рівень розкриття економічних злочинів може йти мова?

На мою думку, задля вирішення цієї проблеми, потрібно повернути пільги, які фактично було відібрано у державних службовців. А саме: внести поправки до статті 22 (соціальний захист працівників) Закону «Про міліцію». Провести реформу щодо постанови № 389 Кабінету Міністрів від 4 червня 2015 року. А також внести зміни до Закону України «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ»

І в результаті отримаємо:

- стимулювання молодих спеціалістів, які будуть заохочені до роботи в державних органах;
- надамо гарантію на державне забезпечення молодим спеціалістам та їх сім'ям;
- гарантуємо державне забезпечення офіцерам-пенсіонерам, що буде виражатись не лише у підвищенні пенсії, а і у соціальних пільгах.

Тим самим, піднімемо статус державних органів та працівників міліції, подолаємо кадрову кризу і хоч на декілька сходинок, але піднімемо світовий рейтинг України.

1. Дроговоз Ю. Інституційні проблеми української податкової системи та шляхи їх вирішення / Ю. Дроговоз, В. Дубровський. – 2014. – С. 34.

2. Про міліцію: Закон України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/565-12>.

М. В. Малюга

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

На сьогоднішній час розвиток економічної сфери є одним з найосновніших для будь-якої держави. Високорозвинена ринкова економіка – це оптимальне поєднання засад, притаманних товарному виробництву, та цілеспрямованої політики державного регулювання економічних процесів. Державне управління економікою доповнює ринковий механізм, що в сукупності становить єдину систему макроекономічного управління [1, с. 331].

Сутність державного регулювання економіки комплексно розкривають його основні функції, які є, з одного боку, логічним продовженням функцій держави, їх конкретизацією, а з іншого – зумовлені неспроможністю ринкового механізму саморегулювання та монополістичної планомірності забезпечити стабільний розвиток економічної системи. До таких функцій належать:

1) управління розвитком усіх підсистем цілісної економічної системи в процесі їх діалектичної взаємодії. Ця функція здійснюється завдяки впровадженню і вдосконаленню всіх форм економічної політики та методів державного регулювання економіки;

2) забезпечення планомірного розвитку економічної системи передусім на основі використання законів планомірного розвитку, одержавлення сучасної економіки у розвинутих країнах. Ця функція може бути реалізована шляхом запровадження довготривалих планів економічного розвитку у формі директивного планування державного сектору економіки, прогнозування та програмування економіки, використання важелів анти циклічного регулювання економіки, здійснення структурної політики тощо;

3) забезпечення цілісного еколого-економічного відтворення національної економічної системи через послаблення і поступове подолання економічної кризи, використання різноманітних правових, економічних та адміністративних важелів щодо охорони довкілля;

4) забезпечення відносно рівномірного розвитку регіонів країни внаслідок мобілізації і оптимального використання наявних в регіонах матеріальних, трудових, фінансових та інших видів ресурсів шляхом здійснення раціональної економічної політики;

5) створення єдиної нормативної бази для здійснення різних форм економічної політики, передусім фінансово-кредитної, податкової, амортизаційної та ін. [2, с. 21].

Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері економіки здійснюється за кількома основними напрямками:

1) забезпечення стратегічних пріоритетів розвитку економіки: стимулювання розвитку окремих галузей і виробництв, сфер економічного розвитку; залучення іноземних інвестицій; ціноутворення тощо;

2) впорядкування відносин власності шляхом визначення тих сфер економіки, які можуть скластися щодо об'єктів недержавної власності та механізму їх набуття – наприклад, шляхом приватизації, а також антимонопольного регулювання (створення конкурентного середовища) та чітке закріплення статусу суб'єктів державної власності;

3) адміністративно-правове регулювання зовнішньоекономічних відносин. До видів зовнішньоекономічної діяльності, які здійснюються в Україні суб'єкти цієї діяльності, належать: експорт та імпорт

товарів, капіталів та робочої сили; надання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України послуг іноземним суб'єктам господарської діяльності; наукова, науково-технічна, науково-виробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація з іноземними суб'єктами господарської діяльності тощо;

4) адміністративно-правові засоби державного впливу у сфері економіки: реєстрація, ліцензування, патентування, квотування, сертифікація, надання дозволів, реалізація адміністративно-юрисдикційних прав тощо.

Проте ступінь її втручання в економічні процеси напряму залежить від характеру та моделі економічної організації суспільства [3].

Таким чином, формування Україною власної економічної політики пов'язується з визначенням головних її напрямів на основі принципів демократії, свободи підприємництва й відкритості для інтеграції у світове економічне співтовариство. Ефективна національна економіка є гарантією незалежності держави.

1. Курс адміністративного права України: підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух та інші. – 2-ге вид., перероблене і доповнене – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 872 с.

2. Нехайчук Д. В. Механізми державного регулювання фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку країни: теорія, методологія, практика: монографія / Д. В. Нехайчук. – К.: ТОВ «ДКС Центр», 2015. – С. 21.

3. Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 459. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www. me. gov. ua/](http://www.me.gov.ua/)

А. С. Мамай

*(Сумська філія Харківського національного
університету внутрішніх справ)*

ВНЕСОК РАДИ ЄВРОПИ В ГАРМОНІЗАЦІЮ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

На сьогоднішній день одним із найбільш важливих сучасних напрямків розвитку цивільного процесуального права є власне гармонізація цивільного процесуального права, що зумовлена інтеграційними процесами, які закріплені в установчих договорах Європейського Союзу (далі – ЄС). Останнім часом саме в європейських країнах активно здійснюється гармонізаційна робота і в результаті здійснено низку

важливих для розвитку науки цивільного процесуального права проєктів. Дослідження напрямків і основних здобутків гармонізації цивільного процесуального права в європейських країнах є надзвичайно актуальним і важливим з огляду на перспективи подальшого розвитку вітчизняного цивільного процесуального законодавства та з огляду на євроінтеграційні процеси в Україні. Слід зазначити, що в європейській науковій літературі проблемам гармонізації цивільного процесуального права сьогодні приділяють достатню увагу. В той час як у сфері вітчизняної науки цивільного процесу ці питання можна цілком обґрунтовано віднести до малодосліджених.

Говорячи про гармонізацію цивільного процесуального законодавства перш за все необхідно з'ясувати значення самого поняття «гармонізація». Вважаємо, що Л. Луць дає найбільш точне визначення поняття «гармонізація права (законодавства)», яке полягає в тому, що це процес узгодженого розвитку національних законодавств, усунення існуючих між ними суперечностей та формування мінімальних правових стандартів шляхом утвердження спільних правових принципів або прийняття окремих правових рішень з метою зближення правових систем. Для європейських регіональних організацій гармонізація права та законодавства має важливе значення, оскільки це один із способів правової інтеграції [1, с. 146].

РС – міжнародна регіональна організація. Як слушно зазначає І. С. Піляєв, на відміну від права ЄС, основним предметом регулювання якого були й залишаються насамперед економічні відносини, право РС спрямоване передусім на людину, реалізацію її політичних, юридичних, соціальних, економічних, культурних прав і свобод [2, с. 114].

Якщо звернутися до перших кроків в сфері гармонізації цивільного процесуального права, то варто відзначити Рекомендації Комітету Міністрів РС 1984 року «Principes de procedure civile propres a ameliorer le fonctionnement de la justice» (Принципи цивільного процесу, спрямовані на покращення системи здійснення правосуддя).

Завданнями цієї Рекомендації були: спрощення доступу до правосуддя, полегшення здійснення громадянами права на судовий розгляд; спрямування подальшого розвитку цивільного процесуального права на ефективне здійснення судочинства; спрощення і створення більш гнучкого і оперативного цивільного судочинства при збереженні гарантій, наданих учасникам цивільного процесу і високого якісного рівня правосуддя; забезпечення доступу сторін до спрощених форм судочинства і наділення суду повноваженнями здійснювати судочинство більш ефективно [3].

Загалом, серед Рекомендацій та Резолюцій Комітету Міністрів Ради Європи в сфері судочинства слід назвати наступні: про безоплат-

ну правову допомогу в цивільних, господарських і адміністративних справах (1976 р.); про безплатну правову допомогу і юридичні консультації (1978 р.); про ефективний доступ до закону і правосуддя для найбідніших верств населення (1993 р.); «Незалежність, дієвість та роль суддів» (1994 р.); щодо запровадження та покращення функціонування систем і процедур оскарження по цивільних і господарських справах (1995 р.); щодо відбору, обробки, представлення та архівації судових рішень у правових інформаційно-пошукових системах (1995 р.); щодо надання громадянам судових та інших юридичних послуг з використанням новітніх технологій (2001 р.).

У вересні 2002 р. Резолюцією Комітету міністрів РЄ задля розробки конкретних пропозицій та сприяння їх втілення в державах – членах РЄ була створена Європейська комісія з питань ефективності правосуддя (СЕРЕJ) як експертна організація з питань ефективності функціонування юстиції в державах-членах Ради Європи. На СЕРЕJ покладається аналіз ефективності судових систем у державах-членах і розробка конкретних механізмів з надання громадянам незалежного та ефективного правосуддя, а також надання допомоги з питань вдосконалення правосуддя у державах за їх проханням.

Найбільш системною спробою гармонізації цивільного процесуального права став проект робочої групи Марселя Шторма. Упродовж 1987–1994 рр. під його керівництвом було підготовлено серію статей із роз'ясненнями, спрямованих на гармонізацію цивільного процесуального права в ЄС, які дістали назву «Approximation of Judiciary Law in the European Union» («Зближення судового права в ЄС»).

Проект можна назвати успішним початком реалізації ідеї запровадження єдиних підходів у цивільному судочинстві на європейському просторі.

Сучасний етап гармонізації цивільного процесуального права в європейських країнах характеризується рухом у напрямку розробки єдиного модельного кодексу правил цивільного судочинства і одну з провідних ролей у цьому процесі відведено Раді Європи.

1. Луць Л. Основні заходи та способи європейської правової інтеграції / Л. Луць // Право України. – 2002. – № 5. – С. 146.

2. Піляєв І. С. Рада Європи в сучасному євро-інтеграційному процесі: монографія / І. С. Піляєв. – К.: Юридична книга, 2003. – 436 с.

3. Principes de procedure civile propres a ameliorer le fonctionnement de la justice R (84) 5, 28.02.1984. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet>.

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

На сьогодні в Україні, як і у всьому світі, найвищою цінністю визначено забезпечення прав та свобод людини і громадянина. Особливу увагу приділено неповнолітнім, які є однією з найнезахищеніших верств населення, що обумовлює необхідність створення особливих умов для забезпечення та реалізації їхніх прав. Однак, проблема правопорушень неповнолітніх є і залишається однією з актуальних проблем українського суспільства, яка потребує нагальної розробки та вирішення.

Адміністративна відповідальність – це застосування до осіб, які вчинили адміністративні проступки, адміністративних стягнень, що тягнуть для цих осіб обтяжливі наслідки майнового, морального, особистісного чи іншого характеру і накладаються уповноваженими на те органами чи посадовими особами на підставах і в порядку, встановлених нормами адміністративного права [1, с. 6]. А з огляду на те, що неповнолітні є спеціальним суб'єктом такої відповідальності, існує цілий ряд особливостей, притаманних процедурі притягнення їх до адміністративної відповідальності.

Своєрідність неповнолітніх як спеціального суб'єкта адміністративної відповідальності, передусім, полягає у тому хронологічному віці, який обумовлює психічний та фізіологічний розвиток особистості, набуття нею певних знань, навичок та вмій, що дає змогу усвідомлювати суспільну небезпечність своїх дій та керувати ними. Міжнародною Конвенцією про права дитини від 20.11.1989 р., що була ратифікована Постановою Верховної Ради України від 27.02.1991 р. № 789-ХІІ, визначається, що «дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку» [2]. При цьому законодавчо в Україні встановлено градацію віку дитини у таких вікових категоріях: малолітньою вважається дитина до досягнення нею чотирнадцяти років, неповнолітньою – у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років. Поділяємо позицію О. В. Марцеляка, який зазначає, що поняття «дитина» ширше, ніж поняття «неповнолітній», оскільки воно містить характеристику важливого періоду життя людини, тоді як останнє активізує увагу на відсутність у людини певної риси, а саме: досягнення особою віку повноліття [3, с. 48].

Згідно зі ст. 13 КУпАП України до осіб віком 16–18 років, які вчинили адміністративні правопорушення, застосовуються відповідні заходи впливу. Адміністративна відповідальність неповнолітнього може настати тільки тоді, коли 16 років йому виповнилось саме до моменту вчинення протиправного діяння, а не до вирішення питання про притягнення його до адміністративної відповідальності.

Водночас, у ст. 184 КУпАП ідеться про вчинення правопорушень неповнолітніми у віці від 14 до 16 років, які ще нібито не є суб'єктами адміністративної відповідальності, але у цьому разі все ж таки настає адміністративна відповідальність у виді накладання штрафу на батьків неповнолітніх або осіб, які їх замінюють. Це за своїм змістом не є адміністративною відповідальністю неповнолітніх, а відповідальністю батьків або осіб, що їх замінюють, за дії неповнолітніх. Таким чином, таке притягнення батьків неповнолітніх до адміністративної відповідальності справляє непрямої виховний вплив на неповнолітніх та вказує батькам на прогалину у вихованні, за допомогою чого здійснюється профілактика вчинення правопорушень, у тому числі повторних.

До неповнолітніх віком 16–18 років, які скоїли адміністративні проступки, можуть бути застосовані заходи, передбачені ст. 24-1 КУпАП, а саме:

- зобов'язання публічно або в іншій формі вибачитись перед потерпілим;
- попередження;
- догана або сувора догана;
- передання неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, або під нагляд педагогічному чи трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання [4].

Найменш суворим заходом є зобов'язання публічно або в іншій формі вибачитись перед потерпілим. Цей захід орган адміністративної юрисдикції застосовує тоді, коли він дійшов висновку, що неповнолітній визнав неправомірність своєї поведінки, суспільну шкоду скоєного діяння і покався в ньому. Публічність вибачення при цьому полягає у здійсненні його не тет-а-тет (тобто неповнолітній і потерпілий), а у присутності інших осіб.

Недопустиме передання неповнолітнього правопорушника батьку або матері, що позбавлені батьківських прав, а також батькам або іншим особам, що за рівнем культури і характером своєї поведінки не здатні позитивно впливати на нього [5, с. 7–9].

Кодексом про адміністративні правопорушення встановлено, що до адміністративної відповідальності притягаються особи, яким на момент скоєння правопорушення виповнилось 16 років. Справи

про такі правопорушення уповноважені розглядати районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді).

Зауважимо також, що скоєння адміністративного проступку неповнолітнім є обставиною, що пом'якшує відповідальність (ст. 34 КУпАП України). Пояснюється це тим, що неповнолітні загалом не мають стійкої психіки, достатнього життєвого досвіду, не завжди усвідомлюють шкоду від заподіяного, легко піддаються вливу інших осіб, особливо старших за віком, що часто стають організаторами або підбурювачами правопорушень; враховується також, що неповнолітні легко піддаються виховному впливу і можуть виправитись без застосування до них жорстких заходів адміністративного стягнення.

1. Адміністративна відповідальність в Україні: навч. посібник / за заг. ред. А. Т. Комзюка. – 2-ге вид., випр. і доп. – Х.: Ун-т внутр. справ, 2000. – 103 с.

2. Конвенція про права дитини 1989 року: збірник міжнародних документів та нормативно-правових актів України з питань соціально-правового захисту дітей. – К.: Логос, 2001. – Ч. 1. – С. 42–63.

3. Марцеляк О. Омбудсман з прав дитини: проблеми формування та розвитку у світі і в Україні / О. Марцеляк // Право України. – 2003. – № 10. – С. 44–48.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-Х // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.

5. Горобець Л. І. Договір дарування / Л. І. Горобець, О. Б. Бранашко. – Миргород: Миргородське міськрайонне управління юстиції, 2013. – 17 с.

І. С. Мамчур

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ І ТОЛЕРАНТНІСТЬ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Фізично розвинена людина існує, всебічно розвинута – живе. Задля гідного співжиття з членами суспільства, замало фізичних навичок, мати таланти, достатні розумові здібності, добре навчатися і одночасно порушувати закони. Одним із критеріїв усебічного розвитку є висока правова культура. Правила співжиття та розуміння прав, свідоме дотримання законів, все це не є вродженим [1, с. 260]. Правова культура формується у кожного індивідуально, залежно від суспільст-

ва, яке оточує, виховних процесів, впливу батьків, школи і вищих навчальних закладів, участь у різних формах діяльності, впливу засобів масової інформації. Щоб оточення і держава мали високий рівень розвитку у всіх сферах життя, необхідно, досягнути високого відсотку формування позитивної правової культури кожної людини. Необхідність організації правового виховання молоді зумовлена розбудовою Української держави, існування якої немислиме без відповідного рівня правової культури її громадян, інтенсивною розробкою правової системи, необхідністю подолання правової неграмотності.

Основна мета правового виховання – дати людині необхідні в житті юридичні знання і навчити її по-важати закони і підзаконні акти та додержуватися їх, тобто сформувані достатньо високий рівень правової культури, який здатний значно зменшити кількість правопорушень. Кожна людина, знаючи свої права і обов'язки, може грамотно захищати себе від незаконних дій з боку юридичних органів, або протиправних дій посадових осіб які перевищують свої повноваження.

Характеристика визначення толерантності зазначається в Преамбулі Статуту ООН: «...проявляти терпимість і жити разом, в світі один з одним, як добрі сусіди». Тут «толерантність» розглядається як уміння жити в гармонії з собою і з навколишнім світом [2]. Толерантність – психологічне ставлення особи до навколишнього середовища. Сприймати інших людей з їхніми недоліками, не намагатися змінити їх у вихідну для себе сторону, шанувати їх, і вважати всіх і себе рівними, співпрацювати на основі домовленості.

Загально визнано, що людству не вистачає толерантності, а простіше кажучи, взаємної поваги, доброзичливо-терплячого ставлення людей один до одного. Через такий дефіцит відбувається багато бід. Здавалося б, так просто – живи і давай жити іншим, май свій спосіб життя, вір, виражай у різний спосіб свій світогляд, визнавай право інших на те ж саме, і все буде добре.

Образно кажучи, толерантність – це тендітна квітка в політичній культурі сучасного суспільства. Західна концепція толерантності є результатом тривалого розвитку соціально-політичної думки і важкого засвоєння її суспільною свідомістю. Толерантність можлива тільки в суспільстві, де в результаті соціального і політичного розвитку вже не існує кричущих форм несправедливості, бідності. Але вірно і зворотне: без толерантності, визнаної як цінність в суспільній свідомості, важко побудувати цивілізоване суспільство. Завжди можна знайти безліч приводів для «закручування гайок», обмеження будь-яких свобод в ім'я «наведення порядку» [3].

Отже, правова культура і толерантність мають бути невід'ємними ознаками кожної, свідомої людини. Щоб не виживати та існувати

ти, а жити приймаючи світ таким який він є, і брати і з нього все, що в повній мірі необхідне, для самореалізації та самовдосконалення.

1. Анучина Л. В. Правове виховання: бажання й реальність / Л. В. Анучина // Проблеми законності. – Вип. 103. – Х.: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2009. – С. 260–263.

2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://annapsiholog.blogspot.com>

3. Новик В. Духовний сенс толерантності (Толерантність: сила чи слабкість?) / В. Новик. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gymer.info/bogoslov_Buks/phihos/artikle/nov_tol.php

Ю. І. Марець

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

РЕГУЛЮВАННЯ РЕЖИМУ ОКРЕМОГО ПРОЖИВАННЯ ПОДРУЖЖА ЗА СІМЕЙНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

Сім'я є беззаперечною частиною суспільства, його рушійною силою в розвитку, тим дивовижним та феноменальним явищем, яке держава зобов'язана врегульовувати особливими механізмами, відшукувати делікатні інструменти для об'єктивізації загального усвідомлення сутності цього соціального інституту у правових нормах. Підкреслюючи всю важливість та значущість такого самостійного атома суспільства, хотілося б завжди ототожнювати сім'ю з цією неподільною за своєю природою частинкою, адже це абсолютно не створює жодних конфліктів та непорозумінь з моральними засадами суспільства, а навпаки утверджує в реальність зразкові сімейно-шлюбні відносини. Та чи справді сім'я у сучасному світі є неподільною, чи є вона єдиним цілим від моменту створення та утвердження? На жаль, практика свідчить абсолютно протилежне, адже кількість розлучень в Україні збільшується з кожним роком, що і породжує нові методи збереження цілісності інституту сім'ї.

Так, з розвитком суспільних відносин з'явилася і закріпилася у ст. 119 Сімейного кодексу України ідея режиму окремого проживання подружжя, або так звана сепарація. Мова йде про те, що за заявою подружжя або позовом одного з них суд може постановити рішення про встановлення для подружжя режиму окремого проживан-

ня у разі неможливості чи небажання дружини і (або) чоловіка проживати спільно [1].

З огляду на це, між вченими з'явилося безліч протиріч щодо доцільності та ефективності цієї новели сімейного законодавства у врегулюванні сімейно-шлюбних відносин. Зокрема, одні її називають способом сатисфакції, моментом психологічної розрядки, правовою допомогою держави при кризовому стані стосунків між подружжям. Вони мотивують свої думки щодо позитивного бачення сепарації тим, що її правові наслідки не припиняють взаємних прав та обов'язків подружжя, а сутнісно сепарації є свобода шлюбу, однією з гарантій для появи втрачених почуттів, а отже – фактичного реанімування шлюбних відносин. Тобто, виходячи з вищезазначеного, варто сказати, що прихильники сепарації розглядають її як можливість для поновлення шлюбу, час для роздумів подружжя, який вбереже їх від необдуманих швидких рішень і слугуватиме тою ниткою, яка все таки пов'яже подружжя на засадах взаєморозуміння, терпіння і, звісно ж, любові.

Наприклад, З. В. Ромовська обґрунтовує режим окремого проживання подружжя лише як крок до розірвання шлюбу, але ще не саме розірвання. Адже ті, що розійшлися, ще не розлучилися, і це створює надію на примирення і тому певною мірою вигідне для тих, у кого є діти [2, с. 245].

Зокрема Верховний суд України у своїй Постанові «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя» підтверджує, що при застосуванні положень статей 119, 120 Сімейного кодексу України судам необхідно враховувати, що інститути окремого проживання та розірвання шлюбу мають самостійний характер [3].

Інші ж науковці дотримуються діаметрально протилежних поглядів і тому категорично критикують сепарацію, вказуючи на те, що вона зводить нанівець шлюбну присягу і взагалі є недоцільною за своєю сутністю. Таку неактуальність вони підтверджують тим, що чоловік і жінка, які є подружжям, не порушуючи правил про спільне вирішення питань життя сім'ї, можуть мати різне місце проживання відповідно до норм Конституції України (ст. 33) та цивільного законодавства (ст. 49 ЦК) і для цього немає необхідності застосовувати режим окремого проживання подружжя [4].

Якщо ж узагальнити все вищесказане, то важливо зазначити, що режим окремого проживання не припиняє права спільної сумісної власності подружжя на майно, яке було набуто до цього, не є перешкодою для виникнення у одного з подружжя права на утримання, не є підставою для припинення дії шлюбного договору, презумпція батьківства після встановлення сепарації діє ще десять місяців, права та обов'язки

подружжя не припиняються, а відтак – сепарацію не можна розглядати як вид припинення шлюбу [5, с. 108].

Отже, підводячи підсумок і беручи до уваги всі переваги та недоліки режиму окремого проживання подружжя, варто все таки віддати йому належне, адже допоки сепарація служить нехай і не найкращим, але, можливо, крайнім варіантом збереження цілісності сімейно – шлюбних відносин, вона заслуговує на право існування у зафіксованому вигляді норм сімейного законодавства задля реалізації своєї основної та безпосередньої функції – надання подружжю можливості переосмислити цінність шлюбу, раціонально та розважливо віднайти найбільш розумний і позитивний вихід розв’язання проблем сім’ї, поновити частково втрачені почуття і взаєморозуміння та як наслідок – зберегти сім’ю.

1. Сімейний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 1 вересня 2015 р.: (офіц. текст). – К.: Паливода А. В., 2015. – 104 с. – (Кодекси України).

2. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар / З. В. Ромовська. – К.: Ін Юре, 2003. – 532 с.

3. Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя: Постанова Пленуму Верховного суду України від 21.12.2007. – № 11. – 2007. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/>

4. Червоний Ю. С. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України / Ю. С. Червоний. – К.: Істина, 2003. – 461 с.

5. Дякович М. М. Сімейне право України: навчальний посібник / М. М. Дякович. – К.: Правова єдність, 2009. – 511 с.

С. Я. Мельник

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА АГРАРНОГО СЕКТОРУ: ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАНУВАННЯ

Стратегічною метою державної аграрної політики є формування прогнозованої моделі розвитку сектора економіки, яка передбачала б довгостроковий потенціал росту, вихід на новий якісний рівень виробництва, зміцнення конкурентоспроможності вітчизняної продукції та сільськогосподарських товаровиробників.

Оскільки сприяння стійкості аграрного сектора знаходиться в контексті макроекономічної стабілізації та розвитку, відтак пріоритетну роль мають відігравати заходи фінансової підтримки сільського господарства, запровадження резервних, інвестиційних, заставних і регіональних закупівель.

Як зазначає О. Чудний, стратегічне завдання цінової політики в аграрному секторі полягає в досягненні паритету цін на аграрну і промислову продукцію, відповідного рівня прибутковості аграрних підприємств та забезпечення продовольчої безпеки населення. Таким чином, регуляторний вплив держави на ціни має бути спрямований на збалансований розвиток внутрішніх і зовнішніх товарних ринків [1, с. 48–52].

При формуванні сприятливого податкового середовища для розвитку підприємств аграрного сектору слід дотримуватися принципів рівності і справедливості, стабільності, гнучкості, прозорості, узгодженості та системного підходу.

Важливість пільгових режимів оподаткування сільгоспвиробників, як наголошує Л. М. Васильєва, підкреслюється тим фактом, що їх наявність забезпечує приблизно 50% доходності сільгосп підприємств, а в окремих секторах аграрного виробництва збереження позитивних економічних результатів роботи повністю залежить від податкових пільг [2, с. 204–209].

Слід зауважити, що важливу роль у питанні сприяння насиченню ринку сільськогосподарською продукцією відіграє вибір каналів збуту сільськогосподарської продукції.

На думку М. О. Солодкого, такий вибір має ґрунтуватися наступними чинниками: обсяг збуту продукції через канал за певний період; отримані доходи під час використання певного каналу збуту; витрати на збут продукції; тенденції зростання обсягу збуту; негативні проблеми; зміну зовнішніх чинників; зміну транспортних тарифів; швидкість виконання замовлення [3, с. 310–315].

За результатами розрахунків Т. М. Мельник, значну частину підтримки українські виробники отримують через перевищення внутрішніх закупівельних цін над світовими на аналогічну продукцію. Нерозвиненість маркетингових мереж, які могли б забезпечити ефективне просування продукції між усіма учасниками ринку зі справедливим ціновим співвідношенням, значно впливає на формування та функціонування аграрного ринку України [4, с. 169–184].

За результатами наукового дослідження Н. С. Чопко, до комплексу заходів, що передбачають активізацію аграрного підприєм-

ства слід віднести: удосконалення нормативно-правового забезпечення; створення дієвих фінансово-кредитних механізмів і матеріально-ресурсного забезпечення розвитку підприємництва; забезпечення належного доступу до інформаційно-консультаційних послуг; створення позитивного іміджу вітчизняного підприємця; забезпечення доступу до кредитних ресурсів; підвищення рівня правової культури підприємців; формування та розвиток кадрового потенціалу аграріїв; удосконалення системи митних тарифів щодо імпорту сільського господарської техніки, яку не виробляють в Україні; перегляд системи оподаткування щодо збільшення частки прямих податків і поступового зниження частки непрямих податків у витратах виробництва; максимальна уніфікація податкового обліку і звітності з бухгалтерським обліком за міжнародними стандартами [5, с. 218–219].

Враховуючи вищезазначене, можна дійти висновку, що державна підтримка агропромислового комплексу повинна мати інвестиційний характер, стимулювати до впровадження нових технологій виробництва та до реінжинерингових процесів на підприємстві.

В свою чергу, державне регулювання повинно мати тимчасовий характер і бути спрямоване на мінімізацію негативних чинників, сприяти стабілізації та розвитку господарської діяльності в аграрному секторі на основі компромісу національних інтересів з урахуванням вимог Світової організації торгівлі.

1. Чудний О. Законодавчі засади державної цінової політики та проблемні питання її реалізації в Україні: наукова публікація / О. Чудний // Економіка України. – 2005. – № 10. – С. 48–52.

2. Васільєва Л. М. Аграрний сектор: оцінка рівня державної підтримки: наукова публікація / Л. М. Васільєва, Н. В. Бондарчук // Молодий вчений. Серія: Державне управління. – 2015. – № 1 (16). – С. 204–209.

3. Солодкий М. О. Стан та перспективи розвитку вітчизняного організованого аграрного ринку: наукова публікація / М. О. Солодкий // Вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент та бізнес. – К., 2010. – № 154. – Ч. 1. – С. 310–315.

4. Мельник Т. М. Оцінка державної підтримки аграрного сектору України: наукова публікація / Т. М. Мельник, В. С. Головачова // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – № 3. – С. 169–184.

5. Чопко Н. С. Напрями реалізації державної аграрної політики в Україні: наукова публікація / Н. С. Чопко // Моделювання економіки: проблеми, тенденції, досвід: матеріали III Міжнародної науково-методичної конференції Форуму молодих економістів-кібернетиків. – Львів, 2012. – С. 218–219.

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ОВС У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасний етап розвитку суспільства і становлення України як суверенної держави характеризується нечуваним зростанням ролі управління, ускладненням і розширенням його завдань у всіх сферах людської діяльності, які з успіхом розв'язуються на засадах нового інформаційно-методичного забезпечення. Висококваліфіковане, раціонально збалансоване та організоване управління на базі сучасного інформаційного забезпечення у зовнішній і внутрішній політиці держави та системі державного господарювання, зокрема, в правоохоронній діяльності, організації боротьби зі злочинністю та профілактиці правопорушень виступає нині надійною запорукою успіху, законності, прогресу та правопорядку. Інформація в ОВС – це відомості, які відображають стан злочинності, охорони громадського порядку та умови зовнішнього середовища, характеризують сили та засоби, а також, результати діяльності ОВС [1, с. 134].

Без інформації немає процесу управління, без неї неможливо сформулювати цілі управління, оцінити ситуацію, визначити проблеми, спрогнозувати розвиток подій, підготувати управлінські рішення, проконтролювати їх виконання. Сфера охорони правопорядку є надзвичайно динамічною, комплексною, вона потребує постійного вдосконалення, взаємодії правоохоронних структур, що можливе тільки при належному інформаційному забезпеченні [2, с. 240].

Погоджуємося із точкою зору Р. А. Калюжного, який вважає, що при організації системи інформації в ОВС необхідно враховувати ряд вимог, реалізація яких забезпечує її ефективність, а саме: інформація має бути по-перше, необхідною; по-друге, достатньою; по-третє, мінімальною; по-четверте, вірогідною; по-п'яте, надійною; по-шосте, сучасною; по-сьоме, оперативною, по-восьме, систематичною, по-дев'яте такою, яка може використовуватися для машинної обробки, тобто мінімально формалізованою і з максимальною уніфікацією носіїв інформації. На жаль, на практиці ці вимоги виконуються далеко не завжди. Так, загалом, відомо, що без необхідної вірогідності інформації про об'єкт управління не можна достатньо професійно, грамотно і ефективно організувати його роботу, навіть використовуючи і найсучасніші та найбільш досконалі методи управління. Підвищення вірогідності інформації при цьому можна здійснити, наприклад, за ра-

хунок скорочення ланок опрацювання, підвищення відповідальності за вірогідність даних, більш широкого впровадження сучасних технологічних засобів тощо [3, с. 172].

Слід зазначити, що чим складніше та масштабніше завдання постає перед ОВС, тим відповідно і вищі критерії оцінки до інформації яка стосується його: її аналізу та захисту. Захист інформації розглядається як діяльність, спрямована на запобігання витоку інформації з обмеженим доступом (інформації, що складає таємницю), а також по запобіганню різноманітного роду несанкціонованих і небажаних умисних впливів на інформацію та її носії, тобто діяльність, спрямована на захист інформації [1, с. 130]. Так, без добре налагодженої інформаційної роботи ОВС перевага завжди буде на боці правопорушників, які зможуть вільно вибирати час та місце вчинення правопорушення та мати необмежені можливості для цього.

Саме інформаційна робота є самостійною функцією управління правоохоронних органів. Це сукупність суворо регламентованих операцій, що проводяться над інформацією і її носіями. До складу таких операцій входять збір, підготовка, обробка даних. У свою чергу, збір містить у собі фіксацію і передачу даних. Підготовка поєднує приймання, редагування, формалізацію даних. Обробка складається із введення, збереження даних, обробки масивів інформації [4, с. 53].

Таким чином, можемо сформулювати висновок про те, що визначення змісту й обсягу початкової інформації, необхідної для здійснення ефективного управління органами внутрішніх справ, має велике значення для функціонування усєї інформаційної системи, оскільки, наявність вказаної інформації дозволяє визначити перспективи змін обсягу роботи органів внутрішніх справ, зробити висновки про те, на яких ділянках роботи мають бути зосереджені основні зусилля органів внутрішніх справ, які регіони, об'єкти й галузі економіки вимагають більшого профілактичного впливу, як найбільш раціонально розподілити сили і засоби ОВС, як їх використати, які корективи потрібно вносити у форми і методи їх роботи.

1. Ковалів М. В. Інформаційно-аналітична робота в ОВС / М. В. Ковалів // Проблеми інформаційного забезпечення діяльності практичних підрозділів ОВС та впровадження інформаційних технологій в навчальний процес. – Львів, 2004. – С. 126–134.

2. Державне управління: навч. посібник / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко; за ред. А. Ф. Мельник. – К.: Знання-Прес, 2003. – 343 с.

3. Тероризм: сучасний стан та міжнародний досвід боротьби: навчальний посібник / Я. Ю. Кондратьєв, В. В. Романюта. – К., 2005 – С. 254–257.

4. Лисюченко В. П. Теорія управління органами внутрішніх справ: навч. посібник / В. П. Лисюченко, П. В. Ольховик. – К.: Паливода А. В., 2004. – 128 с.

О. В. Мись

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ

Проголошення незалежності України і прийняття 28 червня 1996 року Конституції України визначили необхідність реального забезпечення та захисту прав, свобод і законних інтересів людини. Стаття 55 Конституції визначає, що права та свободи людини і громадянина захищаються судом, а тому кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Конституційне положення зумовило необхідність проведення в Україні судово-правової реформи і запровадження в судовій системі окремої ланки – адміністративних судів, покликаних здійснювати контроль за діяльністю органів влади, їх посадових і службових осіб щодо забезпечення прав і свобод громадян. Підставою для створення таких судів стала норма ст. 124 Конституції України про те, що юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, які виникають у державі.

Особливої уваги потребує діяльність органів виконавчої влади, які знаходяться найближче до населення і покликані забезпечувати реалізацію конституційних прав і свобод громадян. Проте саме органи виконавчої влади найчастіше порушують ці права. У зв'язку з цим актуальною проблемою є пошук нових форм і засобів контролю за діяльністю цих органів на сучасному етапі розвитку нашої держави. Тому створення адміністративних судів – це величезний позитивний крок у розвитку української держави та суспільства. З часу набрання чинності Кодексом адміністративного судочинства (далі – КАС) України можливим став розгляд адміністративними судами адміністративних справ, оскільки адміністративне судочинство стало самостійним видом судочинства поряд з конституційним, цивільним, господарським та кримінальним судочинством.

На нашу думку, створення адміністративних судів є необхідною складовою у процесі розвитку демократичної держави й захисті прав і свобод людини, що є характерним і для нашого суспільства. Адже, саме завдяки діяльності адміністративних судів мають втілитися у практику принципи верховенства права і законності, а також вони повинні сприяти розширенню існуючих можливостей захисту громадянами своїх прав і законних інтересів у сфері реалізації виконавчої влади.

У ст. 2 КАС України зазначається, що завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень шляхом справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду адміністративних справ.

Адміністративні суди утворюються і ліквідовуються Президентом України за поданням Міністра юстиції України на підставі пропозиції голови Вищого адміністративного суду України. Законом Про Судоустрій і статус суддів передбачено наступну структуру системи адміністративних суддів: місцеві суди; апеляційні суди; Вищий адміністративний суд України; Верховний суд України, до складу якого входять 5 суддів адміністративної юрисдикції.

Адміністративне судочинство має свої характерні ознаки: подібно до органів виконавчої влади адміністративні суди з адміністративного судочинства забезпечують застосування відповідної частини норм (правозахисної спрямованості) адміністративного матеріального права, що передбачає певну організовану послідовність технологічно-операційних дій як із матеріальними, так і з процесуальними нормами; органи адміністративної юстиції повинні забезпечувати розгляд спору про адміністративне право, викликаного конфліктними правовідносинами в сфері виконавчої влади чи місцевого самоврядування, тобто пов'язаного з результатами управлінської діяльності щодо забезпечення реалізації та захисту прав та свобод громадян. Завдяки адміністративному судовому процесу може відбутися «примусове здійснення адміністративних норм»; процесуальні акти, що приймаються адміністративними судами як правовий результат реалізації в адміністративному суді матеріальних і процесуальних норм, не маючи спільних характерних рис із правовими актами управління, можуть здійснювати прямий або опосередкований вплив на процес управління шляхом зміни, відміни управлінських актів або забезпечення примусового здійснення управлінських дій; на відміну від двосторонніх відносин процесуального характеру, в яких громадянин шляхом взаємодії з органами виконавчої влади чи органами місцевого самоврядування намагається реалізувати права та свободи, процесуальні відносини в межах адміністративної юстиції характеризуються тристоронністю (адміністративний суд – громадянин – орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування); на відміну від цивільного та кримінального процесів, які мають здебільшого обвинувальні ознаки (кримінальний процес

є слідчо-обвинувальним), тобто приведення доказів, провадження в справах залежить від ініціативи сторін (або у кримінально-процесуальних відносинах – від органів досудового розслідування), адміністративне судочинство має характер безпосереднього та ініціативного адміністративно-судового дослідження спірної справи [1, с. 218].

Отже, адміністративний суд в Україні є вагомим політичним чинником, причому не тільки у справах з позовами до вищих органів влади, а й у інших справах. Специфічний характер судового адміністративного процесу зумовлює специфіку доказування в адміністративних судах. Особливість доказування під час розгляду адміністративних справ, які ініційовані громадянами і стосуються захисту їх прав, полягає, передусім, у покладенні обов'язку доказування на сторону адміністративного спору, яка має владні повноваження – орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування.

1. Адміністративне судочинство: навчальний посібник / за заг. ред. О. П. Рябченко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014. – 304 с.

М. В. Моргун,
Т. С. Моргун-Лашкавнюк
*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАХОДІВ З ПРОВЕДЕННЯ ЗАТРИМАННЯ НАРКОЗАЛЕЖНИХ ЗЛОЧИНЦІВ

Професійна діяльність кожного співробітника органів внутрішніх справ безпосередньо пов'язана із затриманням злочинців. Різного роду затримання ми розглядаємо, як екстремальну ситуацію. Під поняттям екстремальна ситуація розуміють виникнення виняткових обставин, які характеризуються небезпекою, інформаційною невизначеністю, дефіцитом часу, швидкістю та динамічністю перебігу подій, недостатньою законодавчою урегульованістю та активною протидією з боку злочинців в обстановці, що склалася [1, с. 24].

З метою чіткого та якісного проведення заходів по затриманню злочинців, пониження рівня безпеки, або-ж взагалі зведення рівня безпеки до нуля, правомірного та дієвого подолання опору зі сторони

зловмисників співробітники ОВС повинні бути всебічно підготовленими як в правовому, так і в практичному відношенні [1, с. 27]. Це досягається систематичним навчанням, удосконаленням професійних знань та виробленням необхідних навичок в процесі наполегливих тренувань.

На фоні різноманітних видів операцій по затриманню злочинців за типологічними особливостями затримуваних характерно вирізняються операції по затриманню наркозалежних зловмисників. Ці особливості проявляються в характері затримання, психології злочинця, необхідності збереження речових доказів, небезпеки можливого ураження, відчайдушному опорі злочинця з метою уникнення відповідальності та знищення речових доказів. Суттєве значення має також місце проведення затримання та цілі, які поставлені перед ОВС і досягаються в результаті проведення конкретної операції [2, с. 33].

Наркозалежні злочинці відрізняються від інших представників кримінального середовища своєю психологією, критеріями оцінки навколишнього середовища та конкретної ситуації, що виникла. Це ґрунтується на спотворенні психіки поведінки та розумінні моральних цінностей у світлі руйнівного впливу наркотичної речовини на мозок наркозалежної особи, впливу на її свідомість в психологічному та фізіологічному аспектах.

Безпосередньо розглядаючи деякі аспекти вказаних змін слід враховувати відмінність побутових умов життя даних осіб, кола постійного спілкування, і, як основний фактор, – особливу щоденну ціль, на досягненні якої акцентована вся увага та зосереджена вся свідомо діяльність наркозалежної особи. Це – отримання необхідної дози наркотичної речовини в термін між наступленням так званої «ломки».

Ми не будемо торкатись тих осіб, в яких проходить період звикання до наркотичної речовини, а лише зупинимось на наркозалежних, залежність яких від наркотику обумовлена його тривалим і систематичним вживанням та має психологічні та фізіологічні наслідки.

Як свідчать дослідження та практичний досвід, наркозалежні злочинці, які тривалий термін систематично вживають наркотичні речовини, практично не отримують задоволення від отримання чергової дози наркотику. Мова йдеться про тих, які вживають наркотичні речовини ін'єкційно, внутрішньо. Внаслідок фізіологічного звикання організму до наркотичної речовини в межах отримуваної дози виникає необхідність її систематичного збільшення. Практика показує, що така доза переважно становить від 5-ти до 7-ми кубічних мм, в окремих випадках 10 кубічних мм, і вживається наркозалежними близько 2-х (інколи 3-х) разів на добу. Психофізичні фактори, які є наслідком постійного емоційного невдоволення, необхідність систематичного пошуку

джерел отримання наркотичної речовини кардинальним чином змінюють психологію поведінки та схему логічного мислення наркозалежного злочинця. Після входження особи в так звану «систему», виникає щоденна необхідність пошуку джерела порятунку від фізичного стресу організму, якій виникає внаслідок невживання наркотику в конкретний термін [3, с. 18]. На мові злочинного світу це має назву «ломка».

Працівник оперативного підрозділу повинен чітко знати, з яким типом злочинців він має справу під час проведення затримання, якими особливостями відрізняється даний тип, на що саме здатні люди, які, зокрема, систематично вживають наркотичні речовини, які їхні особливості поведінки в стресових ситуаціях [4, с. 9]. Інформаційна невідомість в даному випадку може призвести до негативних наслідків.

1. Свірін та інші. Аналітичний огляд стану та вдосконалення організації проведення спеціальних операцій / Свірін та інші. – К.: Національна Академія ВС, 2000. – С. 24–56.

2. Оболенський Ю. Б. Тактичні основи спеціальних операцій: навчально-практичний посібник. Ч. 1, 2, 3 / Ю. Б. Оболенський. – Луганськ: Луганський інститут ВС, 2000. – С. 12–88.

3. Богатищев С. В. Организация и правовое совершенствование борьбы с наркоманией и токсикоманией: учебное пособие / С. В. Богатищев. – М.: МССШМ МИД СССР. – 1990. – С. 32–77.

4. Пасічник Г. В. Виявлення та ліквідація підпільних лабораторій з виготовлення наркотичних засобів та психотропних речовин: методичні рекомендації / Г. В. Пасічник, В. М. Жмінько. – К.: РВВ МВС України, 2000. – С. 4–11.

О. А. Мороз

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ТАКТИКИ ДІЙ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Національна поліція в Україні – основний суб'єкт поліцейської діяльності. Особливістю цього суб'єкта є наділення його специфічними повноваженнями із правом застосування заходів адміністративного примусу. Це створює необхідність чіткого регламентування дій поліцейських під час несення служби в типових та екстремальних ситуаціях. Розробка алгоритму типових дій працівників органів внутрішніх справ складний процес, в якому важко передбачити усі варіанти розвитку

ситуацій. Це ускладнює також засвоєння працівниками нормативних актів, які визначають послідовність поведінки правоохоронців в типових та нетипових ситуаціях. Для цього необхідно систематизувати нормативно-правове забезпечення діяльності поліції у конкретні блоки, що характеризуватимуть алгоритм їх дій.

Тактика працівників поліції під час несення служби повинна враховувати різні рівні пріоритету в діях. Зокрема, 1 рівень пріоритету – забезпечення безпеки громадян та особистої безпеки поліцейського, який регламентується: положеннями ст.ст. 43–46 Закону України «Про Національну поліцію», що визначають право застосування заходів примусу, порядок застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї [2]; Кримінальним кодексом України, зокрема статтею 36 КК України «Необхідна оборона», статтею 37 КК України «Уявна оборона» та статтею 39 КК України «Крайня необхідність» [3]; Кодексом України про адміністративні правопорушення, зокрема статтею 18 КУпАП «Крайня необхідність» та статтею 19 КУпАП «Необхідна оборона» [5].

2 рівень пріоритету – попередження та припинення правопорушень, передбачає можливість застосування заходів адміністративного примусу (адміністративно-запобіжних та заходів адміністративного припинення), оперативне інформування, заходи щодо розкриття кримінальних правопорушень по «гарячих слідах», фізичного затримання правопорушників тощо.

3 рівень пріоритету – забезпечення прав та свобод людини і громадянина передбачає роз'яснення вимог чинного законодавства та інші гарантії їх забезпечення. Зокрема, поліцією надаються усно роз'яснення частини першої статті 63 Конституції України, права відмовитися від надання будь-яких пояснень або свідчень до прибуття захисника та роз'яснення статей 28, 29, 55, 56, 59, 62 і 63 Конституції України та прав осіб, затриманих або заарештованих (взятих під варту), встановлених законами [1].

4 рівень пріоритету – передбачає тактичні дії з фіксації та процесуального оформлення правопорушень (збирання доказів, охорони місця події, оформлення процесуальних документів тощо). Тактика дій поліції щодо фіксації правопорушень полягає у збиранні та фіксації доказів, встановленні свідків та очевидців події, охороні місця події та подальшій доповіді оперативної інформації, а також здійснення інших заходів у відповідності до положень чинного законодавства України [4].

Отже, в основі тактики поведінки поліції під час несення служби в типових і екстремальних ситуаціях повинні враховуватись різні рівні пріоритету в діях: 1 рівень пріоритету – забезпечення безпеки громадян та особистої безпеки працівника поліції (припинення

посягання на життя та здоров'я, рятування людей, надання екстреної медичної допомоги, необхідна оборона тощо); 2 рівень пріоритету – попередження та припинення правопорушень (застосування заходів адміністративного примусу (адміністративно-запобіжних та заходів адміністративного припинення), оперативне інформування, розкриття кримінальних правопорушень по «гарячих слідах», затримання правопорушників тощо); 3 рівень пріоритету – забезпечення прав та свобод людини і громадянина (роз'яснення вимог чинного законодавства та інші гарантії їх забезпечення). 4 рівень пріоритету – фіксація та процесуальне оформлення правопорушень (збирання доказів, охорона місця події, оформлення процесуальних документів тощо).

1. Конституція України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/>

3. Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 № 2341-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/>

4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон від 13.04.2012 № 4651-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/>

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 № 8073-X. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/>

С. В. Музика

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ВИВЧЕННЯ ФЕНОМЕНУ КРЕАТИВНОСТІ У РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Проблема креативності та формування творчого мислення є досить актуальною темою на сьогоdnішній час у таких галузях знань як психологія, філософія та соціологія.

Важливість розвитку креативності полягає у необхідності виховання нового покоління, яке здатне бачити проблеми, аналізувати їх та знаходити нестандартні рішення, яке здатне подолати бар'єри шаблонності теперішнього суспільства. Прикладом може послугувати прийом на роботу, де все більше стають враховувати творчий підхід до проблемної ситуації та здатність особистості до дивергентного мислення.

Дивергентне мислення, або відкритість до нового досвіду, є характерним для креативної особистості, за В. Андрієвською [1], це пошук, який відбувається одночасно за різними напрямками і який не підпорядковується єдиній логіці.

На сьогоднішній день в психологічній науці накопичений багатий теоретичний і емпіричний матеріал з різних аспектів дослідження креативності. Сутність та природа креативності вивчалась багатьма вітчизняними (Д. Б. Богоявленська, Л. Л. Гурова, Л. Б. Єрмолаєва-Томіна, В. В. Клименко, Г. С. Костюк, Н. С. Лейтес, О. Н. Лук, О. М. Матюшкін, В. О. Моляко, Я. О. Пономарьов, В. О. Роменець, О. К. Тихоміров та інші) та зарубіжними (Е. де Боно, М. Вертгеймер, Дж. Гілфорд, Р. Дилтс, К. Дункер, Р. Стернберг, П. Торренс та інші) науковцями, які увагу приділяли вивченню її структурних компонентів, механізмів, а також критеріїв діагностичного оцінювання.

Креативність (від латинської – творити, створювати) – це здатність творити, здатність до творчих дій, що зумовлюють нове незвичне бачення проблем чи ситуації. Креативність також може бути визначена як процес створення будь-чого, що є оригінальним, так і таким, що має цінність або характеризується неповторністю, експресивністю та винахідливістю [4].

У психології накопичено чималу кількість експериментальних даних щодо факторів, котрі впливають на формування та розвиток креативності. В основному значущими є дослідження стосовно ролі та впливу середовища в ході розвитку креативності.

Креативність не є вродженою характеристикою, тому вона вважається такою якістю особистості, що може бути сформована завдяки особливим умовам виховання та навчання.

Аналіз фактів родинних стосунків дозволив відомому психологу В. Дружиніну дійти такого висновку: на розвиток креативності дитини суттєво впливають сімейні традиції, пошук разом із дітьми нестандартних способів організації та ведення діяльності, використання раніше не апробованих прийомів досягнення значимих для дитини цілей. Роль родинних традицій у розвитку креативності школяра виявляють у залученні дитини до родинної творчості, розвитку творчих здібностей дитини, активному включенні дитини в систему сімейних стосунків на основі колективної родинної творчості [3].

Наступним важливим етапом у формуванні та розвитку креативності є навчання. Нажаль, на даний момент, освітній процес формує в основному установку на результат, що знижує рівень прагнення до пошукової активності у школярів, формує такі якості як конформність, відсутність самокритичності, ригідність та несамостійність тощо.

Досить цікавою і корисною є запропонована вітчизняним дослідником А. І. Сологубом [2] концепція креативної освіти, яка полягає у створенні духовно багатой, соціально активної, фізично розвинутої творчої особистості. Креативна освіта передбачає творчість учнів через їх особисту участь в активних дослідженнях, як дозволяють отримати нові знання.

Враховуючи всі етапи та умови формування та розвитку креативності виділяють такі особливості творчої особистості за результатами дослідження (Л. Б. Єрмолаєва-Гомінова) [5]:

- неповторне поєднання деяких акцентуйованих рис особистості;
- достатньо високий рівень розвитку всього комплексу функціональних компонентів перцептивної сфери;
- певні особливості процесів активізації і характеристик реактивності на фізіологічному рівні;
- більша активність взаємодії двох півкуль.

Феномен креативності визначається як здатність особистості до варіативності, гнучкості, дивергентності мисленнєвої діяльності, що передує процесу творчої дії. Це така якість особистості, що може бути сформована завдяки особливим умовам виховання та навчання. Завдяки вивченню креативності стає можливим розвиток самої особистості і стає важливим компонентом людської життєдіяльності. Тому ми вважаємо, що продуктивним на наш погляд буде поглиблене вивчення впливу значущого середовища та стилю виховання у сім'ї на креативність особистості та теоретичне і емпіричне вивчення взаємозв'язку креативності та мотиваційно-особистісних особливостей особистості.

1. Андрієвська В. В. Креативність / В. В. Андрієвська; гол. ред. В. Г. Кремень; Академ. пед. наук України // Енциклопедія освіти. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 432.

2. Рождественская Н. В. Креативность: пути развития и тренинги / Н. В. Рождественская, А. В. Толшин. – СПб.: Речь, 2006.

3. Сазонова Н. В. Роль сім'ї в розвитку креативності дітей / Н. В. Сазонова // Педагогічна рада на тему «Розвиток креативних здібностей учнів», Радущненська ЗОШ І–ІІІ ст.

4. Ткаченко Л. І. Креативність і творчість: сучасний контент / Л. І. Ткаченко // Освіта та розвиток обдарованості особистості. – 2014. – № 9–10. – Ст. 32–35.

5. Яковлева Е. І. К вопросу о природе различий познавательных и креативных способностей младших школьников / Е. І. Яковлева, Н. А. Аминов // Новые исследования в психологии и возрастной физиологии – М.: Педагогика, 1991.

УХИЛЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ РОБОТОДАВЦЯ ЗА СТВОРЕННЯ НЕБЕЗПЕЧНИХ УМОВ ПРАЦІ ТА БЕЗВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ЗА ЦИМ НАГЛЯД

Нині питання безпечних умов праці мають величезну актуальність. Це обґрунтовується тим, що у сучасному світі у трудовій сфері відбувається більше 2,2 млн. нещасних випадків на виробництвах, збільшується відсоток професійних захворювань в працівників й багато іншого.

На робочому місці в кожному структурному підрозділі повинні бути умови праці відповідно до нормативно-правових актів, а також забезпечене додержання вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охорони праці. Згідно з чинним законодавством роботодавець зобов'язаний створити всі певні умови праці для працівників.

Закріплені в законодавстві обов'язки роботодавців щодо забезпечення безпечних умов праці за загальним правилом кореспондуються у відповідні їм права працівників. Для досягнення цієї мети роботодавець зобов'язаний забезпечити безпеку працівників при експлуатації будівель, споруд, обладнання, здійснення технологічних процесів, а також застосовуються у виробництві інструментів, сировини та матеріалів. Відповідно працівник має право на безпеку праці при використанні перерахованого майна, а також під час здійснення технологічних процесів. При виникненні небезпеки життю чи здоров'ю працівника внаслідок невиконання представниками роботодавця зазначеного обов'язку працівник може відмовитися від виконання трудової функції, а також вимагати від повноважних державних органів вжиття заходів щодо усунення допущених представниками роботодавця порушень та притягнення їх до встановлених законодавством заходів відповідальності [1].

Більшість роботодавців не дотримуються цих вимог, з цього виникають небезпечні умови. Як відомо роботодавці не завжди виконують своїх обов'язків, не належно забезпечують безпечні умови праці, і часто ухиляються від відповідальності перед законодавством, це пов'язано з підбркою певних документів стосовно безпеки праці, або піддавшись корупції. Як наприклад підкупивши співробітників

відповідних служб, у разі загрози перевірки роботодавця. Тут уже виникає проблема у самій відповідальності органів державного нагляду, які не виконують свої службові обов'язки. Це є важливим у нашому суспільстві, і тому ця тема є актуальною, для роз'яснення та вирішення цієї проблеми.

Згідно статистики, за останні 5 років відбулося багато випадків, які створили небезпечні умови праці, в тому числі і відбулися такі випадки, коли забирали навіть людське життя.

Гарантією безпечних і нешкідливих умов праці є встановлення юридичної відповідальності за порушення нормативно-правових актів про охорону праці, створення перешкод у діяльності співробітників відповідних служб за охорону праці, представників професійних спілок, найманих працівників. За вчинення цих правопорушень настає адміністративна, кримінальна, цивільно-правова відповідальність та відповідальність за трудовим правом. Законодавство України про охорону праці передбачає також сплату підприємствами, установами, організаціями штрафних санкцій.

Застосування штрафів до підприємств, установ, організацій є заходом економічного впливу, що стимулює власника або уповноважений ним орган до створення безпечних і нешкідливих умов праці системи охорони праці, яка зменшує рівень травматизму на виробництві [2].

Адміністративна відповідальність за порушення законодавства про охорону праці відповідно до ст. 43 Закону України «Про охорону праці» [3] за порушення законодавства про охорону праці, невиконання розпоряджень співробітників відповідних служб за охорону праці юридичних та посадових осіб, які відповідно до законодавства порушують умови охорони праці, притягаються до відповідальності, та підлягають до сплати штрафу у порядку, встановленому законом.

Якщо порушення норм вимог законодавчо-правових та нормативно-правових актів створили небезпечну для життя або здоров'я ситуацію – накладається штраф у розмірі 50 неоподаткованих мінімумів, або виправні роботи до 2 років; у разі загибелі людей – виправні роботи до 5–8 років обмеження волі, та позбавлення права обіймати певні посади.

Отже, з цього випливає висновок що безпека праці є система забезпечення життя і здоров'я працівників у процесі трудової діяльності. Дуже важливим є те, що наші державні органи докладають мало зусиль на дотримання безпеки праці. Вони в межах своєї компетенції повинні ретельніше регулювати виконання приписів держави з охорони праці.

Права і гарантії працівника є фундаментом, базою, на якій будуються відносини між роботодавцем і працівником в області

безпечних умов праці, тому їх потрібно додержуватись для раціональності, та високого рівня праці.

1. Жидецький В. Ц. Основи охорони праці / В. Ц. Жидецький, В. С. Джигерей, О. В. Мельников. – Львів: Афіша, 2013. – 348 с.

2. Обов'язки роботодавця щодо забезпечення безпечних умов праці. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravodom.com/trudove/>

3. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 № 2694-ХІІ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/>

В. В. Ніколенко

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)*

ЮВЕНАЛЬНА ЮСТИЦІЯ УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВ-УЧАСНИЦЬ ЄС: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У світовій юридичній доктрині під поняттям «ювенальна юстиція» розуміють систему судових і правоохоронних органів, спеціалізованих державних органів, установ і громадських організацій, які здійснюють захист прав неповнолітніх, розглядають і вирішують справи про їх правопорушення, здійснюють подальшу реінтеграцію правопорушників у суспільство.

Враховуючи проєвропейський політичний курс України, вважаємо за доцільне розглянути досвід країн ЄС у сфері реалізації системи ювенальної юстиції на практиці. У таких державах діє система органів ювенальної юстиції.

Відповідно до існуючих організаційних моделей розгляд справ неповнолітніх правопорушників здійснюється: спеціалізованими ювенальним підрозділами (колегіями, палатами) загальних судів; спеціально утвореною системою судових установ, яка є частиною судової системи.

При цьому назва суду, як і його компетенція, різняться: від розгляду виключно справ про правопорушення і злочини неповнолітніх до вирішення широкого кола цивільних і кримінальних справ, якщо учасником правовідносин є неповнолітній, а також справ дітей, що впливають із шлюбних відносин; несудовими органами зі спеціальною компетенцією (приміром, виконавчої влади).

Особливістю систем ювенальної юстиції зарубіжних держав є широке залучення до вирішення відповідної категорії справ громадських і суспільних організацій. До того ж на всіх стадіях провадження по справах неповнолітніх до участі залучаються психологи, педагоги, працівники соціальних служб, що робить ці процедури менш офіційними для дитини.

Зміст українського законодавства дозволяє зробити висновок про існування системи ювенальної юстиції, до складу якої входить сукупність правових механізмів (медико-соціальних, психолого-педагогічних, реабілітаційних та інших процедур і програм), призначених для забезпечення захисту прав, свобод і законних інтересів неповнолітніх, які реалізуються системою державних і недержавних органів, установ і організацій (наприклад, служби у справах дітей); органи, які здійснюють кримінальне переслідування (прокуратура, слідство); органи, що здійснюють управління у сфері відправлення правосуддя; органи та установи запобігання безнаглядності та правопорушенням неповнолітніх; уповноважений з прав дітей; громадські інституції.

Необхідно наголосити, що ювенальна юстиція в Україні знаходиться на стадії свого становлення у той час, коли європейські традиції ювенальної юстиції є сталими і незмінними не один десяток років. Саме явище ювенальної юстиції в українському законодавстві не визначено, а фактична система органів хоча і реалізує свою діяльність, проте функціонує не достатньо ефективно. Наприклад, до цього часу не створені суди у справах неповнолітніх та відповідна спеціалізація суддів. Також не достатньо ефективною через недофінансованість є діяльність державних соціальних служб, державних соціальних програм для неповнолітніх. На наш погляд, у першу чергу на законодавчому рівні необхідно визначити систему органів ювенальної юстиції, їх компетенцію та розробити ефективні державні соціальні програми (можливо, разом із громадськими організаціями) для захисту прав і свобод неповнолітніх, їх ресоціалізації тощо.

Згодом слід втілити у практичну діяльність заходи щодо реформування ювенальної юстиції України шляхом проведення навчання, підвищення кваліфікації соціальних працівників, працівників правоохоронних органів, які безпосередньо працюють з неповнолітніми. Водночас, необхідно підкреслити, що для України пріоритетом має бути активна співпраця та взаємодія з національними громадськими організаціями, благодійними організаціями, міжнародними організаціями у сфері захисту прав і свобод неповнолітніх та реалізації програм щодо їх реабілітації та ресоціалізації.

С. В. Новіцька

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ЛЮДИНА ХХІ СТОЛІТТЯ: МАТИ ЧИ БУТИ?

Основна тема доповіді посвячена людині, але що таке людина? На це питання можна відповісти по-різному. В підручнику з біології людина – це представник класу ссавців, розумна суспільна істота; у книгах з психології – це таїна, яку варто розгадати, чого власне і намагаються досягти сучасні психологи. Цей список можна продовжувати і продовжувати, адже визначень багато, і кожен розуміє їх по-своєму. Невже це лише розумна істота, котра якимось чином зайняла панівне становище над усім живим і неживим на нашій планеті Земля? Чи, можливо, дещо більше, глибше? [1, с. 103].

Є два фундаментальні напрямки в житті кожної людини, котрі формують та розвивають її, як особистість. Ці напрямки – МАТИ і БУТИ. У володінні досвід людського життя розкривається неповно і часто деструктивно. Список того, що ми всі хотіли би мати – безкінечний...

Мати, мати, мати.... Це вже стало невиліковною хворобою цивілізації. Але ж якщо розглянути людину з соціальної сторони, то ми можемо і нам потрібно схилитись до напрямку БУТИ. Чому людство вибирає так часто напрямок МАТИ аніж БУТИ? Тому що серед людей багато матеріалістів, які не знають як то класно бути для когось важливим. Вони можуть давати щось потрібне іншим лише тоді, коли воно до них повертається, а «повернення» почуттів – річ сумнівна. Вся проблема такого становлення зводиться, на мою думку, до витоків суспільства в якому ми знаходимось. Живуть на світі різні люди. Вони розрізнені, роз'єднані, але існують речі які всіх єднають [1, с. 107].

Розглядаючи дане питання, найбільш доцільно звернутись до праці відомого мислителя ХХ століття Еріха Фромма « Мати чи Бути?», яка була написана ще у 1976 році. Народжена в осерді «масової культури» (Нью-Йорк) робота і на сьогодні вирізняється своєю актуальністю та слугує орієнтиром від гіперрерального до реального. Констатуючи головні характеристики «суспільства споживачів», Еріх Фромм не уникає поділу громадян на два типи: орієнтованих на мати та орієнтованих на бути. Розпізнати, до якого типу тяжіє індивід, можливо, на думку Фромма, і у повсякденному житті. Орієнтація людини на бути чи мати виявляє себе у таких суто соціальних інституціях, як навчання, бесіда, влада, пам'ять, знання, віра, любов [2, с. 85].

Розвінчуючи орієнтацію на володіння, Еріх Фромм наголошує, що «основи характеру, породжувані нашою соціально-економічною системою, нашим способом життя, є патогенними і, зрештою, формують хвору людину, а відтак і хворе суспільство» [3, с. 20].

Очевидним є той факт, що бути досить складно, це визнає і сам Е. Фромм. Буттєвість і є процесом, за рахунок якого людина перебуває у стані постійного самовдосконалення, а отже самоідентифікації. Якщо володіння виражається у речах, які ми маємо, то буття відноситься до людського досвіду, який ми не в змозі описати. Буття і є орієнтиром для меншості, що прагне якісно змінити світ. Еліта має бути. Людина має бути. Однак, нашій суспільній практиці відома, на жаль, «еліта», що прагне мати. «Та навіть бути чесним і розумним бюрократом – цього не досить, щоб вирішувати світові проблеми нині, коли світ обернений обличчям до катастрофи» [3, с. 206].

Впевнений у тому, що багатство не робить людину щасливою, Фромм закликає до створення нового ідеального суспільства, в якому орієнтація людини на володіння буде замінена орієнтацією на буття. Функція нового суспільства – сприяти виникненню нової людини, структурі характеру якої будуть властиві такі якості: готовність відмовитись від усіх форм володіння заради того, щоб повною мірою бути; відчуття себе на своєму місці в сфері свого буття; відчуття свого єднання з життям.

Формується складна ситуація: душа прагне одного, а розум і воля спрямовані в інший бік, і так поступово людина відчужується від себе й потрапляє в кризову екзистенційну ситуацію. Якщо не звертати уваги на запити власної душі й гнатися лише за матеріальним накопиченням, то, за Фроммом, на таких людей чекає психіатрична лікарня або самогубство. Гаслом людини-власника, особи, яка стала механізмом, додатком до маховика капіталістичної системи є: «Я є те, що я маю» або «Я є таким, яким вам потрібен». Цей «власницький» принцип переноситься на всі сфери буття людини [3, с. 122].

Упродовж усієї історії людства були світочі, які спрямовували більшість до принципу буття та шляхів досягнення його у житті. Ще одною з ознак буття, за Фроммом, є активність. Бути активним означає розкривати свої потенціальні можливості, здібності, талант, розум, творити, намагатися виходити за рамки власної ізольованості. Спрямувати енергію на самовдосконалення, боротьбу з труднощами, долати атмосферу пасивності, рухатися вперед – це передумови досягнення гармонії в собі й принципи радикально – гуманістичного психоаналізу. Людина має зірвати маску, щоб намагатися тверезо дивитися на себе та речі навколо, бо інакше вона приречена на конфлікт між зовнішньою поведінкою і внутрішнім життям, ідеалами, думками. Прагнення

до реальності спонукає особу шукати істинне «Я» в суспільстві тотальної відчуженості людини від самої себе [3, с. 102].

Багато праць Еріха Фромма перекладено російською мовою. Українською ж мовою книжка «Мати чи бути?» німецько-американського психолога й філософа, перекладена вперше, а її значущість неоціненна. Цим перекладом автори заповнюють духовну прогалину в свідомості українського читача, бо питання розглянуті в ній, допомагають глибше відчувати й збагнути прірву, в яку потрапила сучасна людина («принцип володіння») і як з цієї прірви викарабкатися («принцип буття»).

1. Варій М. Й. Психологія особистості: навчальний посібник / М. Й. Варій. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 591 с.

2. Ліфарева Н. В. Психологія особистості: навчальний посібник / Н. В. Ліфарева. – К.: Центр учбової літератури, 2003. – 240 с.

3. Фромм Е. Мати чи бути?: пер. з англ. / Еріх Фромм. – К.: Український письменник, 2010. – 222 с.

А. В. Окушко

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ШЛЮБНОГО ВІКУ В ЗАРУБІЖНОМУ СІМЕЙНОМУ ПРАВІ

У сфері міжнародного приватного права регулювання шлюбно-сімейних відносин посідає виняткове місце у зв'язку зі значними розбіжностями внутрішнього матеріального права різних країн. Нормативно-правові акти внутрішнього сімейного права характеризуються своєю пов'язаністю із моральними і релігійними уявленнями, економічними, побутовими особливостями, історичним розвитком, соціальним рівнем, національною, етнічною і культурною специфікою, пов'язаністю з основними правовими принципами, які прирівнюють до основ публічного порядку і т. д.

Шлюб є центральним інститутом сімейного права. Шлюб – це добровільний, рівноправний союз між жінкою і чоловіком, спрямований на створення сім'ї і зареєстрований в органах ДРАЦС. Шлюб – суспільно визнаний і санкціонований юридично, чи звичаєвим правом

союз, який має на меті створення сім'ї, її легалізацію в суспільстві. Шлюб – це соціальна форма відносин між чоловіком і жінкою, яка історично змінюється. Через шлюб суспільство впорядковує і санкціонує їх статеве життя, встановлює подружні і батьківські права й обов'язки.

Шлюбний вік є однією із матеріальних умов (поряд із добровільною згодою на шлюб), дотримання якої є необхідним для того, щоб шлюб мав правову силу. Ця вимога сімейного законодавства пов'язана з турботою держави про здоров'я вступаючих у шлюб, про їх духовний і фізичний розвиток, про здатність створити здорову сім'ю та забезпечити належне виховання дітей. Шлюбний вік визнається також з урахуванням статевої зрілості, завершення фізичного росту організму як жінки, так і чоловіка. Недотримання будь-якої матеріальної умови укладення шлюбу тягне його недійсність.

Загальною є закономірність, що вік вступу в шлюб нижче у жінок, ніж у чоловіків. Середній вік чоловіків і жінок при укладенні шлюбу поступово збільшується, що є однією з особливостей сучасного демографічного розвитку європейських країн. Наприклад, порівняно з 1993 р., середній вік вступу до шлюбу для чоловіків зріс на 2,7 роки і становив у 2004 р. 28,7 років. Для жінок підвищення віку було меншим, ніж для чоловіків, але також істотним – на 1,9 року, і у 2004 р. середній вік становив 26,1 років.

В Україні, як і в інших країнах Європи, середній вік вступу в шлюб також збільшується. Так, цей показник зріс у чоловіків із 26,8 у 1989 р. до 30,1 року у 2004 р., а у жінок відповідно – з 25,3 до 27,1 року. Як і в Росії, в Україні підвищення середнього віку вступу до шлюбу у чоловіків було більшим (на 3,3 роки), ніж у жінок (на 1,8 роки). Вік вступу до шлюбу зростає і у країнах Європи. У Швеції, зокрема, середній вік нареченої, яка бере перший шлюб, вже перевищив 30 років, у більшості країн заходу і півдня Європи досяг 27–28 років. У країнах Східної та Центральної Європи також активно змінюється вікова модель шлюбності. Так, в Угорщині, Хорватії, Чехії вік вступу до першого шлюбу для жінок перевищив 25 років, у Словенії досяг 27 років [2, с. 128].

Збільшення середнього віку вступу в шлюб відбувається в умовах істотної переоцінки цінностей, змін у ставленні молоді до шлюбу і сім'ї. У більшості з них вік шлюбного повноліття нижчий від віку загального повноліття і, як правило, шлюбний вік для жінок є нижчий, ніж для чоловіків. На даний час у XXI столітті шлюбний вік у різних державах є неоднаковий. Наприклад: у Франції шлюбний вік для чоловіків становить 18 років, а для жінок – 15 років; в Англії – 16 років за згодою батьків і 18 без неї; У ФРН – 18 років; в Японії – відповідно

18 і 16 років; в Італії – 16 років для чоловіків і 14 для жінок (у виняткових випадках шлюбний вік може бути додатково знижений на два роки відповідно до поста-нови державного прокурора при суді); в Іспанії – 14 років для чоловіків і 12 років для жінок. У США в різних штатах шлюбний вік може бути від 15 до 21 року для чоловіків і від 14 до 18 років для жінок.

Відповідно до індуського Закону «Про шлюб» 1955 р. шлюбний вік для чоловіків становить 21 рік, та 18 для жінок; у Перу для чоловіків і жінок він становить відповідно 16 та 14 років; у Колумбії та Еквадорі – 14 й 12 років. За законодавством Ємену здатність вступу до шлюбу визначається у кожному конкретному випадку окремо, причому якщо юнак досяг 10 років, а дівчина – 9, і заявили про те, що досягли статевої зрілості, – вони мають право вступити до шлюбу [4, с. 123].

Україні право на шлюб мають особи, які досягли 18 років. Ще у 1991 році Україна приєдналася до Конвенції ООН про права дитини, взявши таким чином на себе зобов'язання впроваджувати на національному рівні забезпечення та захист прав дитини, а відповідно до ст. 2 Конвенції ООН дитиною є кожна особа, яка не досягла 18-річного віку.

Ранні шлюби не відповідають ще одній Конвенції – Конвенції ООН про згоду на вступ у шлюб, мінімальний шлюбний вік і реєстрацію шлюбів, де зазначено, що шлюб мають брати соціально зрілі особи. Зокрема, подібний принцип діє у Швейцарії, Швеції, Польщі, Болгарії, Росії, Білорусі та багатьох інших країнах.

Підводячи підсумки необхідно сказати, що знання про шлюбний вік необхідні для вирішення ряду важливих завдань соціально-економічного розвитку України. Вивчення цих питань має не тільки теоретичний і практичний інтерес, але, зокрема, є вихідним при розгляді проблеми відтворення населення і розробці практичних заходів демографічної політики в державі. Особливості шлюбності і розлучуваності необхідно враховувати при розробці ефективних заходів, спрямованих на оптимізацію відтворення населення.

1. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>

2. Сімейне право України: підручник / Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилінкова та ін.; за заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 288 с.

3. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар / за заг. ред. С. Я. Фурси. – К.: Видавець Фурса С. Я.; КНТ, 2008. – 1248 с.

4. Ромовська З. В. Українське сімейне право: підручник / З. В. Ромовська. – К.: Правова єдність, 2009. – 500 с.

АНТИКРИЗОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВ

Банківська система України останніми роками не характеризується стійкими темпами розвитку та стабільністю. Сьогодні, враховуючи складну політичну ситуацію, що супроводжується занепадом економічної системи та настанням кризового стану в країні, банкам необхідно проводити нову, ефективнішу політику.

Необхідно зазначити, що у цій ситуації кредитна політика банківських установ, що діють на банківському ринку України, відходить на другий план перед політикою центрального банку, тобто Національного Банку України. На державному рівні мають бути створені сприятливі умови для діяльності банків, і саме на це і має бути спрямована діяльність НБУ у поточному та наступних роках [1].

Розглянемо можливі зміни у монетарній політиці. Останнім часом ліквідність банківських установ значно знижується (великий відсоток банків у 2015 році перейшов у категорію «неліквідних»). Для полегшення управління банкам своєю ліквідністю та для надання можливості підвищення ефективності їх діяльності, НБУ може змінити операційну структуру монетарної політики. Насамперед, спрощення системи формування та зберігання обов'язкових резервів у вигляді уніфікації нормативів обов'язкового резервування та використання тільки минулого періоду для визначення резервної бази зможе відіграти тут важливу роль.

Суттєві зміни плануються в операційному дизайні відсоткової політики НБУ, що матимуть на меті посилення його спроможності управляти ліквідністю на міжбанківському ринку та утримувати ринкові короткострокові відсоткові ставки на рівні, що відповідає цілям монетарної політики. Зокрема, необхідне узгодження ключової процентної ставки НБУ (облікової) зі ставками, за якими відбуваються основні активно-пасивні операції з банками; чіткі стандартизовані процедури дій регулятора на міжбанківському ринку за заздалегідь визначеним графіком; автоматична прив'язка всіх ставок за активно-пасивними операціями НБУ з ключовою процентною ставкою тощо. Усе це разом допоможе розбудувати прозору та передбачувану операційну структуру, результатами якої буде, з одного боку, давноочікувана поява надійного індикатора вартості грошей на ринку, а з іншого – полегшення процесу управління банками своєю ліквідністю [2].

Пропозицією стосовно розроблення Основних засад грошово-кредитної політики на 2016–2020 роки, схваленою 18.08.2015, визначено також основні стратегічні шляхи. Зокрема, було припущено, що для стабільного зростання економіки має підтримуватися стійкий невисокий темп росту інфляції. Середньострокова ціль щодо інфляції встановлена на рівні 5% (для річного приросту індексу споживчих цін) і досягатиметься поступово. Також цими засадами виділено основні принципи грошово-кредитної політики, дотримання яких покликане на подолання кризи [3]:

1. Беззаперечна пріоритетність досягнення та підтримання цінової стабільності порівняно з іншими цілями та завданнями грошово-кредитної політики.

2. Режим плаваючого обмінного курсу. Обмінний курс значною мірою визначатиметься ринковими умовами без попереднього встановлення бажаного або прогнозного значення. Водночас у разі потреби Національний банк здійснюватиме інтервенції на валютному ринку з метою поповнення міжнародних резервів або для запобігання надмірним коливанням обмінного курсу.

3. Перспективний характер прийняття рішень, які ґрунтуються на макроекономічній основі. Рішення щодо параметрів грошово-кредитної політики ґрунтуються на комплексному макроекономічному аналізі та прогнозі.

4. Прозорість діяльності Національного банку. Детальні роз'яснення дій Національного банку та причин, які їх зумовили, надаватимуться учасникам ринку відразу після ухвалення рішення (шляхом оприлюднення прес-релізів і відеозвернень, проведення брифінгів тощо) й узагальнюватимуться в офіційних аналітичних документах Національного банку, які регулярно розміщуватимуться на сторінці Офіційного інтернет-представництва Національного банку.

5. Інституційна, фінансова та операційна незалежність Національного банку. Національний банк не використовуватиме інструменти грошово-кредитної політики для досягнення будь-яких цілей, які загрожуватимуть досягненню цінової стабільності.

Отже, можна сказати, що Національний Банк України цілком спроможний підготувати міри для подолання кризи.

1. Дзеркало тижня. Україна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/macrolevel/monetarna-politika-nbu-vchora-sogodni-zavtra_.html

2. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>

3. Про Основні засади грошово-кредитної політики на 2016–2020 роки: Постанова Правління Національного банку України від 18.08.2015 № 541.

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ КОНТРАБАНДИ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Протидія наркозлочинності є однією з найбільш гострих правових і соціальних проблем України. Згідно з статистичними даними, питома вага злочинів у сфері обігу наркотиків протягом останніх п'яти років коливається у межах 13,4–15,4% від загальної кількості правопорушень. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів є одним із основних ринків для виробників та постачальників наркотиків. Пріоритетним ринком для виробників та постачальників наркотиків є країни Європейського союзу. Боротьба з контрабандою залишається одним із найбільш важливих напрямів правоохоронної діяльності держави, оскільки вона є складовою організованої злочинності [1, с. 63].

Ще у Київській Русі в IX–XIII століттях з'явилася контрабанда у зв'язку з активним становленням дрібнотоварного виробництва, поширення оптової та роздрібною торгівлі продукцією ремесел, розвитку сільського господарства і промислів, появи металевих грошей у купецтва, ремісників і міщан, та виокремлення із загалу наявних на той час податків окремого збору «мить», яке тлумачилось як «пошлина провозная» і бралось у різних князівствах різної величини. Дане поняття відповідає сучасному значенню українського слова «мито» [2, с. 116–117].

Узагальнення судово-слідчої практики притягнення до кримінальної відповідальності осіб за ст. 305 КК України дають підстави стверджувати, що злочинці здійснюють переміщення предмета контрабанди з приховуванням від митного контролю. Результати дослідження А. М. Поляха засвідчують, що при вчиненні контрабанди типовими є такі місця приховування: в службовому купе провідників пасажирського потягу (4%); в пасажирському купе потягу (20%); в технологічних місцях пасажирського потягу (6%); на особі або в особистих речах під час слідування пасажирським потягом (27%); в туалеті пасажирського потягу (3%); в легковому автотранспорті (6%); в пасажирському автотранспорті (3%); на особі або в особистих речах під час слідування автотранспортом (18%); на особі або в особистих речах при пішому перетинанні кордону (5%); в організмі людини чи тварини (1%); в міжнародних поштових відправленнях (2%); інше (5%). Використо-

увалися також способи переміщення предмета контрабанди поза митним контролем: в легковому автотранспорті (6%); на собі або в особистих речах при пішому перетинанні кордону (55%) [3, с. 10].

Типовим прикладом вчинення злочину, передбаченого ст. 305 Кримінального кодексу України, є опис обставин події у вироку Сокальського районного суду Львівської області від 17 липня 2015 року, згідно з яким підозрюваний ОСОБА_2, прямуючи близько 22 години 27 травня 2015 року разом із ОСОБА_3 з приватної поїздки з Республіки Польща в Україну належним їй легковим автомобілем марки «Рено-Сценік», р. н. НОМЕР_1, через міжнародний пункт пропуску «Угринів-Долгобичув», умисно, незаконно, контрабандним способом, з приховуванням від митного контролю перемістив через митний кордон України 15 капсул лікарського засобу «STADA Tramal». При цьому, один blister з написом «STADA Tramal» із 10-ма капсулами, був прихований ОСОБА_2 в упаковці з носовими серветками, яка була поміщена ним серед інших речей в особисту чоловічу спортивну сумку, яку в свою чергу він переміщував на задньому сидінні автомобіля. Фрагмент блистера із написом «STADA Tramal» з іншими 5-ма капсулами ОСОБА_2 приховав у правій кишені кофти, яка була одягнена на нього. При переміщенні вищевказаного лікарського засобу із вмістом трамадолу через митний кордон України він ОСОБА_3 не повідомив, при усному декларуванні інспектором митної служби не заявив та до митного контролю його не пред'явив, однак вказаний засіб був виявлений працівниками ППр «Угринів» ВПС «Павловичі» ДПСУ та працівниками МП «Угринів» Львівської митниці ДФСУ під час перевірки особистих речей в ході проведення поглибленого огляду транспортно-го засобу [4].

До системи першочергових слідчих (розшукових) дій слід віднести: огляд місця події, огляд предмета контрабанди, освідування, допит підозрюваного та свідків, призначення судових експертиз (експертиза наркотичних засобів та сильнодіючих речовин (судово-хімічна експертиза); судово-біологічна експертиза; судово-агротехнічна експертиза; судово-фармакологічна експертиза тощо). При документуванні тяжких чи особливо тяжких злочинів проводяться негласні (слідчі) розшукові дії, серед яких найбільш поширеними є аудіо- та відеоконтроль особи; спостереження за особою, річчю або місцем; контроль за вчиненням злочину) [5].

Безумовно, у межах доповіді неможливо висвітлити усі аспекти криміналістичного забезпечення протидії контрабанді наркотичних засобів в Україні. Втім варто підкреслити, що правильне та ефективне застосування у ході розслідування вказаного виду злочинів криміналістичних технічних засобів, тактичних прийомів, методичних рекомен-

дацій оптимізує діяльність щодо формування доказової бази та сприяє прийняттю обґрунтованих процесуальних рішень.

1. Контрабанда: засоби попередження та протидії: навч. посібник/ Б. В. Романюк, М. І. Камлик, В. В. Коваленко та ін.; за ред. Я. Ю. Кондратьєва, Б. В. Романюка. – К.: МІВВІЦ, 2001. – 118 с.

2. Чорний В. Б. Християнська десятина, Київська Русь, митна справа та сьогодні / В. Б. Чорний. – К.: КВІЦ, 2001. – 478 с.

3. Полях А. М. Криміналістична характеристика та основи розслідування контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / А. М. Полях. – Х., 2009. – 21 с.

4. Постанова Сокальського районного суду Львівської області від 17 липня 2015 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

Л. В. Осташук

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРОФІЛАКТИКА КОНФЛІКТІВ СЕРЕД ПРАЦІВНИКІВ ОВС

Конфлікти супроводжують людство на всіх етапах його розвитку. І щоб розвивати прогресивні тенденції в житті суспільства, розвивати особисті якості потрібно вміти вирішувати конфлікт, який виник та всіма виявляти та попереджати виникнення нових конфліктів. Нерідко в практиці правоохоронних органів зустрічаються приклади негативної поведінки. Це виявляється в нешанобливому ставленні до громадян, співробітників, неохайний зовнішній вигляд та інше. Працівники органів внутрішніх справ є учасниками різних конфліктних ситуацій, виділяють такі причини виникнення конфліктних ситуацій, які пов'язані з: діями з розкриття злочинів; процесом проведення запобіжної роботи.

До конфлікту при розкритті злочинів приводить емоційна напруга, необхідність суворого дотримання закону, значна протяжність. А до конфлікту при проведенні запобіжної роботи приводить досить тривалий час її проведення [1, ст. 315].

Виділяють такі групи причин виникнення конфліктних ситуацій в підрозділах ОВС:

1. Недоліки у створенні праці (проявляється у високому рівні відповідальності, постійному перевантаженні, неритмічності праці, втраті моральних і матеріальних стимулів).

2. Недосконалість управління (проявляється у невмінні розставляти людей відповідно до кваліфікації та психологічних особливостей).

3. Міжособистісні стосунки у колективі (між молодими та працівниками старшого віку, психологічна несумісність, слабка підготовленість до службових обов'язків).

4. Особистісні особливості керівника (з його рисами характеру, з його професіоналізмом).

За своїми соціальними результатами конфлікти поділяються на: позитивно спрямований – зіткнення думок у рамках співробітництва для досягнення спільно мети; негативно спрямований конфлікт – протиставлення, яке переслідує корисні цілі.

Важливим напрямом профілактики конфліктів є створення загальної оптимальної атмосфери трудової діяльності, сумлінне виконання покладених на співробітника обов'язків по боротьбі зі злочинністю, кожен начальник підрозділу повинен прагнути до індивідуальної роботи з підлеглими [2, ст. 140].

Загальні заходи попередження конфліктів: зосередження уваги особового складу на стані оперативної обстановки, охорони громадського порядку, профілактики правопорушень та боротьби зі злочинністю; підвищення професійної майстерності працівників ОВС; зміцнення авторитету рядового і начальницького складу ОВС серед населення.

Своєчасне запобігання можливого виникнення конфліктів, встановлення причин, які їх породжують, є першочерговим завданням керівників будь-яких підрозділів.

Детальне вивчення природи конфліктів, їх впливу на результати роботи підрозділів ОВС дозволяють констатувати, що конфлікти в деяких випадках допомагають вирішувати багато назрілих проблеми і сприяють оздоровленню загальної атмосфери в колективі. Профілактика конфлікту ОВС може проводитись на різних рівнях. Це може бути первинна профілактика (ознайомлення працівників із сутністю конфлікту) [3, ст. 234], а на вищому рівні-групова дискусія та ділові та рольові ігри. Важливим є розуміння самодисципліни, як форми глибокої усвідомленості необхідних сумісних дій для досягнення позитивних результатів [4].

Основним моментом при розв'язанні конфліктних ситуацій в професійній діяльності, на думку багатьох фахівців, є проведення наукового аналізу конфліктної ситуації, ціль якого – створення достат-

ньої інформаційної основи для прийняття психологічно правильного виходу із ситуації.

Для вирішення конфлікту в ОВС застосовують такі способи: мінімізація взаємодії з опонентом, одностороннє поступлення, компроміс, уникнення активних дій у конфлікті, силовий варіант подолання конфлікту, співробітництво, відверта розмова з опонентом [5, ст. 79].

Отже, конфлікти завжди були і будуть. Вони неминучі, адже при охороні громадського порядку, при реальній загрозі життю чи здоров'ю завжди виникають стресові ситуації, напруженість, тривога, страх. Ефективне управління конфліктами в органах внутрішніх справ передбачає встановлення його типу та причин, а також використання відповідних структурних і міжособистісних способів розв'язання конфліктної ситуації. На практиці керівник має визначати набір методів, використовуючи їх у різних комбінаціях – залежно від характеру конфлікту, його розвитку, власних здібностей, досвіду тощо.

1. Кибанов А. Я. Конфліктологія: підручник для вузів / А. Я. Кибанов, І. Є. Ворожейкін. – М.: Інфра-М, 2006.

2. Дмитрієв О. В. Конфліктологія: учеб. посібник / О. В. Дмитрієв. – М.: Гардаріки, 2003.

3. Бандурка О. М. Теорія і методи роботи з персоналом в органах внутрішніх справ / О. М. Бандурка, В. О. Соколов. – Х.: Вид-во ун-ту внутрішніх справ, 2000. – 365 с.

1. Барко В. І. Психологія управління персоналом органів внутрішніх справ (про активний підхід): монографія / В. І. Барко. – К.: Ніка-Центр, 2003. – 448 с.

2. Соколов С. В. Соціальна конфліктологія / С. В. Соколов. – М., 2001.

К. І. Павлова

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МІЖОСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИН ПІДЛІТКІВ

На думку багатьох психологів і педагогів 80–90-х років сором'язливість є однією з найбільш поширених і складних проблем міжособистісних відносин. Відомо, що сором'язливість викликає труднощі при знайомстві з новими людьми, у вираженні своєї думки. Стриманість призводить до втрати віри у свої сили, в можливість чогось досягти.

Втрачається довіра до інших людей. Це призводить до того, що людина стає неактивною, повною мірою не реалізує свій творчий потенціал.

Тільки подумайте, яких благ ви позбавляєте себе через невпевненість у своїх діях і нерішучості у вчинках. Відносини, кар'єра, спілкування з людьми – всі ці життєві блага стають недоступними і можуть привести до справжньої депресії [1, с. 1].

Американський психолог Ф. Зімбардо досліджував проблему сором'язливості та труднощів, які вона викликає у юнацькому віці. Дана проблема сягає своїм корінням у дитинство де криється причина сором'язливості.

У психології існує кілька підходів до цієї проблеми. Так, психоаналіз бачить в ній симптом незадоволеного едипового комплексу, біхевіоризм – придбану реакцію страху на соціальні стимули. Соціологи пов'язують соромливість з почуттям особистого неблагополуччя і шукають коріння її в екології соціального «Я».

Прихильники екзистенціальної психології також підкреслюють зв'язок сором'язливості з почуттям особистої незахищеності, викликаним страхом бути відкинутим іншими людьми. Дослідники особистісних рис розглядають її як підвищену чутливість до небезпеки, що має вроджений характер. У контексті розвитку емоцій і почуттів людини сором'язливість розглядається то як синонім почуття страху (Д. Болдуїн, К. Гросс), то як вираження почуття сорому чи провини (В. Штерн, В. Зеньковський, Д. Ізард). Але всі разом психологи відзначають зв'язок сором'язливості з особливостями самосвідомості дитини і пов'язаного з ним ставлення до людей: невпевненість в собі, негативна самооцінка, недовіра до оточуючих, надчуттєва нервова система, гостре реагування на будь-яку погрозу, невпевненість у своїй поведінці, силах, стриманість у вираженні почуттів.

Існує теорія, що оскільки сором'язливість є вродженою якістю, то ніщо не може змінити стан справ. Теорія є досить песимістичною і в цілому нелогічною.

На противагу теорії, згаданій вище, біхевіористи виходять із того, що психіка людини впливає на форми її поведінки, а поведінка – це реакція на стимули зовнішнього середовища. Вони вважають, що сором'язливість виникає тоді, коли люди не зуміли опанувати соціальні навички – у цьому випадку навички спілкування. Але якщо за таких людей взятися як треба, створити певне виховне середовище, то все можна виправити.

Як побороти сором'язливість?

У цьому вам допоможуть наступні поради: 1) Якщо ви не впевнені у своєму зовнішньому вигляді, підіть до хорошого майстра, зро-

бій зачіску, макіяж. Це окрилює і додає впевненості у своїх силах; 2) Якщо вам здається, що всі тільки і обговорюють вас і ваші дії, зрозумійте, що у всіх є свої завдання, і їм не до вас. Кожен прагне виглядати якомога краще в очах оточуючих і теж боїться такого ж обговорення своїх дій; 3) Готуючись до відповідальної зустрічі або розмови, запишіть свої запитання або передбачувані відповіді на папір. Це не дасть вам розгубитись у відповідальний момент. Така шпаргалка є своєрідною репетицією відповідальної зустрічі; 4) у бесідах з новими людьми, щоб подолати свою сором'язливість, намагайтеся говорити про те, що ви добре знаєте. Адже напевно знайдеться пара тим, яка буде цікава співрозмовникам, а ви будете в ній спеціалістом; 5) ваша впевненість народжується у вашій свідомості. Налаштовуючи себе на успіх, ви його неодмінно досягнете. Постійна боязнь невдач провокує їх виникнення. У вас обов'язково повинна бути мрія, мета, до якої, нехай повільно, але впевнено йдете; 6) ніколи не порівнюйте себе з кращими. Це порівняння буде не на вашу користь і тільки поселить ще більше невдоволення собою. Будьте лояльні до себе. Не намагайтеся зробити все на відмінно. Беріть тільки ті висоти, які вам під силу, поступово піднімаючи планку; 7) подолати сором'язливість допоможе правильна постава. Ходіть з розправленими плечима і піднятою головою. Це допомагає сміливо йти вперед, перемагати паніку і напади занепокоєння; 8) дуже часто виникають труднощі в спілкуванні з протилежною статтю, це заважає вам налагодити своє особисте життя.

Чоловіки хоч і кажуть, що люблять сором'язливих дівчат, але завжди чекають, що саме вона зробить перший крок. Їм теж не просто вирішиться на спілкування з вами. Не прагни вибрати самого-самого.

Відомий американський психолог і психотерапевт Луїза Хей написала чимало книг, у яких говорить про те, що коли людина починає себе не любити, а від нелюбові до себе беруть початок всі проблеми людини, зокрема і сором'язливість.

Луїза Хей рекомендує: «Ніколи за жодних умов не можна критикувати себе. Себе потрібно любити». Отож, любіть себе та не бійтеся змінюватися.

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uareferat.com/> Проблеми сором'язливості в підлітковому та юнацькому віці

2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://otherreferats.allbest.ru/psychology/00219092_0.html

3. Стаття «Як побороти сором'язливість?» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pervenec.kiev.ua/jak-poboroti-sorom-jazlivist>

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансова стійкість підприємства є однією з головних умов ефективної роботи, розвитку й забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства.

Фінансова стійкість підприємства характеризує ефективність операційного, інвестиційного і фінансового розвитку, відображає здатність підприємства відповідати за своїми боргами й зобов'язаннями. Найчастіше фінансово стійкі підприємства мають переваги над іншими підприємствами цієї ж галузі у виборі постачальників, підборі кваліфікованих кадрів та залученні інвестицій.

Досліджуючи низку наукових праць можна стверджувати, що багато науковців трактують поняття фінансова стійкість по-різному. Наприклад, Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. вважають, що фінансова стійкість – це спроможність підприємства за рахунок власних коштів забезпечувати запаси і витрати, не допускати невідрядованої дебіторської і кредиторської заборгованості та своєчасно розраховуватися за зобов'язаннями [1, с. 189]

Білик М. Д. стверджує, що фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів підприємства, за якого раціональне розпорядження ними є гарантією наявності власних коштів, стабільної прибутковості та забезпечення процесу розширеного відтворення [2, с. 302].

На думку Шабліста Л. М., фінансова стійкість – це узагальнююча якісна характеристика фінансового стану підприємства, яка відображає тенденції зміни фінансових відносин на підприємстві під впливом різноманітних внутрішніх і зовнішніх чинників [3, с. 48].

Шірінян Л. В. трактує фінансову стійкість як здатність підприємства зберігати або відновлювати початковий (або близький до нього) стан чи поліпшувати цей стан при зміні зовнішніх та/або внутрішніх параметрів (чинників) впливу на фінансові потоки [4, с. 75].

Б. Є. Грабовецький [6] ототожнює фінансову стійкість із платоспроможністю, рівновагою між власними та залученими засобами, незалежністю від випадковостей ринкової кон'юнктури і партнерів, довірою кредиторів і інвесторів та рівнем залежності

від них, наявністю такої величини прибутку, який би забезпечив самофінансування.

Ці визначення фінансової стійкості дозволяють висловити припущення, що фінансова стійкість – це швидше певна узагальнена характеристика сукупності показників фінансового стану підприємства, яка характеризує стан розміщення, а, отже, управління фінансовими ресурсами, а не окрема підсистема показників фінансового стану підприємства.

На фінансову стійкість підприємства постійно впливають багато різноманітних факторів, як зовнішніх, до яких можна віднести рівень платоспроможного попиту, політичну та соціально-економічну стабільність у країні, податкову, кредитно-фінансову, облікову, інвестиційну політику уряду країни, а також наявний ринок постачальників, так і внутрішніх факторів, серед яких – масштаби діяльності підприємства, рівень професійності менеджменту та забезпеченості кваліфікованими кадрами, залежність від зовнішніх інвесторів та кредиторів, ступінь відповідності продукції потребам споживачів, технологічна база підприємства, інновації, ділова репутація підприємства тощо [5, с. 131].

Кожне підприємство повинно прямувати до позитивного значення фінансової стійкості, тобто до створення достатнього обсягу фінансових ресурсів, що виступають гарантом своєчасності розрахунків з постачальниками, бюджетом та іншими ланками фінансової системи, подальшого економічного та соціального розвитку.

1. Павловська В. О. Фінансовий аналіз: навч. посібник / В. О. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – 2-ге вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2007. – 592 с.

2. Білик М. Д. Фінансовий аналіз: навч. посібник / М. Д. Білик. – К.: КНЕУ, 2008. – 588 с.

3. Шаблиста Л. Фінансова стійкість підприємства: сутність і методи оцінки / Л. Шаблиста // Економіка і прогнозування. – 2011. – № 2. – С. 46–57.

4. Шірінян Л. В. Визначення фінансової стійкості страхових компаній і підприємств / Л. В. Шірінян // Фінанси України. – 2011. – № 9. – С. 70–81.

5. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз і планування: навч. посібник / Г. О. Крамаренко. – К.: Центр навчальної літератури, 2010. – 244 с.

6. Грабовецький Б. Є. Економічний аналіз / Б. Є. Грабовецький. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15840720/ekonomika/ekonomichnyy_analiz-grabovetskiy_bye

ЗБЕРЕЖЕННЯ ЦІЛІСНОСТІ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВЕДЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

Крізь призму років незалежності нашої держави актуальним постає питання консолідації нації в умовах теперішнього становлення та розвитку комунікаційних технологій. Швидкі темпи розвитку котрих зумовлюють не лише позитивні зміни, але й мають негативні тенденції. В цьому контексті інформаційна війна є однією з найнебезпечніших видів зброї.

Сама суть інформації є вплив на групи людей та маніпулювання свідомістю, завдяки якій можна досягти бажаної цілі: знищити опонента, прибрати всіх конкурентів або розпочати військовий конфлікт, тощо.

Аналізуючи останні події, котрі відбуваються в Україні можна із впевненістю сказати, що інформаційна війна заповнила медіа-простір. Її методика є досить унікальною і полягає у знищенні усієї інформаційної інфраструктури або ж окремих елементів. Джерелом та потенційною зброєю є інформація.

Зрозумілим є те, що під час ведення такого роду війни немає жертв, руйнувань, голоду, але у більшості випадків ці наслідки є рівнозначними.

Суспільство абсолютно легковажно ставиться до таких факторів, адже вони не завдають фізичного болю й навіть не підозрюючи, що з дня на день потрапляють під вплив маніпуляції, котра є психологічною війною.

Головною зброєю виступає ресурс – інформація. В трактаті «Мистецтво війни» Сунь-Цзи писав: «У будь-якій війні, як правило, найкраща політика зводиться до захоплення держави в цілому... Здобути сотні перемог у бою – це не межа мистецтва. Підкорити супротивника без бою – ось це вінець мистецтва» [2].

Важливою складовою інформаційної війни є психологічна складова. Головна її мета полягає у маніпулюванні масами. Можна виділити наступні методи такої агресії:

- пропаганда;

- маніпулювання;
- психологічний тиск;
- поширення чуток;
- диверсифікація суспільної думки;

Зупинимось на їх трактуванні. Пропаганда – метод впливу на населення за допомогою ЗМІ.

Деякі держави багато в чому наслідують і навіть повторюють ідеології минулого. Як приклад, анексія Криму відбувалася під виглядом відновлення «історичної справедливості».

Маніпулювання – метод, що використовує обман чи введення об'єкта спрямувань в оману щодо реальності намірів для спонукання його до запрограмованих суб'єктом дій.

Психологічний тиск – вплив на підсвідомість та психічний стан людини методом залякування, погроз з метою спонукання до певної поведінки, а його найбільш дієвими формами є: шантаж, інформування об'єкта про справжні чи неіснуючі небезпеки чи загрози, вигадані прогнози щодо переслідувань, репресій, убивств та ін.

Поширеним є «телефонний тероризм» (дзвінки з інформацією про замінування місць масового збору людей (торгові центри) чи об'єктів (готелі, залізниця, метро) [1].

Незаглиблюючись у визначення «диверсифікація суспільної думки» можна сказати, що її метою є розпорошення уваги від основних завдань суспільно-політичного та економічного розвитку держави на дріб'язкові.

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що інформаційна війна є безтерміною, а її наслідки можуть, зокрема призвести до справжньої фізичної війни. Справа в тому, що інформаційна зброя це оновлений, специфічний вид зброї, яка виступає на рівні свідомості мас.

Виклики, що постали сьогодні перед Україною, з метою збереження її цілісності, потребують вжиття негайних заходів з боку як керівництва держави, так і органів влади щодо розробки та впровадження новітньої Доктрини інформаційної безпеки України в її модернізації, розширенні та підтримці не лише в установах, підприємствах, організаціях, але й суспільством, зокрема.

1. Горбань Ю. О. Інформаційна війна проти України та засоби її ведення / Ю. О. Горбань // Вісник НАДУ. – 2015. – № 1. – С. 136–141.

2. Ліпкан В. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції / В. Ліпкан, Ю. Максименко, В. Желіховський. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mobile.pidruchniki.com/15800119/politologiya/>

ВИРІШЕННЯ СУДОМ ПИТАННЯ ПРО ТИМЧАСОВЕ ОБМЕЖЕННЯ БОРЖНИКА У ПРАВІ ВИЇЗДУ ЗА МЕЖІ УКРАЇНИ

Відповідно до ст. 377-1 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) [1] та п. 18 ч. 3 ст. 11 Закону України «Про виконавче провадження» [2] державний виконавець у процесі здійснення виконавчого провадження має право у разі ухилення боржника від виконання зобов'язань, покладених на нього рішенням, звертатися до суду за встановленням тимчасового обмеження у праві виїзду боржника-фізичної особи або керівника боржника-юридичної особи за межі України до виконання зобов'язань за рішенням.

Слід визнати слушною думку О. Б. Верби-Сидор, що наведена норма не позбавлена недоліків, зокрема, що вона суперечить ст.ст. 30, 35, 36 ЦПК України і теоретичним положенням про сторін і третіх осіб. Свою позицію науковець підтверджує прикладами із практики: в одній зі справ суд заборонив директорові ПП виїжджати за межі України до виконання зобов'язання щодо виплати заборгованості по заробітній платі, посилаючись на лист Головного управління юстиції у Вінницькій області «Про тимчасове обмеження керівників підприємств-боржників у праві виїзду за межу України до моменту повного розрахунку по заробітній платі» (Ухвала Хмельницького міськрайонного суду Вінницької області від 12.10.2009 у справі № 12–30 2009 р.) [3; 4, с. 135–136].

Спільним листом Міністерства юстиції України та Адміністрації Державної прикордонної служби України «Щодо запровадження єдиного порядку застосування державними виконавцями деяких норм чинного законодавства» від 27.05.2008 р. № 25-32/463, 25-5347 [5] запроваджено механізм взаємодії державного виконавця, суду та прикордонної служби. Так, відповідно до абз. 3 цього Листа наявність в особі невиконаних зобов'язань, покладених на неї судовим рішенням, є підставою для обмеження її у праві виїзду за межі України, причому питання щодо такого обмеження вирішується судом. Виконавець надсилає копію ухвали суду для виконання до Адміністрації Державної прикордонної служби України.

З аналізу абз. 12 та абз. 13 Листа Міністерства юстиції України «Щодо виїзду за кордон осіб, які мають невиконані зобов'язання, в тому числі зі сплати аліментів, покладені на них рішеннями судів» від 06.06.2008 р. № 25-32/507 [6] випливає, що одним із заходів, перед-

бачених ст. 217 ЦПК, може бути тимчасове обмеження особам (боржникам) у праві виїзду за межі України з вилученням паспортного документа чи без такого, причому таке обмеження можливе на підставі судового рішення за поданням державного виконавця.

На думку О. Б. Верби-Сидор, в цьому Листі є кілька неузгодженостей з ЦПК України, які полягають у тому, що: 1) згідно зі ст. 217 ЦПК України суд, який ухвалив рішення, у самому рішенні зазначає, які саме заходи слід ужити для забезпечення виконання рішення суду, обґрунтувавши необхідність застосування відповідних процесуальних заходів з вказівкою на конкретні їх види; 2) державного виконавця на стадії ухвалення рішення ще немає, тому суд не може «за поданням державного виконавця» в рішенні передбачити ті чи інші заходи; 3) якщо у справі вже ухвалено рішення, яким вирішено матеріальні права та обов'язки сторін, то ще одне рішення у цій самій справі бути не може, в такому випадку слід було б постановляти ухвалу (за аналогією з іншими питаннями, які суд вирішує на стадії виконавчого провадження в порядку, передбаченому Розділом VI ЦПК України); 4) моменти ухвалення рішення судом і вирішення ним питання про встановлення обмеження для боржника у праві виїзду за кордон за поданням державного виконавця значно розділені в часі [4, с. 137–138].

Усе вищенаведене вказує на не зовсім вдале законодавче регулювання вирішення судом питання про обмеження виїзду боржника за кордон, у зв'язку з чим постає нагальна потреба в усуненні прогалин та суперечностей в правовому регулюванні цього питання, що сприятимуть дотриманню законності в процесі захисту прав осіб на стадії виконання рішень.

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/>

2. Про виконавче провадження: Закон України від 21.04.1999 р. № 606-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 24. – Ст. 207. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/>

3. Єдиний державний реєстр судових рішень (сайт). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>.

4. Верба-Сидор О. Б. Правосуб'єктність суду у виконавчому провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / О. Б. Верба-Сидор. – К., 2013. – 244 с.

5. Щодо запровадження єдиного порядку застосування державними виконавцями деяких норм чинного законодавства: Лист Міністерства юстиції України, Адміністрації державної прикордонної служби від 27.05.2008 р. № 25-32/463, 25-5347 // Баланс. – від 23.06.2008. – 2008. – № 50. – С. 14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.

6. Щодо виїзду за кордон осіб, які мають невиконані зобов'язання, в тому числі зі сплати аліментів, покладені на них рішеннями судів: Лист МЮУ від 06.06.2008 р. № 25-32/507 // Баланс. – від 23.06.2008. – 2008. – № 50. – С. 14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ КОШТІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Загальносвітова тенденція розвитку, що пов'язана з розвитком економіки, заснованим на процесах глобалізації, вимагає відповідної реакції щодо підтримання загальносвітового порядку і створення системи протидії у такій сфері як зловживання фінансовими ресурсами. Нині це стало актуальним не тільки тому, що є велике розшарування між членами суспільства, але й тому, що з'явилося нове явище відмивання брудних коштів, тобто легалізація незаконних доходів, що здобуті злочинним шляхом [1, с. 280].

Розширення меж фінансових ринків призвело до фактичного зникнення кордонів, що були властиві національним фінансовим ринкам у минулому, та створення інтегрованої всесвітньої фінансової системи. Для всіх країн ці процеси забезпечували підвищення рівня інвестицій, створення робочих місць і передачу технологій, навичок і знань, що конче важливо для країн із бідними національними сировинними запасами, оскільки надавали широкі можливості для мобілізації ресурсів і підтримки стратегічного розвитку [2, с. 108]. Все разом це створювало переваги учасникам не тільки легальної економіки, але й її нелегального сектора. Боротьба з легалізацією «брудних» коштів – це усунення сприятливих економічних умов існування організованої злочинності. Варто зазначити, що відповідно до ратифікованої Україною Страсбурзької конвенції 1990 р., суспільна небезпечність цього явища убачається, насамперед, у створенні ним сприятливих умов для тяжких корисливих злочинів, що вчинюються організованими злочинними групами. Саме організовані злочинні угруповання прагнуть вкласти у злочинний спосіб отримані доходи, у високоприбуткові легальні підприємства, маючи на меті поступово поставити під свій контроль цілі галузі чи види підприємницької діяльності, засоби масової інформації, політичні інститути, органи влади.

Розглядаючи історичне зародження даного протиправного діяння в сучасних економічних умовах та відповідно визначення «відмивання брудних грошей», слід звернутися до Сполучених Штатів Америки, де виник цей термін у зв'язку із злочинною діяльністю першого так званого «відмивальника» Аль Капоне. Згодом зазначений термін широко почав застосовуватися у міжнародно-правових актах як такий, що означає легалізацію незаконних доходів [1, с. 281].

Система легалізації награбованих Аль Капоне грошей здійснювалася через мережу будинків побуту, а саме пральних автоматів. Отже, даний термін реально відображає суть незаконної операції: «брудні гроші» піддаються «пранню» і стають таким чином відмитими тобто «чистим капіталом». У 1931 р. Аль Капоне був заарештований, але, на жаль, не за отримання «незаконних доходів», а за ухиляння від сплати податків [1, с. 281], оскільки на той час не існувало відповідних законів.

Щодо сучасного становища речей в Україні, то дії пов'язані з легалізацією злочинно отриманих коштів набули такого поширення, що фахівці констатують появу нових видів «підприємницької» діяльності. Такими є надання послуг по «відмиванню» коштів через так звані «конвертаційні центри». Конвертаційний центр являє собою своєрідну протиправну фінансову систему, яка включає в себе кілька елементів: а) обмінні пункти валют; б) комерційні банки; в) мережу фіктивних підприємств (zareєстрованих, як правило, на підставних осіб). Такі офіційно zareєстровані комерційні структури, об'єднані єдиним умислом, здійснюють тіньові фінансово-господарські операції за певною злочинною технологією. Зокрема, вони надають платні «послуги» керівникам підприємств різноманітних форм власності по ухиленню від сплати податків, незаконному зняттю з рахунків готівкової гривні, конвертації її у вільно конвертовану валюту із наступним переказом останньої на рахунки в закордонних банках [3, с. 68].

Ще одним способом легалізації незаконно отриманих коштів є використання офшорних юрисдикцій. Такий вид протиправної діяльності полягає у тому, що ускладнюється моніторинг переміщення коштів і відбувається безпосереднє змішування «законних» і «незаконних» прибутків, використання накладних на неіснуючі поставки, перекази на підставні фірми і т. ін.

Особливістю офшорної зони є не тільки, а іноді й не стільки, низький рівень оподаткування взагалі, але і поширення пільгового режиму виключно на компанії-нерезиденти, що не здійснюють діяльність на території юрисдикції, і, що найбільш важливо, забезпечення ефективного режиму фінансової таємниці. Саме ці ознаки є визначальними для офшорних зон [2, с. 109].

У вітчизняному законодавстві офшорній діяльності приділено достатню увагу, зокрема в статтях Податкового кодексу України. Водночас, оскільки відповідно до статті 92 Конституції України виключно законами України встановлюються засади функціонування фінансового, кредитного та інвестиційного ринків (діяльність офшорних зон безпосередньо стосується розвитку цих ринків в Україні) доцільно законодавчо затвердити перелік офшорних зон.

В останні роки все активніше почали піддаватися використанню, новітні технології (мережа «Інтернет», система електронного зв'язку) при відмиванні коштів, відбувається формування нового напрямку кіберзлочинності.

Цьому сприяє розвиток електронних платіжних систем, комп'ютеризація банківської діяльності та інші впровадження комп'ютерної техніки у фінансову діяльність. Схеми легалізації коштів, стали більш складні і витончені.

Наведені міркування не зможуть вичерпати всієї проблеми питання легалізації коштів здобутих злочинним шляхом, але можливо надихнуть на удосконалення вітчизняного законодавства у даній сфері і створить передумови для ефективного використання міжнародного співробітництва у боротьбі з економічними злочинами.

1. Правова система України і міжнародне право, порівняльне правознавство / М. І. Журавель, А. С. Мацко, І. О. Шашкова-Журавель // Міжнародно-правові аспекти боротьби з легалізацією доходів, збутих незаконним шляхом. – К., 2010.

2. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика) / А. Г. Чубенко // Протидія легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом, через офшорні юрисдикції: фінансово-правовий аспект. – 2014. – № 1 (32).

3. Проблеми застосування ст. 209 КК України при розслідуванні економічних злочинів / А. Ф. Волобуєв // Право і безпека. – 2003. – № 1. – Т. 2.

А. О. Панасенко

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)*

ДО ПИТАННЯ ПРО СЛУЖБОВЕ СУМІСНИЦТВО ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ

Сьогодні Україна перебуває на етапі перетворень, які стосуються діяльності усіх державних органів, установ, організацій та підходів до їх розуміння. Два пріоритетних та найбільш обговорюваних в суспільстві вектори здійснення державної політики – це реформа МВС України та запобігання корупції.

Відповідно, у 2014 році були прийняті та введені у дію Закон України «Про запобігання корупції» [5] та реформа МВС України, а у 2015 році – Закон України «Про Національну поліцію» [1].

Одним із питань, які стоять на перетині цих двох нормативно-правових актів, є службове сумісництво поліцейських, роз'яснення якого необхідне для правильної кваліфікації вчиненого діяння.

Так, відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» поліцейський не може під час проходження служби займатися іншою оплачуваною діяльністю, крім науково-педагогічної, наукової або творчої [1, ст. 66].

Сумісництвом вважається виконання працівником, крім своєї основної, іншої регулярної оплачуваної роботи на умовах трудового договору у вільний від основної роботи час на тому ж або іншому підприємстві, в установі, організації або у громадянина (підприємця, приватної особи) за наймом [2].

Для роботи за сумісництвом згоди власника або уповноваженого ним органу за місцем основної роботи не потрібно. Не є сумісництвом робота, яка визначена Переліком робіт, зазначених у Положенні про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій [2].

Службовим необхідно вважати сумісництво, пов'язане із поєднанням поліцейським своїх службових обов'язків з іншою оплачуваною діяльністю, пов'язане із самим статусом поліцейського, його службою в поліції.

Також необхідно з'ясувати сутність науково-педагогічної, наукової або творчої діяльності, яка не вважається сумісництвом за законодавством.

Відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» науково-педагогічна діяльність – педагогічна діяльність у вищих навчальних закладах, пов'язана з науковою та (або) науково-технічною діяльністю [3], а наукова діяльність – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань. Основними її формами є фундаментальні та прикладні наукові дослідження [3].

Відповідно до Закону України «Про професійних творчих працівників та творчі спілки» творча діяльність – індивідуальна чи колективна творчість, результатом якої є створення або інтерпретація творів, що мають культурну цінність [4].

Отже, вітчизняне законодавство чітко дає визначення видам діяльності, які не вважаються сумісництвом, що дає змогу чітко зрозуміти межі даного поняття.

Слід зауважити, що за порушення обмежень щодо сумісництва Кодексом України про адміністративні правопорушення передбачена адміністративна відповідальність за статтею 172-4 Кодексу.

Вчинення такого адміністративного правопорушення тягне за собою накладення штрафу від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією отриманого доходу від підприємницької діяльності чи винагороди від роботи за сумісництвом. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені у пункті 1 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції», серед яких особи рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ [5].

Можна зробити висновок, що норми Закону України «Про Національну поліцію» дублюють положення Кодексу України про адміністративні правопорушення та Закону України «Про запобігання корупції».

Виникає питання з приводу доречності дублювання даних норм. Можливо це пов'язано із акцентуванням уваги на провідному курсі держави, пов'язаному із запобіганням корупції.

Підсумовуючи, слід зазначити, що положення статті 66 Закону України «Про Національну поліцію» чітко прописують межі зайняття іншою оплачуваною діяльністю поліцейським під час проходження ним служби.

Водночас, дана норма дублює вже існуючі, що лише створює їх нагромадження. На наш погляд, необхідно сприймати зміст даної статті, як підтвердження положень інших законодавчих актів, які вже діють на території України.

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40–41. – С. 19–70. – Ст. 379.

2. Про затвердження Положення про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій: Наказ Мінпраці України (до 1997 р.), Мін'юст України, Мінфін України від 30.06.1993 № 76. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/>

3. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 13.12.1991 р. № 1977-XII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1977-12>

4. Про професійних творчих працівників та творчі спілки: Закон України від 07.10.1997 № 554/97-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/>

5. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/>

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОВІДНОСИН, ЩО ВИНИКАЮТЬ В РЕЗУЛЬТАТІ ЗАСТОСУВАННЯ ДОПОМІЖНИХ РЕПРОДУКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Стаття 123 Сімейного кодексу України [1] вказує на визначення походження дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій (ДРТ). Частина 1 ст. 123 СК України передбачає, що у разі народження дружиною дитини, зачатої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, здійснених за письмовою згодою її чоловіка, він записується батьком дитини. Таким чином, встановлюються умови, за яких визначається походження дитини від батьків при застосуванні ДРТ: юридичний факт народження дитини, внаслідок застосування ДРТ; застосуванню ДРТ має передувати письмова згода чоловіка дружини.

Частина 2 ст. 123 СК України передбачає визначення походження дитини у разі перенесення в організм іншої жінки ембріона людини, зачатого подружжям в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій. У такому випадку батьками дитини є подружжя. Законодавець виходить з того, що при зачатті подружжям ембріона людини згода обох членів сім'ї уже наявна, а тому вони автоматично записуються батьками дитини. Відносини, що виникають між іншою жінкою (сурогатною матір'ю) з одного боку та подружжям з іншого регулюються договором між ним, а тому знаходиться поза сферою регулювання СК України загалом. Причому намагання сурогатної матері щодо визнання за нею материнства законодавцем не беруться до уваги, в силу договірних правовідносин, що склалися між сторонами договору [2].

Подружжя визнається батьками дитини, народженої дружиною після перенесення в її організм ембріона людини, зачатого її чоловіком та іншою жінкою в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій (ч. 3 ст. 123 СК України). Це є ще одним способом застосування допоміжних репродуктивних технологій, за яким визначається походження дитини від подружжя при народженні дружиною дитини за умови зачаття ембріону з генетичного матеріалу чоловіка з іншою жінкою. Причому правом на визнання материнства жінка, яка надала свій генетичний матеріал для запліднення ембріона не наділяється.

Слід зазначити, що проблематика і штучного запліднення, і імплантації ембріона є предметом регулювання не лише Сімейного кодексу. Сама процедура визначається в законодавстві про охорону здоров'я, укладення відповідного договору між подружжям і сурогатною матір'ю регулюється нормами цивільного права, визначення походження дитини, регламентується вже сімейним законодавством. Отже, це правовідношення носить комплексний характер, й йому властиві елементи і сімейно-правових, і цивільно-правових, і адміністративно-правових відносин. Проте, звичайно домінуючими є сімейно-правові (особисті немайнові та пов'язані з ними майнові відносини, що ґрунтуються на шлюбі, кровній спорідненості, прийнятті в сім'ю дитини на виховання), оскільки сам факт імплантації зародка відбувається з метою появи нового суб'єкта сімейного права – дитини, яка одержує разом із життям батьків і сім'ю. Сурогатна матір в даній ситуації є похідним учасником, оскільки виступає своєрідним «донором», живим організмом, що виношує дитину, але не стає при цьому матір'ю дитини. Щодо цивільно-правових відносин, то слід сказати, що вони теж відступають на інший план, так як укладення договору між подружжям і сурогатною матір'ю спрямоване на виникнення сімейних відносин між подружжям і новонародженою дитиною, тобто вони мають значення лише в частині застосування договірних зобов'язань, які регулюються цивільним правом. Більше того, можна поставити питання про сімейно-правову природу цього правочину – новий Сімейний кодекс України розширив договірне регулювання сімейних відносин, збільшивши кількість диспозитивних норм (сімейний договір, шлюбний договір, договір про патронат), а тому стає можливим його віднесення до сімейно-правових договорів і врегулювання на рівні Сімейного кодексу, тим паче це не суперечитиме ст. 8 СК України (застосування до регулювання сімейних відносин Цивільного кодексу України) [2].

Проаналізувавши усе наведене вище, можна зробити висновок, що визначення походження дитини від сурогатної матері, є досить цікавим та складним процесом і потребує постійного удосконалення, адже медицина постійно удосконалюється, так само повинно удосконалюватись правове регулювання різних її аспектів.

Особливої уваги потребує визначення прав та обов'язків сурогатної матері. Дане питання буде регулюватися цивільно-правовим договором, що укладається між сурогатною матір'ю та потенційними батьками, а також акредитованим закладом охорони здоров'я, де буде здійснюватись ДРТ. Саме договір захищає інте реси учасників програми сурогатного материнства.

Сурогатна мати має право на: 1) інформацію про можливі ризики для здоров'я та мету проведення запропонованих досліджень

і лікувальних заходів; 2) інформацію про усі правові аспекти та наслідки програми сурогатного материнства; 3) отримання грошової компенсації у випадку комерційного сурогатного материнства; 4) відшкодування усіх фактичних витрат у зв'язку з вагітністю та пологами; 5) відшкодування усіх транспортних витрат, пов'язаних з відвідуванням організаційних заходів та закладу охорони здоров'я; 6) відшкодування інших витрат, які можуть виникнути під час програми сурогатного материнства.

Серед основних обов'язків сурогатної матері необхідно відмітити такі: 1) виносити і народити дитину; 2) передати дитину потенційним батькам; 3) дотримуватись усіх рекомендацій лікаря; 4) надавати усю інформацію про стан свого здоров'я; 5) не встановлювати особу дитини, яка була нею народжена [3, с. 66–69].

Вважаємо, що питання про суть правовідносин, які виникають в результаті застосування ДРТ, потребують детального вивчення і закріплення у відповідних нормативних актах.

1. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.

2. Коментар до Сімейного кодексу України / Е. М. Багач, Ю. В. Білоусов, В. А. Ватрас, Н. О. Давидова та ін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/sku/87-sku/3316-123.html>

3. Головащук А. П. Правовий статус сурогатної матері / А. П. Головащук // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2013. – № 7. – С. 66–70. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/j-pdf/bmjju>

Р. Ю. Паньків

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ КОРУПЦІЇ

Корупція – це складне, негативне явище, котре перетворилось у глобальну проблему не тільки для України, але й для світового співтовариства в цілому. Це зумовлено її поширеністю у світі, динамікою зростання темпів та помітним відставанням адекватних засобів протидії.

Метою даної доповіді є з'ясування історичних витоків корупції та аналіз історичного досвіду боротьби з корупцією в різні часи. Помітний внесок у дослідження проблеми корупції зробили такі науковці як: В. О. Ключевский, Н. І. Костенко, М. І. Мельник, В. В. Молдован,

С. В. Невмержицький, Є. І. Омельченко, О. В. Терещук, С. О. Темнов, В. І. Шакур та інші.

Перша згадка про корупцію, як негативну форму здійснення державної служби знайшла своє відображення в найстарішому з відомих людству історичних пам'яток державності – архіві стародавнього Вавилону, – що припадає на другу половину XXIV століття до нашої ери. В епоху шумерів і семітів Цар Лагаша (територія сучасного Іраку) Урукагіна був вимушений реформувати своє державне управління з метою припинення зловживань своїх чиновників та суддів [1].

В період Середньовіччя, розвитку монархічної форми правління, головним корупціонером виступає монарх, що надає пільги та привілеї, спускаючи їх згори ієрархічними щаблями. Завдяки вмілому розподілу титулів, пільг та посад (а також постійної загрози позбавитися цієї ласки) монарх маніпулює своїм оточенням [2, с. 8].

Макіавелі стверджував, що корупція є свідченням загального захворювання держави, що руйнує громадську чесноту, а Монтеस्क'є характеризував це явище, як дисфункціональний процес, у результаті якого гарний політичний порядок або система перетворюються в негідні, а монархія вироджується в деспотизм [2, с. 9].

В італійських містах доби Відродження боротьба з корупцією була, насамперед, справою суспільного контролю. Так, представників керівних органів – рад, або зборів, часто обирали жеребкуванням. Для виборних посад встановлювалися короткі терміни без права переобрання, а сам виборчий процес був навмисно довгим та складним, як, наприклад, вибори дожа у Венеції [3, с. 8].

Вважають, що перші згадування про корупцію на Русі з'явилися у літописах XIII століття. Зокрема, з цього приводу згадують Двінську уставну грамоту 1397–1398 років, де міститься визначення незаконної винагороди за здійснення офіційних владних повноважень – «мздоімство», або «посула». Згідно іншої версії, «посула» в якості хабара визначається вперше у Псковській судній грамоті (1462–1471рр.). За часів Івана Грозного було запроваджено смертну кару за вчинення дій аналогічних сучасному хабарництву [4, с. 27].

У Запорізькій Січі Велика екстрадиційна Рада у своєму присуді від 23 грудня 1764 року зазначила, що згідно з військовим уставом отаманам та старшинам забороняється на особисті потреби використовувати військову казну під страхом «смертного штрафу». А у випадку, якщо отаман куреня веде себе «не справно», або потакає злодіям, він підлягає покаранню і наступного разу не може бути обраний отаманом. На Запорізькій Січі, яка фактично була своєрідним релігійно-військовим орденом, корупцію викоринювали досить жорстко. Правосуддя здійснювалось відповідно до «старовинних звичаїв, словесного

права і здорового глузду». Упіймані на крадіжці старшина чи кошовий легко позбувалися своєї посади, а то й життя. Все залежало від обставин злочину та громадської думки стосовно особи злочинця [5, с. 12].

Декрет РНК «Про хабарництво» від 8 травня 1918 р. став першим у Радянській Росії правовим актом, котрий на той час поширювався і на українські землі, що передбачав кримінальну відповідальність за хабарництво (позбавлення волі на термін не менше п'яти років, сполучений із примусовими роботами на той же термін) [6, с. 50].

Кримінальний кодекс УРСР 1927 року за отримання хабара при обтяжуючих обставинах передбачав застосування виключної міри соціального захисту – розстріл [7, с. 105]. Тобто, радянська влада зробила спробу боротися з корупцією найбільш радикальними методами.

Останній шанс вплинути на стан справ у державі випав колишній владі у липні 1991 р., коли була прийнята постанова Секретаріату ЦК КПРС «Про необхідність посилення боротьби зі злочинністю у сфері економіки». Але, як не дивно, ні про хабарництво, ні про корупцію в ньому не було жодного слова. Передбачалося, що влада до економічних злочинів непричетна [8].

Аналіз історичного досвіду протидії корупції засвідчує, що зазвичай суб'єктами протиправних зловживань були фізичні особи, наділені певними владними повноваженнями. З цього випливає, що суб'єктам корупційних посягань властива певна аналогічність – вони здебільшого є представниками влади. Крім того, корупційним діям властива також однорідна повторюваність як у часі, так і у просторі.

Отже, аналізуючи вищевикладений матеріал, можна стверджувати, що сьогодні жодна держава не може проголосити про повну, остаточно й безперечно перемогу над цим руйнівним явищем.

Корупція – це певна соціальна закономірність, обумовлена державно-владним устроєм суспільства, властива будь-якій державі. Вона розвивалася ще задовго до незалежності нашої держави.

Таким чином, корупція характеризується корисливою спрямованістю, аналогічністю суб'єктів корупційних зловживань, усталеною однорідною повторюваністю корупційних дій.

1. Большая советская энциклопедия. – М.: Сов. энцикл., 1977. – Т. 27. – С. 94.

2. Сафронов А. Д. Организационно-правовые аспекты предупреждения коррупции среди сотрудников органов внутренних дел / А. Д. Сафронов. – М., 1993. – 47 с.

3. Б'янкамарія Фонтана. Витоки давньої традиції / Фонтана Б'янкамарія // Кур'єр ЮНЕСКО (корупція). – 1996. – С. 8–9.

4. Кирпичников А. И. Взятка и коррупция в России / А. И. Кирпичников. – Санкт-Петербург: Альфа, 1997. – 350 с.

5. Молдован В. В. Конституційне право: навчальний посібник / В. В. Молдован, В. Ф. Мелашенко. – К., 1996. – 617 с.

6. Кирпичников А. И. Взятка и коррупция в России / А. И. Кирпичников. – Санкт-Петербург: Альфа, 1997. – 350 с.

7. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії: монографія / М. І. Мельник. – К.: Атіка, 2001. – 304 с.

8. Актуальні питання кримінально-правової боротьби з хабарництвом // [Електоронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrefs.com.ua/page/>

В. П. Паращич

*(Інститут права та психології
Національного університету
«Львівська політехніка»)*

ДОГОВІРНЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: РЕАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Реалізація громадянами і юридичними особами права на судовий захист забезпечується наданою законом можливістю ведення ними справи в цивільному процесі особисто або через представника.

Стаття 59 Конституції України встановлює, що кожний має право на правову допомогу [1]. Стаття 12 ЦПК України доповнює вказану конституційну норму та передбачає, що особа, яка бере участь у справі, має право на правову допомогу, яка надається адвокатами або іншими фахівцями у галузі права в порядку, встановленому законом [2].

Зрозуміло, не всі громадяни мають достатню юридичну підготовку та володіють достатніми знаннями у галузі права для того, щоб кваліфіковано вести свої справи в судах та інших органах. Саме для цього й існує інститут представництва.

Представником є особа, яка здійснює процесуальні дії від імені та в інтересах особи, яку вона представляє, з метою надання їй правової допомоги у здійсненні своїх прав та забезпечення захисту інтересів громадян та юридичних осіб, які беруть участь у процесі [3].

Підставою виникнення договірною процесуального представництва слід вважати волевиявлення довірителя та представника, відображене у договорі. Якщо особа, яку представляють, є дієздатною, то представництво у суді може виникнути тільки за наявності волевиявлення з боку цієї особи про ведення справи через представника, а з іншого боку, – згоди представника представляти інтереси цієї особи в суді.

Згідно з ч. 1 ст. 40 ЦПК України представником у цивільному процесі може бути адвокат або інша особа, яка досягла вісімнадцятирічного віку, має цивільну процесуальну дієздатність і належно посвідчені повноваження на здійснення представництва в суді. Зокрема, одним із документів, які посвідчують повноваження представника є довіреність, яка повинна бути посвідчена нотаріально або посадовою особою організації, в якій довіритель працює, навчається, перебуває на службі, стаціонарному лікуванні чи за рішенням суду, або за місцем його проживання.

Не можуть бути представниками в суді особи, які діють в цьому процесі як секретар судового засідання, перекладач, експерт, спеціаліст, свідок. Судді, слідчі, прокурори не можуть бути представниками в суді, крім випадків, коли вони діють як представники відповідного органу, що є стороною або третьою особою в справі, чи як законні представники [2].

Мета процесуального представника допомогти особі, яку представляють у здійсненні її процесуальних прав, попередити їх порушення у цивільному процесі, домогтися для неї найбільш сприятливого рішення і надати суду допомогу у здійсненні правосуддя у цивільних справах.

Процесуальний представник для досягнення своєї мети може користуватися лише засобами, вказаними у законі (наприклад, позов, зустрічний позов, заперечення, клопотання та ін.) [4].

Представник, який має повноваження на ведення справи в суді, може вчиняти від імені особи, яку він представляє, усі процесуальні дії, що їх має право вчиняти ця особа. Щодо обмежень повноважень представника на вчинення певної процесуальної дії, то вони мають бути застережені у виданій йому довіреності.

Останнім часом в юридичних колах широко обговорюються питання, пов'язані з тим, щоб встановити «монополію адвокатів» на представництво інтересів громадян у цивільних, господарських та адміністративних справах. Іншими словами жоден інший юрист не зможе проводити судовий захист прав та свобод фізичних та юридичних осіб.

На рахунок запровадження цього нововведення існують як позитивні, так і негативні відгуки.

«Адвокатська монополія» введена в таких розвинених країнах, як США, Франція, Бельгія, Норвегія, Португалія [5]. Запровадження такого підходу і в Україні безумовно підвищило б рівень правосуддя та судового захисту. Адвокати будуть змушені підвищувати свою кваліфікацію, дотримуватись Правил адвокатської етики, а у їх клієнтів виникне право на повернення коштів за неякісно надані правові послуги. Також це нововведення дозволить вивести з ринку юридичних пос-

луг недобросовісних фахівців. Все це в комплексі допоможе громадянам якісніше захищати свої права в суді, забезпечить належну якість правової допомоги та добросовісну конкуренцію на ринку надання юридичних послуг. Крім позитивних рис запровадження такого нововведення необхідно вказати і на негативні сторони цієї ініціативи. Так, це суперечитиме статті 59 Конституції України, оскільки такі обмеження порушують конституційне право громадян вільно обирати захисника своїх прав. Очевидно, внаслідок втілення даної ініціативи в життя зростає ціна на адвокатські послуги і не всі зможуть її оплатити. Підбиваючи підсумки можна наголосити на тому, що неабияке значення для захисту прав, свобод та інтересів громадян має участь у цивільному процесі договірному представника. Проте, питання, хто саме ним може бути, на сьогоднішній день потребує детального дослідження.

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.

2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/>

3. Волкова Н. В. Представництво в цивільному процесі: поняття, мета та завдання / Н. В. Волкова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apdp.in.ua/v58/62.pdf>.

4. Діденко Л. В. Договірне представництво у цивільному процесуальному праві / Л. В. Діденко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com/>

5. Бугай Д. В. Ключовою умовою для запровадження адвокатської монополії є одночасне здійснення уніфікації професії / Д. В. Бугай. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zib.com.ua/ua/print/>

Пелешенко О. І.

*(Український державний університет
фінансів та міжнародної торгівлі)*

ПРИМУСОВІ ЗАХОДИ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ ЯК ОСОБЛИВІСТЬ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх можна визначити як встановлені нормами кримінального та кримінально-виконавчого законів виключні, порівняно з тими, що встановлені для дорослих осіб, правила щодо застосування заходів впливу (примусових заходів виховного характеру, покарання), їх зміс-

ту, підстав призначення, порядку та умов виконання, звільнення від кримінальної відповідальності та відбування покарання, строків погашення та зняття судимості.

Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх полягає в їх індивідуалізації, яка базується на максимальному врахуванні психологічної, моральної, вікової своєрідності дитини. Виокремлення спеціальних норм стосовно кримінальної відповідальності неповнолітніх обумовлено принципами справедливості, гуманізму, економії заходів кримінальної репресії.

Для неповнолітніх встановлено більш широкі умови звільнення їх від кримінальної відповідальності. Згідно зі ст. 105 КК України неповнолітній, який вчинив злочин невеликої або середньої тяжкості, може бути звільнений судом від покарання, якщо буде визнано, що внаслідок широкого каяття і подальшої бездоганної поведінки він на момент постановлення вироку не потребує застосування покарання. У цьому випадку суд застосовує до неповнолітнього примусові заходи виховного характеру [1].

Примусовими заходами виховного характеру є певні заходи, які суд застосовує до неповнолітнього в разі звільнення від кримінальної відповідальності.

Метою застосування примусових заходів виховного характеру є забезпечення інтересів неповнолітнього, які полягають в одержанні ним необхідного виховання, освіти, лікування, захисту від насильства та жорстокості, соціальної допомоги, а також у наявності можливості пристосуватися до навколишнього життя, підвищити свій культурний, соціальний та загальноосвітній рівень, набутти професії та працевлаштуватися [2, с. 442].

Відповідно до чинного законодавства примусові заходи виховного характеру можуть застосовуватися до особи, яка у віці від 14 до 18 років вчинила злочин невеликої або середньої тяжкості, а також до особи, котра у період від 11 років до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК України [3].

Отже, звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності є можливим за наявності двох обставин: 1) якщо неповнолітній вчинив злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості; 2) якщо є можливість виправлення такого неповнолітнього без застосування покарання.

Суд при вирішенні другої обставини має враховувати психофізіологічний розвиток особи винного, умови його життя та виховання, його поведінку після вчинення злочину. Якщо суд при розгляді кримі-

нальної справи щодо неповнолітнього, яка надійшла до суду з обвинувальним висновком, встановить обидві вищезазначені обставини, то він, відповідно до приписів КПК України, виносить ухвалу, а суддя постанову про закриття кримінальної справи і вирішує питання про застосування до такого неповнолітнього примусових заходів виховного характеру [4, с. 296].

Окремо треба наголосити, що відповідно до ч. 2 ст. 97 КК України, суд застосовує примусові заходи виховного характеру і до особи, яка до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК. В цьому випадку слідчий, відповідно до порядку, виписаному в КПК України щодо вирішення таких справ, порушує кримінальну справу.

У випадку встановлення, що суспільно небезпечне діяння вчинене особою у віці 11 років або до виповнення віку, з якого можлива кримінальна відповідальність, виноситься мотивована постанова про закриття справи і застосування до такого неповнолітнього примусових заходів виховного характеру.

Однак, на нашу думку, інститут звільнення неповнолітніх від кримінально відповідальності із застосуванням до них вищезазначених заходів, все ж має певні вади. Незважаючи на те, що кримінальне законодавство не відносить примусові заходи виховного характеру до покарання, правова природа цих заходів дає можливість вважати їх кримінально-правовими (особливим різновидом покарання, що призначається тільки неповнолітнім), оскільки вони передбачені в КК України і є різновидом заходів державного примусу. Є неприпустимим покладання на неповнолітнього при звільненні від кримінальної відповідальності таких самих обтяжень, як і в разі звільнення його від покарання. Тож це питання потребує подальшого вивчення його науковцями та удосконалення кримінального законодавства, з метою його однакового практичного застосування, а також досягнення однакості в розумінні правової природи примусових заходів виховного характеру.

1. Кримінальний кодекс України від 01.09.2001 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.

2. Українське кримінальне право. Загальна частина: підручник / за ред. В. О. Навроцького. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – С. 422.

3. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15.05.2006. – № 2.

4. Вереша Р. В. Кримінальне право України. Загальна частина: навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. та доп. станом на вересень 2011 р. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – С. 296.

І. В. Перетятко

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

На даному етапі становлення та розвитку України, як європейської держави, країна потребує кардинальних змін та реформування законодавчої бази, зокрема і сфери податкових правовідносин за для зміцнення позиції в економічній конкуренції та для досягнення стратегічної мети – інтеграції в ЄС. Варто зазначити, що в даному випадку необхідність змін розуміється як вищим керівництвом держави. В рамках реформування податкової системи згідно Постанови Кабінету Міністрів «Про утворення Державної фіскальної служби» від 21 травня 2014 року № 160 створено Державну фіскальну службу [1], шляхом перетворення (реорганізації) Міністерства доходів і зборів. ДФС діє безпосередньо як центральний орган виконавчої влади, зокрема і діяльність вказаного органу прямо контролюється і координується Кабінетом Міністрів України.

В ході реформування і створення Державної фіскальної служби України її Головою 5 травня 2015 року призначено Насірова Романа Михайловича [2]. Так новим керівництвом ДФС підтримано пропозиції уряду по необхідності реформування утвореної «диктаторської» податкової системи і зазначено, що зміни в податковій галузі стануть проривом і новим вектором, який забезпечить зростання та забезпечення економічної ситуації країни в цілому.

Так, в основу запропонованої реформи закладено в першу чергу простоту, рівність умов щодо всіх платників податків, прозорість, можливість діалогу між представниками бізнесу та державою їх рівноправність.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28 грудня 2014 року № 71-VIII суттєво змінилися окремі правила оподаткування [3]. З 2015 року в Україні зменшується кількість податків з 22 до 11 в основному за рахунок групування. Проте, окремі податки скасовано повністю. Зокрема скасовано [4]:

- Збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності;
- Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності;

– Збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства.

Як наслідок маємо наступну систему податків з 01.01.2015 року: Згідно змін розрізняють такі загальнодержавні податки [5]: 1. Податок на прибуток підприємств; 2. Податок на доходи фізичних осіб; 3. Податок на додану вартість; 4. Акцизний податок; 5. Екологічний податок; 6. Рентна Плата (надра, радіочастотний ресурс, вода, лісові ресурси); 7. Мито.

Та місцеві податки і збори: 1. Податок на майно (нерухомість, земля, транспортний податок; 2. Єдиний податок (єдиний, ФСП); 3. Збір за місяця для паркування транспортних засобів; 4. Туристичний збір [5].

Варто відзначити і позитивну сторону реформування, так званих, зарплатних податків, що полягає у зменшенні розміру єдиного соціального внеску. Актуальність даного кроку стане свого роду зацікавленістю та сприятиме скороченню кількості «зарплат в конвертах».

Ще однією позитивною зміною має стати зменшення наявної кількості звітів та платежів на рік та запровадження єдиного вікна подання звітності, заборона податкових перевірок платників єдиного податку та суб'єктів господарської діяльності з доходом до 20 млн. грн. в рік [2].

В умовах реформування податкової системи необхідно не лише змінювати державну політику у вказаній галузі, зміни потрібні і у свідомості кожного з нас як платника податків. Варто пам'ятати і про свої зобов'язання перед державою і належним чином виконувати їх. Адже саме від податкової системи прямо, її простоти і прозорості, залежить економічна стабільність держави, можливість забезпечення державою її територіальної цілісності та свобод і гарантій кожного її громадянина.

1. Про утворення Державної фіскальної служби: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 року № 160. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/>

2. Державна фіскальна служба України. Офіційний портал. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Закон України від 28 грудня 2014 року // Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/>

4. Концепція реформування податкової системи України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>

5. Податкова реформа: 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://from-ua.com/>

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ПРИВАТНИХ ВИКОНАВЦІВ В УКРАЇНІ: PRO ET CONTRA

*«Виграти суд – це лише півспра-
ви, спробуй виконати рішення».*

Не секрет, що Україна визнана в Європі державою з найменш ефективною системою судового захисту прав громадян та юридичних осіб. Більшість рішень Європейського суду з прав людини, що стосуються незабезпечення державою розумних строків розгляду справ у судах констатують неефективність роботи державної виконавчої служби. І це не випадково, адже виконання судового рішення є фінальним етапом судового захисту порушеного права. Як кажуть, без виконання судового рішення – це всього лише папірець, життя в який можуть вдихнути тільки судові виконавці [1].

На сьогодні основними нормативними актами, що регулюють діяльність у сфері виконавчого провадження є: Цивільний процесуальний кодекс України [2], Закон України «Про державну виконавчу службу» [3], Закон України «Про виконавче провадження» [4] та ін.

Нині в Україні дуже жваво обговорюється необхідність запровадження інституту приватних виконавців в Україні. Міністерство юстиції України спільно з громадськістю та експертами підготувало законопроекти, які якісно реформують виконавчу службу. Йдеться про нову редакцію Закону України «Про виконавче провадження» і про проект Закону «Про державну виконавчу службу і приватних виконавців», якими передбачається запровадження в Україні змішаної системи примусового виконання рішень органами державної виконавчої служби та приватними виконавцями. У результаті реалізації реформи стягувач отримує вибір: звертатися до державного чи приватного виконавця судових рішень [5].

Що ж позитивного в діяльності приватних виконавців? Перш за все, на відміну від державних виконавців, фінансування й матеріальне забезпечення яких здійснюється як за рахунок коштів Державного бюджету України, так і за рахунок боржника, фінансування й матеріальне забезпечення приватних виконавців здійснюється виключно за рахунок коштів боржника. Тому приватний виконавець є матеріально зацікав-

леною особою, а, отже, зростає ефективність виконання ним рішень судів й інших юрисдикційних органів. По-друге, запровадження інституту приватних виконавців є досить позитивним кроком, оскільки значною мірою дозволить розвантажити органи державної виконавчої служби, оптимізувати процес виконання судових рішень і вирішити проблему корупції в цій сфері. Крім того, наявність в нашій державі двох органів, які наділені правом здійснювати примусове виконання судових рішень, створило б між ними конкуренцію, що значною мірою могло б покращити якість виконання судових рішень [6].

Поради науковців щодо цих новацій неоднозначні. На думку О. Чумак, застосування примусу, який є сутністю виконання провадження, є виключною компетенцією державної влади, і делегування цієї функції приватним особам може вплинути на розвиток в Україні такого негативного явища, як рейдерство. Крім того, сучасний рівень правової свідомості та правової культури в Україні ще не дає можливості запровадження інституту недержавного примусового виконання рішень юрисдикційних органів [7, с. 813–817].

З наведеного вище можна зробити висновок, що вказаний законопроект спрямований на підвищення ефективності діяльності по примусовому виконанню судових рішень. Ми вже звикли до права вибору: приватний нотаріус чи державний, безкоштовний адвокат чи платний. Не мало хто відчув різницю і усвідомив, що безкоштовним є лиш сир в мишоловці. Тому, сподіваймося, що впровадження інституту приватних виконавців дійсно виправдає ідею його створення в Україні.

1. Закон про виконавче провадження: нове життя старих проблем. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravo-ukraine.org.ua/analytics/sobytie/>

2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>

3. Про державну виконавчу службу: Закон України від 24.03.1998 № 202/98-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/>

4. Про виконавче провадження: Закон України від 21.04.1999 р. № 606-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 24. – Ст. 207. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.

5. Приватні судові виконавці в Україні: первинні ілюзії чи реальні перспективи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dvsu.at.ua/publ/zakonodavstva/>

6. Мін'юст: Інститут приватних судових виконавців планується запровадити до кінця року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article>

7. Чумак О. О. Практика організації діяльності органів примусового виконання рішень іноземних держав / О. О. Чумак // Форум права. – 2011. – № 4. – С. 813–817. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-com/>

ІНСТИТУТ ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

В історії права норми про опіку та піклування займали в правових системах різне місце, мали різний зміст, що зумовлювалося принципами і завданнями даного інституту. Можна виділити наступні особливості розвитку норм про опіку та піклування в Україні. Сучасні вчені-цивілісти, розглядаючи положення цивільного законодавства про опіку та піклування, або категорично стверджують, що інститут опіки і піклування цілком належить цивільному праву, або приєднуються до найбільш поширеної думки про те, що це інститут комплексний. На думку професора О. М. Нечаєвої, опіка є спосіб заповнення дієздатності дитини, інститут представництва та форма влаштування в сім'ю дитини, що залишився без піклування батьків [3, с. 280].

Опіка та піклування – це система заходів, спрямованих на забезпечення особистих і майнових прав та інтересів неповнолітніх дітей, а також повнолітніх осіб, які за віком чи станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої права і виконувати свої обов'язки. Як спосіб захисту опіка та піклування спрямовані на відновлення прав дитини, що залишився без піклування батьків, і перш за все, прав на сімейне виховання, освіту і захист прав. Одним із прав та обов'язків опікуна згідно статті 150 Сімейного Кодексу становить те що опікун (піклувальник) дитини має право і зобов'язаний виховувати дитину, що знаходиться під опікою (піклуванням), піклуватися про її здоров'я, фізичний, психічний, духовний і моральний розвиток. Опіка, піклування встановлюється над дітьми-сиротами і дітьми, позбавленими батьківського піклування. Опіці підлягає дитина, яка не досягла 14 років, а піклуванню – від 14 до 18 років. Опіка (піклування) над неповнолітніми (малолітніми) дітьми, встановлюється, якщо батьки: померли, невідомо їх місцезнаходження, визнані в судовому порядку безвісно відсутніми або померлими. Опіка також встановлюється над повнолітньою особою, яка визнана у судовому порядку недієздатною через нездатність усвідомлювати значення своїх дій або керувати ними внаслідок хронічного стійкого психічного розладу. Опіку (піклування) може бути встановлено і за життя батьків неповнолітніх (малолітніх) дітей у випадках, коли батьки: судом позбавлені батьківських прав або прийнято рішення про відібрання дитини і передачу її під опіку,

незалежно від того, позбавлені вони батьківських прав чи ні, оскільки перебування з ними небезпечне для життя дитини; визнані в судовому порядку недієздатними або обмежено дієздатними (психічно хворі, розумово відсталі або перебувають у приватному стаціонарному лікуванні в лікувально-профілактичному закладі чи на державному утриманні і будинках інтернатах); понад 6 місяців не можуть займатися вихованням своїх дітей (засуджені до позбавлення волі на тривалий час, за станом здоров'я і інваліди I–II груп; понад 6 місяців не проживають разом з дитиною та без поважних причин не беруть участі в її вихованні та утриманні, не виявляють, що до дитини батьківської уваги та турботи або підкинули (залишили) дитину і це підтверджено відповідними актами, складеними органами внутрішніх справ; відмовились від дітей у встановленому законом порядку; виїхали на постійне місце проживання або постійне місце роботи за кордон чи перебувають у довготривалому відрядженні; перебувають під слідством [1, с. 88].

Щодо встановлення опіки над малолітньою дитиною та піклування над неповнолітньою дитиною, судова процедура встановлення опіки чи піклування можлива лише у випадку, якщо підставою для встановлення опіки та піклування є справа у провадженні суду, в процесі розгляду якої стало відомо про наявність дитини, яка залишилась без батьківського піклування. Підставою для припинення опіки є досягнення дитиною 15 років. У цьому випадку опіка автоматично перетворюється на піклування, і опікун без додаткового рішення стає піклувальником з відповідними правами та обов'язками. Піклування припиняється відповідно до підстав, визначених у ст. 77 Цивільного кодексу України. Зокрема такими підставами є: досягнення фізичною особою повноліття; реєстрація шлюбу неповнолітньої особи; надання неповнолітній собі повної цивільної дієздатності; поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, цивільна дієздатність якої була обмежена. Додатковими підставами для припинення опіки є смерть опікуна або підопічного [2, с. 28].

Виникає питання про те, чи є відмінності між опікою і піклуванням. На думку професора О. М. Нечаєвої, різниці між опікою і піклуванням немає, коли мова йде про захист особистих прав підопічних, і така різниця існує при захисті майнових прав. З такою думкою погодитися не можна. Різниця між опікою і піклуванням існує, і визначається вона, як справедливо зазначає Д. І. Мейер, тим, що опікун представляє особистість опікуваного, діє за підопічного, а піклувальник повинен цю особистість підтримувати порадами. Мета опіки та піклування полягає у забезпеченні виховання, освіти, утримання дитини та захисту її прав [3, с. 280].

Підсумовуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що опіка та піклування – це система заходів, спрямованих на забезпечення особистих і майнових прав та інтересів неповнолітніх дітей, а також повнолітніх осіб, які за віком чи станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої права і виконувати свої обов'язки.

1. Сімейний кодекс України (прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 р. зі змінами і доповненням станом на 03 вересня 2015 р.).

2. Цивільний кодекс України (прийнятий 10 січня 2002 р. зі змінами і доповненням станом на 03 вересня 2015 р.).

3. Нечаєва О. М. Сімейне право: актуальні проблеми теорії та практики / О. М. Нечаєва. – М.: Юрайт-Издат, 2007. – 280 с.

В. М. Пилипенко, О. В. Міллер

*(Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності)*

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ СУВЕРЕНІТЕТУ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Підрив територіальної цілісності, незалежності та демократії в Україні, дії, спрямовані проти України як соціальної та правової держави, можуть завдати значної шкоди безпеці країни та її громадян, а також конституційному ладу й іншим складовим національної безпеки, які приведуть нашу державу в глухий кут замість того, щоб досягати сучасних тенденцій та європейських ідеалів держави і суспільства в цілому. Тому посягання на ці блага є небезпечними як для держави, так і для кожного громадянина зокрема. Без належної кримінально-правової охорони цих соціальних цінностей є неможливе нормальне функціонування держави та відповідних її галузей чи інститутів. Для регулювання відповідних відносин в Кримінальному Кодексі України (далі – ККУ) є відповідні статті про відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України, які подані в першому розділі Особливої частини.

Для інших злочинів, які також спрямовані проти безпеки держави, на відміну від злочинів проти основ національної безпеки України, не є характерними відверті злочини, мотиви та мета підірвати або послабити Україну, змінити її конституційний лад, а також завдати істотної шкоди її безпеці.

У визначенні видів злочинів проти основ національної безпеки України слід виходити передусім із закону «Про основи національної безпеки України», згідно з яким основними реальними та потенційними загрозами національній безпеці України є, зокрема:

- проти основ національної безпеки у політичній сфері: дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади; посягання на територіальну цілісність і недоторканність України; посягання на життя державного чи громадського діяча;
- проти основ національної безпеки в інформаційній, економічній, науково-технологічній і воєнній сферах: державна зрада, шпигунство;
- проти основ національної безпеки в економічній, екологічній і воєнній сферах: диверсія [1].

Це дає підставу для визнання цих злочинів найбільш небезпечними і віднесення їх законодавством до особливо тяжких або тяжких злочинів проти суверенітету, територіальної цілісності та національної оборони України. Важливість родового об'єкта цих злочинів визначає значною мірою і специфіку їх об'єктивних та суб'єктивних ознак.

Родовим об'єктом злочинів проти основ національної безпеки України є національна безпека України в різних її сферах діяння, а основним безпосереднім об'єктом кожного окремого злочину – національна безпека у тій чи іншій її сфері [2].

З об'єктивної сторони розглядувані злочини характеризуються переважно суспільно небезпечними діями. Час і обставини вчинення злочину є обов'язковими ознаками лише однієї з форм державної зради, а саме: перехід на бік ворога може бути вчинений тільки в умовах воєнного стану або під час збройного конфлікту [2].

Суб'єктами злочинів проти основ національної безпеки України є осудні особи, які досягли 16-річного віку (суб'єктом злочину, передбаченого ст. 112 ККУ, – 14-річного) [2].

Спеціальний суб'єкт є ознакою лише двох складів злочинів проти основ національної безпеки України; у злочині, передбаченому ст. 111 ККУ, – це тільки громадянин України, а у злочині, передбаченому ст. 114 ККУ, – тільки іноземний громадянин або особа без громадянства. Кваліфікуючою ознакою злочинів, передбачених статтями 109 і 110 ККУ, є вчинення їх спеціальним суб'єктом – представником влади [2].

Із суб'єктивної сторони злочини проти основ національної безпеки України характеризуються лише прямим умислом. Переважна більшість із них вчинюється з метою ослабити державу, що передбачає намір знизити економічний, науково-технічний, військовий потенціал

України. Характерною є і мета – заподіяння шкоди цьому об'єкту: особа діє з метою зміни чи повалення конституційного ладу, захоплення державної влади, заподіяння шкоди суверенітету, обороноздатності України, зміни її території та ін. [2].

Переважає більшість цих злочинів є тяжкими й особливо тяжкими. Відповідно до ст. 3 Закону України «Про застосування амністії в Україні» від 1 жовтня 1996 р. застосування амністії не допускається до осіб, яких засуджено за особливо небезпечні злочини проти держави [3].

Таким чином можна стверджувати, що злочини проти суверенітету та національної безпеки України, які визначені Кримінальним кодексом України та Законом України «Про основи національної безпеки України», висвітлюють основні засади державної політики, спрямованої на захист національних інтересів, а також гарантування усім громадянам захисту від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності. Також, як умисні суспільно небезпечні діяння, що спричиняють істотну шкоду національній безпеці України у сфері державної безпеки, а також у політичній, інформаційній, науково-технологічній й екологічній сферах або загрожують спричиненням небезпек для суспільства з яких є характерною мета ослабити та підірвати політичний лад та державу Україна.

-
1. Кримінальний кодекс України.
 2. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 червня 2003 р.
 3. Про застосування амністії в Україні: Закон України від 1 жовтня 1996 р.

М. Я. Пилипець

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

КОРУПЦІЯ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

На противагу визначенням, які зазначають науковці та вчені, законодавча влада України, дала своє законодавче визначення в ст. 1 ЗУ «Про запобігання корупції», а саме: корупція – це використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можли-

востей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

Законодавець в ст. 1 цього закону також дає визначення поняття «неправомірної вигоди», під якою розуміють: грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи не грошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав.

Корупція, є серйозною загрозою національній безпеці державі. Вона стала одним із негативних чинників, що істотно впливає як на ефективність національної системи державного управління, так і функціонування органів державної влади.

Сьогодні в нашій державі дуже гостро відчувається проблема корупції і розв'язати її можливо лише реалізувавши цілий комплекс антикорупційних заходів, які мають послідовно здійснюватися в кожній сфері суспільних відносин. Він повинен бути спрямований не лише на викорінення корупції як явища, а й запобігти умовам, що можуть сприяти її виникненню.

Протидія корупції ускладнюється тим, що корупційні стосунки набули поширення на всіх рівнях державної влади та управління, та й в політичному процесі загалом. Нею вражені практично всі гілки влади і владні інститути, органи місцевого самоврядування, державні та комунальні підприємства. Ефективність антикорупційних рішень, які приймаються на вищому рівні, нівелюється внаслідок їх свідомого блокування чи нехтування [3, с. 4].

Корупція в Україні – це наслідок загальних політичних, соціальних і економічних проблем нашої країни, це негативне явище цілком притаманно державі, яка перебуває на етапі реформування. Підкреслюємо, що навіть наявність вікових демократичних традицій та певного досвіду протидії корупційним проявам не позбавила країни Європейського Союзу від різних форм корупції. Але її рівень проникнення у державні інституції є значно нижчим завдяки наявності достатніх умов для протидії. В Україні ж сьогоднішні масштаби і динаміка корупції створюють реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку нашої країни [4, с. 1].

Для боротьби з корупцією в 2014 році створені спеціальні органи, які уповноважені у сфері протидії корупції, а саме Національне антикорупційне бюро і Національне агентство з питань боротьби з корупцією.

В п. 1 ст. 1 ЗУ «Про антикорупційне бюро», визначено статус Національного антикорупційного бюро, а також основне його завдання, яким є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці.

Щодо Національного агентства з питань боротьби з корупцією, то ЗУ «Про запобігання корупції» передбачено створення цього агентства, також закону зазначено, що національне агентство з питань запобігання корупції є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику

Одним із основних напрямів у сфері запобігання корупції є виявлення корупційних ризиків, які можуть виникнути в діяльності представників публічної влади, а також усунення умов та причин виникнення цих ризиків.

Варто відзначити поділ ризиків, який був запропонований авторським колективом Національної Академії Внутрішніх Справ, котрим було запропоновано розташовувати корупційні ризики: за поширеністю корупційні в діяльності посадових і службових осіб публічної влади в такому порядку: недобросовісність державних службовців; виникнення конфлікту інтересів; безконтрольність з боку керівництва; наявність дискреційних повноважень [2, с. 73].

Тому, з метою недопущення (запобігання) виникнення такого корупційного ризику, як безконтрольність з боку керівництва, а саме безпосереднім керівництвом контроль має здійснюватись: систематично, тобто нести регулярний характер, або постійно; всебічно, тобто найбільш охоплювати всі питання та напрямки роботи; шляхом перевірки не тільки тих службовців, які мають слабкі результати роботи, а й тих, що мають добрі результати; об'єктивно, тобто виключати упередженість; гласно, тобто результати контролю повинні бути відомі тим особам, які підлягали контролю; результативно (дієво), тобто в залежності від результатів контролю мають вживатись відповідні заходи [2, с. 74].

Одним із важливих аспектів сучасної державної правової політики в Україні є реформування системи запобігання і протидії корупції. Досягнення успіху у цьому процесі є передумовою для формування у суспільства довіри до влади, зростання економічного потенціалу держави, покращення добробуту громадян України.

З 2011 року в Україні функціонує принципово нова антикорупційна система, яка має переважно превентивний характер і орієнтована на створення в суспільстві ефективних механізмів попередження корупції. За таких умов посилюється значення вимог до доброчесної поведінки

осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, які мають бути ними засвоєні як норми повсякденної поведінки [1].

1. Запобігання і протидія корупції в державних органах та органа місцевого самоврядування. Методичні рекомендації від 16.10.2013 року // Міністерство Юстиції. – 2013.

2. Братель С. Г. Запобігання та протидія проявам корупції (для працівників органів державної влади та місцевого самоврядування I–IV категорії посад) / С. Г. Братель, В. В. Василевич, Н. І. Золотарьова та ін. – К., 2012. – 378 с.

3. Клімова С. М. Організація запобігання та протидія корупції в Україні: навч. посібник / С. М. Клімова, Т. В. Ковальова. – Х., 2012. – 283 с.

4. Щегорцова В. М. Шляхи запобігання і протидії корупції в органах публічного управління України / В. М. Щегорцова. – Х., 2014. – 9 с.

М. О. Піщанська

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

Правове регулювання боротьби з корупцією є надзвичайно важливим для вивчення, оскільки кожна держава світу має досвід боротьби з таким явищем як корупція. Це явище представляє собою небезпеку для держави, суспільства і кожної конкретної людини окремо. У країні, що уражена корупцією, різко знижується ефективність економіки, посилюється убогість і соціальна нерівність, розширюється прірва між суспільством і владою, політика перетворюється на сферу розподілу національного багатства, розкладаються моральні підвалини суспільства, завдається непоправної шкоди престижу країни на міжнародному рівні. Корупція демонструє повну байдужість державних посадових осіб до суспільної користі, до закону, до народу. Вона створює собою злиття монополії влади, необмежених повноважень державних службовців у прийнятті рішень і відсутності жорсткої правової підзвітності та підконтрольності чиновників [1]. Також особливо важливим і актуальним є боротьба з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом. Тому що, у світі небайдуже ставляться до походження коштів. З метою боротьби з відмиванням «брудних» коштів, одержаних злочинним шляхом, створюються відповідні міжнародні органі-

зації, які застосовують певні санкції до тих країн, що не вживають необхідних заходів у цьому напрямку.

Окремі питання запобігання і протидії корупції свого часу досліджували: В. Гвоздецький, О. Кальман, С. Ківалов, О. Литвак, М. Мельник, В. Пшонка, М. Хавронюк, а також інші вчені та практики, цікаво дослідити міжнародно-правові акти, які спрямовані на врегулювання відносин у досліджуваній сфері, а також виокремити основні напрями такої міжнародної діяльності.

У міжнародно-правових документах наявні різні підходи до розуміння корупції. Це поняття в загальноприйнятому розумінні вперше було сформульовано на 34-й сесії Генеральної Асамблеї ООН 1979 року. Спеціалісти цієї організації визначили корупцію як, виконання посадовими особами будь-яких дій або ж бездіяльність у сфері виконання їхніх посадових повноважень за винагороду в будь-якій формі в інтересах того, хто надає цю винагороду, як з порушенням посадових інструкцій, так і без такого порушення [2, с. 115].

У енциклопедичній літературі, корупція – це підкуп державних, політичних, громадських діячів, службовців державного апарату, вчинений особою у певних вузькокорпоративних (кланових) інтересах [3, с. 42].

Наприкінці ХХ століття світова спільнота визнала, що корупція є глобальною проблемою кожної країни, і з цією проблемою треба боротися. Результатом стало ухвалення цілого комплексу міжнародно-правових актів (обов'язкового і рекомендованого характеру), підготовлених та прийнятих в Організації Об'єднаних Націй, Організації економічного співробітництва та розвитку, Організації американських держав, Раді Європи, Європейському Союзі, Африканському Союзі. Міжнародні юридичні інструменти відрізнялися за сферою застосування, проте в усіх було на меті одне – встановити загальні стандарти боротьби з корупцією шляхом забезпечення виконання антикорупційних законів на національному рівні [1].

Ефективне здійснення діяльності щодо запобігання і протидії у сучасних умовах неможливе без міжнародної взаємодії з іншими країнами та міжнародними організаціями. Так, відповідно до ст. 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

Україна має власну правову основу для боротьби з корупцією: Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. та Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14 жовтня

2014 р. Крім того, антикорупційне законодавство регулює конфлікти інтересів державних чиновників і кримінальну відповідальність за надміру дорогі подарунки, гостинність тощо. Проте такі дії по боротьбі з корупцією не знижили її вияви в світі. Отже, варто зазначити, що для боротьби з корупцією низка країн вживає заходи організаційного характеру – створюють спеціалізовані установи, організації, метою діяльності яких є вироблення відповідної стратегії й тактики, розробка превентивних заходів нормотворчого й функціонального змістового наповнення. Зокрема, у Україні формуються Національне агентство з питань запобігання корупції та Національне антикорупційне бюро.

Практика роботи правоохоронних органів зарубіжних країн у цьому напрямі свідчить про те, що досконалість нормативно-правового забезпечення протидії та наявність ефективної системи протидії корупції на національному й міжнародному рівнях є однією з головних умов успішного подолання зазначеної проблеми.

Таким чином, практичний досвід правових держав світу у сфері боротьби з корупційними злочинами дає змогу сформувати уявлення про основи передової національної антикорупційної стратегії, вироблення якої сьогодні необхідне в Україні. Відповідно, влада повинна:

- розробити єдину державну політику в сфері боротьби з корупцією, яка містила б комплекс заходів державного, політичного, економічного, соціального і правового характеру;

- сформувати спеціальну антикорупційну службу, незалежну від усіх гілок влади, яка забезпечила б контроль за діяльністю державних органів різних рівнів;

- забезпечити незалежне функціонування судової влади, за прикладом правоохоронних систем Італії, США, Великої Британії чи Франції [1].

Щодо боротьби з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, то необхідною умовою є налагоджені співробітництво та плідна взаємодія підрозділів фінансових розвідок усіх країн світу, координаторами якої виступають відповідні міжнародні організації.

1. Задирака Наталія. Світовий досвід запобігання та протидії корупції: до питання про інтеграцію законодавства України до права Європейського союзу / Наталія Задирака, Роман Кабанець // Віче: теоретичний і громадсько-політичний журнал // Верховна Рада України. – 2014. – № 10. – С. 42–43. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/4201/>

2. Nevmerzhyč'kyj Je. V. Korupcija v Ukraїni: pryčyny, naslidky, mehanizmy protydivi': monografija / Je. V. Nevmerzhyč'kyj. – K.: KNT, 2008. – 368 s.

3. Словничок юридичних термінів: навч. посібник / уклад. В. П. Марчук. – К.: МАУП, 2003. – 128 с.

М. Ю. Пованда

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Ідентичність – це збереження і підтримка особистістю власної цілісності, тотожності, нерозривності історії свого життя, а також стійкий образ «Я», усвідомлення у собі певних особистісних якостей, індивідуально-типологічних особливостей, рис характеру, способів поведінки, які визнаються своїми, достовірними [2].

Виокремлюють такий вид ідентичності як «гендерна ідентичність». Е. Берн вважав що, гендерна ідентичність – це особливий вид соціальної ідентичності, що співіснує в самосвідомості людини в єдності з поданнями про професійний, сімейний, етнічний, освітній й т. п. статуси. Вона починає формуватися з народження дитини, коли на підставі будови його зовнішніх статевих органів визначається його психологічна стать. З цього починається процес гендерної соціалізації, у ході якої дитину цілеспрямовано виховують таким чином, щоб вона відповідала прийнятним у даному суспільстві уявленням про «чоловіче» та «жіноче» [3].

На думку Е. Еріксона, гендерна ідентичність – поняття ширше, ніж статева ідентичність, оскільки гендер включає в себе не тільки рольовий аспект, а й, наприклад, образ людини в цілому (зачіску, одяг, охайність і т. д.). Гендерна ідентичність – усвідомлення свого зв'язку з цими культурними визначеннями [4].

Варто зазначити, що трактування «гендерна ідентичність» у соціально- психологічних дослідженнях є неоднозначним. Т. Бендас розглядає гендерну ідентичність як ототожнення себе з визначеною статтю, ставлення до себе як до представника певної статті, освоєння відповідних форм поведінки і формування особистісних характеристик [1]. Різні аспекти гендерної ідентичності стали об'єктом аналізу у працях, пов'язаних з дослідженням психології статі, а пізніше – гендерної психології у таких зарубіжних дослідників як: С. Бем, З. Фрейд, К. Юнг, Е. Еріксон, М. Мід, Б. Фрідан, К. Хорні, Т. Бендас та вітчизняних і російських дослідників – І. Кон, Є. Ільїн, І. Клецина, Т. Говорун, В. Каган, Л. Шевченко, Г. Андреева та ін.

До середини ХХ століття статева належність індивіда вважалася біологічним фактом, з якого автоматично виводилися всі біологічні, соціальні і тілесні відмінності між чоловіками і жінками. Гендерні

дослідження набувають все більш широкого розмаху і є дуже важливим у сучасній трансформації поглядів на природу чоловіка і жінки, у боротьбі суспільства з масовими стереотипами свідомості. Більшість соціальних дослідників зосереджують свою увагу на соціальній природі гендеру, психологічних (а не біологічних) відмінностей між статтями та культурних чинниках формування гендерної ідентичності.

Р. Столлер запропонував розмежувати біологічні і культурні складові у вивченні питань, пов'язаних зі статтю, це дало поштовх формуванню особливого напрямку в гуманітарному знанні – гендерним дослідженням.

Відмінності між чоловіками і жінками завжди цікавили мислителів. Одними з перших звернулися до цього питання давні греки, передусім Платон і Арістотель, які дотримувалися протилежних поглядів на сутність чоловічого і жіночого. Платон, якого вважають автором поняття «андрогін», що означає поєднання однаково сильно виражених фемінних та маскуліних рис в одній особистості, проповідував ідею рівноправності статей. Арістотель, ототожнюючи відносини між чоловіком і жінкою з відносинами пана та раба, співвідносив жіноче начало з пасивною, покірною матерією, чоловіче з активною, панівною формою взаємодії. Нерівність статей він вважав природною, біологічно зумовленою, як і відмінності поведінки чоловіків та жінок.

Біологічну зумовленість відмінностей між чоловіками і жінками вважали незаперечною до кінця XIX ст. Цієї позиції дотримувалися, наприклад, французький мислитель Жан-Жак Руссо, німецькі філософи Імануїл Кант, Артур Шопенгауер та ін.

Трактування особливостей розвитку чоловіків і жінок було докорінно переглянуте під впливом феміністичних ідей XVIII–XIX ст., які суттєво прислужилися виокремленню гендерних досліджень як самостійного наукового напрямку в суспільних науках.

Саме на підставі існуючих у суспільстві еталонів формуються уявлення дитини про власну гендерну ідентичність та ролі, її поведінку, а також самооцінку.

Феномен гендерної ідентичності в першу чергу пов'язаний з соматичними ознаками, на основі яких формується ідентичність людини як представника певної статі; феномен психологічного статі поряд з біологічними основами включає в себе психологічні та поведінкові прояви особистості як індикатори чоловічого і жіночого, що наповнюють змістом аспект самосвідомості, пов'язаний з статтю; гендерна ідентичність ставить на перше місце соціокультурні параметри категорій «чоловіче» та «жіноче», відповідно до яких людина ідентифікує себе з конкретною гендерною групою, конструюючи свою ідентичність як представник конкретного статі.

Отже, гендерна ідентичність є складним і багатоплановим процесом, що триває протягом всього життя. Гендерна ідентичність є однією з базових складових «Я-концепції» і суттєво впливає на самоусвідомлення індивіда, його бачення картини світу. Гендерна ідентифікація зазнає значного впливу соціальних і культурних факторів. Разом з тим, виникає необхідність розробки та запровадження в сучасній та освітній практиці моделі гендерної просвіти з метою формування гендерної культури особистості.

-
1. Бендас Т. В. Гендерная психология / Т. В. Бендас. – Питер, 2005. – 431 с.
 2. Берн Ш. М. Гендерная психология / Ш. М. Берн. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2004. – 320 с.
 3. Великий тлумачний словник української мови. – Ірпінь: Перун, 2001. – 1440 с.
 4. Ериксон Е. Х. Идентичность. Юность и кризис: пер. с англ. / Е. Х. Эриксон. – М.: Прогресс, 1996. – 86 с.
 5. Кочарян А. С. Личность и полова́я роль: Симптомокомплекс маскулинности/фемининности в норме и патологии / А. С. Кочарян. – Х.: Основа, 1996. – 127 с.

Ю. Понайда

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

БАР'ЄРИ У СПІЛКУВАННІ, ЇХ ВПЛИВ НА ВЗАЄМОДІЮ ПОЛІЦІЇ І НАСЕЛЕННЯ

Людина не може жити без спілкування, воно завжди було і буде невід'ємним елементом її життя. Адже із процесом спілкування пов'язані всі сторони буття людини в суспільстві: (засвоєння досвіду, виробленого людством за всю його історію; процес соціалізації особистості; процес становлення окремої людини як суспільного індивіда; пізнання не тільки інших, але й самого себе; обмін різноманітною інформацією).

Будь-яка діяльність, трудова або навчальна, здійснюється в спілкуванні й результат її багато в чому залежить від того, як цей процес спілкування організований, і як саме він відбувається.

Однак кожна людина по-своєму сприймає інформацію, тому не завжди можна знайти спільну мову з тим чи іншим співрозмовником. У даному випадку слід розглядати таке явище – як бар'єри спілкування, які мають, в першу чергу, психологічний характер. Актуальність даної теми очевидна, адже кожен з нас нерідко стикається з непорозуміннями під час спілкування, що є зумовленими саме комунікативними бар'єрами.

Дослідження цих бар'єрів, природи їх виникнення, дає змогу визначити шляхи їх усунення і подолання, краще зрозуміти як вести розмову з тим чи іншим співрозмовником. Дасть змогу забезпечити ефективну взаємодію.

Причини виникнення бар'єрів є різноманітні, так на думку К. Роджерса, головна причина бар'єрів комунікації – це оцінка з боку партнера по спілкуванню, так званий оцінний зворотній зв'язок. А. Аронсон дотримується думки, що комунікативні бар'єри породжені неправильною інтерпретацією намірів партнера по спілкуванню.

Розглядаючи процес пізнання людиною людини в спілкуванні, один з основоположників радянської психології С. Л. Рубінштейн писав: «У повсякденному житті, спілкуючись з людьми, ми орієнтуємося в їх поведінці, оскільки ми як би «читаємо» її, тобто розшифровуємо значення її зовнішніх даних, і співставляємо її дані зі своїми.

Бар'єр спілкування – це внутрішня перешкода психологічного характеру, що заважає людині успішно спілкуватись та взаємодіяти з іншими людьми. Бар'єри поділяються на психологічні та комунікативні. Комунікативний бар'єр – це та перепона, яку встановлює реципієнт на шляху небажаної стомлюючої інформації. Причини таких бар'єрів можуть приховуватися у змістових, формальних характеристиках самого повідомлення (фонетичних стилістичних, семантичних), а також у логіці його побудови.

- Фонетичний бар'єр, тобто перешкода, яка створюється особливостями мови того хто говорить, виникає тоді коли учасники комунікативного процесу розмовляють різними мовами та діалектами, також цей бар'єр можуть породити невиразне мовлення, зловживання великою кількістю слів-паразитів мова скоромовка. Спеціалісти психологі довели, що коли людині щось повідомляти на підвищених тонах, то розуміння того хто слухає буде заблоковане.

- Семантичний бар'єр він може виникнути тоді, коли ви і ваш співрозмовник під одними і тими ж поняттями увазі зовсім різні речі. Цьому нерозумінню сприяють наприклад використання жаргонів і сленгів у процесі спілкування.

- Логічний бар'єр виникає тоді, коли у одного з співрозмовників є наявним невміння виражати свої думки. У промові такої людини плутаються причинно-наслідкові зв'язки, відбувається заміна одних понять на інші.

- Стилiстичний бар'єр може виникнути вразі невідповідності стилю мови комунікатора й ситуації спілкування, або стилю мови й актуального психологічного стану реципієнта.

- Соціо-культурний причиною такого можуть бути соціально-культурні відмінності між партнерами спілкування. Це можуть бути соціальні, політичні, релігійні і професійні відмінності, що приводять до різного пояснення тих або інших понять.

- Бар'єр авторитету, а саме сприйняття партнера спілкування, як особи певної професії, статі, національності та віку. Психологами було доведено, що бар'єр спілкування тим менший, чим вищий авторитет того хто говорить, по відношенню до того хто слухає.

Виділяють такі психологічні бар'єри: бар'єри негативних емоцій, мотиваційні бар'єри, бар'єри установки, бар'єри першого враження. Усі ці бар'єри можуть призвести до незадоволення, міжособистісних конфліктів, непорозумінь, та стресів.

- Бар'єр першого враження. Під час спілкування йде сприйняття людини її зовнішніх характеристик (це одяг, зачіска, манери поведінки, вираз очей та обличчя, адже очі – дзеркало душі).

- Бар'єр негативних емоцій сюди відносяться погані настрої, страх, тривожність.

- Бар'єри установок. Наявність стереотипів і установок у процесі спілкування, може стати причиною неефективності спілкування, адже вони визначають і впливають на поведінку людини.

- Мотиваційні бар'єри характеризуються тим, що висловлювана мотивація має бути прийнятною і переконливою для інших. При негативному її розумінні мотивація може втратити мобілізуюче значення.

Практично для всіх людей важливо вміти спілкуватися таким чином, щоб їх правильно розуміли, щоб їх слухали і чули. Нам важливо проаналізувати з якими бар'єрами ми стикались у власному житті, з якими можемо стикнутись, як ми можемо запобігти їхньому виникненню, які можемо використати способи для їх подолання.

1. Філоненко М. М. Психологія спілкування: підручник / М. М. Філоненко. – К., 2008. – 224 с.

2. Винославська О. В. Психологія: посібник / О. В. Винославська. – К., 2005. – 352 с.

ШЛЯХИ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Багато правових цінностей, маючи основу і походження в моральних нормах, засвоюються особою в процесі різноманітної соціальної практики, через інші, не правові форми і канали формування суспільної свідомості. Проте, правове виховання передбачає утворення спеціального інструментарію, перетворення його в особисті переконання і внутрішній орієнтир поведінки.

Таким чином, форми, засоби і методи правового виховання виступають організаційним і методологічним механізмом, за допомогою якого суб'єкти правового виховання впливають на суспільну й індивідуальну свідомість, допомагаючи останньому сприйняти принципи і норми.

Правове виховання має певні можливості, що дозволяють створювати вагомі умови для моменту самореалізації особистості як людини правової [1, с. 258]. Іншими словами, воно сприяє формуванню правової культури, у тому числі й правосвідомості громадянина. Правове виховання дозволяє створювати конкретні умови для майбутнього розвитку суб'єкта, які сприяють знаходженню балансу між встановленням автономності і адаптованості в самому суспільстві, відносно процесів і подій, що відбуваються в правовій сфері. Правове виховання попереджає не правову поведінку кожного індивіда, у тому числі, не допускає утворення в його правосвідомості так званих антиправових настанов [1, с. 259].

Форми правового виховання виступають конкретними способами організації виховного процесу. До таких форм теорія та юридична практика відносять:

- правову освіту;
- правову агітацію;
- правову пропаганду;
- юридичну практику;
- історію української та світової культури із правової тематики;
- самовиховання [2, с. 328].

Правова освіта – це конкретний вид навчального процесу, під час якого під керівництвом досвідчених юристів члени суспільства здобувають правові знання, навички, вміння здійснення правових норм.

Правова агітація – це форма правового виховання, що полягає у правовому впливі на правосвідомість і настрої членів суспільства через колективні та індивідуальні співбесіди, виступи на мітингах, зборах, за допомогою преси, телебачення тощо.

Правова пропаганда – це цілеспрямована діяльність з формування у членів суспільства високого рівня правосвідомості та правової культури, роз'яснення правової політики та поширення правових знань, ідей, іншої правової інформації за допомогою засобів масової інформації та інших форм донесення правової інформації до широкого загалу.

Юридичну практику можна визначити як сукупність напрацьованого досвіду внаслідок правотворчої, правоохоронної та правореалізаційної (включно з правозастосовною) діяльності різних суб'єктів права [2, с. 329].

Узагальнення щодо забезпечення законності та правопорядку в процесі правотворчої, правореалізаційної та правоохоронної діяльності здійснюється різними органами. Узагальнення щодо здійснення законності та додержання правопорядку в Україні здійснює Генеральна прокуратура України і підпорядковані їй прокуратури на місцях [3].

Узагальнення судової діяльності, діяльності правоохоронних органів здійснює Верховний Суд України, вищі спеціалізовані суди, касаційні та апеляційні судові інстанції. Суди загальної юрисдикції здійснюють контроль над законністю діяльності правоохоронних органів при реалізації своїх повноважень із здійснення правосуддя.

Центральні структури системи правоохоронних органів здійснюють контроль та узагальнюють юридичну практику щодо додержання законності та зміцнення правопорядку підлеглими їм підрозділами [2, с. 330].

Юридична практика включає в себе як діяльність, так і результати діяльності професійних юристів та державних органів. Узагальнення юридичної практичної діяльності та вироблення пропозицій щодо покращення як самої юридичної практичної діяльності, так і її результатів з метою удосконалення законодавства та практики його реалізації складає основу юридичної практики.

Історія української та світової культури з правової тематики визначається як системою літературної, художньої, кіно-, телевізійної та іншої творчості про правову дійсність [2, с. 331].

Отже, існуючі форми правового виховання не виключають й інших форм, таких як загальна та індивідуальна профілактика, під-

вищення рівня соціальної забезпеченості, покращення соціальних умов життя, стимулювання правомірної поведінки тощо.

1. Правове виховання в сучасній Україні: монографія / А. П. Гетьман, Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян, О. П. Дзюбань та ін.; за ред. В. Я. Тація, А. П. Гетьмана, О. Г. Данильяна. – Х.: Право, 2010. – 368 с.

2. Колодій А. М. Правознавство / А. М. Колодій, А. Ю. Олійник. – К.: Правова Єдність, 2009. – 792 с.

3. Про прокуратуру: Закон України від 05.11.1991 № 1789-ХІІ // Законодавство України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1789-12>

О. О. Порва

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ СЕПАРАЦІЇ ШЛЮБУ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Упродовж останніх років законодавство нашої держави зазнало кардинальних змін. Активно продовжуються процеси, спрямовані на створення докорінно нової, хоч і не позбавленої поки що вад та прогалин, правової системи. Не оминули ці тенденції й сімейні відносини: з'являються нові інститути, удосконалюються існуючі [1, с. 195].

Серед новел правового регулювання сімейних відносин чинного Сімейного Кодексу України стала можливість застосування такого механізму збереження сім'ї та шлюбу, як режим окремого проживання подружжя. Метою даного дослідження є аналіз рис фактичної сепарації і їх майнових наслідків для подружжя як на теоретичному, так і на практичному рівнях.

До питаннями сепарації в своїх працях зверталися, зокрема, такі українські вчені: Л. В. Липець, К. М. Глиняна, Б. К. Левківський, В. С. Гопанчук, Н. А. Аблятіпова С. М. Лепех, М. М. Ясинок, І. В. Жилінкова, З. В. Ромовська, Ю. С. Червоний.

Режим окремого проживання подружжя відомий під назвою «сепарація» системам права багатьох країн Європи, наприклад, Франції, Швейцарії, Бельгії, Іспанії, Португалії, Данії, Фінляндії, Норвегії, Польщі. Зарубіжна судова практика застосовує інститут сепарації за наявності таких обставин, як хвороба одного із подружжя (наприклад,

психічна, коли перебування з такою особою є небезпечним, або безпліддя), відмова одного із подружжя від співжиття, алкоголізм, наркоманія дружини або чоловіка, велика різниця між ними у віці та зумовлені цим розбіжності у поглядах, належність одного із подружжя до різних сект чи субкультур, інших підстав, що призвели до розладу відносин між подружжям [2, с. 15].

За національним законодавством інститути окремого проживання та розірвання шлюбу мають самостійний характер, оскільки рішення про розірвання шлюбу суд приймає, якщо його подальше збереження суперечить істотним інтересам одного з подружжя чи їхніх дітей, а підставою для встановлення режиму окремого проживання є неможливість чи небажання дружини і (або) чоловіка проживати спільно. За відсутності взаємної згоди подружжя на встановлення сепарації волевиявлення одного з них має бути обґрунтованим. Наприклад, перебування одного із подружжя у тривалому відрядженні, на заробітках, його навчання в іншому населеному пункті не може слугувати обґрунтуванням вимоги про застосування судом цього інституту.

Інститут сепарації є юридичним закріпленням одного з проявів права кожного з подружжя на особисту свободу. Дружина, чоловік мають право вибору щодо місця проживання і в результаті можуть жити окремо без встановлення режиму окремого проживання. Отже, кожен з подружжя може беззастережно змінити своє місце проживання, не підтримувати жодних зв'язків із своїм чоловіком чи дружиною. Тобто фактична сепарація може відбутися тоді, як тільки цього побажає хтось із подружжя, але коли ж йдеться про юридичне її оформлення, то тут волі лише одного з подружжя може бути замало.

За чинним законодавством режим окремого проживання між подружжям встановлюється за заявою подружжя або за позовом одного із них у судовому порядку, якщо ними не доведено неможливість чи небажання проживати спільно [3, ст. 119].

Щодо правових наслідків встановлення судом такого режиму, то, перш за все, слід звернути увагу на зміни майнового характеру. Так, при окремому проживанні припиняється режим спільної сумісної власності подружжя – майно, набуте в майбутньому дружиною та чоловіком при окремому проживанні, не буде вважатися набутиим у шлюбі, тобто буде розділним. Зміни в особистих стосунках подружжя полягають у тому, що дитина, народжена дружиною через десять місяців після встановлення режиму окремого проживання, не вважатиметься такою, що походить від її чоловіка. Щодо інших особистих прав та обов'язків подружжя у період окремого проживання, то вони залишаються незмінними [4, с. 73].

Оскільки Сімейний кодекс України не встановлює конкретні строки тривалості режиму окремого проживання, право вибору строку дії такого режиму належить позивачу з урахуванням думки відповідача.

Суд може встановити режим окремого проживання без обмеження строку або обмежити його певним терміном. Для припинення встановленого судом зазначеного режиму потрібна взаємна згода подружжя, що підтверджується поновленням сімейних відносин або їх припиненням за їхньою заявою рішенням суду. Режим окремого проживання не припиняє шлюбу, а отже, не дає права на реєстрацію шлюбу з іншою особою.

Режим окремого проживання не стосується тих прав та обов'язків, які виникли до його встановлення [5, с. 56]. До недавнього часу законодавство містило ще один наслідок встановлення режиму окремого проживання. Зокрема, дружина та чоловік могли без згоди один одного усиновити дитину. Але такий правовий наслідок викликав здивування і непорозуміння, тому дану норму було виключено з закону.

Режим окремого проживання не є перешкодою для виникнення у одного із подружжя права на утримання. Але та обставина, що подружжя у шлюбних відносинах перебувало нетривалий час, зокрема у зв'язку із сепарацією, може бути підставою для позбавлення одного з них права на утримання [6, с. 15].

Режим окремого проживання не є підставою для припинення дії шлюбного договору. Водночас зацікавлена сторона може вимагати внесення до шлюбного договору змін, обумовлених сепарацією [7, с. 77].

Основний сенс режиму окремого проживання полягає у паралізації дії двох презумпцій: презумпції спільної сумісної власності на майно, придбаного у шлюбі та презумпції батьківства. Тому майно, набуте дружиною та чоловіком після встановлення сепарації, вважається особистою приватною власністю кожного з них. Щоправда, спір між ними може виникнути відносно часу його придбання, у зв'язку з чим відповідні документи слід зберігати. Після встановлення сепарації презумпція батьківства також триває ще десять місяців. Дитина, зачата після цього, не вважається такою, що походить від батьків, які перебувають у шлюбі.

Батьківство щодо неї буде визначитися відповідно до ст. 125 СК України. Якщо дружина завагітніла після закінчення дії презумпції батьківства свого чоловіка, вона не має права на аліменти за ст. 84 СК України.

Режим окремого проживання припиняється у разі поновлення сімейних відносин або за рішенням суду на підставі заяви одного з подружжя.

1. Ратушняк С. П. Правознавство: навчальний посібник / С. П. Ратушняк. – Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2011. – 704 с.
2. Ясенюк М. Режим окремого проживання подружжя – новий вид справ у окремому провадженні / М. Ясенюк. – К.: Право України, 2008.
3. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
4. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України за 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uazakon.ru/ukr/sku/index.htm>
5. Борисова В. І. Сімейне право України: підручник / В. І. Борисова, І. В. Жилінкова. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 288 с.
6. Часопис Київського університету права. – 2013. – № 4.
7. Ромовська З. В. Українське сімейне право: підручник / З. В. Ромовська. – К.: Правова єдність, 2009. – 500 с.
8. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України: Погляд у майбутнє / З. В. Ромовська // Право України. – 2001. – № 2.
9. Лепех С. Інститут сепарації: проблеми застосування / С. Лепех. – К.: Право України.

С. А. Праворський

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН: ІСТОРИЧНИЙ ВИМІР

Проте використання зарубіжного досвіду, що був набутий в інших реаліях повинно здійснюватися з урахуванням вітчизняних параметрів Воєнної організації, можливостей Державного бюджету, менталітету Українського народу, традицій, пов'язаних з проходженням військової служби, наявних корупційних практик та інших чинників.

Безперечно, для повного, всебічного та об'єктивного аналізу забезпечення законності у збройних силах зарубіжних країн слід якомога в більшій кількості країн проаналізувати реальний стан відповідної сфери законодавства та існуючої інституційної системи.

Армія Китаю заснована 1 серпня 1927 року у результаті Нанчанського повстання як комуністична «Червона армія», під керівництвом Мао Цзедуну під час громадянської війни у Китаї (1930 роки). Відповідна назва – «Народно-визвольна армія Китаю» почало використовуватися стосовно Збройних сил, що були сформовані влітку 1946 року із військ Комуністичної партії Китаю, 8-ї армії («8-ї Національно-революційної армії» – одне із з'єднань Національно-революційної армії Китаю, що контролювалася китайськими комуністами), Нової 4-ї армії та Північно-східної армії. Після проголошення КНР у 1949 році вказана назва почала використовуватися стосовно Збройних сил. До складу Збройних Сил Китаю входять Сухопутні війська, Військово-повітряні сили, військово-морський флот, стратегічні ракетні сили, народна озброєна міліція Китаю та народне ополчення [1].

Крім армій Китаю є доречним також розглянути армію США, а особливо яким чином забезпечується законність у ній. Адже армія США є дуже потужною, сильною та має свою специфіку функціонування. Згідно зі статтею 11 Кодексу Сполучених Штатів Америки. Збройні сили США включають у себе сухопутні війська, військово-повітряні сили, військово-морські сили, корпус морської піхоти та берегову охорону.

Армія Франції. є однією з небагатьох держав, у складі Збройних сил якої є майже повний спектр сучасних озброєнь та військової техніки власного виробництва – від стрілкової зброї до ударних атомних авіаносців.

Здійснюючи аналіз зарубіжного досвіду забезпечення законності та правопорядку у військових формуваннях різних держав світу не можна оминати увагою Федеративну Республіку Німеччини, як флагмана та локомотива організації та функціонування Європейського Союзу. Збройні Сили Німеччини представлені Бундесвером, який вважається найбільш боєздатною армією в Європі. Головою Бундесверу є федеральний міністр оборони, який є головнокомандувачем у мирний час.

Згідно зі статтею 115b Конституції Німеччини у разі настання необхідності оборонних дій командування переходить канцлеру Німеччини. Певні повноваження надані Бундестагу і Бундесверу.

Ми не можемо обійтися без аналізу практики забезпечення законності та у Республіці Польща. Вибір цієї країни був зумовлений тими об'єктивними досягненнями майже в усіх сферах в цій державі, у тому числі й в організації функціонування армійських структур, а також тим, що ця країна межує з Україною, а також вийшла з того ж соціалістичного табору, що і Українська держава.

Збройні сили Республіки Польща, неофіційна назва – Військо Польське, – сукупність військ Республіки Польща, що призначені для захисту свободи, незалежності та територіальної цілісності держави. До їх складу входять сухопутні війська, військово-морські, військово-повітряні сили та спеціальні війська. Проходження військової служби регулюється Законом Республіки Польща «Про професійну військову службу» від 11 вересня 2003 року та розпорядженням міністра оборони «Про порядок призову на професійну військову службу» від 1 березня 2004 року [2].

Виходячи з вищевикладеного можна зазначити, що зарубіжний досвід забезпечення законності у збройних силах є різноманітним та багатограним. Кожна держава у цій сфері є особливою. Різною компетенцією наділені органи, що забезпечують законність в армійських структурах. Однак, не зважаючи на таку різницю, варто констатувати, що в сучасних державах великий потенціал окремих органів спрямований на здійснення діяльності, яка не тільки забезпечує, а й сприяє законності у збройних силах.

1. Конституція КНР від 4 грудня 1982 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://andronpsiharulidze.narod.ru/KonstituciyaKNR.html>

2. Основные приоритеты развития вооруженных сил Польши в 2012 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.belvpo.com/7403.html>

О. В. Приймак

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

АДАПТАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Інтеграція до Європейського Союзу є одним із головних пріоритетів зовнішньої політики України на сучасному етапі її розвитку. За останні роки, інституції Європейського Союзу прийняли значну кількість нормативних актів у сфері захисту прав споживачів, які повинні бути трансформовані у національне законодавство держав-кандидатів та асоційованих членів.

Законодавством України не врегульовано, такі правовідносини у сфері захисту прав споживачів як: правовідносини щодо позасудового

врегулювання спорів за участю споживачів та праввідносини щодо колективного користування нерухомим майном на умовах «таймшер».

Праввідносини щодо позасудового врегулювання спорів за участю споживачів у Європейському Союзі регулюються Рекомендацією Комісії 2001/310/ЄС від 4 квітня 2001 р. про принципи діяльності позасудових органів, залучених до компромісного розв'язання суперечок за участю споживачів [1].

Коли виникають спори з приводу споживчих питань, більшість споживачів неохоче звертається до офіційних судових органів, особливо коли вартість предмету спору невисока [2]. Тому, у країнах ЄС популярними є альтернативні методи для вирішення спорів між споживачами та підприємствами, які передбачають створення системи позасудового вирішення спорів.

Такі системи дуже різноманітні: деякі з них утворені державами, інші – суб'єктами підприємницької діяльності. Іноді вони утворюються недержавними організаціями споживачів (найчастіше є саме другий та третій випадки). Іноді ці системи утворюються за спільною ініціативою згаданих суб'єктів (крім держави) [3, с. 147].

Рекомендація Єврокомісії стосується органів третьої сторони, відповідальних за процедури позасудового розв'язання суперечок за участю споживачів, які незалежно від їх назви, намагаються розв'язати суперечку, зібравши сторони разом, щоб переконати їх знайти рішення за взаємною згодою.

Рекомендація визначає найбільш розповсюджені принципи, яким мають відповідати системи позасудового вирішення спорів: неупередженість, прозорість, ефективність та справедливість.

Процедура для споживачів має бути безкоштовна, або витрати мають бути пропорційними сумі, з приводу якої йде суперечка, та помірними. Сторони мають бути проінформовані щодо їх права відмови від участі в процедурі або усунення від неї в будь-який час та доступу до юридичної системи або інших позасудових механізмів сатисфакції на будь-якому етапі, якщо вони незадоволені результатами або дією процедури. Обидві сторони мають заохочуватись до повної співпраці з процедурою, зокрема, шляхом надання будь-якої інформації, необхідної для справедливого розв'язання суперечки [1].

Відповідно до ст. 22 Закону України «Про захист прав споживачів» захист прав споживачів, здійснюється судом. Законодавством України не передбачена можливість позасудового вирішення спорів, що є неправильно. Позасудове вирішення спорів у сфері захисту прав споживачів є доцільне, оскільки, спеціальні позасудові органи, які покликані вирішувати суперечок за участю споживачів, дозволять розвантажити роботу судів, а також економити час споживачів.

Правовідносини щодо контрактів, які укладаються на умовах «таймшер», також, не врегульовані законодавством України.

У Європейському Союзі цьому питанню присвячено Директиву Європейського Парламенту та Ради від 14 січня 2009 р. 2008/122/ЄС про захист споживачів стосовно певних аспектів контрактів з таймшер (право володіння майном протягом відведеного часу), довгостроковими продуктами, пов'язаними із відпусткою, повторного продажу та обміну [4]. Згідно з Директивою 2008/122/ЄС, такими договорами є договір що триває понад один рік, згідно з яким споживач, за винагороду, набуває право використовувати одне або більше житлових приміщень на один або більше періодів поселення.

Продаж таймшеру в Україні залишається нелегальним, тому, у більшості випадків, покупці таймшерних прав стали жертвами шахрайств. Рішення цих питань вимагає модернізації законодавчої бази з урахуванням сучасних структурних відношень в туристському бізнесі і приведення його до відповідності з міжнародними нормами та стандартами. Для сучасного українського суспільства звернення до цієї теми є важливим, тому що в процесі порушення прав як туристів, так і туристичних фірм виникають нові проблеми із застосуванням засобів захисту прав на практиці, тому як цей механізм є небездоганним [5]. Окрім того, враховуючи великий туристичний потенціал України, відсутність належного законодавчого врегулювання відносин таймшеру зумовлює дуже серйозні втрати для економіки країни.

Отже, в силу деяких факторів, пов'язаних з особливостями розвитку економічних відносин в державі та специфікою їх правового регулювання, в Україні не врегульовано ряд відносин, які доцільно було б врегулювати.

1. Рекомендація Комісії 2001/310/ЄС від 4 квітня 2001 р. про принципи діяльності позасудових органів, залучених до компромісного розв'язання суперечок за участю споживачів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/45878>

2. Захист прав споживачів в Європейському Союзі та Україні. Аналітичний звіт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.consumerinfo.org.ua/>

3. Рогачова Г. А. Оцінка відповідності законодавства України про захист прав споживачів праву ЄС (acquis communautaire): навчальний посібник. – К.: ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка, 2003. – 184 с.

4. Директива 94/47/ЄС від 26.10.1994 р. про захист покупців щодо деяких аспектів договорів стосовно прав покупців, що використовують нерухоме майно протягом певного часу (таймшер). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/45878>

5. Дмитрієва О. Щодо необхідності правового регулювання договору таймшеру в Україні / О. Дмитрієва. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://asyan.org/potra>

М. В. Пророченко

*(Український державний університет
фінансів та міжнародної торгівлі)*

КОНФІСКАЦІЯ, РЕКВІЗИЦІЯ ТА НАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЯК ПІДСТАВИ ПРИПИНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

Перш за все, хотілось би зазначити, що власність є тією фундаментальною основою, що забезпечує існування будь-якого суспільства. Інститут права власності посідає центральне місце в системі цивільного права будь-якої правової системи, в тому числі правової системи України. Захист і охорона власності є однією з найголовніших функцій держави. Принцип охорони власності закріплений в Україні конституційно. Держава забезпечує захист прав та свобод усіх суб'єктів права власності. Власність притаманна майже всім епохам розвитку людства, є одним з найважливіших об'єктивних економічних чинників буття суспільства. За допомогою права держава регулює: належність тих або інших об'єктів власності певному суб'єкту – громадянину, колективу, державі; обсяг і зміст суб'єктивних повноважень власника, порядок та форми їхньої реалізації щодо різноманітних об'єктів; засоби правової охорони відносин власності.

Право власності було й залишається одним з основних рушіїв соціально-економічного розвитку суспільства, а отже його конституційне закріплення потребує вивчення юридичної природи цього поняття та гарантій його реалізації, здійснення та захисту. Під час написання тез я проаналізував і дослідив такі правові інститути припинення права власності як конфіскація, націоналізація і реквізиція, застосування яких на практиці викликає чимало питань. Причиною є закріплені в нормативно-правових актах норми, що регламентують принципи, лад і умови проведення таких процедур. Розкриття сутності механізмів припинення права власності вимагає розуміння, що таке право власності і власність зокрема.

Термін «*власність*» часто вживається в різних значеннях. Основне джерело в цивільних відносинах щодо права власності – Цивільний кодекс України закріплює поняття права власності як суб'єктивного права особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб. Право власності регулюється та гарантується різними галузями права, зокрема конституційним, кримінальним, сімейним, господарським тощо.

Першопочатково, право власності закріплюється в Конституції України, зокрема встановлюються форми власності, рівність всіх

суб'єктів права власності, гарантії права власності та обов'язки власників. Норми ЦК України визначають поняття права власності, зміст права власності, регулюють поведінку власників у цивільному обороті, закріплюють способи права власності тощо.

В цивільному праві прийнято розрізняти право власності в об'єктивному на суб'єктивному значенні.

Право власності в об'єктивному значенні – це сукупність правових норм, які регулюють відносини власності.

Право власності в суб'єктивному значенні – це можливість власника володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю (рідчю, майном) на свій власний розсуд і в своїх інтересах або інтересах інших осіб. Цьому праву відповідає обов'язок інших осіб утримуватися від дій (бездіяльності), які б перешкоджали цьому праву, тобто володіти, користуватися, розпоряджатися своєю власністю.

Також слід зазначити, що право власності є надзвичайно актуальною темою сучасного життя. Зміст власності становлять відносини щодо володіння, користування, розпорядження належним особою майном на свій розсуд. В процесі написання тез я дізнався, що всім власникам забезпечуються рівні умови здійснення їхніх прав. Базову роль серед інших нормативних актів, що регулюють право приватної власності в Україні, відіграє Цивільний кодекс.

Норми, що торкаються права приватної власності зосереджені не лише у кількох частинах, а чітко відображені у всьому тексті кодексу. Звичайно ж Цивільний кодекс є не єдиним джерелом, що регулює відносини приватної власності – значна кількість законів визначає або торкається володіння, користування та розпорядження майном приватними власниками.

Також, слід розкрити сутність таких понять як конфіскація, реквізиція та націоналізація. А саме:

- Конфіскація – це позбавлення права власності на майно за рішенням суду як санкція за вчинення правопорушення у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом.
- Реквізиція – примусове вилучення державою майна власника в державних інтересах з виплатою йому вартості майна
- Націоналізація – вилучення з приватної власності осіб у власність держави землі, промислових і транспортних підприємств або цілих галузей народного господарства.

Слід зазначити, що підстави припинення права власності поділяють на такі, що залежать, і такі, що не залежать від волі власника, тобто власник і сам не розуміючи, може в будь-який час у передбачених законодавством випадках залишитися без свого майна.

Отже, підсумовуючи все вищезазначене можна сказати, що право власності є надзвичайно актуальною темою сучасного життя, оскільки кожного дня, кожну годину відбуваються певні спори, а також виникають питання щодо саме права власності на відповідне майно, тобто права володіння, права користування та права розпорядження цим майном.

-
1. Спасибо-Фатєєва І. Замітки цивіліста про тенденції пізнання права власності / І. Спасибо-Фатєєва // Право України. – 2011. – № 5.
 2. Харченко О. Окремі питання припинення права власності поза волю власника / О. Харченко. // Право України.
 3. Панченко М. І. Цивільне право України: навч. посібник / М. І. Панченко. – К.: Знання, 2005. – 583 с. – (Вища освіта XXI століття).
 4. Право власності в Україні: навч. посібник / О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова, О. А. Підпригора та ін.; за заг. ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. – К., 2000. – 816 с.

Н. О. Пряхіна, С. В. Васюк
*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРОФІЛАКТИКА ТА КОРЕКЦІЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ

Відхилена поведінка підлітків є актуальною, сучасною та поліаспектною проблемою. Вкрай важливим є те, що протягом останніх років в сучасному суспільстві спостерігається динаміка зростання кількості молодих людей з девіантною поведінкою, урізноманітнення форм девіації. Зазвичай молоді люди мають реальні можливості для прийняття самостійного рішення та вибору моделі соціально-схваленої поведінки. Більша кількість неповнолітніх має повну уяву про моральні, культурні, духовні цінності суспільства, вони, як правило, знають чого від них очікують дорослі та які соціальні вимоги пред'являє соціум. Проблема девіантної поведінки підлітків в свою чергу тісно пов'язана зі значущими питаннями її профілактики та корекції.

Перше соціологічне пояснення відхильної поведінки дав Еміль Дюркгейм, який запропонував теорію аномії. Слово «аномія» буквально означає «відсутність норм», «відсутність нормативності». Цим

терміном Дюркгейм позначив ситуацію, що складається для індивідів та суспільства, коли соціальні норми стають взаємно суперечливими, втрачають ясність або навіть (для деяких аспектів соціальної діяльності) взагалі зникають [1, с. 216]. В основі відхилень часто-густо лежить конфлікт цінностей, інтересів, розходження потреб, деформація способів їх задоволення, помилки у вихованні, життєві негаразди, прорахунки тощо [2, с. 34]. Фахівці з соціальної роботи та соціальної педагогіки до психологічних факторів ризику девіантної поведінки відносять акцентуації характеру, реакцію емансипації, реакцію групування, потяг до самоствердження, задоволення почуття цікавості, бажання виглядати дорослим, потребу змінити психічний стан у стресовій ситуації, інфантилізм, підвищений рівень тривожності [4, с. 56].

Результати аналізу щодо передумов формування девіантних проявів у поведінці юнаків і дівчат засвідчують про існування комплексу соціально-психологічних чинників, які обумовлюють їхнє виникнення. Це: неповна сім'я, прийомні діти, вади виховання (гіперопіка, «оранжерейне виховання» або підвищена відповідальність та жорстоке поводження), вплив референтного оточення та засобів масової інформації. Валідними виявляються й інші причини, про які говорять дослідники: виражене протікання підліткової кризи, деформація ідентичності, низька самооцінка, соціальна ізоляваність, стигматизація [3, с. 21].

У сучасній літературі поняття корекція визначається як виправлення (часткове або повне) недоліків психічного чи фізичного розвитку в аномальних суб'єктів за допомогою спеціальної системи психолого-педагогічних прийомів і заходів. Причому, корекція розглядається як психолого-педагогічний вплив, який не зводиться до тренувальних вправ, спрямованих на виправлення (ліквідацію) окремого взятого дефекту, а має на увазі вплив на особистість в цілому [5, с. 45].

Для реалізації соціально значимих молодіжних програм з 1991 р. державою була створена система центрів соціальних служб для молоді (ССМ), які уповноважені брати участь у реалізації молодіжної політики та надавати соціальні послуги та соціальну допомогу молодим верствам населення. Вони діють на обласному, міському і районному рівнях з метою практичного здійснення підтримки соціального становлення та розвитку молоді. Метою Інституту соціальних служб для молоді як координатора є поєднання всіх соціалізуючих процесів у суспільстві та виконання функції посередника у взаємодії особистості зі сферою життєдіяльності з метою профілактики девіантної поведінки, негативних явищ у дитячому у молодіжному середовищі центрами соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді проводиться комплекс заходів профілактичного характеру: рольові ігри, міні-лекції, бесіди,

тренінги та ін. Соціально-психологічна профілактика є найбільш ефективною в профілактично-корекційній роботі, особливо у формі впливу на умови й причини, які викликають девіантну поведінку, на ранніх етапах.

Вважається доцільним фахівцям соціальних служб приділяти більше уваги саме формам соціально-психологічної профілактики, активно впроваджувати їх в свою діяльність в рамках програми корекції девіантної поведінки молоді.

1. Алемаськіна Ю. М. Профілактика та корекція девіантної поведінки підлітків у навчальному процесі / Ю. М. Алемаськіна // Соціальна педагогіка: теорія та практика; за ред. С. Я. Харченко. – Луганськ: ЛНУ ім. Т. Г. Шевченка, 2009. – № 1. – 216 с.

2. Белічевий В. М. Передумови формування девіантної поведінки особистості в підлітковому віці / В. М. Белічевий // Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України; за ред. С. Д. Максименка. – Т. XIII. – Ч. 5. – К., 2011. – 34 с.

3. Гарькавець С. О. Соціально-нормативний конформізм особистості у психологічному вимірі: монографія / С. О. Гарькавець. – Луганськ: Ноулідж, 2010. – 21 с.

4. Дем'янчук О. О. Програма корекції девіантної поведінки як напрямок соціально-психологічної допомоги підліткам / О. О. Дем'янчук // Соціальна праця; за ред. О. П. Главник. – № 2 (26). – К., 2007. – 56 с.

5. Жигайло Н. І. Соціальна педагогіка: навч. посібник / Н. І. Жигайло. – Л.: Новий Світ-2000, 2007. – 45 с.

А. В. Пухляк

*(Український державний університет
фінансів та міжнародної торгівлі)*

ТЕНДЕНЦІ ЖІНОЧОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Актуальність теми обумовлена тим, що поняття жіночої злочинності в науці кримінології ніколи не вважалось першорядним, оскільки серед злочинців, особи жіночої статі не перевищували 18%.

Отже, питома вага жінок, які скоїли злочин, є значно меншою ніж питома вага чоловіків- злочинців, при цьому частка жінок у населенні країни становить більше половини. Разом із тим, останнім часом спостерігається збільшення відсотку злочинів, які скоюють жінки. Що характерно, схожі тенденції відбуваються не лише в Україні, а й в інших державах світу.

Жіноча злочинність відрізняється від чоловічої, деякими якісними показниками. Можна назвати дві сфери суспільного життя, де жіноча кримінальна активність проявляється найчіткіше.

Сфери, де жінка виконує професійні функції, передусім, пов'язані із можливістю вільного доступу до матеріальних цінностей (наприклад, торгівля, громадське харчування, бухгалтерія) або до корупційних схем (медицина, освіта тощо) [4].

Іншим типовим місцем прояву жіночої злочинності є сімейно-побутова сфера, яка є традиційно «жіночою» [2, с. 15].

На тенденції підвищення агресивності та криміногенно-небезпечних дій, жінки у сімейно побутових конфліктах, наголошується у роботі Л. Крижни: «за результатами вивчення кримінальних справ питома вага осіб жіночої статі, які вчинили злочини у сфері сімейно-побутових відносин зростає за останні роки більше ніж удвічі» [3, с. 8]. Л. Крижна, виокремлює дві підгрупи жінок-злочинниць. Першій, притаманні риси суб'єктивного характеру – неврівноваженість, емоційна нестійкість, розбещеність, аморальні погляди і т. д. Іншу підгрупу складають жінки, які скоюють злочини за наявності віктимної поведінки потерпілої сторони [3, с. 8–9].

Варто запитати: «Які ж злочини вчиняють жінки?». На жаль, офіційної статистики про структуру жіночої злочинності не існує, тому, ми можемо спиратися лише на соціологічні дослідження, та статистику з місць позбавлення волі. Можна назвати такі злочини: обман покупців – 80%; шахрайство – 41%; вбивство – 12%; грабіж – 8%; заподіяння тяжких тілесних ушкоджень – 7%; розбій – 6%; необережні злочини – 5% (з них автотранспортні – 2%) [4]. Крім того, існують і суто «жіночі» види злочинів, наприклад, вбивство своєї новонародженої дитини.

Основними тенденціями розвитку жіночого рецидивізму в Україні є:

- кардинальна зміна порівняно з минулими часами його характеру за рахунок переважання наркотичної злочинності над злочинами насильницької спрямованості;
- вузький спектр злочинних проявів порівняно зі структурою первинної злочинності жінок;
- переважання серед рецидивісток спеціального рецидиву;
- незначна частка злочинів, скоєних через помсту або ревності;
- практична відсутність у середовищі рецидивісток ідейних «злочинниць-кар'єристок» та ін. [1].

Разом із тим, показник жіночого рецидивізму менший, ніж чоловічого. Більшість жінок (83%) на момент вчинення злочину не мали

судимості, 14% – мали одну судимість, 1% – дві, 2,5% – три і більше. Але ресоціалізація жінок-рецидивісток відбувається важче [4].

Проблема «жінки у в'язниці» є особливо злободенною у зв'язку із тим, що реалізація принципу рівності всіх перед законом далеко не завжди задовольняє природні очікування жінок, а робота з жінками-в'язнями у пенітенціарних установах має істотні особливості, які необхідно враховувати.

Жінки, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі, швидше руйнують позитивний соціальний стереотип, швидше десоціалізуються.

Проблеми попередження жіночої злочинності повинні вирішуватися в рамках боротьби з злочинністю в цілому. На мою думку, одна з найважливіших умов досягнення успіху в даній сфері – якісно інше становище суспільства. Жінка повинна відчувати принципово інший життєвий статус – перш за все, матері і дружини. Держава повинна забезпечити фінансову, матеріальну допомогу, соціальну підтримку, надати можливість жінці заробляти, отримати більш високу кваліфікацію.

Таким чином, жіноча злочинність, на даний момент, має швидші темпи зростання, ніж чоловіча, що не може не викликати стурбованості в суспільстві. Також, жіноча злочинність має більшу латентність. Прояви жіночої злочинності є найвищими у сферах, до яких жінка найбільше залучена – сімейно-побутовій та серед професій, які традиційно вважаються «жіночими». При цьому, жінкам, які пройшли через місце позбавлення волі, складніше дається процес ресоціалізації. Всі ці фактори потрібно враховувати при подальшій розробці проблеми та при впровадженні програм із попередження та подолання наслідків жіночої злочинності.

1. Батиргареева В. С. Кримінологічні засади запобігання рецидивній злочинності в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія» / В. С. Батиргареева. – Х., 2010.

2. Бова А. Кримінологія гендера: дослідження подружнього насильства / А. Бова // Український соціум. – 2004. – № 2 (4). – С. 13–20.

3. Крижна Л. В. Попередження злочинів, що вчинюються у сфері сімейно-побутових відносин: автореферат, дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. «Кримінальне право та кримінологія» / Л. В. Крижна. – К., 2000. – 17 с.

4. Надьон О. Жіноча злочинність: деякі особливості розслідування справ / О. Надьон. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravoznavec.com.ua>

СУЧАСНА ПОДАТКОВА СИСТЕМА В УКРАЇНІ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ЇЇ РЕФОРМУВАННЯ

Податкова система в Україні одна з найбільш громіздких і найменш ефективних у світі. На адміністрування податків бізнес щороку витрачає понад мільярди гривень. У світовому рейтингу щодо простоти їх сплати Україна посідає одне з останніх місць. Гірше, ніж у нас, ідуть справи лише у Венесуелі та Білорусії [1, с. 1].

Однак дуже швидко з'ясувалося, що з прийняттям Податкового кодексу, при наявності в ньому позитивних моментів, підвищити ефективність податкової системи і розв'язати старі проблеми не вдалося. Більш того, додалися ще й нові проблеми. За оцінками Pricewaterhouse Coopers, Україна належить до десяти країн з найскладнішими податковими системами. Податкове навантаження на економіку в Україні залишилося на рівні 44%, тоді як у країнах Центральної та Східної Європи, які входять до ЄС, – 30%. Тінізація економіки, за офіційними оцінками Мінекономіки, сягає 35%, за експертними оцінками – 45% [1, с. 3]. У серпні–вересні 2014 року Кабмін запропонував ввести нові зміни до Податкового кодексу та інших Законів, щодо податкової реформи.

Щодо скорочення кількості малоефективних податків, то йдеться про скасування низки зборів за провадження деяких видів підприємницької діяльності, скасування надбавки на природний газ для споживачів усіх форм власності, рентної плати за транспортування нафти і газу, збору за місця для паркування транспорту, туристичного збору, а також збору на виноградарство, садівництво та хмелярство [4, с. 3].

В Україні ПДВ є основним податком і дає близько 30% доходів зведеного бюджету. Однак саме з цим податком в Україні є найбільше проблем. В податковій реформі 2014 року передбачається модель реформування ПДВ в аграрному секторі, а саме усі, в кого річний обсяг виручки не більший 20 мільйонів гривень і в кого не більше 3-х тисяч гектарів, залишаються на сьогоднішній системі оподаткування податку на додану вартість. Всі інші переходять на загальну систему оподаткування. Загалом це означає, що 90% всіх суб'єктів підприємницької діяльності, які працюють в аграрному секторі, залишаються на пільговій системі оподаткування, 10% переходить на загальну систему оподаткування. Також щодо нововведень податкової реформи ПДВ

з 2015 року запроваджується система електронного адміністрування ПДВ. Вона дозволить скоротити можливості для зловживань працівників податкової сфери і, разом з тим, створить умови для унеможливлення отримання незаконного бюджетного відшкодування для платників і, тим самим, збільшить надходження до бюджету. Ще одна, варта уваги, зміна – збільшення «порогу» обов'язкової реєстрації підприємства – платника ПДВ з 300 тисяч гривень – до 1 мільйона гривень [1, с. 4].

Реформування податку на прибуток підприємств передбачає єдиний облік заснований на стандартах бухгалтерського обліку. Основні зміни реформування податку на прибуток пов'язані з простим розрахунком на основі фінансової звітності, що полегшить роботу податковим органам [2, с. 6].

Згідно проекту податкової реформи пропонується ввести диференційовану систему ставок податку на доходи фізосіб (чим більше зарплата, тим вище ставка податку). Проте тут бачимо свої переваги і недоліки.

Перевагою є те, що буде більша диференціація рівня ставок податку на доходи фізичних осіб, що в свою чергу призведе до створення справедливої системи оподаткування. Недоліком виступає саме те, що дана диференціація посилить податковий тиск на прозорий бізнес, який платить високі заробітні плати офіційно, тому це може спричинити підвищення обсягу оплати праці в «конвертах», а це означає що зменшаться податкові надходження в державний бюджет, що негативно вплине на економічний розвиток країни.

Єдиний соціальний внесок знову прирівнюється до податку, що відповідає суті існуючого пенсійного та соціального страхування, але суперечить Конституції та виключає прагнення до реформування пенсійної системи в майбутньому.

Знову нема жодного кроку до зміни у перерозподілі навантаження із сплати ЄСВ з роботодавця на найманого працівника. Для бюджету нічого не змінюється – надходження залишаються ті самі. Проте повинна змінюватися філософія страхування: працівник повинен бачити, що з його зарплати сплачується не тільки податок з доходів фізосіб, а й страхові внески [3, с. 5].

Зміни також торкнулись і акцизного податку. Багато хто вважає, що акцизний податок – це податок на розкіш, а тому в рамках нового акцизного збору вводиться класичний податок на розкіш, до якого включаються реєстрація першого транспортного засобу, екологічний податок із палива та цінову надбавку по тарифу за електроенергію. Тому, передбачається також запровадження акцизного податку з реалізації через роздрібну торговельну мережу алкогольних напоїв, тютю-

нових виробів та палива, а ставка податку встановлюватиметься місцевими органами влади у розмірі не більше 5% від обсягу реалізації; пропорційне підвищення ставок акцизного податку на бензин, дизпаливо, скраплений газ за рахунок скасування екологічного податку; відновлення справляння акцизного податку з автомобілів, переобладнаних з вантажних на легкові; встановлення єдиної ставки акцизного податку на сигарети з фільтром та без фільтру поетапно протягом двох років; запровадження електронної форми подання декларації про максимальні роздрібні ціни на сигарети [4, с. 3].

Підсумовуючи все вищесказане можна дійти висновку, що Україна має недосконалу податкову систему, в якій існує чимало проблем, що потребують негайного вирішення.

Реформування податкової системи має важливе значення, оскільки це спричинить ряд позитивних наслідків, як для держави так і для суб'єктів господарювання.

Серед таких є створення більш сприятливого бізнес-клімату, що призведе до збільшення інвестицій в нашу державу. А також слугуватиме, Євроінтеграційним процесам в Україні.

1. Гайдуцький П. І. Податкова реформа – виклик для України / П. І. Гайдуцький // Дзеркало тижня. Україна. – 2014. – № 1. – С. 10–20.

2. Пекар В. В. Податкова реформа від податківців – смерть для економіки / В. В. Пекар // Українська правда. – 2014. – № 10. – С. 14–45.

3. Продан О. І. Податкова реформа: півень на одній нозі / О. І. Продан // Економічна правда. – 2014. – № 8. – С. 5–27.

4. Ревун В. І. Про реформування й модернізацію податкової системи / В. І. Ревун // Фінанси України. – 2012. – № 6. – С. 17–37.

Л. М. Равлик

*(Український державний університет
фінансів та міжнародної торгівлі)*

АДМІНІСТРАТИВНІ СТЯГНЕННЯ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

У сучасних умовах питання ефективності застосування адміністративно-правових санкцій як засобу протидії правопорушенням викликають підвищену зацікавленість не тільки вчених-теоретиків, але й практичних працівників, які безпосередньо спрямовують свої зусилля на боротьбу з цими негативними явищами.

Водночас одним із суттєвих проблемних питань залишається низький рівень ефективності діяльності юрисдикційних органів, уповноважених на розгляд справи та винесення постанови про накладення адміністративного стягнення через недосконалість певних адміністративно-правових санкцій та механізму їх застосування.

Одним із суттєвих чинників, який сприяє нейтралізації цих протиправних явищ є правильне застосування адміністративно-правових санкцій. Проблематика адміністративних стягнень в юридичній літературі на сучасному етапі досліджується переважно не як самостійне правове явище, а лише в контексті розгляду інституту адміністративної відповідальності.

Такий підхід хоч і пояснюється особливістю співвідношення цих взаємопов'язаних правових явищ, та водночас значно звужує дослідження проблем застосування адміністративних стягнень [3, с. 550].

Адміністративна відповідальність реалізується шляхом застосування до винних осіб адміністративних стягнень, тобто у своїй сукупності вони й складають систему заходів адміністративної відповідальності. Загальною особливістю адміністративних стягнень є їх виховний, репресивний, каральний та профілактичний характер. Вони застосовуються лише до винних у вчиненні адміністративних проступків осіб.

Адміністративні стягнення, як правило, полягають у позбавленні або обмеженні певних прав, благ. Цим досягається мета покарання порушника, запобігання скоєнню нових правопорушень. Проте покарання не є самоціллю, воно виступає необхідним засобом виховання правопорушника і запобігання правопорушенням.

За вчинений проступок громадянин або позбавляється будь-якого суб'єктивного права, або обмежується його правосуб'єктність, або на нього покладаються спеціальні «штрафні» обов'язки.

Тобто, можна дати наступне поняття адміністративного стягнення – це заходи примусу, що застосовуються уповноваженими державними органами, як правило виконавчої влади, від імені держави до осіб, винних у скоєнні адміністративного правопорушення [2, с. 190].

Систему адміністративних стягнень закріплено в ст. 24 КУпАП, в якій їх перераховано з врахуванням зростання суворості:

- попередження (ст. 26 КУпАП);
- штраф (ст. 27 КУпАП);
- оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом правопорушення (ст. 28 КУпАП);

– конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення (ст. 29 КУпАП);

– позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину (ст. 30 КУпАП);

– громадські роботи (ст. 31-1 КУпАП)

– виправні роботи (ст. 31 КУпАП);

– адміністративний арешт (ст. 32 КУпАП). [1]

Адміністративні стягнення відрізняються одне від одного за різними ознаками.

Перш за все, вони поділяються на основні і додаткові. Основні стягнення можуть накладатися лише самостійно, забороняється накладати за одне правопорушення два або більше основних стягнень.

Як основні можуть застосовуватися всі адміністративні стягнення, перераховані в ст. 24 КпАП. Два стягнення – оплатне вилучення та конфіскація – можуть застосовуватися і як основні, і як додаткові [5, с. 92].

Адміністративні стягнення – це складовий елемент змісту інституту адміністративної відповідальності. Адміністративне стягнення, по-перше, позначає, підтверджує факт адміністративної відповідальності оскільки, як говорилося вище, без стягнення немає і самої відповідальності і, по-друге, адміністративне стягнення визначає вид відповідальності, що вона в даному випадку адміністративна, а не яка-небудь інша [4, с. 132].

Отже, слід звернути увагу на правильність застосування адміністративних стягнень.

Виконання загальних правил при застосуванні адміністративних стягнень виявляється, перш за все, в неухильному додержанні принципу законності.

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення. – Х.: Одісей 2006.

2. Бачило А. Л. Порівняльне адміністративне право: курс лекцій / А. Л. Бачило, Н. Є. Сокіл. – Мн.: НО ТОВ «БІП-С», 2003. – 240 с.

3. Колпаков В. К. Адміністративне право України / В. К. Колпаков. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 715 с.

4. Коваль Л. В. Адміністративне право: курс лекцій для студентів юрид. вузів та факультетів / Л. В. Коваль. – К.: Вентурі, 2008. – 220 с.

5. Хорошак Н. В. Адміністративні стягнення за законодавством України: монографія / Н. В. Хорошак. – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2004. – 172 с.

ПРОБАЦІЯ В УКРАЇНІ ЯК КРОК ДО ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Сьогодні пробація є невід'ємним елементом системи кримінальної юстиції у європейських країнах. «Пробація» у перекладі з англійської означає «випробування» або «умовне звільнення (від покарання)», а у перекладі з латині – «випробувати» або «віддавати під нагляд». Це переважно юридичний термін, який походить із західних правових систем.

У різних країнах процес розвитку пробації відбувався по-різному, але загальними рисами пробації у всіх країнах є:

- не застосування до порушника покарання у виді ув'язнення або узагалі звільнення від покарання (на підставі спеціального соціального дослідження особистості правопорушника);

- застосування пробації до правопорушника у залежності від обставин (вчинений злочин, особистість, соціальна ситуація правопорушника);

- здійснення нагляду, який відрізняється від поліцейського нагляду та поєднаний з соціальною допомогою правопорушнику у процесі ресоціалізації [1].

На сучасному етапі Україна взяла курс на євроінтеграцію, тому пробація – це шлях до впровадження європейської моделі роботи з правопорушниками. Перевагою пробації є не лише гуманність системи правосуддя, але й соціально-економічна доцільність.

Оскільки, за рахунок залишення правопорушника у суспільстві збільшуються шанси його успішного виправлення, збереження соціальних зв'язків (в тому числі створення сім'ї), роботи (економіка країни, компенсація шкоди потерпілим), а також уникнення негативного впливу кримінального середовища, інших засуджених у в'язницях (правопорядок).

Сьогодні світова спільнота та, зокрема, Європейський Союз розглядають пробацію не як альтернативу тюремному ув'язненню, а як заходи кримінально-правового реагування, що мають застосовуватися у першу чергу. До позбавлення волі вдаються лише у крайніх випадках, коли це відповідає інтересам безпеки потерпілого, суспільства або ресоціалізації правопорушника [1].

Документом, який визначає європейські принципи пробації є Правила Ради Європи про пробацію. Згідно цим правилам пробація відноситься до процесу виконання в суспільстві покарань і заходів, передбачених законом і призначених правопорушникові. Вона включає широке коло дій та заходів виховного впливу, таких як нагляд, контроль та надання допомоги, метою яких є залучення засудженого до громадського життя та забезпечення безпеки суспільства.

Правила містять 17 принципів пробації, які є обов'язковими для країн членів Ради Європи. При розгляді змісту законодавства України про пробацію, варто розглянути деякі з них:

1. Мета служби пробації – скорочення рецидивної злочинності шляхом встановлення позитивних взаємин з правопорушниками для здійснення контролю (включаючи нагляд у необхідних випадках), керівництва та надання їм допомоги, а також залучення до життя у суспільстві. Таким чином пробація сприяє забезпеченню безпеки суспільства та справедливому відправленню правосуддя.

2. Служба пробації повинна урахувати особливості особистості правопорушників, їх особисті обставини та проблеми для того, щоб поводитися з ними справедливо. Виховний вплив повинен здійснюватися без будь-якої дискримінації.

3. При виконанні будь-якого покарання або заходу служба пробації не повинна покладати обмеження прав засуджених, що перевищують обмеження, встановлені судом.

4. Служба пробації, її мета та завдання, а також взаємовідносини з державними органами повинні бути закріплені у законі.

5. Пробація повинна перебувати у підпорядкуванні державних органів, навіть якщо її функції здійснюються іншими відомствами або волонтерами [2].

Прийнятий Верховною Радою України 5 лютого 2015 року Закон України «Про пробацію» розроблено з урахуванням міжнародного та європейського досвіду пробації. Тому його прийняття сприяло реальному наближенню української системи юстиції до міжнародних стандартів.

Зазначеним законом, у статті 2 пробація визначається як система наглядових та соціально-виховних заходів, що застосовуються за рішенням суду та відповідно до закону до засуджених, виконання певних видів кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого [3].

Підсумовуючи можна зазначити, що прийняття Закону України «Про пробацію» – це крок до забезпечення безпеки суспільства

шляхом виправлення засуджених завдяки ефективному застосуванню альтернативних видів покарань.

1. Управління кримінально-виконавчої інспекції апарату ДПтС України // Прийняття Закону України «Про пробачію» – як перший результат на шляху до впровадження європейської моделі роботи з правопорушниками. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kvs.gov.ua/zmi/KVI_

2. Правила Ради Європи про пробачію // Рекомендація CM/Rec(2010)1; Прийнята Комітетом Міністрів 20 січня 2010 року на 105-му засіданні заступників Міністрів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/prisons/>

3. Про пробачію: Закон України від 05.02.2015 № 160-VIII // Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/160-19>

Н. І. Рибак

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Розроблення ефективного механізму забезпечення органів місцевого самоврядування фінансовими ресурсами відповідно до їх функцій залишається актуальною проблемою сьогодення [6, с. 132].

Сучасна наукова думка зводиться до того, що до сьогодні на місцях спостерігається хронічна нестача фінансових ресурсів, зберігається висока залежність місцевих бюджетів від фінансової допомоги з державного бюджету, до цього часу не задіяні механізми стимулювання місцевих органів влади до додаткового одержання доходів на територіях їх юрисдикції й економного витрачання бюджетних коштів [8, с. 348].

Бюджет є обов'язковою умовою ефективного функціонування будь-якої держави, і розвинені зарубіжні країни пройшли значний шлях, який вимірюється сторіччями, завдяки чому кожна країна напрацювала свою схему бюджетних відносин [4, с. 3].

Доходи місцевих бюджетів згідно ч. 1 ст. 9 Бюджетного кодексу України класифікуються за такими розділами: 1) податкові надходження; 2) неподаткові надходження; 3) доходи від операцій з капіталом; 4) трансферти [1].

Наявність доходів місцевих бюджетів закріплює економічну самостійність місцевих органів самоврядування, активізує господарську діяльність, дозволяє їм розвивати інфраструктуру та фінансовий потенціал регіону, виявляти і використовувати резерви фінансових ресурсів, що розширює можливості місцевих органів влади у задоволенні потреб населення [3, с. 226].

Для України, де відбувається докорінне реформування механізму господарювання на всіх рівнях економіки, зокрема й на регіональному, зарубіжний досвід може бути корисним, а тому заслуговує на уважне і детальне вивчення. Оцінка світового досвіду дає можливість не тільки прийняти до використання вже перевірений часом цінний досвід побудови механізму бюджетного регулювання, але й дозволить запобігти помилкам у даній сфері діяльності та уникнути негативних наслідків.

У Великобританії більша частина соціально-економічних послуг населенню надається на місцевому рівні і фінансується з місцевих бюджетів. Аналогічна картина спостерігається в Швеції, Нідерландах, Норвегії, Португалії. Формування доходів місцевих бюджетів, утім, як і всіх ланок фінансових систем у зарубіжній практиці відбувається шляхом перерозподілу національного доходу за допомогою таких характерних для використання державою важелів, як податки, позики, емісія грошей [2, с. 163–164].

Провідні європейські країни наділяють місцеві органи влади дуже високим рівнем фінансової автономії, що дозволяє останнім практично не залежати або в незначній мірі залежати від бюджетів центральної адміністрації. Це Іспанія, Австрія, Швейцарія, Швеція. У названих країнах фінансова автономія місцевих бюджетів перебуває в інтервалі від 70 до 98%. У Франції, Фінляндії, Бельгії значення названого показника коливається від 55 до 70%. Високий рівень самостійності місцевих бюджетів зарубіжних країн значною мірою визначається вагомою часткою власних доходів, які складають, наприклад, у Швеції понад 70%, в Іспанії – 50%, у Норвегії – 56% доходів бюджетів місцевих урядів.

У той же час для України, яка є частиною Європи та претендує у майбутньому на набуття членства у Європейській спільноті, характерною є мала частка власних доходів у складі доходів місцевих бюджетів, та, відповідно, низький рівень фінансової незалежності органів місцевої влади та місцевого самоврядування [7, с. 70].

Провідна роль у формуванні доходів бюджетних систем зарубіжних країн належить податкам. Центральні органи держави користуються найважливішими із загальнонаціональних міркувань податками,

а за місцевою владою (муніципалітетами) закріплені менш значні податки, які водночас визначальні для формування місцевих бюджетів.

В Україні одним із завдань, що його передбачається вирішувати в рамках стратегії бюджетної реформи, є бюджетна децентралізація [5, с. 77].

Однак у зв'язку з відсутністю стабільних заходів, спрямованих на сталий соціально-економічний розвиток, процес децентралізації міжбюджетних відносин здійснюється майже непомітними, досить повільними темпами, хоча деякі спроби робляться.

Формування дохідної частини місцевих бюджетів відбувається у достатньо складних умовах. Незабезпечення фінансової автономії місцевого самоврядування, а саме нестача фінансових ресурсів та нестабільність у них дохідних джерел, стали актуальною та гострою проблемою.

Тому продовження вивчення досвіду унітарних країн із розвиненими традиціями регіоналізму може стати у нагоді під час вироблення та запровадження політики реформування системи місцевих бюджетів в Україні.

1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17>.

2. Бойко Є. О. Можливості застосування зарубіжного досвіду формування місцевих бюджетів в Україні / Є. О. Бойко, Є. В. Сапонько // Глобальні та національні проблеми економіки. – Вип. 2. – 2014. – С. 163–167.

3. Дроб'язко Л. О. Актуальні питання формування доходів місцевих бюджетів / Л. О. Дроб'язко, О. В. Люта // Молодіжний науковий вісник. – 2013. – № 4. – С. 77–81.

4. Кайдаш Н. П. Особливості формування місцевих бюджетів в Україні та у світі / Н. П. Кайдаш // Управління розвитком. – 2012. – № 10 (131). – С. 171–172.

5. Купін А. П. Організація бюджетних правовідносин на прикладі зарубіжних країн / А. П. Купін // Держава та регіони. Сер.: 2013 р. – № 2. – С. 77–81.

6. Паутова Т. О. Формування доходів місцевих бюджетів в Україні: проблеми та перспективи вдосконалення / Т. О. Паутова // Публічне управління: теорія та практика. – 2014. – № 1. – С. 132–138.

7. Разуваєва Д. В. Вітчизняний та зарубіжний досвід формування місцевих бюджетів / Д. В. Разуваєва // Управління розвитком. – 2014. – № 10. – С. 69–71.

8. Толопіло М. П. Особливості формування доходів місцевих бюджетів в умовах нового бюджетного та податкового законодавства / М. П. Толопіло // Економічний аналіз: зб. наук. праць. – 2013. – № 1. – С. 347–354

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ САМООЦІНКИ ОСОБИСТОСТІ

Однією з найбільш значних і актуальних тем у психології можна вважати проблему становлення самосвідомості і самооцінки особистості. У рамках дослідження самосвідомості самооцінці відводиться провідна роль – вона характеризується як стрижень цього процесу, показник індивідуального рівня його розвитку, як об'єднуючий початок, включене в процес самоусвідомлення. Самооцінка є однією з істотних умов, завдяки чому індивід стає особистістю. Вона формує у індивіда потребу відповідати не тільки рівнем оточуючих, але й рівню власних особистісних оцінок.

Розвиток самооцінки – одне із центральних ланок становлення особистості. Виняткове значення в розвитку самооцінки має вступ дитини в школу й освоєння ним нової соціальної ситуації розвитку [6]. У цей період відбувається зміна ведучого виду діяльності. Навчальна діяльність сприяє «повороту дитини на себе», розвитку в нього рефлексії, що, у свою чергу, сприяє більш інтенсивному розвитку його самооцінки, включаючи формування таких її якостей як усвідомленість і рефлексивність [2, с. 41–43]. Важливою особливістю дітей з високою самооцінкою є те, що вони менше зайняті своїми внутрішніми проблемами, що дозволяє більше уваги приділяти навколишньому світу [4]. Вони орієнтують дитину на певні стандарти, створюють зворотний зв'язок у вигляді своїх оцінних суджень і вказують йому на необхідні засоби для досягнення більшого успіху. Очікування батьків (або відсутність таких) є важливим чинником, що направляє розвиток дитини по певному руслу, що особливо проявляється в школі у вигляді «пророцтва, що реалізує». У єдиної дитини в родині самооцінка в середньому вища, ніж у дітей у багатодітних родин. Але хлопчики, що ростуть у родині, де всі інші діти – дівчинки, мають високу самооцінку [7].

Реакції дорослих є найважливішим регулятором поведінки дитини. У молодшого ж школяра саме вчитель стає авторитетнішим та впливовішим батьків. [2] Бернс уважає, що сімейні взаємини значніше впливають на формування Я-Концепції, ніж класова, релігійна й етнічна приналежність. Багато дослідників затверджують, що процес формування самооцінки підлітка тісно пов'язаний із процесом його

соціалізації. Так, Л. С. Виготський уважав, що розвиток самосвідомості багато в чому залежить від соціокультурних умов середовища. При цьому прагнення підлітка «бути на-рівних» з дорослими й виникнення його «здатності пізнати самого себе» у реальному житті деякою мірою входить у суперечність із умовами його соціального існування [3].

Наукові дослідження відносно адекватності самооцінки знайшли відбиття в роботах А. М. Парафіян, Е. А. Серебряковою, Л. С. Славиної, Т. І. Юферевою, С. М. Якобсон і інших. Трансформація, що відбувається, соціальної позиції підлітка, яка виражається в прагненні зайняти певне місце в житті, суспільстві, у взаєминах з дорослими приводить до того, що в підлітка загострюється потреба в самооцінці себе з погляду корисності для суспільства, і тієї частки участі, яку здійснює підліток у соціально значимих справах [8].

В одних випадках самооцінка перевіряється шляхом порівняння вираженого в ній рівня домагань із фактичними результатами діяльності – спортивними досягненнями, шкільними оцінками, даними тестування. В інших випадках самооцінка рівняється з оцінкою випробуваного оточуючими людьми (учителями, родителями), що виступають у якості експертів [1]. Самооцінка також служить засобом психологічного захисту. Кількість дітей, що орієнтуються на самооцінку, послідовно збільшується в ході вікового розвитку дитину [5]. Враховуючи фізіологічні особливості віку (неузгодженість темпів росту й розвитку різних функціональних систем організму) можна зрозуміти й крайню емоційну нестабільність підлітків [8]. Учені вважають, що не відбуваються істотних змін у Я-концепції в інтервалі 12–18 років. Як показав аналіз, якщо спочатку самосприйняття регулюється за допомогою зовнішніх стандартів досягнень (13–15 років), те з віком основою регуляції стають стандарти внутрішні (17–18 років). Роль значимих інших трохи знижується [3].

Отже, вивчаючи наукову літературу, з'ясовано, що самооцінка є невід'ємною частиною «Я-концепції». Самооцінка є соціальним за своєю природою феноменом, що функціонує як компонент самосвідомості і найважливіше утворення особистості. Вона являє собою форму відображення людиною самої себе як особливого об'єкта пізнання і залежить від прийнятих людиною цінностей, її особистісних змістів, міри її орієнтації на суспільне вироблені вимоги до поведінки й діяльності. Самооцінка формується вже в ранньому віці в ході взаємодії з іншими людьми.

1. Белобрикіна О. А. Вплив соціального оточення на розвиток самооцінки / О. А. Белобрикіна // Питання психології. – 2001. – № 4.

2. Варій М. Й. Загальна психологія: навч. посібник. – 3-тє вид., випр. і доп. / М. Й. Варій. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 1007 с.
3. Гуменюк О. Є. Психологія Я-концепції: монографія / О. Є. Гуменюк. – Тернопіль: Економічна думка, 2002. – 186 с.
4. Заброцький М. М. Основи вікової психології: навчальний посібник / М. М. Заброцький. – Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2006. – 112 с.
5. Лапшина О. А. Ваш Ребёнок пятиклассник / О. А. Лапшина // Школьный психолог. – 2006. – № 13.
6. Музика О. Л., Загорська І. С. Самооцінка і розвиток творчих здібностей / О. Л. Музика, І. С. Загорська. – Житомир, 2007. – 168 с.
7. Пашукова Т. І. Практикум із загальної психології / Т. І. Пашукова, А. І. Допіра, Г. В. Дьяконов; за ред. Т. І. Пашукової. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання; КОО, 2006. – 203 с.
8. Савчин М. В. Вікова психологія / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – К.: Академвидав (Альма-матер), 2011. – С. 36.

О. М. Романів, С. М. Банах
*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ І ПРАВИЛА ПРОВЕДЕННЯ СТРІЛЬБИ З МАЛОКАЛІБЕРНОЇ ГВИНТІВКИ

Мета написання даної роботи полягає в дослідженні питань, пов'язаних із заходами безпеки та правилами проведення стрільби з малокаліберної гвинтівки.

Безпека під час проведення стрільби з будь-якої вогнепальної зброї вимагає її чіткої організації, знання і точного дотримання порядку і правил, встановлених на стрільбищі або в тирі, високої дисциплінованості всіх учасників стрільби. Кожен стрілець зобов'язаний знати і суворо виконувати встановлені правила, всі команди і вимоги безпеки при стрільбі, а після стрільби здати керівнику невитрачені патрони і гільзи.

Малокаліберні гвинтівки (ТОЗ-8, Урал, СМ та ін.), калібру 5,6 мм, з відкритим секторним або діоприличним прицілом, є безвідмовною і надійною в експлуатації зброєю, мають високу купчастість бою [1]. Для стрільби з малокаліберних гвинтівок використовуються так звані унітарні патрони. В них усі необхідні для стрільби елементи об'єднані в єдине ціле. Унітарний патрон складається з: кулі для безпосереднього ураження цілі; порохового заряду, що є джерелом енергії, необхідної для випускання кулі зі ствола із визначеною швидкістю;

капсула-запальника для запалення пороху; гільзи, що є корпусом і об'єднує всі елементи патрона. Патрони повинні задовольняти такі основні вимоги:

- 1) забезпечувати надійну стрільбу зброї в найрізноманітніших кліматичних умовах;
- 2) не втрачати своїх властивостей під час тривалого зберігання;
- 3) бути безпечними для людини, яка ними стріляє, а також при зберіганні і транспортуванні.

Щоб не допустити нещасних випадків і гарантувати безпеку тих, хто стріляє і тих, хто перебуває на стрільбищі або в тирі, забороняється:

- вести стрільбу з несправної зброї;
- брати на вогневому рубежі зброю, торкатися її, підходити до неї без дозволу керівника стрільби;
- заряджати і передавати зброю без команди керівника;
- прицілюватися в мішені навіть незарядженою зброєю, якщо біля мішеней перебувають люди;
- спрямовувати зброю вбік або назад, а також в людей, в якому б стані зброя не була (незаряджена, несправна, навчальна, розібрана);
- виносити заряджену зброю з лінії вогню;
- перебувати на лінії вогню тим, хто не входить до зміни, що стріляє;
- залишати на лінії вогню заряджену зброю;
- розбирати патрони, запресовані та завальцовані деталі зброї [2].

Необхідно пам'ятати, що зброю можна заряджати тільки на лінії вогню після команди керівника «**Заряджай!**». Патрони видаються за розпорядженням керівника стрільби лише на лінії вогню. Якщо влучення перевіряються після кожного пострілу, то видають лише по одному патрону.

При розбиранні та складанні зброї необхідно користуватися виключно штатним справним приладдям і спеціальним інструментом, не прикладати надмірної сили, не вдаряти частини зброї одна об одну. Зброю дозволяється чистити лише у спеціально відведених місцях. Під час перевезення (перенесення) навчальної зброї (малокаліберних та пневматичних гвинтівків) вона повинна бути розряджена й обов'язково заохлена. Переносити зброю у навчальних приміщеннях і на заняттях у полі, у вогневому класі (містечку), тирі можна тільки в положенні «на ремінь» чи «на плече».

Щоб навчитися влучно стріляти з малокаліберної гвинтівки, необхідно виробити стійкі навички виконання прийомів стрільби. До таких прийомів належать: приготування; прицілювання; дихання; спуск курка.

Важливе значення для влучності стрільби має правильне приготування, яке передбачає стале положення для стрільби того, хто стріляє і гвинтівки. Приготування до стрільби включає такі моменти: прийняття положення до стрільби, заряджання гвинтівки, прикладка гвинтівки. Положення для стрільби лежачи з малокаліберної гвинтівки приймається у такий спосіб: тримаючи гвинтівку у правій руці дуловою частиною вперед, зробити правою ногою повний крок уперед і трохи вправо. Нахилившись вперед, опуститися на ліве коліно, потім, обпершись лівою рукою об землю, опуститися на стегно лівої ноги і передпліччя лівої руки. Лягти на лівий бік і швидко повернутися; на живіт, трохи розкинувши ноги в боки носками назовні. Корпус знаходиться під кутом 25–30° до площини стрільби. Гвинтівку кладуть цівкою на долоню лівої руки.

Заряджання малокаліберної гвинтівки проводиться так: відкривши і відвівши затвор, підштовхнути патрон вперед, поки закраїна гільзи не наштовхнеться на патронник; закрити затвор. Приготувавшись до стрільби, потрібно перевірити правильність прийнятого положення. Правильним вважається положення, якщо під час перевірки мушка залишається точно під точкою прицілювання. Прицілювання – це надання каналу ствола напряму, необхідного для того, щоб уразити ціль. Виконується прицілювання за допомогою прицілу (діоптра) та мушки [3].

На влучність стрільби суттєво впливає дихання стрільця. Якщо не затримати дихання під час спускання курка, зброя матиме значне коливання по вертикалі і горизонталі, бо приклад при видиху опускаться, а ствол піднімається, а при вдиху – навпаки. Щоб цього не відбувалося, необхідно в момент прицілювання і спуску курка затримати дихання. Перед спуском курка треба зробити вдих, а потім неповний видих і затримати дихання на 7–10 секунд. Цього часу цілком достатньо, щоб правильно прицілитися і зробити плавний спуск курка.

Основою влучного пострілу є поєднання сталого положення зброї, правильного прицілювання і спуску курка. Можна добре і правильно прицілитися і затримати вчасно дихання, але якщо різко натиснути на спусковий гачок, то куля полетить з великими відхиленнями, бо різкий рух пальця зіб'є наведення. Тому потрібно після затримки дихання плавно і рівномірно натискати на спусковий гачок, одночасно стежачи за правильним положенням мушки в прорізу і точкою прицілювання. Вказівний палець слід накладати на гачок першою фалангою, а сила натискання пальця повинна бути рівномірно спрямована вздовж осі каналу ствола. При неправильному положенні пальця на гачку сила

натискання спрямовується під кутом, що призводить до зміщення гвинтівки і процес прицілювання збивається [4].

Малокаліберна гвинтівка – це вогнепальна зброя, тому при проведенні стрільб особа стрільця повинна дотримуватися усіх заходів безпеки, що стосуються вогнепальної зброї. Адже, навіть, найменше відхилення від цих правил поведження зі зброєю може призвести до фатальних наслідків.

-
1. Юр'єв А. А. Спортивна стрільба / А. А. Юр'єв. – М.: Фізкультура і спорт, 2007.
 2. Єршов Д. І. Організація і методика проведення навчальних стрільб з малокаліберної гвинтівки / Д. І. Єршов. – М., 1983.
 3. Міністерство Оборони СРСР «Настанови по стрілецькій справі» // Військове видавництво. – М., 1987.
 4. Ушаков А. І. Навчання курсантів та співробітників правоохоронних органів стрільбі з табельної зброї в екстремальних ситуаціях: навч. посібник / А. І. Ушаков. – Калінінград, 1998.

М. Ю. Романов

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРАВО ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ЗБИРАТИСЯ МИРНО, БЕЗ ЗБРОЇ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Суспільство постійно використовує певні права та свободи, що встановлені Конституцією України, розвиток його вказує нам на те, що норми які надають суспільству ці блага, постійно потребують оновлення. Актуальними є, питання врегулювання та порядку нормативно правовими актами, права на мирні зібрання, висвітлення питань, що виникають під час реалізації даного права.

Одним із показників рівня демократичності держави є забезпечення права громадян збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи та демонстрації. Конституція України у ст. 39, на рівні основного закону держави і суспільства визнала мирні зібрання як одну із найважливіших форм безпосереднього народовладдя [1]. Норми приблизно такого-ж змісту існують в міжнародному законодавстві, наприклад ст. 11 Європейської Конвенції про захист прав людини та основних свобод [2].

Доречно буде зауважити, що в Україні досі не прийнято закон, який встановив-би механізм забезпечення права на мирні зібрання.

Згідно Указу Президії Верховної Ради СРСР від 28 липня 1988 р. № 9306-ХІ «Про порядок організації проведення зборів, мітингів, вуличних проходів і демонстрацій в СРСР», що діє на території України у порядку правонаступництва, право на мирні зібрання в Україні врегульоване саме цим законом, але ст. 92 Основного Закону чітко визначає, що конституційні права і свободи мають гарантуватися виключно Законами України [1].

Конституційний суд в рішенні від 19 квітня 2001 р. № 4-рп/2001 визнав, що лише суд відповідно до закону може встановлювати обмеження щодо реалізації права громадян на проведення масових зборів. А отже вирішити проблему, що утворилася може лише прийняття конкретного закону Верховною Радою України.

Аналіз судової практики останніх років в Україні (2014–2015 рр.) свідчить про стійку тенденцію до збільшення кількості позовів органів влади про заборону проведення мирних зібрань, які все частіше задовольняються. Так, у відповідності до Єдиного державного реєстру судових рішень, судами України прийнято більше 1200 рішень, а за такими позовами – 280 з яких в м. Дніпропетровську [3].

Виходячи з аналізу змісту норми ст. 22 та ст. 39 Конституції України [1] обмеження прав і свобод громадян є нічим іншим, як звуження змісту та обсягу прав і свобод головним елементом яких є можливість особи діяти певним чином або утримуватися від певних дій задля задоволення певних потреб та інтересів, застосовуючи з цією метою певні форми та засоби діяльності. З огляду на наведене звуження змісту прав і свобод, зокрема шляхом зменшення часу чи місця реалізації гарантованих прав у розумінні ст. 22 Конституції, є обмеженням прав і свобод, гарантованих Конституцією України.

Зокрема 30 березня 2007 року Бабушкінський районний суд м. Дніпропетровська за позовом жителя міста визнав незаконним положення Дніпропетровського міського виконавчого комітету про проведення масових заходів в м. Дніпропетровську, яке існувало з 2003 року. За словами позивача положення міського виконавчого комітету порушуючи 39 статтю Конституції України, обмежувало право громадян Дніпропетровська на мирні зібрання. Зокрема, Конституція України не визначає конкретних строків попереднього сповіщення місцевої влади про проведення масового заходу, але Положення Дніпропетровського міського виконавчого комітету, всупереч Конституції України, встановило обов'язковий строк подачі заявки не пізніше ніж за 10 днів до проведення заходу. Це дозволяло місцевій владі не приймати заявки в тих осіб, які подали їх пізніше ніж за 10 діб. Положення

встановлювало конкретні місця в місті Дніпропетровську де дозволялось проводити мітинги та демонстрації і загрожувала кримінальна відповідальність тим, хто не буде дотримуватися цього положення. Суд в своєму рішенні підкреслив, що згідно зі статтею 92 Конституції України, виключно законами визначаються права та свободи людини та громадянина і можуть бути обмежені лише в судовому порядку, а ніяк не рішенням місцевої влади [1].

Отже, недосконалість нормативно правової бази в сфері прав громадян на мирні зібрання фактично заважає органам державної влади та місцевого самоврядування підтримувати контакт з виборцями та призводить до численних конфліктів, а також отримувати інформацію про їх потреби та інтереси. Покращити ситуацію може тільки прийняття відповідного закону, узагальнивши судову практику розгляду відповідних позовів, недоліки всіх попередніх законопроектів і залучивши до участі у розробці нового Закону України про мирні зібрання науковців і представників громадськості.

1. Конституція України. – Х.: Одіссей, 2014. – 56 с.

2. Європейська Конвенція про захист прав людини та основних свобод. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004

3. Єдиний державний реєстр судових рішень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>

І. В. Романська

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

СЕКРЕТНИЙ ЗАПОВІТ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Цивільне законодавство про спадкування надає фізичній особі можливість за життя на власний розсуд вирішити долю належного їй майна на випадок смерті.

Свою волю особа виражає шляхом складання заповіту, а після смерті заповідача спадкоємці набувають спадкових прав тільки в тому обсязі та вигляді, як це зазначено в заповіті. Стаття 1235 Цивільного кодексу України гарантує кожній фізичній особі з повною цивільною дієздатністю право на заповіт [1].

Інтерес викликає такий різновид заповіту, як секретний заповіт. Ідея запровадження секретних заповітів була запозичена із законодавчої практики інших держав. Так, норми цивільних кодексів багатьох країн Європи (Франції, Іспанії, Італії, Угорщини) вже протягом тривалого часу надають можливість спадкодавцеві розпорядитися своїм майном на випадок смерті шляхом складання секретного (таємного або закритого) заповіту.

Зважаючи на певну неадаптованість до вітчизняних правових традицій, секретний заповіт не отримав широкого застосування на практиці. Згідно з положенням ст. 1249 ЦК України секретним є заповіт, який посвідчується нотаріусом без ознайомлення з його змістом.

Фахівці загалом позитивно ставляться до можливості складання секретного заповіту, закріпленого ЦК України, розглядаючи його як додаткову гарантію таємниці заповіту [2]. Хоча у ст. 8 Закону України «Про нотаріат» [3] встановлена таємниця заповіту, зміст заповіту ніколи не був абсолютно таємним, оскільки про нього знає нотаріус чи інша посадова особа та завжди існує потенційна можливість витоку інформації.

Посвідчення секретних заповітів має свої особливості. Найбільш істотною особливістю є та, що нотаріус посвідчує такий заповіт без ознайомлення з його змістом та не перевіряючи відповідності складених умов чинному законодавству.

Особа, яка бажає посвідчити секретний заповіт, подає його в заклясеному конверті нотаріусу. На цьому конверті повинен стояти підпис заповідача. Нотаріус робить на конверті посвідчувальний напис, скріплює його печаткою, а потім у присутності заповідача поміщає в інший конверт і опечатує.

Попри загалом схвальну ідею законодавця щодо розширення прав за рахунок надання додаткових гарантій збереження таємниці заповіту, даний інститут не позбавлений недоліків.

Так, норма ст. 1249 ЦК України, на яку законодавцем покладено функцію додаткової гарантії щодо збереження таємниці заповіту, на практиці носить лише декларативний характер, оскільки нотаріус зобов'язаний зберігати таємницю вчинення нотаріальної дії незалежно від того, ознайомлений він із змістом заповіту чи ні.

Слід підкреслити, що секретний заповіт не отримав регламентації в Законі України «Про нотаріат». У зв'язку з цим в юридичній літературі висловлюється позиція, що при його посвідченні у нотаріальному порядку порушуватимуться принципи нотаріальної діяльності, тому що нотаріус не може ознайомитися із текстом заповіту та посвідчити його правильність [5, с. 135].

Посвідчуючи таким чином секретний заповіт, нотаріус діє всупереч вимог ст. 47 Закону України «Про нотаріат», згідно якої для вчинення нотаріальних дій не приймаються документи, які не відповідають вимогам законодавства, або містять відомості, що принижують честь, гідність фізичної особи та ділову репутацію фізичної та юридичної особи, які мають підчистки або дописки, закреслені слова чи інші незастережені виправлення, документи, текст яких неможливо прочитати, а також документи написані олівцем. Звичайно, зазначені недоліки можуть бути притаманні секретному заповіту, вкладеному в конверт заповідачем, а роз'яснення нотаріуса про дотримання вимог щодо тексту заповіту можуть бути і несприйняті заповідачем.

Насправді в Україні, як і в деяких інших країнах, нотаріус не посвідчує секретний заповіт, а посвідчує лише підпис особи на конверті, зі слів якої можна уявити, що там знаходиться заповіт, і приймає такий конверт на зберігання. Це дає підстави погодитись з висновком Ю. О. Заїки про те, що секретний заповіт укладається у простій письмовій формі, оскільки заповідач сам його складає і особисто підписує. Таким чином законодавець фактично легалізує просту письмову форму заповіту [5, с. 11–12].

Нотаріальна практика свідчить про те, що в дійсності майже відсутні випадки (приклади) засвідчення таких заповітів, адже нотаріуси не охоче беруться за їх засвідчення, тому що: 1) неможливо внести дані про заповіт у відповідний реєстр; 2) неможливо встановити особу, що склала заповіт.

Таким чином, таке, як видається на перший погляд, позитивне явище, як секретний заповіт, що має усунути суперечки між спадкоємцями при житті заповідача, може бути зведене нанівець через недосконалість процедури його складання та посвідчення, а тому така процедура має бути ретельно регламентована.

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/webhp>

2. Заїка Ю. О. Законодавчі проблеми спадкового права / Ю. О. Заїка // Вісник ХІРУП. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.univer.km.ua/visnyk/106.pdf>.

3. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 року № 3425-XII // Відомості Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>.

4. Заїка Ю. О. Визнання заповіту недійсним: питання судової практики / Ю. О. Заїка // 36. наук. праць. Серія «Юридичні і політичні науки». – 2001. – № 12. – С. 290–296.

5. Кухарев О. Є. Спадкове право України: навч. посібник / О. Є. Кухарев. – К.: Алерта, 2013. – 328 с.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ ПРОФЕСІЙНИХ СПОРТСМЕНІВ

Положення про оплату праці відноситься до суттєвих умов трудового договору. Воно є такою категорією, яка повинна сприяти мотивації працівників до продуктивної праці, реалізації потенційних можливостей, збільшенню трудової активності. Особливе значення мотиваційний аспект має у трудовій діяльності професійних спортсменів, оскільки спортсмен у своїй діяльності повинен приділяти багато часу тренуванням і змаганням, що в свою чергу забезпечило такий рівень доходу, який зміг би задовольнити його потреби та спонукати та спонукати до покращення результатів в обраному ним виді спорту.

Ключовим елементом інституту оплати праці є заробітна плата. Заробітна плата згідно Закону України «Про оплату праці» – є винагорода обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу

Оплата праці здійснюється диференційовано, відповідно, вона знаходиться у прямій залежності від його спортивних досягнень. Однак оплата праці професійного спортсмена не може бути нижче встановленого чинним законодавством рівня.

Згідно Закону України «Про оплату праці» до структури заробітної плати входять такі елементи:

1. Основна заробітна плата – це винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку, обслуговування, посадові обов'язки).

2. Додаткова заробітна плата – це винагорода за працю понад встановлені норми, за трудові успіхи і винахідливість, особливі умови праці. Вона включає доплати, надбавки, гарантійні і компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством, премії пов'язані з виконанням виробничих завдань та функцій.

3. Інші заохочувальні та компенсаційні виплати. До них відносять виплати у формі винагород за підсумками роботи за рік, премії за спеціальними системами і положеннями, компенсаційні та інші грошові виплати, які не передбачені актами чинного законодавства або які здійснюються понад встановлені нормами [1].

Заробітна плата спортсменів пов'язана із здійсненням спортивною організацією виплат спортсмену за його працю, що складаються із заробітної плати (посадового окладу або тарифної ставки) та різних

стимулюючих доплат надбавок і преміювання у відповідності до діючих систем матеріального стимулювання і преміювання.

Для визначення умов оплати праці професійного спортсмена використовується, як правило, погодинна система заробітної плати при якій праця професійного спортсмена оплачується за місячними, денними або погодинними тарифними ставками. Порівняно з відрядною системою заробітної плати погодинна система застосовується значно частіше у регулюванні праці професійних спортсменів, оскільки вона не обумовлюється кількістю виробленої продукції або виконанням трудових операцій в рамках щоденної тривалості робочого часу, що характерно для відрядної системи заробітної плати.

Погодинна система, як правило, доповнюється преміальною системою заробітної плати, при якій професійний спортсмен за виконання заздалегідь обумовлених спортивних досягнень і дотримання інших умов преміювання отримує додаткову винагороду [3].

В оплату праці професійних спортсменів, крім заробітної плати, входять також стимулюючі виплати, які включають крім премій, включають доплати та надбавки.

Надбавки можуть стимулювати професійних спортсменів до підвищення кваліфікації або роботи в певних районах, а доплати певною мірою покликані компенсувати підвищену інтенсивність праці. Якщо за основу брати порядок встановлення доплат, премій і надбавок то їх можна розділити на дві групи. У першу групу можна віднести ті з надбавок, премій і доплат, що встановлюються в законодавстві і носять обов'язковий характер та не залежать від розсуду роботодавця. У другу групу відносять ті надбавки, премії і доплати і системи преміювання, що встановлюються роботодавцем з урахуванням думки профспілкового органу [2]. Саме друга група найбільш часто використовується при укладанні договорів (контрактів) із професійними спортсменами.

Отже, на сучасному етапі розвитку суспільства основним мотивом трудової діяльності спортсмена (як і працівника загалом) є оплата праці. Тому, що спортсмен у своїй повсякденній змушений чітко виконувати свої трудові функції, тобто, проходити щоденні тренування готуватися до змагань. Це все звичайно потребує колосальних зусиль як фізичних так і психологічних з боку спортсмена. Так що в його повсякденній діяльності належне фінансування відіграє одну з ключових ролей.

1. Про зайнятість населення: Закон України: офіц. текст // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. – № 24. – Ст. 243, із змінами. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Про заохочення спортсменів та тренерів з неолімпійських видів спорту: Постанова КМУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>

3. Кодекс законів про працю України: офіц. текст (затверджений Законом № 322-VIII від 10.12.71 ВВР, 1971, додаток до № 50, ст. 375, із змінами).

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ПЕСТИЦИДІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОЛОГІЧНУ БЕЗПЕКУ

За сучасних соціально-економічних умов України актуальності набула проблема застосування пестицидів в агротехнологіях та дослідження наслідків їх впливу на екосистеми і стан здоров'я людей. Метою даного дослідження є визначення впливу пестицидів на організм людини та на стан навколишнього природного середовища. Проблемою використання пестицидів та їх впливу на навколишнє природне середовище займалися такі науковці еколого-правового спрямування, як В. П. Васильєв, В. М. Кавецький, Л. І. Бублик, В. С. Горбатов, Ю. М. Матвеев та інші.

Якщо говорити про правове регулювання використання пестицидів, то варто згадати про такі нормативно-правові акти, як Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 р., Закон України «Про пестициди і агрохімікати» від 02.03.1995 р., Закон України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення» від 24.02.1994 р., Державні санітарні правила «Транспортування, зберігання та застосування пестицидів у народному господарстві», Постанова Головного державного санітарного лікаря України від 03.08.1998 р. та інші.

Відповідно до Закону України «Про пестициди і агрохімікати» від 02.03.1995 року пестициди – токсичні речовини, їх сполуки або суміші речовин хімічного чи біологічного походження, призначені для знищення, регуляції та припинення розвитку шкідливих організмів, внаслідок діяльності яких вражаються рослини, тварини, люди і завдається шкоди матеріальним цінностям, а також гризунів, бур'янів, деревної, чагарникової рослинності, засмічуючих видів риб.

Екологічні ризики в агроекосистемах пов'язані із внесенням пестицидів, засобів захисту рослин, системою обробітку ґрунту. Під екологічним ризиком розуміють імовірність настання події, що має несприятливі наслідки для природного середовища. Для пестицидів це поняття можна трактувати як імовірність прояву їх екологічної небезпеки (насамперед токсичності) в реальних умовах навколишнього середовища і регламенту застосування. Екологічний ризик пестициду, за В. С. Горбатовим та Ю. М. Матвеевим, це – імовірність прояву його екологічної небезпеки в реальних умовах навколишнього середовища

і регламенту застосування конкретного пестицидного препарату [1]. Для його оцінки необхідне знання не тільки токсичності пестициду для нецільових видів організмів, але і його концентрацій у природних середовищах, де ці організми живуть.

Застосування пестицидів може призводити до таких негативних наслідків як: зменшення біологічної продуктивності, накопичення залишків пестицидів і їх похідних у поверхневих водних джерелах та ґрунтових водах, перешкоджати відновленню родючості, зменшення харчової цінності сільськогосподарської продукції тощо. Тому необхідною є суворе регламентація та контроль за використанням пестицидів.

Відповідно до вимог Законів України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про пестициди і агрохімікати», «Про захист рослин», Державних санітарних правил «Транспортування, зберігання та застосування пестицидів у народному господарстві» ДСП 8.8.1.2.001-98 та інших нормативних документів в Україні дозволяється використовувати лише ті пестициди і агрохімікати, які ввійшли до «Переліку пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні» та реалізовувати в роздрібній торговельній мережі для застосування населенням. Список таких препаратів щорічно узгоджується з Державною санітарно-епідеміологічною службою України. Такі препарати повинні бути відповідно упаковані, з інструкцією по безпечному їх використанню, з зазначенням місць, доз і термінів використання та способів утилізації залишків та упаковки, правил надання першої медичної допомоги.

Загальні вимоги до зберігання засобів захисту рослин визначені на рівні Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року, де вказано, що підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані додержуватись правил зберігання засобів захисту рослин та стимуляторів їх росту із тим, щоб не допустити забруднення ними або їх складовими навколишнього середовища та продуктів харчування.

Законом України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення» від 24 лютого 1994 року встановлено обов'язок дотримання санітарних норм та отримання дозволу на зберігання отруйних речовин, до яких належить більшість засобів захисту рослин. Детальне врегулювання питання гранично допустимого вмісту пестицидів і агрохімікатів у продуктах рослинництва отримало на рівні Державних санітарних правил і норм 8.8.1.2.3.4-000-2001 «Допустимі дози, концентрації, кількості та рівні вмісту пестицидів у сільськогосподарській сировині, харчових продуктах, повітрі робочої зони, атмосферному повітрі, воді водойм, ґрунті», затверджених постановою Головного державного санітарного лікаря України 20.09.2001 № 137. Дія цих норм поширюється на фізичних та юридичних осіб незалежно

від форми власності та підпорядкування, сфера діяльності яких пов'язана з пестицидами та агрохімікатами.

За результатами аналізу вищезгаданих нормативно-правових актів можна зробити висновок про те, що норми, які регулюють екологічну безпеку при поводженні з пестицидами розроблені на досить високому рівні, однак розпорошені серед великої кількості законів та підзаконних НПА. Значна частина цих актів належить до відомчих, а, отже, не підлягає обов'язковому оприлюдненню в ЗМІ, що ускладнює доступ до них громадськості.

Тому, враховуючи все вище наведене, потрібно зазначити, що на даний час в Україні широко використовуються різного роду агрохімікати. Рациональне використання пестицидів повинно підлягати суворому контролю як з боку державних органів, так і з боку громадськості. Також варто зазначити, що на сьогоднішній день в Україні не ведуться карти ґрунтів, а отже, ніхто не знає на яких ділянках внесення пестицидів буде доцільним, а на яких вони вже й без того «зашкалюють». Тож і маємо те, що маємо, нерідко дивуючись, звідки беруться наші нескінченні хвороби. А насправді їх коріння лежить на поверхні: в нашій безвідповідальності і невігластві.

1. Горбатов В. С. Экологическая оценка пестицидов: источники и формы информации / В. С. Горбатов, Ю. М. Матвеев, Т. В. Кононова // Агро-XXI, 2008. – № 1–3. – С. 7–9.

М. А. Росип

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ТРИВОЖНІСТЬ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА НЕУСПІШНОСТІ У НАВЧАННІ ПІДЛІТКІВ

Шкільні роки – найважливіший етап у житті людини, протягом якого найактивніше формується її особистість, відбувається психічний розвиток, який часто супроводжується тривогою.

Тривожність – це схильність переживати емоційне хвилювання, тривогу, що виникають у ситуаціях невизначеної загрози якійсь очікуваній події і виявляється у прогнозуванні несприятливого її завершення. Тривога може носити як конструктивний (мобілізує ситуаційну тривожність), так і деструктивний (дезорганізує особистісну тривожність) характер [1].

Найбільш виражені емоційні реакції, переживання виникають у критичні моменти розбалансованості в динамічному процесі взаємодії дитини і середовища, у так звані «критичні періоди». Саме такий період виникає при переході дитини з дошкільного в молодший шкільний вік.

Дітям цього віку властиві психологічні особливості, які сприяють виникненню тривожності: підвищена емоційна чутливість до зовнішніх впливів та сильна зовнішня і внутрішня реакція на них. Тому саме в цьому віці тривожність може закріпитися як властивість особистості [2].

Високий рівень тривожності може спричинити розвиток невроту у дітей та ускладнити процес формування їх особистості. Тому необхідним є визначення умов, дотримання яких дасть можливість подолати це негативне явище в розвитку особистості дітей молодшого шкільного віку.

Науково достовірне знання, обґрунтування таких умов є важливим завданням сучасної практичної психології. Тому тема даного дослідження є актуальною.

Більшість дослідників розрізняють тривогу як стан і як рису особистості – тривожність (I. Buller, T. Breen, Th. Goolsby, P. Peretti, M. Rogers, K. Swenson). Стан тривоги визначається як змінний психічний стан, який характеризується суб'єктивним відчуттям напруги, побоювання [3].

Аналіз літературних джерел показав необхідність розрізнення тривоги як стану і як більш чи менш сталої риси характеру, властивості особистості (особистісна тривожність). Показано взаємозв'язок та відмінності між страхом, тривожністю і невротичними реакціями [4].

За змістовою стороною особистісна тривожність є рисою емоційного складу особистості, яка має умовно – рефлекторну природу. Швидкість її виникнення, закріплення і розвитку частково визначається індивідуальними та віковими особливостями дитини. Проте є спроби тим чи іншим чином згрупувати причини неуспішності. Приміром, А. М. Гельмонт, поставив завдання співвіднести причини неуспішності з її категоріями. Їм виділено причини трьох категорій неуспішності: глибокого і спільного відставання, часткової, але щодо стійкою неуспішності, епізодичної неуспішності.

Причиною 1 категорії відзначені: низький рівень попередньої підготовки учня; несприятливі обставини різноманітних; недоліки вихованості учня.

Для 2 категорії вказані: недоробка у роки класів; недостатній інтерес учня до досліджуваному предмету, слабка воля до подолання труднощів.

Для 3 категорії виявлено: недоліки викладання, нетривкість знань, слабкий поточний контроль; неакуратне відвідання уроків, неуважність під час уроків, нерегулярне виконання домашніх завдань.

Проблема тривожності дістала свій розвиток у роботах, пов'язаних з вивченням індивідуальних особливостей людини, типу її темпераменту (Г. Айзенк, Р. Кеттелл, В. С. Мерлін, І. П. Павлов, Ч. Д. Спілбергер); з соціальними причинами її виникнення (Л. І. Божович, С. В. Васьківська).

Тривожність людини пов'язана з очікуванням соціальних та індивідуальних наслідків її успіху чи невдачі. Для молодших школярів це, перш за все, успіхи та невдачі в їх провідній діяльності – учінні, яка включає міжособистісні стосунки з учителем, однокласниками, батьками, а також їх власні переживання з приводу рівня домагань, самооцінки, задоволеності основних потреб.

Тому вважається виправданим такий підхід, який розглядає шкільну, міжособистісну тривожність дітей молодшого шкільного віку, як складові їх особистісної тривожності в системах «дитина – діяльність», «дитина – дорослий», «дитина – дитина» та «рефлексія власного Я» відповідно.

Отже, особистісну тривожність необхідно розглядати як інтегративне особистісне явище, стале особистісне утворення, пов'язане з переживаннями негативної модальності.

Таким чином, основними факторами виникнення особистісної тривожності у молодших школярів є: загальне негативне емоційне самопочуття від перебування в школі; проблеми у взаємостосунках з учителем та однокласниками; незадоволеність власною навчальною діяльністю; незадоволеність собою як суб'єктом навчальної діяльності.

1. Абдульханова К. А. Психология и педагогика / К. А. Абдульханова, И. Б. Буянова, Н. В. Васина. – М.: Совершенство, 1999. – 320 с.

2. Максименко С. Адаптація дитини до школи / С. Максименко. – К.: Мікрос-СВС, 2003. – 111 с.

3. Вершловский С. Г. Личность, семья, школа (проблемы социализации учащихся) / С. Г. Вершловский, И. Димура, Н. В. Зубрицкая. – СПб.: Речь, 1996. – 220 с.

4. Волошина В. В. Развитие познавательных интересов у дошкольников та молодших школярів / В. В. Волошина, Л. В. Волинська, Л. В. Лохвицька. – К.: НПУ ім. Д. Драгоманова, 2003. – 214 с.

5. Готовність дитини до навчання / С. Максименко. – К.: Мікрос-СВС, 2003. – 112 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ІНВАЛІДІВ В УКРАЇНІ

Відповідно до ст. 43 Конституції України – кожен громадянин має право на працю, в тому числі люди з інвалідністю. Нажаль, цифри офіційної статистики свідчать про те, що кількість останніх неухильно зростає.

Отже, на сьогоднішній день в Україні одним із головних, актуальних питань в цій сфері є працевлаштування інвалідів. Інваліди це певна група людей, які мають право та потребують підтримки в найголовніших аспектах життя. Ці люди мають право працювати на рівні умови праці з іншими громадянами України. Держава для того щоб забезпечити їх рівність та соціальну стійкість в соціумі закріпила певний механізм прийняття на роботу інвалідів.

Інвалідом є особа зі стійким розладом функцій організму, що у взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності. З цього ми бачимо, що для того щоб ця група суспільства почувала себе комфортно на рівні з іншими громадянами, держава зобов'язана створювати умови для реалізації прав та забезпечувати їй соціальний захист.

Відповідно до Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 21.03.91 р., інваліди мають право на допомогу від держави для того, щоб реалізовувати свої творчі і виробничі здібності та здатності, при цьому повинні враховуватись, певні особливості, про які мова піде далі.

Обов'язковим документом при прийнятті на роботу з статусом «інвалід» є висновок експертного обстеження особи в органах медико-соціальної експертизи (МСЕК) Міністерства охорони здоров'я України. Він потрібний для того, щоб встановити обсяг і види потрібного соціального захисту інваліда, які визначаються його індивідуальною програмою медичної, соціально-трудової реабілітації та адаптації.

Згідно зі статтею 19 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 21.03.91 р., як державні, так і приватні підприємства зобов'язуються працевлаштовувати працівників-інвалідів.

Таким чином, законодавством встановлено обов'язок додержувати виконання нормативу робочих місць для працевлаштування

інвалідів, цей норматив роботодавець розраховує самостійно. Він повинен становити 4% середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу роботодавця за рік, а якщо в роботодавця працює від 8 до 25 осіб – в кількості одного робочого місця.

При прийнятті на роботу працівника-інваліда відповідно до ст. 26 КЗпП України забороняється встановлювати випробувальний термін роботи, також при скороченні штату працівників з певного підприємства, організації, установи інваліди мають переважне право залишитись на своєму робочому місці та працювати далі.

Наступним кроком є надання роботодавцем працівнику-інваліду робочого місця відповідно до медичних рекомендацій, а саме, це є обов'язком роботодавця згідно ст. 172 КЗпП України.

Таким чином, порядок працевлаштування інваліда передбачає звернення його до служби зайнятості або безпосередньо до підприємства, організації чи установи на якій він планує працювати. Роботодавець, в свою чергу, повинен створити робоче місце для інваліда, яке прийнято називати спеціальне робоче місце, а також як вказано раніше, створити умови які відповідають вимогам індивідуальної програми реабілітації працівника-інваліда.

В законодавстві також передбачений прецедент, коли працівник став інвалідом на підприємстві внаслідок нещасного випадку та професійної хвороби, тоді з боку підприємства, де сталося це, виникає обов'язок у вигляді обладнання і підбору робочого місця для цього працівника-інваліда.

Створеним робочим місцем вважається те робоче місце, яке відповідає встановленим вимогам і атестовано спеціальною комісією за участі спеціальних експертів, а саме медико-санітарних експертів, які надають висновку щодо інвалідності, а також органу державного нагляду за охороною праці, громадської організації інвалідів.

Однією із особливостей працевлаштування інвалідів являється те, що інваліди які не мають змоги працювати безпосередньо на підприємстві, установі, організації можуть виконувати свої трудові обов'язки вдома.

Раніше було запроваджено атестувати робоче місце інваліда вдома, але це скасовано.

Отже, на сьогоднішній день це не передбачено законодавством України взагалі.

Наступним кроком є реєстрація роботодавцем своїх працівників в Фонді соціального захисту інвалідів.

В свою чергу, роботодавцям підприємств, які мають працівників інвалідів виділяються кошти на підтримання його робочого місця та забезпечення соціального захисту працівника-інваліда саме

з Фонду соціального захисту інвалідів. Такі виділення коштів називаються дотаціями.

Ще одною особливістю є те що, залучати працівників-інвалідів до надурочних робіт або робіт у нічний час без їх згоди забороняється, за це існує відповідальність передбачена законодавством України. Також за власним бажанням працівника-інваліда, може встановлюватись неповний робочий день і неповний робочий тиждень. Крім цього, для інвалідів 1 та 2 групи встановлено скорочений робочий час тривалістю шість годин на день.

Найважливіше це те, що працівники-інваліди мають право не тільки на щорічну основну відпустку, а й на додаткову, тривалістю більше ніж у інших працівників. Тривалість таких відпусток закріплено в законодавстві України.

Закріплено адміністративний штраф за порушення умов та вимог щодо працевлаштування інвалідів та не подання звіту до Фонду соціального захисту інвалідів.

Отже, зроблено висновок, що невід'ємним правом інвалідів є право на працю, незважаючи на їх обмежену працездатність, це право повинно реалізовуватись, за що відповідає держава. В законодавстві України закріплений дієвий механізм допомоги працівника-інвалідам, а саме в їх працевлаштуванні. Це дуже важливо, адже такі люди потребують допомоги з боку держави.

Держава повинна підтримувати їх спроможність жити повноцінно, а саме умови обслуговування і засоби, які б гарантували їх фізичну і психологічну самостійність.

Ю. М. Саган

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПСИХОЛОГІЯ БЕЗПЕЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Численні факти злочинних зазіхань на життя і здоров'я працівників правоохоронних органів України під час виконання ними службових обов'язків (причому останні досить часто виступають безпосередньою метою нападу або ж перешкодою на шляху досягнення основної злочинної мети) потребують теоретичного аналізу і детальної розробки обґрунтованих науково-практичних рекомендацій щодо забезпечення їх особистої безпеки [1, с. 159].

Особиста безпека визначається специфікою умов, змісту і форм професійної діяльності; ступенем професійної захищеності працівника, у тому числі наявністю спеціальних заходів організаційно-правового, управлінського і матеріально-технічного характеру; рівнем професійно-психологічної підготовленості працівника і наявністю у нього спеціальних знань та умінь із забезпечення особистої безпеки при вирішенні професійних завдань, або у ситуаціях, пов'язаних із професійною діяльністю.

Особиста безпека – це система організаційно-правових, фізичних і тактико-психологічних заходів, які дозволяють забезпечити збереження життя та здоров'я працівника правоохоронних органів і підтримання високого рівня ефективності його професійних дій. При розгляді даного питання не можна забути про причини виникнення надзвичайних ситуацій, що загрожують життю та здоров'ю працівників правоохоронних органів [2, с. 47].

До них відносять:

- Психологічні (психологічна невіра в можливість опору з боку порушника, і як наслідок психологічна неготовність до дій в екстремальних умовах; психологічна неготовність до можливості застосування зброї на ураження; невпевненість або хибна впевненість у собі).

- Тактичні (Виникають з незнання правил особистої безпеки при виконанні службових завдань, однієї з найрозповсюджених тактичних помилок є невиклик допомоги, наступним видом тактичних помилок є невірна оцінка навколишнього середовища (ситуації яка склалась); наступною розповсюдженою помилкою, яка притаманна багатьом підрозділом є утримання пальцем спускового гачка зброї при веденні рукопашного бою та затриманні злочинців).

- Службові (зумовлюються виникненням надзвичайних подій з фізичними наслідками відносять помилки, які викликані недоліками службової підготовки).

- Інші умови виникнення надзвичайних ситуацій (стихійні лиха, техногенні катастрофи, війна, масові терористичні акції, теракти тощо).

Одним з найбільш значущих чинників безпечної поведінки працівника правоохоронного органу є засвоєння наступних «правил спілкування» у професійному середовищі та з громадянами:

- Не згадуйте у відкритій розмові посадового статусу, прізвищ колег та керівників, не обговорюйте службові проблеми.

- Контакти у професійному середовищі не слід розглядати як гарантовано безпечні, тому не варто повідомляти колег подробиць вашого приватного життя, а також не повідомляйте третіх осіб про колег та даних їхньої діяльності.

- Не хизуйтесь перед оточуючими своєю професією та посадовим статусом, не виявляйте зайвої обізнаності, не демонструйте свої зв'язки і можливості.

- Не забувайте про пильність та такі питання як: навіщо? чому? При наполегливих спробах малознайомих людей зблизитись з вами.

- Вам варто відмовитись від екстравагантності в одязі, зовнішності, поведінці, а також від іншого показового майна.

Окрім правил поведінки існують *форми забезпечення* особистої безпеки працівників правоохоронних органів:

- ❖ Спеціально-тактичні – навчання основам професійної діяльності, майстерному володінні зброєю, спеціальними засобами зв'язку та індивідуального захисту; формування готовності до застосування зброї і засобів активної оборони в екстремальних ситуаціях.

- ❖ Педагогічні – індивідуальні бесіди, наставництво, аналіз виконання оперативно-службових завдань з позиції дотримання особистої безпеки; навчання операційно-тактичними і психологічними прийомам безпечної поведінки у різноманітних ситуаціях оперативно-службової діяльності.

- ❖ Психологічні – вивчення індивідуально-психологічних особливостей працівників і прогнозування їх поведінки в екстремальних ситуаціях; формування мотиву професійного зростання, нерозривно пов'язаного з дотриманням заходів особистої безпеки [3, с. 94].

Забезпечення особистої безпеки працівників правоохоронних органів – це складна і багатогранна система. Не має двох однакових працівників, як не має і двох однакових небезпечних ситуацій, в яких ці працівники діють.

Отже з цього можна зробити висновок, що будь-які організаційно-правові, матеріально-технічні, управлінські та інші види заходів, що здійснюються підрозділами правоохоронних органів не можуть бути достатньо ефективними та діючими без усвідомлення і цілеспрямованих зусиль самого працівника правоохоронного органу із забезпечення особистої безпеки.

1. Гуменюк Л. Й. Психологія професійної діяльності працівників органів внутрішніх справ / Л. Й. Гуменюк, І. В. Сулятицький. – Львів, 2011.

2. Ортинський В. Л. Професійно-психологічна підготовка працівників державної служби боротьби з економічною злочинністю / В. Л. Ортинський. – Львів, 2010.

3. Юхновець Г. О. Забезпечення особистої безпеки працівників правоохоронних органів при виконанні службових обов'язків: Науково-практичні рекомендації / Г. О. Юхновець, В. Г. Андросюк // НАВС. – 1999.

АДВОКАТ ЯК ПРЕДСТАВНИК У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Одним з найважливіших елементів механізму забезпечення прав і свобод особи в будь-якому суспільстві є гарантія отримання юридичної допомоги. Опинившись в проблемній ситуації і не маючи спеціальних юридичних знань та навичок, людина потребує кваліфікованої допомоги професіонала для здійснення і захисту своїх прав та інтересів.

У зв'язку з цим право на юридичну допомогу носить універсальний характер, оскільки виступає в якості гарантії ефективної реалізації інших прав і свобод особистості, в тому числі процесуальних прав учасника цивільного судочинства.

Необхідність залучення в орбіту цивільних процесуальних відносин професійного представника зумовлена як неможливістю особистої участі сторони в процесі, так і добровільним зверненням її до допомоги представника [1, с. 136].

Адвокат у цивільному процесі є особливим представником, функція представництва якого є його професійним обов'язком, також адвокат надає допомогу суду у всебічному розгляді та вирішенні справи згідно законодавства.

Представництво адвокатів є договірним (добровільним, факультативним) видом представництва. Участь адвоката у цивільному процесі зумовлюється бажанням особи, яка потребує захисту своїх прав, і є проявом диспозитивності цивільного процесу. Але деякі автори вважають за необхідне ввести обов'язкову участь адвоката у цивільному процесі. Вони обґрунтовують свої погляди тим, що вже для самого звернення особи до суду вона повинна мати спеціальні знання або скористатись кваліфікованою юридичною допомогою [2, с. 15].

На відміну від інших представників у цивільному процесі, до професійного рівня адвокатів пред'являються високі вимоги, тому що вони несуть певну відповідальність за своєчасність та якість юридичної допомоги, яку надають сторонам. Належне виконання адвокатами-представниками своїх обов'язків перед клієнтами залежить від їх процесуальних повноважень.

Участь адвоката в цивільному процесі складається в здійсненні ним представництва і в захисті суб'єктивних майнових і особистих

немайнових прав, що охороняються законом інтересів громадян і юридичних осіб та в сприянні суду у всебічному, повному й об'єктивному розгляді справи, прав і обов'язків сторін. У процесуальному представництві адвоката об'єднуються два види правовідносин – між адвокатом і особою, інтереси якої він захищає, між адвокатом і судом у цивільному процесі, тобто правовідносини між адвокатом і довірцем мають матеріально-правовий та процесуально-правовий характер [3, с. 67].

Матеріально-правовий ґрунтується на договорі доручення. Процесуально-правовий зв'язок виникає із приводу оформлення і визначення обсягу повноважень представника в цивільному процесі

На підставі наданих повноважень адвокати допомагають зацікавленим особам звернутися в суд за захистом їхніх прав. Для цього використовуються цивільно-процесуальні засоби – позовна заява, заява в справах наказного та окремого провадження. З прийняттям позовної заяви (заяви) виникають цивільно-процесуальні правовідносини, у яких бере участь адвокат, котрий одержує права й обов'язки процесуального представника.

Адвокат – професійний спеціаліст-юрист, покликаний своєю діяльністю в відповідності з Конституцією і законами України:

а) сприяти захисту прав і свобод, представляти інтереси громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, юридичних осіб, надавати їм юридичну допомогу;

б) діяти в складі адвокатури України, яка у відповідності з Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI є недержавним самоврядним інститутом, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом [4];

в) давати, у межах своєї компетенції, консультації та роз'яснення, довідки по законодавству, складати заяви, скарги та інші документи правового характеру, сприяти правовими способами з здійсненню підприємницької діяльності;

г) володіти глибокими знаннями не тільки в межах юриспруденції, бути тонким психологом, мати хорошу мову, неухильно дотримуватись адвокатської етики та професійного призначення – захищати не злочин, а людину [5, с. 119].

Отже, адвокат обов'язково повинен стояти на захисті прав та свобод людини, які їй надала держава, Конституція, закони та інші нормативно-правові акти.

Адвокат повинен у нашому, досить нездоровому суспільстві, захищати людину від різного роду посягань на її честь та гідність, у тісному зв'язку з законом.

1. Компанейцев С. Особистість адвоката: деонтологічний підхід / С. Компанейцев // Підприємництво, господарство і право. – 2013. – № 3. – С. 135–137.
2. Якименко О. О. Адвокат у цивільному процесі / О. О. Якименко // Адвокат. – 1999. – № 4. – 434 с.
3. Синеокий О. В. Адвокатура как институт правовой помощи и защиты: новый курс адвокатского права и адвокатской криминалистики: учеб. пособие / О. В. Синеокий. – Изд. 2-е, испр. и доп. – Х.: Право, 2012. – 520 с.
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI: відповідає офіц. тексту. – Х.: Право, 2014. – 56 с.
5. Правила адвокатської етики // Юридичний журнал. – 2013. – № 2. – С. 119–136.

А. С. Салман
*(Одеський державний університет
внутрішніх справ)*

СПІВВІДНОШЕННЯ ПРИВАТНИХ ТА ПУБЛИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ У ДОТРИМАННІ СПОЖИВЧИХ СТАНДАРТИВ

Серед усього різноманіття законних інтересів найважливіше значення у правовій науці надається поділу інтересів на приватні та публічні залежно передусім від носіїв, чиї потреби задовольняються у процесі їх реалізації.

Зазначений поділ складає методологічну основу структурування системи права на приватне і публічне право, що є віддзеркаленням реально існуючих суспільних відносин.

Розглянемо показники відмінності публічного сектору від приватного:

- публічний сектор спрямований на розв'язання більш складних і неоднозначних завдань;
- перед приватним сектором виникає більше проблем під час впровадження соціально-економічних та політичних рішень;
- у публічний сектор залучено більше людей із широким діапазоном мотивацій;

- публічний сектор переважно має справу із забезпеченням можливостей чи здатностей;
- до функцій публічного сектору належить компенсація ринкових невдач;
- публічний сектор переважно приймає участь у заходах символічного значення;
- публічний сектор пов'язаний із більш чіткими стандартами зобов'язань та легальності;
- публічний сектор має більше можливостей реагувати на проблеми справедливості;
- публічний сектор повинен діяти чи намагатись діяти в інтересах суспільства;
- публічний сектор повинен забезпечувати мінімальний рівень державної підтримки, вищий за той, який вимагається в приватному виробництві [2].

Проблема співвідношення приватних та публічних інтересів у дотриманні споживчих стандартів є вагомою сьогодні для України.

Конституція України покладає основну відповідальність щодо захисту споживачів на державу: «Держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів» [1].

Мало того, Конституція гарантує кожному, зокрема й іноземним громадянам та особам без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, право: «...вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена» [1].

Споживачі повинні знати про свої права, а також про наявні методи компенсації у випадках, коли їхні права порушено. Вони повинні також мати змогу легко отримувати інформацію стосовно безпеки та якості продукції, порівняння цін, а також свідомого споживання.

Держава несе відповідальність за надання такої інформації, і зокрема, про права споживачів. В Україні Держспоживстандарт не надає подібної інформації на своєму веб-сайті, і лише в обмеженому обсязі – іншими засобами. Міністерство охорони здоров'я розповсюджує певну інформацію, пов'язану зі споживачами, щоб запобігти поширенню захворювань. Але цього недостатньо. Відомості для споживачів необхідно надавати у набагато більшому обсязі з використанням урядових або неурядових каналів. У більшості країн – членів ЄС було створено комунікаційні системи для надання таких відомостей через веб-портали, журнали та інші ЗМІ, Європейські споживчі центри, Громадські дорадчі бюро (такі НУО, які частково фінансує уряд, існують,

наприклад, у Великій Британії, Ірландії та Польщі), інформаційні кампанії, інформаційні та консультаційні відділи органів місцевої влади, тощо [4, с. 9].

Для того, щоб зробити інформацію доступною для споживачів, особливо щодо безпеки продукції для здоров'я, а також – щодо законних прав і компенсацій для споживачів, треба приділити значну увагу проблемі пунктів доступу до неї. У випадку України, з її відносно низьким рівнем доступності Інтернет-послуг, відомості для споживачів необхідно надавати через спеціальні офіси споживчої інформації.

Такі офіси можуть бути як державними, так і недержавними. У першому випадку, муніципальні органи можуть створити систему, подібну до шведської системи муніципальних споживчих радників (konsumentredgivning). Тут радники не лише надають інформацію, але й діють як перша інстанція при виникненні спорів між споживачами та підприємствами. Споживчі радники розв'язують близько 70% усіх спорів. В Україні можна було б створити і неурядову систему, подібну до британської системи Громадських дорадчих бюро (ГДБ), які значною мірою розвиваються за рахунок добровільних внесків і лише частково фінансуються урядом. ГДБ діють як своєрідна система переадресації клієнтів, а також як мережа розповсюдження інформації про права споживачів.

Коли виникають спори з приводу споживчих питань, більшість споживачів неохоче звертається до офіційних судових органів, особливо коли вартість предмету спору не висока. Відповідно, у країнах ЄС популярними є альтернативні методи (АМВС), які використовують для вирішення спорів між споживачами та підприємствами. АМВС в межах ЄС отримали широке загальноєвропейське визнання; подібні механізми підтримали усі держави – члени ЄС у рамках Європейської мережі споживчих центрів (колишня Європейська позасудова мережа), в тому числі і рекомендаціями стосовно мінімальних стандартів у АМВС1. В Україні існують зародки системи АМВС, які називаються «третейськими» або «арбітражними» судами. Такі суди є одним із видів АМВС; вони розглядають, зокрема, споживчі спори між роздрібними продавцями/виробниками та споживачами. Витрати покривають зацікавлені сторони. Дуже бажано, щоб АМВС у споживчих справах отримували в Україні постійну підтримку. Цікаві приклади для їх вивчення є в Польщі та у трьох прибалтійських країнах, де вони протягом останніх років – інтенсивно розвинулися. Велика Британія та Німеччина є старими членами ЄС, що мають багатий досвід АМВС. Ще одним прикладом є Швеція, де виникли дещо інші підходи, які передбачають більшу участь держави через Національну раду з розгляду споживчих скарг (НРРСС – ARN). На відміну від інших

форм АМВС, НРСС не має повноважень щодо винесення рішень, обов'язкових до виконання, але, попри це, більшість організацій у Швеції виконують її рішення. Важливим додатковим результатом застосування АМВС є те, що зацікавлені особи отримують змогу діяти. Також зменшується навантаження на державу щодо розв'язання спорів як найперших компенсаційних заходів [4, с. 10–11].

Найбільшими проблемами у судовому захисті прав споживачів є перевантажені суди, брак спрощених процедур подання позовів споживачами і залежність судів від бізнес-структур і виконавчої влади. Попри це, у судовій практиці є прецеденти рішень на користь споживачів.

Сьогодні відомі українські підприємства і організації мають впроваджені та сертифіковані системи управління якістю відповідно до вимог стандарту ISO 9001. Продукція або послуги таких підприємств користуються попитом як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках. Серед них:

- у харчовій промисловості – ЗАТ «Оболонь», НВАО «Масандра», «Союз-Віктан», ЗШВ «Новий Світ», ЗАТ «Артемівський завод шампанських вин», ТОВ «Княжий Град», ККЗБН «Росинка»;

- у металургійній промисловості – ДП «Нікопольський трубний завод», КДГМК «Криворіжсталь»;

- у сфері послуг – ВАТ «Готель «Прем'єр-палац», ЗАТ «Київстар GSM»;

- у фармацевтичній промисловості – ЗАТ «Боршагівський хімфармзавод», ВАТ «Фармак»;

- у легкій промисловості – ВАТ «Київська швейна фабрика «Желань»;

- серед закладів освіти: – Університет економіки та права «Крок».

Жодне суспільство не може існувати без технічного законодавства та нормативних документів, які регламентують правила, процеси, методи виготовлення та контролю продукції, а також гарантують безпеку життя, здоров'я і майна людей та навколишнього середовища. Стандартизація якраз і є тією діяльністю, яка виконує ці функції.

1. Конституція України // Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР

2. Борисевич С. О. Ідея «приватного» і «публічного» як основа публічного управління / С. О. Борисевич, Р. Л. Ткачук // Науковий вісник Академії муніципального управління, серія «Управління»: зб. наук. пр. – 2011. – № 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_

3. Запорожець, Т. Л. Міжнародні стандарти якості і їх застосування в Україні / Т. Л. Запорожець // Студентський науковий журнал Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького. – 2008. – № 4. – С. 76–77.

4. Захист прав споживачів в Європейському Союзі та Україні: аналітичний звіт / підгот. Р. Ларсон, О. Лисенко, Олег Самчишин; ін., Програма розвитку ООН в Україні. – К.: Б.в., 2007. – 36 с.

5. Зорин В. А. Контроль качества продукции и услуг: учеб. пособие / В. А. Зорин, А. П. Павлов, А. А. Пегачков. – М.: МАДИ (ГТУ), 2007. – 83 с.

6. Коваль І. Ф. Види та взаємодія приватних і публічних інтересів у сфері промислової власності / І. Ф. Коваль // Університетські наукові записки. – 2012. – № 4. – С. 110–117.

7. Що диктують європейські стандарти виробникам та споживачам харчової продукції? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tsn.ua/groshi/scho-diktuuyut-yevropeyski-standarti-...>

8. Юзьків Я. Проблеми перегляду міждержавних стандартів / Я. Юзьків, Ю. Бохонко, А. Шулік // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2006. – № 6. – С. 6–11.

В. А. Самчук

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

БІОМЕТРИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

На даний час ми живемо в світі нових технологій, в такий період, коли світовий ринок перейшов у постіндустріальну інформаційну епоху. Силою цієї епохи є інновації. Сучасні біометричні технології є видом інноваційних технологій. Біометрія давно перейшла від фантастики до сучасних технологій і набула нового значення. Тепер біометричні технології – це автоматичні та автоматизовані методи розпізнання особи за біологічними характеристиками чи проявами.

Сучасні біометричні системи та бази даних беруть свій початок із дактилоскопічних автоматизованих систем. Використання цих систем стало невід'ємною частиною інформаційних технологій [1, с. 452]. Швидкість операції розпізнавання або ідентифікації в сучасних біометричних системах навіть за наявності тисячі користувачів, вимірюється секундами [2].

За допомогою використання сучасних досягнень біометрії стало можливим вирішення таких завдань: надійне повідчення будь-якої особи під час перетину кордону країни за допомогою проведення

ідентифікаційних заходів за унікальними біометричними ознаками; оперативне встановлення особистості затриманих під час проведення заходів із охорони громадського порядку, забезпечення безпеки масових заходів; встановлення особистості невпізнаних трупів і осіб, які загинули під час збройного конфлікту або природних катаклізмів; організація контролю за доступом в будівлі та приміщення судів, пенітенціарних та інших подібних установ [3] та інші.

Багато банківських закладів у Європі для доступу клієнтів до депозитних сейфів, встановили біометричні системи на відбитках пальців або розпізнаванню по обличчю. У США створені перші у світі бази даних силових структур із біометричними відомостями приблизно на 100 млн. осіб. Біометрична інформація надходить із камер, які розташовані по території всієї країни [4].

Для виявлення суб'єктів, які раніше мали конфлікт із законом або за наявними відомостями можуть мати відношення до відповідних «небезпечних» організацій для боротьби із тероризмом, нелегальною міграцією, контрабандою, велике значення має можливість однозначної та достовірної ідентифікації названих осіб.

Експерти вважають, що в 2010–2020 рр. практично все населення розвинутих держав буде охоплене біометричними паспортно-візовими документами нового покоління. Електронні документи та автоматичні системи ідентифікації особистості дозволяють подорожуючим значно зменшити час проходження прикордонного контролю. В багатьох аеропортах західних країн запроваджуються спеціальні програми ідентифікації особистості мандрівників, що призначені для зменшення часу для посадки пасажирів на літаки.

Біометрична ідентифікація виключає випадки повторної реєстрації одного і того ж біженця за різними установчими даними, можливі махінації під час отримання гуманітарної допомоги.

Також варто відмітити, що звичним явищем стали кібернетичні атаки. Переважно цим займаються хакери самостійно чи об'єднуються у товариства, але останнім часом такі дії почали вчиняти спеціальні підрозділи збройних сил і національних спецслужб багатьох держав. У США, Великобританії, Північній Кореї, Ірані, Росії вже функціонують підрозділи для вирішення проблем, пов'язаних із комп'ютерними загрозами [5].

Біометрія дає можливість подальшої оптимізації інформаційної безпеки фінансових структур, особливо під час здійснення розрахунків клієнтів за допомогою мобільних пристроїв або платіжних карт.

Біометричні технології не перебувають у статичному положенні – вони невпинно розвиваються. Реальність сьогодення така, що відомості про використання силовими структурами інформаційно-біометричних технологій для вирішення криміногенних проблем світо-

вої спільноти дуже швидко застарівають. Головною проблемою існуючих систем доступу та електронних баз даних залишається можливість викрадення ідентифікуючих відомостей або пристроїв для проведення несанкціонованого доступу до записів. Найважливішим захистом від несанкціонованого доступу може бути запровадження рішень, що засновані на технології біометрично-криптографічного шифрування.

Стрімкий розвиток біометрії вимагає якісної підготовки персоналу, який обслуговує біометричні системи та пристрої. Біометричні системи практично зробили непотрібним необхідність запити будь-яких фізичних документів або ключів-паролів: фактично нагляд за особою може здійснюватися не тільки без його дозволу, але і без його відома – за потреби компетентні органи за допомогою біометричних та інших інформаційних технологій можуть відслідковувати кожен його крок.

Актуальність розвитку біометричних технологій обумовлена збільшенням числа об'єктів і потоків інформації, які необхідно захищати від несанкціонованого доступу.

Отже, біометричні технології невинно розвиваються тому, що на стадіях розвитку перебувають швидкісна ДНК-ідентифікація, встановлення особистості за особливостями ходи та запаху тіла, ідентифікація за формою вуха. У деяких країнах розпочато викладання курсу біометрії. Для представників силових структур стає актуальним питання ефективного практичного застосування інформаційних технологій.

Біометрія і надалі буде дедалі більше застосовуватися у різних системах контролю за будь-якою формою доступу, все зростаюча кількість держав почнуть використовувати біометричну ідентифікацію у забезпеченні ефективності процесів голосування. Ще однією істотною тенденцією стає дедалі ширше застосування досягнень біометричних технологій у споживчій електроніці та забезпеченні безпеки житла.

1. Захаров В. П. Біометричні технології в XXI столітті та їх використання правоохоронними органами / В. П. Захаров, В. І. Рудешко. – 2-ге вид., доп. – Львів: ЛьвДУВС, 2015. – 492 с.

2. Мороз А. О. Біометричні технології ідентифікації людини. Огляд системи / А. О. Мороз. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article-n/...>

3. Биометрические решения для бизнеса, общества, государства // Biolink.ru. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.biolink.ru/>

4. Новая биометрическая система ФБР введена в эксплуатацию // Biometrics.RU. – 2014. – 17 сентября. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.biometrics.ru/news/...>

5. Гринуюлд Гленн. Новое крупное расширение «подразделения кибербезопасности» в Пентагоге предпринято вовсе не ради обороны / Г. Гринуюлд // Inopressa.ru/-2013/-29 января. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://inopressa.ru/article/>

І. В. Свиріпа
*(Одеський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Здобуття Україною незалежності стало результатом втілення в життя традицій державотворення українського народу. Основною з проблем, завжди залишалася реорганізація органів державної влади, що полягала в вдосконаленні структури та системи органів, які представляють країну.

На сьогоднішній день, дана проблема є не менш актуальною. В конкретному випадку це стосується органів внутрішніх прав, і пояснюється тим, що органи внутрішніх справ є частиною виконавчої влади нашої держави, які в першу чергу потребують реформування. Реорганізація органів внутрішніх справ необхідна через наявність значної кількості прогалин в законодавстві України, невідповідності правових норм політичній, економічній, соціальній та криміногенній ситуації, яка спостерігається протягом останнього часу.

За період існування нашої держави було чимало спроб реформування органів внутрішніх справ, проте жодна з них не була реалізована до кінця і, відповідно, зазнала краху. Відповідно, актуальним постає питання: що чекати від сучасної реформи органів внутрішніх справ, чи вдасться провести її до кінця, чи вистачить матеріальної бази нашій державі, щоб провести дану реформу, і, які проблеми існують на даному етапі проведення нової реформи ОВС?

Перш за все необхідно говорити про нормативно-правове забезпечення реформи. На даний момент спостерігається, що в країні одночасно діє два нормативно-правових акта, які регулюють діяльність органів внутрішніх справ: Закон України «Про міліцію» та Закон України «Про Національну поліцію», що викликає певні суперечності в їх діяльності. Данні нормативно-правові акти, в свою чергу, мають як багато позитивних моментів, так і певну частку негативу. Відповідно, на основі старих помилок і прогалин, які були допущені у минулому, органам законодавчої влади слід зробити правильні висновки оскільки, не потрібно допустити, щоб у новому законі була присутня наявність тих самих прогалин, що спостерігаються в Законі України «Про міліцію». Необхідно, щоб Закон України «Про Національну поліцію» мав як найменше норм, які вказують на інші нормативно-правові акти, що зможе забезпечити повноту даного закону. Також, це дасть змогу

звичайним громадянам, ознайомившись з даним нормативно-правовим актом, зрозуміти всю сутність змін, які відбуваються. Оскільки, повернення уваги громадян є надзвичайно важливим, підтримка населення – являється запорукою успіху в реформуванні. Проте, на даному етапі реформи, спостерігається, що новий закон все ж таки містить норми, які відсилають громадян до інших НПА, в конкретному випадку ще неіснуючих: ч. 1 п. 6 ст. 77 Закону України «Про Національну поліцію», відсилає читача до неіснуючого Дисциплінарного статуту Національної поліції України.

Не менш актуальною проблемою реформування ОВС є правильний порядок та виставлення пріоритетів у «новій» системі. Для органів державної влади необхідно визначитись чого вони бажають добитися від реорганізації? Оскільки, змінити назву, форму та людей – недостатньо для створення нової системи. Для того щоб відбувалися якісні зміни в даній сфері, перш за все, потрібно міняти цінності людей, які будуть очолювати «нову» структуру.

Також, великої уваги потребує і слабка матеріальна база України, а також хибні уявлення реформаторів про забезпечення заробітною платою працівників, кількість яких буде зростати з кожним днем. Штатна чисельність поліцейських буде збільшуватись, відповідно, постає питання: чи не буде зменшуватись заробітна плата у поліцейських, у зв'язку з збільшенням чисельності, що буде необхідним для забезпечення порядку, захищеності громадян та збереження спокою на території України?

Оскільки в нашій країні спостерігається важка економічна, політична та соціальна ситуація, на нашу думку, реформування міліції потрібно було розпочинати з «голів», а не звичайних патрульних, які не можуть впливати на стару систему. Саме проведення радикальних змін: заміна старого правлячого кола новими поліцейськими, з високим рівнем культури та кардинально іншими цінностями, дало б значно швидший і помітніший результат, аніж реформування низів даної структури.

Адже, за всю історію роботи міліції на патрульну службу було найменше нарікань з боку громадян, а головну увагу населення займали все ж таки правлячі кола та підрозділи, які займаються безпосередньо розслідуванням адміністративних та кримінальних справ.

Отже, незважаючи та надзвичайно складну ситуацію, що спостерігається в Україні, в нашій державі появилася неабияка можливість втілення радикальної реформи органів внутрішніх справ. Надзвичайно великим плюсом в даній ситуації є те, що населення втомилось жити в країні хаосу і суцільного безладу, тому на даному етапі населення зустрічає дані якісні зміни з підтримкою.

З появою в містах поліцейських громадяни відчули, що ця реформа спрямована на захист їхніх прав і свобод. Ідея реформування отримала широку підтримку українського суспільства [1, с. 42], населення підтримує реформу, проте, в свою чергу, з острахом чекає її продовження. Подальший розвиток подій реформації органів внутрішніх справ залежить тільки від органів державної влади. Саме завдяки їм вона почалася, завдяки їм вона може зазнати успіху або ганебного провалу, тому на сучасному етапі головне аналізувати найменші кроки проходження реформи і не розчарувати населення, оскільки підтримка населення є надзвичайно важливою.

1. Разумков О. Правоохоронні органи України: стан, проблеми, перспективи розвитку / О. Разумков // Національна безпека і оборона/Український центр економічних і політичних досліджень ім. Олександра Разумкова. – 2015. – № 2–3. – С. 2–42.

Л. Я. Свистун, Р. С. Южека

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)*

АЛЬТЕРНАТИВНЕ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

У Цивільному кодексі України від 16 січня 2003 р. (далі – ЦК України) поняття альтернативного зобов'язання визначено досить загально і потребує конкретизації щодо його специфічних ознак. Альтернативне зобов'язання – це цивільне правовідношення, змістом якого є обов'язок боржника виконати на користь кредитора повністю одну з двох або кількох раніше визначених ними дій, яка обирається за загальним правилом боржником, а у випадках, передбачених договором чи законом, – кредитором.

Питання альтернативного зобов'язання перебували та перебувають у центрі уваги багатьох науковців і практиків. Про це свідчить аналіз наукових праць таких вчених, як: М. М. Агарков, О. С. Іоффе, І. Б. Новицький, С. Н. Ландкоф, Л. А. Лунц та ін., сучасні дослідження належать Є. Л. Альохіній, М. І. Брагінському, В. В. Вітрянському, В. С. Петрову, С. Ю. Філіпповій та ін. Проте не всі питання вичерпно розкриті і потребують подальшого дослідження.

Відповідно до ст. 539 ЦК України альтернативним є зобов'язання, у якому боржник зобов'язаний вчинити одну з двох або кількох дій. Боржник має право вибору предмета зобов'язання, якщо інше не встановлено договором, актами цивільного законодавства, не впливає із суті зобов'язання або звичаїв ділового обороту [1]. Подібне визначення міститься й у цивільних кодексах Російської Федерації [2], Франції [3, с. 378] та Квебека (Канада) [4, с. 279], надається у Black's Law Dictionary [5, с. 1074]. Однак, на відміну від французького та квебекського кодексів, у ЦК України цим положенням правове регулювання відносин, що виникають під час укладення, виконання та припинення альтернативних зобов'язань, вичерпне.

Альтернативне зобов'язання – це зобов'язання, змістом якого є право вимоги і відповідний йому обов'язок здійснити одну з кількох дій на вибір. Виконання зобов'язання при цьому становить здійснення однієї з декількох дій. Право вибору, якщо інше не впливає із закону чи тексту договору або із сутності договору, належить боржнику [6, с. 186].

Головною відмінною ознакою альтернативного зобов'язання є специфіка його предмета: на боржникові лежить обов'язок виконати не якусь визначену дію, а одну з двох чи декількох наперед вказаних дій (альтернативно) – на свій вибір (як правило) чи на вибір кредитора [7, с. 102]. Вважають, що здійснивши право вибору, правомочна сторона лише остаточно визначає предмет зобов'язання. Іншими словами, вибір в альтернативному зобов'язанні є цивільно-правовим актом схожим, але не тотожним правочину, і направленим на зміну (спрощення) альтернативного зобов'язання [8, с. 8–9]. Причому можливість вибору може об'єднувати в одному альтернативному зобов'язанні конкретні предмети, які не мають між собою нічого спільного (зокрема, дана особливість відрізняє альтернативне зобов'язання від так званого родового зобов'язання).

Особливої уваги потребує відмежування альтернативного зобов'язання від зобов'язання факультативного. По-перше, відповідно до прийнятих у літературі класифікацій цивільно-правових зобов'язань альтернативне зобов'язання ставиться в один ряд із факультативним зобов'язанням. По-друге, їх схожість призводить до того, що на практиці їх безпідставно ототожнюють. В альтернативному зобов'язанні боржник повинен виконати на користь кредитора за власним вибором одну з декількох дій, які передбачені в зобов'язанні, або відмовитися від виконання однієї з передбачених дій, наприклад, за договором особа повинна або передати певну річ, або оплатити її вартість. Логічна конструкція цього виду зобов'язань опосередковується алгоритмом: або – або (ст. 539 ЦК України).

У факультативних зобов'язаннях боржник повинен виконати на користь кредитора конкретну дію чи відмовитися від її виконання, а в разі невиконання цього зобов'язання має право замінити його іншим конкретно визначеним зобов'язанням. Наприклад, за зобов'язанням особа повинна передати певну річ, а в разі невиконання цього зобов'язання особа повинна передати іншу річ. Логічна коняструкція цього виду зобов'язань опосередковується алгоритмом: якщо ні – то [9, с. 240–241]. Крім того, можливість вибору відрізняє альтернативне зобов'язання від факультативного: в альтернативному зобов'язанні боржник може мати право вибору, а у факультативному йому надається право заміни [10, с. 93].

Отже, альтернативне зобов'язання – це правовідношення, змістом якого є обов'язок боржника виконати на користь кредитора повністю одну з двох або кількох наперед визначених дій. Право вибору конкретного предмета може належати боржникові (загальне правило) або кредиторіві – у випадках, передбачених договором, законодавством, відповідно до звичаїв ділового обороту або суті зобов'язання.

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40–44. – Ст. 356.

2. Гражданский кодекс Российской Федерации. Ч. 1: Закон от 30.11.1994 № 51-ФЗ // Консультант Плюс. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.consultant.ru/popular/gkrf1/>

3. Гражданский кодекс Франции (Кодекс Наполеона) / пер. с франц. В. Захватаев / предисл.: А. Довгерт, В. Захватаев / Приложения 1–4: В. Захватаев / отв. ред. А. Довгерт. – К.: Истина, 2006. – 1008 с.

4. Code Civil du Québec / Civil Code of Québec. – Cowansville: LES EDITIONS YVON BLAIS INC., 1992. – 748 p.

5. Black Henry Cambel, M. A. Blacks Law Dictionary. St. Paul, Minn.: West Publishing CO, 1990. – 1657 p.

6. Заїка Ю. О. Українське цивільне право: навчальний посібник / Ю. О. Заїка. – 2-е вид. змін. і доп. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 368 с.

7. Новицкий И. Б. Общее учение об обязательствах / И. Б. Новицкий, Л. А. Лунц. – М.: Юрид. лит., 1950. – 412 с.

8. Петров В. С. Альтернативное обязательство по российскому гражданскому праву: автореф. дис. на соиск. науч. степени к-та юрид. наук: спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / В. С. Петров. – М., 2006. – 31 с.

9. Петров В. С. Альтернативное обязательство по российскому гражданскому праву: автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. юрид. наук: 12.00.03 / В. С. Петров; МГУ им. М. В. Ломоносова. – М., 2006. – 31 с.

10. Иоффе О. С. Обязательственное право / О. С. Иоффе. – М.: Юрид. лит., 1975. – 880 с.

ФОРМА ГОСПОДАРСЬКИХ ДОГОВОРІВ, ЩО УКЛАДАЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ МЕРЕЖІ ЕЛЕКТРОЗВ'ЯЗКУ

Господарський кодекс України у ст. 173 дає визначення, що таке господарське зобов'язання – ним визнається зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання з підстав передбачених ГК України, в силу якого один суб'єкт (зобов'язальна сторона, у тому числі боржник) зобов'язаний вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо), або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (управнена сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язальної сторони виконання її обов'язку [1]. Господарський договір опосередковує відносини, що виникають між суб'єктами господарювання або між суб'єктами господарювання і негосподарючими суб'єктами – юридичними особами, а також органами державної влади, органами місцевого самоврядування, наділеними господарською компетенцією [2, с. 309].

Важливим аспектом при укладенні такого договору є його форма. Частина 1 статті 181 ГК України закріплює загальний порядок укладення господарських договорів: господарський договір укладається у формі єдиного документа, підписаного сторонами. Також допускається укладення господарського договору у спрощений спосіб, тобто шляхом обміну листами, факсограмами, телеграмами, телефонограмами тощо, а також шляхом підтвердження прийняття до виконання замовлень, якщо законом не встановлено спеціальні вимоги до форми та порядку укладення даного виду договорів. Отже, такий договір, якщо це не заборонено законодавством може укладатися у електронній формі.

Правове регулювання електронної форми закріплено у ЗУ «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронний цифровий підпис», «Про здійснення державних закупівель». Зокрема ЗУ «Про електронні документи та електронний документообіг» фіксує поняття електронного документу, – це документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа. Відповідно до ст. 6 зазначеного закону, для ідентифікації автора електронного документа може використовуватися електронний підпис, яким завершується створення електронного документа [3].

В українській доктрині цивільного права погляди щодо електронної форми правочину різняться. Так, одні науковці, вважають, що електронна форма правочину є окремою формою правочину. Відповідно до цього підходу «письмова» та «електронна» форми є видовими щодо родового поняття, яким слід вважати «запис», тобто фіксацію змісту правочину на матеріальному або електронному носіїві, який надає можливість зберігати інформацію про зміст правочину протягом тривалого часу і відтворити її на першу вимогу у формі, зрозумілій людині. На думку представників іншої позиції, зокрема, І. Спасиби-Фатеевої, А. Чучковської та О. Гудзь, правочин, вчинений з використанням електронних засобів зв'язку, є різновидом письмової форми. Так, І. Спасиби-Фатеева вважає, що віднесення правочинів, вчинених за допомогою електронних засобів зв'язку, до письмових слід розуміти як подання інформації (змісту правочину) на інших носіях, аніж папір, однак із фіксацією волі (думки, намірів) сторін через логічно упорядковані знаки. На думку О. Гудзь, єдиною відмінністю електронного правочину є те, що він фіксується на віртуальному папері, а не на виробленому із переробленої деревини. Як слушно зазначає А. Чучковська, еволюція носія письмової форми не призводить до виникнення нової форми поряд із письмовою [4, с. 69–70].

На мою думку, в XXI столітті, коли науковий прогрес не зупиняє свого стрімкого росту ні на мить, електронна форма правочину в господарській сфері є важливим і необхідним нововведенням, яке покращує і спростовує процедуру укладення договору. Але погоджуюсь з думкою Переверза Т. І. про те, що необхідно вдосконалити законодавство, яке регулює таку процедуру. Це дасть змогу закріпити законність електронної форми договору та надасть гарантії для захисту порушених прав та обов'язків внаслідок вчинення господарських договорів через мережу Інтернет [5].

1. Господарський кодекс України (зі змінами та доповненнями) від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 18–22. – Ст. 144.

2. Господарське право України: навч. посібник / за заг. ред. С. В. Неси-нової. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 309 с.

3. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 № 851-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 36. – Ст. 275.

4. Блажівська Н. Електронний правочин / Н. Блажівська // Юридичний журнал. – 2007. – № 1. – С. 69–70.

5. Переверза Т. І. Проблеми укладення господарських договорів в електронній формі / Т. І. Переверза. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elconf.com.ua/10-arkhivny-materialy/2014-2/...>

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІД ЧАС ВИЗНАЧЕННЯ ПІДСУДНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ

Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, схвалена Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015 [1] одним з чинників не виконання системою правосуддя поставлених перед нею завдань на належному рівні називає відсутність чи недостатній рівень використання можливостей сучасних інформаційних систем. Тому, якщо досліджувати діяльність з розгляду та вирішення адміністративних справ, як своєрідну систему, якість якої визначається показниками функціонування окремих ланок, що її утворюють, то можна констатувати, що однією з найбільш усталених її характеристик, притаманних на всіх етапах і стадіях є інформаційне забезпечення.

Аналізуючи проблеми інформаційного забезпечення судочинства, науковці відзначають, що судовий розгляд як діяльність, пов'язана з аналізом і правовою оцінкою доказів по справі, може розглядатися як інформаційний процес, що опирається на особливі види інформації: докази по справі – з одного боку, та законодавче, нормативно-правове поле України – з іншого [2, с. 83].

Інформаційне забезпечення адміністративного судочинства має на меті надати судді у відповідному режимі роботи структуровану систему даних і знань стосовно кожної конкретної судової справи: законодавчі та відомчі нормативні акти; статистичні дані про розгляд справ у судах; матеріали узагальнення судової практики; інформаційні ресурси центральних органів державної влади; інформаційні ресурси органів внутрішніх справ України, прокуратури, інших інституцій, що беруть участь у процесі судочинства; інформацію, що стосується міжнародного права [3, с. 304].

Інформаційне забезпечення діяльності адміністративних судів щодо визначенні підсудності справ передбачає надання судді даних, які дозволили б прийняти обґрунтоване рішення чи підлягає конкретна справа розгляду відповідним адміністративним судом.

При цьому основним інформаційним ресурсом вважаються норми Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України).

Після одержання позовної заяви при вирішенні питання про відкриття провадження [4, с. 244] суддя на підставі ст.ст. 18–21 КАС України вирішує також і питання про предметну, територіальну та інстанційну підсудність. Зокрема, місцевим загальним судам як адміністративним судам підсудні: 1) адміністративні справи, у яких однією зі сторін є орган чи посадова особа місцевого самоврядування, посадова чи службова особа органу місцевого самоврядування, крім тих, які підсудні окружним адміністративним судам; 2) усі адміністративні справи з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності; 3) усі адміністративні справи щодо спорів фізичних осіб з суб'єктами владних повноважень з приводу обчислення, призначення, перерахунку, здійснення, надання, одержання пенсійних виплат, соціальних виплат непрацездатним громадянам, виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, виплат та пільг дітям війни, інших соціальних виплат, доплат, соціальних послуг, допомоги, захисту, пільг; 4) адміністративні справи з приводу рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання ними рішень судів у справах, передбачених попередніми пунктами; 5) адміністративні справи щодо примусового повернення в країну походження або третю країну та примусового видворення іноземців та осіб без громадянства за межі території України.

Таким чином, належне інформаційне забезпечення діяльності адміністративних судів щодо визначення підсудності справ, використання інформаційних технологій сприяє прийняттю обґрунтованого рішення щодо належності справи відповідному суду та може суттєво скоротити строки прийняття такого рішення.

1. Стратегія реформування судустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, схвалена Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 41. – Ст. 1267.

2. Правова інформатика: (система інформатизації законотворчої, правозастосовної, правоохоронної судочинної та правоосвітньої діяльності в Україні): монографія. – Ужгород: ІВА, 2003. – 168 с.

3. Правова інформатика: підручник. – 2-е вид., доп. та перероб; за ред. В. Дурдинця, Є. Моїсєєва та М. Швеця. – К.: ТОВ «ПанТот», 2007. – 524 с.

4. Науково-практичний коментар до Кодексу адміністративного судочинства України. В 2-х тт. Т. 1; за заг. ред. В. К. Матвійчука / В. К. Матвійчук, І. О. Хар. – К.: КНТ, 2007. – 788 с.

О. С. Силкін, Б. В. Кусяк
*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ОСНОВА ФІНАНСОВО-НЕЗАЛЕЖНОЇ ДЕРЖАВИ

Сьогодні в сучасних умовах розвитку ринкової економіки будь-якої країни фінансовий аспект охоплює практично усі необхідні для життя сфери суспільства. Так, наприклад, населення для вирішення своїх питань у сфері страхування життя або житла повинно так чи інакше брати безпосередньо участь у страхових або іпотечних схемах. Тому, дуже гострим питанням сьогодні для науковців-економістів є вирішення проблеми підвищення фінансової грамотності у населення.

На мікрорівні економічні наслідки низької фінансової грамотності населення знаходять прояв у зростанні кількості фінансових зловживань, в накопиченні надлишкової кредитної заборгованості, неефективному розподілі заощаджень.

На макроекономічному рівні низька фінансова грамотність людей стримує розвиток фінансових ринків, підриває довіру до фінансових інститутів і державної політики щодо їх регулювання, обумовлює додаткове навантаження на бюджети усіх рівнів, призводить до зниження темпів економічного зростання. Неосвіченість і недовіра громадян до фінансових ринків, нерозуміння контрактних відносин, базових основ фінансів також стримують розвиток підприємницької діяльності та малого бізнесу.

Сталий розвиток економіки залежить не тільки від впровадження більш ефективних виробничих і фінансових технологій, але і від того, наскільки населення здатне їх використовувати [1].

Найбільш активними учасниками підвищення фінансової грамотності у населення на території нашої країни є Національний банк України та Національна комісія, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

На сьогодні діяльність Національного банку України щодо проекту з підвищення рівня фінансової грамотності населення полягає у підтримці та розвитку ініціатив з фінансової грамотності, які охоплюють всі цільові групи суспільства – від школярів до пенсіонерів.

До прикладу, в листопаді 2014 року Національний банк України вже вдруге провів Всеукраїнський тиждень фінансової грамотності, заходи якого стали продовженням Всесвітнього дня заощаджень, який у всьому світі відзначається 31 жовтня. Його метою проведення

в Україні стало привернення уваги громадськості до підвищення рівня фінансової грамотності українців, а також стимулювання обачної та свідомої поведінки громадян під час ведення обліку власних фінансів [2].

Національна комісія, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг на своєму офіційному сайті публікує результати круглих столів, присвячених стратегії з підвищення фінансової грамотності населення. Так, за сприяння Програми розвитку фінансового сектору (USAID/FINREP-II) 26 листопада 2013 року відбувся круглий стіл за темою: «Розробка національно узгодженого підходу до фінансової грамотності».

У роботі заходу, на якому висвітлювалися питання єдиного підходу органів, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг з цієї теми, взяли участь співробітники департаменту розвитку ринків фінансових послуг та фінансового моніторингу Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

Одним із практичних завдань, над яким працюють фахівці Нацкомфінпослуг спільно з проектом FINREP-II/USAID, є розробка інформаційної брошури з фінансової грамотності, в якій буде роз'яснено основні питання, що виникають у споживачів до піднаглядних Нацкомфінпослуг фінансових установ.

Основна увага буде зосереджена на проблемних питаннях при виборі страхових і кредитних послуг, а також послуг ломбардів, недержавних пенсійних фондів та інших небанківських фінансових установ [3].

Як видно, в Україні активно піднімається питання підвищення фінансової грамотності у населення. Це дозволить людям не тільки вести облік своїх витрат і доходів, але і дасть змогу орієнтуватися в питаннях фінансової сфери (наприклад обирати запропоновані фінансові послуги без допомоги посередників).

1. Блискавка О. Фінансова грамотність населення та розвиток національної економіки / О. Блискавка, А. Зеленцова // Інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ufin.com.ua/>

2. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>

3. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/>

В. М. Синенький, М. Р. Синиця
*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРОБЛЕМИ НЕСВОЄЧАСНОГО ВИЯВЛЕННЯ ПРАВООХОРОНЦЯМИ ПРОЯВІВ ТЕРОРИЗМУ

Останнім часом все частіше випуски новин починаються з повідомлень про терористичні акти. Тероризм набуває гострої форми, і до нього починають частіше вдаватися в передкризові і кризові періоди розвитку суспільства.

Слід відзначити, що в Україні не виявлено терористичних організацій, орієнтованих на повалення державного ладу. Аналітики схиляються до думки, що проблема тероризму в Україні перебуває в іншій площині – це «кримінальний тероризм» всередині країни та діяльність закордонних терористичних організацій на території України.

Як бачимо, численні повідомлення у ЗМІ про випадки терористичних актів свідчать, що терористи сьогодні в Україні ведуть війну проти мирних громадян, правоохоронних органів, волонтерських та політичних організацій здебільшого у центральних, східних та південних областях України. Захоплення заручників або вибух з великим числом потерпілих, на жаль, перестали бути поодинокими випадками і для світової спільноти [1, 18].

Стає закономірним, що терористичні акти спричиняють масові людські жертви, створюють значний психологічний тиск на широкі маси людей, призводять до значного соціального резонансу, тягнуть руйнування матеріальних і духовних цінностей, що не підлягають відновленню, сіють ворожнечу між державами, провокують війни, недовіру і ненависть між соціальними і національними групами, які іноді неможливо подолати в протягом життя цілого покоління.

Ми вважаємо, що для ефективної боротьби з тероризмом повинні включатися не лише правоохоронні органи, найбільш свідомі громадяни і ті, кого торкнулася біда, але й усе свідоме суспільство. Цьому вчить передовий досвід країн, що багато років ведуть боротьбу з бойовиками і екстремістами різноманітних організацій, що фінансуються державами опонентами [4, с. 55].

На нашу думку, небезпека тероризму полягає саме у суспільно небезпечній діяльності, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення

інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей чи створення атмосфери напруги у суспільстві.

При аналізі питань пов'язаних із запобіганням терористичних проявів, хочемо приділити увагу саме необхідності у розробці та впровадженню низки практичних рекомендаційних матеріалів. Такі практичні правила є необхідними не тільки правоохоронним органам але і основи їх необхідно знати кожному свідомому громадянину бо терористи, як правило, діють потайки, намагаючись не привертати уваги правоохоронних органів, та простих громадян. Але їх діяльність цілком може здатися незвичною або підозрілою. Працівникам правоохоронних органів які несуть службу по охороні громадського порядку, де будуть відбуватися заходи із залученням великої кількості громадян слід бути уважним, обов'язково запам'ятовувати прикмети таких людей, відмінні риси обличчя, можливі шрами і татуювання, одяг, особливості мови і манери поведінки, тематику розмов і т. п. [2, с. 123].

Вважаємо за необхідне звертати увагу працівникам органів правопорядку, які забезпечують безпеку громадян під час патрулювання чи проведення масових заходів звертати увагу на підозрілих людей і речі.

Враховуючи складну оперативну обстановку на даний час необхідно постійно, з підозрою входити на об'єкти які становлять інтерес для терористів, а також доцільно було б такі об'єкти забезпечувати фізичною охороною та системами сигналізації і відеоспостереження.

Підсумовуючи, варто наголосити, що тероризм – явище досить складне, динамічне та багатопланове. З огляду на складний період політичної та економічної турбулентності у нашій країні, навряд чи нам вдасться подолати його у XXI столітті, не кажучи вже про соціальні причини, що його породжують. Але це не означає, що боротьба зі злочинними проявами не має змісту. Не допустити, щоб теракти стали буденним явищем, а вимоги терористів – основним визначником зовнішньої політики! Тому вважаємо, що найближчим часом доцільно докласти зусиль відповідним структурам та уповноваженим державним органам центральної влади для концентрації уваги саме під таким гаслом.

1. Хроніка терористичних актів у Європі // Звіт міжнародної громадської організації протидії тероризму. – К., 2014.

2. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 року № 638-IV // ВВР України. – 2003. – № 25. – Ст. 180.

3. Шлахтер Вадим. Главное оружие против террора / Вадим Шлахтер. – М., 2002.

4. Потапов А. Тактика антитеррора / А. Потапов. – М.: Издательство «ФАИР», 2008. – 480 с.: ил. – (Спецназ).

5. Васильев В. Антитеррор. Практикум для горожанина: лекция / В. Васильев // Сборник/сост.: редакция сайта «Антитеррор.Ру» – М.: Издательство «Европа», 2005. – 112 с. – (Войны).

6. Печериця С. В. Забезпечення громадської безпеки правоохоронними органами під час проведення чемпіонату Європи з футболу 2012: матеріали українсько-німецької міжнародної науково-практичної конференції / С. В. Печериця. – Донецьк, 2009. – С. 110–112.

І. А. Систалюк

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

На даному етапі глобалізації економіки, однією з ефективних форм функціонування підприємств є здійснення ефективної зовнішньоекономічної діяльності. При виході на зовнішній ринок промислові підприємства потрапляють в умови жорсткої міжнародної конкуренції. Успішна робота в цих умовах можлива лише при застосуванні сучасних методів управління, використання наявного потенціалу та сприятливих зовнішніх умов господарювання. Зовнішньоекономічна діяльність промислових підприємств національного господарства України є одним із найважливіших напрямків розвитку підприємництва. Тому вкрай важливим є питання узагальнення теоретичних засад і визначення основних принципів її здійснення з урахуванням тенденцій вітчизняної та світової економіки.

Під зовнішньоекономічною діяльністю розуміють діяльність суб'єктів господарської діяльності, побудовану на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами [1, с. 680–699]. Насамперед, слід враховувати, що в сучасному економічному просторі, де базові основи конкурентної боротьби формуються та працюють на основі чинників глобалізації, зовнішньоекономічна діяльність і міжнародна торгівля є надзвичайним елементом української економічної політики. Об'єднання всіх світових економічних систем передбачає створення єдиної світової системи на основі порівняльних переваг у виробництві певних видів продукції [2, с. 218]. До того ж економічна глобалізація є процесом, який характеризується

структурними змінами і поетапним формуванням органічного цілісного світового господарства, що, у свою чергу, є необхідним елементом становлення й розвитку цілісності світового суспільства [3, с. 28–39]. Виробничо-господарська зовнішньоекономічна діяльність промислових підприємств, зміст якої кооперація у сферах виробництва та обігу, інноваційній сфері, а також у впроваджувальній та сервісній областях може здійснюватися з використанням асоціацій ділового співробітництва. Залучення у зовнішньоекономічну діяльність означає збільшення ступеня економічної свободи у виборі найбільш ефективних шляхів для вирішення найважливіших виробничих завдань. Але відсутність діючих стимулюючих заходів експортної діяльності промислових підприємств спричиняє значне відставання України у виробництві та збуті продукції на міжнародних ринках. Незважаючи на всі ці обставини, промисловим підприємствам України слід спрямовувати свої зусилля на виробництво продукції, яка є конкурентоспроможною на зовнішніх ринках, що, у свою чергу, збільшить обсяги експорту та підвищить ефективність зовнішньоекономічної діяльності. До основних принципів зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств України можна віднести:

- принцип суверенітету народу України в здійсненні зовнішньоекономічної діяльності;
- принцип свободи зовнішнього підприємництва;
- принцип юридичної рівності та недискримінації;
- принцип пріоритету закону;
- принцип верховенства інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- принцип еквівалентності обміну [4, с. 16–23].

Резюмуючи вище викладене, можна дійти висновку, що незважаючи на ряд проблем, які існують на промислових підприємствах України, роль зовнішньоекономічної діяльності як зовнішнього фактора економічного зростання в сучасних умовах набирає все більшої ваги. Посилюється її вплив на соціально-економічний розвиток підприємств, галузей і національного господарства в цілому.

1. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств / за ред. Ю. Г. Козака, Н. С. Логвінової, І. Ю. Сіваченка. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 792 с.

2. Добринін В. Докладний опис функціонування підприємства / Віктор Добринін. – Х.: Реквізит, 2012. – 356 с.

3. Перехідна економіка: монографія / В. М. Геєць, Є. Г. Панченко, Е. М. Лібанова та ін.; за ред. В. М. Гейця. – К.: Вища школа, 2009. – 591 с.

4. Сингуровський П. Теоретичні засади розвитку ЗЕД на підприємствах / Петро Сингуровський. – К.: Поліграфіст, 2014. – № 43. – С. 16–22.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОСИН ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ІЗ СУСПІЛЬСТВОМ

На сьогоднішній день виникає найбільша проблема у стосунках між правоохоронними органами та самим народом. Так як люди народ перестав довіряти діяльності міліції, її об'єктивності та повноти.

За результатами досліджень, що проводилися А. Г. Куликом, серед всіх опитаних груп явно переважає низька оцінка ефективності діяльності міліції, що, на думку авторів, носить не випадковий характер і значною мірою є результатом загальної кризи довіри до всіх інститутів влади, у тому числі і до міліції. Так, 2/3 опитаних громадян не вірять у наявність у міліції можливості відновити справедливість і порядок у суспільстві. Кожний третій з опитаних громадян відзначив, що не хоче зіштовхуватися в міліції з достатньо поширеними негативними явищами: відвертим небажанням допомогти, грубістю, здріством, рукоприкладством. У той же час лише 7% опитаних працівників ОВС визнають негативні явища в роботі міліції, що вказує на низьку критичність при оцінці ефективності власної роботи.

У даному дослідженні констатовані істотні розходження і навіть суперечливість оцінки представниками двох груп опитаних (громадян і працівників міліції) із приводу причин небажання населення контактувати з міліцією. Громадяни вказують на хиби в діяльності міліції, а працівники міліції – на небажання громадян співпрацювати через незручності, можливих неприємностей і навіть погрози життю і здоров'ю, що може стати наслідком від контактів із міліцією [1, с. 127].

У цивілізованому суспільстві кожна доросла людина повинна знати основні завдання міліції (поліції), порядок звернення до правоохоронних органів, права й обов'язки зазначених органів. Працівниками міліції часто недооцінюється важливість систематичного інформування населення про свою повсякденну діяльність, реальні успіхи.

Таким чином, одним із важливих напрямків по створенню взаємодії населення з міліцією є робота щодо інформування населення. Даний напрямок роботи потребує великої роз'яснювальної роботи з боку міліції, бо населення часто виявляє пасивність, не бажає активно сприяти правоохоронній діяльності. Найчастіше громадяни готові лише викликати міліцію при порушенні громадського порядку, але

виступати ані в якості свідка, ні в якості понятого, ні повідомляти про злочин, що готується, не мають наміру. Громадяни вважають, що забезпечення громадського порядку – насамперед справа міліції [3, с. 143]. Крім того, часом громадяни інколи не розуміють значення їх проблеми, з якою вони звертаються, що можливе вирішення на побутовому рівні без втручання міліції. При цьому працівникам досить важко пояснити цю незначущість, оскільки кожен «потерпілий» бажає бути вислуханим та щоб саме його питання займались в першу чергу. Хоча це, досить часто, не складає ознак будь-якого кримінального чи адміністративного правопорушення. Але так, як на даний час поширена серед громадян система «скарг», то вони користуються такою можливістю, не розуміючи, що відписування цих скарг займає теж час, а інколи і багато часу, замість того, щоб займатись розслідуванням вчинених кримінальних чи адміністративних правопорушень. Робота в системі правоохоронних органів виховує сильні, стійкі, благородні риси характеру у співробітників. На відміну від людини, яка може дозволити собі «не помічати нічого поганого», чи обмежитися внутрішнім обуренням, працівник міліції при будь-яких обставинах виступає у двобій із злом, оскільки службові обов'язки полягають як «законність, обов'язок, честь». Правоохоронці часто діють у складних та екстремальних ситуаціях, що вимагають від них особистої хоробрості, мужності, відданості службі, готовності надати допомогу людям [5, с. 87]. Як зазначає М. М. Ібрагімов, сьогодні престиж правоохоронних органів явно недостатній.

З цим важко не погодитись, оскільки через недовіру, власні переконання люди перестають буди відкриті з працівниками міліції, дуже упереджено ставляться до об'єктивної роботи правоохоронців. М. М. Ібрагімов визначає, що основні фактори, які знижують авторитет міліції сьогодні, полягають у явно недостатньому матеріальному забезпеченні її діяльності (останніми роками на 1/4 від необхідних потреб), недосконалість системи підбору кадрів на службу та професійної підготовки, а звідси – велика плінність кадрів. Такий фактор цілком впливає на чесну і віддану роботу міліції, через що працівники часом забувають у зв'язку із чим вони працюють та забувають про власну моральну сутність служіння перед народом. Моральна сутність служіння працівників міліції людині, суспільству і державі – один з найважливіших чинників виховання у громадян поважного ставлення до закону [4, с. 193].

Таким чином, одним із найбільш важливих завдань реформування органів внутрішніх справ України є встановлення і підтримка стосунків міліції з населенням на партнерських засадах. Вирішення цього завдання може проводитися за декількома напрямками:

1) підвищення ефективності управління роботою райвідділів як соціальних організацій; 2) психологічне забезпечення кадрової роботи в ОВС для поліпшення діяльності працівників міліції; 3) підвищення комунікативної компетентності працівників міліції. [2,71]

-
1. Бандурка А. М. Конфликтология: учебное пособие / А. М. Бандурка, В. А. Друзь. – Х.: Університет внутрішніх справ, 1997.
 2. Бандурка О. М. Теорія та методи роботи з персоналом ОВС / О. М. Бандурка, В. О. Соболев.
 3. Дюркгейм Я. Метод социологии / Я. Дюркгейм // Социология. – М., 1995.
 4. Ібрагімов М. М. Милицейская этика и проблемы нравственного воспитания сотрудников ОВД: межвузовский сборник научных трудов / М. М. Ібрагімов. – 1991.
 5. Мехед Т. Г. Профессиональная этика сотрудников ОВД: курс лекций / Т. Г. Мехед, А. В. Шегов. – М., 1991.

І. Я. Скрипець

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРОФЕСІЙНИЙ ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВІДБІР ПРАЦІВНИКІВ У ПОЛІЦІЮ

На сучасному етапі розвитку українського суспільства дедалі гостріше постає проблема забезпечення надійності функціонування всіх ланок державної влади.

Це повною мірою стосується органів і підрозділів внутрішніх справ, на які покладено відповідальне й непросте завдання захисту суспільства від злочинних посягань.

Успішне виконання даного завдання залежить від готовності та спроможності кожного працівника на належному рівні виконувати свої професійні обов'язки. Щороку лави органів та підрозділів внутрішніх справ поповнюються сотнями молодих працівників, які приходять на зміну старшому поколінню правоохоронців, а отже, одним із найважливіших напрямків роботи з персоналом є професійний відбір кандидатів

Через особливе суспільне значення проблеми професійного відбору чимало уваги приділяється висвітленню цього питання. Професійним відбором в Україні в різні роки займалися такі вчені, як

С. А. Мілерян, А. М. Карпуніна, М. В. Макаренко, В. М. Крайнюк, О. П. Макарович, М. С. Корольчук. Проте, незважаючи на всебічний і докладний, на перший погляд, рівень дослідження вказаної проблеми, усе ж чимало важливих аспектів не знайшли належного опрацювання, принаймні в системі органів внутрішніх справ.

Відповідно до Концепції державної системи професійної орієнтації населення [1], професійний відбір – це науково обґрунтована система заходів, що створює умови для встановлення професійної придатності особи до провадження конкретних видів професійної діяльності та посад згідно з нормативними вимогами й конкретним робочим місцем, тобто професійний відбір – це визначення міри професійної придатності людини до праці за конкретною професією. Основними науково-методичними засобами, що використовуються у професійному відборі, є професіографія (інформаційна, діагностична, така, що коригує, і така, що формує) і професійна діагностика (комплекс психофізіологічних, психологічних, методичних та інших методів вивчення особистості).

Згідно з розпорядженням Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження єдиної системи професійної орієнтації населення до служби в органах та підрозділах внутрішніх справ України» [2], професійний відбір у системі МВС України – це система засобів, що забезпечує прогностичну оцінку щодо відповідності кандидата на службу в органи внутрішніх справ вимогам обраної професії.

Відбір кандидатів на службу в органи внутрішніх справ України здійснюється відповідно до нормативних документів МВС України, що регламентують даний напрямок діяльності на підставі усебічного й повного вивчення їх ділових, моральних, психологічних, психофізіологічних, фізичних якостей і складається з таких основних етапів:

- 1) попереднього вивчення;
- 2) професійно-психологічного відбору;
- 3) медичного огляду;
- 4) прийняття остаточного рішення.

Професійно-психологічний відбір складається з:

– профорієнтаційного консультування кандидатів на службу в органи внутрішніх справ, під час проведення якого використовується наочна професійна агітація (стенди, буклети, відеофільми, фотографії тощо) з інформацією щодо специфіки діяльності основних поліцейських спеціальностей;

– психодіагностичного обстеження, яке здійснюється шляхом структурного аналізу особистості кандидата, його характерологічних особливостей, інтелектуальних здібностей, рівня загальної обізнаності,

мотиваційної спрямованості, соціально-психологічних характеристик, автобіографічних даних із метою оцінити ступінь відповідності індивідуально-психологічних якостей кандидата на службу в органи внутрішніх справ вимогам обраної професії;

– індивідуальної співбесіди, яка проводиться за результатами проведеного психодіагностичного вивчення, у ході якої додатково з'ясовуються особливості кандидата, уточнюються біографічні дані, а також результати психологічного діагностування. За не обхідності психологом можуть бути використаними додаткові психологічні методики;

– формулювання висновку здійснюється за результатами проведеної співбесіди, психодіагностичного обстеження та даних індивідуальної співбесіди. Кандидати, які за результатами професійно-психологічного відбору на службу в органи внутрішніх справ отримали висновок «не рекомендується», та кандидати на навчання, які отримали висновок психолога «непридатний» або «неготовий», комплектуючими органами внутрішніх справ на службу в органи внутрішніх справ та на навчання у відомчі навчальні заклади не направляються, подальше вивчення кандидата припиняється.

Саме тому сутність професійного відбору працівників поліції полягає у вивченні психофізіологічних характеристик усіх бажаючих працювати в цих органах із тим, щоб відібрати не лише найбільш підготовлених кандидатів, але й тих, хто спроможний у короткий період часу набути якостей, ознак, властивостей, рис, необхідних для високоякісного виконання відповідних правоохоронних та правозабезпечуючих завдань.

Ні в кого не виникає сумніву, що успішність виконання завдань, поставлених державою перед органами внутрішніх справ, соціальний статус працівника поліції залежить не стільки від кількісного, скільки від якісного складу органів внутрішніх справ. Тому основне завдання комплектуючих органів – формування професійно спроможного кадрового ядра.

1. Про затвердження Концепції державної системи професійної орієнтації населення: постанова Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 р. № 842. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=842-2008-%EF>.

2. Про затвердження єдиної системи професійної орієнтації населення до служби в органах та підрозділах внутрішніх справ України: розпорядження Міністерства внутрішніх справ України від 19 лип. 2007 р. № 709. – К.: МВС України, 2007. – С. 5.

Р. І. Скрипець

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПОБУДОВА ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Формування, існування та поступовий розвиток правової держави в будь-якій країні світу зобов'язує встановлення не тільки формального, але і реального панування Закону у всіх сферах життя суспільства, а також розширення сфери його прямого впливу на суспільні відносини. Україна за Основним законом є суверенна і незалежна, соціальна, демократична та правова держава, але це лише так задекларовано, насправді побудова України як правової держави є складним і тривалим процесом, який ще треба молодій нашій країні пройти [1, ст. 1].

Для формування правової держави важливі ефективні державотворчі процеси в Україні, які на сьогодні мають численні проблеми, одна з найважливіших та визначальних – це формування ефективного механізму функціонування вищих органів державної влади. На сьогодні Україна створила лише правові передумови для становлення і подальшого розвитку концепції правової держави, де головні завдання і проблеми полягають не лише у відсутності належної законодавчої бази, але й викликаються існуючим правовим нігілізмом, що дістався у спадок від старого устрою, не досить високим рівнем політичної і правової культури державно владного корпусу.

Питання формування правової держави в Україні є дуже важливе та перебуває в тісному зв'язку з розумінням проблем суспільного розвитку.

Концепція правової держави України формувалася в історії та політико-правової думки, поступово втілюючи кращі гуманістичні здобутки суспільної теорії та практики. При цьому юридична література містить в собі багато різноманітних наукових праць, які висловлені такими видатними мислителями як Платон, Аристотель, Демокрит, Платон, Цицерон, які намагалися виявити такі зв'язки і взаємодії між правом і державною владою, які б забезпечували гармонійне функціонування всього суспільства в цілому [2, с. 58].

Ідеї правової державності у період феодалізму та буржуазних революцій виклали такі мислителі як Т. Гоббс, Дж. Локк, Ж. -Ж. Руссо, Ш. -Л. Монтеск'є, Н. Макіавелі, Ж. Боден, Г. Гроцій, Б. Спиноза, де зробили спробу пояснити принципи політики, осмислити рушійні сили розвитку політичного життя [3, с. 16].

Головним фундатором концепції правової держави вважається видатний німецький філософ І. Кант, який вживав вислів – «правовий державний устрій».

Серед тих, хто підтримував і розвивав ідею правової держави на рубежі XIX–XX століть, були українські вчені: Б. О. Кістяківський, М. І. Палієнко, С. С. Дністрянський, також відомі вітчизняні юристи-теоретики В. М. Гессен, С. А. Котляревський, Ф. В. Тарановський.

В сучасності питаннями розбудови правової держави займаються багато науковців, зокрема М. В. Цвіх, В. В. Сердюк, П. М. Рабинович, О. Ф. Скакун, Н. М. Пархоменко, А. М. Шульга, І. М. Погребний, М. С. Кельман, В. В. Ковальська, О. Г. Мурашин, які здійснюють вивчення проблем формування правової держави з початкової концепції.

Так, М. С. Кельман вважає, що правова держава – це суверенна, політико-територіальна організація публічної влади, яка базується на принципах поваги до особи й недоторканості її прав і свобод, верховенства права, дотримання закону. Також правова держава є системою органів та інститутів, які гарантують та охороняють нормальне функціонування громадянського суспільства [4, с. 132].

В цілому правова держава в Україні може розглядатися як політико-юридична форма організації суспільного життя, що належить до таких фундаментальних, соціальних цінностей, як права людини і громадянина, конституціоналізм та демократія [5, с. 10]. Але, на думку Б. О. Кістяківського, правова держава – це не лише держава, яка обмежує себе встановленими з власної волі нормами і виконує ці норми, а у сучасній правовій державі керують загальні правила чи правові норми.

Держава за Б. О. Кістяківським, по суті, повинна перетворитись на правове явище, де кожна дія урядового апарату, суду й інших органів скеровуються відповідним законом, узгодженим із конституційним принципом [6, с. 245].

На нашу думку, однією з головних проблем України у формуванні правової держави, є питома вага підзаконних та відомчих актів, які по одному регулюють суспільні відносини, але в цілому як правовий механізм не можуть забезпечити достатнє виконання на необхідному рівні всіх аспектів функціонування держави. Тому мабуть, потрібно не змінювати кожен підзаконний акт, а змінити всю систему підходу до їх прийняття та застосування. В іншому випадку заклики й установки про державотворення в Україні неминуче залишаються нереалізованими.

Серед інших рис і особливостей побудови правової держави в Україні варто вказати на такі як повна гарантованість і непоруш-

ність існування прав і свобод громадян, а також встановлення і підтримка принципу взаємної відповідальності громадянина і держави. Тобто як громадяни несуть відповідальність перед державою, так і державна влада повинна нести відповідальність перед громадянами, що і є підґрунтям для створення реальної правової держави в Україні та стане аксіомою як для держави, так і для суспільства в цілому.

На нашу думку, питання про правову державу в Україні являє собою фокус усіх політичних спорів, що навіть на сьогодні переросло в судові розгляди цивільних, а в окремих випадках і кримінальних справ.

Отже, в умовах правової держави мова йде не про те, чи повинні або не повинні існувати поряд із законами і підзаконні, відомчі акти. Існування їх неминуче. Як зазначав П. М. Рабінович, воно обумовлено самою природою і характером регульованих ними суспільних відносин [7, с. 6–8].

Розвиток демократії і створення правової держави повинні створюватися одночасно. Правова держава може виникнути тільки в демократичній правовій державі [1, с. 5–8].

Основною запорукою належного функціонування державної влади є узгодженість дій всіх її гілок.

Таким чином, дослідження проблеми розвитку демократії і створення правової держави дозволить нам покращити політико-економічну та соціальну ситуацію в нашій країні, яка знаходиться тільки на етапі формування політико-правової держави.

1. Конституція України: конституція, Закон від 28 червня 1996 р. № 254к/96 (із змінами і доповненнями) // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Андрусяк Т. Г. Теорія держави і права / Т. Г. Андрусяк. – К.; Львів: Право для України, 1997. – 197 с.

3. Скакун О. Ф. Теория государства и права: учебник / О. Ф. Скакун. – К.; Х.: Консум; Ун-т внутр. дел, 2000. – 656 с.

4. Кельман М. С. Загальна теорія держави і права: підручник / М. С. Кельман, О. Г. Мурашин – К.: Конрод, 2006. – 477 с.

5. Ковальська В. В. Україна – правова держава / В. В. Ковальська – К.: Наше право, 2007. – № 1. – С. 10–12.

6. Кістяківський Б. О. Держава і особистість / Б. О. Кістяківський. – К.: Абрис, 1996. – С. 252.

7. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права і держави / П. М. Рабінович. – К.: ІСДО, 1995. – С. 176.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Конституція України гарантує захист прав та свобод громадян, суспільства та держави в інформаційній сфері. Зокрема, стаття 17 визначає, що забезпечення інформаційної безпеки є однією з найважливіших функцій держави, справою всього Українського народу [1].

Конституційні засади інформаційного суспільства, на жаль, не дають однозначного тлумачення «інформаційної безпеки». Дане поняття трактується у Законі України «Про основи національної безпеки України» як невід’ємна складова забезпечення національних інтересів.

Проте, існує проблема забезпечення інформаційної безпеки у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та інших сфер державного управління [2].

Натомість, Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» пропонує таке визначення: «Інформаційна безпека – стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому попереджається нанесення шкоди через: неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване розповсюдження, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації» [3].

Отже, ми бачимо різні аспекти тлумачення змісту інформаційної безпеки: як національний інтерес, повноцінна система національної безпеки та як інформаційний компонент будь-якої із сфер державного управління.

Ступінь розбудови інформаційного суспільства в Україні порівняно з світовими тенденціями не відповідає потенціалу та можливостям України, оскільки рівень комп’ютерної та інформаційної грамотності населення є недостатнім, впровадження нових методів навчання – повільним, рівень інформаційної представленості України в Інтернет-просторі є низьким, а присутність україномовних інформаційних ресурсів – недостатньою, рівень державної підтримки виробництва

засобів інформатизації, програмних засобів та впровадження ІКТ є недостатнім [3].

Основні напрями державної політики з питань інформаційної сфери набувають нового значення, особливо в складних внутрішньо-політичних умовах, напружених зовнішніх відносинах, зокрема проведення АТО на території південно-східних областей України. Невідкладними питаннями на рівні державного управління є:

- забезпечення інформаційного суверенітету України шляхом вжиття комплексних заходів щодо захисту національного інформаційного простору;

- вдосконалення державного регулювання розвитку інформаційної сфери шляхом впровадження новітніх технологій, забезпечення їх захищеності, наповнення внутрішнього та світового інформаційного простору достовірною інформацією про Україну;

- активне залучення ЗМІ до запобігання і протидії корупції, зловживанням службовим становищем, іншим явищам, які загрожують національній безпеці України.

Шляхами вирішення окресленої проблематики є: створення повнофункціональної багаторівневої інформаційної інфраструктури держави та забезпечення її захисту; підвищення рівня діяльності державних органів щодо виявлення, оцінки і прогнозування загроз інформаційній безпеці, зокрема, таким як інформаційний тероризм та інформаційна війна; вдосконалення нормативно-правової бази у частині забезпечення інформаційної безпеки.

Важливим питанням є захист інформаційних ресурсів громадян, суспільства, держави, які б гарантувалися Конституцією України як «право на інформаційну безпеку» та розроблення Доктрини інформаційної безпеки, у яку обов'язково повинен увійти механізм протидії комп'ютерній злочинності, аспекти правоохоронної діяльності в інформаційній сфері, план розгортання та розвитку Національної системи конфіденційного зв'язку, в якому обробляється та охороняється конфіденційна інформація [3].

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 червня 2003 року // Голос України. – 2003. – № 134. – 22 липня.

3. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки: Закон України від 09.01.2007 р. // Голос України. – 2007. – № 21. – 6 лютого.

ДЕРЖАВНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Україна – велика аграрна держава. Її сільське господарство – одна з основних галузей матеріального виробництва, що відіграє важливу роль у житті суспільства. Сільське господарство в незалежній Україні є законодавчо врегульовано обмежено. З огляду на те, що є суттєві прогалини в діючому законодавстві, створення селянських ферм є доказом того, що держава в її законодавчих і виконавчих органах розпочала процес формування такої сфери діяльності. Це підтверджується Законами України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві», «Про селянське (фермерське) господарство», а також Постановою Кабінету Міністрів України «Про розвиток селянських (фермерських) господарств».

Новоствореним фермерським господарствам у період становлення (перші три роки після його створення, а у трудонедостатніх населених пунктах – п'ять років), фермерським господарствам з відокремленими фермерськими садибами, фермерським господарствам, які провадять господарську діяльність та розташовані у гірських населених пунктах, на поліських територіях, визначених в установленому порядку Кабінетом Міністрів України, та іншим фермерським господарствам надається допомога за рахунок державного і місцевого бюджетів, у тому числі через Український державний фонд підтримки фермерських господарств [1].

Варто відзначити, що органи державної влади щорічно виділяють кошти на підтримку фермерських господарств. Це є важливою передумовою їхнього подальшого розвитку.

Держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності [3].

Але поряд з тим, не допускаються зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. Органи державного управління будують свої відносини з підприємцями, використовуючи: податкову та фінансово-кредитну політику, включаючи встановлення ставок податків і процентів по державних кредитах; податкових пільг; цін і правил ціноутворення; цільових дотацій; валютного курсу; розмірів економічних санкцій [3]. Стосовно цього можна додати, що державне регулювання переслідує різні цілі, серед яких можуть бути: запобігання зростанню

цін; стримування або стимулювання виробництва певних товарів; вилучення додаткових коштів для державного бюджету; запобігання значній диференціації доходів.

Колективним сільськогосподарським підприємствам, радгоспам, іншим державним і фермерським та індивідуальним господарствам гарантуються самостійність у визначенні напрямку виробничої діяльності та право повної власності на свою продукцію, їм надається право на добровільне (на договірній основі) прийняття державного замовлення на продукцію чи на вільну торгівлю, крім випадків, передбачених законодавством [2]. Здійснюючи самостійну сільськогосподарську діяльність, фермер значно зростає як людина: він росте професійно та інтелектуально. І це має цілком реальні позитивні наслідки для розвитку даного виду діяльності.

Державний Комітет України по хлібопродуктах, Міністерство сільського господарства і продовольства України забезпечує селянське (фермерське) господарства за їх заявками насінням у позичку з поверненням у встановленому порядку [4]. Це дає можливість фермерам здійснювати свою діяльність на кредитній основі.

Враховуючи те, що держава гарантує дотримання і захист майнових та інших прав і законних інтересів селянського (фермерського) господарства, втручання в господарську або іншу діяльність останніх з боку державних чи інших органів, а також посадових осіб не допускається. Збитки, заподіяні даному виду господарству неправомірним втручанням в його діяльність підлягають відшкодуванню. Спори про відшкодування збитків вирішується судом, арбітражним судом або третейським судом [5, с. 286].

В наш час економічних перетворень і реформ розвиток сільського господарства є одним з першочергових завдань незалежної держави. Головна мета – перейти від державного монополізму в сільському господарстві до колективного і приватного виробництва. Одну з провідних ролей в цьому завданні відіграють селянські (фермерські) господарства.

1. Про селянське (фермерське) господарство: Закон України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/973-15>

2. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві: Закон України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/400-12>

3. Про підприємництво: Закон України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T069800.html

4. Про розвиток селянських (фермерських) господарств: Постанова КМУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua/l>

5. Аграрне право України. – К.: Юрінком, 2008.

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

З часів незалежності України правоохоронні органи посіли вагоме місце у житті громадян. Однак, з тих часів майже не було проведено ні однієї реформи, яка б могла підтримати правоохоронні органи на високому рівні в житті суспільства. Слід зазначити, що в останні роки чітко позначилася недосконалість правоохоронної системи і теперішня координація правоохоронної сфери не є доцільною та достатньою результативною.

На сьогоднішній день Україна проходить через низку реформ, які пов'язані з підвищенням удосконалення ефективності роботи системи правоохоронних органів до європейського зразку.

Розуміючи суспільний запит на негайну реформу МВС, після розширеного засідання колегії МВС за участю Голови Верховної Ради України, Експертна Рада МВС презентувала Основні заходи щодо реформування правоохоронного відомства. Таким чином, в Україні розпочато стратегічну реформу міліції, завдяки якій замість карального органу буде створено сучасне європейське правоохоронне відомство, місія якого – служити та захищати.

Беручи до уваги, що в Україні відбувається поетапний перехід до європейських стандартів організації роботи правоохоронних органів хочеться зазначити, що працівники поліції повинні розуміти, «що владу їм надали громадяни, котрих вони оберігають». Рівень довіри нових правоохоронних органів буде періодично оцінюватися на підставі соціологічних досліджень, проведених незалежними структурами.

Міністерство внутрішніх справ завчасно прописало механізми, які дозволяють правоохоронцям повноцінно оцінювати за новими стандартами й не стати при цьому заручниками правових колізій. Більше того, тепер МВС готує ще один законопроект про внесення змін до понад 160 нормативно – правових актів задля усунення нестикувань у зв'язку з набуттям чинності Закону України «Про Національну поліцію» від 02.08.2015 р. № 580-VIII.

Для всіх нині працюючих правоохоронців важливо знати, що відповідно до нового закону весь особовий склад правоохоронців вважаються такими, що попереджені офіційно про можливе в майбутньому звільнення через скорочення штату.

Зважаючи на актуальність цього питання, формування системи органів поліції має відбуватись із урахуванням європейського досвіду та стандартів. Основна мета запропонованої зміни назви «міліції» на «поліцію» полягає у відмежуванні від усього негативу міліції і прагненні України затверджувати стандарти європейських поліцейських структур.

В центрі реформи знаходиться формування нової структури та принципів в роботі Національної поліції, на яку громадяни покладають велику частину відповідальності за свою безпеку та правопорядок у державі.

Також, необхідно звернути увагу, що складний характер завдань, виконання яких покладається на органи внутрішніх справ в умовах докорінних змін у політичному та економічному житті українського суспільства у реформуванні системи правоохоронної діяльності, висуває високі вимоги не лише до рівня знань, умінь, навиків і набору компетенцій майбутніх поліцейських, але й до особистісних якостей всіх категорій працівників поліції [1, с. 113].

Стратегія розвитку ОВС України отримала позитивні відгуки від європейських поліцейських. Це дозволяє не лише розраховувати на фахову підтримку з міжнародного боку, але й вибудовувати гідну правоохоронну діяльність за допомогою наших міжнародних колег. За необхідне країна здійснює низку важливих та добре обдуманих кроків, які вона прагнула зробити з часів незалежності.

Враховуючи всі особливості реформування, ми звертаємося до всіх зацікавлених держав взяти участь у допоміжній формованості правоохоронних органів.

Національна поліція повинна забезпечити виконання основних правоохоронних функцій, які зараз виконують структурні підрозділи МВС: забезпечення громадської безпеки, боротьба зі злочинністю, захист прав і свобод громадян, розслідування злочинів, дотримання безпеки дорожнього руху. При цьому поліція повинна складатися з кримінальної поліції, поліції цивільної безпеки, фінансової поліції, транспортної поліції і спеціальної поліції [2, с. 217].

Підбиваючи підсумки проведеного аналізу, слід зазначити, що протягом багатьох десятиліть, що передували отриманню незалежності Україною, система МВС не піддавалась суттєвим змінам та реформуванню. Тому, реформування правоохоронних органів – це кропітка, системна робота. Таким чином, вивчення, узагальнення, а найголовніше – впровадження досвіду роботи правоохоронних органів країн Європи дасть можливість перейти на якісно новий рівень роботи правоохоронних органів України, зміцнити засади забезпечення безпеки їх працівників, що в свою чергу, стане гарантом сумлінного захисту

правоохоронцями законних інтересів, як кожного конкретного громадянина, так і держави в цілому.

1. Клочко А. М. Адміністративно-правові аспекти підготовки майбутнього поліцейського у ВНЗ системи МВС України / А. М. Клочко // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2015. – № 1 (68). – С. 111–118.

2. Чистяков П. М. Від міліції до поліції: європейський підхід до управління внутрішніми справами / П. М. Чистяков // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: збірник наукових праць. – 2013. – № 3. – С. 212–218.

І. І. Соломон

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «МАНІПУЛЯЦІЯ»

Маніпуляція є проблемою сьогодення, котра зrealізовується у різних сферах життєдіяльності. Ми щораз стикаємось з ситуаціями коли маніпуляція використовується за для керування людьми та отримання бажаного результату.

В сучасній літературі під маніпуляцією чи маніпулюванням, розуміють мистецтво керування поведінкою за допомогою цілеспрямованого впливу на психіку, свідомість та інстинкти особистості [9]. Визначаючи зміст поняття «вплив», дослідники часто звертаються до такої наукової категорії, як «взаємодія» і похідного від неї поняття «взаємовплив» [3, с. 174]. У психологічних словниках ««вплив» під час взаємодії розглядається як процес зміни індивідуумом поведінки іншої людини, її установок, намірів, уявлень, так, і як результат діяльності суб'єкта» [5, с. 53]. Зокрема, В. Татенко розглядає феномен впливу з онтологічної точки зору і визначає його «як спосіб суб'єктно-вчинкового діяння на іншого, як особливу дію, що породжує подію буття» [6, с. 3–18]. А саме, досліджує маніпулювання як особливий різновид соціально-психологічного тиску, коли суб'єкт впливу ніби вдається до пропозитивних механізмів, а насправді намагається обмежити свободу об'єкта чи підпорядкувати його своїй волі [7]. Б. Бессонов актуалізує «маніпуляцію, як форму духовного впливу, прихованого панування, управління людьми, що відбувається ненасильницьким методом» [4, с. 98].

В свою чергу, Є. Доценко відзначає наступні основні ознаки психологічного впливу як: «сторони єдиного процесу взаємодії, при розгля-

ді впливу приймається лише односторонній вплив, включений до складу цілісної взаємодії; результатом впливу виступають деякі зміни в психічних характеристиках або станах адресата впливу» [4, с. 95]. Інші автори (О. Йокояма, В. Знаков, В. Сагатовський) підкреслюють ставлення маніпулятора до інших як до знаряддя, як до засобу, а також його діяльність у власних інтересах, нехтування справжніми інтересами людей, які потрапляють під маніпулятивний вплив [8, с. 6–7].

За таких умов, С. Братченко виходячи з категорії «вплив» прийшов до розуміння, що «маніпулювання – це один із способів цілеспрямованого впливу однієї людини (маніпулятора) або групи людей на іншого (інших), при якому вплив здійснюється насамперед в інтересах маніпулятора і переважно непомітно для об'єкта маніпулювання» [2, с. 57].

Отже, психологічний вплив – цілеспрямоване перенесення руху і інформації від одного учасника взаємодії до іншого [5, с. 77]. За допомогою маніпуляції людям набагато легше встановлювати контакт, а відтак, досягати бажаного результату. Узагальнюючи існуючі наукові погляди щодо феномену маніпулювання можна зробити наступний висновок: щоб досягти поставленої мети потрібно спонукати іншу людину до вчинення певних дій при збереженні у неї ілюзії неконформної незалежності. Тобто, спонукати людину до того, чого вона робити не хоче, але при цьому створити у неї впевненість, що вона діє за власної волі. Отож, як зазначає С. Л. Братченко у своїх дослідженнях, маніпуляція – це експлуатація однієї людини іншими [1, с. 34].

1. Братченко С. Л. Диагностика личностно-развивающего потенциала / С. Л. Братченко. – Псков, 1997. – 197 с.

2. Братченко С. Л. Экзистенциальная психология глубинного общения: уроки Джеймса Бьюдженталя / С. Л. Братченко. – М., 2001. – 314 с.

3. Головаха Е. И. Психология человеческого взаимопонимания / Е. И. Головаха, Н. В. Панина. – К., 1989. – 35 с.

4. Доценко Е. Л. Механизмы межличностной манипуляции / Е. Л. Доценко // Вестник Московского университета. – Серия 14. – Психология. – 1993. – № 4. – С. 95–101.

5. Словарь практического психолога / С. Ю. Головин. – Минск: Харвест, 1998. – 344 с.

6. Татенко В. О. Психология влияния: субъектная парадигма / В. О. Татенко // Наукові студії із соціальної та політичної психології: зб. статей. – К.: Сталь, 2000. – Вип. 3 (6). – С. 3–18.

7. Татенко В. Соціально-психологічні механізми впливу людини на людину / В. Татенко // Соціальна психологія. – 2003. – № 1. – С. 60–72.

8. Шейнов В. П. Психология манипулирования / В. П. Шейнов. – Минск: Харвест, 2009. – 704 с.

9. Шиллер Г. Манипуляторы сознанием / Г. Шиллер – М.: Мысль, 1980. – 326 с.

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ І ПІДРОЗДІЛІВ ЦЗ

Правова культура є однією із форм прояву правосвідомості. Вона охоплює матеріальну і духовну сторони буття суспільства і, як явище соціальне, відображає якісний стан правового життя суспільства на кожному етапі його розвитку. Її можна визначити як сукупність правових знань, духовних цінностей принципів, правової діяльності, правових звичаїв. Правова культура визначається як ступінь правової розвиненості особи, характер її правової діяльності і юридичної практики, рівень засвоєння суб'єктом правових норм та можливості об'єктивної оцінки та прогнозування подальшого розвитку суспільства і держави, характер участі у перетворенні правової дійсності, міру її правової активності; оволодіння культурою правового мислення [1].

Правова культура тісно пов'язана з загальною культурою, ґрунтується на її засадах, служить відображенням рівня її розвитку [2]. Від загальної культури особистості, залежить успішність управління працівниками, виконання службових обов'язків. Мораль працівника – це не тільки зразки теоретичних, але й практичних знань.

Формування правосвідомості особистості відбувається завдяки цілеспрямованій діяльності держави, її органів і установ з формування правових знань, поваги до права і закону, соціально – правової активності. На формування правосвідомості і правової культури впливає весь процес реалізації і застосування правових норм державними органами. Практика реалізації правових норм надзвичайно ефективно впливає на формування правових знань, правових орієнтирів, позицій і установок особистості [2].

Особливість правової культури полягає в тому, що вона являє собою не право чи його реалізацію, а комплекс уявлень про право, його реалізацію, про діяльність державних органів та посадових осіб.

Бажаючи бути правовою державою, суспільство України потребує суттєвого підвищення правосвідомості громадян, а саме військово-службовців, працівників органів і підрозділів ЦЗ та інших військових формувань, їх правової культури, неухильного дотримання ними вимог законодавства, кваліфікованого його застосування.

Правова культура як один із найважливіших компонентів загальної культури повинна бути притаманна кожному працівнику

служби ЦЗ, адже норми права регулюють службові відносини, взаємодію в органах і підрозділах, навчання і виховання.

Надзвичайно важливим чинником, який кардинально впливає на рівень правової культури працівника ЦЗ, є службова дисципліна, його відношення до виконання службових обов'язків. Службова дисципліна – це бездоганне і неухильне додержання усіма службовцями порядку і правил, визначених військовими статутами та іншими законами України.

Тільки за допомогою високого рівня правової культури, опираючись на тверді знання правових норм, можна досягнути дисциплінованості, налагодити чітке несення служби особовим складом і забезпечити готовність підрозділів ЦЗ.

Правова культура в концентрованому вигляді повинна поєднувати в собі правові знання, погляди і спрямованість індивіда, його правову активність, вміння оцінювати свої і чужі вчинки з точки зору чинного законодавства, обираючи для досягнення намічених цілей виключно законні шляхи та засоби.

На формування правосвідомості і правової культури особистості найбільш ефективно впливає правове виховання, яке передбачає цілеспрямовану, послідовну, систематичну діяльність держави і її органів, а також громадських об'єднань і організацій з формування певної системи правових знань, вмінь і навичок, правового мислення, правових почуттів – почуття права, законності, поваги до права і закону, до тих соціальних цінностей, які регулюються і охороняються правом і законодавством. Іншими словами, правове виховання – це система державних і недержавних заходів, спрямованих на формування у громадян належного рівня правосвідомості і правової культури.

Знання права в поєднанні з дотриманням норм моралі створює умови для активної соціально-правової діяльності службовців, що є необхідною умовою розбудови служби ЦЗ України.

Необхідно зазначити, що правова культура службовців здійснюється шляхом пропаганди права і законності, вивчення національного законодавства, яке здійснюється як в процесі планових занять, так і в поза навчальні години.

На жаль, на сьогоднішній день, якщо говорити про нашу державу, то високий рівень правової культури не спостерігається не лише у пересічного громадянина, часто його не вистачає навіть законодавцям, політичним лідерам, керівникам суспільних організацій. І справа не в тому, що вони не знають закону, а в тому, що вони не рахуються з ним. Низький рівень правової культури, нерозвиненість у населення юридичних традицій, що переходять у відкритий правовий нігілізм, заперечення необхідності і цінності права мають глибокі історичні

корні. З покоління в покоління в Україні проявляється зневага до закону та суду, терпимість до свавілля.

1. Власенко В. П. Генезис поняття «правова культура» у працях вітчизняних та зарубіжних вчених / В. П. Власенко // Часопис Академії адвокатури України. – 2010. – № 4. – С. 1–7.

2. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник / О. Ф. Скакун; пер. з рос. – Х.: Консум, 2009. – 656 с.

3. Про Дисциплінарний статут служби цивільного захисту: ЗУ від 5 березня 2009 року № 1068-VI.

4. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI.

М. В. Сосновський

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНІ ПРИЙОМИ ЗБИРАННЯ СЛІДІВ РУК

Збирання речових джерел інформації – це поетапна діяльність, що відбувається за таким алгоритмом: виявлення певного джерела інформації про злочин, його фіксація (також і документування), вилучення такого джерела і його упакування, зберігання і транспортування.

Сліди (як джерела інформації) можуть бути виявлені під час будь-якої слідчої дії, особливо оглядів (ст.ст. 237–239 КПК України), обшуку (ст. 234 КПК України), слідчого експерименту (ст. 240 КПК України), освідування (ст. 241 КПК України). Для виявлення слідів необхідно спробувати уявити механізм події або знати про нього (спосіб учинення злочину, характер події та ін.). Відповідно до ст. 238 КПК України, під час огляду трупа обов'язковою є участь як спеціаліста судово-медичного експерта або лікаря. В інших випадках спеціалізація спеціаліста обирається на розсуд слідчого.

Для збирання слідів використовують техніко-криміналістичні прийоми, методи і засоби. Важливе значення в діяльності щодо збирання слідів злочину мають комплекти техніко-криміналістичних засобів, зокрема «Валіза криміналіста ВК-1» [2].

Способи виявлення слідів рук. У пошуках слідів рук на місці події необхідно уявляти, до яких предметів міг торкатися злочинець. Виявлення об'ємних і забарвлених слідів не викликає значних труднощів.

Поверхневі сліди рук виявляють:

- 1) оглядом у косопадаючих променях;
- 2) оглядом в проникаючому світлі (якщо об'єкт огляду прозорий);
- 3) обробкою поверхні дактилоскопічними порошками;
- 4) окурюванням парами йоду;
- 5) використанням хімічних реактивів. Об'ємні сліди виявляють візуальним оглядом [4].

Для виявлення слідів рук застосовують візуальні прийоми. Безбарвність потожирової речовини робить слід малопомітним, а іноді зовсім нерозрізняваним у звичайних умовах. Різноманітні прийоми відшукування таких слідів застосовують у послідовності, яка в разі безрезультатності їх застосування не виключала би застосування інших прийомів.

Отже, прийоми, що можуть знищити або пошкодити слід, застосовують останньою чергою.

Застосовують загальне, тіньове і рефлектируюче освітлення, спочатку окремо, змінюючи кут тіньового освітлення у значних межах (до скользячого пучка) і рефлексивного – у незначних межах. Якщо це не зумовлює бажаного результату, означені прийоми комбінують у будь-яких варіаціях.

Прозорі предмети з метою виявлення слідів рук розглядають також у зустрічному освітленні (на просвіт), за прямого або бокового освітлення. При цьому за такими предметами встановлюють будь-який непрозорий фон – темний або світлий – залежно від кольору розглядуваного прозорого предмета [2].

Фізичні способи виявлення слідів рук засновані на здатності потожирового сліду утримувати частки іншої речовини (порошка). Існує загальне правило про те, що слідчий або спеціаліст повинні уникати застосування порошоків з метою виявлення слідів на місці події: краще не використовувати ніяких порошоків, а вилучати предмети цілими разом з виявленими слідами. Якщо немає іншої можливості у виявленні та вилученні слідів рук, то виникає потреба в їхньому копіюванні або застосуванні дактилоскопічних порошоків.

До фізико-хімічних способів виявлення слідів рук належить також обробка поверхні об'єкта парами йоду. Окурювання парами йоду не знищує слідів і не виключає у разі невдачі застосування інших методів. Сліди забарвлюють парами йоду за допомогою йодної трубки (складається з гумової груші, безпосередньо йодної трубки і скляної лійки). Таким способом виявляють сліди рук на найрізноманітніших поверхнях: папері, картоні, дереві, пластмасі, лакованих меблях. Однак сліди, що виявлені за допомогою парів йоду, швидко знебарвлюються.

Пари йоду не стійкі, швидко випаровуються (протягом 10–15 хв.). Забарвлені парами йоду сліди фіксують фотографуванням, а в деяких випадках закріплюють на поверхні розчином крохмалю або порошком заліза.

Хімічні способи засновані на взаємодії деяких складових частин потожирової речовини з певними реактивами: хімічні реактиви вступають в реакцію з амінокислотами поту і забарвлюють сліди рук. Найбільшого поширення отримали такі хімічні реактиви, як водний розчин азотнокислого срібла (5–10%), розчин нінгідрину (0,2–2%) або алоксану в ацетоні (1%), розчин бензидину в перекису водню. Робота з хімічними реактивами проводиться в лабораторних умовах. Таким способом добре виявляються давні сліди рук на папері [3, с. 93–95].

У ст. 100 КПК визначено, що речові докази, які отримані або вилучені слідчим, прокурором, оглядаються, фотографуються та докладно описуються в протоколі огляду [1].

1. Кримінально-процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. // *Голос України*. – 2012. – № 90–91. – 19 травня.

2. Техніко-криміналістичні прийоми, методи, засоби збирання матеріальних слідів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/.../tehniko-kriminalistichni_pri

3. Криміналістика: навч. посібник / Р. І. Благута, Р. І. Сибірна, В. М. Бараняк та ін.; за заг. ред. Є. В. Пряхіна. – К.: Атіка, 2012. – 496 с.

4. Виявлення, фіксація і вилучення слідів рук. Сутність дактилоскопічної експертизи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buklib.net/books/>

А. І. Староста

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОКРЕМІ ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТАКТИКИ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ

Допит – це слідча дія, за якої слідчий, прокурор, суддя у процесі спілкування отримує від допитуваної особи (свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, експерта) інформацію про обставини події, яка розслідується, та про інші факти, що мають значення для встановлення об'єктивної істини і забезпечення правильного застосування закону [3, с. 290].

Метою допиту є отримання повних показань від допитуваних осіб про обставини події (час, місце, спосіб вчинення злочину тощо), з'ясування винуватості підозрюваної особи, мети вчинення злочину та інших важливих обставин. Ці показання, відповідно до ч. 2 ст. 84 Кримінального процесуального кодексу України, є джерелом доказів, а фактичні дані, які в них містяться – доказами. предметом допиту є коло обставин, які стосуються події злочину: факти, що викривають чи виправдовують обвинуваченого, наслідки злочинних дій та приховуванню його слідів обставини, які сприяли вчиненню злочину [3, с. 290].

Чинне кримінальне процесуальне законодавство України декларує основні поняття та вимоги до проведення допиту. У ст. 224 КПК передбачено, що допит проводиться за місцем проведення досудового розслідування або в іншому місці за погодженням із особою, яку мають намір допитати. Кожний свідок допитується окремо, без присутності інших свідків. Допит не може продовжуватися без перерви понад дві години, а в цілому – понад вісім годин на день. Перед проведення даної слідчої (розшукової) дії встановлюється особа, яка підлягає допиту, якій роз'яснюються її права, а також порядок проведення допиту [2].

У разі допиту свідка він попереджається про кримінальну відповідальність за відмову давати показання і за давання завідомо неправдивих показань, а потерпілий – за давання завідомо неправдивих показань. У разі відмови підозрюваного відповідати на запитання, давати показання особа, яка проводить допит, зобов'язана його зупинити одразу після отримання такої заяви [2].

Стаття 63 Конституції України звільняє від відповідальності особу за відмову давати показання або пояснювати щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом [1]. Окрім того, законодавець в ч. 2 ст. 65 КПК наводить вичерпний перелік осіб, що не можуть бути допитані в якості свідка, а саме:

1) захисник, представник потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача; 2) адвокати; 3) нотаріуси; 4) медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових; 5) священнослужителі; 6) журналісти; 7) професійні судді, народні засідателі та присяжні; 8) особи, які брали участь в укладенні та виконанні угоди про примирення в кримінальному провадженні; 9) особи, до яких застосовані заходи безпеки, – щодо дійсних даних про їх особи; 10) особи, які мають відомості про дійсні дані про осіб, до яких застосовані заходи безпеки, – щодо цих даних.

Особа має право не відповідати на запитання з приводу тих обставин, щодо надання яких є пряма заборона у законі (таємниця

сповіді, лікарська таємниця, професійна таємниця захисника, таємниця нарадчої кімнати тощо) або які можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні нею, близькими родичами чи членами її сім'ї кримінального правопорушення, а також щодо службових осіб, які виконують негласні слідчі (розшукові) дії, та осіб, які конфіденційно співпрацюють із органами досудового розслідування. Слідчий, прокурор має право провести одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей у їхніх показаннях [2].

Проведенню допиту має передувати підготовка з боку слідчого, вона передбачає вивчення матеріалів провадження, визначення предмету допиту, особи допитуваного, час проведення допиту, його черговість щодо інших осіб, які підлягають допиту, місце проведення. Також при допиті необхідно встановити психологічний контакт з особою допитуваного.

Психологічний контакт – найбільш сприятлива атмосфера допиту, що сприяє взаємодії та взаємовідносинам між її учасниками, це певний настрій на спілкування.

Психологічний контакт при допиті передбачає можливість виникнення двох рівнів: коли допитуваний бажає давати показання та коли його примушують до цього. Тактичні прийоми, спрямовані на встановлення психологічного контакту вимагає від слідчого знань психології вивчення особи допитуваного. Окрім того необхідно скласти криміналістично-психологічний портрет, який зобов'язаний враховувати індивідуально-психологічні особливості, типологічні якості допитуваної особи на час проведення цієї слідчої (розшукової) дії та інші обставини [3, с. 293].

У цьому разі певний інтерес становлять способи приваблювати до себе людей, запропоновані Дейлом Карнегі. Він рекомендує: 1) виявити ширший інтерес до людини; 2) бути добрим слухачем; 3) вести розмову у колі інтересів співрозмовника; 4) давати людям відчувати їхню значимість [4, с. 111].

Що стосується рис психіки, пов'язаних із роллю особи в провадженні та її процесуальним статусом, віком та станом здоров'я то тут слід виходити з того, що у кожної людини є свої першочергові турботи та інтереси, і саме на цій основі потрібно вступати до контакту з нею. Стосовно свідків це може бути висловлене співчуття з приводу незручностей викликом на допит, стосовно потерпілого – співчуття з приводу травмуючих обставин, стосовно підозрюваного чи обвинуваченого – запевнення в дотриманні всіх прав та законних інтересів цієї особи у кримінальному провадженні [3, с. 293].

Звичайно, точно визначити певний тип вищої нервової діяльності й інших рис психіки людини може лише психолог. Тому слідчому,

прокурору, адвокату доводиться це робити за матеріалами провадження, на підставі власних спостережень на рівні схематичних знань у цьому питанні, а при необхідності залученні спеціаліста – психолога для участі в проведенні цієї слідчої (розшукової) дії.

1. Конституція України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

3. Криміналістика. Академічний курс: підручник / Т. В. Варфоломєєва, В. Г. Гончаренко, В. І. Бояров. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 504 с.

4. Настільна книга слідчого / М. І. Панов, В. О. Шепітько, В. О. Коновалова. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: Ін Юре, 2011. – 736 с.

І. О. Стельмащук

(Національна академія

Державної прикордонної служби України

ім. Б. Хмельницького)

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВ ТА СВОБОД МІГРАНТІВ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Задекларувавши євроінтеграційний вектор розвитку, Україна змушена адекватно вирішувати проблеми у сфері міжнародної міграції з дотриманням Конституції України та міжнародних договорів учасником яких є наша держава.

Відносини в міграційній сфері регулюються правоохоронними органами з метою обліку та регулювання зовнішньої міграції, здійснення контролю при в'їзді–виїзді та транзитному проїзді осіб через територію України, виявлення каналів нелегальної міграції, дослідження впливу міграції на рівень злочинності, профілактики правопорушень на міграційній основі, врегулювання безпрецедентних соціальних переміщень біженців, репатріантів, змушених покидати свої країни внаслідок громадянських війн, етноциду, геноциду, масового брутального поводження з людьми, грубими порушеннями прав людини.

Прийняття Конституції України стало якісно новим етапом розвитку суспільних відносин у сфері міграції, оскільки було закладено принципово інші засади державної міграційної політики України, спрямовані насамперед на утвердження й забезпечення прав і свобод

людини та громадянина, що відповідає міжнародно-правовим стандартам. Відповідно до положень частини першої статті 26 Конституції України для іноземців та осіб без громадянства, які на законних підставах перебувають в Україні, запроваджено в основному національний режим, але з окремими особливостями його застосування до різних категорій зазначених осіб. Нормативно-правовим актом, який визначає статус іноземців в Україні, тобто закріплює основні права, свободи та обов'язки іноземних громадян і осіб без громадянства, які перебувають в Україні, а також встановлює порядок їх в'їзду в Україну та виїзду з України, є Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22 вересня 2011 року [1].

Необхідно пам'ятати, що будь-якому іноземцю або особі без громадянства, які є мігрантами, притаманні певні фундаментальні права в першу чергу тому, що він (вона) – людина. До таких прав належать: право на життя, право на гідне ставлення, право на рівність, право на свободу світогляду та віросповідання, право знати свої права, право на справедливий судовий розгляд тощо [2, с. 6].

Однак, права та свободи мігрантів, які не мають законних підстав для перебування на території України, можуть бути обмежені. Зокрема, це стосується особистої свободи.

Тим не менш, незалежно від статусу, кожна особа наділена певними фундаментальними правами, які не можуть бути обмежені за жодних обставин і вже згадувались нами та певні заборони (заборона катування або принизливого ставлення, заборона рабства (в т. ч. примусової безоплатної праці)). Правосуб'єктність мігранта (тобто його здатність володіти правами та свободами і можливість користуватися ними в певному обсязі) не залежить від законності його перебування на території України, а визначається виключно фізичними характеристиками (вік, стан фізичного та психологічного здоров'я).

Крім вище перерахованих прав мігрантам притаманні певні права, дотримання яких необхідно гарантувати на всіх стадіях роботи з ними. До цих прав належать право спілкуватися з представниками органів державної влади мовою, яку він (вона) розуміє – в тому числі шляхом надання перекладача. Кожен іноземець має право бути присутнім під час розгляду його справи та бути поінформованим про рішення, прийняті відносно нього чи у його справі.

Кожен мігрант, незалежно від його статусу та порядку прибуття в Україну, має право просити притулок (статус біженця чи інші форми захисту, які представлені в Україні), а його запит має розглядатися в порядку, передбаченому законодавством України. Необхідно пам'ятати, що право на притулок гарантоване міжнародним правом і закріплене як в загальних документах так і в спеціальному конвенційному механізмі.

Звідси випливає, що іноземці та особи без громадянства у питаннях міграції мають рівні права і свободи з громадянами України – за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України. Враховуючи усе вищезазначене, доцільно зауважити, що адміністративно-правове регулювання прав і свобод та обов'язків іноземців на території України, в цілому, достатньо регламентоване чинним законодавством України і відповідає сучасному європейському зразку.

1. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 року // ВВРУ. – 2012. – № 19–20. – Ст. 833.

2. Пам'ятка прикордоннику щодо дотримання прав та свобод людини і громадянина під час здійснення оперативно-службової діяльності. – Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2014. – 38 с.

М. Р. Стецко

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства активно розвивається інформаційна сфера, яка поєднує в собі інформацію, інформаційну інфраструктуру, зокрема інформаційні мережі, інформаційні відносини між суб'єктами цієї сфери, що складаються у процесі збирання, формування, розповсюдження і використання інформації. Інформаційні відносини займають чільне місце у формуванні інформаційної політики держави. Це, в свою чергу, обумовлює необхідність розвитку й удосконалення правових засобів регулювання суспільних відносин у сфері інформаційної діяльності.

Мета написання тез полягає в окресленні основних заходів щодо попередження виникнення загроз втрати, знищення інформації та забезпечення інформаційно-правової безпеки на підприємстві.

Вирішенням цього питання займалися такі вчені як: Ю. О. Коваленко, О. А. Сороківська, О. В. Герасименко, А. В. Козак та ін.

Під час створення сучасної та ефективної системи забезпечення інформаційної безпеки істотного значення набуває наявність відповідної нормативно-правової бази без якої неможливо охопити усі сфери

життєдіяльності суспільства в рамках єдиного правового поля, розробити загальнонаціональну концепцію розвитку держави й ефективно реалізовувати політику національної безпеки в інформаційній сфері.

Нормативно-правова база інформаційної безпеки повинна виконувати в першу чергу три основні функції: регулювати взаємовідносини між суб'єктами інформаційної безпеки, визначити їх права, обов'язки та відповідальність; нормативно забезпечувати дії суб'єктів інформаційної безпеки на всіх рівнях, а саме – людини, суспільства, держави; встановлювати порядок застосування різних сил і засобів забезпечення інформаційної безпеки.

В Україні забезпечення інформаційної безпеки підприємства здійснюється шляхом захисту інформації у випадку, коли необхідність захисту інформації визначена законодавством.

Для реалізації захисту інформації створюється Комплексна система захисту інформації. Або, у випадку, коли суб'єкт інформаційної безпеки підприємства має наміри розробити і реалізувати політику інформаційної безпеки, то може реалізовувати їх без порушення вимог законодавства: міжнародними стандартами ISO. Тоді на підприємстві створюється Система управління інформаційною безпекою, яка повинна відповідати усім вимогам міжнародних стандартів в цій галузі або власними розробками [1].

Наявна в Україні нормативно-правова база у сфері міжнародної інформаційної діяльності ще фрагментарна, тому виникає необхідність подальшого вдосконалення і систематизації законодавчого поля, існування якого є передумовою гарантування інтересів національної безпеки у сфері інформації.

Серед сучасних підприємців Заходу панує думка, що, використовуючи всього п'ять основних правил безпеки, можна добитися значних успіхів в бізнесі.

До них відносять: 1) розвідку; 2) професіоналізм у встановленні контактів – мінімальні витрати часу і сил для пошуку інформації, необхідної для налагодження контакту; 3) кваліфікацію менеджера – витрати часу тільки на потрібних людей; 4) уміння долати перешкоди, пошук варіантів і обхідних шляхів для дозволу виникаючих проблем; 5) уміння завершувати операцію, нехай навіть з негативним результатом – це все ж краще, ніж відсутність якого-небудь результату.

Вид потрібної інформації залежить від виду компанії (фірми, її конкурентного середовища і багатьох інших характеристик самої фірми та її оточення [2].

Сьогодні практично весь український бізнес в тому або іншому ступені має тіньові сторони: ухилення від податків, подвійна бухгалтерія, заниження і подальша підміна інвойсів, приховання дійсного

об'єму постачань, безготівкові операції через фірми-одноднівки та ін. У такій ситуації фірма може стати заручником кримінальної структури, яка бере фірму під свій контроль і може використовувати її для відмивання власних нелегально отриманих коштів.

Важливим елементом організації інформаційної безпеки є поділ заходів на групи, зокрема: активні засоби захисту (наприклад, розвідка, дезінформація, зашумлення тощо); пасивні (охоронні) засоби (наприклад, встановлення екранів проти несанкціонованого витоку інформації тощо); комплекс засобів підтримки – органічне поєднання попередньо вказаних груп щодо моделювання потенційних (невдомих раніше практиці) загроз [3].

Багато керівників підприємств можуть не бачити очевидного зв'язку між утратою доходів і відсутністю фінансових ресурсів у системі інформаційно-правового захисту. Тому в першу чергу необхідно подати проблему у зрозумілому для бізнесу вигляді. Це завдання лягає на керівництво служби інформаційної безпеки господарюючого суб'єкта, що має виявити і наочно показати власникам підприємства весь спектр загроз в інформаційній сфері, а також переконати, що протистояти їм можна тільки на основі створення і упровадження ефективних систем захисту інформації.

Тому, використання інформаційних технологій в підприємницькій діяльності значно підвищує ефективність процесів, зменшує затрати на їх проведення, проте в той же час зумовлює виникнення нових загроз для функціонування підприємства [4].

Отже, інформаційно-правова безпека фактично відображається у ступені захищеності важливої для підприємства інформації від впливу дій випадкового або навмисного характеру, які можуть завдати збитків підприємству. Оптимальним варіантом забезпечення інформаційно-правової безпеки є дотримання систематичного поєднання правових, організаційних та програмно-технічних методів у процесі управління підприємством.

1. Кормич Б. А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи: навч. посібник / Б. А. Кормич. – К.: Кондор, 2004. – 384 с.

2. Гуцалюк М. Інформаційна безпека у сучасному суспільстві / М. Гуцалюк // Право України. – 2005. – № 7. – С. 71–73.

3. Теплицький І. Інформаційна безпека як нова складова інформаційної культури / І. Теплицький // Рідна школа. – 2006. – № 2. – С. 63–64.

4. Нечай Л. О. Інформаційна безпека суб'єктів господарювання та фактори її розвитку / Л. О. Нечай // Управління розвитком. – 2013. – № 17. – С. 145–148.

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПІДСТАВИ ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ БАНКІВСЬКИХ РАХУНКІВ

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі КПК – України) був прийнятий Верховною Радою України 13 квітня 2012 року та набрав законної сили 20 листопада 2012 року, але, не дивлячись на незначний термін його дії, до нього було внесено цілу низку змін. Виправлення не обійшли і положення чинного КПК України, що стосуються проведення негласних слідчо розшукових дій. Зокрема Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції» № 336-VIII від 21 квітня 2015 року, було доповнено параграф 3, глави 21 КПК України.

Відповідно до ч. 1 ст. 246 КПК України під НСРД слід розуміти різновид слідчої дії, відомості про факт та методи проведення якої не підлягають розголошенню. Існує вичерпний перелік негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД), який було доповнено моніторинг банківських рахунків (ст. 269¹ КПК України). При цьому умова проведення цієї НСРД виключно у кримінальному провадженні щодо тяжкого чи особливо тяжкого злочину залишилась актуальною [1]. Кримінальний кодекс України (далі – КК України) у ч. 4 ст. 12 встановлює, що тяжким злочином є злочин, за який передбачено основне покарання у вигляді штрафу в розмірі від десяти тисяч до двадцяти п'яти тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років. У ч. 5 ст. 12 КК України передбачається, що особливо тяжким є злочин за який передбачено основне покарання у вигляді штрафу в розмірі понад двадцять п'ять тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк понад десять років або довічне позбавлення волі [2].

Відповідно до ч. 2 ст. 269¹ КПК України зміст негласної слідчої розшукової дії, під назвою «моніторинг банківських рахунків» полягає у покладенні на банк зобов'язання, надавати в поточному режимі інформацію про операції, що здійснюються на одному або декількох банківських рахунках. Фактичною підставою проведення такої дії, є наявність обгрунтованої підозри, що особа здійснює злочинні дії з викори-

станням банківського рахунку, або з метою розшуку чи ідентифікації майна, що підлягає конфіскації або спеціальній конфіскації.

Потрібно зазначити, що проведення моніторингу банківських рахунків не видається можливим, лише за наявності таких підстав, як обґрунтована підозра, що особа здійснює злочинні дії з використанням банківського рахунку або необхідність розшуку чи ідентифікації майна, що підлягає конфіскації або спеціальній конфіскації. Так КПК України передбачає, що дана слідча дія проводиться за умови, виникнення вище наведених фактичних підстав в межах кримінального провадження, віднесеного до підслідності Національного антикорупційного бюро України (далі – НАБ України). Крім того необхідно підкреслити, що ч. 5 ст. 216 КПК України передбачає в яких випадках детективи вище згаданого бюро здійснюють досудове розслідування.

Відповідно до ст. 269¹ КПК, прокурор за наявності умов та підстав встановлених законодавством має право звернутись до слідчого судді із клопотанням про моніторинг банківських рахунків. При цьому розгляд клопотань, щодо проведення НСРД здійснюється головою чи за його визначенням іншим суддею Апеляційного суду АРК, апеляційного суду області, міста Києва та Севастополя протягом шести годин з моменту отримання клопотання. Ухвала про дозвіл на проведення моніторингу банківських рахунків постановляється слідчим суддею за умови: 1) встановлення відповідних умов та підстав для проведення даної слідчої дії; 2) та за умови, що в ході її проведення можуть бути отримані докази які самостійно або в сукупності з іншими доказами можуть мати суттєве значення для з'ясування обставин злочину або встановлення осіб, які його вчинили. При цьому в ухвалі, керівник банківської установи повідомляється про нерозголошення інформації про проведення моніторингу банківського рахунку і про встановлену законодавством кримінальну відповідальність. Загальний строк дії, протягом якого в одному кримінальному провадженні може тривати моніторинг банківських рахунків відповідно до ч. 4 ст. 349 КПК України не може перевищувати максимального строку досудового розслідування.

Отже, моніторинг банківських рахунків проводиться за наявності однієї із таких підстав: 1) наявність обґрунтованої підозри, що особа здійснює злочинні дії з використанням банківського рахунку; 2) необхідність розшуку чи ідентифікації майна, що підлягає конфіскації або спеціальній конфіскації. Обов'язковою умовою є те, що дані підстави виникли в межах кримінального провадження, яке відповідно до норм КПК України підслідне НАБ України. Для проведення цієї слідчої дії, прокурор повинен звернутися із клопотанням до слідчого судді Апеляційного суду АРК, апеляційного суду області, міста Києва

чи Севастополя та в ході судового засідання довести наявність таких обставин: 1) наявність умов та підстав для проведення даної слідчої дії; 2) наявність можливості в ході проведення моніторингу банківських рахунків отримати докази, які самостійно або в сукупності з іншими доказами, можуть мати суттєве значення для з'ясування обставин злочину або встановлення осіб, які його вчинили.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/...>

2. Науково-практичний коментар до Кримінального процесуального кодексу України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jurists.org.ua/criminal-law/...>

3. Кримінальний кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/...>

К. Е. Суміна, З. Г. Гонтар
*(Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності)*

НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ В КУРСАНТІВ-РЯТУВАЛЬНИКІВ

Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС України) – один з центральних органів виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики в сферах цивільного захисту, захист населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідацію надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежну та техногенну безпеку, діяльність аварійно-рятувальних служб, профілактику травматизму невинробничого характеру, а також гідрометеорологічної діяльності [1]. Тому найважливішою проблемою в процесі вироблення свідомих правових відносин курсантів вищих навчальних закладів ДСНС України до виконання своїх службових обов'язків є правильне розуміння сутності принципів і основних інститутів права країни, чітке уявлення про здійснення державно-владних повноважень відповідно до закону, вміння самостійно орієнтуватися і приймати рішення в юридично значимих ситуаціях, співвідносити свою поведінку з існуючими нормами права, підвищуючи рівень своєї правової культури.

Все це вимагає певного рівня правових знань, уміння і навичок застосування їх на практиці в діяльності офіцерів-рятувальників. Безсумнівно, що правосвідомість є регулятором юридично значущої поведінки. Існує необхідність проводити в курсантському середовищі цілеспрямовану роботу з підвищення їх загальної правової культури, яка буде сприяти формуванню у них професійної правосвідомості [2].

Під правовим вихованням розуміють цілеспрямований постійний вплив на людину з метою формування у неї правової культури і активної правомірної поведінки. Основною метою правового виховання – дати людині необхідні в житті юридичні знання, навчити поважати закони та додержуватися їх. Це допоможе сформувати високий рівень правової культури, здатний значно зменшити кількість правопорушень у сфері цивільного захисту [3].

Одним з найоптимальніших шляхів формування правової свідомості та правової культури курсантів-рятувальників є засвоєння основ правознавства в навчальному процесі. Зокрема, у навчальних закладах ДСНС України майбутні офіцери повинні здобути необхідний мінімум правових знань для законодавчої орієнтації в подальшому житті та професійній діяльності.

Головне завдання правового виховання та навчання – це зацікавити курсантів правознавством, озброїти їх умінням діяти в життєвих ситуаціях відповідно до вимог законів, закласти основи правових та громадянських знань, забезпечити оволодіння найбільш важливими поняттями та термінами, виробити в них навички правомірної поведінки, практичного застосування норм права, сформувати позитивне ставлення до участі в житті суспільства [4].

Необхідність правового виховання саме на етапі навчання майбутніх офіцерів у ВНЗ зумовлюється рядом чинників. По-перше, молоді члени суспільства перебувають на стадії переходу до соціальної зрілості, до самостійного життя, до здійснення соціальних функцій у повному об'ємі. По-друге, в їх поведінці з'являються вікові особливості інтелекту, волі, емоцій тощо. Саме ці особливості, про які йшла мова вище, і зумовлюють, зокрема, недостатнє вміння визначати істинне значення того чи іншого факту, дати правильну оцінку прикладу який спостерігається, протистояти негативному прикладу мікросередовища, і зумовлюють необхідність правового виховання молодого покоління у дусі поваги до Закону. Важлива роль у цьому відводиться батькам, викладачам і офіцерському складу з виховної та соціально-психологічної роботи з курсантами у ВНЗ [5].

Тому найбільш ефективно протікатиме формування правової активності курсантів-рятувальників при створенні наступних соціально-педагогічних умов:

- в інтересах формування правової активності курсантів активізувати соціально-правове виховання курсантів у навчальній і у поза навчальній діяльності;
- постійно вдосконалювати соціально-педагогічну підготовленість викладачів і командний склад вищого навчального закладу до формування правової активності курсантів;
- впровадження у навчально-виховний процес діалогових форм організації виховної роботи з курсантами: семінари дискусії, круглі столи, презентації, спільні проектування соціальних програм.

1. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій, затверджене Указом Президента України № 20/2013 «Деякі питання Державної служби України з надзвичайних ситуацій».

2. Ивлев А. К. Правосознание и правовое воспитание молодежи / А. К. Ивлев. – М., 1982.

3. А. Кутиркін. Шляхи розвитку теорії та практики правового виховання населення України / А. Кутиркін // Право України. – 2008. – № 3. – С. 122–125.

4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://obolon.kievcity.gov.ua/>

5. Маркова Г. Д. Научные основы и организация правового воспитания молодежи / Г. Д. Маркова. – К., 1979.

Н. В. Сус

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРАВО КОРИСТУВАННЯ ТА ПРАВО РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОВИМ ПАЄМ

Як відомо, ще з кінця ХХ століття в Україні розпочалися процеси приватизації. У зв'язку з цим, члени колишніх сільського сподарських колективних підприємств набули можливість отримати свої майнові паї. На сьогодні питання реалізації права на майновий пай є актуальним та досить складним.

Так, Коваленко Т. О. зазначила, що дана модель приватизації була недостатньою мірою обґрунтована теоретично, тому у процесі реалізації механізму правового регулювання майнових паїв досі виникають проблеми, вирішувати які покликана насамперед аграрно-правова доктрина [4].

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2001 р. №177 «Про врегулювання питання щодо забезпечення захисту майнових прав селян у процесі реформування аграрного сектору економіки» **майновий пай** – це частка майна підприємства у пайовому фонді, виражена у грошовій формі та у відсотках розміру пайового фонду [5].

Згідно статті 7 Закону України «Про колективне сільськогосподарське підприємство», майно колективного сільськогосподарського підприємства належить на праві спільної часткової власності всім його членам [6].

Пай є власністю члена підприємства. Право розпоряджатися своїм паям за власним розсудом член підприємства набуває після припинення членства в підприємстві [6].

Отже, до припинення членства частка майна члена колективного сільськогосподарського підприємства є частиною майна цього підприємства, яке через свої органи здійснює право власності (тобто володіння, користування, розпорядження). І тільки тоді, коли член колективного сільськогосподарського підприємства припиняє членство в даному підприємстві він набуває право власності на майновий пай та може особисто розпоряджатися ним.

Не зважаючи на те, що процес розпаювання в Україні розпочатий досить давно питання про майнові паї, право користування та право розпорядження ними породжує ряд проблемних аспектів.

Однією з таких проблем є проблеми пов'язані з реалізацією прав власників майнових сертифікатів. Відомо, що документом, що засвідчує право власника на майновий пай, є свідоцтво про право власності на майновий пай члена колективного сільськогосподарського підприємства (майновий сертифікат).

Майновий сертифікат видається сільською, селищною або міською радою згідно зі списком осіб, які мають право на майновий пай підприємства. Свідоцтво засвідчується гербовою печаткою і підписом голови відповідної ради.

Виокремлюють такі напрями реалізації права на майнові паї:

1) з виділенням майно в натурі: а) передати його до статутного фонду новостворюваного сільськогосподарського підприємства; б) використати для задоволення відповідних особистих потреб; в) передати у користування іншим особам; г) відчужити індивідуалізоване майно;

2) без виділення майна в натурі: а) об'єднати свій майновий пай у єдиний пайовий фонд Співки співвласників; б) передати майновий пай у користування; в) відчужити майновий пай.

Срмоленко В. М. зазначив що «нинішня практика висуває проблеми, пов'язані з набуттям майнових паїв за договором купівлі-

продажу. Так, набувач майнових паїв не легалізує їх, переоформляючи на своє ім'я, а натомість бере доручення на представництво на Зборах пайовиків від попередніх співвласників майнових паїв. Як наслідок, одна особа – новий набувач може прийти на Збори пайовиків, зареєструвати, наприклад, сто доручень і одержати право на сто голосів. Це дуже важливий момент, адже рішення на Зборах приймаються простою більшістю голосів, що надає такому набувачеві можливість превалюючого впливу на будь-які рішення органів Співвласників» [3].

Нам відомо, що така ситуація сьогодні набуває типових рис у практиці розпорядження майновими паями. За умов недостатнього рівня знань селянами сучасного аграрного законодавства та відомої інертності правоохоронних і судових органів у вирішенні спорів між членами Співвласників такий напрям використання майнових паїв призводить до відповідних численних майнових правопорушень.

На практиці також виникають проблеми щодо визнання права власності в порядку спадкування за законом або за заповітом, оскільки, люди необізнані щодо строків на прийняття спадщини, відсутності коштів для її прийняття або легковажного відношення до встановлення права власності за собою після смерті спадкодавців.

У Цивільному кодексі України передбачено, що до складу спадщини входять усі права та обов'язки, в тому числі земельні та майнові паї, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті.

Неможливо не погодитися з думкою Бачернікова О. В., що «на сьогодні існують серйозні прогалини у законодавстві, що визначає статус майнових паїв.

Це насамперед стосується порядку розпорядження пайовим фондом до моменту його виділення грішми, цінними паперами або натурою» [2].

Також, ознайомившись з судовою практикою, можна зробити висновок, що існує багато спорів по даному питанні, які судами вирішуються неоднозначно.

Зокрема, позови про: визнання права власності на майновий пай та про витребування майнового паю або його вартості; визнання цивільно-правових угод з майновими паями та майном, яке було виділене у рахунок майнових паїв, дійсними; до колективних сільськогосподарських підприємств та їх правонаступників про збільшення розміру майнового паю; збільшення розміру майнового паю; визнання права власності на майновий пай за спадкуванням.

Як бачимо, в українському законодавстві існує прогалина щодо регулювання даних питань і потрібно його вдосконалити, щоб не виникало подібних колізій.

1. Аграрне право України: підручник / за заг. ред. В. М. Єрмоленка. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.
2. Бачерніков О. В. Проблеми регулювання спорів щодо майна пайових фондів та захисту майнових паїв / О. В. Бачерніков // Юридичний журнал. – 2007. – № 3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2840>
3. Єрмоленко В. М. Деякі проблеми пов'язані з відчуженням майнових паїв / В. М. Єрмоленко // Мала енциклопедія нотаріуса. – 2009. – МЕН № 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: yurradnik.com.ua/wp-content/uploads/.../2009_m_1_075_ermolenko.doc.
4. Коваленко Т. О. Правові аспекти реструктуризації недержавних сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Т. О. Коваленко; Київський націонал. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2002. – 21 с.
5. Про врегулювання питання щодо забезпечення захисту майнових прав селян у процесі реформування аграрного сектору економіки: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2011 р. № 177. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP010177.html
6. Про сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14.02.1992 № 2114-ХІІ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2114-12>

К. П. Тарануца

*(Одеський державний університет
внутрішніх справ)*

СОЦІАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У АТО

3 квітня 2014 року, з початку проведення заходів мобілізації, актуальним стало питання здійснення заходів з соціального захисту громадян України, які беруть участь у воєнних діях, а також військовослужбовців, від яких вимагають виконувати завдання в зоні АТО.

Так, в управліннях соціального захисту Одеської області знаходяться на обліку 1117 осіб, які брали участь в антитерористичній операції, і яким визначено належний статус, а саме: учасників бойових дій – 1094 особам; інвалідів війни – 23 особи, а також 62 сімей загиблих в АТО.

З ціллю допомоги військовослужбовцям, які брали участь у зоні АТО та членам їх родин, ухвалою Одеської обласної ради від 06.03.2015 р. «Про внесення змін до рішення обласної ради від 24.12.2013 р. «Про затвердження обласної цільової програми підтримки малозабезпечених верств населення на 2014–2015 роки» передбачено: надання допомоги родинам загиблих (померлих) військовиків, які приймали участь у проведенні антитерористичної операції на сході України, у сумі 2000 грн. щомісячно. На 06.08.2015 р. таку підтримку сплачено 35 сім'ям на загальну суму 600,0 тис. грн.; одноразові грошові виплати мобілізованим особам, у сумі 3000 грн. На 27.07.2015 р. зазначену допомогу отримала 1621 особа на загальну суму 4863,0 тис. грн.; надання щомісячної матеріальної допомоги дітям військовослужбовців, які беруть участь у проведенні антитерористичної операції на сході України, у сумі 300 грн. щомісячно. У даний час допомогу отримали 97 родин, в яких 268 дітей до 18 років – на загальну суму 646,7 тис. грн.

На підставі Закону України від 24.03.1998 р. «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист» – позачергово забезпечуються житлом ветерани військової служби, які при звільненні з військової служби здали державним органам займане ними у військових містечках жиле приміщення та не були забезпечені іншим жилим приміщенням для постійного проживання, та яким виповнилося 60 і більше років, а також сім'ям померлих ветеранів.

Прикладом цього є те, що з 2014 року по сьогоднішній день забезпечено оселею п'ять сімейств загиблих військовослужбовців в зоні проведення АТО. По даним статистики 06.08.2015 р. до Департаменту надійшло 19 заяв від учасників антитерористичної операції для отримання АТО сприяння на оздоровлення в санаторіях Одещини. З них трьом учасникам АТО виведено путівки у санаторії Одещини за рахунок обласного бюджету.

Відповідно до вищезазначеного Закону України «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист» (далі – Закон) від 24.03.1998 р. держава гарантує кожному ветерану військової служби нарівні з іншими громадянами можливості в економічній, соціальній, політичній сферах щодо задоволення різноманітних життєвих потреб, а також подає різні види допомоги шляхом:

- надання пільг, компенсацій та соціальних гарантій у процесі трудової діяльності та заслуженого відпочинку; – реалізації цільових програм поліпшення житлових умов; – пенсійного забезпечення відповідно до законодавства та ін.

Згідно цього Закону надаються також наступні пільги: першочергове медичне обстеження та безоплатне придбання ліків за рецептами лікарів; 50-відсоткова знижка плати за користування житлом (квартирної плати) та плати за комунальні послуги; першочергове забезпечення житлом осіб, які потребують поліпшення житлових вимог; безоплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту (за винятком таксі), також залізничним і водним транспортом сполучення та автобусами приміських маршрутів у межах України; та інші, передбачені ст. 5 цього Закону.

Мобілізовані громадяни, згідно з Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22.10.1993 р. мають відповідні привілеї. Наприклад, такі трудові заохочення, як: відповідно до п. 11 ч. 1 ст. 12 Закону – допомога по тимчасовій непрацездатності, розміром сто відсотків середньої заробітної плати не дивлячись на трудовий стаж; відповідно до п. 12 ч. 1 ст. 12 Закону – надання щороку відпустки в потрібний для них час, а також використання звільнення (відпустки) без збереження заробітку на термін до 2 тижнів на рік; відповідно до п. 5 ст. 42 КЗпП України – право учасникам бойових дій при скороченні штату працівників, пов'язаних зі змінами в організації виробництва і праці із збереженням його місця роботи, а також працевлаштування на іншу роботу у разі ліквідації юридичної особи. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про особливості виплати винагород військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу в особливий період та під час проведення антитерористичних операцій» від 31.01.2014 р. виділяють такі грошові кошти (винагороди) учасникам АТО: 1000 грн. за кожен день прямої участі у воєнних діях та 100 відсотків місячного грошового забезпечення – за пряму участь в АТО та забезпечення заходів правопорядку на кордоні. Підводячи підсумок, можна сказати, що працівники, які перебувають у АТО, хоча і дуже сильно ризикують своїм життям – на даний момент знаходяться у доброму правовому та соціальному становищі. Слід зазначити, що держава створила гідні умови для них та їх сімей, відповідно до яких встановлюються стабільні виплати заробітної плати, зберігається місце на попередній роботі, а також відповідне пенсійне забезпечення.

1. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 09 листоп. 1993 р. № 3552-ХІІ. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 45.

2. Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист: Закон України від 24 березня 1998 р. № 203 // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 40.

О. В. Тарасова

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ ЗАОЧНОГО РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ

Цивільний процесуальний кодекс України (далі – ЦПК України) передбачає заочний розгляд цивільної справи як специфічну процедуру позовного провадження [4, с. 671]. Інститут заочного розгляду справи у порядку цивільного судочинства давно відомий світовій практиці. Ситуація, коли одна із сторін не з'являлася до суду, в різні часи спричиняла різні наслідки. Суд оцінював неявку сторони, зокрема відповідача, залежно від ролі суду в державі та можливості вплинути на недобросовісну поведінку особи. Так склалося історично, що неявка вважалася «непослухом» та посяганням на громадський порядок, що у стародавні часи, при змішуванні цивільного процесу з кримінальним, тягло за собою застосування санкцій кримінального характеру. Більше це стосувалося відповідача, оскільки вважалося, що позивачеві немає необхідності ігнорувати судовий розгляд. Іноді ухилення від явки в суд викликало з боку держави вжиття суворих заходів.

У римському праві за неявки однієї зі сторін у суд, процес по справі мав свої особливості. Так, відсутність на місці та в час тягла для відсутньої сторони такі наслідки. Як зазначалося в Законах XII Таблиць, в разі неявки однієї зі сторін на судовий розгляд, її чекали до полудня, після чого справа вирішувалася на користь прибулої сторони, що було покаранням за неявку [6, с. 147].

Виходячи з того, що заочне провадження та заочне рішення існують в різних правових системах, їх законодавча регламентація у ЦПК України зовсім не є чимось новим. Заочне рішення регламентувалось ЦПК УРСР (1924 року).

Так статтею 98 ЦПК УРСР 1924 року було передбачено, що неявка сторін (суду відомо, що повістка була вручена) не становить перешкод для розгляду та прийняття рішення по справі. Суд мав право приймати позавічний (заочний) присуд. У той час ЦПК УРСР 1924 року допускав ухвалення заочного рішення за відсутності сторін (як відповідача, так і позивача). Тобто відсутність сторін трактувалась як неможливість прийняття рішення у будь-якому іншому цивільному провадженні. Заочне провадження проіснувало в Україні до 01.12.1929 року [3, с. 90].

Подальша кодифікація процесуального законодавства з 1929 року на тривалий час викреслила заочне провадження з українського цивільного процесу. ЦПК 1963 року хоча і передбачав можливість розгляду справи за відсутності відповідача, але таке рішення не вважалось заочним. І лише у 2004 році заочний розгляд справи був рецепійований у процесуальне законодавство України [5, с. 20].

У вітчизняному цивільному процесі інститут заочного рішення запроваджено з 01.09.2005 року у зв'язку з необхідністю забезпечувати ефективність та своєчасність цивільного судочинства.

Історія вітчизняного цивільного процесу зарекомендувала інститут заочного розгляду як ефективний спосіб захисту прав громадян. Цей інститут створює можливість для забезпечення швидкого та ефективного судового розгляду цивільних справ. У свою чергу такий розгляд слугує попередженню можливих зловживань з боку відповідачів. Він також направлений на вдосконалення судочинства та попередження судової тяганини. Основною метою цього процесу є саме захист права позивача. Відповідач може затягувати вирішення спору, шляхом неявки у судові засідання і тому заочне провадження є ефективним на думку багатьох науковців.

Законодавство багатьох країн (Польща, Англія, Німеччина, Ізраїль, Швеція, Індія, Китай, Литва) передбачає процедуру заочного провадження. Найчастіше національні законодавства передбачають ухвалення заочного рішення на вимогу позивача у зв'язку з неявкою відповідача, належним чином повідомленого про час та місце судового розгляду і який не повідомив суд про причини своєї неявки. Разом з тим, допускається, наприклад, в Німеччині, Ізраїлі, Швеції, Литві, ухвалення заочного рішення і на вимогу відповідача у разі неявки без поважних причин позивача. Сучасна модель заочного розгляду справи в цивільному процесі України передбачає, що такий порядок розгляду цивільно-правових спорів можливий лише у разі неявки відповідача. Сучасні дослідники, критикуючи норми процесуального законодавства про заочне рішення, тим не менше, не пропонують відмовлятися від нього, оскільки даний інститут не є шкідливим, досить міцно увійшов в науку та використовується на практиці.

Незважаючи на непоодинокі аргументи противників існування інституту заочного провадження в цивільному процесуальному законодавстві, більш прийнятною видається все-таки позиція прихильників існування заочного розгляду справи в цивільному процесі.

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року (з наступними змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40–42. – Ст. 492.

2. Науково-практичний коментар «Цивільного процесуального кодексу України». Станом на 01.01.2012 р. / за заг. ред. В. В. Богатирич. – К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2012. – 752 с.

3. Цивільний процес / Л. С. Дубінський. – Х.: Юридичне вид-во Норкомюстру УРСР, 1930. – 166 с.

4. Курс цивільного процесу: підручник / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранкова та ін.; за ред. В. В. Комарова. – Х.: Право, 2011. – 1352 с.

5. Навроцька Ю. В. Заочний розгляд цивільних справ в цивільному процесі України / Ю. В. Навроцька. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 192 с.

6. Фурса С. Цивільний процес України: Проблеми і перспективи: науково-практичний посібник / С. Фурса, С. Щербак, О. Євтушенко. – К.: Видавець Фурса С. Я.; КНТ, 2006. – 448 с. – (Серія «Процесуальні науки»).

В. І. Твардовський

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

БІОМЕТРИЯ: НОВІТНІ МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ СКАНУВАННЯ ВІДБИТКІВ ПАЛЬЦІВ

У криміналістичні практики суттєве значення має дослідження відбитків пальців та ідентифікація особи, якій вони належать. Багато-річні розробки дали змогу сучасним вченим з високою точністю встановлювати особу за відбитками пальців, а органам досудового розслідування використовувати висновки дактилоскопічних експертиз як джерела доказів, зокрема носіїв фактичних даних, що засвідчують причетність суб'єкта до даного злочину.

При цьому важливо зауважити, що унікальність, відновлювальність, стійкість та інші характеристики потожирових нашарувань стали причиною значного поштовху у сфері розвитку новітніх технологій і почали використовуватись за межами кримінального провадження.

Біометричні дані, зокрема й відбитки пальців рук, почали застосовувати як своєрідні ключі до гаджетів, як паролі для користування інформаційними ресурсами, захисту від несанкціонованого доступу до приміщень, контролю за прибуттям/вибуттям (входом/виходом) осіб, до прикладу при переміщенні кордону тощо.

Дактилоскопічний метод є найбільш поширеним у числі способів ідентифікації, в основі яких лежить використання фізіологічних особливостей людини.

У зв'язку із широким використанням новітніх комп'ютерних технологій сьогодні потреба в спеціальних бланках і чорнилах вже відпала, дактилоскопіювання може бути проведено шляхом сканування, а спеціальна база даних автоматично фіксує відповідне зображення і в подальшому дозволяє використовувати його при порівняльних дослідженнях.

Відтак значну роль для ефективності застосування такого методу відіграє правильність дотримання методики сканування відбитків пальців та надійність (захищеність) вищезгаданої бази. За даними статистики несанкціонований доступ до існуючих систем можливий лише в одному випадку на мільйон, а відмова в доступі уповноваженому користувачу виникає приблизно в 3% випадків і як правило пов'язана з неправильним доглядом за сканером [1].

Для ідентифікації особи методом дактилоскопії в світі давно створені та функціонують сьогодні банки біометричних даних. Федеральне бюро розслідувань США в 1999 р. запустило один з найбільших банків даних Criminal Justice Information Services (CJIS), а в 2011 р. була запущена база даних «AFIT», яка підвищила точність ідентифікації з 92% до 99,6% завдяки новітнім розробкам у галузі сканерів [2].

Кожен відбиток пальця руки є неповторним, має свій рисунок, структуру з виступів і борозенок, які можна аналізувати за цілою низкою загальних та часткових ознак. Відбиток пальця руки, отриманий за допомогою сканера або сенсора перетворюється в цифровий код і порівнюється з раніше виділеним еталоном. Біометричні бази даних, які використовуються для розпізнавання відбитка пальця найпоширеніші. Про це свідчить кількість розробників США – ATMEL, Cross Match Technologies, Iridian Technologies Inc. та ін.

Сканери які зчитують папілярний малюнок бувають двох типів: роликіві (roller-style scanners) та безконтактні напівпровідникові. В основі безконтактних напівпровідникових сканерів для отримання зображення поверхні пальця лежить використання властивостей напівпровідників, що змінюються в місцях контакту гребенів папілярного узору з поверхнею сканера. У зв'язку з цим розрізняють такі види сканерів: ємкісні (capacitive scanners); чутливі до тиску (pressure scanners); термо-сканери (thermal scanners); радіочастотні (RF-Field scanners); протяжні термо-сканери (thermal sweep scanners); ємкісні протяжні (capacitive sweep scanners); радіочастотні протяжні (RF-Field sweep scanners).

При сканування поверхні пальця ультразвуковими хвилями досягається максимальна точність виміру характеристик папілярного малюнка, яка в 10 разів кращі ніж одержані дані іншим способом,

також даний вид сканування дозволяє отримувати додаткові характеристики (пульс в середині пальця).

При цьому необхідно відрізнити дактилоскопування (зняття відбитків з пальців) від скануванням. Різниця полягає не в тому, що при скануванні відбувається автоматизація всього процесу, а в тому, що при скануванні відбитків пальців, замість збереження повного зображення папілярного узору, зберігається лише інформація про декілька характерних точок папілярного узору.

Слід також відзначити, що для даних сканерів можливим є отримання зображення поверхні пальця з роздільною здатністю до 1GGG dpi, що дає змогу використати для ідентифікації саму структуру папілярної лінії (розміщення потових залоз) що підвищує точність ідентифікації до 99,9% [3].

Результати досліджень вчених засвідчують, що перевагою напівпровідникових сканерів є: малі габарити; висока точність отриманого зображення, яка не залежить від стану шкіри; отримання якісних відбитків навіть у тому разі, якщо палець забруднений. Недоліками сканерів є: необхідність прикладання пальця безпосередньо до напівпровідникової поверхні (будь-який проміжний шар впливає на результати сканування), що веде до швидкого зношування сенсора сканера; висока чутливість до сильних зовнішніх електричних полів; чутливість до вібрацій і ударів [4, с. 5].

Підсумовуючи, можна зробити висновок, розробка біометричної техніки, зокрема дактилоскопічних сканерів, має значні перспективи і, ймовірно, у недалекому майбутньому в кожному територіальному ОВС дактилоскопіювання осіб здійснюватиметься з допомогою таких інноваційних технологій, а електронна база даних (банк від сканованих відбитків пальців рук) цілодобово і оперативно надаватиме доступ до інформації щодо питань ідентифікаційного характеру, які мають значення для розслідування кримінальних правопорушень.

1. Давлетханов М. Внимание, чужой. [Электроний ресурс]. – Режим доступа: <http://house-control.org.ua/article/3788/m--davlethanov--vnimanie-chujoy/>.

2. Next Generation Identification (NGI) – Новое поколение идентификации. [Электроний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.fbi.gov/hq/cjisd/ngi.htm>.

3. Мороз А. О. Біометричні технології. Методи дактилоскопії / А. О. Мороз // Математичні машини і системи. – 2011. – № 3. – С. 58–65.

4. Білинський Й. Й. Дактилоскопічні сканери / Й. Й. Білинський, М. Й. Юкиш, О. А. Павлюк // Наукові праці ВНТУ. – 2010. – № 3. – С. 1–6.

ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВопорушення: ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ

Стаття 30 Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року [1] передбачає, що поліція для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення застосовує в межах своєї компетенції поліцейські превентивні заходи та заходи примусу. При цьому до превентивних заходів віднесено перевірку документів особи; опитування особи; поверхневу перевірку і огляд; зупинення транспортного засобу; вимогу залишити місце і обмеження доступу до визначеної території; обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю та інші. Кожен із них має свою правову регламентацію у нормах цього закону. Однак заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення (окремі з яких ідентичні превентивним поліцейським заходам) регламентуються Кодексом України про адміністративні правопорушення в силу приписів ч. 1 тієї ж статті Закону України «Про Національну поліцію».

Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення розглядають як врегульовану нормами адміністративного права сукупність юридично значущих примусових дій, що застосовується компетентними органами публічної адміністрації, які є способами здійснення встановленого порядку адміністративно-деліктного провадження, реалізації його завдань, а також процесуальних обов'язків і повноважень учасників провадження [2, с. 35].

На законодавчому рівні визначено основні види та мету застосування заходів забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення (стаття 260 Кодексу України про адміністративні правопорушення). Зокрема таким заходами є адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, ліцензійної картки на транспортний засіб, тимчасове затримання транспортного засобу, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції. Кожен

із таких заходів характеризується певними процесуальними особливостями, однак спільна мета та завдання застосування дозволяють розглядати ці заходи у системному розумінні та виокремити такі їх особливості:

1) вони нерозривно пов'язані з адміністративно-деліктним провадженням, поза межами якого не можуть бути застосовані у законний спосіб;

2) законодавчо визначеною метою їх застосування є припинення адміністративних правопорушень, встановлення особи, складання протоколу про адміністративне правопорушення, створення належних умов для здійснення адміністративно-деліктного провадження для притягнення винної особи до адміністративної відповідальності;

3) підставами застосування є вчинення особою адміністративного правопорушення і неможливість припинення його іншими засобами, потреба здійснення певних процесуальних дій;

4) застосування таких заходів має чітко визначене спрямування на особу на особу, яка вчинила правопорушення, і щодо якої здійснюється провадження;

5) чітко визначені процесуальні межі застосування. Вони застосовуються або в процесі вчинення правопорушення, або після його вчинення. В обох випадках вже є докази, які за допомогою застосування відповідних заходів можливо виявити, закріпити та використати для правильного розгляду справ про адміністративні правопорушення. Виходячи із філософської концепції про відтворення об'єктів і явищ матеріальної дійсності та їх пізнання, а також враховуючи відповідні положення теорії судових доказів, слід визнати, що будь-які дії, належним чином процесуально закріплені, які здійснюються після вчинення правопорушення або в процесі його вчинення, не можуть не сприяти виявленню та закріпленню вже наявних доказів. У цьому зв'язку розвиток законодавства, яке регулює провадження в справах про адміністративні правопорушення, неминуче буде йти шляхом процесуальної регламентації все більшої кількості дій, які здійснюються посадовими особами державних органів при виявленні правопорушення, в тому числі й щодо заходів адміністративно-процесуального примусу [3, с. 159];

б) обов'язковість оформлення таких заходів у визначені законодавством процесуальній формі.

Мета застосування заходів забезпечення провадження у справі про адміністративне правопорушення є подвійною, по-перше, припинення адміністративного правопорушення, коли вичерпано інші заходи впливу; по-друге, притягнення особи до адміністративної відповідальності. Завданнями заходів забезпечення провадження у справі про адміністративне правопорушення є: по-перше, встановлення особи

правопорушника, складення протоколу про адміністративне правопорушення, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справи, виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення; по-друге, зібрання, оцінка та закріплення доказів у справі та інше створення умов для притягнення порушника до адміністративної відповідальності [3, с. 157].

1. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року // Офіційний вісник України. – 2015. – № 63. – Ст. 2075.

2. Борзняк Д. Ф. Сутність, мета і види заходів провадження у справах про адміністративні правопорушення / Д. Ф. Борзняк // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 1 (169). – С. 33–36.

3. Галабурда Н. А. Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення в системі адміністративно-правових засобів, застосовуваних міліцією / Н. А. Галабурда // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: збірник наукових праць. – 2008. – № 4 (40). – С. 155–163.

Г. О. Тимошук

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА

Перехід України до ринкових умов ведення господарства зумовив появу ряду проблем в економічній системі та діяльності суб'єктів підприємництва. Серед них фінансова нестабільність, кризові явища, банкрутство підприємств, які можна віднести до постійних супутників ринкової економіки. Проблеми економічної безпеки підприємства та фінансової безпеки як її складової зокрема, останнім часом набули великого значення. Вирішенню цих та ряду інших питань допоможе забезпеченню фінансової безпеки суб'єктів підприємництва. Фінансова безпека набуває все більшого значення, оскільки підприємство може збанкрутувати, якщо його фінансово-економічний стан незадовільний. А, відповідно, рівень економічної безпеки підприємства має враховувати оцінку свого фінансово-економічного стану [1, с. 37–42].

Система фінансової безпеки суб'єктів підприємництва має поєднувати надбання сучасної економічної науки та діяти постійно,

а не за фактом настання кризи. Інакше кажучи, суб'єкти підприємництва мають заздалегідь прогнозувати розвиток кризових явищ, забезпечуючи власну ефективну діяльність. Це передбачає: моніторинг фінансового стану організації та зовнішніх факторів з метою раннього виявлення ознак її кризового розвитку, визначення масштабів кризового стану, дослідження основних факторів, що зумовлюють її кризовий розвиток, створення і реалізацію заходів щодо запобігання кризам і банкрутству, контролю за виконанням заходів з формування фінансової безпеки й оцінювання отриманих результатів шляхом використання фінансового інструментарію. Впровадження такої системи створить дієві засоби щодо запобігання кризам, забезпечення стабільної та ефективної фінансової діяльності [2, с. 23–34].

Основні аспекти теорії економічної безпеки та фінансової безпеки як її складової зокрема, а також фінансової рівноваги та стійкості, знайшли відображення в наукових працях вітчизняних та зарубіжних науковців: О. В. Арєф'євої, О. І. Барановського, І. Бланка, К. С. Горячевої, Т. Ю. Загорельської, М. М. Єрмошенка, С. М. Ілляшенка, Н. В. Куркіна, В. В. Шликова, В. Яковлева, П. І. Орлова та ін.

Встановлено, що фінансова безпека суб'єктів підприємництва забезпечує рівноважний і стійкий фінансовий стан; сприяє ефективній діяльності суб'єкта підприємництва; дає змогу на ранніх стадіях визначити проблемні місця в діяльності організації; нейтралізує кризи та запобігає банкрутству.

На сьогодні питання методології формування фінансової безпеки суб'єктів підприємництва сфери матеріального виробництва, на відміну, від фінансової безпеки банків, страхових компаній та інших суто фінансових інституцій, є недостатньо розробленими. Водночас, очевидним є факт, що саме реальний сектор економіки був і залишається основою економіки України, а отже, рівень фінансової безпеки є прямим наслідком стану економіки країни. На нашу думку, необхідно більше уваги приділяти питанням впровадження механізмів забезпечення фінансової безпеки саме на рівні суб'єктів підприємництва сфери матеріального виробництва, що пов'язано зі значною кількістю ризиків і нестабільністю як внутрішнього, так і зовнішнього їх середовища, а також загрозами поглинань, зокрема, через процедури банкрутства. Забезпечення стійкого зростання підприємництва, стабільності результатів їх діяльності, досягнення цілей, що відповідають інтересам власників і суспільства в цілому, неможливі без розробки й проведення самостійної стратегії, що в сучасній економіці визначається наявністю ефективної системи його фінансової безпеки [3, с. 29–35]. Саме стан фінансів господарюючих суб'єктів багато в чому зумовлює ефективність їх діяльності в ринковій економіці, що і приводить до

необхідності розгляду проблем забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва. Фінансова безпека є однією з найважливіших складових системи економічної безпеки суб'єктів підприємництва, оскільки фінансова складова є основною в сучасній економіці, як на макро-, так і на макрорівні. Через грошові потоки та їх управління здійснюється вплив на економічну систему підприємства, тому необхідний комплексний підхід до цієї проблеми, що поєднав би всі елементи, в єдину систему [4, с. 28–30].

Отже, забезпечення фінансової безпеки, особливо в період кризи, є одним з основних завдань керівництва будь-якого підприємства. Проте недосконалість нормативно-правової бази регулювання діяльності фінансових ринків та специфічність економіки нашої країни лише загострюють проблеми досягнення фінансової безпеки та належного рівня фінансової стійкості підприємств.

1. Косодій Р. П. Соціально-економічні виміри трансформації глобальної безпеки фінансової системи / Р. П. Косодій // Облік і фінанси АПК. – 2012. – № 1. – С. 37–42.

2. Науменков С. В. Зарубіжний досвід організації систем безпеки та регулювання діяльності фінансових установ / С. В. Науменков // Фінанси України. – 2010. – № 12. – С. 23–34.

3. Стукало Н. В. Глобалізація та розвиток фінансової системи України / Н. В. Стукало // Фінанси України. – 2009. – № 5. – С. 29–35.

4. Череп А. В. Особливості розвитку сучасної фінансової системи в ринкових умовах / А. В. Череп // Економіка та держава. – 2012. – № 6. – С. 28–30.

Д. О. Титаренко

*(Український державний університет
фінансів та міжнародної торгівлі)*

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ В УКРАЇНІ

Конституцією України передбачено, що кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави – захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань [1, с. 11].

Однак, очевидно, що маючи конституційне право на захист не кожна людина здатна захистити себе і членів своєї сім'ї. 10-го грудня 2014 року до Верховної ради було подано проект Закону «Про цивільну зброю та боєприпаси». Цей закон має надати можливість більшості людей в Україні захищати своє життя, майно, сім'ю, свою країну з використанням вогнепальної зброї.

В Україні мають право на придбання засобів активної оборони, а саме: пістолетів і револьверів для стріляння гумовими кулями – працівники судів, правоохоронних органів і їхні близькі родичі, а також особи, які беруть участь у кримінальному судочинстві, журналісти, депутати, члени суспільних формувань з охорони громадського порядку й державного кордону, військовослужбовці та держслужбовці, які мають категорії та ранги. Щоправда, за невеликим винятком, ці громадяни могли б спокійно обійтися і без такого права, оскільки можуть застосовувати службово-штатну зброю. Утім йдеться не про обмеження права володіння зброєю, а навпаки – про його розширення [2].

З початком бойових дій на території Донбасу в Україні зросла кількість незаконного обігу вогнепальної зброї та боєприпасів. Зросла кількість злочинів з використанням вогнепальної зброї. В січні-лютому 2014 року кількість злочинів з використанням вогнепальної зброї складала 196, а в січні-лютому 2015 року цей показник виріс до 377. Також виросла кількість середніх (з 48396 до 49068), тяжких (з 29060 до 31793) та особливо тяжких злочинів (з 4404 до 6409) [4].

Аргументи противників легалізації вогнепальної зброї не змінюються роками обґрунтовуючи це наступним: 1) масова видача зброї призведе до отримання її ризикованими верстами населення (наркоманами, алкоголіками, раніше судимими), які використовуватимуть її для вчинення злочину; 2) неправильне поводження зі зброєю може привести до значного травматизму її власників; 3) велика коруптованість державних органів призведе до неможливості контролювати в державі законний обіг зброї.

Проте статистика тих країн, де населенню дозволено володіти зброєю, свідчить зовсім про інше. [3, с. 4].

Наприклад, в Естонії, після того як в 2001 році було законодавчо закріплено право цивільного населення на володіння короткоствольною зброєю, вулична злочинність впала майже на 80%. В Швейцарії на 6 мільйонів населення приходиться понад 2 мільйони одиниць «вогнепалу». Після звільнення з лав збройних сил швейцарцям дозволено забирати додому свою армійську зброю. При цьому рівень злочинів із застосуванням вогнепальної зброї в країні настільки низький, що поліція навіть не веде їх спеціальний облік. Є й зворотні приклади. Після того як в 1996 році влада Австралії заборонила цивільному населенню

озброюватися, за наступні 8 років кількість збройних пограбувань зросла на 59%. В Англії в 1997 році також було заборонено вільне володіння зброєю – і як наслідок кількість злочинів з застосуванням насильства виросло за 7 років на 88%, збройних пограбувань – на 101%, вбивств – на 24%. [3, с. 14].

Можна поділити аналітичні данні на 4-ри групи: 3 високою озброєністю – більше 30 одиниць зброї на 100 осіб (таких країн 16). Для них середній рівень вбивств становить 1,9 на 100 тис. населення. 3 озброєністю населення від 20 до 30 одиниць зброї (таких країн 11), де середня кількість вбивств становить 3,4 на 100 тисяч осіб. 3 озброєністю населення від 10 до 20 одиниць зброї (таких країн 33), де середня кількість вбивств знаходиться на рівні 9,6 на 100 тисяч чоловік. 3 озброєністю населення менше 10 одиниць зброї (таких країн 109), з середньою кількістю вбивств в 11,8 на кожні 100 тисяч осіб. Тим самим спостерігається чітка закономірність, за якою збільшення масиву цивільної зброї призводить до зниження кількості кримінальних вбивств.

Узагальнюючи вищезазначене, можна зробити висновок, що легалізація зброї в українському законодавстві необхідна і є однією з гарантій забезпечення реалізації громадянами права на необхідну оборону. Вдосконалення цього інституту повинно розвиватися шляхом прийняття Закону України «Про цивільну зброю та боєприпаси» і відповідних інструкцій, які регулюватимуть порядок її придбання і використання. Це стане ще одним кроком вперед по формуванню в Україні соціальної та правової держави.

1. Конституція України. Із змінами, внесеними згідно із Законом України «Про внесення змін до Конституції України» № 2222-IV від 08.12.2004, ВВР, 2005, № 2, ст.44, № 2952-VI від 01.02.2011, ВВР, 2011, № 10, ст. 68, № 586-VII від 19.09.2013, ВВР, 2014, № 11, ст. 142, № 742-VII від 21.02.2014, ВВР, 2014, № 11, ст. 143. – Офіційний Вісник України. – 2014.

2. Про цивільну зброю і боєприпаси: Проект Закону. Номер, дата реєстрації: 1135-1 від 10.12.2014. Сесія реєстрації: 1 сесія VIII скликання. Включено до порядку денного: 677-VIII від 15.09.2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zbroya.info/uk/blog/2955_zakon-ukrayini-pro-tsvilnu-zbroiu-i-boiepriyasi-onovlena-redaktsiia-za-rezultatami-gromadskogo-obgovorennia/

3. Каганець І. Легалізація зброї як стимул до Реформації / І. Каганець // День. – 2007. – № 147. – С. 1–2.

4. Рівень злочинності в Україні. Радіо Свобода. – 23.03.15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/media/photogallery/26916371.html>.

ГЕНДЕРНИЙ ПАРИТЕТ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Дана тема є досить актуальною з огляду на той факт, що проблемі впровадження гендерної рівності у систему, яка традиційно вважається чоловічою, науковцями приділяється недостатньо уваги. Питання гендерного паритету в органах внутрішніх справ України перебували у полі наукового інтересу таких вітчизняних учених, як О. Бандурки, К. Левченко, О. Мартиненка, А. Мороз, О. Соколовського та ін. Водночас проблематика гендерної рівності у новоствореній національній поліції України всебічно науковцями ще не осмислювалося, потребує особливої уваги в сучасний період реформування системи органів внутрішніх справ (далі – ОВС).

Правник А. Мороз слушно наголошує, що впровадження гендерної рівності в ОВС є не лише частиною здійснення загальної гендерної політики в українському суспільстві, а й невід’ємною складовою трансформації інституту органів внутрішніх справ у громадянське відомство європейського типу [1].

На необхідність вирішення проблем гендерного паритету в органах внутрішніх справ України вказують не тільки вчені. Нині це питання перебуває в полі зору як політиків, громадськості, так і практичних працівників. Підтвердженням цьому є Стратегія розвитку органів внутрішніх справ України (далі – Стратегія), котра у тісній співпраці з інститутами громадянського суспільства була розроблена в МВС та у жовтні 2014 р. схвалена Урядом України. У цьому документі визначається, що серед доступних для суспільства основних статистичних показників поліції мають бути не тільки чисельність особового складу, розмір бюджету, але і гендерний баланс [2].

Стратегією також визначено перелік завдань для органів внутрішніх справ, які зводяться до такого: встановлення ефективного громадського контролю; демократичної та ефективної системи підзвітності суспільству; партнерських відносин з населенням у межах моделі «community policing»; професіоналізму персоналу, скорочення його чисельності, вироблення професійної етики, а також, що є немаловажливим, завдання підвищення рівня диверсифікованості персоналу для кращого відображення етнічної та гендерної структури населення.

Документом анонсовано створення в МВС однакових умов для роботи чоловіків та жінок з урахуванням засад гендерної рівності, а також розроблення антидискримінаційних механізмів прийняття на роботу та успішне просування персоналу в службовій діяльності.

Кандидати на керівні посади регіонального рівня, як вказується у Стратегії, серед спеціальних якостей повинні мати не тільки лідерські якості, вміння управляти персоналом і піклуватися про професійне зростання підлеглих та ін., але й толерантність до впровадження гендерної та етнічно-збалансованої кадрової політики [2].

Такий підхід розробників до стратегічного для системи ОВС документа свідчить на користь того, що урахування гендерних аспектів є важливим моментом під час удосконалення нормативно-правової бази України, це питання соціальної справедливості. Тобто інтереси і досвід жінок, так само як і чоловіків, є невід'ємним критерієм у процесі розробки загальної концепції, здійснення моніторингу й оцінки напрямку держави, щоб жінки і чоловіки могли одержувати рівну вигоду, а нерівність була викорінена [3, с. 21].

Зокрема, у ч. 5 ст. 65 новоприйнятого парламентом Закону України «Про Національну поліцію», що незабаром набуде чинності, закріплено положення, відповідно до якого не допускається переміщення поліцейських жіночої статі за ініціативою керівника відповідного органу (установи, закладу) поліції на посади, нижчі ніж та, яку вони займали, з мотивів, пов'язаних із вагітністю, наявністю дітей віком до трьох років (до шести років – за медичними показниками), або у зв'язку з тим, що вони є самотніми матерями та мають дітей віком до чотирнадцяти років чи дітей-інвалідів [4].

Дану законодавчу норму слід вважати одним із початкових кроків до реального впровадження гендерного паритету в Національній поліції України. Водночас, свого нормативного вирішення чекають ряд питань, які стосуються саме служби жінок у поліції. Зокрема, до них слід віднести:

- проблему поєднання служби із домашніми обов'язками;
- протиріччя між інтересами державної служби та репродуктивною функцією жінок;
- розрив, що продовжує існувати між декларацією рівних можливостей та реальним рівнем дискримінації жінок;
- адаптацію жінок до умов роботи у чоловічому середовищі;
- формування позитивного іміджу жінки-керівника в ОВС;
- соціальну та правову захищеність жінок – поліцейських;
- прийняття програми забезпечення гендерної рівності в ОВС.

Саме ці питання, на нашу думку, якнайшвидше мають стати об'єктом уваги фахівців у сфері поліцейстики, прав людини та гендерних питань.

До позитивних зрушень у сфері гендерного паритету в органах внутрішніх справ України слід віднести те, що на сьогодні близько третини співробітників патрульної служби поліції складають жінки. За паритетне представництво жінок і чоловіків ця правоохоронна структура у вересні 2015 р. була нагороджена відзнакою Міжнародного жіночого правозахисного центру «Ла Страда-Україна» «За практичний внесок в реалізацію принципу рівних прав і можливостей чоловіків і жінок» [5].

Отже, досягнення гендерного паритету в суспільстві, як неодмінної умови його стабільного розвитку, неможливе без послідовних дій законодавчого органу та органів виконавчої влади щодо формування гендерної культури взаємовідносин у правоохоронній сфері, зміни гендерної свідомості посадовців, урахування гендерних підходів у всіх стратегічних напрямках діяльності ОВС та поліції зокрема.

1. Мороз А. В. Впровадження гендерної рівності в органах внутрішніх справ України як процес інституціональних перетворень / А. В. Мороз. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//pb.univd.edu.ua/?controller=service](http://pb.univd.edu.ua/?controller=service).

2. Стратегія розвитку органів внутрішніх справ України (проект). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/>

3. Кудря В. Професійна взаємодія працівників органів внутрішніх справ: Гендерний аспект / В. Кудря // Освіта регіону. – 2013. – №1. – С. 19–23.

4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.

5. Патрульну поліцію України нагородили за дотримання гендерної рівноваги. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mvs.gov.ua/mvs>

М. М. Ткачук

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Європейський суд з прав людини є найвищою інстанцією куди може звернутися людина з позовом щодо порушення її прав, передбачених Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод, прийнятою 4 листопада 1950 [5].

Відповідно до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [2], який регулює відносини, що виникають у зв'язку з обов'язком держави виконати рішення Європейського суду з прав людини у справах проти України; з необхідністю усунення причин порушення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод; з впровадженням в українське судочинство та адміністративну практику європейських стандартів прав людини; зі створенням передумов для зменшення числа заяв до Європейського суду з прав людини проти України.

Особливе значення для кримінального провадження мають положення які передбачені у ст. 17, глави IV даного закону, де зазначено, що рішення Європейського суду з прав людини є джерелом права для українського судочинства [1].

У наведеному аспекті слід звернути увагу на особливий статус і обов'язковість практики саме суду, а не будь-якої іншої міжнародної інституції. Таким прикладом може слугувати ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 3 листопада 2011 р., про перегляд кримінальної справи щодо засудженого гр. Щ. У своїй заяві засуджений посилався на рішення Комітету з прав людини ООН від 19 липня 2011 року щодо заяви № 1535/2006, поданої його матір'ю Л., відповідно до факультативного протоколу до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права. ВССУ відмовив у перегляді справи спираючись на те, що рішення Комітету з прав людини ООН виносяться у формі міркувань та мають консультативний характер і не є обов'язковими до виконання. А також ВССУ спирався на те що Комітет з прав людини ООН не є судовим органом, рішення якого за формою та змістом не є судовими рішеннями і з юридичної точки зору не є обов'язковими для постановлення рішень судами в майбутньому [2].

Європейським Судом з прав людини неодноразового розглядались заяви з приводу порушення принципу поваги до людської гідності під час кримінального провадження. Прикладом може слугувати справа ЄСПЛ № 40107/02 від 10 лютого 2011 року «Харченко проти України», в ході розгляду якої встановлено, що в період з 20 квітня 2001 року по 4 серпня 2003 року, заявник перебував у СІЗО м. Києва, де тримався у камері площею 9 м², у якій було сиро і дуже холодно взимку, він провів близько 18 місяців, після чого, у камері з дуже поганою вентиляцією, він провів близько шести місяців. Заявник скаржився, що він піддався нелюдському і такому, що принижує гідність, поводженню, оскільки тримався під вартою, незважаючи на наявність у нього ряду хронічних захворювань. Він також скаржився на умови тримання під вартою і відсутність належної медичної допомоги,

посилаючись при цьому на статтю 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, яка передбачає, що ніхто не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню.

Суд зазначив, що, відповідно до його практики, жорстоке поводження має досягти мінімального рівня жорстокості, щоб підпадати під сферу дії статті 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Оцінка цього мінімального рівня жорстокості відносна, залежить від усіх обставин справи, таких як тривалість поводження, його фізичні та психологічні наслідки, а в деяких випадках від статі, віку та стану здоров'я жертви. Крім того, при розгляді питання про ті, чи було звернення «принижуючими гідність» за змістом статті 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, суд враховує, чи мало таке метою принизити і образити людину, і, що стосується наслідків такого звернення, наскільки вони негативно позначилися на особистості в сенсі, не сумісному із зазначеною статтею. Навіть відсутність такої мети не може остаточно виключити визнання порушення цього положення. Суд дійшов висновку, що порушення статті 3, 5 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод у зв'язку з фізичними умовами тримання заявника під вартою в СІЗО м. Києва мало місце [3].

Слід звернути увагу й на те, що суди України застосовують рішення Суду не лише проти України, але й рішення громадян проти інших країн, прийняті за схожих обставин.

Наприклад, Білоцерківський міськрайонний суд Київської області у вироку від 19.02.2013 у справі № 357/1557/13 послався на рішення ЄСПЛ від 9 червня 1998 року у справі «Тейксейра де Касто проти Португалії», у якому йшлося про дії негласних працівників поліції, які придбали у заявника наркотики. Суд визнав ці дії такими, що спровокували злочинну діяльність, яка за інших обставин могла б і не відбутися та суспільним інтересам не можна виправдати використання доказів, здобутих шляхом підбурювання до вчинення злочину з боку поліції.

Тобто суд дійшов висновку, що працівники поліції вийшли за межі функції негласних агентів і спровокували злочин, а тому немає жодних причин вважати, що без їхнього втручання, злочин було б учинено, через що мало місце порушення п. 1 ст. 6 Конвенції з прав людини і основоположних свобод [4].

Підсумовуючи вищесказане можна зробити висновок, що суди України дедалі частіше при прийнятті рішень, посилаються на рішення Європейського суду з прав людини, що має позитивні значення

у наближенні України до загальноприйнятих світових стандартів судочинства і захисту прав людини.

1. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>

2. Застосування рішень європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.news-on.com.ua>

3. Рішення Європейського Суду з прав людини за заявою «Харченко проти України» від 10.02.2011 (Заява № 40107/02). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/974_66

4. Вирок Білоцерківського міськрайонного суду від 19.02.2013 № 357/1557/13. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>

5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_004

М. Р. Туркевич

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Механізм медичного страхування в Україні перебуває лише на стадії формування. Медична галузь не має можливості користуватися перевагами ринкової економіки. Державний бюджет, з якого в даний час вона фінансується, неспроможний покрити навіть половину її потреб. В даний час не існує чіткого уявлення про систему медичного страхування, яка має бути прозорою і зрозумілою для громадськості. Страхова медицина охоплює фінансування наукових досліджень, підготовку медичних кадрів, витрати на розвиток матеріально-технічної бази лікувальних закладів, надання медичної допомоги населенню [1, с. 111].

Чинна в Україні система охорони здоров'я, яка побудована переважно на бюджетних засадах, продемонструвала свою неефективність. Дефіцит фінансових ресурсів наклав суттєві обмеження на розвиток інфраструктури медичної галузі, рівень та якість медичної допомоги.

Право людини на охорону здоров'я, згідно зі ст. 11 Європейської соціальної хартії, зобов'язує Україну, як і інші держави, створити відповідні умови для його реалізації. Це стає можливим лише за умови перебудови системи охорони здоров'я та пошуку нових джерел її фінансування. Досвід розвинених країн світу доводить, що досягнення цієї мети можливе шляхом запровадження страхової медицини. Страхова медицина виступає реальною альтернативою бюджетному фінансуванню, яке вже не спроможне забезпечити конституційне право громадян на отримання безоплатного медичного обслуговування. Розвиток медичного страхування є об'єктивною потребою, яка продиктована необхідністю забезпечити надходження коштів до галузі охорони здоров'я [2, с. 33].

Важливим елементом системи страхової медицини є медичне страхування. Медичне страхування – система, при якій надання медичної допомоги буде здійснюватись на принципах страхування, коли захворювання сприймається як страховий випадок. За допомогою системи страхової медицини вирішуються численні питання гарантованості доступності медичних послуг для широких верств населення, залучення додаткових ресурсів у сферу охорони здоров'я.

Медичне страхування – це страхування на випадок втрати здоров'я з будь-якої причини, у тому числі у зв'язку з хворобою та нещасним випадком [3, с. 109].

Ураховуючи сучасний стан фінансування системи охорони здоров'я в Україні, упровадження обов'язкового медичного страхування є неминучим.

Перехід до обов'язкового соціального медичного страхування в Україні є єдиним засобом поліпшення ситуації з охорони здоров'я, що перевірено світовим досвідом і сприятиме підвищенню якості, доступності та своєчасності надання медичної допомоги населенню [2, с. 35; 4].

Система обов'язкового страхування найближчим часом є не просто способом організації системи охорони здоров'я, а життєвою необхідністю відновлення медичної галузі. Обов'язкове медичне страхування повинно охоплювати практично все населення та задовольняти основні першочергові потреби, але існує ряд перешкод переважно правового характеру, що не дозволяють реалізувати принципи системи обов'язкового страхування.

Необхідна умова прийняття та втілення Закону про загальнообов'язкове державне медичне соціальне страхування – виведення офіційної заробітної плати працівників із «тіні», адже відомо, що значна частина роботодавців продовжує видавати основну заробітну плату в конвертах. Нині «тіньова» зарплата в Україні сягає понад 50%. Якщо

це не буде призупинено, то фактично працівники будуть застраховані на мізерні суми. Для того щоб єдиний Медичний фонд нормально функціонував, «у тіні» не може перебувати більше 20% заробітної плати [4, с. 14].

Загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування – складова частина системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, забезпечує всім громадянам рівні можливості для отримання медичної допомоги на засадах соціальної рівності і доступності незалежно від віку, статі, стану здоров'я.

1. Астахова, І. Е. Перспективи загальнообов'язкового медичного страхування в Україні / І. Е. Астахова, Є. О. Касьян // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2009. – № 1. – С. 111–115.

2. Болдова А. А. Особливості медичного страхування в Україні / А. А. Болдова, В. Й. Мойко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 2. – С. 33–39.

3. Говорушко Т. А. Страхіві послуги: навчальний посібник / Т. А. Говорушко. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 400 с.

4. Марченко Т. В. Необхідність запровадження і перспективи розвитку обов'язкового медичного страхування в системі соціального забезпечення України / Т. В. Марченко // Фінанси. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/

А. В. Турчак

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ В БАГАТОКВАРТИРНОМУ БУДИНКУ

Сьогодні побудоване таким чином, що наявність житла є однією з умов гідного життя. Право особи на житло слід вважати одним із природних та невід'ємних прав людини. Це підтверджено Конституцією України, де право на житло закріплено у розділі II «Права, свободи та обов'язки людини та громадянина». Право на житло закріплюється не тільки на національному рівні, зокрема у Загальній декларації прав людини 1948 року передбачено право кожної людини на такий життєвий рівень, який є необхідний для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї [1] необхідно зазначити, що саме житло забезпечує необхідний життєвий рівень. Аналогічне положення міститься

в пункті 1 статті 11 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права 1966 року, в якому, крім вказаного, закріплено обов'язок держав – учасників Пакту вживати необхідних заходів для забезпечення здійснення такого права [2].

На даний час житлове законодавство перебуває в стані кардинального оновлення, це зумовлено ініціюванням Програми реформування і розвитку житлово-комунального господарства, а також прийнятті низки спеціальних законів, спрямованих на врегулювання правового статусу об'єднань співвласників багатоквартирного будинку та докорінні зміни у механізмі співпраці житлово-експлуатаційних контор із мешканцями багатоквартирного будинку.

У травні цього року Верховна Рада ухвалила прийняла Закон України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку». Даний закон дасть можливість мешканцям багатопверхівки стати єдиними повноправними власниками будинку і прибудинкової території.

Законодавець дає право мешканцю багатоквартирного будинку у керуванні спільним майном, таким чином: шляхом створення об'єднань співвласників багатоквартирного будинку; через збори співвласників багатоквартирних будинків, які не формують юридичної особи (наприклад, для будинків з невеликою кількістю квартир); через обирання управителя (фізичної особи – підприємця чи юридичної особи), який наділяється визначеними відповідним договором функціями [3].

На думку науковця О. Димченко, спираючись на закордонний досвід таких країн, як Естонія, Польща, Франція і Фінляндія саме об'єднання співвласників багатоквартирного будинку повинні стати основною формою організації, експлуатації та утримання житлових будинків та прибудинкової території [4, с. 6].

Згідно ч. 6 ст. 10 кожний співвласник (його представник) під час голосування має кількість голосів, пропорційну до частки загальної площі квартири або нежитлового приміщення співвласника у загальній площі всіх квартир та нежитлових приміщень, розташованих у багатоквартирному будинку.

Якщо одна особа є власником квартир (квартири) та/або нежитлових приміщень, загальна площа яких становить більш як 50 відсотків загальної площі всіх квартир та нежитлових приміщень багатоквартирного будинку, кожний співвласник на установчих зборах має один голос незалежно від кількості та площі квартир або нежитлових приміщень, що перебувають у його власності [3].

На мою думку, ч. 6 ст. 10 Закону України «Про особливості здійснення права власності в багатоквартирному будинку» ділить

людей на касти співвласників квартир за майновою ознакою, а це суперечить ст. Конституції України, також наявними є колізії із положенням статті 382 Цивільного кодексу України про спільне володіння спільною власністю у багатопверхівках.

Необхідно зазначити, що згідно із новоприйнятим законом мешканці володіють у спів власності не тільки будинком, а й землею під будинком і прибудинкову територію. На сьогодні більшість багатопверхівок, збудованих до 5 серпня 1992 року, не мають оформлених належним чином актів на відведення землі, бо не існувало законодавчих вимог про необхідність вводити будинок в експлуатацію. На жаль, в законі не дається відповідь, яким чином потрібно реєструвати дану земельну ділянку. Підводячи підсумок необхідно сказати, те що Закон України «Про особливості здійснення права власності в багатоквартирному будинку» вніс багато позитивних змін в існуючий механізм регулювання відносин у житловій сфері, але й присутні слабкі сторони, які потребують доопрацювання [5].

-
1. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р.
 2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (1966) // Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій. – Амстердам; К., 1996.
 3. Про особливості здійснення права власності в багатоквартирному будинку: Закон України // ВВР України від 14.05.2015.
 4. Димченко О. В. Житловокомунальне господарство в реформаційному процесі: аналіз, проектування, управління: монографія / О. В. Димченко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2009. – 356 с.
 5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://shpyrka.com.ua/yak-com>

О. Р. Федак

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Питання соціального забезпечення працівників органів внутрішніх справ є надзвичайно актуальним для сьогодення. Саме працівники правоохоронних органів забезпечують територіальну цілісність України в такий нелегкий час, а тому й потребують відповідної опіки з боку держави.

Мета дослідження полягає у розкритті поняття «соціальне забезпечення працівників правоохоронних органів» та виокремлення основних проблем, які виникають у ході забезпечення вищевказаних прав.

Дослідження соціального захисту працівників органів внутрішніх справ здійснювалось низкою вчених, серед яких В. С. Венедіктов, Р. І. Кондрат'єв, О. В. Лавриненко, І. М. Сирота та інші. Серед вчених існують різні думки та погляди на правове положення працівників правоохоронних органів та їх соціальне забезпечення.

Соціальна політика у сфері захисту прав працівників органів внутрішніх справ визначає методологічні основи, зміст та форми такої соціальної роботи. Вона базується на законах та інших нормативно-правових актах і спрямовується на забезпечення практичної організації соціального захисту співробітників органів внутрішніх справ та створення умов для матеріальної стабільності у період проходження ними служби в ОВС. Аналіз загальних суспільних потреб визначає загальну концепцію соціальної політики.

Соціальне забезпечення працівників органів внутрішніх справ – це організаційно-правова діяльність держави, спрямована на підтримання соціально-правового статусу працівників правоохоронних органів у суспільстві, яка здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету в рамках соціального страхування, соціальної допомоги та соціального обслуговування з урахуванням умов та особливостей здійснення ними своїх функцій та виконання покладених на них завдань.

Бойко зазначає, що соціальне забезпечення – це передбачена законодавством система матеріального забезпечення та обслуговування громадян у старості, на випадок хвороби, повної чи часткової втрати працездатності, втрати годувальника, а також сімей, в яких є малолітні й неповнолітні діти. Основними видами соціального забезпечення в органах внутрішніх справ є: державне обов'язкове соціальне страхування, медичне обслуговування [1, с. 14].

Шайхатдинов вважає, що поняття «соціальний захист» охоплює діяльність держави й органів місцевого самоврядування, громадських організацій, підприємств зі створення сприятливого для людини навколишнього середовища, охорони материнства і дитинства, надання допомоги родині, охорони здоров'я громадян, професійної підготовки громадян, забезпечення зайнятості населення, охорони праці, регулювання заробітної плати і доходів населення, забезпечення громадян житлом, матеріального забезпечення й обслуговування непрацездатних та інших громадян, що потребують соціальної підтримки.

Соціальний захист є практичною діяльністю з реалізації основних напрямів соціальної політики держави, таких як пенсійне забезпечення, державна фінансова й матеріальна допомога [2, с. 22].

Як зазначає Сиявська, соціально-правовий захист працівників органів внутрішніх справ, насамперед, залежить від правової бази, що регулює порядок і умови надання соціальної допомоги, особливо у випадках втрати працездатності.

Відсутність чіткого правового регулювання у цій сфері негативно позначається на виконанні службових обов'язків, професійних завдань, поставлених перед міліцією. Правильна соціальна політика держави має неабияке значення в умовах реформування правоохоронних органів [3, с. 31].

Тому, головним напрямом здійснення соціальної політики є цілеспрямована діяльність, в основі котрої має бути надійна соціальна безпека співробітників органів внутрішніх справ, їх соціальна захищеність. Поставлена мета може бути досягнута шляхом забезпечення соціальної справедливості, створення гнучкої, динамічної системи соціального захисту.

Варто зазначити, що існуючий соціальний захист працівників ОВС не відповідає повною мірою вимогам сьогодення. Дійсно, останнім часом спостерігається скорочення бюджетних витрат, призупинення надання деяких пільг, компенсацій, що призводить до погіршення соціальної захищеності працівників міліції та високої плинності кадрів. Одна з головних проблем правоохоронних органів – слабе грошове утримання та забезпечення іншими матеріальними благами. Багато-разові дослідження, проведені міжнародними організаціями, які вивчали механізм стимулювання професійної діяльності працівників правоохоронних органів, вказують, що найпривабливішим видом стимулювання для працівників ОВС є грошове винагородження.

Насамперед, вкрай незадовільне бюджетне фінансування житлового питання стосовно осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ. Проблема цьому – чинне законодавство, яке встановлює далекі від досконалості норми.

На сьогодні вирішення житлової проблеми можливе декількома способами: кредитуванням, приватизацією, індивідуальним житловим будівництвом, отриманням службового житла. Однак, стосовно працівників органів внутрішніх справ жоден з цих способів не дозволяє ефективно вирішити проблему забезпечення житлом, оскільки фінансову основу діяльності переважно складають кошти Державного бюджету України, виділені на вирішення житлових питань для правоохоронців обсяг яких недостатній.

Пенсійне забезпечення працівників ОВС є не менш важливим питанням соціальної захищеності правоохоронців та демонструє дійсне бажання держави дотримуватись принципів гуманізму і справедливості щодо тих, хто віддав суспільству свою здатність до праці,

інтелект та здоров'я, ризикував життям. Серед основних проблем є наявність непропорційності у розмірах пенсій як пенсіонерів ОВС, так і у пенсійному забезпеченні працівників різних військових державних формувань правоохоронного спрямування.

Окрім цього – відсутність позитивно зарекомендованої у розвинутих зарубіжних країнах системи недержавного пенсійного забезпечення, основою якого є недержавні пенсійні фонди, які можуть бути професійними чи корпоративними (в межах однієї організації, підприємства, установи).

Варто пам'ятати, що згідно ст. 22 Основного Закону конституційні права і свободи гарантуються державою і не можуть бути скасовані, а при прийнятті змін до законодавства не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав та свобод. Отже, звуження обсягу прав, передбаченого пільгами, зменшення розміру компенсацій та гарантій буде порушенням гарантованого державою права на соціальний захист працівників.

Отже, необхідним є створення нового механізму реалізації соціальних прав та гарантій співробітників правоохоронних органів із використанням економічних і юридичних засобів. Так, для реалізації права особового складу правоохоронних органів на належний життєвий рівень необхідно вжити заходів з покращення та оптимізації оплати праці в правоохоронній системі, вирішення житлових питань та пенсійного забезпечення.

Доцільно розробити зміни до законодавства з урахуванням досвіду міжнародних принципів та стандартів у сфері соціального захисту й матеріально-правового забезпечення співробітників правоохоронних органів.

Також, важливо створити дієвий механізм соціального забезпечення правоохоронців, передбачивши відповідальність за невиконання встановлених нормативно-правовими актами заходів реалізації економічних та соціальних прав співробітників правоохоронних органів України.

1. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення в Україні: навч. посібник / М. Д. Бойко. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Атіка, 2006. – 356 с.

2. Шайхатдинов В. Ш. Право социального обеспечения России / В. Ш. Шайхатдинов. – Екатеринбург, 1996. – 198 с.

3. Синявська О. Ю. Проблеми правового захисту працівників органів внутрішніх справ як суб'єктів правоохоронної діяльності / О. Ю. Синявська // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – 2004. – Вип. 25. – С. 317–327.

ПРАВО МОЛОДІ НА ПРАЦЮ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Кардинальні політичні та економічні перетворення, які відбулися в суспільстві, загострили проблеми забезпечення гарантій реалізації права на працю й механізму регулювання трудових відносин загалом та молоді зокрема.

Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» 1993 р. висуває певні пріоритети зважаючи на специфіку національної молодіжної проблематики, серед них: 1) працевлаштування, зокрема, забезпечення першим робочим місцем та роботою у поза навчальний час (ст. 7); 2) підтримка підприємницької ініціативи та діяльності молоді (ст. 8); 3) підвищення рівня життя молоді, зокрема, за рахунок різного роду соціальних виплат (ст. 9); 4) сприяння у покращанні житлових умов молоді, зокрема, шляхом надання пільгових кредитів на житлове будівництво за рахунок бюджетних коштів (ст. 10); 5) гарантування прав на освіту, культурний розвиток, дозвілля і відпочинок. Зокрема, такими гарантіями є надання пільгового державного кредиту на отримання освіти, розвиток молодіжного туризму тощо (ст. 11); 6) гарантування прав на охорону здоров'я, заняття фізичною культурою і спортом (ст. 12); 7) забезпечення правового захисту молоді (ст. 13); 8) визнання права молоді на створення та діяльність молодіжних громадських організацій (ст.ст. 14–15). Таким чином, законодавцем передбачено правовий механізм реалізації молоддю своїх прав та інтересів шляхом вираження єдиної колективної волі, що опосередковується через молодіжні організації та рухи [1].

Визнання молоді самостійним суб'єктом трудового права має велике теоретичне і практичне значення. З одного боку, це дає змогу створити належні умови для розвитку і реалізації права на працю молоді, з іншого – включити її в усі суспільні процеси для забезпечення прогресивної динаміки суспільства і держави.

Серед прав і свобод особливе місце посідає право на працю, яке Конституція України сформулювала так: кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується (ст. 43) [2].

Звернемо увагу на редакцію ст. 23 Загальної декларації прав людини, в якій наголошується на чотирьох правах людини,

а саме: кожна людина має право на працю, на вільний вибір роботи, на справедливі і сприятливі умови праці та на захист від безробіття [3, с. 18–24].

Професійне становлення молоді здійснюється в основному у трьох напрямках – отримання робітничої професії, вищої освіти та наукового ступеня. У разі отримання молоддю робітничої професії вона здебільшого закінчує професійно-технічні училища у віці до 19 років. Після цього півтора-два роки знаходиться на службі в Збройних Силах України, а потім розпочинає працевлаштування. На шляху працевлаштування молоді люди здійснюють достатньо складні процеси. Аналіз показує, що вони в сучасних умовах можуть тривати біля трьох років. Отже, приблизно у 24 роки молода людина знаходить місце роботи, яке відповідає її професійному вибору. Статистичні дані, крім того, показують, що до 29 років і економічна активність 29-річних досягає показника старших вікових поколінь. Так, для 25–29-річних економічна активність у 2007 р. складає 12,7%, для 30–34-річних – 12,6%, для 35–39-річних – 12,1%.

Лише для 40–49-річних вона стрімко зростає і становить 26,2% [4, с. 374]. Тому, з точки зору професійного становлення, верхньою віковою межею молоді необхідно рахувати 29 років.

На сьогодні проблемним є питання класифікації механізмів державного регулювання у сфері реалізації права на працю, виходячи з методів, засобів, важелів та інструментів, причому проблема полягає у їх достатньому науково-практичному обґрунтуванні.

Стратегія впровадження політики у сфері реалізації права на працю молоді має однаковою мірою стосуватися всіх рівнів – від роботодавця до держави, оскільки практичні рішення повинні йти в руслі виробленої стратегії, забезпечуючи її реалізацію.

При цьому доцільно звернути увагу органам державної влади на те, що державне регулювання зайнятості молоді окремих неперспективних регіонів найбільш потребує уваги.

Реформа трудового законодавства щодо правового забезпечення реалізації права на працю молоді має здійснюватися в напрямі посилення міри відповідальності роботодавця за порушення у сфері зайнятості та працевлаштування. Також необхідно адаптувати ринок праці до умов господарювання, що постійно змінюються. Це і є однією із причин перетворень у сфері трудового законодавства.

1. Білоусов О. С. Молодіжні організації як суб'єкт громадянської ініціативи в Україні / О. С. Білоусов // Ювенальна політика та ювенальна юстиція в сучасній державі: матеріали міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 21–22 верес. 2007 р.); за заг. ред. Ю. М. Оборотова. – О.: Фенікс, 2007. – С. 5–11.

2. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. із змінами. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>

3. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. // Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи. – К., 1992.

4. Статистичний щорічник України за 2007 рік / за ред. О. Г. Осауленка. – К.: Консультант, 2008. – 572 с.

К. С. Фоменкова

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА РАДИ ЄВРОПИ (на прикладі Закону України «Про Національну поліцію»)

Інтеграцію України до Європейського Союзу (далі – ЄС) проголошено пріоритетним напрямом зовнішньополітичного курсу держави. Основи зовнішньої політики України, механізм і тактику втілення її європейського вектору визначає низка документів, зокрема: Конституція України (ст. 18); Постанова Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України» від 2 липня 1993р., яка підкреслює, що «перспективною метою української зовнішньої політики є членство України в Європейських Співтовариствах» [1], Угода про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС (УПС), підписана 16 червня 1994 р.; Стратегія інтеграції України до ЄС, затверджена Указом Президента України від 11 червня 1998 р. № 615/98; Програма інтеграції України до ЄС, затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2000 р. № 1072/2000 та ін.

Пройшовши тернистий шлях з 2007 року до 2014 року підписання Угоди про асоціацію України з ЄС відбулося – 21 березня 2014 підписано політичну частину та 27 червня 2014 року – економічну частину. Одне з ключових положень, на яке спирається Угода про асоціацію, визначає засади поступового наближення законодавства України до норм і стандартів ЄС. Встановлюються конкретні строки для узгодження українського законодавства з відповідним законодавством ЄС, які коливаються в межах від 2 до 10 років після набуття Угодою чинності.

Незважаючи на успіхи нашої держави, на сьогодні Україна знаходиться ще далеко від багатьох європейських правових стандартів.

Процес адаптації українського законодавства уповільнюється об'єктивною різницею історичного та соціокультурного розвитку правових систем, діючою кадровою політикою, корупцією в органах державної влади, бюрократичною системою, поширенням серед владної еліти «радянських» стереотипів.

Згідно з обраним напрямком до євроінтеграції в Україні анонсовано проведення низки реформ, у тому числі й реформу правоохоронних органів. Вже сьогодні можна бачити певні результати щодо запровадження «Нової поліції». Безумовно втілення цієї реформи в життя стало б неможливим без прийняття парламентом на основі європейських та міжнародних стандартів Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року [6], що є наступним кроком на шляху до побудови якісно нової європейської держави з превалюванням загальнолюдських цінностей, прав та свобод.

Однак, незважаючи на позитивні зрушення, які відбулися слід зазначити, що новоприйнятий законодавчий акт непозбавлений певних недоліків та дискусійних норм.

Перш за все, слід зазначити, що у даному законі відсутні норми, які б закріплювали перелік прав поліції. Як відомо подібні норми існують в Законі України «Про міліцію» від 20.12.1990 року, який, окрім зазначених у ст. 10 основних обов'язків міліції, в ст. 11 чітко визначав, якими правами наділяється міліція і це, на наш погляд, сприяло чіткій регламентації меж діяльності працівника органів внутрішніх справ.

Також, у ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та інститутами громадянського суспільства на засадах партнерства і спрямована на вирішення їхніх потреб. Ця стаття кореспондується з розділом 8 закону «Громадський контроль поліції», а конкретніше зі статтею 89, в якій визначено, що поліція взаємодіє з громадськістю шляхом підготовки та виконання спільних проєктів, програм та заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї. Співпраця між поліцією та громадськістю спрямована на виявлення та усунення проблем, пов'язаних із здійсненням поліцейської діяльності, і сприяння застосуванню сучасних методів для підвищення результатів.

Поява подібних норм в чинному законодавстві дійсно є прогресом на шляху до зближення правоохоронних органів з інститутами громадянського суспільства. Проте слід зазначити, що законодавець чітко не визначив у законі сутність і зміст таких вживаних понять як «громадськість» і «партнерство», принципи та форми взаємодії поліції та громадськості, а також види проєктів, програм та заходів, які

можуть бути спільно проведені. Дана прогалина може бути усунена, шляхом внесення змін до даного закону або ж прийняттям підзаконного акту у вигляді наказу МВС, що врегулює відносини між поліцією та представниками громадськості.

Необхідність чіткого врегулювання таких відносин прямо впливає з положень Кодексу поліцейської етики, що прийнятий Радою Європи у 2001 році та визначає для України певні європейські стандарти. Так, згідно пункту 18 цього Кодексу поліція повинна бути організована у такий спосіб, що сприяє хорошим зв'язкам поліції з громадськістю і, за необхідності, ефективній співпраці з іншими органами, місцевими громадами, неурядовими організаціями та іншими представниками громадськості, в тому числі етнічними меншинами.

Формування правового поля держави є тривалим соціальним процесом, що органічно пов'язаний зі змінами у всіх інших сферах життя суспільства. Штучно прискорити цей процес неможливо, але потрібно створити йому режим найбільшого сприяння. Більш ефективному процесові наближення правового поля держави до стандартів права ЄС, а також створенню єдиної, цілісної системи законодавства України.

1. Про Основні напрями зовнішньої політики України: Постанова від 02.07.1993 № 3360-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 35. – С. 2.

2. Про національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40–41.

І. О. Фот

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

КЛАСИФІКАЦІЯ ПОВНОВАЖЕНЬ СУДУ В ПРОЦЕСІ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

Класифікація повноважень суду у виконавчому провадженні має важливе теоретичне та практичне значення для: з'ясування сутності і правової природи кожного повноваження, ефективності виконавчого провадження на практиці, вдосконалення правового регулювання.

Повноваження суду у виконавчому провадженні класифікують за різними критеріями. Так, Л. А. Терехова використовує критерій ролі

суду у виконавчому провадженні [1, с. 173–177]; В. М. Шерстюк класифікує повноваження суду за їх цільовою спрямованістю; А. А. Нейсалова пропонує групувати повноваження суду за наслідками реалізації судом першої інстанції своїх повноважень [2, с. 111]; Ю. В. Білоусов, розглядаючи питання взаємодії суду та державного виконавця, відповідно поділяє повноваження суду [3, с. 20–23]; Д. Я. Малешин аналізує функції суду у виконавчому провадженні крізь призму діяльнісного підходу [4, с. 116–190].

Н. А. Панкратова повноваження суду у виконавчому провадженні поділяє на такі групи (за законодавством РФ): 1) повноваження суду як органу, який видав виконавчий документ; 2) повноваження суду, які впливають на рух виконавчого провадження (функція попереднього контролю); 3) повноваження суду щодо контролю за діями виконавця (функція наступного контролю); 4) повноваження суду щодо притягнення до відповідальності за порушення законодавства про виконавче провадження [5, с. 194–195]. Наведена класифікація повноважень суду Н. А. Панкратової порівняно з іншими однорідна, з чітко виокремленими критеріями.

На нашу думку, роль суду у виконавчому провадженні відповідно до законодавства України в цілому характеризується здійсненням ним попереднього і подальшого захисту.

Попередній судовий захист полягає в тому, що суд дає санкцію (дозвіл) на вчинення певної процесуальної дії.

Подальший судовий захист полягає у: здійсненні судом нагляду щодо вже вчиненої виконавчої дії (розгляд судом скарг на діяння державного виконавця); вирішення судом питання про поворот виконання, а також видачі судом виконавчого листа за рішенням третейського суду.

Як бачимо, судові повноваження щодо здійснення ним подальшого захисту у виконавчому провадженні (розгляд скарг на діяння суб'єкта, який уповноважений вчиняти виконавчі дії; повернення стягненого за виконаним рішенням, яке було скасоване вищою судовою інстанцією; видача виконавчого документа у справі, якої суд не розглядав, – за рішенням третейського суду) за своєю правовою природою відмінні від групи питань, які суд вирішує, здійснюючи попередній захист (надання дозволу на вчинення тієї чи іншої процесуальної дії або вирішення певного питання під час примусового виконання).

Отже, на основі аналізу різних позицій науковців щодо класифікації повноважень суду та стадійності виконавчого провадження, підтримуємо запропоновану О. Б. Вербою-Сидор класифікацію повноважень суду у виконавчому провадженні:

І. Повноваження суду щодо здійснення ним попереднього судового захисту на стадії виконавчого провадження:

а) компетенція суду, пов'язана зі зверненням рішень до виконання (п. 7 ст. 214, п. 3 ч. 1 ст. 220, ст.ст. 367–371 ЦПК України; п. 8 ч. 3 ст. 11, ч. 2 ст. 12, ст. 17, ст. 24, п.п. 1, 2 ч. 2, ч. 3 ст. 30 Закону України «Про виконавче провадження»);

б) компетенція суду щодо вирішення питань, які виникають під час примусового виконання рішення (ст.ст. 372–379, ст.ст. 383–389 ЦПК України; п.п. 8, 10, 15, 18 ч. 3 ст. 11, ч. 3 ст. 25, п. 8 ч. 3 ст. 11, ст. 34, ст. 36, ст. 40, п. 1 ч. 1 ст. 49, ч. 6 ст. 52, ст. 55, ст. 82 Закону України «Про виконавче провадження»).

ІІ. Подальший судовий захист у процесі примусового виконання рішень:

а) судовий контроль за виконанням судових рішень – оскарження діянь державного виконавця (ст.ст. 383–389 ЦПК України; ст. 82 Закону України «Про виконавче провадження»);

б) вирішення судом питання про поворот виконання (ст. ст. 380–382 ЦПК України);

в) повноваження суду щодо видачі виконавчих листів за рішеннями третейських судів (ст.ст. 389-7–389-11 ЦПК України) [6, с. 26–29].

1. Терехова Л. А. Контроль и самоконтроль суда в исполнительном производстве / Л. А. Терехова // Исполнительное производство: процессуальная природа и цивилистические основы: сборник материалов Всероссийской научно-практической конференции (г. Казань, Казанский государственный ун-т, 4 апреля 2008 г.) / Казанский гос. ун-т им. В. И. Ульянова-Ленина; отв. ред. Д. Х. Валеев, М. Ю. Чельшев. – М.: Стаут, 2009. – 334 с.

2. Нейсалова А. А. «Отменительные» полномочия суда первой инстанции в исполнительном производстве / А. А. Нейсалова // Исполнительное производство: процессуальная природа и цивилистические основы: сборник материалов Всероссийской научно-практической конференции (г. Казань, Казанский государственный ун-т, 4 апреля 2008 г.) / Казанский гос. ун-т им. В. И. Ульянова-Ленина; отв. ред. Д. Х. Валеев, М. Ю. Чельшев. – М.: Стаут, 2009. – 334 с.

3. Святогор О. Застосування мирової угоди в господарському процесі та виконавчому провадженні: окремі аспекти / Олексій Святогор // Право України. – 2003. – № 1. – С. 78–83.

4. Малешин Д. Я. Исполнительное производство (функции суда) = Enforcement proceedings (court functions) / Дмитрий Ярославович Малешин; Московский гос. ун-т им. М. В. Ломоносова, юридический фак., каф. гражданского процесса. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ГОРОДЕЦ, 2005. – 237 с.

5. Исполнительное производство. Практикум / под ред. В. В. Яркова. – СПб.: Издательский Дом С.-Петербур. гос. ун-та; Издательство юридического факультета С.-Петербур. гос. ун-та, 2006. – 224 с.

6. Верба-Сидор О. Б. Класифікація повноважень суду на стадії виконання рішень / О. Б. Верба-Сидор // Інтеграційні економіко-правові напрями розвитку України та країн близького зарубіжжя. І міжнародна науково-практична Інтернет-конференція. – 2012. – С. 26–29. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lac.lviv.ua>.

М. Т. Франків

*(Український державний університет
фінансів та міжнародної торгівлі)*

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ст. 1 Конституції України проголошує Україну правовою державою, в якій одним із головних завдань є створення реального та діючого механізму захисту прав, свобод і охоронюваних законом інтересів фізичних та юридичних осіб. Центральне місце в сфері правового захисту в державі посідають правоохоронні органи. Правоохоронна діяльність розглядається як вид державної діяльності, яка здійснюється з метою охорони права спеціально уповноваженими державними органами шляхом застосування юридичних заходів впливу в точній відповідності із законом і за неухильного дотримання встановленого порядку.

Основними напрямками правоохоронної діяльності є: діяльність із виявлення, запобігання й розслідування злочинів та інших правопорушень; діяльність із захисту державної (національної) безпеки, державного кордону та правопорядку в Україні; діяльність органів прокуратури; діяльність із забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства [3, с. 27].

Правоохоронна діяльність спрямована на запобігання виникненню умов і причин можливих та вчинених суспільно небезпечних явищ, припинення їх розвитку та ліквідацію наслідків. Різним видам правоохоронної діяльності властива одна спеціальна ознака. Вона полягає в тому, що охорона прав фізичної чи юридичної особи здійснюється шляхом застосування публічно встановлених процедур. Як охоронний інструмент держави, правоохоронна діяльність впливає на поведінку суб'єктів правовідносин за допомогою використання дозволів, приписів, заборон, контролю за їх додержанням та реалізації юридичної відповідальності.

До правоохоронних органів традиційно відносять органи внутрішніх справ, органи прокуратури, Служби безпеки, органи державної прикордонної служби, державної податкової служби, державної митної служби, пожежної охорони, державної контрольно-ревізійної служби, низку інших органів, що здійснюють правоохоронні та правозастосовні функції [2, с. 27].

У законодавстві немає чіткого визначення поняття правоохоронної діяльності, немає і вичерпного переліку правоохоронних органів. У різних законодавчих актах поняття та перелік правоохоронних органів визначаються по-різному. Найширший їх перелік міститься у ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» а також у низці інших законодавчих актів.

У різних правових актах поняття правоохоронної діяльності та правоохоронних органів тлумачаться по-різному, а часто навіть суперечать одне одному.

Нечітке й суперечливе вживання законодавцем терміна «правоохоронні органи» свідчить про відсутність єдиного підходу в його розумінні й тлумаченні. Це ускладнює розв'язання теоретичних проблем у цій сфері, негативно впливає на правове регулювання компетенції правоохоронних органів, правове й соціальне становище їхніх працівників, а отже, на їхню діяльність загалом [5, с. 21–22].

Правоохоронна діяльність, яку здійснюють правоохоронні органи, визначається правоохоронною функцією держави, що є об'єктивною потребою розвитку держави й суспільства та спрямована на забезпечення правопорядку. Підтримання правопорядку та припинення правопорушень покладено на компетентні державні органи, для яких діяльність із запобігання правопорушенням, дізнання та розслідування злочинів є обов'язковою й полягає в невідкладному та відповідному реагуванні на факти невиконання або неналежного виконання вимог правових норм з боку юридичних або фізичних осіб.

Відновлення порушеного права – головне завдання правоохоронних органів. Це система правомірних дій, до яких примушують фізичну або юридичну особу, що зумовила збитки або інші негативні наслідки, щодо їх відшкодування. Законодавством передбачено порядок відшкодування моральної або матеріальної шкоди, закріплено компенсаційні виплати за неправомірні дії правоохоронних органів. Діяльність правоохоронних органів є публічною, багатоплановою та підконтрольною. У зв'язку з цим правоохоронний орган можна визначити як юрисдикційний орган, уповноважений державою виконувати в установленому законом порядку функції або завдання з охорони права, правопорядку, розслідування або запобігання правопорушенням, захисту національної безпеки, підтримання правопорядку, забезпечення стану законності [1, с. 50–51].

Єдине розуміння та правове визначення понять «правоохоронна діяльність», «правоохоронні органи» та «правоохоронна функція держави», які разом складають правоохоронну систему держави, мають не тільки теоретичне, а й практичне значення. Адже відсутність цього породжує нечіткість у розмежуванні компетенції і повноважень різних правоохоронних органів, дублювання їхніх функцій, паралелізм у завданнях та цілях діяльності й конфліктність у взаємовідносинах.

Згадані прогалини в правоохоронній системі держави необхідно усунути, прийнявши спеціальний закон України «Про правоохоронну діяльність», де визначити правоохоронну функцію держави, поняття та перелік правоохоронних органів, цілі й завдання їхньої діяльності.

Правоохоронна діяльність – це один із напрямів державного управління, адже вся державна діяльність потребує організації й впорядкування.

1. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – С. 50–51.

2. Куліш А. М. Організаційно-правові засади функціонування правоохоронної системи України: монографія / А. М. Куліш. – Ч. 1. – Х., 2007. – С. 27.

3. Мельник М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність: навч. посібник / М. І. Мельник, М. І. Хавронюк. – К., 2002. – С. 19.

4. Скакун О. Ф. Теорія держави та права: учебник / О. Ф. Скакун. – Х., 2000. – С. 52.

В. В. Харко

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПІДРОЗДІЛИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ОХОРОНИ ЯК СУБ'ЄКТИ ПРОФІЛАКТИКИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ТА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Акцентування у нормах Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року на профілактичній діяльності як одній з основних (зокрема, уже першими пунктами ст. 23 передбачено, що поліція відповідно до покладених на неї завдань: 1) здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень; 2) виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає

у межах своєї компетенції заходів для їх усунення) зумовлює актуальність досліджень проблем попередження деліктності.

Уже зараз окремі підрозділи ОВС переорієнтовують свою діяльність на попередження правопорушень як основу функціонування. Перелік завдань Державної служби охорони при МВС України, закріплений на нормативно-правовому рівні, свідчить про профілактичну спрямованість її діяльності. Так, відповідно до п. 3 Положення про Державну службу охорони при Міністерстві внутрішніх справ основними завданнями Державної служби охорони є здійснення за договорами заходів щодо охорони особливо важливих об'єктів згідно з переліком, який затверджується Кабінетом Міністрів України, інших об'єктів, вантажів, інкасації, перевезення, тимчасового зберігання валютних цінностей, забезпечення особистої безпеки громадян, а також технічного захисту інформації в порядку, встановленому законодавством; розроблення основних вимог до захисту об'єктів та громадян від злочинних посягань, примірних договорів і вимог до інженерно-технічного укріплення та захисту об'єктів, оснащення їх технічними системами та засобами телевідеоспостереження, тривожної сигналізації, контролювання доступу, а також інструкцій та інших документів, що регламентують виконання охоронних функцій; участь у проведенні єдиної технічної політики щодо впровадження технічних засобів охоронного призначення шляхом розроблення нормативних документів на час усього циклу їх життєдіяльності (проекування, промислове виробництво, монтаж, експлуатація та утилізація). Крім того, згідно з п. 18 цього положення працівники Державної служби охорони під час несення служби зобов'язані взаємодіяти з органами внутрішніх справ у припиненні правопорушень у місцях несення служби, запобіганні розкраданню власності та затриманні правопорушників.

Отже зміст діяльності підрозділів Державної служби охорони при МВС України відповідає завданням попередження кримінальних та адміністративних деліктів, насамперед крадіжок, грабежів, розбійних нападів. Співробітники зазначеної служби обстежують об'єкти збереження майна, перевіряють їх укріпленість, забезпечують фізичну і технічну охорону, інспектують відомчі охоронні структури, вживають заходів до впровадження на охоронюваних об'єктах засобів охоронної і пожежної сигналізації, здійснюють встановлений контрольний-пропускний режим, оперативно реагують на сигнали про протиправне проникнення в житло і службові приміщення. Також співробітники підрозділів ДСО при МВС України проводять роз'яснювальну роботу серед населення в забезпеченні схоронності майна, розробляють основні вимоги до захисту об'єктів та громадян від злочинних посягань, типові договори і вимоги до інженерно-технічного зміцнення та захисту

об'єктів, оснащення їх технічними системами та засобами телевідеоспостереження, тривожної сигналізації, контролювання доступу, а також інструкцій та інших документів, що регламентують виконання охоронних функцій; реалізують технічні засоби охоронного призначення і надають послуги з їх проектування, монтажу, ремонту та обслуговування; погоджують за заявками замовників проекти в частині забезпечення технічними засобами охоронного призначення об'єктів і споруд, що будуються (реконструюються).

Значна кількість профілактичних заходів підрозділи ДСО здійснюють спільно з іншими підрозділами органів внутрішніх справ та недержавними охоронними структурами. Заходи, проведені підрозділами ДСО у взаємодії з іншими суб'єктами вважають одними із найбільш ефективних профілактично-попереджувальних заходів [2, с. 13–14]. Враховуючи те, що підрозділи Державної служби охорони при МВС України виконують покладені на них завдання на одній території, яка перебуває в обслуговуванні місцевих органів внутрішніх справ, існує постійна потреба в обміні інформацією про стан криміногенної обстановки. На наш погляд, налагодження та підтримання взаємодії між територіальними підрозділами ДСО при МВС України та співробітниками підрозділів кримінальної міліції та міліції громадської безпеки сприятиме підвищенню ефективності реалізації попереджувальних заходів, зокрема, шляхом розстановки сил і засобів ДСО у місцях ймовірнішого вчинення посягань на власність.

Окрім аспекти взаємодії підрозділів ДСО з недержавними охоронними структурами у профілактиці правопорушень отримали законодавче закріплення у Законі України «Про охоронну діяльність» [3]. Цим законом визначено, що суб'єкти охоронної діяльності (суб'єкти господарювання будь-якої форми власності, створені та зареєстровані на території України, що здійснюють охоронну діяльність на підставі отриманої у встановленому порядку ліцензії) та правоохоронні органи можуть спільно організовувати взаємодію і надавати взаємодопомогу у діяльності, що спрямована на попередження, припинення і розкриття злочинів та забезпечення охорони громадського порядку.

Суб'єкти охоронної діяльності організовують взаємодію з правоохоронними органами, передусім з підрозділами ДСО МВС України у формі: проведення спільних нарад, консультацій; обміну інформацією з питань попередження та припинення правопорушень; інших не заборонених законодавством заходів за умови, що не порушуються права та обов'язки суб'єктів господарювання і здійснення таких заходів належить до компетенції відповідного правоохоронного органу. Для ефективної співпраці недержавних охоронних структур і підрозділів ДСО при МВС України доцільним є запровадження

спільного планування профілактичних заходів та оформлення результатів такого планування за допомогою договорів.

1. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року // Офіційний вісник України. – 2015. – № 63. – Ст. 2075.

2. Шаповал В. І. Організаційно-правові основи діяльності Державної служби охорони при Міністерства внутрішніх справ України в попередженні та припиненні правопорушень: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / В. І. Шаповал // Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2005. – 22 с.

3. Про охоронну діяльність: Закон України від 22 березня 2012 року // Офіційний вісник України. – 2012. – № 30. – Ст. 1099.

В. В. Хімченко

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

На сьогоднішній день адміністративні правопорушення є дуже поширені у нашому суспільстві. Тому на даний час є актуальним питання про виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення, а зокрема виконання постанов, як ефективна реалізація адміністративно-правових санкцій.

Це питання висвітлено у наукових працях багатьох науковців адміністративного права, серед них: А. Б. Агапов, А. І. Миколенко, В. К. Колпаков. Проте дане питання потребує подальшого вивчення та аналізу. Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень є завершальною стадією провадження у справах про адміністративні правопорушення. Її суть полягає у практичній реалізації адміністративного стягнення, що призначено правопорушнику постановою.

У процесі виконання постанови особи, винні в здійсненні адміністративного правопорушення, несуть відповідні позбавлення й обмеження особистого, морального чи матеріального характеру. Від того, наскільки своєчасно і повно виконується постанова, значною мірою залежить ефективність всього інституту адміністративної відповідальності [1, с. 174].

Постанова підлягає виконанню з моменту її винесення [2, с. 257]. Постанова про накладення адміністративного стягнення є обов'яз-

ковою для виконання державними і громадськими органами, підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами і громадянами [2, с. 256]. У разі неможливості негайного виконання постанови про накладення адміністративного стягнення допускається її відстрочка. Строк відстрочки – один місяць [3, с. 428].

Постанова про накладення адміністративного стягнення звертається до виконання органом(посадовою особою), який її виніс.

Постанову виконують різні державні органи. При цьому вони здійснюють: направлення постанови до виконання і безпосереднє її виконання, це складає єдину стадію, але є її різними етапами.

На практиці виникають обставини за яких провадження у справах про адміністративні правопорушення не повинні здійснюватися, а якщо постанова про накладення адміністративного стягнення все-таки була винесена, її виконання необхідно припинити.

У Кодексі України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) (ст. 302) зазначений перелік обставин, за яких припиняється виконання постанови. До них відносяться: 1) видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення; 2) скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність; 3) смерть особи, щодо якої було розпочато провадження у справі [2, с. 257].

Для підвищення оперативності у процесі виконання постанов, у статті 303 КУпАП закріплено строки, виконання постанов. Загальний термін виконання – три місяці з дня винесення. У цей термін не включається час на який виконання постанови припиняється у зв'язку з відстрочкою у відповідності зі ст. 301 КУпАП, а також з винесенням протесту чи подачі скарги [4, с. 694]. З наведеного загального правила можливі винятки, що встановлюють й інші більш тривалі терміни для виконання постанов у справах про окремі види адміністративних деліктів. На основі аналізу практики і діючих норм законодавства можна представити наступний перелік питань, який доводиться вирішувати органам адміністративної юрисдикції при виконанні постанов у справах про адміністративні правопорушення: відстрочка виконання постанови; скорочення терміну позбавлення спеціального права, наданого громадянину; заміна невідбутих виправних робіт на штраф чи адміністративний арешт; заміна зобов'язаної особи; поворот виконання постанови.

Зазначимо, що названий перелік питань, які підлягають вирішенню при виконанні постанов про накладення адміністративних стягнень, не є вичерпним. У нього можна включити питання, пов'язані з уточненням яких-небудь неточностей у постановах, з усуненням описок і помилок при складанні тексту і копій постанов, з усуненням арифметичних помилок у визначенні відповідного стягнення майнових

збитків, заподіяних правопорушником, з визначенням черговості виконання постанови в частині застосування майнових стягнень, з визначенням долі речових доказів чи предметів конфіскації.

Якщо під час виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у порушника або інших осіб виникають якісь питання, їх вирішує орган чи посадова особа, який виніс постанову. Порядок вирішення таких питань КУпАП не врегульовано, хоча їх ініціаторами, як свідчить практика, можуть бути порушник, потерпілий або орган, що виконує постанову. В цих випадках звернення має бути розглянуто невідкладно і прийнято відповідне рішення.

На практиці іноді виникають питання, пов'язані з зарахуванням у термін відбування адміністративного арешту часу утримання під вартою. Подібне питання виникає і при застосуванні адміністративного стягнення у вигляді виправних робіт. Нарешті, не виключаються випадки звільнення від відбування стягнення: адміністративного арешту чи виправних робіт при наявності обставин, що перешкоджають їх відбуванню. Крім того, може виникнути питання про заміну суворого стягнення на більш м'яке. Нелогічні ситуації виникають іноді навіть при дотриманні встановленого законом порядку перегляду постанов: через те, що він ускладнений зайвими формальностями, нерідко змінюються і скасовуються цілком законні, та справедливі постанови. Питання, пов'язані з виконанням постанов у справах про адміністративні правопорушення, виникають на різних стадіях даного процесу.

Отже, виконання постанов про накладення адміністративних стягнень можна визнати вирішальною стадією всього провадження в справах про адміністративні правопорушення. Адже якщо постанову винесено, але не виконано, втрачається весь виховний вплив накладеного стягнення, а робота, здійснена багатьма органами та посадовими особами для притягнення винного до адміністративної відповідальності, виявляється марною. Від того наскільки швидко та якісно її виконують залежить ефективність всієї адміністративно – правової відповідальності, та рівень правопорядку в цілому.

1. Кузьменко О. В. Курс адміністративного процесу: навч. посібник / О. В. Кузьменко. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 208 с.

2. Кодекс про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-Х. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>

3. Курс адміністративного права України: підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, В. Д. Сущенко [та ін.]; за ред. В. В. Коваленка. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – 808 с.

4. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення [текст] станом на 14 квітня 2015 р. / за заг. ред. С. В. Пето-ва та С. М. Морозова. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 736 с.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДІЇ ПРИНЦИПУ БЕЗПОСЕРЕДНОСТІ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Безпосередність є важливим принципом цивільного процесуального права. Він належить до принципів окремих процесуальних інститутів (інституту судового розгляду) та визначає способи сприйняття судом доказів по справі.

Принцип безпосередності судового розгляду отримав своє закріплення в ст. 159 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) [1]. Безпосередність судового розгляду вимагає, щоб судові рішення, ухвалювалось тільки на підставі досліджених у суді доказів.

По-перше, суд під час розгляду справи повинен безпосередньо дослідити докази у справі. Даний принцип полягає, перш за все, в прямому зіткненні з джерелами дослідження і в особистому сприйнятті того або іншого факту, які ці джерела містять. Суд зобов'язаний досліджувати докази: опитати осіб, які беруть участь в справі, допитати свідків, заслухати висновок експерта, ознайомитися з письмовими доказами, оглянути речові докази. Забезпечення безпосередності сприйняття судом показань свідків, висновків експерта, консультацій та роз'яснень спеціаліста, перекладача здійснюється шляхом особистої участі зазначених осіб у судовому засіданні, а в разі їх неявки суд заслуховує думку осіб, які беруть участь у справі, про можливість розгляду справи за їх відсутності, та постановляє ухвалу про продовження судового розгляду або про відкладення розгляду справи на певний строк (ст. 170 ЦПК України) [2, с. 112].

По-друге, справа розглядається одним і тим самим складом суду. У разі заміни одного із суддів під час судового розгляду справа розглядається спочатку. Принцип безпосередності вимагає, щоб рішення суду у цивільній справі ґрунтувалося на доказах, розглянутих і досліджених від початку і до кінця судового засідання при незмінному складі суду. У ч. 4 п. 31 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції» від 12.06.2009 р. № 2 вказано, що: «Виходячи із закріпленого статтею 159 ЦПК України принципу безпосередності судового розгляду, докази повинні бути

досліджені в судовому засіданні, в якому ухвалено рішення, незалежно від того, чи досліджувалися ці докази тим же складом суду в іншому судовому засіданні» [3, с. 11]. Порушення даного принципу веде до відміни рішення суду.

По-третє, у разі неможливості продовження розгляду справи у зв'язку з необхідністю витребувати нові докази, суд оголошує перерву на час, необхідний для цього (ч. 2 ст. 191 ЦПК України) [4, с. 147].

Виходячи із вищенаведеного, даний принцип можна розглядати у двох проявах:

1. Вимога щодо матеріалів справи: заборонено отримувати фактичні дані в поза процесуальний спосіб; рішення повинно ґрунтуватися лише на доказах, досліджених в судовому засіданні; недопустиме витребування і додання до справи матеріалів на підтвердження висновків і мотивів рішення після його винесення; суди повинні віддавати перевагу тим доказам, які отримані з першоджерел.

2. Вимоги щодо складу суду: розгляд справи і вирішення її повинно відбуватися при незмінному складі суду; при заміні хоча б одного з суддів – справа розглядається спочатку; можливі перерви під час судового розгляду.

Безпосередній зв'язок суддів, які розглядають справу, з учасниками процесу і матеріалами справи забезпечує можливість досліджувати і сприймати фактичні матеріали справи, дає змогу повно і всебічно заглибитися у всі її деталі, усунути сумніви щодо юридичних фактів, що обґрунтовують позов і заперечують проти нього. Сторонам процесу й іншим особам, які беруть участь у справі, принцип безпосередності забезпечує можливість налагодити відносини зі складом суду, давати йому пояснення по суті справи і з окремих питань, подавати свої доводи, міркування та заперечення, здійснювати інші процесуальні дії, спрямовані на з'ясування всіх матеріалів справи і правильне її розв'язання [2, с. 117].

Потрібно зазначити, що з принципу безпосередності допускаються процесуальним законом винятки: 1) судові доручення – коли суд, який розглядає справу, в разі необхідності збирання доказів за межами його територіальної підсудності доручає іншому суду провести відповідні процесуальні дії; 2) забезпечення доказів до подання позову – не обов'язково здійснюється судом, який згодом буде розглядати справу [5, с. 286].

Як бачимо, різні фактичні дані можуть стати судовими доказами лише при умові їх подання та прийняття судом, дослідження, перевірки та оцінки на основі дії принципу безпосередності. Саме внаслідок безпосереднього сприйняття усіх обставин справи та їх перевірки доказами у судді може сформуватися обґрунтоване внутрішнє переконання про те, як цю справу слід вирішити. Таким чином, безпосередне

сприйняття судом всього судового процесу сприяє оперативності проведення судочинства, робить судову процедуру прозорою, сприяє законності та обгрунтованості судових рішень.

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року (з наступними змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40–42. – Ст. 492.

2. Ярошенко І. С. Цивільне процесуальне право: навч.-метод. посібник для самос. вивч. дисц. / І. С. Ярошенко. – К.: КНЕУ, 2003. – 159 с.

3. Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 року № 2 // Вісник Верховного Суду України. – 2009. – № 8 (108). – С. 3–12.

4. Чорнооченко С. І. Цивільний процес: [вид 2-ге, перероб. та доп.]: навчальний посібник / С. І. Чорнооченко. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 472 с.

5. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України: академічний курс: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / М. Й. Штефан. – К.: Ін Юре, 2005. – 624 с.

Д. О. Хуторнюк

*(Одеський державний університет
внутрішніх справ)*

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УМОВ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Величезна кількість дискусій з приводу реформування системи правоохоронних органів та надання правоохоронцям гідного соціального забезпечення, відповідно до специфічних умов праці, наштовхує на необхідність більш детального розгляду даної теми та проведення поглибленого дослідження не тільки на сьогодні, а й впродовж складного процесу реорганізації органів внутрішніх справ.

В умовах переходу нашої держави на рівень європейських стандартів, вдосконалення законодавства й покладення на національну поліцію нових вимог, виникає ряд проблемних питань з приводу надання поліцейським більш широкого спектру повноважень і прав не лише в сфері забезпечення громадської безпеки, підтримання громадського порядку та боротьби зі злочинністю, а й у сфері соціального забезпечення [4, с. 23].

Ключовим напрямком модернізації правоохоронних органів є підвищення ефективності правоохоронної діяльності, що є можливим лише при поліпшенні соціальних гарантій та реалізації прав, передбачених Конституцією України, а саме, ст.ст. 43–46, що включають в себе: право на працю; право на захист своїх економічних і соціальних інтересів; право на відпочинок; право на соціальний захист [1].

Основним документом в якому закріплюються положення про соціальне забезпечення нових правоохоронців є Закон України «Про Національну поліцію», а саме Розділ IX «Соціальний захист поліцейських» в якому, зокрема, знайшли своє вираження такі права: час для відпочинку в порядку компенсації за виконання службових обов'язків у вихідні, святкові та неробочі дні (ч. 5, ст. 91); додаткові відпустки (ч. 2, ст. 92); безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я МВС, також направлення на обстеження або лікування до приватного закладу охорони здоров'я або іноземного медичного закладу (ч. 3, ст. 95); право на пільгове реабілітаційне, санаторно-курортне лікування, оздоровлення та відпочинок у медичних реабілітаційних центрах, санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах та оздоровчих закладах МВС України за рахунок бюджетних коштів (ч. 5, ст. 95); право на надання житлової площі поліцейським, які потребують поліпшення житлових умов (ч. 2, ст. 96); одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського (ст. 97); призначення одноразової грошової допомоги (ст. 100); діти поліцейських користуються переважним правом зарахування до ліцеїв на ВНЗ системи МВС України (ст. 103). В Законі України «Про міліцію» вказується лише користування пільгами при влаштуванні дітей у дошкільні заклади (ст. 22) [3]; право утворювати професійні об'єднання та професійні спілки (ст. 104) [2].

Отже, в вищезазначених нормах законодавець відобразив достатню кількість соціальних гарантій працівників Національної поліції, але постає питання чи будуть вони реалізовуватись згідно приписів закону? Значною проблемою соціального захисту працівників міліції було закріплення соціальних прав, але повна відсутність їх реалізації. Виражаючись повсякденною мовою працівники міліції «мають право, але не мають права його застосувати». В деяких аспектах працівники міліції в порівнянні з поліцейськими мають більше соціальних гарантій, зокрема, працівникам міліції та членам їх сімей надається 50-відсоткова знижка плати за користування житлом та комунальними послугами, за паливо в межах норм, встановлених законодавством [3]. Та, зважаючи на досвід минулих років, можна зробити висновок, що навіть загальнообов'язкові правила поведінки виконуються лише з приводу притягнення до відповідальності.

Повертаючись до минулого правоохоронних органів можна з точністю сказати, що передбачені законом права по відношенню до соціального захисту працівників міліції реалізовувались в повній мірі, як приклад можна навести факт того, що з 1973 року згідно з «Положенням про радянську міліцію», державою здійснювалось забезпечення службовим житлом дільничних інспекторів міліції, соціальним страхуванням службовців за рахунок держави, безкоштовною медичною допомогою, що значно підвищило мотивацію тривалої та бездоганної служби у міліції [5, с. 201].

Підсумовуючи вищезазначене можна зробити висновок, що побудова правової, демократичної, по новітньому європейської держави нерозривно пов'язана з діяльністю правоохоронних органів. Досягнення даної мети можливе виключно з наданням державою правоохоронцям гарантій їх професійної діяльності та забезпеченням соціальними правами, які реально можуть перейти з категорії «можливо» до категорії «дійсно» та послугують стимулом до змін у правосвідомості поліцейських, і як наслідок звичайних громадян.

1. Конституція України: від 28.06.96 р. // Редакція від 15.05.2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/>

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.

3. Про міліцію: Закон України від 20.12.1990 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 4. – Ст. 20.

4. Джига М. В. Соціальний захист працівників органів внутрішніх справ за законодавством України: навч. посібник / М. В. Джига, Н. Б. Болотіна. – К.: КЮІ МВС, 2005. – 169 с.

5. Кукушкин Ю. С. Очерк истории Советской Конституции / Ю. С. Кукушкин, О. И. Чистяков. – 2-е изд., доп. – М.: Политиздат, 1987. – 364 с.

Р. В. Цимбалюк

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ОСОБИ

Останні перетворення в політико-економічному житті України, зміна соціальних цінностей та орієнтирів зумовили вихід у системі суспільних пріоритетів на перше місце людини як особистості. Зокрема, згідно зі ст. 3 Конституції України вищими соціальними цінностями

визнається людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність та безпека [1]. Тобто всі інші блага, у тому числі й матеріальні, знаходяться в ієрархії соціальних пріоритетів нижче і є суспільними благами другого порядку. І саме такий підхід до місця і ролі людини та її внутрішнього (духовного) світу в системі соціальних цінностей відповідає міжнародним стандартам прав людини та зумовлює необхідність їх повного і всебічного регулювання та охорони на галузевому рівні, насамперед нормами цивільного права. Вирішенню цього питання на рівні цивільного законодавства присвячено книгу другу ЦК України «Особисті немайнові права фізичної особи» [2].

Аналізуючи ст. 269 ЦК України, слід зазначити, що особисті немайнові права – це юридично гарантовані можливості, які довічно належать кожній фізичній особі за законом і характеризуються немайновістю та особистісністю.

Для характеристики особистих немайнових прав особи слід керуватися такими основними ознаками:

1. дане право належить кожній особі – це означає, що воно належить усім без винятку особам (фізичним та юридичним) за умови, що наявність цього права в особі не суперечить її сутності (наприклад, юридична особа не може бути наділена правом на життя, здоров'я, честь, гідність тощо). При цьому всі особи рівні у можливості реалізації та охорони цих прав;

2. дане право належить особі довічно – це означає, що воно належить фізичній особі до моменту смерті, а юридичній особі – до моменту припинення;

3. дане право належить особі за законом – це означає, що підставою його виникнення є юридичний факт (подія або дія), передбачений законом [3, с. 123].

У ст. 270 ЦК України насамперед виділяються особисті немайнові права, попередньо врегульовані в Конституції України: право на життя (ст. 27 Конституції України), право на охорону здоров'я (ст. 49 Конституції України), право на безпечне життя і здоров'я довілля (ст. 50 Конституції України), право на свободу та особисту недоторканність (ст. 29 Конституції України), право на недоторканність особистого і сімейного життя (ст. 32 Конституції України), право на повагу до гідності та честі (ст. 28 Конституції України), право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції (ст. 31 Конституції України), право на недоторканність житла (ст. 30 Конституції України), право на вільний вибір місця проживання та на свободу пересування (ст. 33 Конституції України), право на свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості (ст. 54 Конституції України).

У ЦК України всі особисті немайнові права, залежно від цільового призначення, поділяються на:

– особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи (право на життя, здоров'я, свободу, особисту недоторканність тощо);

– особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи (право на ім'я, індивідуальність, особисте життя тощо) [4, с. 131].

Однак серед науковців немає єдиної точки зору щодо однаковості критерію класифікації особистих немайнових прав. Одну з перших класифікацій запропонував В. А. Рясенцев, який вирізняє п'ять видів особистих немайнових прав: 1) особисті права, сутність яких складають немайнові блага, невіддільні від особистості (життя, здоров'я, недоторканність особистості); 2) особисті права, в основі яких лежать немайнові блага, що індивідуалізують особу в колективі (ім'я, честь, гідність тощо); 3) особисті немайнові права у сфері шлюбно-сімейного права; 4) особисті немайнові права, що перебувають у сфері творчої діяльності, а також інтереси, що витікають з реалізації права на відпочинок, різноманітні культурні потреби тощо; 5) особисті немайнові права, в основі яких лежить майновий інтерес [5, с. 243]. Отже, в основі даного класифікаційного критерію лежить об'єкт особистих немайнових прав.

Що стосується правової природи особистих немайнових прав, то і сьогодні їх цивілістична природа в літературі фактично не оспорується. Однак окремими авторами особистим немайновим правам приписується конституційно-правова природа. Беззаперечно, що в Конституції України, зокрема у розділі другому, закріплюються основні особисті права громадян, однак у ній неможливо та й недоцільно передбачити основні способи реалізації та охорони цих прав. Це все закріплюється на рівні галузевого цивільного законодавства, де особисті немайнові права дістають свій подальший розвиток. Адже ніхто не буде оспорювати цивілістичну природу права власності лише через те, що основні засади цього права закріплені у ст. 41 Конституції України.

Змістом особистих немайнових прав визнається можливість фізичної особи вільно, на власний розсуд визначати свою поведінку у сфері свого приватного життя (ст. 271 ЦК України).

Отже, особисті немайнові права не є цивільними правами лише з негативним змістом, тобто лише з виключною можливістю особисті вимагати захисту у випадку порушення, загрози порушення, невизнання чи оспорення цих прав. Дані права містять і активний

зміст, тобто можливість вчиняти певні активні дії, спрямовані на їх реалізацію, у передбачених законом межах.

1. Конституція України. Сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Цивільний кодекс України. Сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Цивільне право України: підручник: у 2 кн. / Д. В. Боброва, О. В. Дзера, А. С. Довгерт та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – Кн. 1. – 257 с.
4. Стефанчук Р. О. Захист честі, гідності та репутації в цивільному праві / Р. О. Стефанчук. – К.: Науковий світ, 2011. – 592 с.
5. Рясенцев В. А. Представительство и сделки в современном гражданском праве / В. А. Рясенцев. – М.: Статут, 2006. – 603 с.

С. В. Цукан

*(Сумська філія Харківського національного
університету внутрішніх справ)*

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УКРАЇНІ

Правоохоронні органи в Україні вже давно потребували докорінних реформ, системних змін, починаючи від принципів формування й підпорядкування силових відомств і закінчуючи підходами до оцінювання результатів роботи структури [1, с. 350]. Тому досягненням у законодавчій сфері стало прийняття 2 липня 2015 р. Закону України «Про Національну поліцію».

Слід указати, що процес оновлення правоохоронних органів є тривалим і не може бути реалізований тільки шляхом зміни нормативно-правової бази. У той же час оновлення законодавства в правоохоронній сфері є потужним кроком для реформування даної сфери, її удосконалення та приведення у відповідність до потреб сучасного розвитку суспільства. Тому актуальним є питання про теоретичний аналіз Закону України «Про Національну поліцію», який став першим кроком в оновленні правоохоронних органів.

Упродовж 2014–2015 років йшла активна робота над законом, який регулював би роботу поліції. Таких законів було підготовлено два, від президента та від уряду. Урядовий законопроект отримав назву «Про Національну поліцію», а його альтернатива, підготовлена пропрезидентською більшістю, «Про поліцію і поліцейську діяльність» [2].

21 травня 2015 року Верховна Рада України підтримала в першому читанні законопроект № 2822 «Про Національну поліцію», а 2 липня 2015 року прийняла в другому читанні закон «Про Національну поліцію», що визначає правові засади організації та діяльності Національної поліції України, статус поліцейських, а також порядок проходження служби в Національній поліції.

Згідно із Законом, Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку. У складі поліції функціонують кримінальна і патрульна поліція, органи досудового розслідування, поліція охорони, спеціальна поліція і поліція особливого призначення. Крім того, прописано процедуру проведення конкурсу на посаду поліцейського. Для забезпечення прозорого конкурсу та просування по службі поліцейських на підставі об'єктивного оцінювання професійного рівня та особистих якостей кожного поліцейського в органах поліції створюються постійні поліцейські комісії [3].

Вважаємо, що в Законі України «Про Національну поліцію» знайшов відображення принцип правової визначеності (не дивлячись, що текстуально він не записаний), який полягає в чіткій регламентації дій поліцейських. Така конкретність полегшить виконання обов'язків самого поліцейського, усуне суперечності з приводу правомірності його дій. Так у порівнянні із Законом України «Про міліцію» в новому Законі передбачений чіткий перелік заходів, які має право вживати поліцейський, а також роз'яснення їх суті і підстав застосування (Розділ 5). Для прикладу статтею 32 Закону передбачені чіткі підстави застосування такого превентивного заходу, як перевірка документів. Подібного за своєю чіткістю положення ні Закон України «Про міліцію», ні Наказ МВС України «Про затвердження Статуту патрульно-постової служби» не містять. Пункт 2 ч. 1 ст. 11 Закону України «Про міліцію» містить одну конкретну підставу перевірки документів – при підозрі у вчиненні громадянином правопорушення та абстрактне положення про підстави перевірки документів.

Іншим прогресивним положенням у Законі України «Про Національну поліцію», на відміну від Закону України «Про міліцію», є не тільки конкретний перелік спеціальних засобів, які може застосовувати поліцейський, а й чіткі підстави застосування кожного спеціального засобу та випадки заборони такого застосування (ст. 45 Закону).

Щодо оцінки якості Закону необхідне його практичне застосування. Але на сьогодні маємо певні відомості щодо сприйняття суспільством нових змін у правоохоронній сфері. Згідно з результатами опитування TNS On-line Track за липень 2015 року, майже половина

українців вважає нову патрульну поліцію більш ефективною. 16% респондентів відзначають, що в Києві стало більше порядку, а 32% упевнені, що поліція ефективна, проте не може повністю реалізуватися. Лише 9% респондентів вважають, що служба неефективна, і все залишається по-старому, а 4% – стверджують, що все стає ще гірше [2].

Підсумовуючи, можна відзначити, що Закон України «Про Національну поліцію» є прогресивним та затребуваним змінами, що відбуваються як в сфері правоохоронних органів, так і держави в цілому. Але його якість, здатність урегулювати суспільні відносини визначається в процесі правозастосування. Тому важливим є не тільки прийняття нормативно-правового акту, а саме виконання його вимог. Адже весь тривалий, іноді складний процес правотворчості, є марним, якщо закон не виконується, реалізація його положень не можлива на практиці.

1. Чумак В. В. Організаційне та правове забезпечення функціонування поліції Латвійської Республіки / В. В. Чумак // Форум права. – 2014. – № 4. – С. 350–352.

2. Національна поліція в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>

М. Ю. Черевко

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОВЕДІНКИ ЕКСТРАВЕРТІВ ТА ІНТРОВЕРТІВ

Часто у повсякденному житті ми зустрічаємося з декількома типами людей, які сильно відрізняються один від іншого своїми проявами поведінки. Особливо, коли ця поведінка стосується міжособистісного спілкування у соціумі. Ці типи прийнято називати інтровертним та екстравертним. Актуальність теми полягає у розумінні поведінкових відмінностей представників екстра- та інтровертних типів з метою знаходження для них спільної мови і можливості співіснувати в одному оточенні. Розглянемо детальніше ці відмінності у працях вчених, які займалися даним питанням.

Дана типологія найбільш розгорнуто була описана у роботах швейцарського психіатра К. Г. Юнга. Основу його типології складає *екстраверсія* як зверненість до об'єктів оточуючого чи внутрішнього світу та *інтроверсія* як рефлексія, перешкода контакту з об'єктами, сумнів і підозріле ставлення до об'єктів [6]. К. Г. Юнг стверджував у своїй праці, що чистих інтровертів або екстравертів в природі не існує. Він порівнював обидва способи поведінки із серцебиттям: є ритмічне чергування між циклами скорочення (інтроверсія) і циклами розширення (екстраверсія). Проте кожна людина віддає перевагу одному або іншому атитюду (установці) і частіше діє в напрямку цього атитюду [7]. Вчений пов'язував екстра- й інтроверсію з двома різними способами пристосування до об'єктивного світу, що склалися процесі еволюції: «Перший шлях – це підвищена плодючість за відносно малої обороноздатності і недовговічності окремого індивіда; другий шлях – це озброєння індивіда різноманітними засобами самозбереження за відносно малої плодючості» [8, с. 222]. К. Г. Юнг вважав, що люди народжуються з уже закладеним в них темпераментом і відповідним для цього темпераменту типом – екстравертним чи інтровертним [5].

Ще один вчений дав інше тлумачення даним типам. За Г. Айзенком, *екстраверт* – особистість товариська, спрямована на розвиток контактів зовні, має велике коло знайомств. Добродушна, весела, безтурботна і оптимістична. Для неї типові імпульсивність, запальність, має схильність до агресії. Суворий контроль вчинків не проявляє, схильна до ризику. *Інтроверт* – людина спокійна, іноді сором'язлива, схильна себе самоаналізувати, замкнута, віддалена від всіх, окрім рідних. Ставиться відповідально до прийняття рішень, схильна планувати і обдумувати. Поважає у всьому лад, цінує моральні норми. Не дає волі почуттям, дуже важко рознервувати. Є схильність до песимізму [3]. Вчений трактував екстраверсію – інтроверсію на основі співставлення процесів збудження і гальмування: для екстравертів характерним є повільне формування збудження і його слабкість, швидке формування реактивного гальмування і його сила та стійкість, а для інтровертів – швидке формування збудження, його сила (це пов'язано з кращим утворенням умовних рефлексів і їх навчанням), повільне формування реактивного гальмування, слабкість і мала стійкість. Щодо нейротизму, вчений говорив, що невротичні симптоми являють собою умовні рефлекси, а поведінка, яка являє собою уникнення умовно-рефлекторного подразника (сигналу небезпеки) і усуває тим самим тривожність, є самоцінним [1; 3]. В теорії Г. Айзенка екстраверсія–інтроверсія має переважно комунікативну складову даного поняття, характеризує або потяг до людей, легку комунікацію, або ускладнення у спілкуванні.

Поширеною у психіатрії є типологія К. Леонгарда. Вчений запозичив у К. Юнга найбільш раннє тлумачення даного терміну і переклав його. К. Леонгард вважав, що *екстраверт* – особистість безвільна, піддається впливу оточення, *інтроверт* – особистість з сильною волею, чіткими цінностями, не боїться протистояти середовищу. Проте, типологія К. Леонгарда вважається психіатричною, а не психологічною, і її відносять перш за все до патології [2, с. 178; 4].

Отже, можна сказати, що трактування термінів «екстраверт» та «інтроверт» у працях вчених є дещо відмінним. За К. Г. Юнгом екстраверт надає перевагу практичним та соціальним аспектам життя, діям з реальними зовнішніми об'єктами, а інтроверт – зануренню у світ фантазій і міркувань.

Екстраверт за Г. Айзенком є оптимістичним, володіє широким колом знайомств і слабо контролює емоції та почуття. Інтроверт є врівноваженим, віддаленим від усіх, окрім близьких, цінує порядок і вміє стримувати власні почуття.

За К. Леонгардом екстраверт – це конформіст, сприйнятливий до впливу середовища, а інтроверт – вольовий, здатний протистояти середовищу.

Таким чином, знання і розуміння відмінностей цих типів особистостей є важливим кроком на шляху до знаходження порозуміння між людьми і влаштування найбільш сприятливої атмосфери у їхньому повсякденному спілкуванні, а також для запобігання виникнення конфронтації між ними.

1. Айзенк Г. Ю. Структура личности / Г. Ю. Айзенк. – СПб.: Ювента; М.: КСП+, 1999. – 464 с.

2. Козлов Н. И. Психологос: Энциклопедия практической психологии / Н. И. Козлов. – М.: Эксмо, 2015. – 752 с.

3. Корсини Р. Психологическая энциклопедия. – 2-е изд. / Р. Корсини. – СПб.: Питер, 2006. – 1096 с.

4. Леонгард К. Акцентированные личности / К. Леонгард. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – 544 с.

5. Марти Лейни. Непобедимый интроверт: как преуспеть в экстравертном мире / Лейни Марти; пер. с англ. Е. Богдановой. – М.: Эксмо, 2003. – 384 с.

6. Робертсон Р. Введение в психологию Юнга / Р. Робертсон. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. – 320 с.

7. Юнг К. Г. Аналитическая психология / К. Г. Юнг. – СПб.: ВЕИП, 1994. – 123 с.

8. Юнг К. Г. Психологические типы / К. Г. Юнг; перевод София Лорие (под ред. В. Зеленского). – СПб.: Азбука, 2001. – 357 с.

ПІДСТАВИ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Реформування кримінального процесуального законодавства і запровадження нового правового інституту – негласних слідчих (розшукових) дій вирішує низку проблемних питань, що існують у чинному законодавстві та практиці правоохоронної діяльності. Ідея інституту негласних слідчих (розшукових) дій спрямована на гармонізацію негласної діяльності правоохоронних органів, дотримання законності їх проведення та використання одержаних відомостей.

Дослідженням та висвітленням запровадженого інституту негласних слідчих (розшукових) дій займаються науковці, зокрема Д. Й. Никофорчук, М. А. Погорецький, В. Д. Пчолкін, Б. Г. Розовський, І. В. Сервецький та інші.

Відповідно до ст. 246 КПК негласні слідчі (розшукові) дії – це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України.

Негласні слідчі (розшукові) дії суттєво змінили процесуальну діяльність з досудового розслідування злочинів, відкриваючи для суспільства увесь арсенал гласних та негласних засобів збирання доказів по кримінальним провадженням та замикаючи на слідчому їхнє визначення й застосування [1, с. 6].

Досудове розслідування кримінальних правопорушень за КПК здійснюється шляхом провадження гласних і негласних слідчих (розшукових) дій, спрямованих на пошук та фіксацію фактичних даних, що підлягають використанню у доказуванні на досудових та судових стадіях кримінального провадження. Підставами для проведення конкретної негласної слідчої (розшукової) дії є наявність відомостей, які потребують перевірки, про вчинений злочин та особу, яка його вчинила, з метою їх підтвердження або спростування, за умови, що в інший спосіб, крім проведення негласної слідчої (розшукової) дії, отримати інформацію неможливо [2].

Для виконання завдань кримінального судочинства в процесі проведення негласних слідчих (розшукових) дій необхідні підстави, перелік яких передбачено законодавством. У науковій літературі такі підстави поділяють на фактичні і юридичні.

Фактичні підстави – це об’єктивні безпосередні причини проведення негласних слідчих (розшукових) дій, представлені у вигляді фактичної інформації про ознаки конкретних протиправних діянь або вказівок законодавця.

Юридичні підстави – це передбачені Кримінальним процесуальним кодексом та оперативно-розшуковим законодавством або іншими нормативними актами джерела інформації (як правило, документально оформлені), що надійшли до слідчого, прокурора і містять зведення про фактичні підстави для проведення негласних слідчих (розшукових) дій [3, с. 125].

На думку професора Д. Й. Никифорчука до фактичних підстав для проведення негласних слідчих (розшукових) дій можна віднести:

- 1) наявність інформації про злочини, що готуються або вчинені невстановленими особами;
- 2) наявність інформації про осіб, які готують або вчинили злочини;
- 3) наявність інформації про осіб, які переховуються від органів розслідування або ухиляються від відбування кримінальної відповідальності.

До документальних підстав можна віднести:

- 1) наявність заяви чи повідомлення, зареєстрованого у встановленому законом порядку;
- 2) наявність запису у Єдиному реєстрі досудових розслідувань;
- 3) наявність факту фіксації у Єдиному реєстрі досудових розслідувань дати внесення інформації та присвоєння номера кримінального провадження;
- 4) повідомлення прокурора слідчим у письмовій формі про початок розслідування, підставу початку розслідування;
- 5) у випадку, якщо відомості про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань внесені прокурором, необхідно підставою є факт передачі невідкладно, але не пізніше наступного дня, з дотриманням правил підслідності наявних у нього матеріалів до органу досудового розслідування та наявність доручення на проведення досудового розслідування [4, с. 7–13].

Отже, закон дозволяє проведення негласних слідчих (розшукових) дій при наявності необхідних підстав для їх проведення і використання відповідних засобів, тобто для початку цих дій суб’єкти їх проведення повинні мати законні приводи.

Законні підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій є гарантією дотримання законності при їх проведенні. Кожна з підстав має свої особливості і різну питому вагу, що обумовлюють

здебільшого завданнями, цілями і способами здійснення кримінального судочинства.

1. Негласні слідчі (розшукові) дії та використання результатів Н-41 оперативно-розшукової діяльності у кримінальному провадженні: Навчально-практичний посібник / С. С. Кудінов, Р. М. Шехавцов, О. М. Дроздов, С. О. Гриненко. – 2-е вид., розшир. й допов. – Х.: Оберіг, 2015. – 424 с.

2. Науково-практичний коментар нового Кримінального процесуального кодексу України від 13.04.2012 № 4651-VI. – 2012; за ред. А. Гетьман. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yport.inf.ua/stattya-pidstaviprovedennya-neglasnih-50485>

3. Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ: проблеми теорії та практики: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 27 вересня 2013 р.). – Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2013. – 256 с.

4. Негласні слідчі (розшукові) дії: курс лекцій / Д. Й. Никифорчук, С. І. Ніколаюк, О. І. Козаченко та ін.; за заг. ред. Д. Й. Никифорчука. – К.: НАВС, 2012. – 138 с.

Н. О. Чмиркова

*(Сумська філія Харківського національного
університету внутрішніх справ)*

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ АБОРТУ

Проблема абортів є досить актуальною в нашій державі. Україна вже увійшла в п'ятірку держав, що лідують за кількістю переривань вагітності. За даними соціологічних досліджень, молоді подружжя внаслідок глибокої економічної кризи вже й не мріють мати більше двох дітей. На жаль, велика кількість абортів, які проводяться в Україні, значною мірою підривають репродуктивне здоров'я жінок. Згідно з останніми статистичними даними, в Україні смертність після абортів становить приблизно 23% жінок репродуктивного віку [2, с. 329].

Якщо в Європі материнський інстинкт «глушать» ідеали кар'єри чи емансипації, то для українських, найменш фемінізованих жінок, характерним є елементарний страх, пов'язаний з неспроможністю забезпечити краще життя своїй дитині.

В Україні існує незначна кількість праць, які б комплексно розкривають особливості законодавчого забезпечення та реалізації жінками права на аборт. Варто звернути увагу на праці таких учених, як: С. Булеца, Д. Гройсмана, Л. Морозова, Н. Покотило та ін.

Метою роботи є аналіз сучасного законодавства України щодо проведення абортів.

У національному законодавстві питання аборту регламентоване в ч. 6 ст. 281 Цивільного кодексу України, відповідно до якої штучне переривання вагітності, якщо вона не перевищує дванадцяти тижнів, може здійснюватися за бажанням жінки [1]. Така ж норма міститься в ст. 50 Основ законодавства України про охорону здоров'я.

За незаконне проведення аборту наступає кримінальна відповідальність відповідно до ст. 134 Кримінального кодексу України [2].

Найширше дане питання врегульовано на підзаконному рівні, зокрема Наказом МОЗ України від 24.05.2013 № 423, яким затверджено Порядок надання комплексної медичної допомоги вагітній жінці під час небажаної вагітності, форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення, Наказом МОЗ України від 31 грудня 2010 року № 1177, що затвердив «Комплексну медичну допомога під час небажаної вагітності. Відповідно до чинного законодавства України аборт – операція штучного переривання вагітності, яка може бути проведена за бажанням жінки в акредитованих закладах охорони здоров'я при вагітності не більш як 12 тижнів.

Україна входить до переліку держав, де аборт є легальним і навіть надається комплексна медична допомога вагітній жінці під час небажаної вагітності. Згідно з останніми статистичними даними в Україні на 100 народжуваль припадає 104 аборти [3, с. 329]. На сьогодні дитини позбуваються в 1,2 рази частіше, ніж вирішують народжувати [3, с. 416].

Це свідчить про низьку культуру планування сім'ї в українському суспільстві. Проте для того, щоб населення України, принаймні на сьогодні, не зменшувалося, потрібно мати в цілому 23 дитини на 10 сімей [3, с. 50].

На жаль, проблема абортів є однією з найбільш розповсюджених причин смертності серед жінок. Щорічно в нашій країні аборти роблять 100 тисяч жінок, які ще ніколи не народжували, причому для 320 з них це закінчується смертю. Безпліддя після аборту, згідно з даними Міністерства охорони здоров'я, спостерігається в 70% жінок, що є досить високим показником у порівнянні із західними країнами. Наприклад, у Канаді на 1000 дітородних жінок припадає 10 абортів, в Японії – 3,5, в США – 20, а в Україні – 70–90 [4, с. 22].

На сьогодні високий показник кількості абортів особливо серед неповнолітніх дівчат (до 14 років) та юних жінок віком 15–17 років. За даними МОЗ, частота абортів серед неповнолітніх в останні роки залишалася практично на однаковому рівні і в абсолютних цифрах становила більше 300 випадків щорічно [4, с. 36].

Проаналізувавши законодавчу базу, яка врегульовує питання штучного переривання вагітності, можна зробити наступні висновки. По-перше, аборт безпосередньо пов'язаний з правом на життя, тому законодавство ставить на один рівень захисту не тільки життя та здоров'я матері, а ще й життя ненародженої дитини. По-друге, існує необхідність узгодити норми кримінального законодавства України в даному напрямку з Основами законодавства про охорону здоров'я України, що дало б можливість диференціювати кримінальну відповідальність за незаконне штучне переривання вагітності в залежності від строку вагітності та життєздатності плоду.

-
1. Цивільний кодекс України: за станом на 16 січня 2003 р. (із змінами та доп.) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 435-IV. – Ст. 356.
 2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Офіційний вісник України. – 2001. – № 21. – Ст. 920 (з наст. змінами).
 3. Демографічна криза в Україні: її причини та наслідки. – К.: Парлам. вид-во, 2003. – 98 с.
 4. Гройсман Д. «Міжнародна Амністія» про права жінок / Д. Гройсман // Права людини. – 2000. – № 7. – С. 22–40.

І. Р. Чобіт

*(Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного)*

ПРОБЛЕМИ (ПИТАННЯ) ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДУШПАСТИРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ СИЛОВИХ СТРУКТУРАХ

Конституція України в статті 35 гарантує право на свободу світогляду та віросповідання кожному громадянину. Кожен має право на свободу світогляду та віросповідання. Це право включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безборонно відправляти одноособово чи колективно релігійні культи та ритуальні обряди, вести релігійну діяльність. Здійснення цього права може бути обмежене законом лише в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я та моральності населення або захисту прав і свобод інших людей [1].

Стаття 21 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» наголошує, що командування військових частин надає

можливість військовослужбовцям брати участь у богослужіннях і виконанні релігійних обрядів [2].

Спираючись на положення з вище перерахованих законодавчих актів і на норми міжнародного права, релігійна діяльність у ЗС України та інших військових формуваннях базується на наступних принципах: забезпечення права на свободу віросповідання та безборонну релігійну діяльність; невтручання у справи релігійних організацій і міжцерковні відносини; рівність усіх деномінацій, віруючі яких відбувають службу в ЗС України та інших військових формуваннях; вилучення Збройних Сил, інших військових формувань і церков з політичної діяльності; вирішення всіх проблем з позицій відокремлення Церкви від держави.

До душпастирювання ЗС України та інших військових формувань залучаються Церкви та деномінації, які сповідують віру в Бога Животворящого, та віровчення яких визнає Збройний захист Української Держави як не лише громадянський, а й релігійний обов'язок [3].

Головним призначенням душпастирювання є: сповіщення військових про таїнство Бога; виховання почуття любові до Батьківщини, поваги до загальнонародних і загальнолюдських цінностей культурного та духовного надбання; розвиток у воїнів стійких моральних якостей, необхідних для військової служби та подальшої суспільно-корисної діяльності.

Військові священники (капелани) – це фізичні особи, які запропоновані релігійними організаціями – членами РДпО, пройшли відбір і призначені на посади працівників Збройних Сил України для задоволення релігійних потреб особового складу.

Основними напрямками діяльності військового священника (капелана) є: задоволення релігійних потреб військовослужбовців; релігійно-освітня робота; індивідуальна душпастирська опіка особового складу; соціально-добродійна діяльність; душпастирська опіка сімей військовослужбовців та ветеранів.

Організаційно-штатна структура душпастирської опіки військових, як і обов'язки сторін, встановлюються і затверджуються двосторонньою угодою окремої конфесії з Міністерством оборони чи з керівництвом інших збройних формувань України [4].

З початком неоголошеної війни на Сході України українська влада, в особі Кабінету Міністрів, вирішила покликати в зону АТО священників, які укладатимуть із державою трудовий договір. 2 липня 2014 року уряд видав розпорядження, яким передбачено розробку й затвердження «Положення про службу військового духовенства (капеланську службу) у Збройних Силах, Національній гвардії та Державній прикордонній службі». Саме «Положення про службу військо-

вого духовенства (капеланську службу) у Збройних Силах України» було затверджено 27 січня 2015 р.

Зараз душпастирство існує в формі волонтерсько-священницького руху. Те, чим займаються капелани в зоні АТО, можна розділити на декілька напрямків. Це задоволення потреб бійців (молитва, спілкування, сповідь). Душпастирі везуть в зону АТО багато гуманітарної допомоги на добровільних засадах звичайно, супроводжують тіла загиблих воїнів до рідних, також іноді капелани бувають в ролі медичних працівників, чому передує проходження курсу тактичної медицини. Тобто це різноманітна допомога війську, на ряду з духовною та гуманітарною роботою. На жаль, війна продовжується й досі, а наша влада так і не досягла бездоганності у виконанні своїх же поставлених завдань. Отже, основною проблемою є належна правова організація задоволення релігійних потреб військовослужбовців Збройних Сил України та інших силових структур. Адже, релігійне виховання, яке є складовою бойовою та морально-психологічної підготовки військовослужбовців, сприяє підтриманню високого духовного потенціалу військ.

-
1. Конституція України. – К.: Велес, 2011. – 48 с.
 2. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 № 987-ХІІ.
 3. Про Збройні Сили України: Закон України // ВВР України. – 1991. – № 1934-ХІІ. – 108 с.
 4. Про службу військового духовенства (капеланську службу) у Збройних Силах, Національній гвардії та Державній прикордонній службі України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 р. № 677.

Н. Є. Шевченко

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

РЕЖИМ ОКРЕМОГО ПРОЖИВАННЯ ПОДРУЖЖЯ ЗА СІМЕЙНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ

Сімейний кодекс України з моменту його прийняття й початку впровадження в практику, видозмінювався, багато разів вносилися зміни, які привели його до сьогоднішнього вигляду. Широко застосовувалась практика аналізу законодавства багатьох держав, результатом цього стали правові норми, щодо цього часу не були виражені у нашому законодавстві.

Такими нововведеннями стали статті, що стосуються режиму окремого проживання подружжя та його правові наслідки. У Сімейному Кодексі України (далі – СК) це 119 та 120 статті. Прийняті вони в порядку внесення змін до кодексу у 2006 році.

Нововведення є доцільним у сучасному житті соціуму. Воно регулює суспільні відносини у ракурсі, який до цього не був узятий до уваги.

Так, у пункті першому статті 119 СК сказано: «За заявою подружжя або позовом одного з них суд може постановити рішення про встановлення для подружжя режиму окремого проживання у разі неможливості чи небажання дружини і (або) чоловіка проживати спільно» [1].

Приводом для встановлення такого режиму може бути багато причин, найпоширенішими з яких можуть бути тривалі сімейні конфлікти, бажання проживати певний час роздільно, виїзд на роботу в інше місце, що знаходиться на великій відстані від місця проживання, виїзд за кордон тощо.

Режим є унікальним з тих підстав, що шлюбні відносини юридично не припиняються, але подружжя не проживає разом і таким чином відкривається зовсім інші правові наслідки такого проживання.

Найперше це те, що майно набуте кожним із подружжя являється його власним і права на володіння, користування, розпорядження майном належить не подружжю, а тому, хто фактично здобув це майно. Тому, для проведення операцій з цим майном згода іншого з подружжя не передбачується, а особі, яка проводить нотаріальні дії з майном, повинні надатися копії судового рішення про встановлення режиму. Це є єдина умова, яка передбачена законодавством. Але в договорі по проведенню операцій з майном повинно зазначатись, що дружина і чоловік фактично не поновили свої відносини.

Законом також не передбачено час, протягом якого може тривати дія цього режиму.

Право строку дії такого режиму належить позивачу, з урахуванням думки відповідача, що робить рішення компромісним, обговореним і жоден з подружжя не усувається від процесу.

Для припинення цього режиму потрібна також взаємна згода, що підтверджується поновленням сімейних відносин або їх припинення за рішенням суду.

Правові наслідки встановлення такого режиму встановлює стаття 120 СК. У першій частині вказаної статті мова йде про збереження прав та обов'язків, які сторони набули у зв'язку зі своїм подружнім статусом. Одним із таких обов'язків слід вважати надання утримання, або сплати аліментів одному з подружжя. Якщо цей обов'язок існував

і виник під час шлюбу, то він буде існувати і після прийняття судом рішення про встановлення режиму окремого проживання подружжя. Іншим обов'язком є також виконання шлюбного договору який може укладатись стосовно майна і особистих відносин подружжя. Договори можуть укладатись як і до так і під час режиму й за кордоном це є поширена практика. У договорі можуть бути вказані правила розпорядження майном, а також встановлюється яке саме майно буде визнаватися їх сумісною, або особистою власністю під час встановлення режиму окремого проживання подружжя.

Особистісні відносини регулюються стосовно визначення батьківства за час дії цього режиму. За п. 2. ч. 2 ст. 120 СК встановлюється строк, який чітко визначений і передбачений. За час початку його відрахування взята конкретна подія, а саме початок дії судового рішення стовно окремого проживання подружжя. Строк цей становить 10 місяців [2, с. 173].

Якщо цей строк сплив то дитина вважається такою, що не походить від чоловіка. Аналогічно, коли 10 місяців ще не спливили то запис про народження буде здійснено за загальними правилами. Але Сімейний кодекс також передбачає й оскарження батьківства, якщо чоловік повністю невпевнений, що дитина походить від нього (перелік та процедура вказана у ст. 136 СК) [3, с. 98].

Більшість науковців відносяться до цього фактору досить скептично та не вірять в його доцільність. Це також зумовлено й тим, що населення нашої країни досить консервативне. Таким чином, з заявами про встановлення цього режиму звертаються досить рідко. В період з 24.08.2007 р. по 23.08.2015 р. зареєстровано всього 303 ухвали та рішення судів, що підтверджує сказане вище (дані взяті з Єдиного державного реєстру судових рішень) [4].

Пленум Верховного суду дає також роз'яснення щодо застосування норм права згідно 119 та 120 статті СК.

При застосуванні положень статей 119 та 120 СК судам необхідно враховувати, що інститути окремого проживання та розірвання шлюбу мають самостійний характер. Рішення про розірвання шлюбу суд приймає, якщо його подальше збереження є неможливим, суперечить інтересам одного з подружжя чи їхніх дітей у той час, як підставою для встановлення режиму окремого проживання подружжя є неможливість чи небажання дружини і (або) чоловіка проживати спільно. За відсутності взаємної згоди подружжя на встановлення сепарації волевиявлення одного з них має бути обґрунтованим.

Режим окремого проживання може встановлюватися судом не тільки за позовом одного з подружжя, а й за заявою подружжя, яке досягло спільної згоди.

Вирішуючи заяву в порядку ст. 119 СК, суд повинен встановити фактичні взаємини сторін і переконатися в доцільності сепарації для того, щоб узаконений спосіб окремого проживання не був формальним засобом вирішення спірних майнових питань. Потрібно зазначити, що цей інститут має право на існування, але є одна негативна сторона. Якщо подружжя має дітей то цей режим має суттєві недоліки і сприяє не покращенню, а ще більшому погіршенню мікроклімату в сімейному житті. Загалом вважаю норми такими, що мають право на життя, але мають бути доопрацьовані як з матеріальної, так і з процесуальної сторони.

-
1. Сімейний кодекс України. Сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
 2. Баранова Л. М. Сімейне право України: підручник / Л. М. Баранова. – К.: Юрінком Інтер, 2014. – 200 с.
 3. Дякович М. М. Навч. пос. (для студ. вищ. навч. закл.). – К.: Правова єдність, 2009. – 512 с.
 4. Єдиний державний реєстр судових рішень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/>

Ю. А. Шевчук, Ю. О. Науко
*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективність діяльності підприємства в значній мірі залежить від якісного управління, зокрема, від стану управління, що дозволяє підвищити результативність діяльності суб'єкта господарювання. Важливим є обрана правильна стратегія управління економічною безпекою.

Статистика засвідчує, що Україна не змогла у 2015 році забезпечити стале економічне зростання, а це, в свою чергу, впливає рівень на економічній безпеки. Успішне функціонування підприємств має забезпечуватись ефективною системою економічної безпеки, важливим фактором якого є якісне управління.

Процес управління економічною безпекою підприємства характеризується рядом ознак [1]:

– прийняття рішення та розвиток складної системи в часі може мати велику кількість варіантів;

– на етапі формування рішення та прийняття управлінського впливу аналітики не мають можливості подати повної картини розвитку ситуації;

– прийняття рішення базується на прогнозуванні тенденції розвитку системи в часі;

– існує невизначеність, пов'язана з подальшим впливом прийнятого рішення на проблемну ситуацію.

Важливу роль відіграє в управлінні економічною безпекою формування ефективного підрозділу економічної безпеки підприємства.

Впровадження підрозділу економічної безпеки підприємства (ПЕБП) має проводитися у чіткій відповідності до типу та виду організаційної структури підприємства з метою недопущення її порушення внаслідок дій нового структурного елемента. Як відомо, в теорії управління підприємством прийнято виділяти два головних типи організаційних структур залежно від особливостей реалізації управлінських функцій – це механістичний та адаптивний [2; 3].

Найбільш поширеними видами таких організаційних структур є лінійна та лінійно-штабна. Лінійна організаційна структура залежно від довжини ієрархічних зв'язків може існувати у формі елементарної організаційної структури або лінійної управлінської ієрархії [3; 4].

Лінійно-штабна організаційна структура є найбільш ефективною для підприємств середніх розмірів, бо дозволяє швидко й кваліфіковано приймати управлінські рішення без значного збільшення чисельності адміністративного персоналу, однак, зазвичай, така структура є перехідною формою до більш гнучких організаційних структур, таких як дивізіональна, а також структур адаптивного типу [3].

Разом з тим, лінійно-штабний тип організаційної структури є більш затратним через створення додаткових штабів із спеціалістами яких можна було лишити 2 рівні управління в лінійній ієрархії.

На нашу думку, лінійна ієрархія простіша і при правильному розподілі повноважень і управлінні дозволить отримати максимальний результат від роботи підрозділу.

Сьогодні дуже важливим є адаптація системи управління економічної безпеки підприємства до нових зрушень і змін в економіці країни, тому варто переглянути існуючу стратегію управління і розглянути можливість впровадження потенційні нові схеми управління економічною безпекою, які використовують за кордоном.

1. Маслак О.І. Проблеми управління інноваційним розвитком / О.І. Маслак, Н.С. Гришко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – № 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: mmi.fem.sumdu.edu.ua

2. Ковальчук І. В. Економіка підприємства: навч. посібник / І. В. Ковальчук. – К.: Знання, 2008. – 679 с.
3. Основы экономической безопасности (Государство, регион, предприятие, личность) / под ред. Е. А. Олейникова. – М.: Экономика, 2000. – 271 с.
4. Швиданенко Г. О. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства: монографія / Г. О. Швиданенко, О. І. Олесюк. – К.: КНЕУ, 2002. – 192 с.

A. V. Sherstobitova

(Lviv State University of Life Safety),

R. S. Yakovchuk

(PhD of technical sciences, reader in department of Law and Management of civil protection)

THE HISTORY OF FORMATION OF CIVIL DEFENCE IN UKRAINE

Modern development of Ukraine is characterized with the improvement of measures about security of the individual and the state in general, and solving the problems about civil defense (CD), population and territories of man-made and natural emergencies (NE). Nowadays it is one of the most important functions of the state.

Any of public policy, including the Civil Defense, is influenced by certain historical conditions that can determine its formation process, identify positive and negative aspects of development.

There are four main stages of establishing of the state system of protection population and territories from emergency situations in our country.

The first stage is characterized by protection population in possible areas of aviation activity. The reason for that was connected with the beginning of rapid development of use of chemical weapons especially aviation. This fact caused to the need for protection of settlements from air strikes. Air defense also along with troops attracted citizens to defend the attacks from the air.

This led to the creation of local air defense system (LADS) that relied on cities and citizens and that became the precursor of the system of civil defense (CD) state.

In 1929 based on air defense, some new services were formed-engineering of chemical protection, internal oversight and reconnaissance, in 1931-fire protection, rescue and safety, health, veterinary service and air defense.

On October 4, 1932 the decree of the Council of People's Commissars (CPC) was issued, which approved the regulation of air defense of the USSR.

The main objectives of LADS were: to warn people about the threat of attacks from the air and Alert about a threat; the elimination of the effects of attacks from the air, including the use of toxic substances; preparing bomb shelters and storage facilities to the public; organization of medical and first medical aid to victims of the attack from the air; granting veterinary care to animals affected and so on.

In a relatively short period Air defense of country turned into an effective system of protection the population and economic facilities from enemy attacks from the air.

At the beginning of World War II Air defense was quite organized, clear, modern for that period and, in general, was ready to perform its tasks.

In July 1961 AD was transformed into a civil defense (CO) of the USSR, which became part of part of the national defense measures that were carried out in peace and war times, with aim to protect the population and national economy against weapons of mass destruction, and to rescue and recovery works in the lesions, areas of possible flooding.

In the 1970-80's headquarters and forming parts of the CD were involved in the fight against major natural disasters, participated in the development and organization of preventive measures to reduce losses for possible natural disasters, accidents, catastrophes.

However, Chernobyl accident April 26, 1986 was a serious test for the population of Ukraine and for the whole system of population protection and territories from emergency situations. It gave an object lesson revealed setbacks and shortcomings in readiness of CD.

On February 3, 1993 the Parliament of Ukraine adopted the Law of Ukraine «On Civil Defense of Ukraine».

In May 1994 the Cabinet of Ministers of Ukraine adopted the resolution that approved the «Regulations on civil defense of Ukraine».

But the most radical step, in protection of population from emergency was formation by Presidential Decree Ukraine from October 28, 1996 of the Ministry of Ukraine of Emergencies Situations and Affairs of Population Protection from the Consequences of Chernobyl Catastrophe.

At the end of 1999 begins the formation of the emergency services. Specifically, 11 December 1999 Cabinet of Ministers of Ukraine adopted a resolution «On establishment of the State of specialized Rescue Service search and rescue tourists», and on 14-th December, 1999 the Parliament of Ukraine adopted The Law of Ukraine «On the emergency services».

On March 26, 1999 President of Ukraine issued a decree «On the Concept of population and territory in case threats and emergencies».

An important step in the formation of state policy in the CD was signed On 15-th September, 2003 the Decree of the President of Ukraine «On the issue of conversion of Civil Defense Troops of Ukraine and State fire protection in a separate non-military service». After this period the basic principles of building an unified state system of civil protection are established in Ukraine. With this event is associated other further adoption of such laws and regulations.

Civil Defense forces and its means must be prepared not only to act in a war as to be able to effectively to solve problems that arise in peacetime, paying special attention to mobilization planning. Despite the adoption of measures of emergencies the Increasing damage from emergency situations is high. Losses remain high among the people as well as damage caused in environment.

In the future, CD should be based on the principle of strategic mobility. Industry, agriculture, economy, governments must be ready to move quickly to work on plans of liquidation response and consequences of the National Assembly, and if necessary, the plans of emergency and martial law.

1. Vorobev Y. L catastrophe and society / Y. L Vorobev, G. G Malinetskii, V. I Osipov [et al.]. – M.: Contact-culture, 2000. – 331 p.

2. Hun A. I Civil defense: Textbook for universities. – K.: The Ministry of Education, 1995. – 216 p.

I. В. Шкарпінець

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ЕМОЦІЙ У ПСИХОЛОГІЧНИХ ТЕОРІЯХ І КОНЦЕПЦІЯХ

З розвитком тваринного світу з'явилася особлива форма прояву відбиваючої функції мозку – емоції. Будь-яка людина знає, що таке емоції, проте описати і пояснити їх не завжди здатна. І це не дивно, оскільки й дотепер проблема емоцій в науці залишається загадковою й багато в чому незрозумілою, хоча їхня роль у керуванні поведінкою людини велика.

На даний час немає загальноновизнаної наукової теорії емоцій, а також точних даних про те, в яких центрах і яким чином ці емоції

виникають. Спроби дати універсальну класифікацію емоцій намагались багато вчених, і кожен з них висував для цього власні підстави. Ще Арістотель виокремлював любов і ненависть, бажання й відразу, надію і розпач, боязкість і сміливість, радість і сум, гнів.

Представники давньогрецької філософської школи стоїцизму стверджували, що емоції, маючи у своїй основі два блага й два зла, слід поділяти на чотири основні пристрасті: бажання й радість, сум і страх. Далі вони поділяли їх на 32 другорядні пристрасті.

Т. Браун в основу класифікації поклав часову ознаку, поділивши емоції на безпосередні, тобто ті, що виявляються «тут і тепер», ретроспективні й проспективні. Усі емоції він поділяв на три групи: 1) яким властивий механічний початок (інстинкти, звички); 2) емоції із тваринним початком (апетит, бажання, афектації); 3) емоції з раціональним початком (самолюбство, обов'язок) [3]. Німецький філософ І. Кант поділяв емоції на стеничні, що підвищують життєдіяльність організму, і астенічні – що ослабляють її [2].

Емоції ділять також на позитивні і негативні, тобто приємні і неприємні. Філогенетично найбільш давніми є переживання задоволення і невдоволення, які направляють поведінку людини і тварин на зближення з джерелом задоволення або на уникнення джерела незадоволення [4].

Так, Ч. Дарвін зробив висновок, що емоції з'явилися в процесі еволюції живих істот як життєво важливі пристосувальні механізми, що сприяють адаптації організму до умов і ситуацій життя. К. Ізард вважав, що однією з причин виникнення людських емоцій в ході еволюції була необхідність забезпечити соціальний зв'язок між матір'ю і дитиною. Іншою причиною виникнення емоцій була нагальна потреба в засобах комунікації між матір'ю і дитиною, так само як і між дорослими людьми [2].

Відомий фізіолог П. Анохін вважає, що емоції – це фізіологічний стан організму, який має яскраво виражене суб'єктивне забарвлення і охоплює усі види почуттів і переживань людини – від глибоко травмуючих страждань до високих форм радості та соціального життєвідчуження [3].

У своїх працях із дослідження природи емоцій Л. М. Веккер зазначає, що визначення емоцій включають в свій склад поняття «ставлення», оскільки емоції тісніше пов'язані зі ставленням суб'єкта до об'єктів, які його оточують і входять в контекст основних життєвих подій.

П. В. Симонов підкреслював інформаційну природу емоцій, вважаючи, що емоція – це психічний стан, що виникає в результаті когнітивної обробки інформації, яка може бути отримана ззовні, витягнута з пам'яті, або навіть вигадана, нафантазована [4].

Б. Додонов, характеризує емоції в чисто описовому плані, виділив такі їх ознаки: 1) представленість емоцій у свідомості у формі безпосередніх переживань; 2) двоїстий, психофізіологічний характер цих явищ: з одного боку – афективне хвилювання, з іншого – його органічні прояви; 3) яскраво виражене суб'єктивне забарвлення емоцій, властива їм якість особливої «інтимності».

Серед емоцій він виділяє альтруїстичні, комунікативні; глоричні; праксичні; пугнічні; романтичні; гностичні; естетичні; гедоністичні; акизитивні [1].

П. Екман на основі вивчення лицьової експресії виокремлює шість таких емоцій: гнів, страх, відраза, подив, сум і радість.

Вудворт показав, що все різноманіття експресивної міміки обличчя можна категоризувати за допомогою лінійної шкали, що припускає наступні шість ступенів: 1) любов, радість, щастя; 2) подив; 3) страх, страждання; 4) гнів, рішучість; 5) відраза; 6) презирство. Спенсер одним з перших став розглядати емоції (почуття) як вимірну частину свідомості. Вундт, розвиваючи цю традицію, запропонував описувати емоційну (чуттєву) сферу свідомості, оцінюючи її за допомогою трьох вимірів: задоволення-незадоволення, розслаблення-напруга і спокій-збудження [2].

Загалом, емоції визначають як особливий вид психічних процесів або станів людини, які проявляються в переживанні будь-яких значимих ситуацій (радість, страх, задоволення), явищ і подій протягом життя. Вони є одним з головних регуляторів психічного життя і виникають в процесі будь-якої активності людини.

Емоції відіграють надзвичайно важливу роль в поведінці і діяльності людини. Вони виникають для того, щоб підготувати нас до швидкого реагування в умовах подій, що мають велике значення для нашого життя.

Емоції викликають зміни в різних відділах нашого мозку, що мобілізують нас до дій у відношенні до того, що викликало нашу емоцію, а також зміни в нашій вегетативній нервовій системі, що регулює серцевий ритм, частоту дихання, інтенсивність потовиділення і багато інших фізіологічних змін. Переживання, що виникають у людини, являються своєрідними сигналами, які інформують про те, що в даний момент найбільш актуально, наскільки ефективно йде процес задоволення потреб, наскільки великі перепони, що виникають перед ним, та що необхідно виділити як головний фактор даного моменту життєдіяльності. Емоції дають суб'єктивне забарвлення, яке відбувається навколо нас і в нас самих [3].

Отже, емоції з'явилися в ході еволюції, найчастіше їх визначають як переживання людиною в цей момент свого ставлення

до чогось або до когось. Вони виникають спонтанно і піддаються людському контролю лише тоді, коли підлягають усвідомленню. У емоцій завжди є джерело – предмет, який викликає дану реакцію або стан.

Емоції відіграють важливу роль у спілкуванні, адже завдяки емоціям можна побачити внутрішній світ людини. Не володіючи емоціями, тобто не вміючи відчувати радість і печаль, гнів і провину, ми не були б повною мірою людьми.

-
1. Додонов Б. И. Эмоции как ценность / Б. И. Додонов. – М.: Политиздат, 1978. – 272 с.
 2. Изард К. Э. Психология эмоций: перев. с англ. / К. Э. Изард. – СПб.: Изд-во «Питер», 2007. – 464 с.: ил. (Серия «Мастера психологии»).
 3. Ильин Е. П. Эмоции и чувства / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2007. – 783 с.
 4. Психология: учебник для гуманитарных вузов / под общ. ред. В. Н. Дружинина. – СПб.: Питер, 2001. – 656 с.: ил. – (Серия «Учебник нового века»).

А. В. Шпур

*(Національний університет
«Львівська політехніка»)*

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО ЯК ВИД ГОСПОДАРСЬКОГО ТОВАРИСТВА

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про акціонерні товариства» *акціонерне товариство* – це господарське товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями [3].

Більш повне визначення акціонерного товариства, яке відповідає його суті, дає ч. 2 ст. 80 ГК України, відповідно до якої акціонерне товариство – це господарське товариство, яке має статутний капітал, поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства, а акціонери несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, в межах вартості належних їм акцій [1].

Особливості правового статусу акціонерного товариства:

1) статутний капітал акціонерного товариства має акціонерну природу, тобто утворюється з суми номінальної вартості всіх розміщених акцій товариства. Мінімальний розмір статутного капіталу акціонерного товариства становить 1250 мінімальних заробітних плат, виходячи зі ставки мінімальної заробітної плати, що діє на момент створення (реєстрації) акціонерного товариства (ч. 1 ст. 14 Закону України «Про акціонерні товариства»). Акціонерне товариство має право формувати резервний капітал у розмірі не менше ніж 15 відсотків статутного капіталу товариства, якщо інше не визначено статутом товариства. Резервний капітал формується шляхом щорічних відрахувань від чистого прибутку товариства або за рахунок нерозподіленого прибутку. До досягнення встановленого статутом розміру резервного капіталу розмір щорічних відрахувань не може бути меншим ніж 5 відсотків суми чистого прибутку товариства за рік (ч. 1 ст. 19 Закону України «Про акціонерні товариства») [3].

2) товариство здійснює емісію акцій тільки за рішенням загальних зборів. Акція товариства посвідчує корпоративні права акціонера щодо цього акціонерного товариства;

3) акціонери не відповідають за зобов'язаннями товариства і несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, тільки в межах належних їм акцій. Акціонерне товариство не відповідає за зобов'язаннями акціонерів;

Управління товариством здійснюється системою органів: а) загальні збори акціонерів (обов'язковий орган; у разі наявності в товаристві лише одного акціонера він виконує роль загальних зборів); б) виконавчий орган (обов'язковий) – колегіальний (правління чи дирекція) чи одноособовий (директор) в) спостережна (наглядова) рада – необов'язковий орган (як загальне правило). Акціонерні товариства за типом поділяються на публічні акціонерні товариства та приватні акціонерні товариства.

Кількісний склад акціонерів приватного акціонерного товариства не може перевищувати 100 акціонерів

Публічне акціонерне товариство може здійснювати публічне та приватне розміщення акцій. Приватне акціонерне товариство може здійснювати тільки приватне розміщення акцій. У разі прийняття загальними зборами приватного акціонерного товариства рішення про здійснення публічного розміщення акцій до статуту товариства вносяться відповідні зміни, у тому числі про зміну типу товариства – з приватного на публічне.

Відповідно до Закону України «Про господарські товариства» акціонерне товариство може бути створене шляхом заснування або злиття, поділу, виділу чи перетворення підприємницького (підприєм-

ницьких) товариства, державного (державних), комунального (комунальних) та інших підприємств у акціонерне товариство [2].

Товариство створюється без обмеження строку діяльності, якщо інше не встановлено його статутом.

Воно вважається створеним і набуває прав юридичної особи з дати його державної реєстрації в установленому законодавством порядку.

Засновниками акціонерного товариства визнаються держава в особі органу, уповноваженого управляти державним майном, територіальна громада в особі органу, уповноваженого управляти комунальним майном, а також фізичні та/або юридичні особи, що прийняли рішення про його заснування.

Засновниками акціонерного товариства можуть бути одна, дві чи більше осіб. Засновниками може укладатися засновницький договір, у якому визначаються порядок провадження спільної діяльності щодо створення акціонерного товариства, кількість, тип і клас акцій, що підлягають придбанню кожним засновником, номінальна вартість і вартість придбання цих акцій, строк і форма оплати вартості акцій, строк дії договору.

Засновницький договір не є установчим документом товариства і діє до дати реєстрації Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку звіту про результати закритого (приватного) розміщення акцій.

У разі заснування товариства однією особою засновницький договір не укладається.

Засновницький договір укладається в письмовій формі. Якщо товариство створюється за участю фізичних осіб, їх підписи на засновницькому договорі підлягають нотаріальному засвідченню.

Акції товариства бувають прості та привілейовані. Частина привілейованих акцій у розмірі статутного капіталу акціонерного товариства не може перевищувати 25 відсотків.

Акціонерне товариство в Україні є досить поширеним серед інших видів господарських товариств, через свою структуру, умови входу, виходу, відповідальність учасників.

1. Господарський кодекс України: Закон від 16 січня 2003 р. № 436-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

2. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

3. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

А. А. Шульгін

*(Український державний університет
фінансів та міжнародної торгівлі)*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ КІБЕРНЕТИЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Згідно статті 2 Конвенції «Про кіберзлочинність», що була ратифікована 07.09.2005, і є чинною, визначено, що незаконний доступ до електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж – це правопорушення, що було вчинене шляхом порушення заходів безпеки з метою отримання комп'ютерних даних або з іншою недобросовісною метою, або по відношенню до комп'ютерної системи, поєднаної з іншою комп'ютерною системою [1].

Так, розділом XVI Кримінального Кодексу (ст.ст. 361–363) визначено, за які саме злочини, у даній сфері, є суспільно небезпечними і відповідна їм кримінально-правова відповідальність [2].

Метою даних видів злочинів є несанкціоноване заволодіння інформацією із подальшим її використання у своїх злочинних цілях. Переважно таких осіб цікавлять номери кредитних карток, паспортні дані, особиста інформація користувачів у виді їх особистих медіоданих, тощо.

Однак ми зараз не розглядаємо питання захисту інформаційних систем держав, оскільки міжнародний кібертероризм це інше питання. Тому, я хотів би звернутися до проблеми протидії кіберзлочинності, а саме до питання механізму злому кредитних банківських карток та визначити порядок невідкладних дій, які можуть допомогти органам досудового слідства при розкритті даної категорії злочинів. Основним заходом, щодо протидії кіберзлочинності є уважність, щодо користування та розповсюдження своїх персональних даних не тільки у Інтернет мережі, а і поза нею, оскільки ваш комп'ютер чи телефон, у разі його злому може стати непридатним для його використання, і що ще гірше даний пристрій може стати знаряддям злочину, оскільки вірусна програма буде продовжувати запрограмований код та продовжувати своє розповсюдження по іншим пристроям. Так, дане питання може бути вирішено, шляхом інсталяції ліцензійного програмного забезпечення та антивірусних програм, але швидкість створення новітніх вірусів, що здатні обходити комп'ютерний захист, занадто велика. Особливу увагу треба приділяти правилам безпеки при використанні банківських карток.

Правила щодо нерозголошення ПІН коду, секретних відповідей на запитання тощо, є загально відомими для всіх, але що робити, якщо при дотриманні усіх правил користування кредитною картою, все рівно стаєш жертвою «хакерів»? Залежно від умов надання банківських послуг, можуть наступити різні негативні наслідки, наприклад переведення грошових сум на інший розрахунковий рахунок із подальшим його перетворенням у готівку, найгіршим варіантом розвитку подій може стати укладення кредитного договору в електронному варіанті без реальної на те вашої згоди. Виникає питання, що робити у разі настання таких подій?

Перше, що необхідно зробити, це повідомити працівників банку про явний, несанкціонований вами доступ до кредитної картки, із подальшою дезактивації картки.

Далі варто прийти в установу банку, в якому ви обслуговуєтесь, і написати заяву в якій необхідно викласти фактичний стан обставин, зокрема важливою інформацією буде час вчиненої операції, сума несанкціонованого платіжного переводу та чи вбачається злий умисел працівників банку. Після отримання належного посвідчення копії вашої заяви треба звернутися до правоохоронних органів із заявою про вчинення злочину та дочекатися поки відомості будуть внесені до Єдиного державного реєстру досудового розслідування та буде видана документ в якому буде зазначено номер провадження [3]. Необхідність першочергово звернутися до установи банку обумовлено необхідними доказами, які ви можете отримати від працівників банку, наприклад повне ім'я особи, яка вчинила таку дію, копію виписки про проведення несанкціонованих платежів, нажаль щодо отримання фотокартки особи діють обмеження щодо захисту персональних даних, і являє собою банківську таємницю. (видаються виключно за ухвалою (рішенням) суду, дозволу власника інформації, письмовою вимогою певних державних органів (див. ст. 60 ЗУ «Про банки і банківську діяльність») [4]. Із копією вашої заяви про вчинення злочину та оригіналом заяви із банку, банк направляє всі зібрані документи до центру безпеки клієнтів банку, який буде розглядати вашу заяву та надасть вам свою обгрунтовану відповідь після проведення власного службового розслідування. Однак лише в виключних випадках рішення приймається на користь клієнта, у більшості випадків банк відмовляє у відшкодуванні коштів, якими заволоділи незаконним шляхом посилаючись на те, що ви самі винні у даній події, наприклад у вас інстальована не ліцензована операційна система та антивірусне забезпечення. Можна пробувати судитися із банком, але треба пам'ятати про штрафні санкції (штрафи, пеня, тощо), які будуть застосовуватися, у зв'язку із кредитними зобов'язаннями.

Отже, основою протидії кіберзлочинам є користування виключно ліцензованими продуктами та звичайна уважність при розповсюдженні персональних даних, а уразі настання вчинення такого виду злочину, необхідно зібрати як можна більше доказів, які допоможуть органам досудового розслідування підчас провадження.

1. Конвенція «Про кіберзлочинність» від 23.11.2001 / поточна редакція – Ратифікація від 07.09.2005. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_575

2. Кримінальний Кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III /поточна редакція від 12.08.2015 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI // Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

4. Про банки і банківську діяльність: Закон України / редакція від 12.08.2015 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5–6. – Ст. 30.

А. О. Щерблюк

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРОБЛЕМИ ДОСТУПУ ГРОМАДЯН ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Право на доступ до публічної інформації в сучасному інформаційному суспільстві є одним із ключових конституційних прав людини. Доступ до публічної інформації є основою встановлення та налагодження ефективного спілкування та комунікації між органами державної влади та населенням країни. До того ж володіння інформацією про державну політику, діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування дозволяє громадянину бути не пасивним спостерігачем у вирішенні місцевих проблем, обговоренні проектів нормативно – правових актів, проведенні державних реформ, а стати їх співтворцем і учасником.

Дослідженнями окремих питань щодо правового регулювання права громадянина на доступ до публічної інформації займалися такі науковці, як В. Авер'янов, І. Бачило, Н. М. Тимченко, А. Колодій, В. Копилов, П. Шляхтун, В. Цимбалюк, А. Л. Садовська. Проте, ряд проблем у даній галузі потребують детальнішого дослідження й аналізу.

Доступ до інформації став невід'ємною частиною в механізмі функціонування демократичного режиму. Це пояснюється тим, що існування правової держави можливо за умови прозорості діяльності органів влади, адже на основі цього можливе забезпечення участі громадян у формуванні та здійсненні державної політики. Прийняття рішень та здійснення політики органами державної влади відбувається від імені громадян. А це має забезпечувати право доступу громадян до публічної інформації [1, с. 169].

Відповідно до положень національного законодавства громадянин України має право звертатися до органів державної влади та місцевого самоврядування з метою ознайомлення з інформацією, а отже вимагати надання будь-якого офіційного документа, незважаючи на те, стосується такий документ його особисто чи ні, окрім випадків передбачених Законом. Механізм забезпечення отримання громадянами публічної інформації відображені в Законі України «Про доступ до публічної інформації», що був затверджений Верховною Радою України 13.01.2011 року.

Закон України «Про доступ до публічної інформації» закріплює принцип відкритості інформації про діяльність державних та місцевих органів влади, закріплює право людей знати, чим займається влада. Цей закон змушує владу враховувати думку громадян при розгляді найважливіших питань [2, с. 341].

Ст. 14 Закону України «Про доступ до публічної інформації» встановлює обов'язок розпорядника інформації мати спеціальний структурний підрозділ або призначити відповідальних осіб для забезпечення доступу запитувачів до інформації та оприлюднення інформації. Саме із цим положенням виникає перша проблема забезпечення права на доступ до інформації а також захисту такого права у суді. При розгляді у суді справ про відмову у наданні інформації, можуть виникнути певні труднощі. Незрозуміло, кого ж вважати відповідачем по справі – розпорядника інформації чи структурний підрозділ або відповідальну особу, чи розпорядника інформації в особі відповідного структурного підрозділу або відповідальної особи, адже всі вони є суб'єктами відносин у сфері доступу до публічної інформації. До того ж, виходить, що самостійний суб'єкт має в своєму складі такого ж самостійного суб'єкта. Тому варто внести деякі зміни у Закон, щоб не виникало труднощів у визначенні відповідача та належному забезпеченні прав громадян на доступ до публічної інформації.

Ще однією проблемою ненадання або неналежного надання публічної інформації є брак коштів. Через недостатнє фінансування і слабку матеріальну базу деякі розпорядники інформації не можуть виконати положення про обов'язок оприлюднити певну інформацію

невідкладно, але не пізніше ніж через 5 робочих днів із дня затвердження документа. При цьому не визначено, в яких джерелах ця інформація повинна бути оприлюднена. Лише зазначено, що у разі наявності у розпорядника інформації офіційного веб-сайту така інформація оприлюднюється на ньому. Але на сьогодні багато селищних рад та інших органів державної влади не мають власного веб-сайту, доступу до мережі Інтернет, свій власний друкований орган. Тому потрібно доповнити норму Закону України «Про доступ до публічної інформації» нормою про те, що суб'єкти інформації можуть оприлюднювати свої рішення та інші документи таким способом, що відповідає їхньому матеріальному становищу та не ускладнює донесення до населення такої інформації. Це можуть бути наприклад публікації у міських, районних засобах масової інформації, де б їм надавалась змога безкоштовно друкувати інформацію про свою діяльність та результати такої діяльності.

Також в Україні варто було б створити орган, який би здійснював контроль за дотриманням Закону «Про доступ до публічної інформації». Наприклад у Канаді введено посаду Комісара з питань доступу до інформації, який є посадовою особою Парламенту. Він є незалежним від влади і наділений повноваженнями розгляду скарг від громадян щодо порушення їхнього права на інформацію. Оскільки в Україні великою проблемою є корупція, то введення такої посади було б доцільним [3, с. 55].

Також можна створити єдиний веб – сайт, на якому б розміщувалась інформація про діяльність всіх державних органів, та рішення які прийняті цими органами. Це б значно полегшило доступ громадян до публічної інформації. Наприклад у Великобританії створено онлайн платформу, яка є єдиним пунктом доступу до інформації та діяльності державних органів [4, с. 336].

Отже, прийняття Закону України «Про доступ до публічної інформації» є великим кроком України у задоволенні інтересів громадян у сфері доступу до публічної інформації. Він надає громадянам право бути учасником у вирішенні місцевих проблем, а також право бути обізнаним із діяльністю та результатами такої діяльності органів державної влади.

Але із метою забезпечення права громадян на доступ до публічної інформації Україні варто перейняти досвід інших держав, які краще справляються із цим завданням і більшою мірою задовольняють інтереси своїх громадян.

Також варто переглянути чинні нормативні акти, які стосуються доступу до публічної інформації та внести деякі зміни до них, щоб не виникало незрозумілості та не порушувались права громадян

на доступ до публічної інформації та отримання повної, своєчасної і необхідної інформації.

1. Посилення гарантій права на доступ до публічної інформації в системі комунікацій між державою та громадянами / А. Л. Садовська // Актуальні проблеми державного управління. – 2013. – № 2. – С. 169–177.

2. Проблематика доступу до публічної інформації в громадянському суспільстві України / Є. Карась // Гілея: науковий вісник. – 2013. – № 73. – С. 340–342.

3. Стадник Р. Відкритість органів влади в контексті законодавства про доступ до публічної інформації / Р. Стадник // Публічне управління: теорія та практика. – 2012. – № 2. – С. 55–59.

4. Національні та міжнародні механізми фінансування громадянського суспільства. Міжнародні заходи зміцнення довіри між державою та громадянським суспільством. – К.: Фенікс, 2011. – 336 с.

В. Б. Щур

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ЗНАЧЕННЯ КРЕДИТНОГО ДОГОВОРУ

Кредит є геніальним винаходом людства. За рахунок додаткового залучення ресурсів кредитор має можливість їх примножити, розширити господарство, має можливість прискорити досягнення виробничих цілей. Кредит багато в чому є умовою і передумовою розвитку сучасної економіки, невід’ємним елементом економічного зростання.

При цьому слід мати на увазі, що громадяни зазвичай задовольняють свої потреби у придбанні різноманітного майна за рахунок грошових коштів, що становлять оплату їх праці, тобто за рахунок зарплати. Деяка частина громадян має в якості джерела оплати своїх витрат доходи від підприємницької діяльності [1, с. 283].

Кредит виступає невід’ємним супутником, атрибутом товарного виробництва. Він виникає через потребу купити товар за відсутності грошей. Цю ситуацію можна вирішити двоюко: або товар дається покупцеві з відстрочкою платежу, і тоді виникає товарна форма кредиту; або для придбання товару використовуються гроші, які надаються в борг тими, у кого є тимчасово вільні гроші, на умовах терміновості, платності і повернення.

При здійсненні своєї діяльності більшість суб'єктів підприємництва постійно або періодично відчувають дефіцит грошових коштів, які їм необхідні для різноманітних цілей (наприклад, закупівлі товарів, розширення власного виробництва тощо).

Одним із дієвих способів вирішення вказаної проблеми є залучення сторонніх позикових ресурсів як у грошовій, так і в натуральній формі, що надає можливість суб'єктам значно підвищити ефективність своєї діяльності. Потребу в запозиченні відчувають також і фізичні особи – споживачі, які за рахунок таких коштів одержують можливість придбавати в порядку кредитування речі побутового, сімейного або особистого призначення, не маючи при цьому можливості на момент одержання таких речей у власність оплатити їх вартість у повному розмірі.

Зміст кредитного договору складають такі основні права та обов'язки:

1. обов'язок банку надати кредит, чого кореспондує право кредитора вимагати надання кредиту;
2. обов'язок кредитора прийняти кредит;
3. обов'язок кредитора повернути кредит та сплатити відсотки за користування кредитом, чому кореспондує право банку-кредитора вимагати від позичальника виконання цих обов'язків [2, с. 123].

Кредит як узагальнююча правова категорія поділяється на грошовий та комерційний.

Класичний грошовий кредит, який опосередкований договорами позики та кредиту, являє собою передачу грошей або інших замінних речей у власність боржнику під зобов'язання наступного повернення еквівалентної кількості грошей або речей.

Комерційний кредит – це просто відстрочення виконання будь-якого обов'язку за основним договором (купівлі-продажу, підряду тощо) [3].

Звичайно, на відміну від грошового кредиту комерційний кредит похідний від основного зобов'язання і по суті є однією з умов його виконання.

Найбільш поширеною формою грошового кредиту є банківський кредит, яким згідно зі ст. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. визнається будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми. Відповідно до ст. 47 Закону України «Про банки і банківську діяльність» розміщення залучених коштів від

свого імені, на власних умовах та на власний ризик віднесено до кредитних операцій, які належать до виключно банківських операцій, здійснювати які в сукупності дозволяється тільки юридичним особам, які мають банківську ліцензію [4].

Хотілося б відзначити наступне:

1) кредитний договір – юридичний документ, який породжує взаємні зобов'язання і відповідальність сторін. У ньому відбиваються цільове призначення кредиту, його конкретний розмір, терміни погашення кредиту і відсотків по ньому, форми забезпечення виконання зобов'язання по поверненню кредиту, періодичність та строки подання банку балансу для перевірки забезпечення, взаємні права і обов'язки сторін за кредитним договором, відповідальність за несвочасне погашення кредиту та інше;

2) найбільш поширеною формою залучення коштів є отримання банківської позики за кредитним договором;

3) з розвитком ринкових відносин у підприємств усіх форм власності все частіше виникає потреба залучення позикових коштів для здійснення своєї діяльності та отримання прибутку;

4) кредитний договір (як і будь-який документ) вимагає належного оформлення з тим, щоб уникнути будь-якого роду ускладнень при його реалізації, розгляді в суді або навіть можливої фальсифікації;

5) проблема, з якою зіткнулася банківська система, пов'язана із зростанням числа неповернених кредитів;

Підхід до захисту банківської системи повинен бути комплексним. Перш за все, самі банки повинні вести грамотну грошово-кредитну політику, забезпечувати нейтралізацію загроз від притаманних цій діяльності ризиків. При цьому необхідно ретельно вивчати рентабельність кредитних проектів, щоб уникнути завідомо збиткових результатів.

Крім того, з метою стабілізації ситуації у фінансово-кредитній системі країни, Національному банку слід підвищити вимоги до осіб, що затверджуються на керівні посади в комерційних банках.

1. Цивільне право України: навчальний посібник / кол. авторів; за ред. Г. Б. Яновицької, В. О. Кучера. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. – 468 с.

2. Жуков Є. Ф. Загальна теорія грошей і кредиту / Є. Ф. Жуков. – М.: ЮНИТИ, 2007. – С. 338.

3. Комерційний кредит. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/11510513/finansii/komertsiyniy_kredit

4. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ

Формування в Україні правової соціальної держави, реалізація та захист прав і свобод громадян можливі лише за умови забезпечення законності і правопорядку, неухильного дотримання основних прав людини, ефективної протидії правопорушенням та злочинам. Одним із важливих інститутів адміністративного права і дієвим засобом припинення правопорушень є адміністративне затримання. Адміністративне затримання як захід адміністративного припинення – один із засобів адміністративного примусу, що обмежує право особи на свободу та особисту недоторканість, вимагає чіткої та однозначної правової регламентації. В той же час існує цілий ряд проблем застосування адміністративного затримання: колізії в законодавстві щодо підстав затримання, потреба чіткого розмежування доставлення та адміністративного затримання, зловживання владою та перевищення повноважень посадовими особами, порушення строків адміністративного затримання, завдання шкоди здоров'ю особи, матеріальної та моральної шкоди під час затримання, складність ідентифікації особи в разі відсутності документів та її відмови від спілкування, неповідомлення родичів та захисника про адміністративне затримання особи тощо [1, с. 245].

Як зазначалося вище адміністративне затримання особи є одним із найбільш суворих заходів адміністративного примусу, що обмежує конституційне право на свободу та особисту недоторканість. Це зумовлює значну увагу до підстав та процедури його застосування як на рівні чинних нормативно-правових актів, так і в проектних документах реформування ОВС. Запропонована Міністерством внутрішніх справ України Стратегія розвитку органів внутрішніх справ України передбачає, що поліція має впроваджувати процедури та нормативні акти, які унеможливають здійснення свавільних арештів та затримань, забезпечують захист затриманих осіб від катування та жорстокого поводження. Також звернено увагу на те, що у поліцейських підрозділах має бути запроваджено спеціальне навчання персоналу з метою забезпечення прав людини в діяльності органів внутрішніх справ [2].

На законодавчому рівні зміст поняття «затримання» як адміністративно-процесуального заходу не розкрито, однак аналіз положень пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» дає підстави вважати, що під затриманням законодавець розуміє

не лише обмеження свободи особи, яка підозрюється у вчиненні злочину, щодо якої обрано запобіжний захід взяття під варту, але й адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення [3, с. 121].

Узагальнюючи наукові дослідження можна визначити, що адміністративне затримання – це примусове, короткочасне обмеження свободи дії особи (передусім пересування), що здійснюється у випадку вчинення нею адміністративного проступку, а можливо і в інших чітко визначених законодавством випадках (у разі виникнення неправомірної ситуації), що здійснюється уповноваженими державними органами (посадовими особами) в офіційному, чітко визначеному законодавством винятковому порядку, полягає у зупиненні, доставленні та утриманні особи у спеціально обладнаних для цього приміщеннях з метою встановлення особи порушника, здійснення її перевірки за обліками, припинення протиправного діяння, складання протоколу, усунення негативних наслідків проступку, попередження вчинення нових проступків як цією особою, так й іншими.

Варто погодитися з науковим дослідженням В. Бірюкова, який зазначає, що в КУпАП не дається точної або хоча б приблизної процедури затримання. Тобто законодавець, як і у випадку з Кримінально-процесуальним кодексом України, має на увазі закінчену процедуру – адміністративне затримання, але те, як воно буде здійснюватися для нього в цілому не має значення. Показово, що для законодавця неважливо яким способом буде здійснено затримання і доставляння підозрюваного, обвинуваченого, особи, яка чинить збройний опір, до органу міліції, тільки б указана процедура була здійснена відповідно до чинного законодавства.

В теорії та практиці застосування адміністративного затримання існує чимало прогалин та проблем, які потребують негайного законодавчого врегулювання з метою неухильного дотримання прав і свобод людини, забезпечення законності та правопорядку. По-перше, це велика кількість нормативно-правових актів, які регламентують процедури застосування адміністративного затримання – майже 40 нормативних актів. По-друге, в законодавстві не виписано чіткої та зрозумілої процедури здійснення адміністративного затримання. По-третє, аналіз процедур адміністративного затримання, передбачених КУпАП та Законом України «Про міліцію», вказує на те, що вони мають суттєві розбіжності [4, с. 58].

1. Весельська Т. Ф. Адміністративне затримання особи: українські реалії та міжнародний досвід / Т. Ф. Весельська // Право України. – 2010. – № 2. – С. 243–249.

2. Стратегія розвитку органів внутрішніх справ України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1221365>

3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення та пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» (справа про строки адміністративного затримання) від 11 жовтня 2011 року № 10-рп/2011 // Вісник Конституційного Суду України. – 2011. – № 6. – Ст. 121.

4. Єфремова М. О. Теоретико-правові засади адміністративного затримання громадян України: строки, порядок обчислення строків, підстави для затримання / М. О. Єфремова // Честь і закон. – 2014. – № 1 (48). – С. 58–61.

К. С. Яковенко

*(Український державний університет
фінансів та міжнародної торгівлі)*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

У наш час велика кількість злочинів вчиняється через компанії, а тому єдиним ефективним способом боротьби з такими правопорушеннями є накладення прямих санкцій на такі юридичні особи.

Інститут кримінальної відповідальності юридичних осіб наявний у всіх правових системах світу: загального права – Канаді, Австралії, Шотландії, Індії тощо, у країнах континентальної правової сім'ї: Австрії, Нідерландах, Франції, Бельгії; скандинавської – Данії, Норвегії, Фінляндії, Ісландії, мусульманської (Йорданія, Ліван, Сирія), соціалістичної (КНР), а також змішаної (Ізраїль) правових систем. В Україні цей інститут з'явився лише нещодавно.

1 вересня 2014 вступив в силу Закон України від 23 травня 2013 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України щодо відповідальності юридичних осіб». Законом внесено зміни до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України і Законів України «Про засади запобігання і протидії корупції» та «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві».

Заходи кримінально-правового характеру можуть бути застосовані судом до підприємства, установи або організації, крім державних органів, органів влади АР Крим, органів місцевого самоврядування, організацій, створених ними в установленому порядку, які повністю фінансуються за рахунок державного або місцевого бюджетів, фондів загальнообов'язкового державного соцстрахування, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, а також міжнародних організацій [1].

Під уповноваженими особами юридичної особи закон розуміє службових осіб юридичної особи, а також інших осіб, які відповідно до закону, установчих документів юридичної особи чи договору мають право діяти від імені юридичної особи.

Враховуючи, що до службової особи юридичної особи відноситься як технічний персонал, зокрема прибиральниця, так і керівник компанії, коло уповноважених осіб юридичної особи визначено досить широко.

Зокрема, до уповноважених осіб відносяться представники за довіреністю або іншим договором.

При застосуванні до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру судом враховуються ступінь тяжкості вчиненого її уповноваженою особою злочину, ступінь здійснення злочинного наміру, розмір завданої шкоди, характер та розмір неправомірної вигоди, яка отримана або могла бути отримана юридичною особою, вжиті юридичною особою заходи для запобігання злочину.

Серед заходів кримінально-правового характеру, які можуть бути застосовані до юридичних осіб:

- 1) штраф залежно від тяжкості злочину в розмірі від 5 до 75 тис. неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- 2) конфіскація майна;
- 3) ліквідація.

Загалом, перелік предикатних деліктів за ст. 96-3 КК України, які виступають передумовою до застосування кримінально-правових заходів до юридичних осіб, із зазначенням статей Особливої частини кримінального кодексу, є вичерпним: злочини щодо основ державності та національної безпеки, терористична діяльність, викрадення людини, корупційні діяння, злочинна легалізація доходів і окремі злочини проти безпеки людства (геноцид, ведення агресивної війни тощо).

Тож до злочинів, за які мають нести кримінальну відповідальність юридичні особи законодавець відніс [2, с. 129]: «Легалізацію доходів, одержаних злочинним шляхом» (ст. 209 КК України), «Викори-

стання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин, або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів» (ст. 306 КК України), «Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми» (ч.ч. 1 і 2 ст. 368³ КК України), «Підкуп особи, яка надає публічні послуги» (ч.ч. 1 і 2 ст. 368⁴ КК України), «Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі» (ст. 369 КК України), «Зловживання впливом» (ст. 369² КК України), тероризм, що включає: «Втягнення у вчинення терористичного акту», «Публічні заклики до вчинення терористичного акту», «Створення терористичної групи чи терористичної організації», «Сприяння вчиненню терористичного акту», «Фінансування тероризму» (ст.ст. 258–258⁵ КК України).

Однак, інститут кримінальної відповідальності юридичних осіб в Україні має ряд недоліків, зокрема:

- Положення закону суперечать основним засадам кримінального права України, зокрема, принципу особистої відповідальності та принципу винної відповідальності особи (відсутність «вини» юридичної особи, звідси і суб'єктивної сторони складу злочину).

- Закріплення в Кримінальному кодексі України положення, що тільки фізична особа може бути суб'єктом кримінальної відповідальності [3].

- Вичерпний перелік злочинів, що не поширюється ні на екологічні злочини, суспільну небезпеку яких складно переоцінити, ні на торгівлю людьми, наркотиками, зброєю, які також сьогодні носять транснаціональний характер, ні на відповідальність за випуск недоброякісної продукції тощо.

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом в'язового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб: Закон України від 23.05.2013 № 314-VII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/314-18>

2. Лихова С. Я. Юридичні особи як суб'єкти кримінальної відповідальності за КК України / С. Я. Лихова // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. – 2014. – № 4.

3. Усманов Ю. Новація! Навіщо кримінальна відповідальність юридичних осіб в Україні? / Ю. Усманов. – 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravoconsult.com.ua/novatsiya-navishho-kriminalna-vidpovidalnist-yuridichnih-osib-v-ukrayini/>

ПРАВОВА СВІДОМІСТЬ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОСНОВНІ РИСИ

Україна є суверенною, незалежною, демократичною, соціальною і правовою державою відповідно до вищого законодавчого акту нашої країни – Конституції України. Як і для будь-якої держави, головним багатством є її населення. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Україна повинна мати розвинене суспільство. Її населення повинно бути наділено високим рівнем правової свідомості та правової культури.

В наш час не існує людини, яка би жодного разу в житті не чула цих термінів, але далеко не кожен цілком знає значення цих слів та розуміє необхідність їх дослідження. Більшість досліджень було зроблено в радянські часи в стилі марксистсько-ленінської ідеології.

Зрозумілим є те, що досить багато часу пройшло з тих пір, відбулося багато змін в політичному, економічному, соціальному та культурному житті нашої держави. Тому й трохи змінився зміст цих понять та уявлень людей про правосвідомість та правову культуру. На перший погляд, ці поняття здаються зрозумілими і простими, але це далеко не так. Навіть у наш час не існує єдиного повного конкретного визначення цих термінів.

Щоб дати визначення правосвідомості, треба, перш за все, розглянути поняття «свідомості», тому що правосвідомість є похідною формою свідомості.

Свідомість – це одне з фундаментальних понять філософії, психології, соціології, яке характеризує важливий системний компонент людської психіки.

Функціонування свідомості забезпечує людині можливість створювати знання про зв'язки, відносини, закономірності об'єктивного світу, встановлювати цілі та розробляти плани, які представляють її діяльність, регулювати та контролювати емоційні, раціональні та предметно-практичні відносини з дійсністю, визначити ціннісні орієнтири свого буття та поліпшити умови свого існування [1, с. 632–633].

В юридичній літературі не існує єдиного визначення правової свідомості. І. Е. Фарбер визначає правосвідомість як сукупність правових поглядів та почуттів, які наділені нормативним характером та включають в себе як знання правових явищ, так і оцінку з точки зору класової (або загальнонародної) справедливості, а також нові правові вимоги, які відображають економічні та політичні потреби та інтереси суспільного розвитку [2, с. 204–205].

На думку Е. А. Лукашевої, правосвідомість – це погляди, уявлення, думки, почуття, настрої, які виражають розуміння необхідності встановлення та функціонування визначеного правового порядку в суспільстві [3, с. 17].

Ключовий пункт правосвідомості – це усвідомлення людьми природного права, прав і свобод людини і оцінка чинного права з погляду його відповідності загально-людським цінностям, що знайшли закріплення в міжнародних документах про права людини. Правосвідомість не тільки виражає ставлення індивіда до правової дійсності, а й спрямовує її певні зміни в правовому середовищі, прогнозує і моделює їх [4, с. 461–462].

Для правової свідомості характерні такі риси:

1. Правосвідомість є одним з різновидів суспільної свідомості. Поряд із іншими формами суспільної свідомості (філософською, релігійною, політичною тощо) їй властиво відображувати навколишній світ, однак не увесь, а лише певний його аспект – правову дійсність.

2. Носіями правосвідомості є різні суб'єкти права: особистість, громадські об'єднання, політичні партії, юристи-практики. В правовій свідомості відбиваються ставлення суб'єкта до права, юридичної практики, поведінки (діяльності) інших суб'єктів правовідносин, їх оцінка.

3. Об'єктом пізнання правосвідомості зазвичай є чинне право в усій багатоманітності виявів (право, правові відносини, правова поведінка тощо).

4. Правосвідомість є одним з найважливіших чинників розвитку праворозуміння. Право, яке складається об'єктивно, відповідно до існуючих, іноді досить суперечливих уявлень, підходів суспільства щодо регулювання тих чи інших суспільних відносин, не може бути досконалим.

5. Правосвідомість можна розглядати як своєрідний механізм саморегуляції поведінки (діяльності) людей. Це пояснюється її здатністю орієнтувати суб'єктів права в різних правових ситуаціях, робити правомірний вибір, приймати юридично значущі рішення щодо додержання або порушення права [5, с. 533–534].

Отже, існує необхідність досліджувати правову свідомість, тому що вона виступає ознакою демократичної держави та виступає факто-

ром поваги до права. Саме від рівня правової свідомості громадянина залежить рівень розвитку суспільства в цілому. Населення, яке знає, усвідомлює та правильно застосовує закон, є невід'ємною запорукою існування розвиненої держави. На нашу думку, доки кожна людина для себе чітко не визначить, який вона прагне мати рівень правової свідомості та правової культури, ніяких змін в нашому суспільстві не відбудеться. Також безумовно важливо, щоб держава робила все можливе, створювала всі необхідні умови для підвищення рівня правової свідомості та правової культури, проте якщо особа сама не захоче його підвищувати, ніякого позитивного результату не буде і ніщо не зможе вплинути на неї. Все залежить тільки від людини і від її бажання жити в розвиненому, культурному суспільстві та в демократичній, правовій державі.

1. Новейший философский словарь / сост. А. А. Грицанов. – Мн.: Изд-во В. М. Скакун, 1998. – 896 с.

2. Фарбер И. Е. Правосознание как форма общественного сознания // И. Е. Фарбер. – М.: Юрид. лит., 1963. – 205 с.

3. Лукашева Е. А. Социалистическое правосознание и законность / Е. А. Лукашева. – М.: Юрид. лит., 1973. – 343 с.

4. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник / О. Ф. Скакун; пер. з рос. – Х.: Консум, 2001. – 656 с.

5. Загальна теорія держави і права: підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. М. В. Цвіка. – Х.: Право, 2009. – 584 с.

М. Т. Якубовська

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Стратегічною метою України є вступ до Європейського Союзу. Для досягнення цієї мети необхідне реформування бюджетної політики, а саме забезпечення реальної фінансової автономії місцевих органів влади. Кінець року 2014 і початок нового 2015 за насиченістю неочікуваних і серйозних рішень Парламенту можна сміливо вважати початком нової епохи бюджетних і податкових правил в Україні.

У дохідній частині місцевих бюджетів відбулися серйозні пертурбації:

- в Бюджетному кодексі України тепер і не згадується про кошики доходів місцевих бюджетів, а також про перелік доходів, що враховуються (чи не враховуються) при визначенні міжбюджетних трансфертів;

- доходи кожного рівня місцевих бюджетів нині визначені окремими статтями Бюджетного кодексу України;

- в рамках бюджетної децентралізації уряд прагне забезпечити фінансову автономію місцевих бюджетів змінивши з 2015 року порядок розподілу податкових і неподаткових надходжень між державним та місцевими бюджетами.

Так, зокрема уряд передає місцевим бюджетам:

- 10% податку на прибуток підприємств приватного сектора економіки (крім податку на прибуток підприємств державної власності);

- 80% екологічного податку;

- 50% рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування;

- 50% рентної плати за спеціальне використання води (крім рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення);

- 25% рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення.

Зарахування надходжень від податку на доходи фізичних осіб також відбуватиметься за новими правилами:

- 60% податку зараховують до загального фонду бюджетів міст обласного (республіканського) значення, районних бюджетів чи бюджетів об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад;

- 15% потрапляють у дохід загального фонду обласних бюджетів;

- 40% направляють до бюджету Києва;

- 25% скеровують до державного бюджету, а з податку на доходи фізичних осіб, що сплачується (перераховується) на території міста Києва – 60%. Також до державного бюджету зараховуються надходження від податку на доходи фізичних осіб з пасивних доходів (проценти за депозитами) та військовий збір.

Відбулися зміни в структурі розподілу екологічного податку. До державного бюджету буде надходити 20% коштів від нього

(у дореформені часи зараховувалось 65%), а до місцевих бюджетів, відповідно, – 80%.

Якщо розглядати розподіл коштів за рівнями місцевих бюджетів, то в обласні бюджети буде зараховуватися 55% екологічного податку (у дореформені часи зараховувалось 10%), а в бюджети територіальних громад – 25% коштів.

Для столиці діє своя система, і в бюджеті Києва залишатиметься 80% цих податкових надходжень.

До бюджетів місцевого самоврядування зараховуються єдиний податок, податок на майно (складається з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортного податку та плати за землю) та акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів за ставкою до 5% вартості реалізованого підакцизного товару.

Практично переписаний Парламентом Бюджетний кодекс України наділив територіальні громади новими правами й повноваженнями.

Передусім фінансова автономія дозволяє місцевим радам самостійно ухвалювати відповідні місцеві бюджети, не чекаючи затвердження держбюджету. Оновлена ч. 2 ст. 77 Бюджетного кодексу України наказує зробити це в термін до 25 грудня року, що передує плановому [1].

Нині місцеві бюджети повинні бути затверджені до визначеної дати. При цьому, якщо на момент затвердження місцевого бюджету головний кошторис країни ще не затверджено, у місцевих бюджетах враховують обсяги міжбюджетних трансфертів, визначені в діючому законі про держбюджет.

А вже після опублікування держбюджету протягом 2 тижнів доведеться підкоригувати місцевий бюджет з урахуванням затверджених міжбюджетних трансфертів.

Обслуговувати кошти бюджетів місцева влада зможе в установі за власним вибором – або в органах Казначейства, або в банках.

Отже, передусім кардинальні зрушення відчують місцеві бюджети – децентралізація почалася зі змін у фінансовій основі цих бюджетів.

Але разом із новими джерелами доходів і повноваженнями в бюджетній сфері вони отримали нові статті видатків. Також змінено деякі організаційні моменти в бюджетному процесі.

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

МЕХАНІЗМ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Проблема юридичної природи та структури механізму кримінально-правового регулювання належить до категорії дискусійних в науці кримінального права. У літературі домінуючим є підхід до вирішення цієї проблеми, згідно з яким механізм кримінально-правового регулювання є складовою частиною механізму правового регулювання в цілому. Останній традиційно визначається в загальній теорії права як «взята в єдності система правових засобів, за допомогою якої забезпечується результативний правовий вплив на суспільні відносини». Звідси випливає висновок, що саме поняття механізму правового регулювання дозволяє «не лише зібрати разом явища правової дійсності, пов'язані з вирішенням життєвих ситуацій, та обрисувати їх як цілісність, але й представити їх у працюючому, системно-динамічному вигляді. Механізм правового регулювання охоплює комплекс фрагментів правової дійсності, що відносяться до догми права, тобто комплекс послідовно пов'язаних правових засобів.

Кримінально-правове регулювання являє собою процес і результат упорядкування суспільних відносин, дезорганізованих фактом вчинення злочинного або зовні схожого на нього діяння. За своєю функціональною сутністю таке регулювання – не що інше, як специфічний вплив на свідомість, волю, почуття і поведінку суб'єктів, які опинилися у сфері кримінально-правової політики.

Структура механізму кримінально-правового регулювання включає наступні його основні елементи: а) кримінально-правові норми; б) юридичні факти; в) кримінально-правові відносини; г) акти застосування кримінального права; д) акти реалізації кримінального права.

Кримінально-правові норми – такий елемент механізму кримінально-правового регулювання, завданням якого є закріплення певних «орієнтирів» правомірної й допустимої поведінки особи, а також її кримінально-правової активності (аномалії), різних наслідків такої поведінки та активності, а також визначення особливостей функціонування інших елементів механізму кримінально-правового регулювання [2, с. 42].

Визначаючи, що логічна норма складається із регулятивної та охоронюваної норми-припису, С. С. Алексеев зазначає: «Важливо звернути увагу, що регулятивні норми-приписи неминуче, за невмолімою логікою юридичного регулювання, внутрішньо, а іноді і текстально пов'язані, функціонують в єдності з охоронюваними приписами, які їх забезпечують, охороняють.

Отже, в підсумку регулятивні та охоронювані норми-приписи виражаються у виді логічних норм, де є всі три елементи – гіпотеза, диспозиція, санкція [2, с. 60].

Юридичні факти у широкому розумінні являють собою різноманітні життєві обставини, з якими пов'язується виникнення, існування й припинення кримінально-правових відносин. Оскільки в межах механізму кримінально-правового регулювання юридичні факти в окремих випадках певним чином поєднуються й набувають кримінально-правове значення.

В окремих випадках в юридичній літературі підкреслюється, що юридичні факти можуть виконувати свою задачу – «вмикати» механізм вирішення соціальної ситуації – лише в тому випадку, якщо вони мають достатню здатність бути відмінними один від одного.

Це, зрештою, я вважаю обумовлює такі ознаки юридичних фактів, як їх конкретність та типовість [4, с. 64; 21, с. 242–243; 5, с. 9].

Кримінально-правові відносини являють собою такий елемент механізму кримінально-правового регулювання, який включає такі відносини, що виникають, існують й припиняються у зв'язку з вчиненням злочину або іншого різновиду кримінально-правової аномалії.

Акти застосування кримінального права – це юридичні акти суб'єктів кримінально-правових відносин, які забезпечують їх виникнення, існування чи припинення.

Акти реалізації кримінального права пов'язані з поведінкою суб'єктів кримінально-правових відносин, які забезпечують їх виникнення, існування чи припинення.

Характеристика функціонування механізму кримінально-правового регулювання залежать від того, які саме його елементи «працюють» у відповідному режимі та як само вони «працюють». Визначальним тут є нормативний рівень, що відтворює особливості взаємозв'язку змісту кожного із різновидів суспільно небезпечного діяння та типових і «особливих» заходів кримінально-правового впливу, а також вчинку не порушувати відповідні кримінально-правові норми-заборони. [3, с. 198, 199].

Таким чином, кримінально-правове регулювання – це один із видів правового регулювання в публічній сфері. У зв'язку з цим йому

характерні властивості публічно-правового регулювання і не характерні відповідні властивості приватноправового.

1. Яценко А. М. Структура кримінально-правової норми: теоретичний аспект / А. М. Яценко // Часопис Київського університету права. – 2013/3. – С. 343–347.

2. Алексеев С. С. Общая теория права: в 2-х т. Т. 2 / С. С. Алексеев. – М., 1982. – 359 с.

3. Шапченко С. Д. Механізм кримінально-правового регулювання в правовій системі України: основні режими функціонування / С. Д. Шапченко // Вісник Київського національного університету. Юридичні науки. – Вип. 47. – 2002. – С. 198–203.

4. Шапченко С. Д. Механізм кримінально-правового регулювання в правовій системі України: поняття та структура / С. Д. Шапченко // Вісник Київського національного університету. Юридичні науки. – Вип. 40. – 2000. – С. 63–67.

5. Борисов В. І. Застосування кримінально-правових норм органами досудового слідства та прокурором: поняття, ознаки та стадії / В. І. Борисов, Л. М. Демидова, О. О. Пашенко // Питання боротьби зі злочинністю. Збірник наук. праць. – Вип. 16. – Х.: Кроссроуд, 2008. – С. 3–18.

А. С. Яценко

*(Український державний університет
фінансів і міжнародної торгівлі)*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ЦИВІЛЬНОГО КОНТРОЛЮ НАД ВОЄННОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ І ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВИ

Проголосивши себе демократичною і правовою державою, Україна тим самим зобов'язалась дотримуватися загальноєвропейських норм і принципів демократичного цивільного контролю над структурами безпеки (силовими структурами) – Збройними Силами України та правоохоронними органами.

Україна має значний досвід взаємин між цивільною владою та силовими структурами, і у нашій державі підпорядкованість військових вищому політичному керівництву та верховенство цивільних у визначенні стратегічних орієнтирів розвитку силових структур не викликає сумніву [2].

Вимоги внутрішнього законодавства до забезпечення демократичного цивільного контролю над правоохоронними органами випливають із Конституції України та закріплені головним чином у двох базових законах: «Про основи національної безпеки України» та «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» [5].

Конституція України визначає, що Україна є демократичною правовою державою (ст. 1), в якій: людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ст. 3); народ є носієм суверенітету і єдиним джерелом влади (ст. 5); визнається і діє принцип верховенства права (ст. 8); закріплений розподіл влади на законодавчу, виконавчу та судову (ст. 6) [1]. Названі принципи безпосередньо впливають на формування нормативно-правової бази демократичного цивільного контролю над правоохоронними органами держави.

Закон України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» містить, зокрема, визначення, основні завдання, загальні принципи та перелік суб'єктів контролю. Демократичний цивільний контроль визначається як «комплекс здійснюваних відповідно до Конституції і законів України правових, організаційних, інформаційних заходів для забезпечення неухильного дотримання законності й відкритості в діяльності всіх складових частин Воєнної організації та правоохоронних органів держави, сприяння їхній ефективній діяльності і виконанню покладених на них функцій, зміцненню державної та військової дисципліни» [2]. Головною складовою формування системи цивільно-військових відносин є запровадження цивільного контролю над силовими структурами, що визнається однією з головних ознак стабільного політичного режиму в країні, а також демократичної зрілості самого суспільства.

Відповідно до чинного законодавства зазначений контроль має забезпечувати: пріоритет політичних підходів до вирішення питань військового будівництва, спрямування діяльності всіх складових частин Воєнної організації та правоохоронних органів на реалізацію визначених засадами внутрішньої і зовнішньої політики завдань у сфері національної безпеки і оборони, правоохоронної діяльності з метою становлення і розвитку громадянського суспільства та зміцнення конституційного правопорядку в державі, здійснення визначених Конституцією України функцій у сфері національної безпеки, оборони та зміцнення громадського порядку та інші цілі, які є невід'ємною частиною політики України. Сьогодні в Україні є певні здобутки у формуванні демократичних цивільно-військових відносин – створення громадського

форуму для відкритого діалогу; підвищення рівня прозорості процесів планування і формування бюджету в сфері оборони.

Разом з тим військова служба в Україні втрачає престижність, що негативно позначається на довірі населення до Збройних Сил. Бракує цивільних експертів у сфері оборони і безпеки. Відсутня достатня підтримка Збройних Сил політичними партіями, громадськими організаціями, незалежними засобами масової інформації. Відсутня широка практика публічного обговорення військових проблем як з боку самих військових і політиків, так і з боку суспільства в цілому [4].

Отже, сьогодні перед Україною постає завдання формування такої системи цивільно-військових відносин, яка б відповідала рівню розвитку демократії та громадянського суспільства у країні. З метою підвищення ефективності контролю над правоохоронними органами та забезпечення дотримання ними демократичних принципів правоохоронної діяльності: 1) вжити заходів із забезпечення реальної незалежності ЗМІ як важливих суспільних інституцій для забезпеченні відкритості та прозорості діяльності державних структур; 2) запровадити єдиний для представників усіх правоохоронних органів «Етичний кодекс» на основі Кодексу поліцейської етики Ради Європи, в якому визначалися б принципи стосунків між правоохоронними органами та громадянами, норми і правила публічної поведінки правоохоронців та військовослужбовців; 3) запровадити в усіх правоохоронних органах навчальні курси для особового складу «Дотримання прав і свобод людини і громадянина в діяльності правоохоронних органів, етика публічної поведінки правоохоронців, принципи їх взаємовідносин з громадськістю» [5].

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 46. – Ст. 366.

3. Про основи національної безпеки України: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.

4. Питання демократичного цивільного контролю над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави // Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/954>

5. «Контроль над правоохоронними органами в Україні: цивільний, але не демократичний». – Аналітична доповідь центру Разумкова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uceps.org/additional/analytical_report_NSD52_ukr.pdf

ЗМІСТ

Середа В. В.	
Вітальне слово.....	3
Андрієнко А. А.	
Істотні умови договору поставки.....	5
Антоненко І. О., Міллер О. В.	
Недосконалість нормативно-правової бази щодо кримінальної відповідальності за участь в азартних іграх.....	7
Апетик А. М.	
Актуальні питання реалізації права на доступ до публічної інформації в Україні.....	9
Бабенко Т. С.	
Захист інтелектуальної власності.....	11
Бабич Х. В.	
Захист прав інтелектуальної власності в Україні.....	14
Бадула В. В.	
Інформаційні системи в управлінні ОВС: переваги та недоліки.....	16
Байдюк Х. В.	
Чинники становлення гармонійної «Я-концепції» особистості.....	18
Батіг Р. І.	
Судові дебати як етап судового розгляду.....	21
Беркій Х. Л.	
Підприємства, створені згідно з європейським правом: європейське об'єднання за економічними інтересами та європейське товариство.....	23
Бесага І. В.	
Правова позиція законодавця щодо працевлаштування молоді: досвід Європейського Союзу.....	25
Богуславська Л. М.	
Загальні положення спадкування.....	28
Бойко І. С.	
Сторони за цивільно-процесуальним законодавством Німеччини та України: порівняльний аспект.....	30
Бойко М. А.	
Право на протезування в системі прав людини.....	33
Брижата С. В.	
Підстави скасування усиновлення.....	35
Брич Д. В.	
Вирішення судом питання про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу.....	38
Бровчук В. В.	
Цивільно-правовий захист честі, гідності та ділової репутації.....	40
Буній Б. В., Міллер О. В.	
Загроза інформаційній безпеці суспільства.....	43
Бухтяк У. М.	
Особливості професійного вигорання у працівників ОВС.....	44

Бучка М. О.	Позитивні напрацювання Нової поліції.....	46
Вансович А. А., Храновський С. О.	Адміністративне затримання у вітчизняній адміністративно-правовій науці.....	48
Ванюрський О. Ю.	Деякі проблеми цивільного права та засоби його вдосконалення.....	51
Василиця Н. В.	До питання поняття об'єкта цивільного права.....	54
Василів І. М.	Зустрічний позов – захист відповідача проти позову чи форма зловживання своїми процесуальними правами?	56
Васильєв А. Ю.	Державне бюро розслідувань як центральний орган виконавчої влади.....	59
Верещак Т. О.	Залучення транспортних засобів як засіб до обмеження права власності..	61
Веселовська Х. В.	Правовий статус фізичних та юридичних осіб в цивільному праві.....	63
Візняк О. В.	Правове регулювання діяльності некомерційних організацій.....	65
Вільхова О. О.	Діяльність правоохоронних органів України в дзеркалі громадської думки.....	67
Войтович Т. М., Саміло А. В.	Профілактика надзвичайних ситуацій через засоби масової інформації...	70
Волочан О. П.	Державне регулювання цін як засіб впливу на діяльність господарюючих суб'єктів.....	72
Волощук А. С.	Правові проблеми забезпечення екологічної безпеки в процесі поводження з пестицидами та агрохімікатами.....	74
Гадовська О. Р.	Проблемні питання застосування сурогатного материнства в Україні....	77
Гарсим'юк М. Б.	Забезпечення економічної безпеки підприємства на високому рівні в сучасних економічних умовах розвитку.....	79
Гарват Т. В.	Окремі проблемні питання працевлаштування молоді.....	81
Герасимчук В. А.	Правове регулювання банкрутства суб'єкта підприємництва.....	84
Гетьман Ю. В.	Інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини як засіб захисту прав і свобод громадян.....	86
Гішинський І. Ю.	Відповідальність за податкові правопорушення в Україні та США.....	88
Гончарук Д. Р.	Реалізація міжнародно-правових стандартів у боротьбі з бомбовим тероризмом в Україні.....	90

Горбатюк О. М.	
Безпритульність дітей: соціально-правовий аналіз.....	92
Горбач М. А.	
Охорона праці жінок.....	94
Горбенко Я. В.	
Проблеми теоретичного визначення поняття комп'ютерних злочинів.....	97
Гринь Л. М.	
Загальна характеристика права на одержання сум заробітної плати, пенсії, стипендії, аліментів, інших соціальних виплат, які належали спадкодавцеві.....	99
Гураль Н. Б.	
Адміністративно-правове регулювання в соціально-культурній сфері...	101
Гусак М. П.	
Встановлення стандартів доказування у господарському процесі.....	103
Данилевич В. С.	
Психологічна робота із засудженими до довічного позбавлення воли в сучасному суспільстві.....	106
Данова В. О.	
Реалізація прав і свобод людини в діяльності органів внутрішніх справ..	109
Демків М.	
Перспективи розвитку наказного провадження.....	111
Джусенко С. С.	
Право на вогнепальну зброю цивільного призначення.....	114
Dziuba T. I., Samilo A. V.	
Legal and organisational basis of civil defence in modern Ukraine.....	116
Дикий А. Б.	
Теорія розбитих вікон.....	118
Діброва А. В.	
До питання щодо правового регулювання цін та ціноутворення у сфері господарювання та його впливу на стан сучасної економіки України.....	121
Дідківська А. О.	
Засоби здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади.....	123
Дмитрук Р.-А. Р.	
Роль центру надання адміністративних послуг.....	125
Драч К. Л., Повстин О. В.	
Корупція та шляхи її подолання в громадянському суспільстві та світі...	128
Дубів А. І.	
Поняття виконавчого провадження в справах про адміністративні правопорушення.....	130
Дякун З.-В. П.	
Провадження у справах про банкрутство.....	132
Дякур Д. І., Міллер О. В.	
Правове регулювання діяльності поліції щодо забезпечення європейських стандартів прав людини.....	134
Євпак М. О.	
Адміністративно-правове регулювання проведення антитерористичної операції в Україні.....	137

Єршова Л. В.	
Міжнародний механізм забезпечення трудових прав.....	139
Жерновой М. В., Міллер О. В.	
Механізм взаємодії між суспільством і законодавчою владою в Україні..	142
Жук В. В.	
Особливості ліцензування господарської діяльності у сфері роздрібної торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами.....	144
Заболотна М.Р.	
Регулювання сурогатного материнства за сімейним законодавством України.....	147
Заєць Я. В.	
Особливості розгляду справ судом про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи та визнання фізичної особи недієздатною...	149
Зарівна І. В.	
Особливості адміністративно-правового статусу Президента України...	152
Заяць Б. Р.	
Забезпечення виконання спадкового договору.....	154
Зварич Р. О.	
Захист прав дитини при усиновленні іноземцями.....	157
Зубанський М. К.	
Інвестиційна діяльність в сільському господарстві України.....	160
Іванкович С.-С. Р.	
Проблеми правового регулювання проведення громадської екологічної експертизи.....	162
Івасюк С. К.	
Кримінально-правова характеристика незаконного переправлення осіб через державний кордон України.....	164
Іващенко А. В.	
Правові підстави визнання особи померлою.....	167
Ільницька І. Л.	
Способи захисту прав споживачів у разі придбання ними товару неналежної якості.....	169
Ільченко Д. О.	
Окремі питання відповідальності за посягання на статеву недоторканність дитини.....	171
Ірза А. О.	
Психологічний аналіз видів Інтернет-залежностей.....	174
Ішук Б. М.	
Шлюбний договір: поняття та особливості.....	176
Йосифович Д. І., Ішук М. Ю.	
Особливості психологічної придатності кандидатів у лави Нової поліції.....	179
Kazybrid A. M., Yakovchuk R. S.	
Actual problems introduction of norms and provisions of the code of civil defense of Ukraine.....	181
Канарський В. Р.	
Функціонування механізму надання безоплатної правової допомоги в Україні.....	183

Касперевич М. В.	
Дарування, пожертва, благодійництво, меценатство і спонсорство: спільні та відмінні риси.....	185
Кажній Х. І.	
Проблеми соціального захисту безпритульних дітей.....	187
Кірик М. М.	
Право людини на безоплатну правову допомогу.....	190
Кіраль У. Ю.	
Здібності людей: підходи до розуміння.....	192
Кір'яков С. В.	
Обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні про бандитизм.....	194
Кісеолар К. О.	
Співвідношення адміністративного та цивільного права при реєстрації місця проживання.....	198
Клим Л. М.	
Профілактика адміністративних правопорушень серед неповнолітніх.....	200
Климчук Н. В.	
Особливості інституту авторського права в системі цивільного законодавства.....	203
Клюс Н. І.	
Правовий статус третіх осіб у цивільному процесі.....	205
Ковальська А. С.	
Загальна характеристика договору дарування.....	207
Ковальчук О. В.	
Про визначення розміру відшкодування моральної шкоди.....	209
Ковтун Л. Ю.	
Імідж правоохоронних органів на сучасному етапі формування громадянського суспільства.....	211
Козаченко В. С.	
Правове регулювання працевлаштування учасників АТО.....	213
Колесник Є. С.	
Судова практика визнання правочину недійсним.....	216
Колесніченко Н. С.	
Захист прав та інтересів осіб, які визнані безвісно відсутніми та оголошені померлими.....	218
Коляда А. Ю.	
Особа злочинця-розбійника.....	220
Комар О. В.	
Переваги та недоліки діяльності державної фіскальної служби України: сучасний етап її реформування.....	223
Копин М. В.	
Деякі питання соціального захисту учасників АТО.....	225
Косив О. А., Міллер О. В.	
Правопорушення в інформаційній сфері.....	228
Костюк О. Є.	
Холдингові компанії.....	230

Кравчук В. В.	
Нормативно-правове забезпечення боротьби з корупцією в Україні.....	232
Красневич Ю. Б.	
Особливості застосування інституту мирової угоди	
у виконавчому провадженні.....	234
Круць К. І.	
Санация боржника як судова процедура у справі про банкрутство.....	236
Кулініченко В. Г.	
Корупція в сфері освіти та напрямки боротьби з нею.....	239
Кушнір К. Ю.	
Адміністративно-правові аспекти кадрового забезпечення	
органів внутрішніх справ України.....	241
Кушнір Т. В.	
Секретний заповіт: особливості нормативного регулювання.....	243
Левицька В. М.	
Формування статевої ідентичності у дітей.....	245
Левченко А. С.	
Жіноча злочинність: причини та тенденції.....	248
Лесів М. В.	
Особливості допиту неповнолітніх осіб.....	250
Лимар О. С.	
Проблемні аспекти проведення негласних слідчих (розшукових) дій.....	253
Лоза О. Ю.	
Система органів державного управління у сфері охорони довкілля.....	255
Ломачинський П. О.	
Компетенція господарських судів при вирішенні господарських спорів...	257
Luhina A. A., Samilo A. V.	
Generalities, tasks and purpose of civil protection of Ukraine.....	260
Люта Х. Р.	
Реєстрація походження дитини, народженої за допомогою	
сурогатного материнства.....	261
Ляхович А. І.	
Адміністративно-правова характеристика окремих видів стягнень.....	264
Ляхович М. В.	
Роль громадських об'єднань у подоланні правового нігілізму в Україні...	266
Магдій П. М.	
Правові проблеми маркування продуктів харчування, які містять ГМО..	268
Маїк Н. А.	
Судова експертиза в цивільному процесі.....	271
Максимич Г. І.	
Щодо відповідальності органів місцевого самоврядування	
за порушення вимог земельного законодавства України.....	273
Маланія З. А.	
Участь малолітніх та неповнолітніх осіб у цивільному процесі.....	276
Малік Д. К.	
Проблематика організації роботи в сучасній податковій системі України..	278
Малюга М. В.	
Публічне управління у сфері економіки.....	280

Мамай А. С.	
Внесок Ради Європи в гармонізацію цивільного процесуального законодавства.....	282
Мамчук А. Ю.	
Адміністративна відповідальність неповнолітніх.....	285
Мамчур І. С.	
Правове виховання і толерантність у сучасному українському суспільстві.....	287
Марець Ю. І.	
Регулювання режиму окремого проживання подружжя за сімейним законодавством.....	289
Мельник С. Я.	
Державна фінансова підтримка аграрного сектору: прогнозування та забезпечення планування.....	291
Милимук Д. В.	
Роль інформації в діяльності ОВС у сучасних умовах.....	294
Мись О. В.	
Особливості адміністративного судочинства в Україні.....	296
Моргун М. В., Моргун-Лашкавнюк Т. С.	
Проблемні аспекти заходів з проведення затримання наркозалежних злочинців.....	298
Мороз О. А.	
Основні засади тактики дій працівників поліції.....	300
Музика С. В.	
Вивчення феномену креативності у розвитку особистості.....	302
Нечипорук І. В.	
Ухилення відповідальності роботодавця за створення небезпечних умов праці та безвідповідальність державних органів, які здійснюють за цим нагляд.....	305
Ніколенко В. В.	
Ювенальна юстиція України та держав-учасниць ЄС: порівняльно-правовий аспект.....	307
Новіцька С. В.	
Людина XXI століття: мати чи бути?.....	309
Окушко А. В.	
Особливості правового регулювання шлюбного віку в зарубіжному сімейному праві.....	311
Олексин К. О.	
Антикризове регулювання банків.....	314
Орел В. М.	
Криміналістичне забезпечення розслідування контрабанди наркотичних засобів.....	316
Осташук Л. В.	
Профілактика конфліктів серед працівників ОВС.....	318
Павлова К. І.	
Психологічні особливості міжособистісних відносин підлітків.....	320
Павлюк А. Ю.	
Сутність фінансової стійкості підприємства.....	323

Павлюк Т. Р., Купчак М. Я.	
Збереження цілісності держави в умовах ведення інформаційної війни..	325
Палько К. О.	
Вирішення судом питання про тимчасове обмеження боржника у праві виїзду за межі України.....	327
Палько С. В.	
Деякі аспекти протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом.....	329
Панасенко А. О.	
До питання про службове сумісництво поліцейських в Україні.....	331
Панасюк В. І.	
Характеристика правовідносин, що виникають в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій.....	334
Паньків Р. Ю.	
Історія виникнення корупції.....	336
Паращич В. П.	
Договірне представництво у цивільному процесі: реальність та перспективи.....	339
Пелешенко О. І.	
Примусові заходи виховного характеру як особливість кримінальної відповідальності неповнолітніх.....	341
Перетятко І. В.	
Особливості реформування податкової системи України в умовах економічної нестабільності.....	344
П'єх О. І.	
Запровадження інституту приватних виконавців в Україні: pro et contra...	346
Пилипенко Б. О.	
Інститут опіки та піклування в цивільному праві.....	348
Пилипенко В. М., Міллер О. В.	
Злочини проти суверенітету та національної оборони України.....	350
Пилипець М. Я.	
Корупція у системі публічного адміністрування.....	352
Піщанська М. О.	
Міжнародно-правове регулювання боротьби з корупцією.....	355
Пованда М. Ю.	
Психологічні особливості гендерної ідентичності особистості.....	358
Понайда Ю.	
Бар'єри у спілкуванні, їх вплив на взаємодію поліції і населення.....	360
Попова І. Є.	
Шляхи правового виховання громадян України в сучасних умовах.....	363
Порва О. О.	
Особливості сепарації шлюбу в законодавстві України.....	365
Праворський С. А.	
Забезпечення законності у збройних силах зарубіжних країн: історичний вимір.....	368
Приймак О. В.	
Адаптація національного законодавства у сфері захисту прав споживачів до законодавства Європейського Союзу.....	370

Пророченко М. В.	
Конфіскація, реквізиція та націоналізація як підстави припинення права власності.....	373
Пряхіна Н. О., Васюк С. В.	
Профілактика та корекція девіантної поведінки підлітків у діяльності соціальних служб.....	375
Пухляк А. В.	
Тенденції жіночої злочинності в Україні.....	377
Пушкар І. А.	
Сучасна податкова система в Україні та необхідність її реформування...380	
Равлик Л. М.	
Адміністративні стягнення та їх застосування.....	382
Раєвська К. І.	
Пробачія в Україні як крок до формування громадянського суспільства.....	385
Рибак Н. І.	
Формування місцевих бюджетів: вітчизняний та зарубіжний досвід.....	387
Ріжок В. В.	
Психологічний аналіз самооцінки особистості.....	390
Романів О. М., Банах С. М.	
Заходи безпеки і правила проведення стрільби з малокаліберної гвинтівки.....	392
Романов М. Ю.	
Право громадян України збиратися мирно, без зброї: нормативно-правовий аналіз.....	395
Романська І. В.	
Секретний заповіт: окремі проблемні аспекти.....	397
Романюк В. П.	
Правове регулювання оплати праці професійних спортсменів.....	400
Романюк О. С.	
Правові засади використання пестицидів та їх вплив на екологічну безпеку.....	402
Росип М. А.	
Тривожність як детермінанта неуспішності у навчанні підлітків.....	404
Руснак В. І.	
Особливості працевлаштування інвалідів в Україні.....	407
Саган Ю. М.	
Психологія безпечної діяльності працівників правоохоронних органів.....	409
Саків М. О.	
Адвокат як представник у цивільному судочинстві.....	412
Салман А. С.	
Співвідношення приватних та публичних інтересів у дотриманні споживчих стандартів.....	414
Самчук В. А.	
Біометричні технології в умовах сьогодення.....	418
Свирипа І. В.	
Проблеми реформування органів внутрішніх справ.....	421

Свистун Л. Я., Южека Р. С. Альтернативне зобов'язання у Цивільному кодексі України та його особливості.....	423
Сенютович І.-Х. В. Форма господарських договорів, що укладаються через мережі електрозв'язку.....	426
Сидорук А. М. Роль інформаційного забезпечення під час визначення підсудності адміністративних справ.....	428
Силкін О. С., Кусяк Б. В. Фінансова грамотність як основа фінансово-незалежної держави.....	430
Синенький В. М., Синиця М. Р. Проблеми несвоєчасного виявлення правоохоронцями проявів тероризму.....	432
Систалюк І. А. Теоретичні засади зовнішньоекономічної діяльності підприємств України.....	434
Сіласва А. М. Особливості відносин правоохоронних органів із суспільством.....	436
Скрипець І. Я. Професійний психологічний відбір працівників у поліцію.....	438
Скрипець Р. І. Побудова правової держави в Україні в умовах сьогодення.....	441
Сливка А. Р., Купчак М. Я. Основні напрями державної політики у сфері забезпечення інформаційної безпеки.....	444
Соколовська Т. С. Державний захист прав та законних інтересів фермерських господарств.....	446
Сокур А. С. Загальні питання формування системи органів національної поліції України.....	448
Соломон І. І. Психологічний аналіз поняття «маніпуляція».....	450
Соседко К. С., Гонтар З. Г. Правова культура працівників органів і підрозділів ЦЗ.....	452
Сосновський М. В. Техніко-криміналістичні прийоми збирання слідів рук.....	454
Староста А. І. Окремі психологічні аспекти тактики проведення допиту.....	456
Стельмачук І. О. Адміністративно-правове регулювання прав та свобод мігрантів на території України.....	459
Стецько М. Р. Правове регулювання інформаційної безпеки підприємства.....	461
Суліковський Ю. С. Процесуальні підстави проведення моніторингу банківських рахунків.....	464

Суміна К. Е., Гонтар З. Г.	
Необхідність формування правової культури в курсантів-рятувальників.....	466
Сус Н. В.	
Право користування та право розпорядження майновим паєм.....	468
Тарануца К. П.	
Соціальні гарантії військовослужбовців, які беруть участь у АТО.....	471
Тарасова О. В.	
Становлення та розвиток інституту заочного розгляду цивільних справ.....	474
Твардовський В. І.	
Біометрія: новітні методи та засоби сканування відбитків пальців.....	476
Твердий Р. А.	
Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення: особливості застосування.....	479
Тимошук Г. О.	
Теоретичні аспекти фінансово-економічної системи підприємства.....	481
Титаренко Д. О.	
Легалізація вогнепальної зброї та впровадження зарубіжного досвіду в Україні.....	483
Тищенко І.О.	
Гендерний паритет в національній поліції: сучасні виклики.....	486
Ткачук М. М.	
Застосування практики Європейського суду з прав людини та його значення для кримінального провадження в Україні.....	488
Туркевич М.Р.	
Проблеми і перспективи розвитку медичного страхування в Україні.....	491
Турчак А. В.	
Проблеми здійснення права власності в багатоквартирному будинку.....	493
Федак О. Р.	
Соціально-правове забезпечення працівників органів внутрішніх справ.....	495
Федосюк О. Ю.	
Право молоді на працю: проблеми реалізації.....	499
Фоменкова К. С.	
Особливості адаптації законодавства України до правових стандартів Європейського Союзу та Ради Європи (на прикладі Закону України «Про Національну поліцію»).....	501
Фот І. О.	
Класифікація повноважень суду в процесі виконання рішень у цивільних справах.....	503
Франків М. Т.	
Теоретико-прикладні засади правоохоронної діяльності.....	506
Харко В. В.	
Підрозділи державної служби охорони як суб'єкти профілактики адміністративних та кримінальних правопорушень.....	508
Хімченко В. В.	
Виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення.....	511
Хомік А. І.	
Окремі аспекти дії принципу безпосередності судового розгляду в цивільному судочинстві України.....	514

Хуторнюк Д. О.	
Соціальний захист та забезпечення умов праці працівників Національної поліції.....	516
Цимбалюк Р. В.	
Особисті немайнові права особи.....	518
Цукан С. В.	
Теоретико-правові засади діяльності Національної поліції в Україні.....	521
Черевко М. Ю.	
Психологічні особливості поведінки екстравертів та інтровертів.....	523
Чмир С.-І. М.	
Підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій.....	526
Чмиркова Н. О.	
Правові проблеми абортів.....	528
Чобіг І. Р.	
Проблеми (питання) правового регулювання душпастирської діяльності у Збройних силах України та інших силових структурах.....	530
Шевченко Н. Є.	
Режим окремого проживання подружжя за Сімейним кодексом України.....	532
Шевчук Ю. А., Наулко Ю. О.	
Управління економічною безпекою як один із чинників забезпечення стійкості підприємства.....	535
Sherstobitova A. V., Yakovchuk R. S.	
The history of formation of civil defence in Ukraine.....	537
Шкарпінець І. В.	
Теоретичні аспекти проблеми емоцій у психологічних теоріях і концепціях.....	539
Шпур А. В.	
Акціонерне товариство як вид господарського товариства.....	542
Шульгін А. А.	
Особливості протидії кібернетичній злочинності в Україні.....	545
Щерблюк А. О.	
Проблеми доступу громадян до публічної інформації.....	547
Щур В. Б.	
Значення кредитного договору.....	550
Юхимчук О. О.	
Правове регулювання адміністративного затримання.....	553
Яковенко К. С.	
Кримінально-правова відповідальність юридичних осіб в Україні.....	555
Яковініч В. А.	
Правова свідомість: загальна характеристика та основні риси.....	558
Якубовська М. Т.	
Реструктуризація доходів місцевих бюджетів в умовах європейської інтеграції України.....	560
Ярмоленко Т. М.	
Механізм кримінально-правового регулювання: загальнотеоретичні аспекти.....	563
Яценко А. С.	
Актуальні питання демократичного цивільного контролю над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави.....	565

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МЕХАНІЗМ
ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ПРАВООХОРОННОЇ
ТА ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ
ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА
(Осінні читання)

Тези доповідей та повідомлень учасників
Всеукраїнської курсантсько-студентської наукової конференції

20 листопада 2015 року

Тези опубліковано в авторській редакції

Макетування *Н. М. Лесь*

Друк *Н. Я. Ганущак*

Підписано до друку 11.11.2015 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Умовн. друк арк. 33,71.
Тираж 100 прим. Зам. № 103-15.

Львівський державний університет внутрішніх справ
Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.